

הקדמת הרב המחבר זצוק"ל על תוספות יום הכפורים.

אודה ה' מאד כפי אשר הפליא לעשות עמדי. ונתן בלב מבחר החכמים איש סודי.

ה"ה החכם השלם בר אוריין ובר אבהן כמה"ה משה נ' יעי"ש נר"ו מושב קוסטאנטינה להחזיק בנדי להרביץ תורה בישיבתו הרמה אשר יסודתה בהררי קדש עין גדי. עיר קדשינו ירושלים תוב"ב בתברת חכמים שלמים וכן רבים הראובנ"י והגד"י.

ושפתי רננות יהלל פי על אשר עזרני ה' ושלמתי השנה שעברו ספרים ומנחה מנחה שלוחה לגבירינו האיש משה נר"ו מאשר חידשתי בישיבתו הרמה חדושין על פ' ראוהו ב"ר ועל פ' י"ט של ר"ה בעבורי שמח משה פי פרי צדקתו לחם הפכה.

הולידה והצמיחה תושבה נדחה וגמרנו קיחה חידושי קושיות והניות מלקט שכחה. מלתא דשכיחא דגזרו בה רבנן דמחו לה אמוחא ובטחתי בקיני למודי ה' התרש והמסגר החרשי"ם ישמחו בהם והעבריים יביטו לראות בהם בעין יפה וליהודים יהיו אורה ושמחה: גם היום מגיד משנה אשיב לשירינו האיש משה המאיר לארץ ולדרים פרי מפרי ראשית בכורים.

מאשר חידשתי בשנה הזאת בפרק יום הכפורים וקראתי שם קונטרס חידושין הללו תוספת יום הכפורים. דבטחתי בקוני דכשם דתוספת יוה"כ דאורייתא כמו כן תוספת חידושין הללו על פרק יוה"כ"פ הן הן גופי תורה ויש בהם טעם כעיקר והם פירות ומזון לגוף המשפלת לחם אבירים.

ואפרוש את כפי לפני אלהי העברים שכל מה שכתבתי יעלה לרצון לפניו ית' ולריח ניחוח כמנחת בכורי עומר שעורים והוא בתסודו הגדול יעזרני משמי קדשו אכתוב לו רובי תורת מגלת סתרים קלים ונחמורים.

וגם יטה אלי חסד יהיו דברים אלה אשר כתבתי נזכרים לטובה לפני בעלי תריסין הם המדברים. לתת לפתאים ערמה יהיו יודעי דעת ומביני מדע כאיש אחד חברים.

ועוד אני מתחנן לעושה אורים יכונן ירומם כסא כבוד גבירינו האיש משה נר"ו ברוב הברכות וההצלחות ומחלציו יצאו משפחות סופרים. הוראות מורים במגדל ישיבתו בנוי לתלפיות אלה המגן תלוי עליו כל שליטי הגבורים.

נאום החותם פה ירושלים עיר הקדש תוב"ב שלהי ניסן שנת מקדש ה' פוננו ידיך לפ"ק הצעיר משה נ' חביב:תוספות יום הכפורים חידושי פרק יום הכפורים דף ע"ג ע"ב מתני' יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וכו' ופירש רש"י מפרש בגמרא דכל הני איקרי עינוי וגבי יוה"ד כו' איכא למיזק דמה בא רש"י ללמדנו י"ל דק"ל פינו דהתנ' בא לספור כל הדברים האסורים ביוה"ד הו"ל למתני נמי מלאכה ולזה תירץ רש"י דמלאכה לא אצטריך למתני משום דמקרא מלא דבר הכתוב לא מעשו כל מלאכה והנה דתני אצטריך משום דאינם מפורשות בכתוב ומפרש בגמרא דנפקא ליה לתנא כל הני מה ענויים דכתיבי כו' וזה נראה שהוא פונת הרמב"ם בפ"ה המשניות שכתב וז"ל לא בארה התורה מעשה מאלו הדברים כו' יע"ש ובחבורו הלכות שבימת עשור פ"א כתב מ"ע א' יש ביוה"ד והיא לשבות מאכיל' ושתיה כו' יע"ש וכתב הרב בעל ל"מ דכוננתו

לפסוק פדאמרינו לקמן ריש פרקין תנו רבא ור' יוסף כו' ע"ש וכן נראה מדברי הסמ"ג
עשין ל"ב יע"ש ולעד"ן דזה א"א דהרי הרמב"ם מיייתי בפ"ה המשנה פנגד ה' ענויין ולכן
נראה דהא דתני דנפקא משבת שבתון לא פליג אמ"ד פנגד ה' ענויין דהא ודאי אצטריכו
דאלו לא פתיב אלא ה' ענויין הייתי אומר דלעולם לא צנה הפתוב אלא על אכילה ושתייה
ונכפל הצווי פמה פעמים פדאשכחן בשבת וכמה מצות דנכפלו פמה פעמים ומכח שבת
שבתון שמעינן דכוננת הפתוב לומר דיש שבתון מענויים אחרים מלבד ענוי אכילה ואי
לא נאמר אלא שבת שבתון ולא היה מזכיר ה' ענויים לא הייתי יודע פמה ענויים ריבה
הפתוב לכה נכתבו ללמד דהן ה' ענויין לא פחות ולא יותר וגם ידע'י מכח לשון עינוי
מדרשת פמה קראי דהפונה הוא על רחיצה וכו' דאשכחן דאיקרו עינוי באופן דדרשת ה'
ענויים היא מוכרחת וליפא מאן דפליג עלה ודוק: אסור באכילה ושתייה כו' קשה
בשלמא אכילה ושתייה שפיר נקט להו ברישא דעיקר עינוי דקרא הוי באכילה ושתייה
דיש בהו פרת אבל אידך עינויין רחיצה וסיכה כו' אמאי נקט להו בהאי סדרא דרחיצה
דאיקרי עינוי גליף לה מדוד וסיכה מדגניאל ונעילת הסנדל מדוד ותשמיש המטה מדברי
תורה ולכאורה היה נראה לומר דכיון דה' ענויי פתיב פנגד ה' ענויין אלו לא הנה פתיב
אלא חד עינוי הוי לאכילה ושתייה ועינוי ב' אתי לאיסור רחיצה ונהו שרינן סיכה דאינו
פל פך עינוי אתא עינוי ג' ואסר סיכה ונהו שרינן נעילת הסנדל דאינו כ"כ עינוי אתא
עינוי ד' ואסרו ונהו שרינן תשמיש המטה אתא עינוי ה' ואסרו באופן דהתנא שגאן דרף
לא זו אף זו דכל המוקד' מחברו הוא יותר עינוי משל אחריו ומכח ריבוי קראי מרבים
לכולהו ענויי פדאמרן אף קש' דהסברא הוא דאלו לא הוו פתוב אלא תרי ענויי הנה
אמינא עינוי אחד לאכילה ושתייה ועינוי ב' לתשמיש המטה דאשכחן דבתורה גופיה
איקרי עינוי מה שאין פן רחיצה וסיכה וכו' דילפינן להו מדברי קבלה ואם פן היה ראוי
להקדים תשמיש המטה לרחיצה וי"ל דאה"נ אלא דשנה התנא קודם איסור רחיצה ואח"כ
ת"ה לאשמועינן אגב אורחיה דמי ששמש מטתו או ראה קרי יכול להתפלל בלא טבילה
דאם לא פן אלא דאסור להתפלל בלא טבילה פינו דתנא דאסור לרחוץ ובכלל רחיצה
היא הטבילה מלתא דפשיט' הוא דאינו יכול לשמש מטתו דאם ישמש יצטרף לטבול אלא
ודאי מכח דתני רחיצה קודם ת"ה רמז לנו דמי ששמש מטתו או ראה קרי אינו זקוק
לטביל' וקרוב לזה מצאתי שכתב מרן סימן תרט"ו בשם הירושלמי יע"ש וכיון דתנא
רחיצה תנא סיכה דכ"כ ורחצת' וסכת' וכיון דהני איקרי עינוי מדברי קבלה תנא גמי
נעילת הסנדל דאיקרי עינוי מדברי קבלה ונהדר תני ת"ה דאיקרי עינוי מד"ת ודוק:
והמלה והפלה ירחצו פניהם כו' משמע דמלה וכלה אסורים בנעילת הסנדל וקשה דכי
הכי דהתירו רחיצה למלה משום מלה בנפיו כו' ה"נ ראוי להתיר למלה נעילת הסנדל
דגנאי לראותו יחף דזה בכלל מלה בנפיו כמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' מלכים י"ל דיכול
ללבוש אנפלאות של בגד ומשי חשוב והוא יופי גם פן אף קשה למה לא התירו לו סיכה
י"ל דרחיצה עושה את האדם נאה אבל סיכ' אינו פדי שירא' נאה אלא משו' תענוג ולכן
לא התירו: רש"י דר"א אכילה קאי כו' פננתו דל"ת דרישא דמלה וכלה הוי לכ"ע ולא
פליג ר"א אלא אסיפא דהחיה קמ"ל דאכילה קאי והכריחו לומר פן מדתנן ודחיה בוני"ו
דאם איתא דר"א לא פליג אלא אחיה היל"ל החיה בלא ני"ו דהינו דסיים רש"י אכילה
קאי מלה וכלה וסיה דלכאורה קשה דלא הול"ל אלא אכילה קאי ותו לא אלא דכוננת

רש"י לרמזו ונפקא מינה לענין הלכ' דס"ל לרש"י דהלכתא פרבנו ועוד יש החרת דאפוליהו קאי מהברייתא דמייתי בגמרא דף ע"ח ע"ב תנא המלה והמלה לא ירחצו את פניהם רחב"ח אומר משום ר"א המלה והפלה ירחצו את פניהם כו' הרי בהדיא דפלוגתא דר"א ורבנו אפוליהו קאי וראיתי בעץ חיים של מ"ח מהר"י חאג"י זלה"ה שכתב ונ"ל ובתוספת כתבו מספקא ליה לר"י אי חכמים דאוסרין במתניתין קיימי המלה וכלה או לא ונפקא לן מינה משום דקי"ל פרבנו ע"כ וק"ל דכיון דבעי בגמרא מתניתין מני רחב"ח דאמר משם ר"א אם פן חכמים הם חכמים דר"א וברייתא' בהדיא פליגי אפוליהו ועוד דקל"ו שיש דעת שלישיית כשלא שמענו בפ"י ונראה דמשום דברייתא פלגינהו בתרתי מש"ה מספקא ליה לר"י דדלמא במתניתין לא פליגי עכ"ל והנה דבור זה של התוספת לא נמצא בגמרא שלנו המודפסות אבל בתוספות כ"י מצאתיו וגם הר"ן הביאו ובאמת דהוא תמוה כמו שהקשה הרב מר חמי ו"ל ומה שתיירן דבריו סתומים ונראה לי כשנדקדק בברייתא אמאי פלגינהו בתרתי ונראה דטעמא דכיון דטעם דמתיר ר"א במלה וכלה משום דבעו יפוי וטעם החזקה דמתיר ר"א דתנעול הסנדל הוא משום צנה אם פן הטעמים הם מוחלקים וכיון שפן לא שייך למתנינהו בחדא בבא אלא בתרי בבי וכיון דתנא דמתניתין שנה כולהו בחדא בבא איפא למימר דמתניתין ר' היא ונסיב לה אליבא דתנאי ובמלה וכלה ראה רבי דברי ר"א דירחצו את פניהם וסתם פותיה ולא רמז שהוא מחלוקת ר"א ורבנו וגבי חיה לא ראה דברי ר"א אלפיכה שנה לנו מחלוקתם ואמר והחיה כו' דר"א וחכמי' אוסרין פלומ' דלגבי חיה הלכתא פחכמי' ולא שנה ר' דפליגי במלה וכלה וכל זה אנו מצדדים מדעש' תנא דמתניתין הפל בבא א' ולא בתרי בבי פתנא דברייתא דהוא הסדר הנכון כיון דטעמיהם מוחלקים או דלמא תנא דמתניתין לא חש לדקדוק זה למתני להו בתרי בבי ופלוגתא דר"א אפוליהו קאי והלכתא פרבנו ועיין בל"מ סוף ה' שביתת עשור יע"ש: פל האוכלים מצטרפים כו' קשה דמלתא דפשיטא הוא דכיון דכל האוכלין שיעורם שנה וכל המשקין שנה שיעורם פשיטא דמצטרפין ובשלמא סיפא דהאוכל ושותה אין מצטרפין אצטרפיה דאע"ג דאין שיעורם שנה משום דבפ"ד דמעילה פליגי ר"י ורבנו לענין טומאה במידי דאין שיעורם שנה אי מצטרפי או לא פדמייתי לקמן בגמרא אלא במידי דשיעורם שנה פשיטא דמצטרפין וי"ל דכיון דאיסור' אכילה ביוה"ד יצא מפלל פל איסורין שבתורה דכל איסורין בכז' והכא בכפותבת וטעמא משום דבהכי מייחבא דעתיה פדאמ' בגמ' הנה ס"ד לומר דלא מייחבא דעתיה אלא פשאוכל פותבת מדבר א' אבל אי אכל מעט מלחם ומעט מבשר ומעט מפירות וכו' כולהו הוי פפותבת לא מייחב' דעתיה קמ"ל אם פן פל האוכלין מצטרפין כו' אתא לאשמועינן דעינרב פמה מאכלות יחד וכן במשקין עינרב פמה משקין יחד ונהו ס"ד דכיון דאוכל מאכלי' מעורבי' דלאו אורחיהו לערובינהו הו"ל טעמו פגום ולא מייחבא דעתיה קמ"ל דאפילו בכהאי גוונא מייחבא דעתיה ודוק: האוכל ושותה אין מצטרפין קשה כיון דרישא נקט דינא באוכלין ומשקין ה"נ בסופא הל"ל האוכלין ומשקין כו' י"ל דבא לרמז לנו מ"ש בגמ' דף פ' ע"ב א"ב אמר ר"ל ציר שע"ג הירק מצטרפין לככותבת כו' ובפ' העור והרוטב דף ק"ד ע"א מיייתי הא דר"ל ופרש"י שם ונ"ל ציר שעל גבי ירק משקה היוצא מן הירק לישנא אחריןא כו' יע"ש ולפי זה אלו הו"א האוכלין ומשקין הו"א דציר שעל גבי ירק אינו מצטרף דהכי משמע לישנא אבל השתא דתני האוכל ושותה שמעינן דוקא

אוכל ושותה אבל מי שאוכל משקה הציר בדרך אכילה פגון ציר ע"ג ירק מצטרף ועיין
מ"ש מ"ח בעץ החיים ודוק: גמרא אסור ענוש פרת לא נצרכה כו' קשה לישנא דלא
נצרכה דהיל"ל אלא מתניתין בתצי שיעור דלא נצרכה משמע דהקושני' היא פשיטא
דעליה א"ש לישנא דלא נצרכה י"ל דכונת המקשה א"א לומר דהיה רוצה דלתני יוה"ך
חייב באכילה כו' דבאיך עינויין לא שנייה לישנא דחייב דאינו חייב פרת אלא איסורא
גרידא אית בהו אלא פונתו הוא דכיון דבאכילה ושתיה חייב פרת לא הי"ל למתני אלא
הכי הול"ל יום הפפורי אסור ברחיצה כו' פדאית' לקמן בגמ' ברייתא דתני הכי בשאר
ספרי דבי רב ודין אכילה ושתיה פבר שנאו התנא בסיפ' האוכל ככותבת הגסה כו' חייב
ומשני לא נצרכה אלא לתצי שיעור פלומ' רישא אצטריה ללמד דתצי שיעור אסור ודוק:
רש"י תצי שיעור פלומר פחות מפשיעור כו' יראה דכונתו דבא לאשמועינן דלא תימא
דתצי שיעור ממש דהיינו תצי זית ג"כ אסור מן התור' אבל פחות מחצי שיעור דהיינו
פל שהו יהיה מותר מן התורה דאם פן אף אנו נאמר ע"כ לא פליג ר"ל אלא בתצי שיעור
דשאר איסורין דלא הוי אלא תצי זית אבל ביותר מחצי זית בשאר איסורין ובתצי שיעור
דיו פפור דהיינו תצי כותבת דהוי קרוב לכזית ככותבת הגסה הוא פחו' מעט מביצ'
והביצ' יש בה ב' זתי' א"כ בתצי שיעור דיוה"ך דהוי קרוב לכזית דלמא מודה ר"ל ולא
ק"ל מידי ע"כ השמיענו דכשאנו אומרים תצי שיעור אסור מן התורה לאו דוקא אתמר
אלא אפילו פל שהוא במשמע דכל שיצא מפלל השיעור המקובל לנו ליכא לפלוגי בין
תצי שיעור לכל שהוא למאן דאסר וה"ה לר"ל דמתיר תצי שיעור ליכא לפלוגי בין תצי
זית ליותר מחצי זית דהיינו פחות מפזית בכולהו מתיר ר"ל ומה שסיים רש"י לקמן
בשמעתין דריש לה מפל חלב הוא כמביא ראי' מדבריו דאין לחלק בין תצי שיעור לפחות
ויותר דהא לקמן דריש לה מפל חלב ור"ל הוצרך לאוקמו' דהו' איסורא הוי מדרבנן
יקרא אסמכת' בעלמא ואם איתא דמודה ר"ל בפחו' מפזית לוקי דרשא דקרא בפחות
מפזית אלא נדאי למאן דאסר תצי שיעור מן התורה הוא אפילו פל שהוא ומאן דמתיר
הוא אפילו פחות מפזית וה"ה פחות מפכותבת ביוה"ך ועיין בהרמב"ם פ"א מה' חמץ
דין ז ועיין מה שדקדק שם מרן בכ"מ ובה' שביתת עשור פ"ב פתב והאוכל תצי שיעור
מפין אותו מפת מרדות וכתב ה"ה דק"ו הוא מדין איסורין של דבריהם ולפי דבריו שם
משמע דאפילו בכל שהוא יש מפת מרדות וזה סותר למה שגר' מדבריו בה' חמץ ודוק:
הניחא למ"ד תצי שיעור כו' דאתמר כו' הניחא לר"י אלא לר"ל כו' קשה למה זה חזר
לומר הניחא לר"י דהוא שפת יתר ונראה דהמקשה פפל דבריו לרמזו דאלו היה מ"ד
מותר אמורא אחרת פגון ר' ושמואל לא הוה קשה דהתירוץ הוא פשוט דתצי שיעור
אסור מדרבנן אבל לר"ל א"א לתרץ פן דתצי שיעור אסור מדרבנן דא"כ לא נחייב עלה
קרנן שבועה ור"ל ס"ל דחייב קרנן שבועה פדלקמן והתראן ידע פונת המקשה דהיא זו
נאפ"ה לא חש לקושיא זו והשיב מודה ר"ל שאסור מדרבנן והטעם דמחייב על תצי
שיעור קרנן שבועה משום דכיון דאית ליה היתר מן התורה חנייל כדמפרש לקמן ודוק:
מודה ר"ל שאסור מדרבנן פרש"י ומתניתין נמי מדרבנן קאמר עכ"ל וקש' דדין זה דתצי
שיעור דלר"י אסור מן התורה ולר"ל אסור מדרבנן הוי בכל איסורים שבתורה אם פן
מ"ש דהשמיענו תנא דמתניתין דינא דתצי שיעור ביוה"ך טפי משאר איסורין דעלמא
ובשלמא לר"ל ניחא דאשמועינן דאפילו תצי שיעור דיוה"ך דהיינו פחות מכותבת דהוא

יותר מכוונת שְׁרֵי מן התורה כ"ש בְּשֵׁאֵר אִסּוּרֵינָא אֶלָּא לר"י קִשְׁיָא וּבְזוּה גִיחָא לִי מֵאֵי דְאָמְרוּ בְּגַמְרָ' הַגִּיחָא לר"י אֶלָּא לר"ל מֵאֵי אִיכָא לְמִימַר דְּבִכְל מְקוּם דְּקִאָמַ' תְּלַמּוּדָא בְּשֵׁלְמָא לִפ' אוּ הַגִּיחָא לִפ' אֶלָּא לִפ' קִשְׁיָא דְרַבֵּי הַמְעֵינִינִים לְבִקֵּשׁ אֵיזוּה דִּוְחָק לְאוּתוּ אִמּוּרָא דְאִתְמַר עֲלֵיהּ הַגִּיחָא וּלְפִי מ"ש הַגִּיחָא לר"י הוּא מִשּׁוּם דְּלר"י גְּמִי ק' מ"ש דְּהַשְׁמִיעֵנוּ הַתַּנָּא דְחֻצֵי שְׁיַעוּר אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה בִּיּוּה"ךְ טְפִי מִשְׁאֵר אִסּוּרֵינָא וְאִפְשָׁר לֹאמַר דְּטַעֲמָא הוּי מִשּׁוּם דְּרַצָּה לְרַמּוּז לְנוּ דְאִסּוּרָא דְחֻצֵי שְׁיַעוּר הוּי מִן הַתּוֹרָה דּוּמְיָא דְרַחֲצִינָה וְסִיכָה כּו' דְכּוֹלְהוּ הוּוּ אִסּוּרָא מִן הַתּוֹרָה כּמ"ש קִצָּת פּוֹסְקִים וּלְשִׁיטַת שְׁאֵר הַפּוֹסְקִים דְשְׁאֵר עֵינּוּיִין הוּוּ מְדַרְבְּנָן ק"ל תְּרַתֵּי אִיף עֵירַב תַּנָּא דִּינָא דְחֻצֵי שְׁיַעוּר דְהוּי מִן הַתּוֹרָה עִם אִסּוּר עֵינּוּיִין דְהוּי מְדַרְבְּנָן וְתוּ מ"ש דְּדִין חֻצֵי שְׁיַעוּר הַשְׁמִיעֵנוּ הַתַּנָּא בִּיּוּה"ךְ טְפִי מִשְׁאֵר אִסּוּרֵינָא וְלָזוּה אִפְשָׁר לֹאמַר מִשּׁוּם דְּסד"א דְּבִשְׁלָמָא בְּשֵׁאֵר אִסּוּרֵינָא כְּגוֹן חֻלְב דְּהַאִסּוּר הוּא דְהַאִכּוֹל עֲצָמוּ הוּא אִסּוּר לְפִיכָף גַּם בְּחֻצֵי שְׁיַעוּר אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה אֶבֶל בִּיּוּה"ךְ דְהַאִכּוֹל עֲצָמוּ הוּא מוֹתֵר וְהַאִסּוּר הוּא אֲגַבְרָא דְחֻצֵיב לְהַתְעַנּוּת אִם כֵּן הוּ"א דּוֹקָא בְּכִשְׁיַעוּר דְאִיכָא יְתוּבֵי דַעֲמָא אִסּוּר אֶבֶל פְּחוּת מְכִשְׁיַעוּר לִיכָא יְתוּבֵי דַעֲמָא וְאִדְרַבָּא יוֹתֵר צַעַר הוּא לּוּ שְׁהַתְחִיל לַעֲזוּר תַּאֲנֹת הַמֶּאֱכָל וּפִירֵשׁ סד"א דְלִיכָא אִסּוּר דְאוּרִייתָא קמ"ל אִף קוֹשְׁיָא קַמִּיתָא קִשְׁיָא לְמ"ד דְשְׁאֵר עֵינּוּיִין דְרַבְּנָן גַּם לְמ"ד דְשְׁאֵר עֵינּוּיִין דְאוּרִייתָא קִשְׁיָא אִיף מוֹקֵי ר"ל דְמַתְנִיתִין אִיירֵי בְּחֻצֵי שְׁיַעוּר וְהוּי אִסּוּר דְרַבְּנָן וּשְׁאֵר עֵינּוּיִין הוּוּ דְאוּרִייתָא וְדוֹחָק לֹאמַר דְהִנְהוּ פּוֹסֵק' דְסָבְרֵי דְשְׁאֵר עֵינּוּיִין דְאוּרִייתָא הוּי לְפִי סְבַרְתָּ ר' יוֹחֲנָן אֶבֶל לר"ל מוֹדוּ דְהוּוּ מְדַרְבְּנָן וּשְׁתִּי הַדְּעוֹת הַנּוֹכַח הִבִּיאֵם הֲר"ן בְּאַרְיִכוֹת ר"פ יע"ש: אִי הִכִּי לֹא גַחֲסִיב עֲלֵיהּ קֶרְפֵּן שְׁבוּעָה כּו' מְהִכָּא מִשְׁמַע דְּלר"י דְאָמַר חֻצֵי שְׁיַעוּר אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה מְלִתָּא דְפְּשִׁיטָא דָּאִם גִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֵל וְאֶכֶל דְּלֹא מְחִיב עֲלֵיהּ קֶרְפֵּן שְׁבוּעָה דְמִן שְׁבַע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי וְאִפִּילוּ בְּמִיּוֹדֵי דְרַבְּנָן הִנְהוּ ס"ד דְּלֹא מְחִיב עֲלֵיהּ קֶרְפֵּן שְׁבוּעָה דְמִן שְׁבַע וְעוֹמֵד מְלֹא דְלֹא תִסּוּר אֶלָּא דְהַתְרָצֵן חִידוּשׁ לּוּ דְבְּמִיּוֹדֵי דְרַבְּנָן כִּינּוּ דְאִית לֵיהּ הֵיטֵר מִן הַתּוֹרָה קָא חֲזִייל עֲלֵיהּ קֶרְפֵּן שְׁבוּעָה אֶבֶל לר"י דס"ל דְחֻצֵי שְׁיַעוּר מִן הַתּוֹרָה גַּם הַתְרָצֵן מוֹדָה דְלֹא מְחִיב עֲלֵיהּ קֶרְפֵּן שְׁבוּעָה וְקִשְׁיָא דְאִמְרִינָן פ"ג דְשְׁבוּעוֹת דָּף כ"ג ע"ב אַהָּא דְתַרִּיץ ר' וְשִׁמּוּאֵל ור"י דְמֵאֵי דְתַנִּי שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְאֶכֶל גְּבִלוֹת חֲזִיב דְמִיירֵי בְּכוֹלֵל דְבָרִים הַמְּוַתְרִים עִם דְבָרִים הָאִסּוּרִים דְר"י לֹא אָמַר תִּירוּצָא דְר"ל מִשּׁוּם דְּמוֹקִים לִיהּ לְמַתְנִיתִין כְּדָבְרֵי הַכֹּל מִשְׁמַע דְּר"י הוּ"מ לְאוֹקוּמָה כְּר"ל וְזוּה תִּימָה דְּלר"י דְסָבַר חֻצֵי שְׁיַעוּר מִן הַתּוֹרָה א"א לְאוֹקוּמָה בְּחֻצֵי שְׁיַעוּר דָּאִם כֵּן לֹא חֲזִיילָא עֲלֵיהּ שְׁבוּעָה וְרֵאִיתִי שְׁם בְּתוֹס' שְׁכַתְּבוּ וְז"ל וּא"ת לִימָא דְהִכִּי טַעֲמוּ כּו' וְזוּה הַפִּירוּשׁ גִּרְאָה יוֹתֵר דְלְפִירוּשׁ קַמָּא קִשְׁיָא כּו' יע"ש וּמָה שְׁהַקְשָׁה הָרִיב"ל ח"ב בְּדִיבּוּר זוּה תִּירָץ הַרש"ךְ ח"ג סי' צ"ג יע"ש וְקִשְׁיָא אִמָּאֵי לֹא דְחוּ הַתּוֹס' פִּירוּשׁ רֵאשׁוֹן מִכַּח סוּגְיָא דְהִכָּא דְמוֹכַח בְּהִדְיָא דְלר"י דְסָבַר חֻצֵי שְׁיַעוּר מִן הַתּוֹרָה לֹא חֲזִיילָא שְׁבוּעָה אִפִּילוּ בְּשְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל חֻצֵי שְׁיַעוּר וי"ל דס"ל הַתּוֹסֶפֶת דְסוּגְיָא דִידָן לֹא מְכַרְעָה דְנָהוּ דְהִנְהוּ ס"ד דְמִקְשָׁה דְאִפִּילוּ דְאִסּוּרָא דְרַבְּנָן לֹא חֲזִייל שְׁבוּעָה מְכָל מְקוּם לְפִי הַמְּסַקְנָ' דְבְּאִסּוּרֵינָא חֲזִייל שְׁבוּעָה ה"ה לְחֻצֵי שְׁיַעוּר אִף לְמ"ד דְאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה כִּינּוּ דְלִיכָא אִסּוּר מְפָרֵשׁ בְּכַתוּב אֶלָּא רְבוּיָא בְּעִלְמָא חֲזִייל שְׁבוּעָה וְאִתָּא סוּגְיָא דִידָן כִּהִיא דְפ"ג דְשְׁבוּעוֹת דְמוֹכַח מִמ"ש דְר"י לֹא אָמַר כְּר"ל מִשּׁוּם דְּמוֹקֵי לָהּ כְּדָבְרֵי הַכֹּל מִשְׁמַע דְּאִי לֹא הִף טַעֲמָא הִנְהוּ מוֹקִים לָהּ כְּר"ל אֶלְמָא דְגַם לר"י דְחֻצֵי שְׁיַעוּר מִן הַתּוֹרָה חֲזִייל עֲלֵיהּ שְׁבוּעָה וְכֵן מוֹכַרְח לֹאמַר

דזו היא דעת הרמב"ם דפסק בפ"ב דה' שביבת עשור ופ"א מה' חמץ ופ"ג וי"א דמ"א דחצי שיעור מן התורה כר"י ואפ"ה פתב פ"ה דשבועות שבועה שלא אוכל כ"ש מנבילה וטרפה וכו' ועיין מ"ש שם מרן ז"ל וכיוצא בזה פתב הל"מ ה' שביבת עשור ועיין בתשובת הרשב"א סי' תרי"ו דחולק על זה: גם הר"ן פתב פ"ג דשבועות דף שי"ב ע"ב אהא דתנא דנשבע להרע לעצמו כו' פתב ואע"ג דבפ' החובל אמרינן דאין אדם רשאי לחבול בעצמו כו' ודבריו קשים להולמם דהתם פרק החובל דף צ"א ע"ב אמרינן דהא דאין אדם רשאי לחבול בעצמו הוא פלוגתא דתנאי דהה' תנא דתני דנשבע להרע ולא הרע חייב היינו משום דסבר אדם רשאי לחבול בעצמו כו' ולפי דבריו מאי דנחלקיה לאוקומה פתנאי אימא דאע"ג דאינו רשאי לחבול בעצמו מ"מ לענין שבועה חלה משום דאתיא מדרשא ונ' לי לנישב דמה שהוקרחו בגמ' שם לומ' דהא דאין אדם רשאי לחבול בעצמו הוא פלוגת' דתנאי משום דהה' תנא דתני נשבע להרע לעצמו חייב תני דהרשות בידו ומדקתני הרשות בידו משמע דשרי ליה לאיניש לחבול בעצמו ואפילו איסורא ליפא אמנם בפ' החובל שנינו דאין אדם רשאי לחבול בעצמו והיינו כר"א הקפ' ומ"מ אפילו לה' תנא דסבר דאין אדם רשאי לחבל כו' אם נשבע לחבול בעצמו חייב עליה שבועה משום דהא דאין אדם כו' אתי מדרשא וכל מידי דאתי מדרשא חייב עליה שבועה והתנ' דתנא נשבע להרע לעצמו חייב דהרשות בידו קושטא דמלתא קאמ' לפי דעתו דסוב' דאדם רשאי לחבול בעצמו אכל האמת הוא דאע"פ דהיה סובר כר"א הקפ' ה'יה סובר גמי דחייב עליה שבוע' פינן דאתי מדרש' באופן דמה שהוקרח התלמוד לומ' שם דפליגי תנאי אי אדם רשאי לחבול בעצמו הוא אמת מפח לשון התנאים דח"א אין רשאי וח"א דהרשות בידו אבל לענין חייב שבועה אף למ"ד דאין רשאי לחבול בעצמו חייב עליה שבועה משום דאתיא מדרשא וליזה פינן הר"ן במ"ש ואע"ג דבפ' החובל כו' פונתו לומר דלא תידק מדברי התנא דתני נשבע להרע לעצמו חייב דהרעה רשות דהיינו דוקא משום דס"ל דהרעה לעצמו רשות לפיכך חייב שבועה דלא היא אלא אפילו הנה ס"ל כמ"ד דאין אדם רשאי לחבול לעצמו אפ"ה חייב שבועה משום דמדרש' אתיא לן וכל מידי דאתי מדרשא חייב שבועה אלא דהה' תנא דשבועות קושט' דמלת' קאמר לפי דעתו דרשאי אדם לחבול בעצמו ופליג אמתייתין דהחובל דתנן התם דאין אדם כו' והיה מתניתין אתיא כר"א הקפ' ואנן קי"ל דאין אדם רשאי כו' ואפ"ה חייב שבועה משום דאתי מדרשא וכן פתב הרמב"ם פ"ה דשבועות וז"ל נשבע להרע לעצמו פגון שייחבול לעצמו כו' יע"ש זה נ"ל לנישב דברי הר"ן ועיין במ"ז ח"א סימן מ' ובספ' בני שמואל סימן מ"ג ומ"ד ומ"ה ומ"ו והראנ"ח ח"ב סימן ס"ב מ"ש על דברי הר"ן ולענין דינא אם נשבע לאכנ' חצי שיעור או לפרוע רבית דרבנן האחרונים האריכו למענייתם ונחלקו בזה לכמה סברות עיין בתשובות רלנ"ח סימן ק"ד דף ק"ל והמבי"ט ח"א סימן נ"א ורדב"ז סימן רמ"ח וקצ"ה ומהראנ"ח ח"ב סימן כ"א וס"ב ומהרי"ט י"ד סימן מ' ובש"ך י"ד סי' רל"ט ס"ק י"ח ומסקנא דמלתא לע"ד באיסורין דרבנן הגם דחייבה שבועה שב ואל תעשה עדיף ולא שבקי' ליה לעבור לעשות איסורין דרבנן והוא הדין במדרש חכמים ובתשובה הארכתי בזה: בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים פרש"י ז"ל בכולל שבועה שלא אוכל כו' וקשה דבפ"ג דשבועות הקשו על זה דבעלמא לאו משפחת לה אלא פי היכי משפחת לה ומשני אלא כדבא כו' ופרש"י שם דהדר ביה מתירוצא קמא

דאָמער שבוועה שלא אוכל כו' ונדחה שם רש"י הגירסא דהווי גרסי משפחת לה כדקרא כו' והתוספת קיימו אותה גירסא ולפי דברייהם לא הדר ביה מתירוץא קמא כמו שיראה המעיין והשתא ק"ל על רש"י דלפי פ"א דהדר ביה תלמודא מתירוץא קמא היכי מיייתי לה הכא דר"י מתרץ המשנ' בכולל שבוועה שלא אוכל כו' והא הך תירוץא אדחי דלא משפחת לה בהן ובשלמא לפירוש התוספת שם דלא הדר ביה תלמודא ניחא וע"כ דברי רש"י צ"ע וראיתי פ"ג דשבוועו' דכ"א ע"ב דמיייתי שם גמ' הך שקלא וטריא דר"י מוקי לה בכולל דברי' המותר' עם האסורי' ושם כלכל רש"י דבריו ע"פ שיטתו ונ"ל כלו' אם הוא נשבע על הגבלות לבדן לא היתה שבווע' חלה כו' עכ"ל ודוק: דף ע"ד ע"ב פפא אמ' למעוטי מלה וכו' משמע בהדיא דמלה אינו מעיד מדאורייתא משום דכתיב שום תשים עליה מלה שתהא אימתו עליה והוא זלזול מלה אם יבא להעי' וה"ט דכ"ג כמ"ש הרמב"ם פ"א מה' עדות וקשה ממ"ש פ"ג דה' מלכים מלכי ישראל גזרו חכמים כו' ולא מעיד כו' וי"ל דחלוקת ולא מעיד נקטה אגב אינה דלפי האמת המלה אינו מעיד מדאורייתא גם ראיתי שכתב הרמב"ם רפ"י דשבוועות דמלה פטור שאינו ראוי להעי' וקשה טובא דחזינו שפסק הפה זה פ"י מה' שגגות דין ז' המלה וכהן משיח מביאים קרבנם על שבוועת העדות כו' ודבר תימה הוא איך יביא קרבן ונחלא קי"ל דמלה אינו ראוי להעי' מדאורייתא ודברי מרן פ"י משגגות הם תמוהים דכתב דהא דתנן פ"ב דהוריות כו' אבל מלכי בית דוד כו' יע"ש והדבר ברור דמההיא דפ' כ"ג אין ראיה דהתם איירי לענין דינא אבל לענין המלה שיעו' זה אינו מדרבנן כדי לחלק בין מלכי ישראל למלכי בית דוד אלא מן התורה המלה לא הוי מעיד כדמוכח בהדיא בפסוקיא דהכא ופ' שבוועת העדות דף ל"א והרמב"ם בפ"י המשנה פ"ב דהוריות פסק דלא כר"ע וכתב שם התי"ט דמה שחייב תנא קמא המלה בשבוועות העדות הוא בעדות נפשות דחמירי וזה לא אפשר' מכמה אנפי חדא דמרן בכ"מ פ"ג מה' מלכים כתב דהמלה אינו מעיד אפילו בעדות נפשות והביא ראיה לדבריו ותו דאפילו תימא דהמלה חייב בעדות נפשות מ"מ לא מתרצה קו' בהכי משום דשבוועת העדות אינה אלא בעדות ממון כמ"ש הרמב"ם פ"ט מה' שבוועות דין ג' ודין י"ג ומאד אני תמה על תי"ט איך נעלם ממנו דין זה דזה לא אמרו אדם מעולם לחייב קרבן על שבוועת העדות דעדות נפשות דאינה אלא בעדות ממון כמו שנתבא' ולכן מה שיראה לתרץ בזה הוא דהא דאמרין דאי המלה מעיד היינו משום פבדו ומן התורה אינו ראוי להעי' משום דלא יזלזל במלכותו מיהו היינו דנקא לצורך הדיוט אבל אם מעיד לצורך מלה אחר בהא ליפא זלזול וחיוב להעיד ובכה"ג הוא דס"ל לסתם מתניתין דחייב המלה בשבוועת העדות כשהשביעו מלה אחר ור"ע פליג עליה וסבר דאין הנשיא בכלל עדות אפילו מלה לגבי מלה וסבו' הרמב"ם דאין הלכה כר"ע אלא כסתם מתניתין ותו משום דמסתבר טעמיה דמלה לגבי מלה ליפא בזיון ובכה"ג חייב בשבוועת העדות וזה הוא שפסק פ"י מה' שגגות דהמלה מביא קרבן שבוועת עדות והיינו בעדות שראוי לו להעיד כגון למלה אחר ומ"ש פ"ז דשבוועות דהמלה אינו ראוי להעיד ופטו' משבוועת העדות היינו שאותו עדות הוא לצורך הדיוט כנ"ל לתרץ דברי הרמב"ם שלא יהיו סותרים זה את זה והתי"ט פ"ב דהוריות וס' ברפת הגבח דף קע"ט העלו בצ"ע ועי"ל דלעול' מלה אינו מעיד ופטו' משבוועות העדי' מיהו כשהשביעוהו שבוועת העדות בעודו הדיוט ואח"כ נתמנה למלה סתם מתניתין דהוריות סב' דהנשיא חייב להביא קרבן עולה ויורד בעבור

מה שנשבע בעודו הדיוט ולא העיד ור"ע סבר פנין דנתמנה למלה אינו חייב להביא קרבן פנין דהשתא אינו ראוי להעיד ואינו חייב שבועת העדות ובזה הוא דפסק דלא כר"ע ואם פן מ"ש בהלכות שבועות דמלה פטור הוא פשהשביעהו בעודו מלה ומה שחייבו בה' משגות היינו פשהשביעהו בעודו הדיוט ואח"כ נתמנה למלה ועוד י"ל דלכולהו תנאי דהוריות כולהו סברי דמלה פטור משבועת העדות דאינו ראוי להעיד כסב' ר"ע ומה ששנינו פ"ב דהוריות משנה ז על שמיעת קול ועל ביטוי שפתי' ועל טומאת מקדש וקדשיו היחיד והנשיא והמשי' חייבין לא קאי חלוקה דנשי' אלא אחלוקה דשייך בה דהיינו ביטוי שפתי' וטומאת מקדש וקדשיו אבל על שמיעת קול לא קאי אלא איחיד וכהן משיח ומ"ש הרמב"ם בפ"י המשנה פ"ב דהוריות ואין הלכה כר"ע אלא כ"ג ונשיא חייבין קרבן עולה ויורד על שמיעת קול ועל ביטוי שפתי' ועל טומאת מקדש וקדשיו היינו לאפוקי מאי דסב' ר"ע משיח פטור מכולם כדאיתא בברייתא בגמ' והביאו הרמב"ם בפ"י שם אבל במ"ש ר"ע דנשיא פטור משמיעת קול הלכתא פותיה דהא קי"ל מלה אינו הנה ראוי להעיד ומ"ש הרמב"ם פ"י משגות המלה והמשיח מביאין קרבנם על שבועת העדות או על שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדשיו אינו מוכרח לפרש דכל החלוקות קאי למלה אלא חלוקות דשייכי ביה דהיינו שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו אבל שבועת העדות מעיקרא לא שייכא במלה דאינו ראוי להעיד כדכתיב ומה שיש לכלפל עוד בהרמב"ם פ"י משגות עיין ל"מ ואין פאן מקומו להאריה יע"ש: וכל היכא דתני ענוש פרת לא הוי איסור והתניא כו' קשה מי הוא המקש' אי הוא התרצן דלעיל דתריץ לא נצרכה הוא זרות דבתחלה הודה הנחת המקשה ותירץ תירוץ ואח"כ חזר בו לעקן' הנחתו ותו מי הוא המתרץ דמתרץ הכי קאמ' כשאמרו אסו' כו' אם הוא מקשן דלעיל הוא גם פן זרות דהמקשה דלעיל לא הנה ס"ד לפרש מתניתין בחצי שיעור ועכשיו נתחכם יותר מן התרצן ומוקי ברייתא בחצי שיעור ותו דמאי פריה ל' מברייתא פי היכי דקשיא ליה אמתניתין לישנא דאסור ה"נ יקשה ל' אברייתא דלישנא דאסו' במידי דחייב פרת אינו מיושב ומה פתח וסעד יש בברייתא יותר ממתני' ולכן יראה דהמקשה תחלה אסו' ענוש פרת הוא ומשני לא נצרכה אלא לחצי שיעור הפל היא דברי ר"י דאיהו מוטיב לה ואיהו פריק לה וכה"ג פתבו התוס' לקמן דף ע"ו ע"א ד"ה הני ה' ענויין כו' והשתא א"ש דמקשה תלמודא לר"י דלמה הנצרכה לדחוק לשון המשנ' ולפרש דאסו' קאי אחצי שיעור דהא מבריית' מוכח דשייך לישנא דאסור אחיוב פרת ולא מצית לפרש בריית' בחצי שיעור ומשני דגם ברייתא דחוק לפרשה בחצי שיעור וה"ק כשאמרו אסור כו' ודוק: ואי בעית אימא פי קתני אסור כו' וקשה מאי ראייה מייתי מדתני בשאר ספרי דבי רב אדרבה מפת לשון ספרי תקשי אמתניתין דהספרי דקדק ולא תני אסור אלא אשארא אבל מתני' קשיא דתני לישנא דאסור אפוליהו גם לאכילה ושתיה ואם נאמר דכונת התירצן הוא דמתני' נקט לישנא דאסור איידי דרחיצה כו' לתירוץ איידי אינו מביא ראי' דאמרי' ותו דזה פשוט בתלמוד דאמרינו איידי בכמה דוכתי ואם פן למאי הלכתא מייתי תלמודא ברייתא דספרי ויראה לי דה"פ דלעולם פי קתני מתניתין אסור הוא אשארה דהיינו רחיצה כו' והטעם שהזכיר התנא בריש דבריו איסור אכילה ושתיה הוא לרמז לנו דשאר עינויין נפקא ליה מפתח איסור אכילה דהיינו דקרא אמר ביוה"ד שבת שבתון פלוג' דכי היכי דשבת שבתון האמור גבי שבת מוסיפין שאר

מלאכת מִפְתֹּחַ שְׁבִתוֹן ה"ה ביוה"ך מוסיפים עינויים אחרים על עינוי אכילה ושתייה ולזה מביא ראיה מספרי דבי רב דמפיק שְׁאָר עִינוּיִים מִפְתֹּחַ שְׁבִתוֹן וּ"כ שפיר דקדק להקדים איסור אכילה ושתייה לרמזו דשְׁאָר עִינוּיִין נִפְקָא לֵן מִשְׁבִּתוֹן וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּאַצְטְרִיָּה ה' עִינוּיִין וְאַצְטְרִיָּה שְׁבִת שְׁבִתוֹן וְדוּק: גּוּפָא חֲצִי שְׁיַעוּר רִי"א אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה פִּינּוּן דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי אֲסוּרָא קָא אֲכִיל פְּתַב הַסְּמ"ג מל"ת ס"ס ע"ז ו"ל וְהָאֹכֵל חֲמִץ בְּפִסְחָא כָּל שֶׁהוּא ה"ז אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה שְׁנַאֲמַר וְלֹא יֵאָכֵל חֲמִץ וְאֵעַפ"כ אִינוּ חֲזִיב קִרְבָּן אוּ פֶּרֶת אֲלֵא עַל שְׁיַעוּר שֶׁהוּא פְּזִית עכ"ל וְכַתְּבָא שֵׁם הָרַא"ם וְ"ל שְׁנַאֲמַר לֹא יֵאָכֵל חֲמִץ וְאֲכִילָה כָּל דְּהוּא בְּמִשְׁמַע וְאַף עַל גַּב דְּאִינוּ חֲזִיב פֶּרֶת אוּ קִרְבָּנָא אֲלֵא בְּכַזִּית שְׁאֵנִי הָתָם דְּאַתָּא הַלְכְתָּ וְאַפִּיקְתִּיהָ מִמִּשְׁמַעוֹתֶיהָ אֲבָל לְאַיְסוּר' בְּדָקָאֵי קָאֵי וְהָאֵי דְקָאֵמ' בַּגְמ' מ"ט דר"י מְשׁוּם דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי ה"פ מ"ט לֹא מוֹקְמ' לֵהּ לְהַלְכְתָּא אֲאַיְסוּרָא פִּי הֵיכִי דְמוֹקְמִי לֵהּ אֲעוּנָשִׁין מְשׁוּם דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי בְּלֹאוּ אוּ פֶּרֶת כּו' עכ"ל וְיֵישׁ סַעֲד לְדַבְרֵי הָרַא"ם מְהֵא דְאַמְרִינּוּ לְקַמְן דָּף ע"א אַמ"ר יוֹחֲנָן שְׁעוּרִין שְׁל עוֹנָשִׁין הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי יַע"ש וְקָשָׁה דְּבִסְוִגְנִי דִּידוֹן מִיְיָתִי רַבִּי יוֹחֲנָן סִינְעֵתָא לְדַבְרֵי מִתְּנָא דְּבִרְיֵיתָא דְּמַפִּיק אֲיְסוּרָא דְּחֲצִי שְׁיַעוּר מְרַבּוּיָא דְּכָל חֶלֶב וְ"ל רִבּוּיָא דְּכָל לְחֲצִי שְׁיַעוּר' בְּטַעְמ' דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי סְגִי לְפָרֵשׁ דְּאַכִּילָה דְּאַזְהַר קָרָא אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא כַּמ"ש הָרַא"ם וְ"ל וְ"ל דְּמִפְתַּח דְּגַלִּי קָרָא בְּחֶלֶב דְּחֲצִי שְׁיַעוּר' אֲסוּר' לְמַדְנּוּ הַטַּעַם דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי דּוֹמֵא דְּחֶלֶב אַע"ג דְּבִשְׁאָ' אֲיְסוּרִין לִיכָּא רִבּוּיָא דְּכָל וּלְפִי זֶה נִיחָא מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֶפֶת תִּקְמָה ל"ל טַעְמָא דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי ת"ל מְטַעְמָא דְּכָל חֶלֶב לְרַבּוּת חֲצִי שְׁיַעוּר' דְּנֻדָּאֵי דְּזוּ אִינְהוּ קו' דְּאֵי לֹאוּ טַעְמָא לֹא יִלְפִינּוּ מִחֶלֶב לְשְׁאָר אֲיְסוּרִין שְׁבִתוֹרָה שֶׁהֵן בְּלֹאוּ אוּ בְּמִיתָה דְּאַיְכָּא לְמִיפְרָד מַה לְחֶלֶב שְׁכּוֹן בְּכַרְתָּ אֲמָנָם הַשְׁתָּא דַּפ"י ר"י הַטַּעַם מְשׁוּם דְּחֲזִי כּו' א"כ ה"ה בְּכָל אֲיְסוּרִין שְׁבִתוֹרָה אֲפִי שֶׁהֵן בְּלֹאוּ גְרִידָא אוּ אֲסוּר' כְּפוּר דְּהִיא כְּפוּתְבַת חֲצִי שְׁיַעוּר' נְמִי אֲסוּר מִן הַתּוֹרָ' מְשׁוּם דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי וְדוּק: כּוֹי וְחֲצִי שְׁיַעוּר וְכו' ת"ל כָּל חֶלֶב וְאִם תֵּאמַר מִנ"ל לְמַדְרַשׁ תַּרְתִּי מִתִּיבַת כָּל חֶלֶב כּוֹי וְחֲצִי שְׁיַעוּר' אִימָא תְּפִסְתָּ מִיַּעוּט תְּפִסְתָּ וְלֹא רַבִּי אֲלֵא חַד מִיְיָיְהוּ י"ל דְּכִינּוּן דִּישׁ סְבָרָא לְרַבּוּת חֲצִי שְׁיַעוּר' מְשׁוּם דְּחֲזִי לְאַצְטְרוּפִי וְיֵישׁ סַבְר' לְרַבּוּת כּוֹי פִּינּוּן דְּלֹא הוּי חִיָּה אֲלֵא בְּרִיָּה שְׁקוּלִים הֵם וְיִבּוּאוּ שְׁנִיָּהֶם וְכו' ג אֲמַרִּינּוּ רַפ"ק דב"ק דָּף ג' וְלִיכְתוּב רַחֲמָנָא וְשִׁלַּח וְלֹא בְּעִי וּבִיעַר דְּמִשְׁמַע רְגֵל וּמִשְׁמַע שֵׁן דְּשְׁקוּלִים הֵם דְּהִי מִיְיָיְהוּ מִפְקַת וְעֵינִין בְּתוֹס' קָמָא דָּף מ' ד"ה וְיֵישׁ בֵּינֵיהוּ כ' דִּישׁ דְּנוֹכְתָא דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ שְׁקוּלִים הֵם עֵינִין שֵׁם וְעֵינִין בַּס' הַלִּיכוֹת אֵלֵי דָּף ס"ה ע"א: רַש"י אִין לִי אֲלֵא שְׁיַשְׁנּוּ בְּעוֹנָשׁ כּו' אִין לִי שְׁיָהָא מְוֹזְהַר אֲלֵא עַל כְּשִׁיעוּר שֶׁהוּא עוֹנָשׁ עָלָיו כּו' מִשְׁמַע בְּהֵדְיָא מְרַש"י דְּטַעְמָא דְּאִין אָנוּ עוֹנָשִׁין פֶּרֶת לְחֲצִי שְׁיַעוּר' מְרַבּוּיָא דְּכָל אֹכֵל חֶלֶב מְשׁוּם דְּקָרָא לֹא אֲיִירִי לְרַבּוּת בְּדַבָּר הַנֶּאֱכָל אֲלֵא בְּאֲדָם הָאֹכֵל וְלֹא דְרִשִׁינּוּ רִבּוּיָא דְּכָל חֶלֶב אֲלֵא לְרַבּוּת בְּאַנְשִׁים הָאֹכְלִים וְקָשָׁה דְּמַה שְׁיִיכוֹת יֵישׁ לְרַבּוּת בְּאַנְשִׁים א"ת לְרַבּוּת אִשָּׁה וְהָא קו"ל הַשְּׁוֹהָה הַפְּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עוֹנָשִׁין שְׁבִתוֹרָה וְתוּ דְּהָרִי אֲשַׁפְּחוּן בַּפ' אֵלוּ עוֹבְרִין דָּף מ"ג ע"ב דְּדַרְשִׁי הָאֵי כָּל לְגַבֵּי הַמַּאֲכָלִים דְּתַנְיָא פִּי כָּל אֹכֵל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ וְכו' וְאִם כּוֹן תִּקְשִׁי לִיָּה הֵכָא אֲמַאי לֹא מְרַבָּה כּוֹי וְחֲצִי שְׁיַעוּר לְעַנְן פֶּרֶת מְדַכְתִּיב פִּי כָּל דְּהָא לֹא מְצִית לְמַדְרַשׁ לִיָּה בְּאַוּכְלִין אֲלֵא בְּאַוּכְלִין וְע"כ נִרְאָה דְּהָד תְּנָא דְּהָכָא דְרִישׁ פִּי כָּל הָאָמוּ' בְּאַוּכְלִין לְרַבּוּת חֶלֶב חוֹלִין וְאַיְתֵר לִיָּה רִבּוּיָא דְּכָל חֶלֶב לְרַבּוּת כּוֹי וְחֲצִי שְׁיַעוּר' וְדוּק: מְדַרְבְּנּוּ וְקָרָא אֲסַמְכְתָּא בְּעֵלְמָא וְכו' קָשָׁה דָּאֵם כּוֹן תִּיבַת כָּל מַה בָּא לְרַבּוּת וְאַפְשָׁ' דְּטַעְמוֹ

דְרִישׁ לְקִישׁ פְּדָאֲמַרִּינוּ פֶּרֶק אֱלוּ עוֹבְרִין דְּפִי מ"ג ע"ב דר"א הוּא דְדְרִישׁ פֶּל וְרַבְּנָן לֹא דְרִישׁ פֶּל וְכַבֵּר כְּתַבּוּ הַתּוֹסֶפֶת שְׁם וּבְמִנְחוֹת דְּפִי נ"ו ע"ב ד"ה לְהֵבִיא נוֹתֵק וּבְשִׁלְהִי נִדְהָ דְאִיפֵא דְוֹכְחִי שְׁדְרִישׁי כ"ע פֶּל הֵיכָא דְמִסְתַּבֵּי אָבֵל ר"א דְדְרִישׁ פֶּל אַע"ג דְּלֹא מִסְתַּבֵּר יַע"ש וּלפ"ז צ"ל דר"י דְאוֹתְבִיָה לר"ל מֵהֵרָב פְּרִיָּתָא דְדְרִישׁ מְרִיבּוּיָא דְכָל לְכוּי וְחֻצִי שְׁיַעוּ הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר לְמִדְרִישׁ מִשּׁוּם טַעֲמָא דְחֻצִי לְאַצְטְרוּפִי וְאִם כּוּן הֵרָב פְּרִיָּתָא הֵוּא לְכ"ע וּר"ל סב' דְּלֹא מִסְתַּבֵּר לְמִדְרִישׁ וּקְרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא מִיְהוּ ק"ק אַמְאִי לֹא מִשְׁנֵי ר"ל הֵרָב פְּרִיָּתָא ר"ל דְדְרִישׁ פֶּל וְאִנָּא דְאִמְרִי פְּרַבְּנָן דְּלֹא דְרִישׁוּ פֶּל י"ל דְרַצָּה לְאוּקְמִי פְּרִיָּתָא אִפִּילוּ פְּרַבְּנָן וְאִסּוּר חֻצִי שְׁיַעוּ הֵוּא מִדְרִישׁוּ וּקְרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא וּמְפֻלֵּל דְבְרִינוּ נְתִיבָא מֵה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֶפֶת אַמְאִי קֵאמ' ר' יוֹחָנָן דְחֻצִי שְׁיַעוּ אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה מִשּׁוּם דְחֻצִי לְאַצְטְרוּפִי ת"ל מִדְרִישׁא דְכָל חֵלֶב דְהוֹצֵרָהּ לְהֵאִי טַעֲמָא לְאוּרוּיִי דְדְרִישׁא דְכָל חֵלֶב הֵוּא לְכוּל' עֵלְמָא שְׁלֵא תְדַחֵה לומ' ר"א הֵיא דְדְרִישׁ פֶּל אַף עַל גַּב דְּלֹא מִסְתַּבֵּר דְּלֹא הֵיא אֱלָא דְבְרִי הַפֶּל הֵיא מִשּׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר' דְרִישׁא זֶה פִּינּוּ דְחֻצִי לְאַצְטְרוּפִי וְדוּק: תּוֹסֶפֶת כּוּי סְפִיקָא הֵוּא תִּמְמָה אַמְאִי לֹא הִכְרִיעוּ חֲכָמִים נְבִדּוּק בְּקִרְנִים פְּדִאִיתָא בִּפ' אֱלוּ טְרִיפּוֹת אִיפֵא לְמִידָק דְמֵאִי פֶּרְכִי אִימָא דְכוּי אִין לֹו קִרְנִים דְּהָא תִּנּוּ פֶּרֶק בָּא סִימָן וַיֵּשׁ לוֹ טְלָפִים וְאִין לֹו קִרְנִים וּמֵמָה שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹסֶס' פֶּאן יֵשׁ סַעַד לְמָה שְׁהִלִּיצוּ ה' הַמְגִי' וּמְרָן בְּכ"מ בְּמָה שְׁהִצְרִיף הֶרְמֵב"ם פִּי דמ"א וְהוּא כְּמַבְלַע תְּרַקִּיָּהוּ דַּע"ג דְקִי"ל כְּמֵאן דְשָׁרִי עֵינָא בְּרַפִּין אִפִּש' דְעֵינָא בְּרַפִּין חֲשִׁיב מְבַלַּע תְּרַקִּיָּהוּ וּבְכוּי הוּא ס' וּלְכַף הַצְרִיף הֶרְמֵב"ם מְבַלַּע תְּרַקִּיָּהוּ יָפָה פְּקִרְנִי הַצְבִי וְדוּק: תּוֹסֶפֶת אַצְטְרִיף קְרָא לְרַבּוּיִי סְפִיקָא כּו' הִנֵּה לְעִיקָר קוּשְׁלִי הַתּוֹסֶפֶת דְאִיפֵא דְוֹכְחִי דְפִרִיף אַצְטְרִיף קְרָא לְרַבּוּיִי סְפִיקָא וְאִיפֵא דְוֹכְחִי דְלֹא פִרִיף הִיָּה נִרְאָה לְהַשִּׁיב עִם הַפֶּלֶל שְׁפִינְדִינוּ סְפִיקָא דְאוּרִיָּי לְחוּמְרָא וְלִנְהָ פֶּל מְקוּם שְׁבָא בְּפִסּוּק לְלמ' שְׁנַלְהָ בְּסַפֵּק לְהַקֵּל פְּגוֹן הַהוּא דפ"ב דְבְּכּוֹרוֹת עֲשִׂירִי וְלֹא יו' סַפֵּק וּפְטוּ' מִן הַמַּעֲשֵׂי' לֹא שְׁיַיָּף לְמִפְרִיף אַצְטְרִיף קְרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא דְמִסְבָּרָא הו"א דְחִיָּבִים בְּמַעֲשֵׂי' מִשּׁוּם דְלִבְטֵל הַהוּא דְקַפֵּץ בְּרוּבָא וְלִסְיִיבּוּ פְּנִלְהוּ בְּמַעֲשֵׂר וְאַתָּא קְרָא יִתְיָרָה דְהַעֲשִׂירִי לֹוּמֵר לְהַ עֲשִׂירִי וְדֵאִי וְלֹא עֲשִׂירִי סַפֵּק וּבְכּוּן נְתִיבָא קוּשְׁלִי הַתּוֹסֶפֶת בְּמַצִּיעָה דְפִי ו' ד"ה קַפֵּץ כּו' יַע"ש וְכּוּן הַהֵיא דְשִׁלְהִי נְזִיר דְסַפֵּק בְּהֶרֶת כּו' אֶתָּא קְרָא יִתְיָרָא דְלִטְהָרוּ אוּ לְטַמְּאוּ וּפְתַח הַפְּתוּב בְּטְהָרָה תְּחִלָּה לְלמ' דְנִלְהָ לְהַקֵּל דְמִסְבָּרָא הֵיִתִּי הוּלְהָ לְהַחְמִיר מִשּׁוּם דְמִיָּרִי בְּאֵדָם שְׁהוֹחֲזוּק לְטוּמְאָה פְּדוּמֹכַח בְּשִׁלְהִי נְזִיר וְכ"כ הַתּוֹסֶפֶת בְּכַתּוּבַת דְּפִי ע"ה ע"ב ד"ה סְפִיקוּ שְׁמָא יַע"ש וּבְכָל כּה"ג לֹא פֶּרְכִינוּ אֶתָּא קְרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא מִשּׁוּם דְקָרָא אֶתָּא לְאַפּוּקִי הַסְבָּרָא שְׁיַישׁ לְנוּ סְפִיקָא דְאוּרִיָּתָא לְחוּמְרָא אָבֵל בְּסוּגְיָא דִּינּוּ גְבִי כּוּי דְהוּא לְהַחְמִיר וְאַתָּא קְרָא לְלִמְן' דְנִאֲסוּר חֵלֶב הַכּוּי מִשּׁוּם סַפֵּק פְּרַכִּינוּ אַצְטְרִיף קְרָא כּו' דְבִלָּא קְרָא הֵיִתִּי אוּסְרוּ דְסַפֵּק דְאוּרִיָּתָא לְחוּמְרָא גַּם הַהֵיא דְתוֹרִים וּבְנִי יוֹנָה הוּא לְהַחְמִי' גַּם הַהֵיא דפ"ו דְבְּכּוֹרוֹת גְבִי עוֹלָה הוּא לְהַחְמִי' שְׁלֵא יֵצֵא י"ח בְּעוֹלַת אֲנִדְרוּגִינֵס וּלְכַף פְּרַכִּינוּ עֲלִיָּהוּ אַצְטְרִיף כּו' גַּם הַהֵיא דר"פ דֵּם שְׁחִיטָה פֶּל דֵּם לֹא תֹאכְלוּ לְאַתּוּיִי דֵּם כּוּי פְּרַכִּינוּ עֲלָה אַצְטְרִיף כּו' מִשּׁוּם דְקָרָא אֶתָּא לְהַחְמִיר גַּם הַהֵיא דְמִנְחוֹת דְּפִי צ"א ע"ב גְבִי פִּלְגָס דְפִרִיף לְבַר פְּדָא דְאִמֵּר דְפִלְגָס סְפִיקָא הוּא וּמִיָּתְבִי נְסִפִי אֵיל וּמִתְנָה כּו' מְדַכְתִּיב אוּ לְאֵיל לְרַבּוּ' אֶת הַפִּלְגָס פֶּל זֶה הוּא לְהַחְמִי' דְמִיָּתִי נְסִפִי אֵיל וּמִתְנָה וּלְכַף פְּרַכִּינוּ עֲלָה אַצְטְרִיף כּו' וַא"ת הֵלֵא בְּחִגִּיָּה דְפִי ד' תְּנִיָּא זְכוּרָה וְלֹא טוּמְטוּם וּפְרִיף אַצְטְרִיף כּו' וְהֵתֵם קְרָא אֶתָּא לְהַקֵּל לְפִטְרוּ מְרַאָּה יֵשׁ לומ' דְהֵתֵם נְמִי מִסְבָּרָא הֵיִתִּי

פּוֹטְרוֹ מִשׁוּם דְּאִינוּ רְאוּי לְסַמְּנָה דְּשִׁמְא אִשָּׁה הוּא וּכְמ"ש הַתּוֹ' לְקַמְן בְּאַנְפֵּן דַּע"פ חִילּוּק הַנְּזַכֵּ' נִתְּיָשְׁבוּ כָּל הַסְּנִינִיאוֹת וּמִיָּהוּ תִּירֵץ זֶה אִינוּ עוֹלָה יָפָה אֱלָא לְדַעַת הָרִין פ"ק דְּקִדּוּשֵׁין וְסִיעֵתוֹ דְּסִבְרֵי לִיהַ דְּכָל סְפִיקָא דְּאִוְרִינִיתָא דְּאִזְלִינֵן לְחוּמְרָא הוּא מִן הַתּוֹרָה אֲבָל לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם פ"ט מ' טוֹמְאָת מַת וּבְסוּף הֶלְכוֹת פְּלִאִים דְּאִיסוּר הַסְּפִיקוֹת הוּא מַד"ס פְּלוּמ' דְּמִן הַתּוֹרָה לְקוּלָא וְלֹא אִזְלִינֵן לֹא נִתְּיָשְׁבַת תִּירוּץ זֶה דָּאם כֵּן מֵאֵי פְּרִיָּה בְּכַמְה דְּוֹכְתֵי אֲצִטְרִיָּה כו' וְהִלָּא מְסַבְּרָא הֵייתֵי הוּלָה לְהַקְל דְּכֵן הוּא דִּין הַסְּפִיקוֹת מִן הַתּוֹרָה וְרַבֵּינָה קָרָא לְאִיסוּרָא וּמִדְּבַרֵי הַתּוֹ' דְּהוּצְרָכוּ לְתַרְץ מַה שְׁתִּירֵץ לִינִישַׁב הַבְּקִיאוֹת הַנְּזַכֵּ' וְלֹא תִי' פְּדַכְתִּיבְנָא מִשְׁמַע דַּס"ל פְּהָרַמְבַּ"ם וְשׁוֹב רְאִיתִי שְׁכ"כ בַּס' תּוֹר' חֵיִים פ"ק דְּחוּלִין וּמוֹהֲרֵי"ט בְּתַשׁוּבַת י"ד סִימָן ח' וְשְׁמַחְתִּי שְׁפִנוּנִתִי לְדַעַת גְּדוּלִים וְאִין פְּאֵן מְקוּם לְהַאֲרִיָּה וְתָן לְחֶכֶם וְיַחֲפֵם עוֹד: פְּתַבּוּ הַתּוֹ' וּבְאַמְצַע הַדְּבָר וְכֵן בַּפ"ק דְּחוּלִין גְּבִי פֶרֶט לְתַחֲלֵ' הַצִּיְהוּב כו' וְק' אִמְאֵי לֹא הַזְּפִירוּ בְּקִיאוֹת זֶה בְּתַחֲלַת קוֹשְׁיֵינְתֶם הֵכִי הוּל"ל בְּתַחֲלַת דְּבַרֵיָּה אֲצִטְרִיָּה קָרָא לְרַבּוּנֵי סְפִיקָ' וְכַה"ג אֲמַרִיָּה פ"ק דְּחוּלִין כו' וַע"ג דְּאֲמַרִיָּה פ"ב דְּבַכּוֹרוֹת כו' כו' וְהֵכִי אִוְרְחִינֵהוּ בְּכַמְה דְּוֹכְתֵי לְחַבֵּר הַבְּקִיאוֹת הַשְּׁוִים לְהַקְשׁוֹת מִפְּחָם אֲדוּכְתֵי אַחֲרֵינֵי וּמַה טַע' שְׁמָרוּ בְּקִיאוֹת זֶה דַּפ"ק דְּחוּלִין וְלֹא גִילוּ אוֹתוֹ רַק בְּתִי' י"ל דְּכִנּוּנְתֶם הִיא בְּרוּרָה דְּמַהֲהִיא דַּפ"ק דְּחוּלִין ל"ק וְיֵשׁ לְתַרְץ שְׁם תִי' אַח' דְּמֵאֵי דְּפְרִיָּה אֲצִטְרִיָּה כו' הֵינּוּ מִפְּנֵי שְׁלֹא מִיעֵט תַּחֲלַת הַצִּיְהוּב בְּנִדְאֵי אֱלָא מְסַפֵּק דָּאם הִבִּיא מֵאַח' מֵהֶם לֹא יֵצֵא וְאִם הִבִּיא מִשְׁנֵיהֶם יֵצֵא מִמֵּן אֲבָל גְּבִי מַעֲש' כְּנִלְמַם פְּטוּרִים וְנִדְאֵי גְּבִי סְפִיקָא בְּהֶרַת וְנִדְאֵי טַהוּ' אֲמַנְם עֵיק' הַקּוּשְׁלֵי' הוּא מֵהָא דְּפְרִיָּה הֵכָא גְּבִי כּוֹי דְּאָסֵר חֲלַבּוּ בְּנִדְאֵי וּפְרִיָּה אֲצִטְרִיָּה כו' מֵאֵי דְּלֹא פְּרִיָּה גְּבִי מַעֲש' וְסַפֵּק בְּהֶרַת וּמִפְּחָת קוֹשְׁיָא זֶה צְרִיכִין לְחַלֵּק דְּטַעֲמָא דְּפְרִיָּה הֵכָא גְּבִי כּוֹי מִשׁוּם דְּכּוּלְהוּ שְׁוִים אוֹ כְּנִלְהוּ חִיּוֹת אוֹ כּוּלְהוּ בְּהֵמוֹת אִם כֵּן לְפִי חִילּוּק זֶה מַה"ט נְמִי הוּא דְּפְרִיָּה פ"ק דְּחוּלִין גְּבִי תַּחֲלַת .

הַצִּיְהוּב אֲצִטְרִיָּה כו' וְכ"כ הַתּוֹסֵ' בְּהֶדְאֵי שְׁם בְּחוּלִין יַע"ש: פְּתַבּוּ עוֹד וּבְסוּף עַל אֵלוּ מוּמִין כו' לֹא מְטוּמָתוּם כו' אֱלָא אֲאִנְדְּרוּגִינוּס פְּרִיָּה וְכו' וְקִשָּׁה מֵאֵי פְּרִיָּה אֲאִנְדְּרוּגִינוּס דְּלִמָּא תַּנָּא דְּבַרֵינִיתָא עֵיק' דְּרִשָּׁא דְּקָרָא אֲתָא לְמַעוּטֵי טוּמְטוּם דְּשִׁינָה שְׁפִי לְמַעוּטֵי שְׁיֵשׁ מֵהֶם זָכַר וְיֵשׁ מֵהֶם נִקְבָּה וְאִנְדְּרוּגִינוּס דְּנִקְטַת הַתַּנָּא כְּדִי נִסְבָּה דְּקָרָא לֹא אֲתָא לְמַעוּטֵי אִנְדְּרוּגִינוּס אֱלָא טוּמְטוּם וְהַתַּנָּא הַשְּׁמִיעֵנוּ לַעֲנִין דִּינָא דְּכִינּוּן דְּקָרָא הַשְּׁמִיעֵנוּ לְמַעֲט טוּמְטוּם דְּפְסוּל לְעוֹלָם הֵכִי נְמִי אִנְדְּרוּגִינוּס פְּסוּל לְעוֹלָם מִפְּחָת סְפִיקָא שְׁמָא נִקְבָּה וּלְעוֹלָם תַּנָּא דְּבַרֵינִיתָא הוּא ת"ק וּמַתְנִי' דַּפ"ו דְּבַכּוֹרוֹת דְּאִית לִיהַ דְּטוּמְטוּם וְאִנְדְּרוּגִינוּס הֵם סְפִיקָא זָכַר סְפִיקָא נִקְבָּה וְי"ל דְּמִשְׁמַע לִיהַ לְמַקְשָׁה דְּהַתַּנָּא סוּב' דְּטוּמְטוּם וְאִנְדְּרוּגִינוּס תַּרְנוּנֵיהוּ מִיעֵט הַפְּתוּב וּלְכַה פְּרִיָּה אֲאִנְדְּרוּגִינוּס אֲצִטְרִיָּה כו' אִיָּה קִשָּׁה דָּאם כֵּן מַנ"ל לְתַנָּא לְמַעֲט מַזְכ' יְתִירָה טוּמְטוּם וְאִנְדְּרוּגִינוּס אִימָא דְּלֹא מִיעֵט קָרָא אֱלָא חֲדָא מִינֵיהוּ וּמַנ"ל לְמַעוּטֵי תַּרְנוּנֵיהוּ וְצ"ע: פְּתַבּוּ עוֹד וְהֵא דְּקָאֵמ' הֵתֵם אַר"ח כו' כְּנִלְהוּ דְּהֵם הַעֲלוּ דְּכָל מִיָּדֵי דְּאִיפָּא הֵכִי וְהֵכִי שְׁיָיָה שְׁפִי לְמִימ' דְּקָרָא אֲתָא לְמַעוּטֵי וּלְפִי דְּבַרֵיָּהֶם בְּטוּמְטוּם נְמִי שְׁיָיָה שְׁפִי לְמַעוּטֵי דִּישׁ מֵהֶם זֶכ' וְיֵשׁ מֵהֶם נִקְבָּה וְהוּקְשָׁה לְהֵם מַמ"ש רַב חֲסִדָּא מְחַלּוֹקַת בְּאִנְדְּרוּגִינוּס פְּלוּמ' דְּרַבְּנָן בְּתַרְאֵי ס"ל דְּאִנְדְּרוּגִינוּס בְּרִיָּה בְּפְנֵי עֲצָמָה וּפְלִיגֵי אַת"ק דַּסְב' דְּסִפִּיקָא הֵי וְאִשְׁמוּעִי ר"ח מְחַלּוֹקַת בְּאִנְדְּרוּגִינוּס דְּלַרְבָּנָן בְּתַרְאֵי אִינוּ בְּכו' וְנִגְזָז וְנִעָבַב מִשׁוּם דַּס"ל דְּהַפְּתוּב מִיעֵטוֹ דְּכַתוּב הַזֶּכ' וְלֹא אִנְדְּרוּגִינוּס מִטַּעַם דְּהֵי בְּרִיָּה אֲבָל בְּטוּמְטוּ' דְּבַרֵי הַפֵּל סְפִיקָא הוּא וּמוֹדִים רַבְּנָן דְּהֵי סְפִיקָא וְלְכַאוּר' נִרְאָה שְׁטַעֲמוּ דַּר"ח הוּא דַּס"ל

דא"א לומ' דקרא אַתא למעט גם טומטום משום קושיות אצטריף כו' וזה סותר לדבריהם דגבי טומטום לא שייך קושיו' אצטריף כו' פיון דיש מהם זכ' ויש מהם נקבה ולכן פ' דטעמו דר"ח דס"ל דלא אַתא קרא למעט טומטום הוא משום דס"ל דכיון דאיכא לאוקומי קרא אַנדרויגינוס ומטעם בריה לא מסתבר לאוקומי אטומטום דשמיא יקרע וימצא זכ': פתבו עוד ולהכי פריה אלא מעתה בערכין יערה כו' פונתם היא למעט דלא נפרש דהקושיו' היא אלא מעתה דטומטום הוא ספק בערכין יערה אלא תניא הזכ' ולא טומטום וכו' פלומ' וכי אצטריף קרא למעוטי ספיקא דטומטום ואם זו היא פונת הקו' הוא סתירת דבריהם דלפי שיטתם בטומטו' דאיכ' הדי והכי שייך שפיר למעוטי לכן פ' דכונת הקו' היא זו דלפי ר"ח דס"ל דכל היכא דאיכ' קרא למעט אַנדרויגינוס מטעם בריה לא מוקמי' לי' למעט טומטום א"כ גבי ערכין נמי נימא הדי דקרא לא מיעט אלא אַנדרויגינוס ולא טומטום ואמאי תני התנא הזכ' ולא טומטום וכו' ומשני סמי מפאן טומטום: פתבו עוד ובפ"ק דחגיגה תניא זכורה ולא טומטום כו' י"ל כו' ולכאור' הנה נראה לתרץ והוא דהתנא דריש מזכורה למעט אַנדרויגינוס וטומטום ופריה דכיון דלית לן אלא חד מעוטי' לא תמעט אלא אַנדרויגינוס אב"ל למעט טומטום דכיון דטומט' הוא ספק צריף קרא יתירא למעטו וזהו מ"ש אלא טומטום ספיקא הוא ואצטריף קרא למעוטי וראיתי בחדושי הלכות שם במגילה דפי' דזהו פונת השמועה שם לפי מ"ש שם התוס' ובנדאי דהם דברים תמוהים לפרש אותה סוגיא כהאי פירושא דהרי המקשה דהתם אמ' בשלמא אַנדרויגינוס אצטריף אלא טומטום וכו' משמע דהקושיו' היא פשיטא דטומטום פטו' ול"ל קרא למעטו ותו דאם פונת המקשה הוא דמנ"ל לתנא למעט טומטום מאי משני התם כשביציו מבחוץ אדרבה נתעצמ' הקו' מנ"ל למעט טומטום אפילו כשביציו מבחוץ לכן יראה דכונת התלמו' שם ל"ל קרא למעט טומטום אצטריף קרא למעוטי ספיקא בתמיהא וזהו הפי' דהבינו התוספות בשמעתין ולכך הקשו דלפי דרשא דבכל דוכתא דאיכא הדי והכי שפי' אַתא קרא למעט פגון מעש' וס' בהרת אם פן ה"נ גבי טומטום אצטריף קרא למעוטי פיון דלפעמים הוא זכר ותירצו ע"ש: פתבו עוד י"ל דהתם פריה כו' וצ"ל לפי זה דסמיכה בעינו בכל פחו דאי לא בעינו אלא כל דהו לא הויה עבודה בקדשים ובפ"ב חגיג' פליגי תנאי בהא והרמב"ם פסק פ"ג דמעש' דקרבות דסמיכה בכל פחו בעינו ודע דהתוס' פ"א דמילה דף קל"ו ע"ב פתבו תי' זה באנפי אחרים וז"ל ונ"ל דשפי' פריה כו' ודבריהם תמוהים דמנ"ל דעולת ראיה לא בעי סמיכה והתנן במנחות פ' שתי מדות כל קרבנות היחי' טעונין סמיכה חוץ מהבכור והמעש' והספק וכן פסק הרמב"ם פ"ג דמעשה הקרבנות ותו דהתנא פ"ב דביצה דף ד' דהלל הביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט גם הרמב"ם פ"א דה' חגיגה וז"ל כשמקריב המקריב כו' ע"ש ושוב ראיתי בחדושי הלכ' פ"ק דחולין דהשיג על מ"ש התוס' הגזפ' דעולת ראיה לא בעיא סמיכה יע"ש ותו ק"ל אפי' יהיו סבורים דעולת ראיה דלא בעי סמיכ' אמאי אצטריכו לתרוצי מטעם עולת ראיה דלא בעי סמיכה ת"ל דאי הו' טומט' הוא אשה אינו יכול לסמוך דאין סמיכה בנשים כמ"ש התוס' דהכא וצ"ע: פתבו עוד וא"ת והא רב דסב' בס"פ המפלת וכו' והכי אתי קרא למעוטי ספיקא פלומ' היכי כתי' קרא למעוטי אַנדרויגינוס דהוא ספק ונלא פולם שוים או פולם זכרים או פולם נקיבות ותירצו וי"ל דבההיא דרב תרי מעוטי פתיבי פלומ' דהפסוק מיעט לאַנדרויגינוס מטעם דהיא משונה ואנן לא ידעינן משום מאי מיעטו

משום זכר מְשֻׁנָּה או משום נְקֵבָה מְשֻׁנָּה וְלִכְּנֵן מְטַמֵּא בְּלוֹכֵן וְאֹדֵם דְּנִשְׂאָר סֶפֶק לָנוּ אִם
אֲנִדְרוּגִינוֹס זָכָר או נְקֵבָה: פְּתָבוּ עוֹד וּלְפִי מָה שְׂפִי אֵית לִיה לִיה לְרַב דְּהַמְפֵּלֵת שְׂפִיר
הֵיִיא דר"ח כו' וְקָשָׁה דְאִיךְ אִפְש' לומ' דְרַב אֵית לִיה דר"ח וְהֵלֵא רַב סָבַר דְאֲנִדְרוּגִינ'וּ
הוּא ס' זכ' סֶפֶק נְקֵבָה וְהֵלֵא תַפְשׁוּט דְאֲנִדְרוּגִינוּ' מִיעֵטִי קָרָא מְשׁוּם דְהוּא זָכָר מְשֻׁנָּה
דְהָרִי בְבָכוּ' לִית בֵּיה אֱלָא חַד מִיעוּטָא דְהַזְכָּר וּמִמְעֵטִין מִינֵיה אֲנִדְרוּגִינוֹס וּמִדְמַעֲטִינָן לִיה
מְהַזְכָּר ש"מ זָכָר הוּא וְלֹא סְפִיקָא וְכֹה"ג פְּתָבוּ הַתּוֹס' לְעֵיל בְּסֻמוּךְ וְעֵינָן בְּתוֹס' דְבְכּוֹרוֹת
וצ"ע: פְּתָבוּ עוֹד בְּסוּף הַדְּבוּר וּא"ת הָרִי אֲשַׁפְּחֵן דְכָתִיב קָרָא שְׁלֹא נְטֻעָה וְכוּ' קו' זו
פְּתוּבָה הַתּוֹס' פ"ק דְחֻלִּין וְלֹא יִדְעָנָא מָה ק"ל דְמִי אָמַר דְלֹא פְתִיב קָרָא פְדִי שְׁלֹא נְטֻעָה
דְמָה שְׁאָמְרוּ הֵכָא וּבְכַמָּה דְוָכְתִי אֲצַטְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא הֵינָנו לומ' אִיךְ מְמַעֵט
הַפְּתוּב דְבָר א' מְשׁוּם סֶפֶק וְכִי מִי אִיכָא סְפִיקָא קָמִי שְׂמֵיָא דְהֵינָנו כּוֹי דְהֵכָא דְהֵנָה ס"ד
דְהַק"ק כָּל חֵלֶב לֹא תֹאכְלוּ לְרַבּוֹת הַכּוֹי בְּשִׁבִיל שְׁהוּא סֶפֶק חֲזִיה סֶפֶק בְּהֵמָה וְכִי קָמִי
שְׂמֵיָא יֵשׁ סְפִיקוֹת דְבָא לומ' דְנֶאֱסוֹר חֵלֶב הַכּוֹי מְסַפֵּק וּמִפְּחֵן קוֹשְׁיָא זוּ הַכְרַעְנוּ דְהוּא בְרִיָּה
אֲבָל בְּהֵיִיא דַּפ' אֱלוּ טְרִיפּוֹת אֲתָא קָרָא לְלמ' לָנוּ שְׁלֹא נְטֻעָה וּבָא סְנִפִיר וְלִימַד לָנוּ מָהוּ
קְשָׁקְשָׁת שְׁלֹא נְטֻעָה לומ' מֵאִי קְשָׁקְשָׁת סְנִפִיר וְהַתְלַמּוּ מְלֵא עַל כָּל גְּדוּתֵיהּ בְּכַמָּה דְרִשׁוֹת
דְקָרָא דְאָתוּ לְלַמַּד שְׁלֹא נְטֻעָה לְעֲשׂוֹת בְּהַפְּדָה וְלִכְּנֵן קו' הַתּוֹסֶפֶת וצ"ע: וְתַרְצוּ וי"ל דְלִשׁוֹן
קְשָׁקְשָׁת מְשַׁמֵּע כו' לְפִי תִי' זֶה אֲנִי מְפָרֵשׁ מָה שְׁאָמְרוּ פ' בָּא סִימָן דָּף נ"א ע"ב גְּבִי כָּל
שְׂיֵשׁ לוֹ קְשָׁקְשָׁת יֵשׁ לוֹ סְנִפִיר כו' פְּתָבוּ שְׁם וּא"ת וּמַנ"ל דְבַעֲיָנָן תְּרַנּוּיָהוּ כו' וי"ל דְוָמֵיָא
דְסִימְנֵי בְּהֵמָה כו' וּמִקְשׁוּ הֵכָא דְהִיכִי מְצִי לְמִימ' דְפִי הָוִי או סְנִפִיר או קְשָׁקְשָׁת דָּאִם כֵּן
לִיכְתוּב רַחֲמָנָא סְנִפִי' לַחּו' וְכִינּוֹן דְאֲנִי מְכַשִּׁיר דָּג שְׂיֵשׁ לוֹ סְנִפִיר לַחּו' כ"ש דְאֲכַשִּׁיר דָּג
שְׂיֵשׁ לוֹ קְשָׁקְשָׁת דְכָל שְׂיֵשׁ לוֹ קְשָׁקְשָׁת יֵשׁ לוֹ סְנִפִי' וְלִי נִרְאָה לְתַרְצָן הַתּו' ס"ל דְכַשֵּׁם
דָּאִם לֹא אָמַר הַכְּתוּב אֱלָא קְשָׁקְשָׁת אִפְש' דְהֵינָנו טוֹעִים לְפָרֵשׁ מֵאִי קְשָׁקְשָׁת סְנִפִיר ה"נ
הֵינָנו טוֹעִים לומ' מֵאִי סְנִפִי' קְשָׁקְשָׁת וְאִם כֵּן אִי פְתִיב קָרָא סְנִפִיר לַחּוּד הֵינָנו טוֹעִים
לומ' דְסְנִפִיר הוּא קְשָׁקְשָׁת וְלֹא הֵינָנו מְטַהְרִים אֱלָא דָּג שְׂיֵשׁ לוֹ ב' סִימָנִים דְכָל שְׂיֵשׁ לוֹ
קְשָׁקְשָׁת יֵשׁ לוֹ סְנִפִי' לְכָף פְתִיב סְנִפִי' וְקְשָׁקְשָׁת דְטַהְרוּ בְּחֻדָא מִינֵיהוּ או זֶה או זֶה וְלְכָף
פְּרָכִי הַתּוֹסֶפֶת מַנ"ל דְבַעֲיָנָן תְּרַנּוּיָהוּ וְעֵינָן בְּס' גּוֹפִי הֵלְכוֹת דָּף ד' וְדָף מ' מ"ש בְּזֵה וְדוּק:
ע"ב דְאִי לֹא תִימָא הָכִי כו' הֵהָכְרַח הוּא מְשׁוּם דְהַתָּם אִיָּרִי בְּדָם וְלַעֲנָנָן דָּם אִין חִילּוּק
בֵּין בְּהֵמָה לַחֲזִיה: ת"ר תְּעַנּוּ אֵת נַפְשׁוֹתֵיכֶם יְכוּל יֵשֵׁב בְּחֻמָּה או בְּצֻנָּה כו' יִרְאָה דְטַעֲמָא
דַּס"ד לְפָרֵשׁ כֵּן מְשׁוּם דְפִי תְעַנּוּ מְשַׁמֵּע שְׂיַעֲשֶׂה דְבָרִים פְדִי לַעֲנוֹת בְּהֵם אֵת נַפְשׁוֹ אֲבָל
אִם לֹא יֹאכַל וְלֹא יִשְׁתֶּה הָעֵינּוּי בָּא מְמִילָא ת"ל וְכָל מְלֹאכָה ר"ל הַקִּישׁ הַכְּתוּב הָעֵינּוּי
לְאִיסוֹ' מְלֹאכָה וְכָתְבוּ בַּפ' א' לומ' מָה מְלֹאכָה שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה אֶף עֵינּוּי כֵּן וְאִי נְמִי
הִילְפוּתָא הִיא מְדַכְתִּיב וְכָל מְלֹאכָה בְּנִי"ו דְמוֹסִיף עַל עֲנָנָן א' לְלמ' דְעֵלִיּוֹן יִלְמַד מִתְחַתּוֹן
דְעֵינּוּי שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה דְוָמֵיָא דְמְלֹאכָה: וְאִימָא הִיכָא דִּיתִיב בְּשִׁימָשָׁא כו' לְשׁוֹן לֹא נִימָא
לִיה הוּא מְגוּמָג' וְהוּל"ל לֹא לִיתּוּב בְּטוּל' גַּם קָשָׁה דְנָהִי דִילִיף דְעֵינּוּי דְקָרָא אִינוּ שְׂיֵשֵׁב
בְּשִׁמָשׁ מְשׁוּם דְוָמֵיָא דְמְלֹאכָה מ"מ מַנ"ל שְׁהוּא עֵינּוּי אֲכִילָה נִימָא דְהָנִי שְׁאָר עֵינּוּיִין כְּגוֹן
לֹא יִשְׁמַשׁ מְטַתּוּ וְכִינְצָא בְּמַתְנֵי וְיֵשׁ לִינְשָׁב וּק"ל: תְּנִיָא אִינְדָּה תְּעַנּוּ אֵת נַפְשׁוֹתֵיכֶם כו'
עֵנּוּי נְפֵשׁ כו' קָשָׁה טוּבָא דְמָה"ת שְׂיֹאכַל כְּגוֹל וְנוֹתָר דְאֲצַטְרִיךְ קָרָא לְהַזְהִירוּ וְתוּ קָשָׁה
מַנ"ל דְנוֹעֲנִיתֶם רִיבָה שְׁלֹא יֹאכַל חוֹלִין וְתַרוּמָה וְקַדְשֵׁי וְיִרְאָה דְהַפְּתוּ אַמ' ז' עֵנּוּיִים ב'
בְּאַחְרֵי מוֹת וּג' בְּאַמְן' וּא' בְּפִנְחָס וְרֵאשׁוֹן בְּכּוֹלָם הוּא תְעַנּוּ הָאִמּוֹר בַּפ' אַחְרֵי מו' וְאַח"כ

כתיב ה' פעמים עינוי דהוא מוסיף דבר א' על תענו דרישא וְהִינּוּ הַשֵּׁשׁ חֲלוּקוֹת דְּדַרְשֵׁי וְה"ק אלו נאמר קרא קמא דתענו הייתי אומר דיענו נפשם בענון אכילת קדשים שהם מותרים כגון אשם וחסאת לפהנים ושלמי לישראל דהוא דבר דחייבים עליו פרת במקום אחר דהינו היכא דפיגל בהם או הנה נותר עתה הזהיר הכתוב שלא יאכלו קדשים אף שלא פיגל בהם ולא נעשו נותר מ"מ כיון דשינה בהו פיגול ונותר הזהיר תענו ולא אביא את הטבל שאינו בכרת פלומר דדגן תירוש ויצהר שינה ביה איסור טבל וכשמתקנו ומפריש מעשרותיו לית ביה איסור טבל הו"א דיוכל לאכול דגן תירוש ויצהר המתקן דלא שינה ביה איסור פרת אם אינו מתקן אלא מיתה דקלה מפרת כדמוכח פ"ב דחולין דף ל"א ועיין בתוספת ריש יבמות ד"ה אשת אחיו מאמו והערוף ערוף פרת יע"ש ת"ל תענו ועניתם פלומ' דקרא דועניתם ריבה את הטבל פלומר שלא יאכל דגן תירוש ויצהר לאחר שתיקנו כדפירשי' אביא את הטבל שהוא במיתה פלומר אביא את הטבל לאחר שתיקנו משום דהוא חמור דשינה ביה מיתה אם לא תיקנו ולא אביא את הנבילה שאינה במיתה דהינו בשר משהיטה דשינה ביה איסור נבילה אם לא נשחט תלמו' לומר קרא אחריתי דועניתם דריבה את הנבילה אביא את הנבילה שהוא בלאו פלומר בשר משהיטה דשינה ביה איסור נבילה ולא אביא את החולין שאין שינה בהם איסור לאו ת"ל קרא אחריןא דועניתם אביא את החולין ולא אביא את התרומה שהוא בקום אכול ת"ל קרא אחריןא דועניתם אביא את התרומה שאינה בכל תותירו ולא אביא את הקדשים שהן בב"ת ת"ל ועניתם ואין להקשות דלפי מה דפירשתי דקרא קמא אמעיטו קדשים דשינה בהו פיגול ונותר כדפירש דמ"מ הייתי אומר לא מייעט הכתוב הא' אלא קדשים שיכול לאכלם במוצאי יוה"ד דלא הוה בכל תותירו אבל קדשים שנשארו ביוה"ד ואם יעבור יוה"ד יהיו נותר דלא יוכל לאכלם ביוה"ד הו"א דשרי קמ"ל ריבויא דוענית' הששי דגם זה בכלל ומכלל דברינו נתבאר דשש דברים דדריש התנא דהינו פיגול וטבל ונבילה וחולין ותרומה וקדשים הם כנגד ו' עינויים המונכרים בפסוק ומ"ש בגמרא לקמן דה' עינויים כתיבי היינו משום דאינו רוצה לספור קרא דכל הנפש אשר לא תעונה דאין זו אזהרה אבל הך תנא מכניס בחשבון הרבויים קרא זה ובספרי פרשה אחרי מות מיייתי ברייתא זו וכתב שם הקרבן אהרן דהתנא דריש ה' עינויים וקרא דכל הנפש לא דריש וכן נראה מדברי הכ"מ פ"א מה' שבימת עשור יע"ש ודבריהם תמוהים דהא תנא דריש שם חלוקות ואיך מפיק שם חלוקות מהלכות עינויין ומ"ש הוא הנכון לענ"ד ודוק: וא"ת לפי מה שפירוש דכל הנה דמיייתי תנא מפיק להו מה' עינויין אושייתא עינויין דכתיבי בקראי אם כן רחיצה כו' מהיכא מפיק להו י"ל דהנה מפיק להו משבת שבתון פלומר כשם שיש שבות מאכילה כף יש שבתון מעינוי' אחרים או ס"ל דשאר עינויין היו מדרבנן ולפום מסקנא לא צריכנא להני תירוצי דהתנא מסיק ואם נפשך לומר הרי הוא אומ' והאבדתי את הנפש עינוי שהוא אבידת הנפש דהינו אכילה ושתייה ולפי זה אייתרו קראי דה' עינויין לרחיצה וסיכה כו' כדלקמן: דבי ר"י תנא נאמר כאן עינוי וכו' קשה דהיכי גליף מהתם הרי התם היו אוכלים מן והעינוי הנה מפני שאין לו פת בסלו כדלקמן אבל בכפור העינוי הוא שלא יאכל שום דבר י"ל דעכ"ל דפ' ויענה וירעיבה אינו אחר רידת הפן אלא קודם דאי אחר רידת הפן לא שינה עינוי רעבון בשביל שלא הנה להם פת בפלם או שלא היו אוכלים דברים אחרים וכה"ג כתבו התוספת לקמן דף ע"ו ע"ב

גבי דניאל שלא הָיָה אוֹכֵל לֶחֶם חֲמוּדוֹת דְּלֹאוּ עֵינָיו הוּא כִּינּוּן דְּאוֹכֵל לֶחֶם אַחֵר יַע"ש וְאֵם כֵּן הֵכָא ה"ק דְּכַשְׁיַצְאוּ מִמְצָרִים הָיוּ מְעוּנִים מְרַעְבוּן וְצַעֲקוּ אֶל ה' וְשָׁמַע לָהֶם וְשָׁלַח לָהֶם הַמָּן וְזֶהוּ וְנִעְנָה וְנִרְעִיבָה וְאִח"כ וְנִצְאָכִילָה אֶת הַמָּן וְהִשְׁתָּא א"ש דְּקִאָמ' מַה לְהֵלֵן עֵינָיו רַעְבוֹן כּו' דְּמִשְׁמַעוֹת רַעְבוֹן הוּא דְּלֹא הָיוּ אוֹכְלִין כְּלָל אַבְל אֵם לֹא הָיוּ אוֹכְלִים מִן נְהִי דְּעֵינָיו אִפְש' דְּמִיקְרֵי אַבְל רַעְבוֹן לֹא מִיקְרֵי וְדוּק: וְנִילַף מֵאֵם תְּעַנָּה אֶת בְּנוֹתֵי כּו' קִשָּׁה דְּהָרִי לְקָמֵן יְלִיף דֹּא' מַה' עֵנּוּיִים הַפְּתוּבִים בִּיּוֹה"ךְ הוּא תְּשֻׁמִּישׁ הַמְּטָה וְהִכִּי יְלִיף לְקָמֵן עֵינָיו בִּידֵי שְׂמִים מְעֵינָיו בִּידֵי אָדָם יֵשׁ לּוֹמ' דְּבַעֲיָנוּי הַעֵיִקְרֵי הַפְּתוּב בִּיּוֹה"ךְ דְּחִיב עָלָיו הַפְּתוּב כְּרַת אָנוּ מְדַקְדְּקִים לְמִילַף מְעֵינָיו דּוּמָה לּוֹ שְׁיָהָא בִּידֵי שְׂמִים אַבְל אִח"כ מְרִיבּוּי הַעֵינָיוִים הַפְּתוּבִים בִּיּוֹה"כ יְלַפִּינּוּ גַם מְעֵינָיו שְׁיָהָא בִּידֵי אָדָם מִפְּחַ קְרֵא וְתִירָה וְק"ל: הַמְּאָכִילָה מִן בְּמִדְבָּר כּו' פִּרְש"י וְלִית הֵכָא רוּמְיָא דְּקִרְאֵי כּו' לְכֹאֲרָה נִרְאָה דְּהִכִּי הִנְהָ גְרִיס פְּתִיב וְכֹתִיב וְדַחָה רִש"י גְרִיסָא זֹו וְשׁוּב רֵאִיתִי גְרִיסָא זֹו בְּעֵין יַעֲקֹב וְדַחָה רִש"י וְטַעַמ' דֹּאִי ס"ד יֵשׁ רוּמְיָא דְּקִרְאֵי ל"ל לְהִבִּיא תְּרֵי קִרְאֵי בְּקִרְא דְּהַמְּאָכִילָה תְּקִישׁ רִישׁיָה לְסִיפָא אֲלָא קִרְא קָא מְפָרֵשׁ וּמַה שְׁהוֹקֶשֶׁה לָהֶם בְּכַתוּב הוּא דַּה"ק דְּאֲכִילַת הַמָּן הִיָּתָה לְעֵינָיו וְהִלָּא אֵין מְאָכֵל יוֹתֵר טוֹב מִמֶּנּוּ שְׁטוּעֵמִים בּוֹ כֹּל מִינֵי מְטַעֲמִים וְעַל זֶה בָּאוּ לְיִישׁוּב וְלוֹמַר דְּהַעֲיָנוּי יִהְיֶה מְפָנִי שְׂאִין לּוֹ פֶּת בְּסִלּוֹ: א"ר זִירָא מֵאִי קִרְא כּו' מֵאִי בְּעֵי וְהוּא כְּבָר יְלִיף לָהּ מְקִרְא דְּהַמְּאָכִילָה כּו' י"ל דְּמִשׁוּם דְּאִבְיֵי אִמ' מֵאֵן דֹּאִית לִיהָ סְעוּדָתָא לֹא לִיפְלֵא אֲלָא בִּימָמָא וּמִשְׁמַע דְּאֶתָא לְאִפּוֹקִי לִילִיא אֲפִילוּ לְאוּר הַלְּבָנָה דְּרוּאָה כְּמוֹת הָאֵן כֹּל מִשׁוּם דַּמ"מ אֵינוּ רוּאָה מְאָכְלִים הַצְּבוּעִים בְּגוֹנוֹנִים דְּאָדָם שְׂבַע בְּרֵאִיָּתָם וְכֵן נִרְאָה מִיִּלְקוּט קוֹהֶלֶת דְּגְרִיס סְעוּדָה מְעַלְיָא וְלִזָּה אִמ' מֵאִי קִרְאָה לְרַבּוֹת גַּם זֶה וְהִשִּׁיב וּלְפִי זֶה גְרִיס' תַּחֲלָה דְּבָרֵי אִבְיֵי וְאִח"כ דְּבָרֵי ר' זִירָא אַבְל בְּעֵין יַעֲקֹב גְרִיס אִיפְכָא וְלִגְרִיסָתוּ י"ל דְּקִרְאֵי לִר' יוֹסֵף מְפָאן רְמִז לְסוּמִין וְכו' וּמִדְּקִאָמֵר רְמִז מִשְׁמַע דֹּאִין כְּאֵן רֵאִיָּה אֲלָא רְמִז בְּעַלְמָא מִשׁוּם דִּישׁ לְחַלֵּק דְּהִתָּם בְּמִן דְּהָיוּ לָהֶם עֵינָיִם וְלֹא הָיוּ רוּאִים הוּא עֵינָיו אַבְל סוּמָא מִנ"ל אֵם כֵּן נְהִי דְּאִיקְרֵי עֵינָיו אַבְל מִנ"ל דְּלֹא יִהְיֶה שְׂבַעֲי' לְכֹה מִיָּתִי מְקַר' דְּטוֹב מֵרֵא' עֵינָיו וְדוּק: אר"ל טוֹב מֵרֵאָה עֵינָיִם בְּאִשָּׁה כּו' נִרְאָה דְּכּוֹנוֹת ר"ל פְּדִי לְהַזְהִיר לְכַנֵּי אָדָם דְּכִינּוּן דִּישׁ יוֹתֵר תְּעַנוּג בְּהַסְתַּפְלוֹת בְּאִשָּׁה מְגוּפּוּ שֶׁל מַעֲשֵׂה לְכֵן צָרִיף שְׁיִפְרוֹשׁ אָדָם לְהִיּוֹת קְדוּשׁ שְׁלֹא לְהַסְתַּפֵּל בְּנָשִׁים וּמִדְּאִמְרֵינוּ אר"ל מִשְׁמַע דְּלֹא פְּלִיג עִם ר' זִירָא וּבְעֵין יַעֲקֹב גְרִיס ר'ל"א מִשְׁמַע דְּפְּלִיג וַיֵּשׁ פְּנִיִם לְשִׁתֵּי הַגְּרִיסָאוֹת: כִּי יִתֵּן בְּכוֹס עֵינָיו ר' אֲמִי ור' אֲסִי כּו' נִרְאָה דְּק"ל וְכִי מִי שֶׁהוּא שׁוֹתֵה יֵין יִתְהַלֵּף לְמִישְׁרִים אֲדַרְבָּה יְבוֹאוּ עָלָיו כְּפָה גְזִיקִין כְּדַמְפְּרֵשׁי קִרְאֵי מְשֻׁלֵי סִי כ"ג וְתוּ בָּאוּ לְדְרוּשׁ קִרְי וְכֹתִיב דְּכֹתִיב בְּפִיס וְקִרְיִנּוּ בְּכוֹס וְלָכֵן ח"א כֹּל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּכוֹסוּ עֲרִי' כּו' וְלָכֵן פְּתִיב בְּפִיס בִּי"ד לְשׁוֹן נְקִיָּה וְדִרִישׁ מְקַר' וּמְסוֹרֶת כִּי יִתֵּן בְּכוֹס עֵינָיו דְּהִיָּנוּ כּוֹס הֵיָּן יִגְרוּם שְׂיִתֵּן בְּכוֹס עֵינָיו לְהַזְדַּנוּג עִם הָעֲרִיּוֹת שְׁיָהִיו דּוּמוֹת עָלָיו כְּמִישׁוֹר וְח"א כֹּל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּכוֹסוּ דְּהִיָּנוּ כּוֹס הֵיָּן יִגְרוּם שְׂיִתֵּן עֵינָיו בְּפִיס אַחֲרִים לְגַזּוֹל מְמוּנָם שְׁכָל הָעוֹלָם דּוּמָה לּוֹ כְּמִישׁוֹר וְדוּק: דָּף ע"ה ע"א דְּאָגָה בְּלָב אִישׁ רְבִי אֲמִי ור' אֲסִי כּו' פִּירֵשׁ רִש"י יְשִׁיחָנָה לְאַחֲרִים שְׂמָא יִשְׂאִיאוּהוּ עֲצָה כּו' דְּאָגָה פְּחַד כּו' וְקִשָּׁה דְּבַתְּחִלָּה הִי"ל לְפִרְשׁ דְּאָגָה וְאִח"כ יֵאמֵר יְשִׁיחָנָה לְאַחֲרִים כּו' וְנִרְאָה דְּלָמ"ד יְשִׁיחָנָה מְדַעְתּוּ פִּי דְּאָגָה הִיָּנוּ שְׂיֵשׁ לּוֹ דְּאָגָה עַל הַפְּסֵד שׁוּם דְּבָר שְׂפָא לּוֹ כְּבָר וְלִזָּה נָתַן לּוֹ עֲצָה שְׂיִשְׁחָנָה מְדַעְתּוּ כִּי מֵאִי דְּהִנָּה הִנָּה וּמַה לּוֹ לְדֹאֲנָג עַל הָעֵבֶר שְׂאִין לּוֹ תְּקוּהָ וּמ"ד יְשִׁיחָנָה לְאַחֲרִים פִּי דְּאָגָה שְׂיֵשׁ לּוֹ פְּחַד שְׂמָא יְבֵא לּוֹ שׁוּם הַפְּסֵד וְלִזָּה נָתַן לּוֹ עֲצָה

שִׁישִׁיחֲנָה לְאַחֵרִים שְׂמָא יִשְׂאוּהוּ עֲצָה כּו' וְדַע דְּיֵישׁ סְפָרִים דל"ג הַאי לִישָׁנָא דְרִש"י
דְּאָגָה פּוּחַד כּו' וּבִקְצַת גְּסָתָאוֹת ג"ל וְכֵן הוּא בְּעֵינֵי יַעֲקֹב וְהִיא גִי' גְּכֹנָה כְּדְפָרִישִׁית וּא"ל
גְּמִי דמ"ד דְּקָרָא אִיירִי בְּדָאָגָה שְׁעָבְרָה דִּישִׁיחֲנָה מְדַעְתּוֹ לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ הַפְּתוּב בְּדָאָגָה
הַעֲתִידָה לְבֹא וְיִסִּיחֲנָה לְאַחֵרִים שְׂמָא יִתְּנוּ לּוֹ עֲצָה מִשּׁוּם דְּסִבַּר כמ"ש בִּיבְמוֹת דְּרַף ס"ב
ע"ב דְּאָמַר בְּן סִירָא אֵל תַּצַּר צָרַת מְחַר פִּי לֹא תִדַּע מַה יִּלְד יוֹם וּס"ל דְּלֹא יִגִּיד דְּאָגָתוֹ
לְאַחֵרִים שְׂמָא יִתְּנוּ לּוֹ עֲצָה לְהַנְאֵתוֹ וְאִמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַף ע"ו הָגִי זְהִיר מִן הַיּוֹעֲצָה לְפִי
דְּרַפּוֹ יע"ש גַּם אָמְרוּ הִנֵּחַ עֲצַת אַחֵרִים וְקַח עֲצָתָהּ: וְנִחַשׁ עֶפֶר לְחִמּוֹ קָשָׁה מֵאִי ק"ל בְּקָרָא
וְתוֹ אִמְרֵי לֹא אָמְרוּ דְּבָרֵיהֶם בְּפִתּוּב הַפְּתוּב וְעֶפֶר יֹאכֵל כָּל יְמֵי חַיָּו י"ל דְּהִקָּא
בְּפִתּוּב זֶה הוּא דק"ל דְּכָל מֵאֲכָלֵי הַנֶּחֱשׁ הוּא עֶפֶר וְהָא לִיתָא דְּהָא חֲזִינוּ דְּגַם אוֹכֵל דְּבָרִים
אַחֵרִים וְכַמְּה דְּבָרִים אֶסְרוּ חֲכָמִים מִשּׁוּם גִּילּוּי פְּגוֹן דְּבִשׁ וְחִלְבַּ וְהִשִּׁיבוּ כָּל א' לְפִי שִׁישִׁתּוֹ
אִי קָשָׁה דְּקָרָא מִיירִי לְעֵתִי וּמִבְּשׁוֹר לִישְׁרָאֵל וְאַרְיָה כְּפִקָּר יֹאכֵל תְּבוֹן וְנִחַשׁ עֶפֶר לְחִמּוֹ
לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּעֵלְמָא דְּאַרְיָה דְּשִׁנְיָה מֵאֲכָלוּ מְטָרִיפ' אֲדָם וּבְהִמָּה שְׂלֵא יִטְרוּף אֲלֵא
יֹאכֵל תְּבוֹן וְלֹא יִשְׁחִית הוּא בְּשׁוֹרָה טוֹבָה אֲבָל נִחַשׁ עֶפֶר לְחִמּוֹ דְּפִי' הָגִי דְּאוֹכֵל מִעֲדָנֵי
עוֹלָם כּו' כְּדַמְעִיקָרָא מֵאִי בְּשׁוֹרָה אִיפָּא וּי"ל דְּקָרָא ה"ק וְאַף עַל פִּי שְׁנַחֲשׁ עֶפֶר לְחִמּוֹ
כְּדַמְעִיקָרָא דְּאוֹכֵל מִעֲדָנֵי עוֹלָם כּו' אִפ"ה לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ: קָלֵל אֵת כְּנַעַן כּו' תִּמְמָה
דְּלֹא אִמְרִינוּ אוֹכֵל מַה שְּׂרַבּוּ אוֹכֵל אֲלֵא בע"ע דְּכַתִּיב פִּי טוֹב לּוֹ עֶמְקָ וּי"ל דְּאוֹכֵל מַה
שְּׂרַבּוּ אוֹכֵל לֹא דוֹקָא אֲלֵא הַפְּנֹה דְּחִיִּיב הָא דוֹן בְּמִזְוֹנוֹתָיו וְאִינוּ יָכוֹל לֹמַר עֲשֵׂה עִמִּי
וְאִינוּ זְנָה כמ"ד הִכִּי בַפ"ק דְּגִיטִין א"נ דְּמִיירִי בְּשִׁנְיָ בְּצִנְרַת דְּאִינוּ יָכוֹל לֹמַר לּוֹ עֲשֵׂה
עִמִּי וְאִינוּ זְנָה וְעֵינֵן פ"ט מ"ה עֲבָדִים מ"ש שְׁם מָרְן בַּכ"מ ע"ש: זְכַרְנוּ אֵת הַדְּגָה רַב
וּשְׂמוּאֵל ח"א דְּגִים וּח"א עֲרִיּוֹת כּו' וְלָמ"ד דְּגִים מֵאִי חֲנָם וּמִקְשׁוֹ הִכָּא דְּטָפִי מִתּוֹקָם חֲנָם
עַל הַדְּגִים שְׁלוֹקְחִים מִהַנְּהָר חֲנָם מִלְּאוֹקוּמֵי בְּעֲרִיּוֹת שְׁהִיו חֲנָם פִּי לְכָל זֹנָה יִתְּנוּ אֶתְּנִן
וְאִינוּ חֲנָם וְעֵינֵן בְּסִפְרָא מְאוּר עֵינִים וּסְפ' תֵּאֲוָה לְעֵינִים וְלִי יִרְאֵה דְּקוֹשְׁנִי מְעִיקָרָא לִיתָא
דְּהָרֵי רִש"י בְּפָרְשָׁה הִבִּיא בְּשֵׁם סְפָרֵי דְּקָאֵמַר וְכִי מְצָרִים נוֹתְנִים לָהֶם דְּגִים בְּחֲנָם וְהִלֵּא
תְּבוֹן לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם דְּגִים הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם יע"ש אִם כֵּן שְׁפִיר פְּרִיָּה לָמ"ד דְּגִים מֵאִי
חֲנָם דְּנֻדָּאֵי לֹא הָיוּ מְנִיחִים לָהֶם לְפָרוֹשׁ רִשְׁתוֹת בְּנֶהָר אֲבָל לָמ"ד עֲרִיּוֹת נִיחָא וְלֹא זְנוּת
עֲרִיּוֹת הוּא כְּדַמְשָׁמַע מִלְּשׁוֹנָם דְּנֻדָּאֵי דְּהַזֹּנָה רוּצָה אֶתְּנִן אֲלֵא שְׁהִיו נוֹשְׂאִים הַקְּרוּבוֹת
כְּדַלְקָמֵן וּבְסִינֵי נְאָסַר לָהֶם וְהָיוּ בּוֹכִים דְּכִשְׁהִיו מוֹתָרִים לִישָׂא קְרוּבוֹתֵיהֶם אֲפִילוּ עֲנִי
שְׁבִישְׁרָאֵל הָיָה בְּנֶקֶל לּוֹ לִישָׂא אִשָּׁה בְּחֲנָם א' מְקְרוּבוֹתָיו א"נ חֲנָם ר"ל חֵן שְׁלָהֶם אֲבָל
עֵתָה שְׁנֵאֶסְרוּ הַקְּרוּבוֹת צָרִיף הָאֲדָם לְהִיּוֹת לּוֹ מוֹהַר וּמִתָּן וְשִׁיחֲנֵי' יְכוּלַת בְּיָדוֹ לְפָרְנָס'
כְּפִי כְּבוֹד מִשְׁפַּחְתָּם דְּעוֹלָה עִמּוֹ וְאִינָה יוֹרְדַת וּבְזָה אֲנִי מְתַרְץ מַה שְׁהִקְשָׁה הִרָא"ם פִּרְשׁ
בְּהַעֲלוֹתָהּ עַל מִשְׁרׁז"ל בְּנוֹכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹתָיו עַל עֶסְקֵי מִשְׁפַּחְתּוֹתָיו עַל הַעֲרִיּוֹת הַנְּאָסְרוֹת לָהֶם
דְּהִקְשָׁה וְלֹא יִדְעֵתִי לָמָּה נִתְעוֹרַר עֲכָשְׁיוֹ בְּנִסְעֵתָן מְסִינֵי יע"ש וְלע"ד הוּא אֲשֶׁר דְּבִרְתִּי
דְּכִינוּ דְּהוֹכְרָחוּ לְגַרְשׁ קְרוּבוֹתֵיהֶם וְלִישָׂא נְשִׁים אַחֵרוֹת וּבָאוּ לִיסַע מִמְּקוֹ' לְמִקּוּם וְהָיוּ
הַתְּגָרִים מְבִיאִים לָהֶם בְּכָל מְקוּם מִיָּדֵי דְּמִינֵן כְּמִרְז"ל לְקַמֵּן הִנֵּה הַנְּשִׁים הָיוּ שׁוֹאֲלוֹת
לְבַעֲלֵיהֶן שְׁיִתְּנוּ לָהֶם מִיָּדֵי דְּמִינֵן מְכָל מְקוּם וּמְקוּם מִהַתְּגָרִים כְּפִי כְּבוֹדָן וּמִשְׁפַּחְתָּן וְעַל
זֶה נִתְרַעְמוּ זְכַרְנוּ אֵת הַדְּגָה דְּהִינּוּ עֲרִיּוֹת כְּלוּמַר שְׁהִיו אוֹתָם הַנְּשִׁים הַקְּרוּבוֹת נוֹחוֹת לָנוּ
דְּהִינּוּ מְפָרְנָסִין אוֹתָם בְּדְבָרִים שְׁל זוֹל עִם קְשׁוּאִים כּו' וְהִינּוּ דְּכַתִּיב אֵת הַקְּשׁוּאִים בְּלֹא
וּי"ו פְּלוּמ' דְּהָיוּ מְפָרְנָסִים הַדְּגָה דְּהִינּוּ הֵאֲשָׁה עִם קְשׁוּאִים שְׁהֶם בְּזוֹל אֲבָל אִם הַדְּגָה

הוא דגה ממש הול"ל "ל ואת הקשואים בוני"ו ועוד יומתק לחפי דרפי דברישא פתיב והאספסוף כו' ואח"כ פתיב זכרנו את הדגה כו' דפתח בבשר וסייגם בדגה אלא האספסוף הנה הם המחוותנים החדשים שנעשו מפת הר סיני שנאסרו הקרובות ונשאו נשים אחרות ובנסעם ממקום למקום שאלו הנשים לבעליהן מי יאכילנו בשר פלומ' דשאלו מבעליהן שיקנו להם בשר מהתגרים שבאותם מקומות ועל זה נתרעמו האנשים ואמרו זכרנו את הדגה דהיינו הקרובות העריות שהיו נשואו' להם מעיקרא דהיה זויגם נאה בחנם דהיו מפרנסים אותם בדבר קל את הקשואים כו' ולא פנשים הללו דשאלות בשר ודוק עוד יש לפרש דמ"ד דגים מאי דנקט דגה בלשון נקבה ולא דג משום דדג הוא גדול ודגה הוא דגים קטנים כדאיתא פ"ו דנדריים דף כ"א וכיון דהו' דגים קטנים פשיטא דבחנם היו לוקחים ומאי חנם דקאמר ודוק: מ"ד דגים דכתיב נאכל ומ"ד עריות דכתיב חנם וקשה אמאי לא קאמר דמ"ד דגים הוא משום דכתיב והדגה דהפשיט הוא דגים כמו והדגה אשר ביאור מטה אבל פירש דגה עריות על שם וידגו לרב הוא משא פבד והיכי לא אשפח הכרח למ"ד דגים אלא מדכתיב נאכל וי"ל דזה ההכרח דדגה הוא פשוטו הוא מלתא דפשיטא אלא דבא לרבות לו הכרח אחר מדכתיב נאכל א"נ דמ"ד דגים מודה הוא לקמן בפ' וישמע משה את העם בוכ' למשפחותיו דהוא ע"ע משפחותיו דעל ב' דברים נתרעמו על הדגים ועל העריות אלא דבפ' הא' דזכרנו את הדגה ס"ל דלא הוי אלא על דגים לחד ועל זה הרגיש הגמרא מנ"ל דהוא דגים לחד גימא דפירוש ונזכרנו את הדגה הוא תרנוייהו דגים ועריות ולזה השיב דההכרח הוא משום דכתיב נאכל ולא ס"ל דנאכל דהוי לישאנא מעליא ודוק: ולמ"ד דגים מאי חנם כו' תימה דאמאי לא משגי חנם מן המצות כמ"ש בספרי ונהיאו רש"י בפירוש יש לומ' דבעי לאוקומי חנם כפי פשוטו דכשם דמאן דמפרש קרא בעריות תיבת חנם הוא פשוטו ה"נ למאן דאמר דגים משפחת לה חנם פשוטו דהיה מזדמן להם דגים קטנים בכדיהם ודוק: בשלמא למ"ד דגים אבל העריות כו' לשון זה קשה להולמו דפתח בגן נעול וסייגם במאי מעין חתום ונראה דה"פ דהפתוב הוא כפול גן נעול אחותי כלה גן נעול כו' ובילקוט יש כפה דרשות מפת הכפול דאיכא מ"ד לזכרים ולנקבות או לארוסות ונשואות או לכדרפה ושלא כדרפה יע"ש והכא התלמו' סבר למ"ד דגים דכפל הפתוב בא לומ' דבעריות לא פריצי בהו לא באותם שיש בהם מימת ב"ד דהונוהרו בהם בני נח והיינו גן נעול אחותי כלה ולא באותם שעתידי לאסור התורה דהיינו חייבי פרישות דהיינו גן נעול מעין חתום ולכך פריש אלא למ"ד עריות מאי גן נעול מעין חתום ומשני דכפלי דקראי בא לומר דבהנהו דאסירן דהונוהרו בני נח לא פריצי בהו פלומ' לא בארוסות ולא בנשואות כו' כדאיתא במדרש ובעין יעקב מיייתי הך פסקא בסגנון אחר ומהרי"ט פינטו ז"ל פלפל על אותה גירסא ואפשר ליישב אותה גירסא ע"ד מה שפירשתי גירסתנו וק"ל ודוק: בשלמא למ"ד עריות היינו דכתיב כו' מקשו הכא אימא כדפרש"י בפתוב משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתם ונראה דהתלמו' לא רצה לפרש כהך פירו' משום דקרא מסיים איש לפתח אהלו אלמא לא היו נאספים להתרעם אלא פל אחד מתרעם בפתח אהלו וכי תימ' תקשי לרש"י יש לומ' דלפי המסקנא דמשני תלמודא הא וקא הווי דנתרעמו על הדגים ועל העריות פירוש דקרא הכי הוי וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו שהיו נאספים משפחות משפחות להתרעם על הדגים וגם נתרעמו על העריות בעודם נאספים דנאסרו

לָהֶם הָעֲרִיּוֹת וּפִי־רִשׁוֹ מֵהֶם וְהִיָּנוּ דְכַתְּבִי אִישׁ לִפְתַּח אֶהְלוֹ פְּלוֹמֵר שְׁהִיָּה בּוֹכָה כָּל אִישׁ עַל אִשְׁתּוֹ שְׁפִירְשָׁה מִמֶּנּוּ וְזֶהוּ לִפְתַּח אֶהְלוֹ לֹא שְׁהִיָּה בּוֹכָה כָּל אֶחָד בְּפִתַּח אֶהְלוֹ דַּא"כ הִיל"ל בְּפִתַּח אֶהְלוֹ בְּבִי"ת עֵתָה דְכַתִּיב בְּלִמ"ד לְרִמּוֹז שְׁהִיּוּ בּוֹכִים כָּל אֶחָד עַל אִשְׁתּוֹ וְדוּק: אֵת הַקְּשׁוּאִים כּו' ח"א כּו' ח"א כּו' ח"א כּו' וְהַנְּפָקוּתָא דְגִישׁ בִּינֵיהֶם דְּמֵאן דְּדָרִישׁ שַׁד לְשׁוֹן שְׁדֵי אִשָּׁה הִיּוּ טוֹעֲמִים טַעַם כָּל הַמֵּינִים וְלֹא מִמְּשֵׁן דְּוִמְיָא דְשְׁדֵי אִשָּׁה דְּהַצּוּרָה הוּא א' וְהַחִילּוּף הוּא בְּטַעֲמִים לְפִי מַה שְׁהָאֵם אוֹכְלוֹת וּמֵאן שְׁדִישׁ לְשׁוֹן שְׁיָדִים וְרוּחוֹת דְּמַתְּהַפְּכִים לְכַמָּה צוּרוֹת הִיּוּ טוֹעֲמִים כָּל הַמֵּינִים טַעֲמֵן וּמִמְּשֵׁן דְּהִיָּה נַעֲשֵׂה מִן הַמֶּן צוּרַת הַמַּאֲכָל שְׁהִיּוּ רוּצִים בְּצוּרְתּוֹ וְטַעֲמוֹ אֲבָל חֲמֻשָּׁה מֵינִין הִלְלוּ דְקְשׁוּאִים כּו' לֹא הִיּוּ טוֹעֲמִין אֲלָא טַעֲמֵן וְלֹא מִמְּשֵׁן וְדוּק: תְּנִיָּא אִיְדָד גַּד שְׁמַגִּיד לָהֶם לִישְׁרָאֵל כּו' נִרְאָה דְּדָרִישׁ מְדַכְּתִיב וְהַמֶּן כְּזָרַע גַּד לְבָן דְּזָרַע גַּד אֵינּוּ לְבָן וְלָכֵן פִּי דְקָרָא ה"ק וְהַמֶּן הִיָּה זֶק כְּזָרַע כְּדַכְּתִיב בַּפ' בְּשַׁלַּח זֶק מִחֻסְפָּס וּמ"ש הִכָּא גַּד לְבָן דְּרִישׁ תִּיבַת גַּד מְלִשׁוֹן הַגָּדָה שְׁהִיָּה מַגִּי' ע"ד בֶּן ז' לְרֵאשׁוֹן וְדָרִישׁ לְבָן כְּכַתְּבוּ דַר"ל עַל עֲנַן הַבֶּן אִם הוּא בֶּן ז' לְרֵאשׁוֹן וּמִפְּנֵי שְׁעֻנֵּן זֶה הוּא לְבָן אוֹ לַבַּת וְאִמָּי נִקֹּט לְבָן דְּרִישׁ נִמִּי מְלִשׁוֹן לְבַנוּנִית שְׁהִיָּה מְלַבִּין עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבַפֶּרֶט עֲוֹן זֶה שְׁלֹא שְׁהִתָּה ג' חֲדָשִׁים דְּעֵתָה יָדַע הַבֶּן לְכַבֵּד אָבִיו וְלִהְזַהֵר בְּכַבוּדוֹ לֹא כֵן אִם הִיָּה ס' קש' עַל הַבֶּן לְכַבֵּד שְׁנֵי אָבוֹת מְסַפֵּק וּמִיָּהוּ קִצַּת תִּימָה אִיָּד סָפֵק זֶה דְּבֶן ז' לְרֵאשׁוֹן דְּהוּא סָפֵק לְכַמָּה עֲנִינִים חֲמוּרִים כְּגוֹן אִם הִכָּה אֵת אָבִיו שְׁחִיב סְקִילָה וְלַעֲנֵן עֲרוֹת אִשְׁתּוֹ אָבִיו הִיּוּ פּוֹסְקִים אוֹתוֹ סָפֵק ע"י עֲנוֹמֵר שֶׁל מִן שְׁנַמְצָא בְּבִית הָרֵאשׁוֹן אוֹ הַשְּׁנִי וְהֵלֵא אִפִּי נְבִיא גְמוּר שְׁיֵאמֵר אֲנִי יָדַעְתִּי בְּנְבוּאָה שֶׁפ' הִרְגֵּאת הַנְּפֹשׁ אוֹ חִלְלֵת שְׁבַת אוֹ בַּעֲנֵן הַסְּפִיקוֹת פ' הוּא בֶּן פ' מְסַתְּבָרָא שְׁלֹא יַעֲשֵׂה עַל פִּי כִּי עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים יָקוּם דְּבָר וְדוּגְמָא לְזֶה בַּעֲנֵן סְפִיקוֹת הַתּוֹרָה לֹא יְכוֹל הַנְּבִיא לִזְמַר נְאֻמֵּר לִי בְּנְבוּאָה שְׁפָד הִלְכָה ה"ז נְבִיא הַשְּׁקָר וְיִחְנַק כַּמ"ש הַרְמַב"ם פ"ט מִיִּסוּדֵי הַתּוֹרָה וּבְפִי הַמְּשַׁנָּה הִבִּיא רֵאָזָה לְזֶה מַמ"ש פ' הָעוֹר וְהָרוֹטֵב דָּף קכ"ד אֵלּוֹ אֲמָרוּ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן לֹא צִיָּתָנָא לִיָּה וְכֵן אֲמָרוּ אִם יָבֵא אֵלֵיהֶוּ וַיֵּאמֶר חוֹלְצִין בְּסַנְדַּל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ דְּלֹא בְּשִׁמְיָם הִיא וּבַעֲנֵן פִּירוּשֵׁי הַתּוֹרָה אֵין הוֹלְכִין אַחַר נְבוּאָה אֲלָא אַחַר הַחֻקִּים יַע"ש בְּאַרְיִכוֹת וְכֵן נ"ל שְׁהוּא לַעֲנֵן הַדִּין וְאֵין הוֹלְכִין אַחַר נְבִיא שְׁיֵאמֵר בַּעֲנֵן סָפֵק בֶּן ז' לְרֵאשׁוֹן פ' הוּא בֶּן פ' וְסַקְלוּהוּ אוֹ פ' מְכַר עֲבָדוֹ לַפ' דְּעַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים יָקוּם דְּבָר כְּתִיב וְאֲמָרִינוּ סַפ"ק דַּר"ה בַּקֶּשׁ קַהֲלַת לְדוֹן דִּינֵין שְׁבַלְב שְׁלֹא בְּעֲדִים וְהַתְּרָאָה יָצְתָה ב"ק וַא"ל וְכַתּוּב יוֹשֵׁר דְּבָרֵי אָמַת כּו' וְזֶה נ"ל טַעַם מַה שְׁשֻׁנֵּנוּ בְּסוֹ עֲדִיּוֹת וְחַכ"א דְּאֵלֵיהֶוּ אֵינּוּ בָּא לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב אֲלָא לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּעוֹלָם וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם סוֹף ה' מְלָכִים יַע"ש וְכֵן ק"ל הָא דְּאֲמָרִינוּ פ"ב דְּשַׁבַּת דָּף ל"ד דְּטִיָּהָר רַשְׁב"י מְקוּם סָפֵק טוֹמָאָה ע"י תּוֹרְמוֹסִין כָּל הִכָּא דְּהוּי קָשִׁי כּו' וּפִירְשׁ רַש"י הִיָּה מְקַצִּין תּוֹרְמוֹסִין וּמְשַׁלְּיָכֵן שָׁם כּו' הִכִּי מְפָרֵשׁ בְּפִסְקִתָּא דַּפ' הָעוֹנוֹמֵר וּבְס' זָרְעִים יְרוּש' כּו' עַכ"ל וְהוּא בַּפ"ט דְּשַׁבְעִיעִית וּמ"ר פ' וַיִּשְׁלַח גְּבִי וַיִּסַּח אֵת פְּנֵי הָעִיר יַע"ש וּק"ל עֲלָה הִיאָף סְמָד רַשְׁב"י עַל הַנֶּס לְטַהֵר מְקוּם סָפֵק טוֹמָאָה וְהַתּוֹסְפֵת שָׁם בְּשַׁבַּת לֹא רָצוּ לְפָרֵשׁ דְּהִיָּה עַל הַנֶּס שְׁכַתְּבוּ וַא"ל כָּל הִכָּא דְּהוּי קָשִׁי טַהֲרִיָּה כַּדְּפִי בְּגִדָה דָּף ס"א דְּתְנִיָּא אַר"י בֶּן שְׂאוּל מַעֲשֵׂה בְּסַלְע כּו' א"ל הִבִּיאוּ לִי כּו' וּבְשַׁלְמָא לְפִי הַתּוֹס' נִיחָא דְּהוּא בְּדִיק' יָפָה הַמְּקוֹנְבֵּלַת לָהֶם מְסִינִי וְאֵינְהוּ בְּקִיָּאֵי בְּבִדִיקָה זֹו אֲבָל בְּדִיקָה בְּדָרָד גַּם לֹא שְׁמַעְנוּ וְאֶפְשָׁר לִיָּשֵׁב עִם מַה שְׁסִיָּמוּ בְּמִדְרַשׁ דְּרַשְׁב"י נִשְׁבַּע וְאָמַר יָבֵא עָלַי אִם

אין בְּיַד הַלְכוֹת כְּשֶׁעַר רֵאשִׁי עַל טְבֵרְיָא שְׁהִיא טְהוֹרָה חוּץ מִזָּה וּמִזָּה יַע"ש וְנִמְצָא לְפִי זֶה דְעִיקָר מַה שְּׁסַמָּךְ רִשְׁב"י לְטַהַר טְבֵרְיָא הִיָּה עַל הַהֲלָכוֹת שְׁהָיוּ לוֹ עַל אוֹתוֹ סִפְק טוֹמְאָה שְׁהִיָּה שֵׁם אֱלֹא שְׁהַפְתָּנִים הָיוּ מִחֲמִירִים בְּדַבָּר וּמְפַקְפְּקִים עַל סְבֵרַת רִשְׁב"י וְלַהוֹצִיא מִלְבָּם עֲשֵׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים פְּהֵיָה דְפָרְק הַפּוֹעֲלִי חָרֹב יוֹכִיחַ וְכֹתְלֵי בֵּית הַמְּדַרְשׁ יוֹכִיחֵן וְאֵע"ג דְּקִי"ל לֹא בְּשִׁמִּים הִיא וְאִין מְשַׁגְּיחִין בְּבֵת קוֹל מ"מ הִיָּכָא דְהַנְס אוֹ הַבַּת קוֹל מְסִינֵע לְקַרָּא אוֹ לְהִלְכָה עֲבָדִין כְּנִתְיָה דְהָא קִי"ל כַּב"ה מְשׁוּם בַּת קוֹל מְשׁוּם דְּמְסִינֵע לְקַרָּא דְכְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטּוֹת כַּמ"ש הַתּוֹסֶפֶת פָּרְק א"ט דָּף מ"ט ע"א יַע"ש.

וְהָכָא נְמִי אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּמַפְתַּח הַהוֹכָחוֹת וְהַהֲלָכוֹת הִיָּה פּוֹסֵק הַדִּין מֵרַע"ה אִם הוּא בֶּן ז' לְרֵאשׁוֹן אוֹ בֶּן ט' לְאַחֲרוֹן אוֹ אִם אוֹתוֹ עֲבָד הִיָּה שֶׁל רֵאוּבֵן אוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן אוֹ אִם הִיא סְרַחָה עָלָיו אוֹ הוּא סְרַח עָלֶיהָ וְהָיוּ מְפַקְפְּקִים בְּדִין הַהוּא וְלַהוֹצִיא מִלְבָּם עֲשֵׂה לְהֵם אוֹת וּמוֹפֵת שֶׁל עֲנָמֵר ע"ד שְׁעֲשֵׂה רִשְׁב"י בְּטַהַרַת טְבֵרְיָה פְּדַכְתִּי וְכַה"ג צָרִיף לְפָרְשׁ הִיָּה דְאַמְרִינֵן פ"ג דְּמַכּוֹת בְּג' מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ רַה"ק בַּב"ד שֶׁל שֵׁם וּבַב"ד שֶׁל שְׁמוּאֵל וְשֶׁל שְׁלֵמָה דְהַצָּרֵף הַבַּת קוֹל לְאַלְנָמִי לְמַה שְׁהָיוּ פּוֹסְקִים הַדִּינָנִים שְׁלֵא יִגְמָגְמוּ עַל אוֹתוֹ הַדִּין אֲבָל עִיקָר הַדִּין לֹא הָיוּ פּוֹסְקִים עַל פִּי בַת קוֹל דְּאִין מְשַׁגְּיחִין בְּבֵת קוֹל וְדוּק: תְּנִיָּא ר"י אוֹמַר כּו' שְׁנִי שְׁבָאוּ לְפָנַי מִשֵּׁה כּו' דִּינוּ לְבַקָּר מְשַׁפֵּט כּו' אִיכָּא לְמִידַק לְמַה הִיָּה מְחִמִּין הַדִּין וְהֵלֵא הַדִּין הוּא פְּשוֹט דְּגוֹדְרוֹת אִין לְהֵם חֲזָקָה וּמְחִזִּירִים הָעֲבָד לְתוֹבַע כְּדֵאִתָּא פָּרְק חֲזָקַת הַבְּתִיָּם וְכֵן יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַרָּא"ם שְׁכַתַּב פ' יִתְרוֹ עַל מ"ש רִשְׁב"י שׁוֹנָאִי בְּצַע שׁוֹנָאִים אֵת מְמוֹנֵם בְּדִין וְכַתַּב הַרָּא"ם דְּפִירֵשׁ הַרְמַב"ם דְּהַרְצוֹן בּוֹ שְׁפָל מְמוֹן שְׁיַדְעוּ כּו' וְכַתַּב הַרָּא"ם דְּאִינוּ מְחַנּוֹר שְׁכִינּוֹן שְׁהִטּוּעֵן עֲבָד זֶה שְׁבִינְדִי שְׁלִי הוּא וְאַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי וְהַנְטֵעֵן אוֹמַר לְהַד"מ כּו' וְכ"כ הַתּוֹסֶפֶת וְכָל הָאַחֲרוֹנִים תְּמַהִים עַל הַרָּא"ם דְּדַבְרֵי הַרְמַב"ן הֵם בְּרוּרִים בְּהָא דְאַמְרִינֵן בְּחֲזָקַת הַבְּתִיָּם הַגּוֹדְרוֹת אִין לְהֵם חֲזָקָה וְאִין תּוֹפְס הָעֲבָד נֶאֱמַן בְּשִׁבּוּעָה וְאִם נֶאֱמַר דַּהֲרָא"ם הַבִּין דְּהַרְמַב"ם מִיַּגְרִי בְּעֲבָד קָטָן דִּישׁ לוֹ חֲזָקָה וְנֶאֱמַן תּוֹפְס הָעֲבָד בְּשִׁבּוּעָה אֶפְתִּי יֵשׁ לְהַק' לְהַרָּא"ם אֶמְאִי לֹא מוֹקִי דְבָרֵי הַרְמַב"ן בְּעֲבָד גְּדוֹל וְלֹא קִשְׁיָא מִיַּדִּי וְנִרְאָה לִי דַּהֲרָא"ם לֹא נִיחָא לְפָרְשׁ בְּעֲבָד גְּדוֹל מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּאִמַר שׁוֹנָאִים אֵת מְמוֹנֵם בְּדִין פְּהֵיָה דְאַמְרִינֵן כָּל דְּיִנְיָא כּו' מְשַׁמְעוֹת שׁוֹנָאִים מְמוֹנֵם מְשַׁמַּע מְמוֹנוֹ שֶׁל דִּינֵן שְׁהוּא תְּפּוֹס בּוֹ וּמְחַזְזֵק שְׁהוּא שְׁלוֹ וְכִי הִיָּכִי דַּהֲרָא"ם בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו לֹא נִיחָא לִיהָ לְפָרְשׁ כְּשִׁפְפָר בְּמְמוֹן וְהוֹצִיאֻ מְמוֹנוֹ בְּעַדִּים דְּאִין זֶה מְמוֹנוֹ אֱלֹא מְמוֹן שֶׁל אַחֲרִים ה"נ לֹא נִיחָא לִיהָ לְפָרְשׁ בְּעֲבָד גְּדוֹל דַּאֵע"ג דְּהוּא תְּפּוֹס בּוֹ וְאוֹמַר שְׁקִנְיָא פִּינּוֹן דְּמְפָקִין מִיַּגְרִיָּה הָעֲבָד ע"י עַדִּים שְׁמַכִּירִים שְׁהִיָּה הָעֲבָד שֶׁל חֲבֵרוֹ וְקַמ"ל הַגּוֹדְרוֹת אִין לְהֵם חֲזָקָה ס"ס לֹא מְמוֹנוֹ מִיַּקְרִי וּלְפִיכָף לֹא אֶסִּיק אֲדַעְתָּיָה דַּרָּא"ם לְפָרְשׁ בְּעֲבָד גְּדוֹל וּמַש"ה הַבִּין דְּהַרְמַב"ן ז' ל' מוֹקִי לְדַבְרֵי רִשְׁב"י בְּעֲבָד קָטָן דִּישׁ לוֹ חֲזָקָה וּלְפִי הַבְּנָה זֶה הַקְּשָׁה עָלָיו הַרָּא"ם וּבְקִיצוֹר מְזַרְחִי וְס' כַּה"ג הָעֵלוּ דְבָרֵי הַרָּא"ם בְּתִיבְתָא וּמ"ש הוּא נְכוּן לַע"ד וּבְהָף דְּהָכָא דְהִיָּה מִשֵּׁה א"ל דִּינוּ לְבַקָּר מְשַׁפֵּט וְלֹא הִיָּה דֵן אֵת הַדִּין מִיָּד בְּהָא דְּגוֹדְרוֹת אִין לְהֵם חֲזָקָה בְּגְדוֹל וּבְקָטָן דִּישׁ לוֹ חֲזָקָה מְשׁוּם דְּדִין זֶה הוּא לְדִין דַּא"א לְבָרַר הַדְּבָר עַל בְּוִרְיוֹ מִי הוּא הַרְמַאִי לְכֵן דְּיִנְיָנֵן הַמַּע"ה אֲבָל אִם יָדַע הַדִּינֵן לְהַפִּיר עַל פִּי אֲוֹמְדָנָא אוֹ עַל פִּי עַד א' נֶאֱמַן אֶצְלוֹ מִי הוּא הַרְמַאִי יְכוֹל לְדוֹן ע"פ אֲוֹמְדָנָא וּמַה שְׁהַצָּרִיכָה תּוֹרָה ב' עַדִּים הוּא שְׁיָדוֹן עַל פִּיָּהֶם אַע"פ שְׁאִינוּ יוֹדַע אִם בְּאֶמֶת הַעִידוּ אוֹ בְּשִׁקָּר כַּמ"ש הַרְמַב"ם פָּרְק כ"ד מְסַנְהֵדְרִין וְכַתַּב שֵׁם שְׁמַרְבּוֹ ב"ד שְׁאִינֵם הַגּוֹנִים הַסְּפִימוּ שְׁלֵא יָדוֹן

הדיןן בסמיכת דעתו יע"ש ומרע"ה בדין העבד שפא לפניו הנה דן את הדין והנה מכיר הרמאי מיד מפח אומדנא או מפח רוח הקדש והנה יכול לפסוק הדין על מה שפסקה דעתו שזהו האמת אלא שהנה מחמיר על עצמו להוציא מלב המרנגים והנה אומר לבקר משפט מפח שמשם יתברר שמה שדן והפיר הרמאי ע"פ אומדתו הנה אמת וצדק: והנשיאים הביאו את אבני השהם תנא נשיאים ממש וכו' וקשה אמאי לא מייתי מדכתיב בתילים מעלה נשיאים ונראה דק"ל לבע"ה אמאי לא פתיב ונשיאי ישראל פדכתיב פ' נשא ויקריבו נשיאי והשיב דנשיאים ממש הם פלומר ענגים שהם הורידו האבנים טובות בפתיחי אהלי נשיאי ישראל והביאו נשיאי ישראל ולפיכה לא פתיב ונשיאי ישראל הביאו את אבני השהם מפני שהיינו טועים שהביאום מממונם וקנין פספם ונמצא שהיו מתגאים נשיאי ישראל בעיני הבריות שלא פדין ואין זה נכון דיתהלל איש במתת שקר פדכתיב נשיאים ורוח איש מתהלל במתת שקר ולפי זה מה שהביא קרא דנשיאים לא אייתי ליה להוכיח דענגים נקראו נשיאים דזה פשוט ולא אייתי ליה אלא לגלות הטעם אמאי לא פתיב ונשיאי ישראל הביאו אלא פתיב והנשיאים הביאו סתמא פדי שגלמוד שהענגים הביאו האבנים לנשיאיוןשאל ונשיאי ישראל הביאו למשפן והטעם דרמז זה הפתוב משום דלא נכון דיתהלל איש במתת שקר פדכתיב נשיאים ורוח כו': ויאמר משה בתת ה' לכם בערב כו' בשר ששאלו שלא פהוגן כו' מפאן למדה תורה דרף ארץ כו' הקשה מהר"י פינטו ז"ל תימה פינו דדרשינו שנתנית בשר בערב היא שלא פהוגן א"כ איך גלמוד מזה לאכול בשר בערב מדבר שלא פהוגן ובס' תאנה לעינים פתב והדבר ברור דלפינו לעלמ' דכל אכילת בשר לא תהנה אלא בלילה דאי נאכל ביום אם פן ה"ק דניתן להם הבשר שלא פהוגן במה שנתנה להם לעת ערב הא פהוגן הוא דניתן לעת ערב פדי שיבשלו בלילה ויאכלו ביום כו' ע"כ ודבריו לא נתישב וצלי דאיך אפשר לומר דניתן להם הבשר לעת ערב פדי שיבשלו בלילה ויאכלו ביום והרי פתיב בין הערבים תאכלו בשר אלמא קרא פירש בהדיא דזמן אכילתה תהנה בשעת נתינתה ולעיקר קו' הרי"ף ז"ל הדבר ברור דהנתינה לבדה היא שלא פהוגן שניתן להם הבשר בערב בזמן סעודת הבשר ואין להם שהות לבשלה יפה אבל מ"מ למדנו דזמן אכילת הבשר היא בלילה ולא ביום דהנתינה לבדה שהיתה בערב היתה שלא פהוגן אבל זמן אכילת בשר היא בלילה ולא ביום וזה ברור: ע"ב והאמר אב"י האי מאן דאכיל כו' וקשה ודקארי לה מאי קארי לה ונלא עיקר מימרת אב"י נאמרה לעיל אהא דאמרינו לעיל דהסומין אוכלין ואינם שבעים ועלה אמר אב"י הלכה מאן דאית ליה סעודתא כו' וכיון דטעם אב"י משום דיראה הסעוד' בעיניו וישבע אם פן מלתא דפשיטא הוא דלא אתא אב"י אלא לאפוקי שלא יאכל בלילה בחשף אבל בלילה לאור הניר נדאי דשפיר הוי דרואה הסעודה וי"ל דנדאי המקשה הכי אסיק אדעתיה דאב"י לא אתא אלא לאפוקי שלא יאכל בלילה בחשף אבל מ"מ מדנקט בלשוננו לא ליפלא אלא ביממא אין הפיקרא יוצא מידי פשוטו דביום יאכל הסעודה וגם בלילה לאור הניר ואהא פריף דהיאף יאכל ביום והא למדה תורה דרף ארץ שלא יאכל בשר אלא בלילה והו"ל לאב"י לומר לא ליפלא אלא לאור הניר ומשני דיממ' דקאמ' היינו פעיין ממא ולעול' הוא בליל' לאור הניר ולא ביו' ודוק: הבשר עודנו בין שנייהם וכתוב עד חדש ימים כו' איפא למידק אמאי היפף הפסוקים אם פונתו למרמא קראי יאמר פתיב עד חדש ימים וכתוב הבשר עודנו כו' ונראה דהפף סדר הפסוקים

לרמזו לנו שלא נתרץ כמ"ש בספרי ונהביאו רש"י פרשת בהעלותה דעד חדש ימים בכשרים ובקשעים הבשר עודנו וכו' משום דקרא דעד חדש ימים הוי כמו התראה לעם שהיה מתרה בהם שחדש ימים יאכלו עד אשר יצא מאפם ואין אדם מתרה אלא בדבר הקשה לא בדבר הקל ולכן אמר פתיב הבשר עודנו פלומר ואי ס"ד זו הוא מדה קשה איך פתיב עד חדש ימים גבי התראה דהתרה בהם עם מדה קלה אלא צ"ל דהבשר עודנו בין שיניהם הוא מדה קלה דהא פיצד בינונים לאלתר מתו רשעים מצטערים והולכים עד חדש ימים ונמצא דהתרה בהם עד מדה החמורה ודוק: וישטחו אר"ל א"ת וישטחו אלא וישטחו כו' וא"ל מנל"ל אל תקרי י"ל דהפתוב אמר ויקם העם כל היום ההוא כו' ויאספו את השליו כו' א"כ אמאי אצטרף סיפיה דקרא וישטחו כו' ותו דהוא סותר הקודם דבתחלה הפסוק נראה דעשאווהו צבורין צבורין פדכתיב עשרה חמרים ואח"כ פתיב וישטחו להם שטוח שהיה מושטח על פני כל הארץ ותו מאי דעתייהו דישר' לאסוף שליו כ"כ והממעט אסף י' חמרים ומפח זה דריש ר"ל דמפני שה' פעס בהם ואמר להם לא יום א' תאכלון כו' הבינו ונדעו שה' פעס בהם על שאלת הבשר ונתחייבו שחיטה ולכן צדיקים שבהם ראו פי טוב הדבר לבטל הגזירה שעליהם שנתחייבו שחיטה בשחיטת השליו ושטחו שליו הרבה לבטל הגזירה מעליהם ע"ד מ"ש האי מאן דאתיליד במאדים יהא גבר אשד דמא או טבחא או אומנא או מוהלא וכו' אמרו על ענין כבש הדם של ישראל שהפכו ה' לדם מילה והראנ"ח פרשת שמות הארץ בזה יע"ש והיינו דקאמר קרא הממעט אסף י' חמרים ולמה עשו כל זה וכי יכולים לאכול כל אותו השליו ופירש הפתוב דטעם שלהם היה משום דוישטחו להם שטוח פלומ' מפני שגזר' עליהם גזירה שנתחייבו שחיטה על שאלת הבשר לכן עשו אסיפת ושחיטת השליו י' חמרים לא דבאו לבטל במעשה זה הגזירה הקשה מעליהם וכל זה עשו צדיקים שבהם ולא היה פונתם לאכול ממנו אלא מעט פי נתייראו ממאמר ה' שהתרה בהם אף בני אדם שלא יראו את ה' שלחו בשליו יד לאכול הרבה לשבעה והבשר עודנו בין שיניהם כו' והשתא ניחא דאם כל העם מקצה אספו השליו והממעט אסף י' חמרים מ"ש דמתו מקצתם ולא פלם אלא הוא אשר דברתי פי אותם שאספו השליו והממעט אסף עשרה חמרים לא היתה פונתם אלא לאכול מעט ונתכוננו לאסוף הרבה מן השליו ולשוחטו הוא לבטל מעליהם הגזירה ודוק ומ"ש בזה מהר"י פינטו לא נתחונרו לי דבריו והם מגומגמי הרבה בעיני ואין להאריך לבארם פי בנקל יעמוד המענין עליה': אלא מת"ל שטוח מלמד כו' מלשון זה נראה דהשליו בדרהו רידתו הוו משטיחין משטיחין אבל רש"י בפירוש הפתוב פתיב וישטחו עשו אותם משטיחין משמע דהעם עשו אותו משטיחין וצ"ע: פתיב שליו וקרי' סליו כו' א"ל דלעיל אמרי' דהבשר עודנו בין שיניהם הוי בבינוניים וקרא דעד חדש ימים ברשעים משמע דצדיקים לא אכלו ממנו י"ל דגם הצדיקים היו אוכלים שליו אבל לא היו אוכלין לשבעה פי אם מעט להשיב נפש והשתא ניחא דבשנה א' פתיב בפרשת בשלח בערב תאכלו בשר ובבקר כו' דהיינו השליו שהיה יורד להם בכל יום עם הפן ואז לא פעס ה' עמהם דהיו מקיימים דבריו דהלקחם היו אוכלים לשובע ומן השליו לא היו אוכלים אלא מעט ולא לשבעה דרהו גרגרנית אבל עתה בשנה שניה דנתרעמו מי אכילנו בשר אע"ג דהיה יורד להם שליו בכל יום מעט ולא היה לשובע והם בקשו לאכול בשר לשבעה דרהו גרגרנות ולפי' נענשו וזהו צדיקים אוכלים אותו בשלוח דלא

היו אוכלים ממנו אלא מעט אבל הבינונים והרשעים שבקשו לאכול בשר לשבעה נענשו ועיין בקרמב"ן ומהרי"א פ' בשלח ובחוקו"פ בהעלותה דהרמב"ן אומר דהשליח של שנה א' לא היה לשבע והיו גדולי העם לוקטים אותו או שהיה מזדמן בתסריהם ושאר העם היו תאבים לו ורעבים ממנו ומהרי"א דחה דבריו שהשליח היה בריבוי ובהפלה אלא דלא ירד השליח בשנה א' רק ביום והתקוני כתב דירד בשנה אחת ואחר כך פסק והמעיין יבחר ודוק: ש"מ נח נפשיה דרב חסדא ובדיל רבה אכיל תלמודא זו היא גירסא שלפנינו ובאורה כמ"ש רש"י וכן היא גירסת הילקוט פ' בשלח יע"ש ונ"ל דה"פ שרצו לרמוז לו מן השמים דבאותו יום נח נפשיה דר"ח ושיבדיל אותו יום מלאכול בשר לכבוד רבו וכ"כ בעל המפה י"ד סי' שמ"א ס"א בשם הגהות אשירי דפר' אלו מגלחין יע"ש וגם נתבאר שם דכל זמן שלא נקבר המת אפי' הוא בעיר אחרת אינו אוכל בשר יע"ש ולפי זה לעולם זכות רבא היה פדאי לעצמו שיזדמן לפניו שליח בכל יום לצורך סעודתו אלא דבאותו יום שמת רבו לא נזדמן לפניו לפי שאסור באותו יום לאכול בשר וכן עשה רבא דבדיל ולא אכיל בשרא כל אותו היום כנ"ל ודוק: ת"ר לחם אבירים לחם שאוכלים אותו מה"ש דר"ע כו' וק"ק מנ"ל דאבירי הם מלאכים והלא עשר שמות נקראו המלאכים כמ"ש הרמב"ם פ"ב דה' יסודי התורה ושם אבירים אינו מכללם ונראה דמגופיה דקרא שמי'ע ליה דכתיב לחם אבירים אכל איש דקרא הולך ומספר חסדי המקום שעשה עם כל איש ישראל במדבר ואמר דלחם אבירים שהוא מזון מלאכי השרת אכל איש דהיינו ישראל כדכתיב כל איש ישראל דאל"כ לימא הכי לחם אבירי אכל או גמון להם ומהו איש אלא פגנתו דהחסד היה דמזון מלאך האכיל לאיש והקשה לו ר"י וכי מלאכים אוכלים לחם כו' קשה דאמאי אייתי קרא דכתיב בפ' עקב לחם לא אכלתי הו"ל לאתוי קרא דס"פ כי תשא לחם לא אכל י"ל דאי מההיא הו"א לחם גשמי לא אכל אבל אכל ממה שאוכלים מה"ש למעלה אבל ממאי דכתיב במשנה תורה גבי תוכחות דמוכח לישאל כמה צער עבר עליהם וכמה השתדל בעדם ובכלל תוכחותיו סיפר לחם לא אכלתי משמע דהתענה בעד ישראל וזהו תוכחת לישאל דאל"כ אלא דלחם גשמי לא אכל אבל ממזון מלאכים אכל מאי תוכחת איפא אלא ודאי דלא אכל כלל שלא לשנות מן המנהג כדאמרינן בהפועלים דף פ"ו לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה כו' וכן אמרו במ"ר פ' וירא אגיל בקרתא אגיל בנימוס' ועיין מ"ש ביפה תוא' דף רפ"א ע"א ובס' י"ד יוסף דף כ"ה ודוק: מה אני מקיים ויתד תהיה לה על אונגה לאחר שפרחו פי' רש"י שנתלוננו על כך שאמרו בלחם הקלוקל וקשה דתלונה זה פתיב בפ' חקת והיא בסוף ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ואמאי לא פרש"י לאחר שפרחו מ"ש בשנה שנה פדכתיב פ' בהעלותה ועתה נפשונו יבשה אין כל דדרשי' לקמן דאמרו עתיד מן זה שתיפח למעיהם פלוג' יש ילוד אשה כו' יש לומ' דסבר רש"י דאי לאחר שפרחו בשנה ב' הוצרכו לצאת חוץ איה חזרו ונתרעמו בסוף ארבעים שנה בלחם הקלוקל שמכניס ואינו מוציא אלא ס"ל לרש"י דמתחלה אע"ג דאמרי ועתה נפשונו יבשה לא נענשו לצאת לחוץ וכששנו בחטא ואמרו בלחם הקלוקל נענשו לצאת חוץ ואז נאמר ויתד תהיה לה על אונגה ומיהו אפשר היה לומר דבתחלה היה להם דלא היו יוצאים לחוץ כלל ומן מפיג מה שמתגרי אומות העולם מביאים וכשפרחו סרחון א' שאמרו ועתה נפשונו יבשה הוצרכו לצאת חוץ לענין מה שמביאים תגרי א"ה ולעולם מי שלא היה אוכל אלא מן בלבד לא

הַנּוֹצֵרֶה לְצֵאת חוּץ דְהֶמֶן נְבֻלַע בְּאַבְרִים וּבִשְׁנַת הֶמֶן נִתְרַעְמוּ עַל הֶמֶן עֲצֵמוּ וְאָמְרוּ שְׁהִיָּה לְחֵם הַקְּלוֹקֵל דְהִיָּה נִכְנָס וְאִינוּ יוֹצֵא שְׁאֵןפֶן דְלֵאחֶר שְׁסֻרְחוּ שְׁפִיר מְצִי לְאוֹקְמִי בְּסֻרְחוֹן דְשַׁנִּי וְדוֹק.

עֲכָשׁוּ אֲנִי מִטְרִיחַ אוֹתָם ג' פְּרָסֹאוֹת כּו' מֶהֱכָא מִשְׁמַע דְאַפִּילוּ שְׁהִיו חוֹנִים וְהַמְשִׁפֶּן בְּמִקְוֵן הִיוּ צְרִיכִים לְצֵאת חוּץ הִיָּה הוֹלֵף לְאַחוּרֵיו ג' מִיִּלִּין וְכֵן אֲמַרִינוּ בְּהִדְנָה פֶּרְק פִּיצַד מְעַבְרִין דָּף נ"ה ע"ב יע"ש אָבֵל הַחֲזִקוּנִי פֶּרְשַׁת פִּי תִצָּא בְּפִסּוּק וְיִתַּד תְּהִיָּה לָהּ פֶּתֶב דְזֵה לֹא הִיָּה אֵלָא בְּזִמְן שְׁהוֹלְכִים בְּמִלְחָמָה וְאָרוֹן עִמָּהֶם בְּלֵא מְחִיצוֹת אָבֵל בְּזִמְן שְׁהִיו חוֹנִים דְהוּקָם הַמְשִׁפֶּן וְהָאָרוֹן מְנַקֵּף מְחִיצוֹת לֹא הִיוּ צְרִיכִין לְצֵאת חוּץ אֵלָא כֹּל א' חוֹפֵר בְּרִשׁוֹתוֹ וּמְכַסֶּה יע"ש וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבִשָּׁה אֲמַרו עֲתִיד מֶן זֶה שְׁתִּיפַח בְּמַעֲיָהֶם כּו' אִיפָא לְמִידֵק מַה עֲנִין דְרִשַׁת רַבִּי יִשְׁמַעֵאל כָּאֵן וְיִרְאֶה דְמִשׁוּם דַּר"ע הִיָּה דוֹרֵשׁ לְחֵם אֲבִירִים לְחֵם שְׁל מַה"ש וְלֹא דְרִישׁ שְׁנֻבְלַע בְּאַבְרִים מִשׁוּם דַּס"ל דְהֶמֶן לֹא הִיָּה נְבֻלַע בְּאַבְרִים דְהָרִי פֶּתִיב וְיִתַּד תְּהִיָּה לָהּ וְכִשְׁנֻבְלַע דְבָרִים הִלְלוּ שְׁל דְרִשָּׁה זֹו שְׁל וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבִשָּׁה דְאֲמַרו עֲתִיד מֶן זֶה שְׁתִּיפַח לְמַעֲיָהֶם אֵלְמָא דְהֶמֶן נְבֻלַע בְּאַבְרִים אֲזַ מְצָא מְקוּם ר' יוֹחָנָן לְחֻלּוֹק עַל ר"ע וְדַרְשׁ אֵל תִּיקְרִי אֲבִירִים כּו' וְדוֹק: דָּף ע"ו ע"א לְחֵם אֲבִירִים אֲכַל אִישׁ זֶה יְהוֹשֻׁעַ הַקָּשָׁה הֶרִי"ף ז"ל מֵאִי ד"א דְהָא לְמַעְלָה לֹא דְרִישׁ בְּעֵנִין אִישׁ כְּלוּם וְיִרְאֶה לִי בְּרוּר דְלְמַעְלָה דְרִישׁ אֲכַל אִישׁ דְהִיָּינוּ כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בֵּין לְמ"ד אֲבִירִים דְהֵם מְלֻאָכִים בֵּין לְמ"ד דְנֻבְלָעוּ בְּאַבְרִים אָבֵל עַתָּה דְרִישׁ לִיָּה בִּיהוֹשֻׁעַ וְעֵינֵין בְּדְרִשׁוֹת מֵהֶרִי"ט דָּף ע"ה ע"א: וְאִימָא מְשָׁה כּו' ק"ל דְבִשְׁלֻמָא גְבִי יְהוֹשֻׁעַ מִתּוֹקָם שְׁפִיר דְהִיָּה חוּץ לְמַחְנֶה סְמוּךְ לְהַר סִינִי מִמְתִּין לְמִשָּׁה אָבֵל מְשָׁה לְמַעְלָה לֹא אֲכַל וְכִשְׁבָּא הִיָּה תּוֹף הַמַּחְנֶה וְהִיָּה הֶמֶן יוֹרֵד אֵלָא בְּכֻלָּל כֹּל יִשְׂרָאֵל וִי"ל דְעַל אוֹתָם הִיָּמִים דְכְּתִיב פ' כִּי תִשָּׂא וּמִשָּׁה יִקַּח אֶת הָאֵהָל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לְמַחְנֶה מִיּוֹה"כ עַד שְׁהוּקָם הַמְשִׁפֶּן דְלְמָא שְׁם הִיָּה יוֹרֵד מֶן לְמִשָּׁה כְּנֻגַד כֹּל יִשְׂרָאֵל אִף ק' אֲמַאי לֹא פְרִיף וְאִימָא יִתְרוֹ דְאִיקְרִי אִישׁ דְכְּתִיב וַיּוֹאֵל מִשָּׁה לְשִׁבְתָּ אֶת הָאִישׁ וְאָמְרוּ בְּיִלְקוּט תִּילִים סִימֶן ע"ח בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת בָּא יִתְרוֹ וְיִרֵד לוֹ מֶן בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת כְּנֻגַד ס' רַבּוּא הָיוּ לְחֵם אֲבִירִים אֲכַל אִישׁ יע"ש יֵשׁ לּוֹמ' דְהַתְּלֻמוֹ לֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיָּה לְמַפְרָף הִכִּי מִשׁוּם דְהָרִי בַּפ' יִתְרוֹ כְּתִיב וַיִּצָּא מִשָּׁה לְקִרְאֵת חוֹתְנּוֹ כּו' וְאִרְזוּ"ל אִינִי יוֹדַע כּו' מִי הַקְּרוּי אִישׁ זֶה מְשָׁה כּו' כַּמ"ש בְּמִכִּילֶת' וְהִבִּיאֹו רַש"י וְהִרְא"ם הַקָּשָׁה וְהִלֵּא יִתְרוֹ נְמִי קְרוּי אִישׁ כּו' יע"ש וִי"ל דַּס"ל דַּפִּי דְקִרְא וְהִאִישׁ מְשָׁה עֲנִיו מֵאֵד נְדַרְשׁ לְפָנֵי פָנָיו נְמִי כְּלוּמַר דְגַם שְׁם אִישׁ יִצְדֵק בְּמִשָּׁה מְכַל הָאָדָם וְסַתֵּם הָאִישׁ הַנּוֹזֵכַר בְּכַתוּב הוּא מְשָׁה וְלֹא שְׂאָר בְּנֵי אָדָם שְׁנַקְרָאוּ אִישׁ וְזֵהוּ מְכַל הָאָדָם א"נ דַּע"ג דְגַבִּי יִתְרוֹ כְּתִיב הָאִישׁ אִינוּ שְׁם מְוָבְהַק אֵלָא בְּשִׁבִיל דְהַזְכִּיר תְּחִלָּה שְׁם רְעוּאֵל אָמַר הָאִישׁ ר"ל הַנּוֹזֵכַר לְגַבִּי מְשָׁה דְהַזְכִּיר שְׁמוֹ וְהַזְכִּיר אִישׁ שְׁמַעֲיָנָן דְשֵׁם אִישׁ הוּא שְׁם מְוָבְהַק לוֹ כְּמוֹ שְׁם מְשָׁה וּמְכַל הִנֵּי טַעְמֵי הִיָּינוּ דְפְרִיף הִכָּא וְאִימָא מְשָׁה וְלֹא פְרִיף וְאִימָא יִתְרוֹ אִף קָשָׁה מֵאִי מְשָׁנִי הִכָּא דְנִין אִישׁ מֵאִישׁ וְהִלֵּא מְשָׁה נִקְרָא אִישׁ הָאֵלְקִים י"ל דְאִישׁ הָאֵלְקִים אִיקְרִי אִישׁ סַתְמ' לֹא אִיקְרִי וְכ"כ בְּתַאנְוָה לְעֵינִים אִף ק' דְהָרִי כְּתִיב וַיִּשְׂאֵלוּ אִישׁ לְרַעְהוּ וְסַתְמ' אוֹתוֹ אִישׁ הוּא מְשָׁה י"ל דְהֵתֵם לֹא נִפְקָא לִיָּה דְהָנִי מְשָׁה אֵלָא מְפַח קִרְא דְזֵה אִישׁ וְטַפִּי עֲדִיף לְמִילָף אִישׁ מֵאִישׁ דְכְּתִיב גְבִי יְהוֹשֻׁעַ דְהוּא יוֹתֵר מְבֹרָר דְנִקְרָא אִישׁ בְּלִי רְאִיָּה מֵהָאִישׁ וְכַס' תַּאנְוָה לְעֵינִים מִיָּתִי מ"ש בַּמ' וְזֹאת הַבְּרָכָה כְּשִׁמַּת מַרְע"ה יִצְתָּה בַּת קוֹל וְאָמְרָה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נִפְשָׁ כֹּל חַי וְרוּחַ כֹּל בְּשֶׁר אִישׁ זֶה מְשָׁה וְהַקָּשָׁה הֶרַב דַּמְנ"ל דְנֻבְלָעוּ עַל מְשָׁה דְלְמָא עַל יְהוֹשֻׁעַ נֶאֱמַר כְּדְפְרִיף

הָאָה וְלַע"ד נִרְאָה דל"ק דְּהַמְאָמֵר מְסַפֵּר מ"ש הַבַּת קוֹל שֶׁהִטְעַם שֶׁנִּדְעָזְעוּ שְׁמַיִם וְאֶרֶץ הִיָּה שְׁמִשָּׁה הִיָּה מְתַפְלֵל בְּכַח חֲזוֹן לְבַטֵּל גְּזֵרָתוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יָמוּת וְהַב"ה לֹא רָצָה לְבַטְּלָהּ וְלִכְּפֹי נִדְעָזְעוּ וּזש"א אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי וְאִין אִישׁ אֶלָּא מִשָּׁה שֶׁנֶּאֱמַר כּוֹ' וְהַבַּת קוֹל עֲצָמוֹ אָמַר הַפְּתוּב הִנֵּה עַל מִשָּׁה וְאֶפְשָׁר דְּקוֹ' הֶרַב הִכִּי הִנֵּה נִהִי דְהַבַּת קוֹל אָמַר פֶּסֶק זֶה עַל מִשָּׁה אֲבָל מ"מ הִיכָא רְמִיזָא דְעַל מִשָּׁה נֶאֱמַר וְאִם זֶה הִיא פְּנִינְתוֹ מְדַבְּרֵי הַמְאָמֵר עֲצָמוֹ יִרְאָה דְאִין שׁוּם רְמִזָּה בְּפִתּוּב דְּמַדְבֵּר עַל מִשָּׁה אֶלָּא מִפְּחַ ג"ש דְאִישׁ אִישׁ וְאֵע"ג דְאִישׁ מִהָאִישׁ לֹא יִלְפִינּוּ ס"ל לְמַאָמֵר זֶה פְּדֻכְתִּיבְנָא לְעֵיל דְפִי' דְקִרָא דְוִהָאִישׁ מִשָּׁה ר"ל דְשֵׁם אִישׁ יִצְדֵק בְּמִשָּׁה יוֹתֵר מִכָּל הָאֲדָם וְאִם נִרְצָה לְרַמּוֹז אִיזָה רְמִזָּה בְּמִשָּׁה אֶפְשָׁר לִזְמַר מִשׁוּם דְּהַפְּסוּק הוּא פְּפוּל אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי כּוֹ' וְאִם מְדַבֵּר בְּאִישׁ אַחֵר בְּחֻלְקָהּ א' דִּי אֲבָל אִם מְדַבֵּר בְּמִשָּׁה יִתְיַשְׁבּוּ דְנִקְטַב' חֻלּוּקוֹת לְרַמּוֹז מ"ש בְּיִלְקוּט פ' וְזֹאת הַבְּרָכָה מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים מִמְחַצִּיתוֹ וְלִמְעַלָּה אֱלֹקִים וְלִמְטָה אִישׁ וְכֹונֵת הַמְאָמֵר דְמַרע"ה הִיָּה לוֹ מְעַלָּה דְהִיָּה מוֹכֵן כָּל שְׁעָה לְעִנְיָנִים שֶׁל מְעַלָּה לְנִבּוּאָה וְגַם מְתַעַסֵּק בְּהִנְהֻגַת הָעַם דְהֵם עִנְיָנִים שֶׁל מְטָה מֵה שְׁאִין צְדִיק יְכוֹל לְעַשׂוֹת שְׁתִּימִים אֵלָּה כָּל שְׁעָה וְשְׁעָה וְעֵינֵן בְּדִרְשׁוֹת הָרַאנ"ח דָּף ע"ח ע"א דְפִירוּשׁ קְרוּב לְזֶה וְזֶהוּ אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי זֶה מִשָּׁה דְרַמּוּז בְּתִיבַת חַי דְהוּא צְדִיק מְתַעַסֵּק בְּדַבְּרִים רוּחָנִיִּים וְרוּחַ כָּל בֶּשָׂר אִישׁ זֶה מִשָּׁה דְהוּא מְתַנַּהֵג גַּם כֵּן בְּעִנְיָנֵי עַה"ז וְהַכֵּל בְּבַת א' וְלֹא מְצָאנוּ כָּל זֹאת אֶלָּא בְּמִשָּׁה וְדוּק: שְׁאֵלוּ תִלְמִידֵי אֶת רִשְׁב"י מ"מ לֹא יֵרֵד מִן יִשְׂרָאֵל פַּעַם א' בְּשָׁנָה כּוֹ' לְכַאוּרָה קִשָּׁה מֵה טַעַם שְׁאֵלוּ שְׁיָרֵד פַּעַם א' בְּשָׁנָה וְלֹא שְׁאֵלוּ שְׁיָרֵד פַּעַם א' בְּחֻדֶּשׁ יִרְאָה דְכֹונֵתָם הוּא דְכָשֵׁם דְמִזֹּזן הַתְּבוּאָה שׁוֹלַח הַב"ה בְּרָכָה בְּשָׂדוֹת מְשָׁנָה לְשָׁנָה בְּקִצִּירַת הַתְּבוּאָה כְּמוֹ כֵּן יוֹרֵיד לָהֶם מִן מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה לְצִוְרָף כָּל הַשָּׁנָה וְקִשָּׁה דְמֵה טַעַם לְשִׂאָלָה זֶה וְהִלֵּא כְּתִיב טַעַמָא בְּקִרָא לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיִּלְדֵי בְּתוֹרַתִי וְכִי' רִשְׁב"י אִם יִשְׁמְרוּ מִצְוֹת הַתְּלוּיּוֹת בּוֹ שֶׁלֹּא יוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ כּוֹ' אִם כֵּן הֲרִי הִטְעַם מְפֹנְרֵשׁ וְהֲרִי"ף תִּירֵץ עַל זֶה דְכֹונֵת שְׂאֵלְתֶם הִיא שְׁיִוְרֵיד לָהֶם מִן לְכָל הַשָּׁנָה וְלַעוֹלָם שְׁיִצְנָה לָהֶם שֶׁלֹּא יִלְקֻטוּ אֶלָּא יוֹם בְּיוֹמוֹ וְק"ל דְאִם זֶה כְּוִנְתָּם מֵאִי תִירֵץ רִשְׁב"י ד"א מְפִנֵי מִשׁוּי הַדְּרָף וְהִלֵּא אִין לָהֶם מִשׁוּי הַדְּרָף פִּינּוֹן שְׁאִין לוֹקְטִים אֶלָּא דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ וְלִכֵּן נִרְאָה דְכֹונֵת שְׂאֵלְתֶם הוּא דְנִהִי דְבַתְחִלַּת יְרִידַת הַמָּן קוֹנְדָם מִתַּן תּוֹרָה עֲשֵׂה הַב"ה שְׁיָרֵד בְּכָל יוֹם לְנִסּוֹתֶם אִם יִשְׁמְרוּ הַתּוֹרָה וְהַמְצָוָה כְּמ"ש רִשְׁב"י מ"מ זֶה הַנְּסִיּוֹן הִיָּה קוֹנְדָם מִתַּן תּוֹרָה אֲבָל שְׁיִנְהַנֵּג דְבַר זֶה אַחֵר מִתַּן תּוֹרָה בְּהַתְּמַדָּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם הוּא זְרוֹת גְּדוֹל שְׁכָבֵר נִיֶּסֶה אוֹתָם וְקִבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהִי"ל לְהוֹרִיד מִן מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה לְצִוְרָף כָּל הַשָּׁנָה וְהִשִּׁי רִשְׁב"י ג' טַעַמִּים נְכוֹנִים וְדוּק.

תְּעַרְוּךָ לְפָנָי כּוֹ' אָמַר אַבְיִי ש"מ וְכו' קִשָּׁה מֵה עִנְיָן לְמִימְרַת אַבְיִי כָּאֵן וּמֵה שְׁיִיכּוֹת יֵשׁ לָה עַם הָאֱמֹר וִי"ל דְּמִשׁוּם דְּדִרְיֵשׁ רִישָׁה דְקִרָא עַל הַמָּן שֶׁהִיָּה גְּבַהוּ ס' אִמָּה וְאִח' שְׁיָרֵד הַמָּן עַל הָאֶרֶץ הִיָּה מְתַבְּרָף וּמְתַגְבֵּר וְעוֹלָה עַד לְשָׁמַיִם עַד שְׁרוּאִים אוֹתוֹ כָּל מַלְכֵי מִזְרַח וּמַעֲרָב כְּמוֹ כֵּן כֶּסֶף דְדוֹד לְעֵלְמָא דְאִתִּי דְהוּא רַכ"א לְגִינֵן כָּל אוֹתוֹ כּוֹס מְתַבְּרָף הִיָּין שְׁבַתּוֹכוֹ כְּדִי שְׁיִטְעָמוּ בּוֹ כָּל הַצְּדִיקִים הַמְסוּבִין בְּסַעוּדָה הַגְּדוֹלָה כְּדִאִיתָא בְּשִׁלְהִי ע"פ וּבְכֵן יוֹמְתָם מֵה עִנְיָן הַכּוֹס שֶׁל עֲתִיד לְבֹא עִם נֶס הַמָּן דְהוּא לְעַבֵּר דְכְּתָבֵן הַפְּסוּק יַחַד אֶלָּא דְבֹא זֶה וְלִקְיַד עַל זֶה דְכָשֵׁם שֶׁהַמָּן הִיָּה גּוֹבַהוּ ס' אִמָּה וְאֵע"כ הִיָּה מְתַגְבֵּר וְעוֹלָה מֵאֵלּוֹ כְּדִי שְׁיִרְאוּ אוֹתוֹ כּוֹס פְּנִינְתוֹ כְּמוֹ כֵּן כּוֹס שֶׁל דוֹד הִכִּי הוּי שְׁיִתְבְּרָף הִיָּין שְׁבַתּוֹכוֹ וְיִטְעָמוּ כָּל הַצְּדִיקִים וּזש"א אַבְיִי ש"מ כּוֹ' הִכִּי הוּי כְּלוֹמֵר שְׁיִתְבְּרָף הִיָּין שְׁבוּ לְסַפֵּק לְכָל הַצְּדִיקִים

כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִתְּבַרֵךְ הַמֶּן וְדוֹק: הָא לֹא דְמֵיָא הֵתָם בְּמ' יוֹמִין כּו' הֵתָם לִכ"ע כּו' קִשָּׁה דְאִיָּךְ פְּרִיָה תְרַמִּי קוֹשְׁלִי דְסִתְרִי אֶהְדְּדִי דְבְקוֹשְׁיָא קְמִיָּתָא פְּרִיָה לִיָה הֵכָא שְׁעִתָא חֲדָא כְּלו' וְא"כ לֹא הָיָה הַמֶּן ס' אִמָּה וּבְקֵן' הַשְּׁנִית פְּרִיָה הֵכָא לְיִשְׂרָאֵל לְחֻדְיָה כְּלו' וּנְפִישׁ הַמֶּן טְפִי מִס' אִמָּה יֵשׁ לּוֹמ' דְזוּ הִיא פְּנֹת הַמְקִשָּׁה יֵשׁ לִי קו' לְסִתְרָךְ דְבְרִיָךְ אוֹ לְפָחוֹת עַל ס' אִמָּה אוֹ לְהוֹתִיר וְס' אִמָּה בְּדוֹקָא מְנִין לָךְ וּמְשַׁנֵּי פְתִיחָה פְתִיחָה גְמַר וְדוֹק: תּוֹסְפוֹת תְּנִי ה' עֲנוּיִין כּו' וְכֵה"ג כּו' תּוּ אִיכָא כֵה"ג בְּפ' אֵלוּ מְצִיאוֹת דָּף ל' גְּבִי מְצָא חֲמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִין בְּדֶרֶךְ וּבְעֵי בְגַמ' וְלַעֲוֹלָם וּמְשַׁנֵּי אֶר"י עַד ג' יָמִים וְהֵדֵר קְאָמֵר הֵיכִי דְמִי גַם פ"ק דְחֻגִיגָה דָּף ד' פִּינְצָא בְּזָה עֲבָדִים מִנ"ל א"ר הוּנָא אָמֵר קְרָא וְהֵדֵר פְּרִיָה לְמָה לִיָה קְרָא וְכ"כ הַתּוֹסְפֹת פְּסוּחִים דָּף ל"ג גְּבִי תִתֵּן לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ גַם בְּבִיצָה דָּף ל"ח גְּבִי אֶר"י וּכְבָר בָּא חֲכָם פֶּל אֵלוּ הַבְּקִיאוֹת הַבִּיאוּ אוֹתָם בְּעֲלֵי הַפְּלָלִים עֵינִין בִּסְפ' יָבִין שְׁמוּעָה דָּף י"ח גַּם אֲנִי כְּתַבְתִּי כִּינְצָא בְּזָה לְעֵיל ר"פ גְּבִי וְכָל הֵיכָא דְתַנֵּי עֲנוּשׁ פְּרוֹת כּו' וּמִיָּהוּ הֵכָא הָיָה אֶפְשָׁר לִזְמַר דְמֵאֵי דְבְעֵי הֵנִי ה' עֲנוּיִין סִתְמָא דְתַלְמוּדָא קְאָמֵר לָהּ וְהַעֲנֵן הוּא דְבְמִתְנִיתִן ו' עֲנוּיִין תְּנִין וְאֶכִּילָה סְבֵר הַמְקִשָּׁה דְהֵינּוּ עֵינּוּי דְקָרָא כְּדִילְיָף ר"י לְעֵיל מוֹיְעֵנָה וְיַרְעִיבָה וְסָבֵר הַמְקִשָּׁה דְשִׁתִּיָה לָאו בְּכָלֵל אֶכִּילָה אִם כֵּן נִשְׁאַרוּ ה' עֲנוּיִין דְלֹא יַדַע לָהֶם רְמֵז וְלָזָה שְׂאֵל הֵנִי ה' עֲנוּיִין כּו' דְהוּא יַדַע דִּישׁ ה' עֲנוּיִין בְּקָרָא אֶבֶל כְּשִׁתּוּצִיא הָא' לְאֶכִּילָה נִשְׁאַרוּ ה' עֲנוּיִין מְשִׁתִּיָה וְאִילָף וְלִית בְּקָרָא אֶלָּא ד' עֲנוּיִין חוּץ מִן הָא' דְאֶפְיָקְתִּיָה לְאֶכִּילָה וּמְשַׁנֵּי דֵה' עֲנוּיִין כְּתִיבִי כְּלוֹמֵר וְשִׁתִּיָה בְּכָלֵל אֶכִּילָה וְהַמְקִשׁ' לֹא הֵבִין תְּקִירוֹצוֹ וְלִכֵּן הֵדֵר פְּרִיָה לִיָה לְגָלוֹת פְּנֹת קוֹשְׁתּוֹ דְמַעֲיָקְרָא דְהֵכִי פְרִיָה דְהֵנִי עֲנוּיִין דְקָרָא ה' הֵנִי וְאֲנִן שִׁתָּא תְּנִין וּמְשַׁנֵּי לִיָה שִׁתִּיָה בְּכָלֵל אֶכִּיל' וְהוּוּ ה' עֲנוּיִין בְּמִתְנִיתִין כְּנִגְדֵה' עֲנוּיִין דְקָרָא וְזָה הָיָה פְּנֹת הַתְּרַצֵּן מַעֲיָקְרָא אֶלָּא דְהַמְקִשָּׁה לֹא הֵבִין אֵת דְבְרִיו וְדוֹק: תּוֹסְפוֹת ד"ה וּבְעֶשְׂוֹר כּו' וְדָבֵר תִּמָּה הוּא כּו' מְלַמְטָה לְמַעְלָה כּו' וְק' דְאֶפִּילוּ סְדֵר מְלַמְעָלָה לְמַטָּה אִינוּ דְהָרִי בְּעֶשְׂוֹר בְּפ' פְּנִחָס וְשַׁבַּת שַׁבְתוֹן בְּאֲמֹר וְלַעֲלֵל מִיָּנִיָה בְּאֲמֹר אָף בְּעֶשְׂוֹר וְשַׁבַּת שַׁבְתוֹן בְּפ' אַחֲרֵי מוֹת וְלַעֲלֵל מִיָּנִיָה וְהִתָּה לְכֶם וְזָה הָיָה הַסְדֵר מְלַמְטָה לְמַעְלָה י"ל דְלַעֲנִין הַפְּרִשִׁי' שֶׁל אַחֲרֵי מוֹת וְאֲמֹר וּפְנִחָס נְקִט מְלַמְטָה לְמַעְלָה אֶבֶל לַעֲנִין ב' הַפְּסוּקִי' בְּפ' אֲמֹר לֹא נְקִט אוֹתָם מְלַמְטָה לְמַעְלָה וְטַעֲמָא נִרְאָה דְבְעֵי לְאֶסְמוּכִי וּבְעֶשְׂוֹר דְפִר' פְּנִחָס לְאָף בְּעֶשְׂוֹר דְפְרִשִׁת אֲמֹר דְדָמוּ אֶהְדְּדִי וְאֶח"כ נְקִט שַׁבַּת שַׁבְתוֹן דְאֲמֹר וְשַׁבַּת שַׁבְתוֹן דְאַחֲרֵי מוֹת דְדָמוּ אֶהְדְּדִי וְאֶח"כ נְקִט פִּרְש' וְהִתָּה לְכֶם בְּאֲנֹפֵן דְנְקִט תַּחֲלָה זוּגִי זוּגִי וְאֶח"כ פ' וְהִתָּה שְׂאִין לוֹ בֵּן זוּג: כְּתָבוּ עוֹד הַתּו' וְנ"ל דְלֵהֲכִי מִיָּתִי וּבְעֶשְׂוֹר כּו' וְדְבַרְיָהֶם תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְהָא לְעֵיל לֹא מִיָּתִי אֶלָּא פְרִשִׁת דְאַחֲרֵי מוֹת דְכְתִיב וְהִתָּה לְכֶם כּו' תְּעַנּוּ אֵת נְפְשׁוֹתֵיכֶם וּבְכַלְהוּ קְרָאִי כְתִיב וְעֵנִיתֶם וּבְפ' אַחֲרֵי תְעַנּוּ אֵת נְפְשׁוֹתֵיכֶם' כְּתִיב וְזָה הַפ' מְבִיא הַבְּרִיָּתָא דְלַעֲלֵל וְלֹא פ' דוֹעֲנִיתֶם אֵת נְפְשׁוֹתֵיכֶם דְכְתִיב בְּפִרְש' אֲמֹר וּפְנִחָס וְאֶפִּי' הֵינּוּ דוֹחִקִים עֲצָמָנוּ לִזְמַר דְאוּלֵי גִי' אַחֲרַת הִתָּה לְהֶם לְתוֹסְפֹת לְעֵיל זָה א"א דְהָא בַת"כ מִיָּתִי הָף בְּרִיָּתָא דְלַעֲלֵל אֶקְרָא דְפ' אַחֲרֵי מוֹת דְכְתִיב בִּיָה תְעַנּוּ אֵת וְכו' וְאוּלֵי דְסוֹבְרִים הַתּוֹסְפוֹת דְאֶע"ג דְהַבְּרִיָּתָא מִיָּתִי קְרָא דְאַחֲרֵי מוֹת עֵיקֵר דְרִשָּׂא הִיא מְפִרְשִׁת פְּנִחָס דְדִרְיֵשׁ לִיָה דְעֵינּוּי הָנִי דוּמֵיָא דְמְלָאכָה מְכַח קְרָא יְתִירָה הַפְּתוּב פ' פְּנִחָס דְסִמְיָה פֶּל מְלָאכָה לְעֵינּוּי וְאֶע"ג דְהַבְּרִיָּתָא לֹא קָבַע דְרִשְׁתוּ אֶלָּא בְּפ' הָא' הַפְּתוּב בְּפ' אַחֲרֵי מוֹת לָאו דוֹקָא נְקִט פ' הָא' שֶׁהוּא פְּשוֹט יוֹתֵר אֶע"ג דְלִיכָא מִיָּנִיָה רֵאִי' דְדִלְמָא לְגוּפִיָה אֶצְטְרִיָה דְתַרְתִּי מִלִּי אֲזַהֵר רַחֲמָנָא עֵינּוּי וּמְלָאכָה וְלֹא דְמוֹאֶהְדְּדִי וְעֵיקֵר דְרִשָּׂא דְעֵינּוּי הָנִי דוּמֵיָא

דמלאכה נפקא ליה מקרא יתירה דפ' פנחס וכה"ג כתבו התוספת דלפעמים מביא הגמרא פ' א' אע"ג דלא נפקא מהתם מפני שהוא פשוט מגלה דף ר' ד"ה דכתיב וביום הח' ובסופה דף ל' ד"ה כי יקריב מקם ומ"ק דף ח' ד"ה נפקא ליה ודוק: כתבו עוד התוספת ויש שגורסין כו' ועל אותה גי' כו' ונראה לע"ד דאפש' לנישב דבתחלה רצה להביא מהפסוקים דפרשת אמור משום דשם הוא עיקר הצווי והראיה דבאותם פ' כתיב עונש פי פל כו' ונכת' דהוא על עינוי אכילה ושתייה משא"כ שאר עינוין דלית בהו פרת וה"נ תנא דמתניתין הקדים עינוי אכילה ושתייה ואחר כך הזכיר שאר עינוין וכיון דרצה להביא מפסוקי פרשת אמור מטעמא דאמרון אע"ג דפ' אף בעשור כתיב מקמי קרא דשבת שבתון מ"מ אייתי תחלה קרא דשבת שבתון משום דביה כתיב וענייתם את נפשותיכם בתשעה בחדש בערב ודרשינו מפאן לתוספת יוה"ד נמצא דזה הפסוק הוא מדבר בזמן קודם לקרא דאף בעשור ומה גם דכיון דדרשינו מקרא דשבת שבתון לתוספת יוה"ד ע"כ הך קרא מייירי בענוי אכילה דאית ביה תוספת משא"כ שאר עינוין וא"כ מן הדין ראוי להקדים קרא דשבת שבתון דפ' אמור דהוא העיקר מטעמי דאמרון ואח"כ הביא אף בעשור דפ' אמור דעסיק ביה ואח"כ הביא ובעשור דפרשת פנחס משום דדמו אהדדי ובעשור לאף בעשור ואח"כ שהביא פ' פרשת פנחס דמדבר גבי קרבנות הביא פסוק פ' אחרי מות דשם איירי גמי גבי קרבנות והביאם פסדרן והיתה לכם ושבת שבתון וגם הוא סדר יפה דפתח בשבת שבתון וסיים בשבת שבתון כנ"ל ודוק: גמרא ודלמא דאכליה ע"י אניגרון כו'.

מה שהביא התלמוד מימרת רבה כו' הוא לפרושי לן מאי ניהו אניגרון וכן פי' רש"י בכרכות דף ל"ה ע"ב יע"ש ששתייה בכלל אכילה עיין בתוספת ר"פ העור והרנטב דף ק"ד ע"א יע"ש: שתייה בכלל אכילה קשה דמאי משגי דזהו במקום שמזכיר אכילה אמרינו שתייה בכלל אבל הכא גבי יוה"ד דלא כתיב לא תאכלו אלא תענו וענייתם וה' ענויין הם מנ"ל דענוי א' בא לרמז על אכילה ושתייה ושתייה בכלל אכילה לא אשכחן אלא בלשון אכילה לא בלשון עינוי וי"ל דכיון דכתיב תענו וענייתם וכתיב התם ויענה מה התם עינוי אכילה אף פאן עינוי אכילה והו"ל פאלו כתיב הכא תענו מאכילה ושתייה בכלל ודוק: ודלמא דבילה קעילית דתניא כו' ונכנס למקדש חייב קשה דממאי דפריה ודלמא דבילה קעילית רוצה לסתור ולומר דשתייה לאו בכלל אכילה ומברייתא דמיייתי אכל דבילה כו' חייב מוכח דאכילה בכלל שתייה דקר' אמר יין ושכר אל תשת דנקט לשון שתייה והתנא מרבה אכילה דבילה קעילית דנמצא דאית ליה אכילה בכלל שתייה וכ"ש דשתייה בכלל אכילה י"ל דלעולם האמת הוא דאכילה לאו בכלל שתייה ומה שהרבה התנא אכילת דבילה קעילית לאו משום דאכילה בכלל שתייה אלא פיון דקרא קאמר יין ושכר ותיבת שכר בא לרבות שתיית דבש וחלב משום דמשכר א"כ ה"ה דאסור מסברא אכיל' דבילה קעילית פיון דמשכר דזיל בתר טעמא ולעולם דאכילה לאו בכלל שתייה וסבר המקשה דה"ה דשתייה לאו בכלל אכילה ומ"ש הפתו' אכילה גבי שכר דכתיב ונתת הפסך וכו' ביין ושכר וכו' ואכלת שם מייירי בדבילה קעילית דהיא אכילה המשפרת ועיין פ"ג דשבועות דף כ"ג ע"א ע"א בתוספת ד"ה אכילה בכלל שתייה ודוק: תניא אכל דבילה קעילית כו' דע דזה הוא פלוגתא דתנאי בת"כ פ' שמיני ומיייתי לה פ"ג דכריתות וז"ל ת"ר יין ושכר אל תשת יכול אפילו פל שהוא כו' רי"א כו' ר"א כו' במאי פליגי כו' זו

היא סוגיית הגמ' ולכאורה נראה דכולהו תנאי גמרי שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר וּפְטָרֵי בְּמַקְדָּשׁ פֶּהוּ שְׂאֵכֵל דְּבִילָה קְעִילִית וְלִיכָא מֵאן דְּלֵא יְלִיף שְׂכַר שְכַר רַק ר' יְהוּדָה וּבְכֵן הִרְאִישׁוּנֵי תַמְהוּ עַל הֶרְמֵב"ם דְּפָסֵק פ"א מ"ה בִּיאַת מְקַדָּשׁ כר"י וּכר"א וְהוּי שְׂמֻזְפָּה שְׂטָרָא לְבֵי תַרֵי וְהִרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבוֹ' ס' ש"ג הָאָרִיף לִיִּישָׁב דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְהִבֵּי דְבָרֵיו שָׁם בְּכ"מ גַּם בְּקֶרְפֵּן אֶהְרֹן פ' שְׁמִינֵי יע"ש וְאֲנִי הִדְיוּט הִנְנִי מוֹסִיף נִנְפֵף מִשְׁלֵי דְאִם אֵיתָא דר"א ס"ל כְּת"ק דְּיִלְיָף שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר אִם פֶּן הוּ"ל לְתַנָּא דְּבַרְיֵיתָא לְסִדָּר דְּבַרֵי ר"א אַחַר דְּבַרֵי ת"ק קוֹדֵם דְּבַרֵי ר"י וְאַחַר פֶּף יִנְפִיר דר"י דְּפִלִּיג אַתְרֵנוּןִיָּהוּ דת"ק ור"א יְלִפֵי שְכַר שְכַר ור"י לֵא יְלִיף אֲמַנְם הַשְׁתָּא דְּהַזְפִּיר הַת"ק דר"א אַחַר דְּבַרֵי ר' יְהוּדָה מוֹכַח דר"א ס"ל כר"י וְעוֹד יֵשׁ לְהַכְרִיחַ דְּהָכָא פָּסֵק רַב הִלְכָה כר"א וְאֵלוּ פ"ק דְּכִתְוִבוֹת דָּף יוֹד ע"ב אָמְרִי א"ר אָכֵל תְּמָרִים אֵל יוֹרָה כו' אֲלֵמָא דְּסַבֵּר דְּמַרְבֵּי מִשְׁכַּר שְׂאָר מִשְׁפָּרִים וּא"כ עכ"ל פִּי הִיכִי דְּלֵא תִקְשִׁי דְּרַב אֲדָרְב דְּרַב סָבֵר דר"א סָבֵר כר"י וְהַתּוֹ' פ"ג דְּכַרִיתוֹת וּפ"ק דְּכִתְוִבוֹת הוֹקְשָׁה לְהֵם קו' זֹו דְּרַב אֲדָרְב וְנִדְחָקוּ טוּבָא בְּתִירוּצָא וּלְפִי דְּרַכּוֹ שְׁל הֶרְמֵב"ם א"ש דר"א סָבֵר כר"י וּלְפִיכָף אָמַר רַב אָכֵל תְּמָרִים אֵל יוֹרָה וְדוּק: וְדִלְמָא דְּבִילָה קְעִילִית וְכו' אִיכָא לְמִידָק אֲמַאי לֵא פְרִיף וְדִלְמָא תְּמָרִים דְּתְמָרִים נְמִי מִשְׁפָּרִים כְּדִאֲמַרִּינֵן פ"ק דְּכִתְוִבוֹת א"ר אָכֵל תְּמָרִי אֵל יוֹרָה וּכ"פ הֶרְמֵב"ם פ"א מֵהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְתוֹ קָשָׁה מַאי פְרִיף וְדִלְמָא דְּבִילָה בְּשִׁלְמָא אִי אָמַרְתָּ דְּשְׁכַר הוּי מִיַּדִּי דְּשִׁתִּיָּה אֲצִטְרִיף קְרָא לְלַמֵּד דְּשִׁתִּיָּה בְּכִלְלֵי אָכִיל' א"א דְּבִילָה קְעִילִית וְהוּא מִיַּדִּי דְּאָכִילָה פְּשִׁיטָא דְּדַבֵּיל' קְעִילִית נְמִי נִקְחַת בְּכִסְף מַעְשָׁר דְּהָא פְרִי מְפָרִי וְגִדּוּלִי קִרְקַע הוּא י"ל דְּשִׁמָּא אִינְהָ רְאוּיָה לְאָכִילָה וְלֵא חֲשִׁיבָא פְרִי פְּוִלִי הַאי כַּמ"ש הַתּוֹסְפֹת וְהַשְׁתָּא נִיחָא קוֹשְׁיַת קַמְיֵיתָא דְּפְרִיף וְדִלְמָא דְּבִילָה קְעִילִית וְלֵא פְרִיף וְדִלְמָא תְּמָרִים דְּתְמָרִי פְּשִׁיט' דְּנִקְחַת בְּכִסְף מַעְשָׁר וְדוּק: ע"ב תּוֹסְפֹת גַּמַר שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר וּא"ת לר"י דְּלֵא יְלִיף ג"ש כו' דְּבַר פְּשוֹט הוּא דְּהַתּוֹסְפֹת סָבֵרִי הַשְׁתָּא דְּכַד מְשַׁנֵּי תַלְמוּדָא גַּמַר שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר ר"ל אֲלִיבָא דת"ק דר"י דְּבַרְיֵיתָא דְּפָרֵק אָמְרוּ לוֹ דְּאִית לִיהָ ג"ש דְּשְׁכַר שְכַר מְנַזֵּיר אֲמַנְם אֲלִיבָא דר"י דְּלֵא גַּמַר שְכַר שְכַר וְאִית לִיהָ אָכֵל דְּבִיל' כו' וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ חֲזִיב לֵא תַרִיץ מִיַּדִּי וּלְכָף פְּרָכִי הַתּוֹסְפֹת לר"י דְּלֵא יְלִיף ג"ש מִנ"ל דְּשִׁתִּיָּה בְּכִלְלֵי אָכִילָה וְכִינּוּן שְׁפֹן יֵשׁ לְתַמְוָה בַּמ"ש הַתּוֹסְפֹת בְּתִירוּץ הַשְׁנִי תַדַּע דְּהָא הָכָא אֲלִיבָא דַּמ"ד אָכֵל דְּבִילָה קְעִילִית חֲזִיב דְּהִינּוּ ר"י מְסַקִּינֵן גַּמַר שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר אֲלֵמָא דְּמוֹדָה הָכָא ר"י כְּדִפְרִישִׁית דְּמָה הִכְרַח מְבִיאִים לְתִירוּץ הַשְׁנִי וְאָמְרוּ תַדַּע כו' דְּפִשְׁט הַסּוּגִיָּא אִינוּ פֶּן דְּמַשְׁנֵי אֲלִיבָא דר"י אֲלֵא פִשְׁט הַסּוּגִיָּא הוּא דְּמַשְׁנֵי אֲלִיבָא דת"ק כַּמ"ש בְּקוֹשְׁיֵיתָם וְהַתּוֹסְפֹת בַּפ"ג דְּשְׁבוּעוֹת דָּף כ"ג ע"א שָׁם כְּתִבוּ פִלְפוּל זֶה וְכִלְפָּלוּ דְּבַרֵיהֶם בְּמִשְׁפָּט וְכְתִבוּ בְּתִי הֵב' וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת דְּאֲלִיבָא דְּתַנָּא דְּמַחֲזִיב בְּאָכֵל דְּבִילָה דְּהִינּוּ ר"י מְסִיק דְּגַמַר שְכַר שְכַר יע"ש פְּלוּמ' דַּאע"ג דְּפִשְׁט הַסּוּגִיָּא לְכֹל הִיָּשֵׁר הוּלָף לְכַבּוֹ יְבִין דְּלֵא מְשַׁנֵּי אֲלֵא אֲלִיבָא דת"ק דר"י דְּגַמַר שְכַר שְכַר אָבֵל אֲלִיבָא דר"י לֵא מְשַׁנֵּי מִיַּדִּי וּמ"מ מְדַסְתֵּם הַתַּלְמוֹ' בְּתִי גַּמַר שְכַר שְכַר וְלֵא פְרִיף הַנִּיחָא לַת"ק דר"י אָבֵל לר"י מַאי אִיכָא לְמִימַר מִשְׁמַע קֶצֶת דְּגַם לר"י מְסִיק גַּמַר שְכַר שְכַר וּמִיָּהוּ אֲפִשֵׁר לִישׁוֹן הַתּוֹסְפֹת דְּהָכָא דְּכְתִבוּ תַדַּע כו' דִּירְאָה דְּהַתּוֹסְפֹת הַשְׁתָּא בְּתִירוּץ זֶה הַשְׁנִי הִדְרִי בְּהוּ מַמַּאי דַּס"ד מַעֲיָקְרָא דְּלֵא מְשַׁנֵּי אֲלֵא לַת"ק אֲלֵא ס"ל הַשְׁתָּא דְּאֲדָרְבָּה אֲלִיבָא דר"י מְשַׁנֵּי גַּמַר שְכַר שְכַר מְנַזֵּיר פְּלוּמ' דְּאִם אֵיתָא דְּתִי הַתַּלְמוֹד הוּא לַת"ק דר"י אֲמַאי אֲצִטְרִיף ג"ש לְמִילָף שְכַר בְּמַעְשָׁר שְנֵי מְנַזֵּיר וְהִלֵּא

בלא ג"ש עכ"ל דשכר דמעשר ב' הוא יין ממש דכשם דגבוי מקדש פ"י שכר הוא יין ממש
ה"נ שכר דמעשר שני הוא יין ממש וא"צ לקומדו גם במעשר ב' בג"ש דנזיר אבל לר"י
דס"ל דשכר מקדש הוא דבילה קעילו צריף ללמוד שכר דמעשר ב' דהוא יין מג"ש
דנזיר ודוק: פתבו עוד וניחא נמי הא דק' כו' פשפוטבין התוס' קו' א' ומתמצים ב' תירו'
ובתירוץ השני כותבים וניחא נמי הא דקשה כו' משמעות הגיון הלשון הוא דלתירץ
השני ניחא אבל לתירוץ הא' קשיא וקושיא זו דכותבים התוספת עתה אין לה מקום
לתירוץ הא' משום דהתוספת בקושיותם ובתירוץ הא' הווי סברי דכד משני תלמודא גמר
שכר שכר הוא לת"ק דר"י דלית ליה אם אכל דבילה כו' חגיב ואם פן אין שייף להקשות
לת"ק אדגמר מנזיר נגמר במקדש דהא במקדש נמי ס"ל דאם אכל דבילה פטו' אלמא
סבר דמקדש לאו ניהו דבילה קעילית ואם שייף קושיותם הוא דוקא לתירוץ הב' שפתבו
דכד משני גמר שכר שכר הוא לר"י לתירוץ זה דוקא הוא דקשיא אדגמר מנזיר לגמר
ממקדש אפילו שאר משכרין וכלומ' ונימא דשכר דמעשר ב' הוא דבילה קעילית דומיא
דשכר דגבוי מקדש ואע"ג דשכר דמקדש אפילו לר"י אינו דוקא דבילה קעילית דהווי
מידי דאכילה אלא שכר ר"ל כל מידי דמשכר בין מאכל בין משקה מ"מ גילף מהתם
דבכלל שכר הווי דבילה קעילי' וכשם דהתם אע"ג דבכלל שכר איירי אפילו במידי
דאכילה פגון דבילה קעילית נקט לישנ' דשתייה יין ושכר אל תשת משום דבש וחלב
דשייף ביה לשון שתייה ולעולם אכילה לאו בכלל שתייה ה"נ פתיב יין ושכר וכתוב
ואכלת משום דבשכר ר"ל דבילה קעילית דשייף ביה לשון אכילה זו היא פונת הקו'
שיש לתי' הב' של תוספו' ולא שייכא לתי' א' פדכתיב' וצ"ל דזו היא פונתם אע"ג דלתי'
זה הב' יקשה לה אדגמר מנזיר ליגמר ממקדש לא תקשי לה הך קושני' משום דלא גמרי'
מקדש מעלמא ולא בעלמא גמרינו מינה ודוק ודע דהתוספ' בשבועות פתבו על קו' זו
אבל אין לפרש לחומרא מקשי' דהא כי ילפי נמי מנזיר ע"כ דבילה קעילית נקחת בכסף
מעשר דהא פרי מפרי וגדולי קרקע הוא עכ"ל וכונתם דס"ל לתרץ הקושית שהקשו
אדגמר מנזיר דיש לומ' דטעם דילפינו מנזיר הוא להחמי' דדבילה קעילית אינה נקחת
פלל משום דגרועה אבל אי ילפת ממקדש הוא קיל' דנמצא דדבילה קעילית נקחת בכסף
מעשר אף על גב דהוא גרועה ודחו תירוץ זה דס"ל דכי ילפינו נמי מנזיר ע"כ דבילה
נקחת בכ"מ כו' זו היא פונתם שם אמנם לע"ד דברייהם צ"ע דמנ"ל דלמסקנא דיליף
מנזיר דדבילה נקחת בכ"מ הלא פשט הסוגיא הוא דכיון דגמרינו מנזיר דבילה קעילית
אינה נקחת משום דגרועה היא עד שנמצא תור פסוק דמרבך דבילה קעילית וכן מוכח
בהדיא מדברי התוספת דהכא דמקשו וא"ת דהשתא מסקינן הכא דדבילה אינה ניקחית
בכ"מ ובפ' בפל מערבין לא משמע הכי כו' וא"ת אם פן לפי התוספות דהכא דס"ל דכד
גמר שכר שכר מנזיר הווי חומר' דדביל' קעילי' אינה נקחת בכסף מעשר פדכתיבנא אם
פן אמאי לא תירצו על מה שהקשו אדגמר מנזיר גילף ממקדש דזו אינה קושיא דגמר
מנזיר להחמיר שלא יקח דבילה קעילית י"ל דהתוספת דהכא לא ניחא להו בהך תירוץ
דילפותא דנזיר הווי חומרא שלא יקח דבילה דהווי חומרא מצד אחד דלא יקח דבילה אבל
יש קולא מצד אחר דיכול לקנות בכ"מ יין לשות ממש ואי גמר ממקדש יש קולא מצד
אחד דיכול לקנות בכ"מ דבילה אבל מפל מקום יש חומרא דלא יוכל לקנות בכ"מ יין
ממש ובכה"ג דבכל מלמד יש קולא וחומרא לא שייף לומר לחומרא מקשינו וזה ברור

אף תימיה לי אם פן מה מקום לתוספת דהתם דכתבו אבל אין לפרש לחומרא כו' דאיך
ס"ד לתרץ ההוא תירוץא דהטעם דיליף מנזיר דהוי חומרא בדבילה דמה חומרא היא זו
פינן דיש קולא אחרת פדכתי' ואי ילקת ממקד' יש קולא לדבילה לחומרא לין י"ל
דהתוספת דהתם סבירי ליה דאי יליף ממקדש הוי קולא דדבילה ולא חשיב ליה חומרא
מה שאין יין ניקח לשתייה פינן דשרי ליקח יין לאניגרון אבל אי ילפי מנזיר הוי חומרא
דדבילה אינה נקחת פלל זה נ"ל בכונת התוספת דהתם ודחו שם דאין לתרץ הך תירוץא
משום דס"ל דגם למסקנא דגמר מנזיר דבילה אינה נקחת פדכתיבנא לעיל ודארכתי
לבאר פונת תוספת דשבועות ראיתי דנתקשו בו הספרים עיין בחדושי הלכו' וגופי
הלכות דף ט"ו יע"ש ומ"ש הוא נכון לע"ד ודמעין יבחר ודוק: ויש מקשים אהא דכתבו
התוס' וניחא נמי הא דקשה וכו' דמאי קו' דבשלמ' אי גמרי' מנזיר ניחא דאצטריף ג"ש
ללמד דהוי יין לשתייה ונ"מ דשתייה בכלל אכילה אבל אי גמר ממקדש לא אצטריף ג"ש
דשכר שכר דבלא ג"ש נמי הו"א דשכר דכתיב גפי מעשר ב' הוא דבילה קעילית דמתוקם
שפיר ואכלת דהוי מידי דאכילה יש לומר דהתוספת ס"ל דשפיר אצטריף ג"ש דשכר
שכר ללמד דהוי דבילה קעילית משום דבלא ג"ש הו"א דבילה אינה נקחת בכ"מ דאינה
ראויה לאכילה ולא חשיבא פרי פולי האי ודוק: כתבו עוד התוספת וא"ת השתא דמסקי'
כו' ובפרק בפל מערבין כו' זו היא תורף קושיתם דסוגיא דידן מסקי' דדבילה קעילית
אינה נקחת ובפ' בפל מערבין משמע דנקחת ותירצו דמאי דמסקי' הךא הוא דתיבת שכר
לא אתי לדבילה קעילית אבל לעולם דנקחת מלכ מ"ש שם פינן דלוקחין יין אגב קנקנו
פל שפן דבילה זהו תורף תירוץים ולע"ד נראה דלפום קושט' דמלת' גם לסוגיא דהתם
דבילה אינה נקחית משום דגרועה היא ולא חשיבא פרי פולי האי ומ"ש ואי פתב רחמנא
בשכר הו"א דבילה קעילית דרוש זה סליק אדעתיה לרבויי דבילה קעילית מבי"ת
דבשכר ונהו ס"ד לרבויי אע"ג דאינה ראויה מלכ יתורא דבי"ת ונהו ניחא ליה משום
דכתיב ואכלת ובדבילה שייך שפיר לשון ואכלת וכל דרוש זה הנה דורש בבי"ת דבשכר
אלו לא הנה פתיב פינן אבל השתא דכתיב פינן דרשינן מלמד שלוקחים יין ע"ג קנקנו
והבלעה שריא אם פן השתא נמי בי"ת דבשכר לרבויי תמד משהחמיץ דהוא מים עם
חרצנים דנמצא דקונה המים בהבלעה וכל רבויי דבי"ת"ן דרשינן להו בחד גוונא לרבויי
מיני הבלעה גפי יין ללמד הפתוב הבלעת פלי אגב יין וגפי בשכר ללמד מים אגב חרצנים
דהיינו תמד ולא דרשינן בשכר לרבויי דבילה משום דהיא גרועה ואפילו דבילה בהבלעה
אינה נקחת משום דגרועה היא באופן דגם לסוגיית בכל מערבין לא מרבים דבילה לפי
האמת ולענין דינא לפי המסקנא לכל הסוגיא דבילה אינה נקחת בכ"מ זה נ"ל בישוב
הסוגיא דאפטר לומר דלא נעלם מהתוס' דיש לפרש סוגיא דפ' בפל מערבין
פדפרישית דהרי התו' לא כתבו בפשיטות דבפ' בפל מערבין אמרינן דדבילה קעילית
נקחת אלא אמרו לא משמע הכי כו' פלומר משמענותא בעלמא ומי שירצה לדחות אותו
משמעות הרשות בידו ונ"ל דזו היא דעת הרמב"ם פ"ז ופ"ח מהלכו' מעשר ב' דלא מצינו
דהזכיר דלוקחים דבילה קעילית בכ"מ אלא ודאי דמשמע ליה דדבילה אינה נקחת בכ"מ
ודוק: כתבו עוד התוספת וא"ת השתא מסקינן הךא כו' יש לבאר מה קשר יש לקו' זו
עם מ"ש מקמי הכי ונראה דהקשר הו' לפי תירוץ הב' שכתבו דמאי דמסיק בגמרא גמר
שכר שכר מנזיר הוא אליבא דר"י דלפי קו' התוס' שכתבו בריש הדבור ולפי תירוץ הא'

דְּהוּ סְבָרֵי דְמָאֵי דְמַסִּיק דְהָא גְמַר שְׂכָר שְׂכָר מְנַזִּיר הוּא אֲלִיבָא דַת"ק דַר"י נִיחָא דְהָדָּ
סְוֵגֵיָא דְהָא דְמַסִּיק דְדְבִילָה אֵינָה נְקַחַת הוּא אֲלִיבָא דַת"ק דַר"י וְסוֹגֵיָא דַפ' בְּכָל מְעַרְבִין
דְמוּכַח מִינָה דְדְבִילָה קַעִילָה נְקַחַת מוּקְמִינָן לָהּ אֲלִיבָא דַר"י אַבְל הַשְׁתָּא דְאַסִּיקוּ הַתּוֹס'
בַתִּי הַב' דְסוֹגֵיָא דְהָא דְמַסִּיק דְגְמַר שְׂכָר שְׂכָר מְנַזִּיר הוּא אֲלִיבָא דַר"י א"כ הַשְׁתָּא ק'
סוֹגֵיָא דִידָן עִם סוֹגֵיָא דְבְכָל מְעַרְבִין וְדוּק: כְּתָבוּ עוֹד הַתּוֹסְפוֹת וַא"ת וְלָמָּה לִי לְרַבּוּי הַתָּם
כּו' קָשֶׁר קוֹשְׁיָא זֶה נ"ל דְהֵם כְּתָבוּ מְקַמֵּי הָכִי וְהַשְׁתָּא נִיחָא בְּשִׁמְעֵתִי דְבְכָלִּל שְׂכָר דְקָרָא
לָא הָוֵי דְבִילָה קַעִילִית כְּלוּ' דַב' הַסּוֹגֵיָאוּ לָא סְתָרֵי אֶהְדְּדֵי דְגַם סוֹגֵיָא דִידָן סְבָרָא דְדְבִילָה
נְקַחַת בַּכ"מ אֲלָא דַמ"ש גְמַר שְׂכָר שְׂכָר מְנַזִּיר הוּא לֹא מְרָא דְשְׂכָר דְקָרָא הוּא יֵין מְמֹשׁ וַנ"מ
דְשִׁתִּיָּה בְכָלִּל אֲכִילָה וְלַעוֹלָם לַעֲנִין דִּינָא דְבִילָה נְקַחַת מְשׁוּם דְדַמְיָא לַכְּעִין הַפְּרֵט דְהָוֵי
פְּרִי מְפָרֵי וְגַדּוּלֵי קַרְקַע וְע"כ הַקְּשׁוּ וְתִירְצוּ וְק' אַמָּאֵי הוּק' קוֹשְׁיֵיתֶם אֲסוֹגֵיָא דְהָתָם וְלֹא
אֲסוֹגֵיָא דְהָא דְאַמְרֵי בְּרִישׁ הַסּוֹגֵיָא וְדַלְמָא שְׂכָר דְקָרָא דְבִילָה קַעִילִית דַל"ל קָרָא לְרַבּוּי
ת"ל מְכַעֲיָן הַפְּרֵט י"ל דְאַסּוֹגֵיָא דִידָן ל"ק מְשׁוּם דְדַרְרִישׁ לִיָּה מִתִּיבַת שְׂכָר גּוּפָא דְהָוֵי
הַפְּרֵט וּב' פְּרֵטִים הַפְּתוּבִים בְּפִתּוּב בְּבָקָר וּבְצֹאֵן וּבִיָּין וּבְשְׂכָר אֲצֻטְרִיכוּ לְשׁוּם דְרָשָׁא
אַבְל הָתָם דְהוֹצְרוּ לְרַבּוּ' דְבִילָה מְפַח בֵּי"ת יְתִירָה אַהָּא הוּא דַק"ל לָמָּה צְרִיף קָרָא לְרַבּוּי
דְבִילָה וְכ"כ בְּחֻדוּשֵׁי הַלְכוֹת דְשְׁבוּעוֹת וּלפ"ז יֵצֵא לָנוּ קָשֶׁר אַחַר לְקו' הַתּוֹסְפוֹת דְכִינּוּן
דְהֵם כְּתָבוּ מְקַמֵּי הָכִי דְמָאֵי דְדַרְרִישׁ פ' בְּכָל מְעַרְבִין הוּא מִיתּוֹרָא דְבִיתִין הַשְׁתָּא נוֹלְדָה
הַקּוֹשְׁיָא ל"ל לְרַבּוּי הַתָּם דְבִילָה קַעִילִית מְפַח יְתוֹרָא דְבֵי"ת ת"ל מְכַעֲיָן הַפְּרֵט וְדוּק:
כְּתָבוּ עוֹד וַא"ת הָא דְפְרִיף וַאֲיָמָא דְבִילָה לִישְׁנֵי מִיָּין אַגַּב קְנָנּוּ כּו' יִרְאֵה דְקָשֶׁר קו' זֶה
עִם מ"ש מְקַמֵּי הָכִי הוּא זֶה דְהֵם הַקְּשׁוּ תַחֲלָה דְמַסּוֹגֵיָא דִידָן מְשַׁמַּע דְדְבִילָה אֵינָה נְקַחַת
וּמַפ' בְּכָל מְעַרְבִין מְשַׁמַּע דְנְקַחַת וְתִירְצוּ דַמ"ש בְּסוֹגֵיָא דִידָן הוּא דְשְׂכָר דְקָרָא לָא הָוֵי
דְבִילָה אֲלָא יֵין מְמֹשׁ וְלַעוֹלָם דְדְבִילָה נְקַחַת מְפַח דַרְש' דְבֵי"ת בֵּינָן דִּינָן נְקַחַת אַגַּב קְנָנּוּ
וְכ"ש דְבִילָה כַמ"ש לַעִיל וּלְפִי הַצָּעָה זֶה הִיא דְנוֹלְדָה הָדָּ קוֹשְׁיָא דְמָאֵי פְרִיף הָא וַאֲיָמָא
דְבִילָה לִישְׁנֵי מִיָּין אַגַּב קְנָנּוּ אַבְל אִם הָיוּ הַתּוֹסְפֵת מְתַרְצִים לְקוֹשְׁיַת ב' הַסּוֹגֵיָוֹת דְכָשָׁם
דְבְסוֹגֵיָא דִידָן מוּכַח דְלָפוּם מְסַקְנָא דְבִילָה קַעִילִית אֵינָה נְקַחַת ה"נ לְפִי סוֹגֵיָת פ' בְּכָל
מְעַרְבִין לְפִי מְסַקְנָא דְהָתָם אֵינָה נְקַחַת וְלֹא אָמְרוּ דְבֵי"ת בְּשְׂכָר לְרַבּוּי דְבִילָה אֲלָא לְפִי
הַס"ד וּלְפִי הַמְסַקְנָא דְדַרְרִישֵׁין בֵּי"ת דְבֵינָן לְרַבּוֹת אַגַּב קְנָנּוּ וּבֵי"ת דְבְשְׂכָר לְתַמְדָּ דְהָוֵי
פּוֹלְהוּ דְרִשׁוֹת לַעֲנִין הַבְּלָעָה וְדְבִילָה לְפִי מְסַקְנָא דְהָתָם אֵינָה נְקַחַת וּכְבָר הָאָרְכְּתִי לַעִיל
דְדַרְרָה זֶה נְכוּן בְּעֵינֵי לְפָרֵשׁ בְּסוֹגֵיָא דְפָרֵק בְּכָל מְעַרְבִין וְשָׁפֵן דַעַת הַרְמַב"ם כְּדַלְעִיל וּלְפִי
דַרְרָה זֶה ל"ק מָאֵי פְרִיף וַאֲיָמָא דְבִילָה לִישְׁנֵי כּו' דְלְפִירוּשׁ לָא נְפִיק דְבִילָה מִיָּין אַגַּב קְנָנּוּ
אַבְל לְפִי מַה שְׁפוֹבְרִים הַתּוֹסְפֵת דְדְבִילָה נְקַחַת מְשׁוּם דְסְבָרוּ דְהָוֵי כ"ש מִיָּין אַגַּב קְנָנּוּ
לְפִי דְרָכָם הוּא דַק"ל מָאֵי פְרִיף הָא וַאֲיָמָא דְבִילָה לִישְׁנֵי מִיָּין אַגַּב קְנָנּוּ כּו' וְדוּק: כְּתָבוּ
עוֹד וַא"ת אַמָּאֵי לָא גְמַרִי דְשִׁתִּיָּה כּו' וי"ל ע"י אֲנִיגְרוֹן וְתוֹסְפֵת דַפ' בְּכָל מְעַרְבִין דְחוּ
תִירְצוּ זֶה וְ"ל וְלִיכָּא לְמִימַר ע"י אֲנִיגְרוֹן כּו' וְתוֹסְפֵת דְשְׁבוּעוֹת כְּתָבוּ כְּתוֹסַפ' דִידָן ע"ש
וְהוּא נְכוּן וְלַעֲנִין קָשֶׁר הַקו' שֶׁל הַתּוֹסְפֵת הַדְּבָר מוּכָן דְהַקְּשֶׁר הוּא עִם הַתִּי וְהַעֲנִין הוּא
דְלְפִי מ"ש הַתּוֹס' לַעִיל לְתַרְצוּ הַסּוֹגֵיָאוֹת דְמָאֵי דְדַרְרִישׁ בַּפ' בְּכָל מְעַרְבִין הוּא מְרִיבּוּיָא
דְבִיתִין לַפ"ז אִם יִקְשֶׁה לָּהּ אַמָּאֵי לָא גְמַרִינָן שְׁתִּיָּה בְכָלִּל אֲכִילָה מְדַכְתִּיב בְּשְׂכָר וְדַרְרִישֵׁין
לָּהּ לְתַמְדָּ תוּכַל לְתַרְצוּ לְקוֹשְׁיָא זֶה דְאִין רְאָיָה מְשַׁם כִּינּוּן דְדַרְרִישׁ אֲתַמְדָּ נְפָקָא מְרַבּוּיָא
דְבִיתִין וְדוּק: כְּתָבוּ עוֹד וַא"ת דְלָמָּא בֵּינָן קְרוּשׁ כּו' לַע"ד נִרְאֵה לְתַרְצוּ דְקוֹשׁ' זֶה דְשְׂכָר

כתי' מידי דמשפר ואפשר דיין קרוש אינו משפר וכן הדעת נוטה דאינו משפר אלא דרף
שתייה ודוק: גמרא ולא תמרא הוא והקתיב ותירוש כו' ופרש"י זה יין טוב כו' ואני מצאתי
פ"ק דבתרא דף י"ב דאמר רבי הונא בריה דר"י הרגיל ביין אפילו לבו אטום כבתולה
כו' ורש"י פירושו בזכריה בפירוש הכתוב ויש פותרין אשר ינובב ויצמח בקרקע בתולה
כו' ולפי זה הנה יכול לדחות התלמוד פאן דתירוש הוא ענבים דינובב ויצמח בקרקע
בתולה דהם ענבים יפים אלא דבלאו הכי דחי לה שפיר דבר הבא מן התירוש ינובב
בתולות ודוק: והקתיב ותירוש יקביה יפרוצו איפא למידק מאי פריה מהה קרא וכי נעלם
מהמקשה דיכול לתרץ בכאן דבר הבא מן התירוש כדשני לעיל בקרא דתירוש ינובב
בתולות י"ל דהנה ס"ד דבשלמא בפסוק ותירוש ינובב בתולות צחות הפסוק שם ללמדנו
שבח א"י לעתיד דתירוש דהיינו ענבים יוציאו מהם יין יפה דינובב בתולות משום דאין
כל הענבים עושים יין יפה לימד דלע"ל כל הענבים עושים יין יפה אבל בהה קרא
דנתירוש יקביה יפרוצו דאתא קרא לומר שיהיה שבע גדול וימלאו אסמיה שבע ותירוש
יקביה יפרוצו ל"ל לומר דבר הבא מן התירוש יאמר ויין יקביה כו' ר"ל דיהיה להם יין
הרבה ולכן הנה סבור המקשה להוכיח מפסוק זה דתירוש ע"כ הוא יין ודחי ליה התרצון
דגם בפסוק זה יש לפרש דבר הבא מן התירוש יקביה יפרוצו ואשמעינן קרא דהברכה
תהיה דהענבים יעשו יין הרבה דיש ענבים דאין עושים יין הרבה דמשקה שלהם מועט
אשמעינן דדבר הבא מן התירוש דהיינו ענבים יקביה יפרוצו כלומר דהענבים יוציאו
הרבה יין וכן נראה מדברי רש"י למדקדק בלשונו דקאמר וה"ק קרא כו' דרמז מה
שכתבתי ודוק: והקתיב זנות יין ותירוש יקח לב כלומר והקא ליפא למימר דבר הבא מן
התירוש דהיינו יין דהא כבר פתיב יין וא"ת וס"ס היכי מוכח מהקא דתירוש יין והא
כבר פתיב יין וי"ל דלעולם תירוש הוא יין אלא דסתם יין הוא כן מ' יום ובתוך מ' יום
נקרא תירוש והק"ק לא מבעיא יין דמשפר ויקח לב אלא אפילו תירוש יקח לב א"נ
דאמר יין ותירוש פדלקמן יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המתגאה בו נקרא רש
ושיעור זה דמ"ם יום נלמד מפ"ג דכריתות והרמב"ם פ"א דה' ביאת מקדש יע"ש: אלא
דכ"ע תירוש תמרא כו' והר"ם והר"ן פירק הנודר מן הירק הביאו תוספתא ז' דתניא
הנודר מן התירוש כו' וחיידש שם הר"ן דאנן דמשפתמינן בלשון לעז אם נדר מן התירוש
בלשון הקדש אסור ביין וכ"פ מרן י"ד סימן רי"ז סי"ו וכתב הש"ך וה"ה אם נדר
מתירוש בלשון לעז אינו אסור כו' ע"ש ואני אומר דאם נדר מתירוש בלשון לעז דהיינו
מוסט"ו אפשר דאינו אסור אלא ביין דתוף ג' ימים דנקרא מוסט"ו אבל יין דאחר ג' ימים
קרו ליה בלעז וינ"ו ואפשר דשרי לשמות יין פיון דשמותיהם מוחלקין ובגדרים הלך
אחר לשון בני אדם ושיעור זה דג' ימים נלמד מפרק בתרא דתעניות דבערב ט"ב שותה
יין מגתו דהיינו תוף ג' ימים ודוק: רב פהני רמי פתיב תירוש וקרין תירו' הך רומי' הוא
בפ' דאייתי לעיל ואכלת לפני ה' דגגה תירוש ויצהר' דשם פתיב חסר וי"ו וקרין אותו
פאלו מלא וי"ו אבל קראי דתירוש הפתובים בגביאים דאייתי לעיל פוליהו מלאים ו'
ודוק: רבא רמי פתיב ישמח וכו' זכה וכו' כלומר אם זכה ויזע להזהר בעצמו מלשותות
יותר מדאי משמחו שמקפח את לבו לא זכה ושתה יותר מדאי משממו שנוטל חכמת לבו
והיינו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין ופרש"י עצאונני פקח עכ"ל והרבה דרכים פתיב
בס' מאור עינים והנכון מ"ש בסוף ונהביאו מפרש הילקוט תילים סימן ק"ג גם בתאנה

לעינים ביארו יפה דכונת רש"י דלא נגרוס פקחין הפ"א בפפתח דמשמע דטבע היינו לפקח לכל שותהו דהא א"ר זכה כו' לא זכה כו' אלא גרסינן הפ"א בשבא פלומר דלאדם גדול פרבא דהיה נזקר לשמות מעט עשאו פקח ושיעור היינו המפקח לא אתברר ונראה דהוא פחות מרביעית דבפרק הדר דף ס"ג אמרינן שטה רביעית יין אל יורה אר"ן כו' אלמא דהשונה רביעית יין מתבלבל דעתו קצת בעודו שתוי ואינו יכול להורות וא"כ ש"מ דיינו המפקח הוא פחות מרביעית א"נ יש לומר דפחות מרביעית אינה מפקח אלא טפי מרביעית ובלבד שלא ישתפר ומיהו בעודו שתוי אינו יכול להורות אמנם אחר שפר יינו מעליו אז נשאר השכל מחודד מפת היינו ששטה פבר ואפשר דלזה פינו רש"י במ"ש עשאוני פקח דל"ת דבעודו שתוי היא פקח אלא היינו עושה את האדם פקח שיהיה לו לב להבין לאחר שפיג יסיר יינו מעליו והיינו דקאמר עשאוני פקח לשון עבר ולא קאמר עושין אותו פקח לשון הנה דהנה משמע דבעודו שתוי הוא פקח אבל עשאוני פקח ר"ל שיהיה אומר רבא שלאחר שהפיג יינו מעליו פקחין ר"ל היינו ששתיתי פבר עשאוני פקח בדין מי ששטה רביעית יין אם יכול להורות ביום ששטה עיין בכנה"ג ח"מ סימן ז' בהגהת ב"י אות ג' יעיין שם באריכות: רחיצה וסיכה מנ"ל דאיקרו עינוי כו' קשה דלענון ילפותא קא עסיק ולא למדרש קראי וא"כ מאי שייאטיה לפירש לנו מהו לחם חמודות יש לומר דהגמרא הוקשה לו קושני' התוספת דלמא להתענות דקרא לאו ואסיכה קאי אלא אלחם חמודות ולכך פירש לנו הגמרא דמאי לחם חמודות דהיינו דלא אכל פת מחטים נקיות פלום אבל לעולם היה אוכל פת אחר שאינו בקי וכיון שפן האי לאו עינוי הוא אלא נדאי אסיכה קאי ומיהו ק"ל לישנא דאפילו נהמא דחטי דכיינתא דמאי אפילו ובילקוט ל"ג אפילו ואפשר ליישב גירסאתינו דהפכתוב אומר אני דניאל הייתי מתאבל ג' שבועים כו' הרי דניאל לא קביל על עצמו צום ותענית אלא לעשות אבל דהיינו שלא רחץ ולא סף וא"כ לא הו"ל לחם חמודות לא אכלתי אלא וסוף לא סכתי דהוא ענון אבל אבל לחם חמודות לא אכלתי לאו אבילות הוא דהאכל שרי ליה לאכול לחם חמודות וזהו שהקשה מאי לחם חמודות כלו' פינו דלא קיבל עליו תעני' אלא אכל מהו זה שאמר לחם וכו' דמשמע דהאבל אסור באכילת לחם חמודו' ומשני דהק"ק אע"ג דלא קבלתי עלי תענית אלא מידי דאבילות והייתי יכול לאכול לחם חמודות אף על פי כן החמרתי עלי על עצמי ואפילו ל"ח לא אכלתי בתוך ימי אבל שקבלתי עלי להתאבל על ירושלים ג' שבועי' ודוק: אשכחן סיכה רחיצה מנ"ל כו' אלא אמר רב אשי כו' מהו סוגיא ק"ל עמ"ש רש"י ר"פ אלו מגלחין דף ט"ו דאמרינן התם אבל אסור ברחיצה כו' ופרש"י שם ורחיצה בכלל סיכה דכתיב ותבא פמים בקרבן וכו' דהו קרא בשתייה מייירי כדפריה הקא מנין לסיכה שהיא פשתייה כו' וראיתי בהרמב"ם פ"ה דהלכות אבל דין ג' ומנין שהאבל אסור לרחוץ כו' ולפי פירוש הרמב"ם קשה מאי בעי הקא אשכחן סיכה רחיצה מנ"ל לישני דרחיצה בכלל סיכה ולכן נראה דמ"ש שם רחיצה בכלל סיכה הוא מפת מאי דמסיק דרחיצה אסורה מגופיה דקרא וסוף לא סכתי מפת הכפול כדפירוש רש"י ודוק: ואימא פשתייה ק' אמאי לא פריה המקשה עוד מפת המשנה דתנו מנין לסיכה שהיא פשתייה אלמא מים דקרא שתייה הוא.

י"ל דהמקשה דפריה ואימא פשתייה פל פחו היה מפת המשנה ולא הוצרך להביא המשנה משום דהיא פשוטה והתירצו חשב דלא הנה פריה ליה אלא מסברא דנפשיה דהוא מפרש

מים דקרא שתיה ואהא משני ליה דלעולם מים דקרא רחיצה הוי דומיא דשמן ופריף
וקא תנא איפכא קא נסיב לה כו' אלמא מים דקרא שתיה הוא וק' טובא איף רב זוטרא
נעלם ממנו משנה זו מנין לסיכה כו' אלמא מים דקרא שתיה היא ור' זוטרא מפרש מים
דקרא רחיצה הפך המשנה ואפשר דר' זוטרא סבר דלעולם לפי האמת מים דקרא רחיצה
אלא שהתנא דרף אסמכתא בעלמא רצה לפרש דמים דקרא הוי שתיה כדי להחמיר על
הסיכה אפילו שאינו של תענוג דומיא דשתיה דאין חילוק בין שתיה של תענוג לשתיה
שאינה של תענוג והיינו דקאמ' אע"פ שאין ראיה לדבר כו' כלו' דראיה גמורה אינה
משום דמים דקרא הוי רחיצה זה נ"ל להליץ בעד ר' זוטרא אבל המקשה סבר דלעולם
קושטא דמלתא הוי דהתנא ס"ל דמים דקרא הוי שתיה ומ"ש שאין ראיה לדבר משום
דראיה גמורה אינה דקרא לא מייירי ביוה"ד וגם דהוא קרא מדברי קבלה וגם דעינוי
סיכה הוא מדרבנן אפילו למ"ד דהוי מן התורה לא דמי לשתיה דחייב עליה פרת א"כ
אין ראיה גמורה דסיכה הוי כשתיה אלא זכר בעלמא ודוק: רחיצה מגופיה דקרא שמיע
ליה כו' ופרש"י דמצי למימ' ולא סכתי וק' לדעת הרמב"ם שכתב פ"ג דשביתת עשו'
דאסו' לסוף ביוה"ד בין סיכה של תענוג לאינה של תענוג לימא דכפל דקרא דוסוף לא
סכתי אתא לרמז דין זה ולדעת התוס' דכתבו דלא מתסר ביוה"ד אלא סיכה של תענוג
ניחא דכפל דקרא אצטריף לרחיצה אבל מ"מ תקשי מנ"ל להתיר סיכה שאינה של תענוג
ולאסו' רחיצה דלמא כפל דקרא דוסוף לא סכתי אתא לרבות סיכה שאינה של תענוג
ולעולם רחיצה שריא וצ"ע: דף ע"ז ע"א תוספות ד"ה דתנן מנין לסיכה כו' והשתא ק'
כו' וק' מהו לשון השתא ק' והלא בלא מתני' דשבת קשה אהיהא ברייתא דכנות כותים
י"ל דאהיהא בריית' לחודא ל"ק דהוי פהיהא דאמרינן בעלמא דבר זה פתוב בתורה ושנו
בנבאים ומשולש בפתובים אבל פינו דמתני' דשבת גילה לנו דפ' ותבא פמים אינ' ראיה
אלא זכר לדב' א"כ השתא ק' מיייתי ראיה מדאוריית' דהיא ראי' טובא והדר מיייתי ראי'
מדברי קבלה שאינ' ראיה אלא זכר בעלמ' ותירצו וי"ל דה"ק כו' וקשה דלפי הך תירוץ
דסיכה אסורה מדאוריית' איף קאמ' בשבת מנין לסיכה שהיא כשתיה כו' דכתיב ותבא
פמים כו' הו"ל לאתויי קרא דולא יחללו דמשם יש ראיה דסיכה אסורה מן התורה י"ל
דהא דסברי התוספות להך תירוץ דסיכה אסורה דאורייתא מקרא דלא יחללו היינו
דוקא לענין תרומה דקרא דולא תחללו בפ' אמור גבי אזהרת טמאים בתרומה פתיב אבל
לעולם לענין יוה"ד סיכה אינה כשתיה מן התורה אלא מדרבנן משום ותבא פמים בקרבן
וכו': פתבו עוד א"נ קרא דולא יחללו נמי אסמכתא כו' וק"ל דאם איתא דסוף שמן של
תרומה מן התורה פטו' היכי תנן רפ"ו דתרומות ומיייתי לה פרק כל שעה דף ל"ב ובפרק
הזהב דף נ"ד דסוף שמן של תרומה משלם קרן וחומש והלא בפרק הזהב דף נ"ה שנינו
דהאכל תרומת מעשר של דמאי ומתנה עלה בגמרא וכי עשו חזוק לדבריהם כו' ומדלא
מתמהינן על מתני' דסוף דמשלם חומש משמע דסוף הוא מן התורה והרמב"ם רפ"י
דתרומות פתב דסוף נפקא לן מדכתיב ולא יחללו לרבות את הסוף משמע דס"ל דדרשא
גמורה היא מן התורה והך דרשא דדרשי' פ"ק דזבחים קדשי' מחללים קדשים מדכתיב
ולא יחללו לא מיייתי לה הרמב"ם בפט"ו מה' פסולי המקודשין מקרא אלא פתב מפי
השמועה למדנו שהקדשים מחללי' כו' וכן משמע דהך דרשא היא מפי השמועה ואסמכוה
דרף אסמכת' בקרא דולא יחללו דפשט הפתוב בטבל ותרומה מייירי מיהו התוס' ריש

זבחים דף ג' ע"ב פתבו דקדשי מנותר קא דריש יע"ש ודרשא דטבל במית' מקר' דולא יחללו מייתי לה הרמב"ם פ"י מהלכו' מ"א יע"ש: פתבו עוד ופר"ת דכל עינויין כו' וק' לזה מדאמרין לעיל ר"פ תנא אע"פ שאמרו אסו' בכולן לא אמרו ענוש פרת אלא על האוכל ושותה כו' ומדהוצרך לומ' שאין ענוש פרת על שאר עינויין משמע דלכל הפחות יש בהם איסורא דאורייתא ומה שהביא ראיה ר"ת פדאמר' לקמן מי שיש לו חטטין כו' קשה אמאי לא אייתי ראיה ממ"ש במתני' המלה והפלה ירחצו את פניהם והסיה תנעול כו' וע"כ בדליפא ספנה איירי דאל"כ היכי אסרי רבנן ומדשרי ר"א אלמא דאיסורא דשאר עינויין הוי מדרבנן ובמקום רפואה לא גזרו י"ל דבשאר עינויין פשיטא ליה לר"ת דהוי מדרבנן אלא בסיכה הנה ס"ד דהוי מן התורה מפח הראיות דולא יחללו דדרשינן לרבות הסף ומפח קרא דותבא דדרשו בשבת דסיכ' פשתיה להכי אצטריף ר"ת להוכיח דאפי' סיכה היא מדרבנן מפח ברייתא דיש לו חטטין כו' וכ"ש שאר עינויין דהוי מדרבנן ומה שהביא ראיה מההיא דכריתו' ק"ל דהמענין יראה דשם בכריתות רמי ברייתא דתני מנין לכ"ג שנטל משמן המשחה כו' אהא דתנא פהו שפף שמן כו' ומדפריף מסף שמן של תרומה אסיכה דשמן המשחה משמע דכי היכי דסוף שמן המשחה הוי מן התורה ה"נ סוף שמן של תרומה הוי מן התורה וכן משמע ממאי דמשגי והוצרך לחלק התם ומתו בו פי יחללהו פתיב כו' ולפיכך בן בתו ישראל מתעגל בו הא לאו הכי משמע דאסו' מן התורה לזר שישוף משמן של תרומה ולכן ראיה זו דכריתות דמייתי ר"ת לסיועי לשיטתו דסיכה הוי מדרבנן לע"ד אדרבה משם ראיה דסיכה הוי מן התורה וצ"ע ודוק: תוספות ד"ה מנין לסיכה כו' ונ"ל כו' וק' דלעיל פתבו התוספות בד"ה ומנ"ל דחשיבא עליה פענוגי פתבו ואין להקשות דלמא להתענות כו' ותיצו ויש לומ' דהא לאו עינוי הוא כו' ונמצא דדברי התוספות סתרי אהדדי וצ"ל דמ"ש לעיל אזיל לפי תירוץ השני שפתבו התוספות הך דותבא אצטריף למילף גבי תרומה דסוף פשותה ולפי הך תירוץ לענין סיכה דיוה"ך בקרא דדניאל סגי ולהתענות דקרא אסיכה שלא היה סוף פלל סיכה של תענוג ושוב ראיתי בס' גופי הלכות דף י"ב דנתקשה בזה יע"ש ודוק: גמרא ויאמר אל האיש לבוש הבדים כו' מדברי התלמו' משמע דמה שהשיב לבוש הבדים עשיתי ככל אשר צויתני היה על ענין זריקת הגחלים ומי שיראה הפ' יראה דמה שהשיב לבוש הבדים קאי למה שצוהו והגות תי"ו ואפ' לומ' משום דבקרא כתי' עשיתי כאשר צויתני וקרין עשיתי ככל אשר צויתני דרשינן מקרא ומסורת דמסורת דרשי' לפי פשוטו דקאי לונהגות תיו ומקרא דקרין ככל אשר צויתני דמשמע דלא עשה ממש אשר צוהו אלא קרוב למה שצוהו קאי למה שצוהו על זריקת הגחלים ודוק: גמרא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת וק' דאם לא היה עושה שליחותו היה נענש ורש"י תירץ יע"ש ולע"ד נר' במ"ש במדרש ר"פ אמור דגבריאל אמר לפרוב אני אין לי רשות ליפנס למחיצתך אלא עשה עמי צדקה ותן לי ב' גחלים שלא אכנה יע"ש ואע"ג דגבריאל שרו של אש שלמעלה שאני ויש אש אוכלת אש ויראה דהיא ערמה מן ה' לומ' כן לגבריאל שיעשה דבר שא"א לו לעשותו שלא ישרף פדי שיאמ' הנביא לישראל מ"ש ה' לגבריאל ויתיראו ויעשו תשובה ולעולם לא היה רצון ה' שיזרוק הגחלי' והראיה דא"ל דבר שא"א לו לעשותו וגבריאל טעה ושאל הגחלים מן הפרוב וזרקוהו ונשרף המקדש וזש"א אי לא עבדת לא עבדת כו' ובה אנו מפרש מ"ש בפ' הכונס פי תצא אש מעצמה שלם ישלם

אמר הב"ה עלי לשלם כו' דק' דבתחלה אמר פי תצא אש מעצמה ואח"כ אמר עלי לשלם
הבער' שהבערתי אלא במ"ש מוכן דלפי דלא הוה רצון ה' בנריק' הגחלי' אמ' פי תצא
אש מעצמ' וכלפי גברי'א' דגברי'א' הוה שלוחו של הב"ה אמר עלי לשלם כו' וה"ז הגדה
דתליא בשמעמא דאע"ג דשנינו פ' הפוגס השולח את הבערה ביד חש"ו פטו' מדיני אדם
וחייב בדיני שמים שלח ביד פקח חייב וגבריאל הוא פקח מ"מ פבר פתבו התוס' פ'
מרוכה דף ע"ט גבי גנב שיה מהעדר כו' דהיכא דהשליח אינו יודע שיש איסור בדב' חייב
המשלח אף בדיני אדם ואפי' לדעת הנ"י דחלק שם על דברי התוס' חייב לפחות בדיני
שמים וקראיה מדוד שפגענש על הריגת אוריה אע"ג דיואב הרגו ומה שיש לעיין בסברת
התוס' ונ"י עיין מהריב"ל ח"ג ס"ס ל"ח ומהרי"ט ח"א סימן קי"ו יע"ש ובס' דרשותי פ'
עקב הארכתי בזה: פתבו לי רבנו בכרנא כו' פבר ידוע דת"ח בזה"ב הוה פטורים ממסים
אף בענין פרגא נחלקו הפוסקים כמ"ש בי"ד סימן רמ"ג וח"מ סימן קס"ג וק"ל למ"ד
פטו' מסוגיא דהכא אף פתבו ליה רבנו בכרנא י"ל דכתבו ליה פדי שיתנו הצבור בעד
הת"ח אבל הם היו פטורים לפרוע מפיסם אפילו יהיו עשירים כמ"ש הפוס' ודוק: מאי
פן יתן לידידו אלו נשותיהן של ת"ח כו' וק' היכא רמיז' נשותיהם וגם היכא רמיזא
דזוכות לעה"ב.

י"ל דאם הפסוק כפשוטו דיתן לידידו דהיינו הצדיק שימן לו שינה מאי רבותא וקלא
שינה לצדיקים רע להם ורע לעולם ותו לידידו ותו דתיבת שניא פתיב
בא"ל"ף וחסר יו"ד והיל"ל שינה ולכן דרש מקרא ומסורת דמדכתיב חסר יו"ד ובא"ל"ף
במקום ה"א הוא בגי' אשה במ"ק והוי פאלו קאמר פן יתן לאשה המנדדת ומה יתן לה
שינה ודריש שינה כמקראו ושינה ר"ל עה"ב דכן פטירת הצדיקים ההולכים לעה"ב או
כד דמך ר' פ' שפטירתו הוא פאיש שהוא ישן ר"ל שהלך אל המנוחה ואל הנחלה וכוונת
הפתוב הוא זה שוא לכם משפמי קום שהם הרשעים דמשפמיים לבתי הרשעות והם
אוכלי לחם העצבים פלומ' הלחם שנותן להם הרשעות שלהם שהם העצבי' וכל מעלתם
אינה אלא בעה"ז שיש להם לחם ופרנסה ברינות אמנם הב"ה פן יתן למנדד שינה בעיניו
יתן לו עה"ב דרמוז בשינה וזהו לנשותיהם של ת"ח בשכ' שפנדדות שינה מעיניהם
להמתין לבצליהן כ"ש הת"ת עצמם דעין לא ראתה שפרם וזאת הסניגוריא לימד
גבריאל מסורים בידם וקלא מקרא מגנה לרשעי' שהם אוכלי לחם העצבי' דאין להם
אלא משען לחם בעה"ז משא"כ ת"ח דמעלתם רמה דכן יתן הב"ה למנדדות שינה דיזכו
לעה"ב והם נשותיהם של ת"ח דיזכו לעה"ב ואיך א"כ יהיו מסורים בידיהם זה נ"ל
בישוב מאמר זה ועיין מ"ש הרי"ף ודוק: ואבעיא דרחיצה איקרי עינוי כו' וק' דדלמא
לא מקרי עינוי מה שהיה עיף מרחיצ' אלא כלפי שהיה רעב וצמא אמר בכל אשר התענ'
אבי וכה"ג הקשו התוספות לעיל גבי דניאל דלמא להתענות לאו אסיכה קאי י"ל דשאני
הכא דכתיב בכל אשר התענה דכל בא לרבות דגם עיף מיקרי עינוי ודוק: ודלמא מנעילת
הסנדל אלא אר"י כו' וק' דא"א לו' משתיה דהא כתיב בידו עיף וצמא אלמא עיף לאו
משתיה דהא כתיב צמא י"ל דהמקשה סבר דעיף וצמא הפל משתיה והם ב' מיניו דיש
בני אדם שהיו צמאים ביות' ונקראים עיף ויש שהיו צמאים ולא הגיעו לכלל עיף ונקרא
צמא אי נמי דעיף לחוד הוא משתיה אבל עיף דכתיב גבי צמא מפקינן ליה מפשטיה
ומוקמינן ליה בנעילת הסנדל אבל מאי דכתיב מים קרים על נפש עיפה הוא משתיה

ודוק: ונעילת הסנדל מנ"ל כו' ופרש"י ויעש פן בישעיה פתיב וכו' וקשה דלמאי אצטרף להכריח דיתחף לא הוי מסוסייה משום דישעיה לא הנה רגיל במרפכת סוסים והלא מגופיה דקרא שמיע לן דיתחף הוי ממנעלים דכתי' ונעלה תחלוץ וכו' וכתוב ויעש פן הלך ערום ויתחף י"ל דאם ישעיה הנה רגיל במרפכת סוסים ה"א דהק"ק ופתחת השק מעל מתניך ונעלה תחלוץ מעל רגליך ומ"ש ויעש פן הלך ערום היינו ממלבושים ומנעלים מן הפל הנה ערום ומשום דלא תימא דהנה הולך ערום ממלבושים ומנעלים רכב על מרפכת סוסים קמ"ל דגם הנה הולך יחף במרפכת סוסים לאפוקי זה בא רש"י ואמר דזה א"א משום דמעיקרא ישעיה לא הנה רגיל במרפכת סוסים וא"כ מ"ש שעה הולך יחף עכ"ל דהיינו מנעילת הסנדל: מנעי רגליך מיתחף כו' מן הסטא כו' יראה דהנכרח לומ' פירש זה בפסוק משום דא"א לומ' דהנביא ראה אותם הולכים יחפים וצמאים דלמה זה היו הולכים יחפים ומה ראו על פכה אלא עכ"ל כמ"ש ועיין מ"ש מהרי"ף ו"ל ודוק: תשמיש המטה דאקרי עינוי מנ"ל כו' ופרש"י ואם תקח מצרות השביעו כו' ונראה דק"ל דלפי הך פירושא ברישא הו"ל לאשבועי שלא יקח עליהם צרות והד' הו"ל אם תענה שלא ישבית עונתן דלא משמע איניש להזהירו על הקל ולבסוף על הסמור ומירץ רש"י דבשלקמא אם לא היו צרות הנה לקיחת הצרות קשה יות' מהשבתת התשמיש אבל פיון דהורגלו על הצרו' אם יוסיף להם צרות אינו כ"כ קשה ולפיכך הזהירו תחלה על הקשה דהיינו אם תענה דהיא השבתת עונה ואם"כ הנהירו על הקל ואם תקח: ע"ב ואימא אידי ואידי מצרות כו' קשה ודקארי לה מאי קרי לה והלא התירץ הוא פשוט דא"כ אם תענה אם תקח הל"ל י"ל דקושיות המקשה היתה מאי דפריך אם"כ חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא אלא דהתירץ לא הבין פונת קושיתו ואם נפשך לומ' דהתירץ הבין פונת המקשה כד תירץ ואם תקח כתי' פונתו מאי דתירץ לבסוף מי פתיב אם תקח ואם תענה ואם תקח כתי' אלא דהמקשה לא הבין תירוצו וסבר דהתירץ טעה בכונת קושיתו ולכך חזר לבאר קו' והשיב התירץ לו כפר תירצתי לה זה ולא ירדת לעומק דברי כונת תי' הא' הוא מי פתיב אם תקח ואם תענה ואם תקח פתיב ודוק: מי פתיב אם תקח ואם תענה כו' פלומ' דהפתוב מזהיר על הקשה תחלה וקש' דלפום קושטא דמלתא דאם תענה מתשמיש ואם תקח מצרות הרי הנהירו על הקל תחלה ולזה תירצתי לעיל ורזמתי התירץ בדברי רש"י ועוד י"ל דמאי דמקפיד התלמו' שיזהיר על הקשה תחלה היינו בחד עניינא פשהפסו' כולו מדבר בצרות בכה"ג ראוי שיזהיר תחלה לצרות דעלמא אבל כשהפ' מדבר בשני עניינים אין להקפיד דיקדים הקשה תחלה דכיון דהם עניינים מחולקים דלמ' השבתת עונה הוא ק' יות' ולזה הנהירו עליו תחלה ודוק: א"ל התי' שעילה מביאות אחרות ופרש"י שעתה מתאנה לו ולא בא עליה כו' וק' על פרש"י דהרי אשכחן דתשמיש גופיה איקרי עינוי מדכתיב בפ' כי תצא אשר עינה את כו' י"ל דרש"י סבור דביאה אסור' איקרי עינוי וכ"כ בחדושי הלכות ואין להקשות א"כ אם תענה את בנותי אשבעיה שלא יענה אותן בביאה אסורה כגון בעת נדמה י"ל דלא הנה חשיד לבן ליעקב על זה וזה יש לתרץ על המפרשי שפי' דעינה מביאות אחרות שפא עליה שלא פדרפה דהקשה עליה' רש"י א"כ אימא אם תענה שלא יענה אותה שלא פדרפה דהמפרשי סוברים דהיא ביאה אסורה ולא חשיד ליה ורש"י ס"ל דשלא פדרפה לאו ביאה אסורה היא ומה שיש להקשות דתשמיש גופיה איקרי עינוי מדכתיב שארה

פסוּתָהּ וְעוֹנָתָהּ וְאָמְרוּ בְּכַר' נִעְרָה שְׁנוֹת־פִּתְתָהּ דָּף מ"ז וְעוֹנָתָהּ זֹו עֵינָהּ כְּכָר הִקְשׁוּ זֶה הַתּוֹסֶפֶת שֶׁם וְתִירְצוּ יע"ש וְעֵינֵי בְּדַרְשׁוֹת הַרְאֵנִי"ח וְדוּק: ת"ר אָסוּר לְרַחוּץ מִקְצַת גּוֹפּוֹ כְּכָל גּוֹפּוֹ קָשָׁה ל"ל לְמִינְקוּט הָאֵי לִישְׁנָא לִימָא אָסוּר לְרַחוּץ וְסִתְמָא אֲפִילוּ מִקְצַת גּוֹפּוֹ בְּמִשְׁמַע י"ל דְּמִשׁוּם דְּבַתְעֲנִיּוֹת הָאֲמָצְעִיּוֹת דְּעוֹשִׂים עַל הַגְּשָׁמִים תְּנִיָּא פ"ק דְּתַעֲנִיּוֹת כְּשֶׁאָמְרוּ אָסוּר בְּרַחֲצָה לֹא אָמְרוּ אֶלָּא כָּל גּוֹפּוֹ אֲבָל פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו מוֹתֵר קמ"ל הֵכָא דְבִיוֵה"ךְ אָסוּר מִקְצַת גּוֹפּוֹ כְּכָל גּוֹפּוֹ וְאָמְרִינָן בְּפִסְחִים דָּף נ"ד דְּאָסוּר לְהוֹשִׁיט אֲצַבְעוֹ בְּמִים בט"ב וְבִיוֵה"ךְ: אָסוּר לְסוּף מִקְצַת גּוֹפּוֹ כו' מִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ סִיכָה שְׂאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּג כְּגוֹן לְהַעֲבִיר אֶת הַזְּהוּמָא אָסוּר בִּיוֵה"ךְ דְּלֹא אֲשַׁכַּח גּוֹנוֹא דְהִתְרָא אֶלָּא בְּחוּלָה כו' וְקָשָׁה מ"ש דְּגַבֵּי רַחֲצָה שְׂרִי שְׂאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּג כְּגוֹן אִם הִיָּה מְלוֹכְלָה בְּטִיט אוֹ צוֹאָה דְּאָמְרִינָן רוּחִץ כְּדָרְכּוֹ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ וְאִלוּ גַבֵּי סִיכָה לֹא שְׂרִינָן שְׂיִסוּף לְהַעֲבִיר הַזְּהוּמָא י"ל דְּכִינּוֹן דְּיִכּוֹל לְהַעֲבִיר הַזְּהוּמָא ע"י רַחֲצָה וְהוּא רוּצָה לְהַעֲבִירָה ע"י סִיכָה הו"ל סִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג וְאִסְרָא וְכ"כ הֶרְמֵב"ם ספ"ג מה' שְׁבִיתַת עֶשְׂרֵי אָסוּר לְסוּף מִקְצַת כו' וְכַתְּבֵה"ה וְבִירוּש' סִיכָה בֵּין שֶׁל תַּעֲנוּג כו' וְנִרְאָה דְּסִיכָה שְׂאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּג הוּי לְהַעֲבִיר אֶת הַזְּהוּמָא וְכֵן מְתַבָּאָר מְדַבְּרִי טא"ח סִימָן תְּרִי"ד וְנ"ל אֲבָל בְּלֹא חוּלֵי אֲפִילוּ אִינוּ סוֹף לְתַעֲנוּג אֶלָּא לְהַעֲבִיר הַזְּהוּמָא אָסוּר יע"ש וְק"ט דְּאֲשַׁכַּחן לְהֶרְמֵב"ם פ"ה דֵּה' תַּעֲנִיּוֹת דִּין י' לְעֵנִין ט"ב וְנ"ל וְאָסוּר בְּסִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג בִּיוֵה"ךְ וְכַתְּבֵה"ה בְּכַרְיִיתָא בְּתַעֲנִיּוֹת כו' וְפִי' רַבִּינוּ כו' ע"ש וְחֻכְמֵי לְבֵי תְּמָהוּ אִיף הֶרְמֵב"ם וְהֵה"ה מְשׁוּיִם ט"ב לִיוֵה"ךְ וְהֵם שְׁמִים חֲלוּק בִּינֵיהֶם דְּבִיוֵה"ךְ אָסוּר אֲפִילוּ סִיכָה שְׂאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּג כְּגוֹן לְהַעֲבִיר אֶת הַזְּהוּמָא וְכַתְּבֵה"ה לֹא אָסוּר סִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג וּמִשְׁמַע דְּלְהַעֲבִיר הַזְּהוּמָא שְׂרִי בט"ב וְאִם כֵּן הֲרִי חֲלוּק ט"ב מִיּוֹכ"ךְ וְהֶרְמֵב"ם פ"א מה' אֲבָל כְּתַב אָסוּר לְסוּף מִקְצַת גּוֹפּוֹ כו' וְאִם לְהַעֲבִיר אֶת הַזְּהוּמָא מוֹתֵר אִם כֵּן דְּכֹתָהּ בט"ב דְּלְהַעֲבִיר זְהוּמָא מוֹתֵר דְּהֲרִי הַבְּרִייתָא אֲמָרָה כָּל מְצוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּאֲבָל נוֹהֲגוֹת בט"ב וְצ"ל בְּדוּחַק דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם וְאָסוּר בְּסִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג בִּיוֵה"ךְ הוּא לְאֲפּוֹקֵי מִי שְׂיֵשׁ לוֹ חֲטָטִין בְּרֵאשׁוֹ דְּכִי הִיכִי דְּשְׂרִי בִיוֵה"ךְ לְסוּף הַחֲטָטִין וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ אֲפִילוּ יִהְיֶה לוֹ תַּעֲנוּג הֵה"ה בט' בְּאֵב שְׂרִי לְמִי שְׂיֵשׁ לוֹ חֲטָטִין וְלִזְהָ כֵּינּוֹן הַמְּגִיד שֶׁכְּתַב דְּלֹא עֲדִיף מִיוֵה"ךְ וְגַם סִיִּים וְאָמַר וְכֵן הִדִּין לְרַחֲצָה שְׁמוֹתֵר בִּיוֵה"ךְ כְּלוֹ' דְּגַם לְעֵנִין רַחֲצָה הַמּוֹתֵרֵת בִּיוֵה"ךְ כְּגוֹן שְׁהִיּוֹ יָדָיו מְלוֹכְלָכוֹת רוּחִץ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ אֲפִילוּ יִהְיֶה לוֹ תַּעֲנוּג הֵה"ה בט"ב בְּאֲנֹפֶן דְּכָל הַקּוֹלוֹת שְׂיֵשׁ בִּיוֵה"ךְ בְּרַחֲצָה וְסִיכָה יִשְׁנָם בט"ב דְּלֹא עֲדִיף ט"ב מִיוֵה"ךְ וְעוֹד יֵשׁ קוֹלָא יִתְרָה בט"ב טְפִי מִיוֵה"ךְ דְּסִיכָה שְׂאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּג בִּיוֵה"ךְ אִסְרָא וְכַתְּבֵה"ה שְׂרִיָּא כְּנ"ל וְעֵינֵי בל"מ וְס' רֵאשׁ יוֹסֵף מ"ש וְהַמְעַיֵן יִבְחַר וְדוּק: מְדִיחָה אֲשֶׁה יָדָה א' בְּמִים וְנוֹתְנַת פֶּת לְתִינּוֹק כו' מְשׁוּם שְׂיִבְתָּא הֶרְמֵב"ם פְּסָקָה לְזוֹ פ"ג מֵהַלְכוֹת שְׁבִיתַת עֶשְׂרֵי וְחֲזִינָן לִיהָ פ"ז דְּתַפְלָה שֶׁכְּתַב בִּיוֵה"ךְ וְכַתְּבֵה"ה שְׂאִין שֶׁם רַחֲצָה אִינוּ מְבָרַךְ עַנ"י אִם כֵּן הַטַּעַם שְׂמִדִּיח' יָדָה הִינּוּ מְפָנִי שְׂלֵא נְטָלָן שְׁחָרִית וְכִשְׂיִטַת רִש"י וּמִשְׁמַע דְּבִהֲדַחָה אֲחַד עוֹבֵר רוּחַ רָעָה וְקָשָׁה דְּבַפ"ח שְׂרָצִים דָּף ק"ט תְּנִיָּא רַבִּי אֶת חוֹרִין הִיא וּמִקְפָּדַת עַד שְׂרַחֲץ יָדָיו ג' פְּעָמִים יֵשׁ לוֹמַר דַּס"ל לְהֶרְמֵב"ם וְרִש"י דְּחֻכְמִים פְּלִיגֵי אַר"נ דַּר"נ ס"ל דְּצָרִיף לִיטוֹל ג"פ וְחֻכְמִים פְּלִיגֵי עֲלֵיהָ וְלִכְּךָ קִתְּנֵי הֵכָא מְדִיחָה יָדָה א' דְּבִהֲדַחָה א' סְגִי וְהֵ"ט דְּלֹא הִזְכִּיר הֶרְמֵב"ם פ"ד וְז' דְּתַפְלָה גַבֵּי נ"י שְׁחָרִית דְּצָרִיף ג"פ מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיהָ דְּבְרַחֲצָה א' הוֹלֵךְ הָרוּחַ רָעָה וְלֹא בְּעֵי ג"פ אֲמָנָם תִּימָה אִיף הֶרְמֵב"ם וְרִש"י ס"ל דְּאִינוּ נוֹטֵל יָדָיו שְׁחָרִית בִּיוֵה"ךְ וְט"ב הֵלֵא רוּחַ רָעָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶן וְאִם נִגַּע

בְּעֵינָיו מִסְמָא אֶת הָעֵינַיִם כְּדֹאִיתָא פ"ח שְׂרָצִים יֵשׁ לֹמֵר דס"ל דְּהֵיִא דְקִתְּנֵי יָד לְעֵין תִּקְצֵץ כּו' יְחִיד הוּא דְקֶאֱמַר לָהּ וְלִית הִלְכְתָּא כְּהֵיִא בְּרִיִּיתָא דְהָרֵי הֵכָא לֹא הִקְפִּידוּ אֱלָא אִם יִתֵּן פֶּת לְתִינוּק בְּלֹא נ"י שְׁחֲרִית אֱלֶמָּא דְבְּלֹא נְתִינַת פֶּת לְתִינוּק אֵין לְחוּשׁ לְסַפְנָה שְׂמָא יִסְמָא אֶת עֵינָיו בְּאִנְפֵּן דְדַעַת הֶרְמֵב"ם וְרַש"י דְרוּחַ רְעָה הַשּׁוֹרָה עַל הַיְדִים שְׂלֹא נִטְלָן שְׁחֲרִית אֵינָה מְזַקֵּת אֶפְּיֵלוּ יַגַּע בְּעֵינֵינוּ וְאֵינָה מְזַקֵּת אֱלָא אִם יִתֵּן פֶּת לְתִינוּק דְאֵז הָרוּחַ שׁוֹרָה עַל הַלְחָם כְּנ"ל לְהֵלִיץ בְּעַד הֶרְמֵב"ם וְרַש"י וְעֵינֵן בל"מ עי"ש וְלִשְׁיִטַת הַתּוֹסְפֹת דְהֵם שְׁנֵי מִינִים א' דְשׁוֹרָה עַל הַיְדִים וְהֵיִא צָרִיף לִיטּוֹל ג"פ כְּדֹאִיתָא פ"ח שְׂרָצִים וַיֵּשׁ מִין רוּחַ רְעָה דְשׁוֹרָה עַל הָאִנְכָל כְּשֶׁבֶא לִיתֵּן פֶּת לְתִינוּק וְזֵה הָרוּחַ נִדְחָה בְּהַדְאָה א' וְהַעוֹלָם לֹא נִהְגוּ לְהַדִּיחַ יְדֵיהֶם כְּשֶׁנּוֹתְנִים פֶּת לְתִינוּק לְפִי שְׂאִין אוֹתוֹ רוּחַ מְצוּיָה בְּיַנְיָנוּ קֶשֶׁה דָּאם כֵּן מ"ש דְנִהְגוּ לִיטּוֹל יְדֵיהֶם שְׁחֲרִית אֶפְּיֵלוּ בִיוה"ך וט"ב לְדַחוֹת הָרוּחַ רְעָה הֵלֹא בְּזִמְן הַזֶּה מְעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שְׂמַעְנוּ דְמִי שְׁנַגַּע בְּעֵינָיו טָרַם יִטּוֹל יָדוֹ דְנִסְמָאוּ עֵינָיו אֱלֶמָּא דְגַם רוּחַ רְעָה שְׂל שְׁחֲרִית אֵינּוּ מְצוּי בְּיַנְיָנוּ וּא"כ אֵיף מִתִּיר ר"ת ל"י שְׁחֲרִית הֵלֹא אֵין ר"ר מְצוּי בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ וצ"ע: פֶּתַב הָרֵא"ש בְּפִרְקִין וַו"ל וְאִיפָּא מ"ד דְאֵינּוּ מְבַרְךְ עַל נט"י בִיוה"ך וט"ב כּו' וְאִיפָּא לְמִידָק דְהָרֵא"ש פֶּתַב הַפָּה זֵה ב"ס פ' הָרוּאָה דְהַבְּרָכוֹת שְׁהֵם עַל סֵדֵר הָעוֹלָם כְּגוֹן הַנּוֹתֵן לְשִׁכּוּי בֵינָה יְכוֹל לְבַרְךְ כּו' וְאֶפְשָׁר דמ"ש בְּפִרְקִין הוּא מְדַבְּרֵי בְּעַל הָעֵיטוּר וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַטּוֹר סִימָן תרי"ג אֲמַנָּם מְדַבְּרֵי מֶרֶן הַב"י שֶׁם מִתְבָּאֵר דְבַעַל הָעֵיטוּר נִתֵּן טַעַם מְשׁוּם דְבִידוֹ לְלַבְּנוֹשׁ מְשׁוּם סַכְּנַת עַקְרָב וְהָרֵא"ש פֶּתַב טַעַם אַחַר מְפָנֵי שְׂעַל מְנַהְגוּ שְׂל עוֹלָם הֵיִא מְבַרְךְ כְּמוֹ הַנּוֹתֵן לְשִׁכּוּי דְמְבַרְךְ אַע"ג דְלֹא שְׂמַע קוֹל תְּרַנְגוּל וְזֵה סוּתֵר לַמ"ש ס"פ הָרוּאָה דְהַבְּרָכוֹת שְׁהֵם לְהַנְאִתוֹ אִם אֵין נִהְנֶה מֵהֶם לֹא יְבַרְךְ וצ"ע: ת"ר הַהוּלָף לְהַקְבִּיל פָּנֵי אָבִיו כּו' אֵיבְעֵי' לְהוּ הֶרַב אֶצֶל תַּלְמִיד אֵיפָּא לְמִידָק מֵאֵי קָא מִיבְעֵיָא לִיהַּ תְּפִשׁוּט מֵהַבְּרִיִּיתָא דְקִתְּנֵי לְהַקְבִּיל פָּנֵי רַבּוֹ מְשַׁמַּע דְּנִקָּא הֵי דַאל"כ לְאַשְׁמוּעֵי' לְהַקְבִּיל פָּנֵי תַלְמִי' דְשָׁרֵי כֹל שְׁכֵן לְהַקְבִּיל פָּנֵי רַבּוֹ וְאֶפְשָׁר דְטַעַם הַבְּעֵיָא הוּא מְשׁוּם דְאֶפְשָׁר לְדַחוֹת וְלֹמֵר דְמֵאֵי דְנִקֵּט רַבּוֹ הוּא לְדַחּוּשָׁא דְל"ת דְלְהַקְבִּיל רַבּוֹ אֲסוּר דְחִיִּישֵׁינָן דְמְפָנֵי כְּבוֹד הֶרַב וּמוֹרָאוֹ יִזְלַל הַתַּלְמוּד וַיִּרְחֹץ עַצְמוֹ פְּדֵי לְהַקְבִּיל פָּנֵי רַבּוֹ וְהוּא רְחוּץ יָפֵה קמ"ל חִיִּישֵׁינָן וְכ"ש דְהֶרַב יְכוֹל לְהַקְבִּיל פָּנֵי הַתַּלְמִי' אוֹ דְלֶמָּא לְעוֹלָם לֹא שָׁרִינָן אֱלָא תַלְמִי' לְרַב מְשׁוּם דְאִיפָּא מְצוּה אֲכַל הֶרַב אֶצֶל תַּלְמִיד אוֹ אֶפְּיֵלוּ בְּשׁוּיָן אֵינּוּ יְכוֹל לְעַבְרוֹר וְלֹא אֶפְשִׁיטָא וְהֵא דְתַנְיָא בְּתוֹסְפֹת דְהוּלָף לְהַקְבִּיל פָּנֵי תַלְמִידוֹ כְּתַבּוֹ הָרֵא"ש וְהָר"ן דְלֹא סְמַכִּינוּ עֲלֵהּ דְמִשְׁבִּשְׂתָּא הֵיִא וְדוּק: וַיִּמְד אֶלְף וַיַּעֲבִירֵנִי בְּמִים מִי מְתַנִּים כּו' וּפְרַש"י אֱלֶמָּא אֲסוּר לְעַבְרוֹר לְמַעְלָה כּו' ע"כ וַיִּכְּנֹן קֶשֶׁה עַל מֶרֶן הַב"י סִי' תרי"ג דְכָתַב וַו"ל וְהֵא דְשָׁרֵי לְעַבְרוֹר בְּמִים עַד צְנֹאוּרָו אֲמַרִּינוּ בְּגִמְרָא וְכו' דְבְּרִיו קָשִׁים לְשִׁמּוֹעַ דְבַגְמָרָא אֲמַרִּינוּ דְעַד מְתַנִּים מוֹתֵר וְהוּא אוֹמֵר דְאֲסוּר וַיִּכְבֵּר רֵאִיתִי בְּסַפ' שִׁי לְמוֹרָא סִי' י"ח דְעַמְד בְּזֵה וְכָתַב שֶׁם שְׁנֵי דְרָכִים יַע"ש וְלִי נִרְאָה דְהַמְתַּנִּים הֵם אֲרֻכָּיִם כְּמוֹ טַפַּח וּמְחַצָּה וְסוּבֵר מֶרֶן דַּמְש"ה וַיַּעֲבִירֵנִי בְּמִים מִי מְתַנִּים הֵיִינוּ שְׁהֵיוּ הַמִּים גְּבוּהִים מִמְטָה לְמַעְלָה עַד הַתְּחֵלֶת הָרֵאִשׁ הֵא' שְׂל הַמְתַּנִּים הַסְּמוּכִים לְאַרְץ וְהֵיִינוּ דְשָׁרֵי תַלְמוּדָא מְכָאן שְׁמוֹתֵר לְעַבְרוֹר עַד מְתַנִּים אֲכַל אִם גְּבַהּ הַמִּים דְמְכַסִּים אֲוֶרֶף הַמְתַּנִּים אֲסוּר לְעַבְרוֹר וְהֵיִינוּ דְקֶאֱמַר מֶרֶן וַו"ל דְאֲסוּר לְעַבְרוֹר אֶפְּיֵלוּ אֵינָם מְגִיעִים אֱלָא עַד הַמְתַּנִּים כּו' דְמְכַסִּים הַמִּים מְשִׁיף אֲוֶרֶף הַמְתַּנִּים וְדִלָּא כְּרַש"י שְׂכַתְב דְלֹא מִיתְסַר אֱלָא לְמַעְלָה מְתַנִּים וְדוּק: דָּף ע"ח ע"א א"ר פְּפָא כְּסָא דְכַסְפָּא אֱלָא אֲסוּר כּו' כְּתַב

הַרְמַב"ם פ"ג דְּשִׁבְיַת עֶשְׂרִי לֹא יִמְלֵא אָדָם כְּלֵי חַרֶשׁ מִיָּם וַיִּצְטַנֵּן בָּהּ כּו' וְקָשָׁה אֲמַאי נִקְטָה לֹא יִמְלֵא דְמִשְׁמַע דְּחֶסֶר שְׂרִי וְהֵלֵא בְּגִמְרָא אֲמַרִּין דְּאִפִּילוּ חֶסֶר אֲסוּר יֵשׁ לֹאמַר דְּגַם בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל הַדְּבָר מוּבָן דְּבַחֲסָר קָא אֲסוּר דְּהָא יְהִיב טַעְמָא שְׁהַמִּים נְזַחְלִים מְלַפְנֵי וְהָא טַעְמָא שְׂרִי אִפִּילוּ בְּחֶסֶר וְנִקְטָה לֹא יִמְלֵא לְאִפּוּקֵי ס' יֵשׁ אֲוֹסְרִים שְׁפַתְבּ הַטּוּר סִימָן תְּרִי"ג דְּכָלִי חֶרֶס אִפִּילוּ רְקִים אֲסוּר לְפִי שְׁבוּלְעִים הַרְבֵּה וְכִשְׁמַצְטַנֵּן בָּהֶם פּוֹלְטִין מַה שְׁבַלְעוּ וְנִחְשִׁיב כְּמוֹ רְחִיצָה ע"כ וְלִאִפּוּקֵי ס' זֶה נִכְתָּב לֹא יִמְלֵא דְלֵא מִיתְסַר אֱלָא בְּעוֹד הַמִּים בְּתוֹךְ כְּלֵי וְדוּק רִיב"ל מְשַׁפְּחַת הֵינָה לוֹ כּו' עֵינֵן הָרִי"ף וְל"מ פ"ג דְּש"ע עֵינֵן שָׁם: שְׂאֵלוּ אֵת ר"א זְקַן וַיּוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה כּו' וּפְרַש"י אֲמַרִּין בְּסִנְהֶדְרִין כּו' הָאֵי לִישְׁנָא לֹא מְצַאֲתִי אֲבָל מְצַאֲתִי שָׁם דָּף ה' פִּי הֵנָּה נִחְתָּה רַבָּה בַּר בַּר חֲנָא לְבָבֵל וְכו' יוֹרָה יוֹרָה יָדִין יָדִין וְכו' וְעֵינֵן בְּהַרְמַב"ם רפ"ג מַה' בְּכוֹרוֹת: עֶמֶד רַבִּי צְדוּקָא וְאָמַר אֲנִי רְאִיתִי כּו' לֹא כָּף הֵינָה הַמַּעֲשֶׂה וְכו' ק"ק אִיף פְּלִיגִי בְּמַצִּיאוֹת יֵשׁ לֹאמַר דְּהֵם רָאוּ דְר"י בְּן זִמְרָא נָטַל רְשׁוּת מִהֲנִשְׂיָא מ"ס נְטִילַת רְשׁוּת לְהַתִּיר בְּכוֹרוֹת הֵינָה וּמ"ס נְטִילַת רְשׁוּת הֵינָה אִם יָכוֹל לְהַעֲיִד עַל מוּם הַבְּכוֹר שֶׁל חֲבֵרוֹ כִּס' רִשְׁבִּי"ג וְאֵע"ג דְּקִי"ל כָּל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה רִשְׁבִּי"ג בְּמִשְׁנֵינֵנוּ הִלְכָה כְּמוֹתוֹ וְנִסְתַּמַּק לָהֶם מְשׁוּם דִּישׁ סְתָם מְשֻׁנָּה כִּר"מ ספ"ד דְּבְכוֹרוֹת זֶה הַפְּלֵל כָּל הַחֲשׂוֹד עַל הַדְּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ וְדוּק: מַהוּ לְצִאת בְּסִנְדָּל שֶׁל שַׁעַם וְכו' הָא בְּעֵינֵי אִפְשִׁיטָא לְהַקְלֵ מִדְּחֻזִּין כְּמָה עוֹבְדֵי דְאִמּוּרָאֵי דְהָא נִפְקֵי בְהוּ וּמַאי דְאָמַר רַבָּא בְּמַסְקָנָא דְכ"ע מְנַעֵל הוּא וְאֲסוּר לְצִאת בּוֹ בִּיּוֹה"ךְ קָאֵי אֲמַנְעֵל שֶׁל עֵץ דְּוָמְיָא דְקַב הַקִּיטְעֵ אֲבָל שֶׁל שַׁעַם שְׂרִי וְהַהֲכַרְח לְזֶה מְשׁוּם דְּרַבָּא גּוֹפִיָּה הֵנָּה נִפְקֵי בְרִיבְלִי וְזֶה דַּעַת רִש"י שְׁפַתְבּ מְנַעֵל הוּא הַלְכָּף בִּיּוֹה"ךְ אֲסוּר קַב הַקִּיטְעֵ אֲבָל רַהִיטְנֵי וְדַהוּצָא לֹא מְנַעֵל גִּינְהוּ עַכ"ל אֲבָל מִדְּבַרֵי הָרִי"ף דְּלֹא חִזְקָה בֵּין מְנַעֵל שֶׁל עֵץ לְשֶׁל שַׁעַם מְשַׁמַּע דְּגַם בְּשַׁל עֵץ שְׂרִי לְצִאת בּוֹ בִּיּוֹה"ךְ וְהַשִּׁיג עָלָיו הַרְז"ה מְמַאי דְאִסִּיק רַבָּא דְכ"ע מְנַעֵל הוּא וְהַרְמַב"ן הִלִּיץ בְּעַד הָרִי"ף דְּמ"ש רַבָּא מְנַעֵל הוּא הֵינֵנוּ עַל ר"מ וְר"י דְּמַתְנִיתִין דְּקַב הַקִּיטְעֵ יֵשׁ תְּנַאִים אֲחֵרִים וּמְפַלְגִים ר"י בְּן נוּרִי דְפְלִיג עָלָיְהוּ וְס"ל דְּלֵא מְקַרֵי מְנַעֵל אֱלָא דְעוֹר וּכְנֻתֵיִהוּ הוּא דְעַבְדֵי עוֹבְדֵי אִמּוּרָאֵי לְצִאת בְּמְנַעֵל שֶׁל שַׁעַם וְהוּא הַדִּין שֶׁל עֵץ זֶהוּ פְלָלוּת דְּבָרֵי בְּקִיצוֹר וְעֵינֵן בל"מ: ע"ב אָמַר אַבְיֵי הֵתָם דְאִית בֵּינָה פְתִיתִין כּו' ק"ק מַאי פְרִיף רַבָּא וְכִי אַבְיֵי אָמַר דְכִתִּיתִין מְשׁוּנֵי לֵה מְנָא הוּא לֹא אָמַר אֱלָא דְטַעְמָא דְבִיּוֹה"ךְ אֲסוּר ר"י מְשׁוּם תַּעֲנוּג אֵע"ג דְּלֹא מְנָא הוּא יֵשׁ לֹאמַר דְּמִדְּבַרֵי אַבְיֵי מְשַׁמַּע דְּבָא לְהַעֲמִיד דְר"י ס"ל דְּלֹא מְנָא הוּא וְלֹא מִתְסַר בִּיּוֹה"ךְ אֱלָא מְשׁוּם כְּתִיתִין וּמְשׁוּם תַּעֲנוּג וּפְרִיף לִיָּה מְסִיפָא דְקַתְנֵי אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית קַבּוּל כְּתוּתִין טָמֵא וְהָא סִיפָא סְתָמָא קְתַנֵי לֵה מְשַׁמַּע דְּמוּדָה בָּהּ ר"י וְאֵהָא פְרִיף כִּינּוּן דְאִמְרַת ר"י סְבִירָא לִיָּה דְלֹא מְנָא כְּתִיתִין מְשׁוּנֵי לֵה מְנָא דְקַתְנֵי סִיפָא וְאִם יֵשׁ לוֹ בֵּית קַבּוּל כְּתוּתִים טָמֵא וְדוּק: תּוֹסְפוֹת ד"ה הַקִּיטְעֵ כּו' וְר"ת הַקְּשָׁה כּו' אֲוֹר"י דַּה"ט כּו' קָשָׁה דְנֵהִי דְמִשְׁנֵי רַבִּי יוֹחָנָן מ"ש בְּגִמְרָא הֵתָם דְלִר"י אֵין חוֹלְצִין בּוֹ אֲמַנְם לְפִרְש"י דְלֹא תִכְשִׁיט הוּא אֲפַתִּי קָשָׁה יֵשׁ לֹאמַר דְרִש"י פִּי הָא פְרִיּוֹשׁ לְשִׁיטַת אַבְיֵי דְס"ל דְר"י סְבַר דְלֹא מְנַעֵל הוּא אֲמַנְם אֲלִיבָא דְרַבָּה טַעְמָא דְר"י מְשׁוּם דְהוּא רַחֵב וְדוּק: ת"ר תִּינוּקוֹת מְוַתְרוֹת בְּכּוֹלָן וּפְרַש"י בְּכָל הַנֵּי דְמַתְנֵי וְכו' וּמְשַׁמַּע דְהֵינּוּ דְנִקְא בְּקִטְוִן שְׁלֵא הִגִּיעַ לְחֻנוּף אֲבָל הִגִּיעַ לְחֻנוּף כְּמוֹ שְׁמַחְנָכִים אוֹתוֹ בְּעֵינֵן הַצּוּם הֵכִי נְמִי מְחַנְכִים אוֹתוֹ שְׁלֵא יִרְחֹץ וְלֹא יְסוּף וְדִלֵא כְּהָר"ן שְׁפַתְבּ רִישׁ פְּרָק דְאֵין מְחַנְכִים אוֹתוֹ בְּעֵינֵן רְחִיצָה וְסִיכָה וְהַטּוּר סִימָן תְּרִי"ו כְּתַבְדְּמַחְנְכִין אוֹתָם בְּרְחִיצָה וְסִיכָה: וְהָא מְוַתְרִים לְכַתְחֵלָה

קתני ופרש"י שאם בא לימלאה אומר לו כו' ע"כ סוף לשון רש"י שכתב והאי שפיר ידע דהיום עשאו לו הוא מגומגם דל"ל טענה זו והא משמעות מותרין לכתחלה ר"ל דא"א לו האכילהו רחץ אותו ומכל מקום משמע דגדולים מרחיצין הקטנים וסכין אותו וקשה דאיה התירו זה נהלא הגדול עצמו נהנה מאותה רחיצה וסיכה שהיא בעצמו רוחץ וסוף ידיו פשמרחץ וסוף לתינוק ולא דמי לאכיל' שאינו נהנה פשמאכיל לתינוק ויש לומר דינעשה בענין שלא ינהה הגדול פגון שיזרוק המים ע"י פלי מרחוק והסופה על ידי פגד יסוף לקטן באופן שלא ינהה הגדול כלל וא"ל דאפילו ינהה שרי כיון שאינו מכונן דהא לעיל אסור לרב שילף להקביל תלמידו ולא יעבור במים אע"ג שאינו מכונן ובטור סימן תרי"ו פתב בשם הר"י שמותר לומר לגוי לרחוץ התינוק אפילו בחמין שהוחמו בו ביום כו' ופי' מרן דטעמו דאין הגדול יכול לרחוץ לקטן משום דנהנה כו' יע"ש ולענ"ד אין דבריו מוכרחים דהרי אפשר דמה שהתירו רש"י והר"ן הוא שיזרוק לו המים ע"י פלי באופן שלא ינהה הגדול ודוק: והתנה הגדול ודוק: אמר שמואל אם מחמת ספק עקרב מותר ק"ק פשיטא שמותר ומאי קמ"ל ונראה דמפני זה פרש"י מקום שיש לחוש לעקרבים מותר כל אדם לנעול ר"ל דל"מ אם נדאי שכיחי עקרבים דפשיט' דשרי אלא חדושא דשמואל הוא דאפילו במקום שהוא ספק מותר כל אדם לנעול והטור סימן תרי"ד פתב בשם בה"ג אי בעי למיזל כו' שרי כו' וכתב עליו הטור ולא נהירא כו' ומרן הב"י נדחק ליישב דברי בה"ג יע"ש.

ולי נר' דבה"ג סבור דשמואל לא התיר אלא במקום סכנה ודאי אבל פשיט ספק לא התיר שמואל דאסתמא תלינן דמקום זה הוא פרוב המקומות דלא שכיחי עקרבים ומ"מ פתב בה"ג דאם יש אדם א' והוא רוצה לחוש לא שרינן ליה לנעול דבטלה דעתו אצל כל אדם דהולכים יחפים ולא חיישי לספק בכה"ג דיחיד רוצה לחוש לא שרינן ליה לנעול את הסנדל אלא שיכרוף מידי אכרעיה ואפילו בלא סכנת עקרב שרי ליה לאיניש למכרוף סודרא אכרעיה דלא מתסר אלא נעילת הסנדל ולא תידוק מדברי בה"ג דדוקא משום סכנה התיר שיכרוף מידי אכרעיה אבל בודאי דליכא סכנה לא התיר דכונת בה"ג היא דאפילו דזה האיש רוצה לחוש שפא ימצא עקרב לא שרינן ליה נעילת הסנדל אלא שיכרוף סודרא אכרעיה ודוק: האוכל כותבת הגסה בעי ר' פפא וכו' ופרש"י דמיבעיא ליה ה"ק כו' ודבריו סתומים במ"ש או דלמא ה"ק פמוה כגרעינתה והתוספ' פי' דכונת דבריו או פמוה או כגרעינתה והקשו עליו דלימא שיעור הפחות ואפשר לומר דכונת רש"י הוא באופן זה לפי שסתם תמרים האוכל פחות מהגרעין כדאמ' ר' פפא לקמן בגמ' והלכך מיבעיא לרב פפא ה"ק פמוה וכגרעינתה יחד או דלמא ככותבת עצמה משערין בלא גרעינתה ומ"ש התנא פמוה וכגרעינתה ה"ק שתהיה הכותבת גסה כ"כ שיהיה האוכל מרובה פשיעו' הגרעין והיינו דקאמ' רש"י או דלמא פמוה וכגרעינתה פלומ' דלעולם שיעור' הוי ככותבת עצמה בלא גרעין אלא דבעי דתהיה מאכל הכותבת שיעורא רבה דתהיה בה פשיעור גרעין ונמצא דשיעורא הוי או ככותבת הגסה של האוכל לבד או פשיעור גרעין ותנונייהו כי הדדי נינהו בשביל שהיא כותבת גסה ומה שהגיעו לרב פפא לשאול בעיא זו משום דאי פי' דמתניתין פמוה וכגרעינתה יחד קשה אמאי אצטרף התנא ללמד דהשיעור הוא עם הגרעין הלא בכל השיעורין דעלמא דאמרינן סתם אכילה בכזית לא אצטרף ללמד דהשיעור הוא עם הגרעין דסתמו פפירושו ומדאצטרף הכא

למימר וכגרענות' יש להסתפק דלמא פותבת בלא גרעין קאמר וה"ק פמוה פגרענותה פלומ' שתהיה מאכל פותבת גסה כ"כ פשיעור הגרעין ודוק ואני שינרתי דרף לעצמי לפרש פי' אחרונא בבעית רב פפא דלעולם שיעורא הוי פכותבת עם הגרעין יחד ובזה לא נסתפק רב פפא אלא הספק שלו הוא זה דהתנא תני האוכל פכותבת הגסה ומיבעיא ליה פותבת שאמרו ר"ל שצריכה שתהיה גסה אם הגסות הוא גם בגרעי' והוא שיעורא דהא דהכותבת גסה וגם גרעינו גסה או דלמא שיעורא דתהיה גסה הוא בלא גרענותה פלומ' פינון דכותבת עצמה היא גסה אע"ג דהגרעין הוא קטן היינו שיעורא ולהך פירש א"ש מ"ש בגמ' רב אשי לא מיבעיא ליה הא גסה אתמר כל פמה דגסה פלומ' דאין להסתפק אם גסה קאי לקותב' לחוד ולא לגר עין דפשיטא דהגסות קאי גם לגרעון דגסה אתמר כל פמה דגסה: דף ע"ט ע"א תוס' ד"ה פותבת הגסה פרש"י אינו מיושב כו' לשון התוספת מגומגום הרבה בעיני דמהו זה שהקשו בתחלת דבריהם והאנו בגרענותה תנו והלא רש"י ז"ל פבר הרגיש ופי' דדלמא ה"ק פמוה פגרענותה גם מ"ש ואי מספקא ליה כו' הוא מגומגום דמשמע דהם מפרשים אותו פי' ולא היל"ל אלא שפרש"י דמספקא ליה כו' ולעיקר קושית התוספת על רש"י יישבתי דבריו לעיל: ומ"ש התוספות דכונת הבעיא הוא אי שיעורא הוי פכותבת וב' גרעיניו ק"ל עלה דלפי' זה אם פן מ"ש בגמ' רב אשי לא מיבעיא ליה כו' אינו מתיישב לפי פירושים ואם נפשך לדחוק ולומ' דה"ק דפשיט' ליה דכשאמ' פותבת הגסה ר"ל עם הגרעין וכשאמ' וגרענותה בא לרבות גרעין א' דהוי שני גרעינו וכותבת אם פן הוי שיעורא רבה ובגמ' מסקינן לקמן דשיעורה דאכילת יוה"ד הוא פחות מכפיצה ואי הוי פותבת וב' גרעיניו פשיטא דהוי יותר מכפיצה ויש בו שביעה וביוה"ד לא בעי שביעה אלא ליתובי דעתיה והוא פחות מכפיצה ודוק: גם מ"ש לפרש הבעיא על פי הירושלמי הלשון אינו סובל דשלא בגרענות' ר"ל קודם שנתמעך חללה ועוד יש לי גמגום לפירוש זה והוא דלכל הפירוש טבע הלשון דצד השני של הבעיא בא להחמיר דבשיעור' זוטא חייב ויגיד עליו ריעו בעי' עצם כשעורה צד השני של הבעיא הוא להחמיר דיטמ' בלא קליפה אמנם לפי הערוף דר"ל שנתמעך חללה נמצא דצד השני של הבעי' בא להקל דלא מחייב עד שיאכל פשיעור פותבת וגרעין עם חללה יחד ואין זה טבע הלשון ודוק: ה אמר רבא אר"י פותבת הגסה כו' ופירש רש"י קים להו רבנו ואע"ג דכל שיעור אכילת איסור הוא בכזית כו' וקשה אמאי רש"י הקשה זו בכאן ולעיל דמתני' דקתני האוכל פכותבת הגסה חייב שם יקשה רש"י קושיא זו יש לומ' דרש"י לא הרגיש קושיא זו מדעתו אלא דרש"י בא לפרש דברי ר"י דאמר קים להו לרבנו כו' דכונתו לתרץ מ"ש דבעלמא הוי בכזית כו' ואמר דהטעם דהכא לא פתיב לא תאכל כו' וא"ת אפתי תקשי על ר"י דאמר דכותבת הגסה יתירה מכפיצה דמשמע דלדידיה יצתה קושיא זו מ"ש דבעלמ' הוי בכזית והלא אפילו תימא דכותבת הוי כפיצה תקשי קושיא זו יש לומ' דאי הו"א דכותבת הוא יותר מכזית ושיעורה כפיצה לא הוה צריף לטעמא דקים להו לרבנו אלא הו"א מדשני קרא ולא אמר לא תאכל אלא לא תעונה רמו הפתוב ששיעור אחר יש ביוה"ד והינו בכפותב' שהוא פשיעור ביצה אבל לר"י דאמר דכותבת הוי טפי מכפיצה קשיא למה הלא לבקש שיעור טפי מכזית ומכפיצה לזה הוצרך לתרץ ר' יוחנן קים להו לרבנו כו' ודוק: מתיבי מעשה והביאו לר"ג כו' ואי ס"ד פותבת הגסה שאמרו כו' תימה מאי פריף והלא במתניתין הוי פותבת הגסה והתם מיירי פכותבת

סְתָמָא דַּאינָה גָּסָה וְאָם כֵּן דְּבַר פְּשׁוּט הוּא דְשִׁתִּי כּוֹתְבוֹת בֵּינוּנִי' בְּלֹא גְרַעֲיִנְהֶן לֹא הָוּוּ כַּפִּיצָה וְכוֹתְבוֹ' הַגָּסָה הָוּי יִתְיָרָה מִכַּפִּיצָה וְגַם עַל הַתְּרַצֵּן יֵשׁ לְתַמּוּה אַמְאִי לֹא תְרִיץ הָכִי וְהוֹצֵרָה לְתַרְץ דְּטַעַם דְּכוֹתְבַת הַגָּסָה וְגַרְעִינְתָה הָוּי יוֹתֵר הִיא מְחַמַּת הַגְרָעִין דְּהוּא מְרוֹבָה עַל הָאֹכֵל וְהִיא אֶפְיָלוּ יִהְיֶה הָאֹכֵל וְהַגְרָעִין שְׁוִין יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין כּוֹתְבַת סְתָמָא לְכוֹתְבוֹת הַגָּסָה וְעוֹד תִּימָה לְפִירוּשׁ הַתּוֹסֶפֶת שְׁפִירֵשׁ לְעֵיל דְשִׁיעוּרָא דִּיהוּ"ךְ הוּא כּוֹתְבוֹת וּב' גְרַעֲיִנִין אִם כֵּן מְלִתָא דְפְשִׁיטָא דְכוֹתְבַת גָּסָה עִם ב' גְרַעֲיִנִין הוּא יוֹתֵר מִב' כּוֹתְבוֹת בְּלֹא גְרַעֲיִנְהֶן וְכִשְׁאַמֵּר ר"י כּוֹתְבוֹת הַגָּסָה שְׁאַמְרוּ יוֹתֵר מִכַּפִּיצָה הִינְנוּ עַל כּוֹתְבַת הַגָּסָה דִּיהוּ"ךְ דְּהוּי כּוֹתְבַת וּב' גְרַעֲיִנִין לְפִי פִי' הַתּוֹסֶפֶת וְאִם כֵּן מְאִי פְרִיָה תְלַמוּדָא כּוֹתְבוֹת הַגָּסָה וְגַרְעִינְתָה מִי הָוּי יִתְיָרָה מִכַּפִּיצָה הִיא מְלִתָא דְפְשִׁיטָא דְהוּי יוֹתֵר מִכַּפִּיצָה וְצ"ע: וְכִשְׁנַתְנוּ לְר' צְדוּק כּו' פִּרְש"י ג' קוֹלִין נֶהֱג בּו כּו' מְדַבְרֵי רִש"י הִלְלוּ מִשְׁמַע דְּאֹכֵל פְּחוֹת מִכַּפִּיצָה אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָ' וְלִפְיָקָה לֹא נָטַל יְדִיו ר' צְדוּק וְקָשָׁה דְרִש"י פְּתַב בִּפ' כָּל שְׁעָה דָף ל"ג ע"ב דְּכָל שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִן הַתּוֹרָה וְהִבִּיא רֵאזָה מְהָא וְדַתְנָא בַת"כ ס"פ שְׁמִינִי דְכָל הָאֹכֵל מְלַמֵּד שְׁמַטְמָא בְּכָל שְׁהוּא כּו' הַתּוֹסֶפֶת שָׁם וּבְרִישׁ הַמְצָנִיע דָף צ"א ע"א הַקְשׁוּ עַל רִש"י דס"ל דְּכָל שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִן הַתּוֹרָה וְכוֹתְבוֹ בְּסוּף דְּבַרְיָהּ דְרִש"י חֲזַר בּו בִּפ' אוֹתוֹ וְאֵת בְּנו דָף פ"ב ע"א כּו' וְכ"כ הַתּוֹסֶפֶת בִּפ' מְרוֹבָה דָף ע"ז ע"א יע"ש גַּם הֵרָא"ם ס"פ שְׁמִינִי וּמָרְן בַּכ"מ רפ"ד דֵּה' אוֹכְלִין פְּתַבו דְרִש"י ס"ל דְּכָל שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִן הַתּוֹרָה וְדָבַר תִּימָה וְפָלָא הוּא בְּעִינֵי אִיָּה לֹא הִבִּיאוּ מ"ש רִש"י בְּהָא דר' צְדוּק דְּמִשְׁמַע בְּהִדְיָא דס"ל דְּפְחוֹת מִכַּפִּיצָה אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה וּבְעִנְיָן מְחַלְקַת זֶה עֵינִין מ"ש תִּי"ט פִּי"ג דְּאֵהֲלוֹת מְשֻׁנָּה ה' וּפ"ב מְשֻׁנָּה א' יע"ש וּמְתַבָּאָר מְדַבְרֵי הַקוֹ' דִּפ' כָּל שְׁעָה וּר"פ הַמְצָנִיע דְאַפִּילוּ לְר"ת דס"ל דְּכָל שְׁהוּא אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה הִינְנוּ מִן הַתּוֹרָה אֲבָל מְדַרְבְּנֵן מְקַבֵּל טוֹמְאָה וּבְהִכִּי מוֹקְמִים בְּרִייתָא דַּת"כ וְכִינֵן שְׁפֵן יֵשׁ לְתַמּוּה עַל מ"ש רִש"י בְּשִׁמְעֵתִין דְאַפִּילוּ נִימָא דְפִירֵשׁ רִש"י דְּהִכָּא פְשִׁיטַת ר"ת דְּכָל שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מְדַרְבְּנֵן אַמְאִי לֹא נָטַל יְדִיו ר' צְדוּק דְּהָא פְּחוֹת מִכַּפִּיצָה מְקַבֵּל טוֹמְאָה לְפְחוֹת מְדַרְבְּנֵן לַכ"ע וְלַע"ד הִיָּה גְרָאָה לְפִרְשׁ דַּר' צְדוּק לֹא נֶהֱג ג' קוֹלִין אֱלָא ב' קוֹלִין בְּלַבַּד דְּחוּץ לְסוּפָה אֲכָלוּ וְלֹא בִּינְהוּ עָלֵיו אַחֲרֵיו אֲבָל מַה שְׁלֹא נָטַל יְדִיו הִינְנוּ טַעְמָא דְכִינֵן דְּנָטְלוּ בְּמִפְּהָ אִינוּ צְרִיָה נְטִילָה דְּהִתִּירוּ מִפְּהָ לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה וּר' צְדוּק פִּהֵן הִנֵּה וְהָא אֹכֵל הִנֵּה תְרוּמָה אוֹ אֶפְשֵׁר דְּחוֹלִין הִנֵּה וְכִשְׁם שְׁהִתִּירוּ מִפְּהָ לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה ה"ה לְאַכִּילַת פֶּת חוֹלִין דְּנָטִילַת יְדִים דְּחוֹלִין לֹא הָוּוּ אֱלָא מִשׁוּם סְרַף תְרוּמָה וְכִי הִכִּי דְּהִתִּירוּ מִפְּהָ לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה הוּא הַדִּין לְאוֹכְלֵי חוֹלִין וְעֵינִין בַּא"ח סִימָן קס"ג דְּזוֹ הִיא סְבֵרַת הַרְמַב"ם פְּרָק ו' עֵינִין שָׁם: פְּתַב מָרְן הַב"י רִישׁ סִימָן קנ"ח פְּתַב הַרְוֹקְס אוֹכֵל פְּחוֹת מִכַּפִּיצָה יִטוֹל מְסַפֵּק וְלֹא יִבְרַף וְנִרְאָה שְׁטַעְמוֹ מִשׁוּם דְּכִינֵן דְּפְחוֹת מִכַּפִּיצָה אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָת אוֹכְלִים אִיכָּא לְמִימַר כּו' וְלֹא חִילְקוּ בֵּין פְּחוֹת מִכַּפִּיצָה לְיִתֵּר מִכַּפִּיצָה כּו' דְּעַל פְּחוֹת מְפִינִית כּו' עכ"ל וְאִיכָּא לְמִיזַק עַל דְּבַרֵּי מָרְן דְּאִיָּה פְּתַב בְּפְשִׁיטוֹת דְּפְחוֹת מִכַּפִּיצָה אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָת אוֹכְלִין הַסְפֵּק שֶׁל הַרְוֹקְס הוּא אִם הַצְרִיכָה חֲכָמִים נְטִילָה לְפְחוֹת מִכַּפִּיצָה וְהִיא הוּא מְחַלְקַת קְדוּם בֵּין רִש"י וּר"ת וְאַפִּילוּ תִימָה דְרִש"י חֲזַר בּו כַּמ"ש הַתּוֹסֶפֶת וְכַדְכְּתִיבָנָא לְעֵיל הַרִי הַרְמַב"ם רפ"ד דְּהִלְכוֹת טוֹמְאָת אוֹכְלִין ס"ל דְּכָל שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִן הַתּוֹרָה וְאַפִּילוּ לְדַעַת ר"ת דְּסְבִירֵי לִיהָ דְּפְחוֹת מִכַּפִּיצָה אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה הִינְנוּ מִן הַתּוֹרָה כְּדִלְעִיל וְלָכֵן יוֹתֵר נֶכּוֹן הוּא לִוְמַר דְּהַסְפֵּק שֶׁל הַרְוֹקְס טַעְמוֹ הוּא מִשׁוּם דְּהַדְבָּר

במחלוקת הוא שנוי אם פחות מפביצה מקבל טומאה מן התורה או לא לפיכך יטול ידיו ולא יברך ואע"ג דכ"ע מודים דמקבל טומאה מדרבנן שפא לא הצריכו חכמים נטילה אלא לשיעור פביצה דמקבל טומאה מן התורה ומיהו בדברי הרוקח איפא למידק דממ"ש אוכל פחות מפביצה יטול ידיו ולא יברך משמע דספוקי מספקא ליה ואלו ממ"ש בסימן רפ"ג דפחות מפביצה אין צריף נטילה פדאמרינו בסופה ובברכות משמע דפשיטא ליה מלתא דפחות מפביצה אין צריף נטילה ומייתי ראיה מסופה דהיינו הך עובדא דר' צדוק דאכל פחות מפביצה ולא נ"י איברא דהך ראיה דרבי צדוק לא מכרעא דפחות מפביצה אין צריף נ"י דדלמא לעולם צריף נ"י ולכך נטלו במפה ואכלו באופן דלעגנו הלכה הדבר הוא ספק הלכך יטול ידיו ולא יברך: תוספות נטלו במפה בפ' הישן פרש"י כו' דבור זה הוא מגומגם הרבה בעיני דכינון דתוספות ס"ל דפחות מפביצה מקבל טומאה א"כ צריף נ"י מן הדין לכל אדם שאוכל פת פחות מפביצה אפי' שיהיה ישראל וא"כ למאי אצטריכו לומ' דר' צדוק פהן הנה אפי' היה ישראל צריף נ"י ובמקום נ"י כרף ידיו במפה ואם נרצה לומ' דלשאר אדם ס"ל לתוספות דאין להתיר פריכת ידו במפה רק דוקא לפהן כשאוכל תרומה ולכך הנצרכו לומר דר' צדוק פהן הנה אמנם המעיין נ' דאין טבע ל' התוס' סובל זה וגם לשון שכתבו ובחנם פי' כן כו' הוא ק' דכינון דרש"י ותוספות פליגי בענין דינא דרש"י סבר הכא דאנכל פחות מפביצה אינו מקבל טומאה והתוס' חולקים עליו הנה להם לבא על רש"י בתמיהא חזקה בהכחשת הדין דפחות מפביצה מקבל טומאה ודוק ועיין לקמן ד"ה הא פביצה בעי סופה: תוספות ד"ה ולא בירף אחריו ס"ל כר"י כו' ואיפא למידק דלמא ר' צדוק ס"ל דע"כ לא פליג ר"מ דהוי בכזית אלא לענין שיצטרף לזמון אבל לענין חיוב בה"מ כ"ע מודו דהו פביצה ומתני' איירי דשנים אכלו פל' א' פביצה ונתחייבו בבה"מ וזה הג' שפא להצטרף עמהם כדי שיזמינו נחלקו התנאים עד פמה מזמנים עד פזית דר"מ רי"א עד פביצה י"ל דכינון דבגמרא מוקים טעמייהו דר"מ ור"י דפליגי בפירוש דקרא מ"ס אכילה בכזית ומ"ס אכילה שיש בה שביעה דהיינו פביצה משמע בהדיא דפלוגמיהו הוי בעיקר שיעור חיוב בה"מ ונקט מתני' פלוגמיהו לענין ממון לאשמוענין חדושא דאפי' לא אכלו פל' הג' אלא פזית א' פל' א' מהם אפ"ה נתחייבו בב"ה: פתבו עוד ונראה לר"י דהלכה כר"מ כו' פונת קשר דברי התוספות הוא זה אע"ג דאמרו בריש דבריהם דרבי צדוק עבד עובדא כר"י ובכל דונכתא קי"ל דמעשה רב ותו דר"מ ור"י הלכה כר"י אפילו הכי נראה לר"י דהלכה כר"מ ונהביא ב' ראיות לדבריו חדא מדאמרינו פ' פיצד מברכין דף ל"ח ע"ב דר' יוחנן אכל זית מליח ובירף עליו תחלה וסוף וא"ת לר"י גופיה תקשי אמאי שביק ר"י ועביד כר"מ י"ל דטעמו משום דסתם לן תנא כר"מ פ"ג שאכלו דקתני עד פמה מזמנין עד פזית ולא קתני דר"מ פנ"ל ועוד הביאו ראיה ב' מהא דאמרי' בברכות דף מ"ח אר"י דלעולם אינו מוציא את הרבים עד שיאכל פזית דגן וראיה זו יש לגמגם ולערער עליו דהרי פתבו התוספת פ"ג שאכלו וכן נראה מדבריהם סוף דבור זה ונתבאר בב"י ס' קפ"ו דאדם שלא אכל יכול לברך להוציא מי שאכל מטעם ערבות והטעם שהצריכו דהמברך יאכל פזית דגן דהיינו כדי שיוכל לומ' שאכלנו משלו וא"כ אין ראיה מההך דינא דמי שאכל פזית חייב לברך בה"מ כר"מ: והתוספות פ"ג שאכלו דף מ"ט ע"ב הביאו ראיה דהלכה כר"מ משום דהתם בגמרא כו' ואיפא למידק מנ"ל לתוספת דכד תריץ ר"י מןחלפת השיטה דמחליף מתני' דפ"ג שאכלו

דלמא מחליף מתנית' דאלו עוברין והלכה כר"י דבעי פביצה ותו דלפי הפלל שפתב הר"ן פ"ג דגיטין דף תקס"א ע"ב בסוגית מ"מ תקנו זמן בגיטין דכי פריף בגמר' והא שמעינו להו ומשני אפוד ולא מסיימי הי מינייהו מהפכינו סתמא דמלתא דבתרייתא מפכינו דמאן דמתרץ מתפנין להעמיד דבריו והביא פלל זה מרן בכללי הגמרא עיין ביבין שמועה דף צ"ח ע"ב והר"ן הביא ראיה לדבריו מהא דאיתא פ"ק דכתובות דף י' ע"א גבי פתובות אשה דאורייתא כו' ועוד הביא ראיה מהא דאמרינו פ' השולח דף מ"ו ע"ב דמשני אפוד ומוכח שם בגמרא דמתני' הנשנית באחרונה הוא דמפכינו וכן פירש דברי הר"ן מוה"ר רבי יחיאל באסאן הביא דבריו בס' יבין שמועה שם ולפי הפלל הזה שפתבנו בשם הר"ן הוקשה לי דברי מרן א"ח סי' ע' דמיתי שם מה ששנינו ספ"ג דברכות חתן אם רוצה לקרות ק"ש לילה הא' קורא רשבג"א לא פל הרוצה כו' ופרכינן בגמרא למימרא דרשב"ג חניש ליהרא ורבנן לא חיישי והא איפכא שמעינו להו כו' אר"י מוחלפת השיטה והר"ף והרמב"ם ה' ק"ש פסקו כת"ק כו' והוא על משנת ק"ש כו' יע"ש וק"ל טובא דזה הפך פלל הר"ן ותו דאם כדברי מרן דמתניתין דק"ש דמפכינן א"כ בה' ט"ב היה להם לפסוק פרשב"ג דלעולם יעשה אדם עצמו ת"ח והם פסקו כת"ק דהתם כמ"ש הרמב"ם פ"ה מה' תענית ועיין מ"ש הל"מ בה' ק"ש ולע"ד יראה לתרץ דמ"ש ר"י מוחלפת השיטה היינו למתני' בתרייתא דפרק מקום שנהגו כפי הפלל שלמדנו מדברי הר"ן דמתני' בתרייתא מפכינו ולפיכך פסקו התם בט' באב פרשב"ג דחניש ליהרא אף גבי ק"ש להיות פי בדורות האחרונים שאין מכוננים בשאר ימות השנה אדרבה אם לא יקרא ק"ש החתן מחזי כיהרא דנראה דבשאר ימות השנה הוא מכונן היטב לפיכך פסקו דיקרא ק"ש דלא מחזי כיהרא אם יקרא ק"ש ועיין בדרשות הראנ"ח פ' אהרי מות ופ' מצורע ובס' גופי הלכות דף ס' סימן של"א: ובפ"ק דביצה דף ט' ע"ב רמין מתני' אהדדי דתנו התם ס"פ קמא די"ט בש"א אין מסלקין התריסין וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי כו' אר"י מוחלפת השיטה ופרש"י הדיא דתריסין ור"ת הקשה עליו ופירש מוחלפת השיטה היינו מתנית' דהשוחט יע"ש ומשמע דרש"י אית ליה פלל הנז' והתוספות חולקין וס"ל דקמיייתא מפכינן וזהו דעת התוספות פ"ג שאכלו דף מ"ט ע"ב דקי"ל בכזית דלפי מה שמחליף ר"י ר"י הוא דאמר בכזית אלמא ס"ל דמתניתין קמיייתא מפכינו הפך דברי הר"ן ובקדושין פרק האומר דף ס"ד רמין מתני' דפר' האומר עם מתני' דפ"ח דנדרים דף ס"א ומשני מוחלפת השיטה ופרש"י שם דמחליף מתני' דנדרים וק"ל דמ' נדרים נשנית בס' נשים בתחלה ואח"כ נשנית מס' קדושין וא"כ מתני' ברייתא דהיא מ' קדושין היה לו להפך כפי הפלל של הר"ן אלא דשניא הדיא דמדברי הברייתא מוכח דמתני' דנדרים היא שנויה בהפוך כמ"ש בגמרא שם יע"ש ועיין ס' הליכות אלי סי' תקכ"ז עוד מצאתי בריש ביצה דרמי מתני' דשבת ור"פ חבית עם מתניתין דפ"ג דעירובין ומשני מוחלפת השיטה ופירש רש"י דמחליף הא דפירש חבית וע"ש בתוספת ודוק: כתבו עוד התוספות וברוש' משמע כו' ק"ל לשון משמע דהא בהדיא אמרו בירוש' דבבב"ה לא בעינן כזית ואפשר דהירוש' תריץ בשם רבי יוחנן דאית ליה דמשום בריה הנה ברה לבסוף אף על גב דלא הנה ביה כזית אמנם הירוש' גופיה לית ליה דה דנא לכה אמרו משמע דכיון דהירוש' תריץ דטעמו דר"י משום בריה מסתמא מפי אית ליה ועיין בטא"ח סי' ר"י דגם הוא פתב.

ובירושה' משמע כו' וצ"ל פדכתיבנא. ומ"ש התוס' דין זה של הירוש' יראה דיש לקשרו במ"ש מקמי הכי דנראה לר"י דהלכה כר"מ דאמר בכזית ומיתו ראיה לדבריהם מתוך הירושלמי דתמה ר"ח על ר"י מפני שפירף אחר אכילת זית מפני שגרעיתו ממעטו ונתרצו דטעמו דר"י משום בריה אלמא משמע דלכ"ע באוכל שיעור כזית חייב לברך אחריו ודוק: פתבו עוד בסוף דבריהם ולענן שתיקה כו' פאן הבן שואל היכי אפ"ל דשביע' דשתיקה הוי בפחות מפביצה כלו' בכזית וקלא ביוה"ך לא בעינן שביע' אלא יתובי דעת' דהיינו אכילה בכפותבת ושתיקה כמלא לוגמיו לפי מה שהוא אדם ואם בפחות מפביצה דשתיקה הנה שבע כ"ש דמניתבא דעתיה כמ"ש לקמן בגמרא גבי פותבת דהוא פחות מפביצה יע"ש.

ולענן הדין הספק של התוס' הוא אם יברך אכזית או דלמא אינו מברך פשתיקה עד שישתה שיעור פביצה, והרא"ש פ"ג שאכלו וטא"ח סימן ר"י הביאו הספק הזה והעלו דמפני הספק יש ישתה פחות מכזית או רביעית ודבריהם תמוהים דרביעית הוא ביצה ומחצה לחשבון מ' סאה פדאי' פרק ע"פ דף קנ"ד וכ"כ התוספות פ"ק דערובין דף ד' וכן נר' מדברי הרמב"ם פ"א מעירובין ותשובת הרא"ם סי' צ"ז ותשובת הרמ"ע ואם פן למה פתבו הרא"ש והטור דישתה רביעית פשיעור ביצה סגי דהא כל הס' של התוספת הוא אי הוי כזית או פביצה ומ"ש שם מרן הב"י דשיעור רביעית שנה לכביצה הם דברים תמוהים דזהו הפ' סגין דעלמא דרביעית הלוג הוא ביצה ומחצה דהלוג הוא ז' ביצים וצ"ע ומיהו לשון הרא"ם והטור יש ליישב דסבירי לי' דהספק הוא אי סגי בכזית או מפביצה או דלמא שביעה דשתיקה הוי יותר מפביצה עד רביעית ודוק: ע"ב גמרא הא פביצה בעי סנפה כו' איפא למידק מאי פריף דדלמא מ"ש התנא וכנתנו לר' צדוק אןכל פחות מפביצה אכלו חוץ לסנפה לא תידוקמיניה הא פביצה בעי סנפה אלא לעולם משום סנפה הנה אוכל עראי פביצה ויתר מפביצה חוץ לסנפה ונקט התנא פחות מפביצה היינו משום ב' קולות אחרו' דעשה ר' צדוק דלא נ"י ולא פירף אחריו והיינו משום דהוי פחות מפביצה הא פביצ' בעי נטיל' וברכ' וכן אמרו בפ' הישן לתרוצי ר"י ואפ"י כמ"ש התו' וי"ל ודו': תוספות ד"ה הא פביצה בעי סנפה בפ' הישן פריף כו'.

ואיפא למידק לפי שיטת התוספת דכתבו לעיל בד"ה נטלו במפה דפחות מפביצה מקבל טומאה א"כ מ"ש דפחות מפביצה מהני ליה נטילת מפה ובשיעור פביצה לא מהני ובעי נ"י יש לומר דהתוס' ס"ל דבשיעור פביצה מקבל טומאה מן התורה וחישי' דלמא נגע ולפי' לא מהני נטילת מפה אכל פחות מפביצה אינו מקבל טומאה אלא מדרבנן וכיון דהטומאה הוא מדרבנן לפיכך הקלו דפחות מפביצה מהני נטילת מפה ולא חישינן שמא יגע באןכל דאפי' יגע לית פאן טומאה מן התורה ודוק: גמרא לימא מסייע ליה כו' פרש"י אם השלים י"ד סעודות כו' ואיפא למידק דהא אמרינן בפירק הישן דף כ"ו ע"א דחזר בו ר"א ולא בעי י"ד סעודות אלא קאמ' דיש תשלומים לסעודת ליל י"ט אהד וכן פרש"י התיב איברא דהתוספת שם חלקו על רש"י ז"ל וסבירו ליה די"ד סעודות הם וא"כ פרש"י דהכא אזיל פתוספת דהתיב: תוספות ד"ה מיני תרגימא בפירק הישן פרש"י כו' והכא משמע כו' פונת התו' להקשו' על רש"י מפח מימרת רבא דס"ל דפירי לא בעי סנפה ומיני תרגימא לאו היינו פרות אכל לפי דעת התרצן דדחי מאי מיני תרגימא פירות א"כ שפיר קאמר רש"י ז"ל פתבו עוד ואין ללמוד מפאן שיועילו כו' מקלל דברי התוס'.

שְׁמַעֲנוּ דְמִידי דְבַעֵי סְנֶפֶה כְּגוֹן מִינֵי תַרְגִּימָא אֲפִשֵׁר דְמַהֲנֵי בַג' סְעוּדוֹת אֲבָל מִידי דְלֹא בַעֵי סְנֶפֶה מְלִתָּא דְפִשִׁיטָא לְנוּ דְלֹא מַהֲנֵי בַג' סְעוּדוֹת וְכֵן ק"ל דְקו"ל דְכַבִּיצָה פֶּת יְכוּל לְאַכּוֹל חוּץ לְסְנֶפֶה כְּדַתְנֵן פ' הִישָׁן אוֹכְלִים עֲרָאֵי חוּץ לְסְנֶפֶה וְאֲמַרִי עֲלֵה כְּמָה אֲכִילת עֲרָאֵי כַד טַעִים בַר בִּי רַב וְעִיגֵל כו' וּפְיִרְשׁוּ הַתּוֹסֶפֶת וְהָרָא"ש דְהֵינּוּ כְּבִיצָה וְכ"כ הַטּוֹר ר"ס תַרְל"ט וְאֵלוּ בַה' שְׁבַת ר"ס רצ"א פְתַב דְשִׁיעוּר סְעוּדָה ג' הָוֵי בְכַבִּיצָה וְכ"כ מְרֵן הַב"י בְּשֵׁם הָר"ן פֶּרֶק כָּל כְּתָבֵי וּלְפִי מַה שֶׁהֲצַעֲנוּ דְמַאי דְלֹא בַעֵי סְנֶפֶה לֹא מַהֲנֵי לְסְעוּדָה ג' הוּל"ל דְשִׁיעוּ' ס"ג הָוֵי יוֹתֵר מִכְּבִיצָה אֲבָל פִּשְׁעוּ' כְּבִיצָה מִמֶּשׁ לֹא נִפְיֵק פִּינּוֹן דְכַבִּיצָה לֹא בַעֵי סְנֶפֶה וִי"ל דַּמ"ש הַתּוֹסֶפֶת דְמַאי דְלֹא בַעֵי סְנֶפֶה לֹא מַהֲנֵי לִס"ג הֵינּוּ לְעַנְנֵן מֵאֲכָל כְּגוֹן פִּירוֹת אֲבָל בְּשִׁיעוּרֵי אוֹכְלִין לֹא אֲתַמֵּר הֵךְ פְּלִלָּא וְאֲפִילוּ בְּכַבִּיצָה לֹא בַעֵי סְנֶפֶה סְגִי לְקִיּוּם סְעוּדָה שְׁלִישִׁית וּמִיּהוּ תְּמִיּהָא לִי מַנ"ל לְהַטּוֹר וְהָר"ן דְשִׁיעוּר סְעוּדָה שְׁלִישִׁית בַעֵי כְּבִיצָה מִי עֲדִיפָא סְעוּדָה שְׁלִישִׁית מְלִיל פֶּסַח דְסָגִי בְּכַזִּית מִצָּה וְלִיל סְנֶפֶה דְסָגִי בְּכַזִּית.

פֶּת שְׂיֵאֲכַל בְּסְנֶפֶה וּבְבִית יוֹסֵף ס"ס תַרְל"ט הֵבִיא שֵׁם ב' סְבָרוֹת דִּי"א דְבִלִּיל סְנוֹכּוֹת צָרִיף שְׂיֵאֲכַל יוֹת' מִכְּבִיצָה וִי"א דְסָגִי בְּכַזִּית יַע"ש וְגַם דְבָרֵי מְרֵן שְׁפַתְבַּע עַל הַטּוֹר דְפַחוֹת מִכְּבִיצָה אֲנָכֵל חוּץ לְסְנֶפֶה וְכַבִּיצָה בַעֵי סְנֶפֶה קָשִׁים לְשִׁמּוֹעַ דְכַבִּיצָה גּוֹפָה לֹא בַעֵי סְנֶפֶה וְיוֹתֵר מִכְּבִיצָה הוּא דְבַעֵי סְנֶפֶה וְצ"ע וּבְהָא דְאֲמַרִי אֲכִילת עֲרָאֵי הֵינּוּ כְּבִיצָה מִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְיוֹתֵר מִכְּבִיצָה הָוֵי קַבַּע וְקָשָׁה דְפַת הַבָּאָה בְּכַסְנִין קו"ל בַּא"ח סִימָן קס"ח דְבַאוּכַל שְׁיַעוּר שְׁאֲחָרִים רְגִילִים לְקַבְּוֹעַ מְבַרְךְ הַמּוֹצֵיא וּבַה"מ וְנ"ל דְהֵינּוּ מַעֲלָה מְטָה שְׁיַעוּר ג' או' ד' בִּיצִים דְהָוֵי שְׁיַעוּר סְעוּדָה כַּדְקו"ל לְעַנְנֵן עִירוּב סִי"ח ש"ס וְכֵן מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְאוֹכַל פֶּת הַבַּא' בְּכַסְנִין דְהֵינּוּ בִיסְקוּג"ש קְרוּב לֵג' בִּיצִים וְאִין מְבַרְכִין בַה"מ אֵלָא מַעֲיֵן שְׁלֵשׁ וְאֲמַאי וְהָא אֲמַרִי דְשִׁיעוּר כְּבִיצָה הָוֵי עֲרָאֵי מִשְׁמַע דְיוֹתֵר הָוֵי קַבַּע י"ל דַּג' גְּבוּלִין יֵשׁ דְשִׁיעוּר כְּבִיצָה הָוֵי עֲרָאֵי יוֹתֵר מִכְּבִיצָה יֵצֵא מְכָלל עֲרָאֵי וְלֹא נִקְרָא קַבַּע עַד שְׂיֵאֲכַל ג' או' ד' בִּיצִים וּלְפִיכֵךְ לְעַנְנֵן עֲרָאֵי דְקו"ל אוֹכְלִים עֲרָאֵי חוּץ לְסְנֶפֶה הָוֵי בְּכַבִּיצָה יוֹתֵר מִכָּאֵן לֹא הָוֵי עֲרָאֵי וְאֵע"ג דְלֹא הָוֵי קַבַּע חֲזִיב לְאַכּוֹל בְּסְנֶפֶה וּלְעַנְנֵן פֶּת הַבָּאָה בְּכַסְנִין כְּשִׂאוּכַל קַבַּע דְהֵינּוּ ג' או' ד' בִּיצִים מְקַרִי קַבַּע וּמְבַרְךְ בַה"מ אֲבָל פַּחוֹת מַג' בִּיצִים קַבַּע לֹא הָוֵי וְסָגִי לִיהַ בְּבִרְכַת מַעֲיֵן ג' פְּנ"ל וְדוּק: רַב זְבִיד אָמַר כּוֹתְבַת הַגְּסָה כו' אֵיפָא לְמִידָק דְמַאי קוֹשְׁיָא הוּא זֶה דְאֲנָא אֲמִינָא מַה לְחַמֵּץ שְׁפֵן רָאוּי לְאַכִּילָה אֲבָל שְׂאוּר שְׂאִינוּ רָאוּי לְאַכִּילָה לֹא וְכֵן אָמְרוּ פ"ק דְבִיצָה דְזֵהוּ טַעֲמוּ דַב"ה דְאוּמַר דְזֵה וְזֵה בְּכַזִּית מִשּׁוּם דְתַרְנוּנֵיהוּ צָרִיכֵי שְׂאוּר וְחַמֵּץ דְאֵי פְתַב רַחֲמֵנָא שְׂאוּר הוּא מִשּׁוּם דְחַמּוּצוֹ קָשָׁה אֲבָל חַמֵּץ דְאִין חַמּוּצוֹ קָשָׁה אֵימָא לֹא וְאֵי פְתַב רַחֲמֵנָא חַמֵּץ מִשּׁוּם דְרָאוּי לְאַכִּילָה אֲבָל שְׂאוּר שְׂאִינוּ רָאוּי לְאַכִּילָה אֵימָא לֹא צָרִיכָה י"ל דְמַחְלוּקַת זֵה שְׁל ב"ש וּב"ה אֵינוּ לְעַנְנֵן אֲכִילָה אֵלָא לְעַנְנֵן בִּיעוּר כַּמ"ש פ"ק דְבִיצָה וְכֵן רַש"י פִּירֵשׁ כָּאֵן שְׂאוּר בְּכַזִּית לְעַנְנֵן בַּל יִרְאֶה כו' וְכִינוּן שְׁפֵן לְעַנְנֵן בִּיעוּר דְכַתִּיב לֹא יִרְאֶה לֵךְ חַמֵּץ קָשָׁה לַב' נִכְתּוּב רַחֲמֵנָא חַמֵּץ וְלֹא בַעֵי שְׂאוּר וְאֲנָא אֲמִינָא וְמַה חַמֵּץ שְׂאִין חַמּוּצוֹ קָשָׁה אֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בְּבִית בְּכַזִּית שְׂאוּר שְׁחַמּוּצוֹ קָשָׁה לֹא כ"ש וְס"ל לַב"ש דְלֹא שְׁיִיף לְמִיפְרָךְ מַה לְחַמֵּץ שְׁפֵן רָאוּי לְאַכִּילָה דְאִין לָאוּ בְּדִינָא דְאַכִּילָה עֶסְקִי אֵלָא לְעַנְנֵן בִּיעוּר אֲבָל ב"ה ס"ל אֵף עַל גַּב דְלְעַנְנֵן בִּיעוּר עֶסְקִי שְׁפִיר שְׁיִיף לְמִיפְרָךְ מַה לְחַמֵּץ שְׁפֵן רָאוּי לְאַכִּילָה

משום דטעמו דביעור חמץ הוא פדי שלא יבא לאוכלו פינון דרגיל בו פל השנה באופן דב"ש ס"ל דקרא דלא יראה שאור הוא יתר ללמד שיעורו של זה לא פשיעורו של זה.

ובס' גופי הלכות סימן ח' דף ו' הקשה דאיה אומר ב"ש דנכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור וקא קי"ל אין מזהירין מן הדין ומחמת קו' זו שינה פי' הסוגיא יע"ש ולע"ד יראה דל"ק דלעיקר חיוב נדאי לא נפיק שאור מחמץ דאין מזהירין מן הדין מיהו פבר פתיב קרא קמא שאור לא ימצא בבתיכם ובקרא תניינא פתיב לא יראה לה חמץ ולא יראה לה שאור ואהה קרא תניינא אמרי' ב"ש דלשתוק משאור ונאמר דשאור וחמץ שונים פשיעוריהם בכזית ואנא אמינא חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו ק' לכ"ש והה ק"ו אינו אלא לשיעורא אבל לעיקר החיוב לא מפיק ליה מק"ו דהא אין מזהירין מן הדין אלא מקרא קמא דכתיב שאור לא ימצא בבתיכם: אה ק"ל לב"ה דאמרו צריכי ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה וכו' דאיה אפשר לומר כן והלא אפילו הנה שתיק מקרא דלא יראה לה שאור א"א לומר דשאור לא מיתניב אביעור דהא כתיב שאור לא ימצא בבתיכם יש לומר דה"ק ב"ה אי לא פתיב לא יראה לה שאור לא הנה יליף מחמץ לענין שיעור דהוי בכזית אלא הו"א דבעי שיעורא אחרנינא בככותב' לכה פתיב ולא יראה לה שאור ללמד דזה וזה בכזית אבל ב"ש סברי דקרא בא ללמד שיעורו של זה לא פשיעורו של זה ודוק: מדפלגינהו רחמנא לימדה לה כו' איכא למידק דמתחל' טעמיה דב"ש קאמר נכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור משמע דמיתורא דלא יראה לה שאור דריש ומסיף דבריהם דאמרי מדפלגינהו משמע דלא דריש יתורא אלא מדחלקו הפתוב בתרי לאוין דהיל"ל לא יראה לה חמץ ושאור וקשיא דברי התלמוד רישא אסיפא איברא דלשון התלמוד שם בפ"ק דביצה מסיני' כדפתח דקאמר שאור דכתב רחמנא ל"ל לומר לה שיעורו כו' וכן נר' בעיני דהוא עיקר הגירסא דמיתורא קא דריש וכן נראה מדברי רש"י בהדיא ודלא כס' גופי הלכות דר"ל דמדחלקו הפתוב קא דריש ולא מיתורא יע"ש פנ"ל: שיעורו של זה לאו פשיעורו של זה שאור בכזית כו' וא"ת ומנ"ל לב"ש למימר הכי נימא איפכא דשאור ככותבת וחמץ בכזית דחמץ ראוי להחמיר עליו משום דראוי לאכילה יותר משאור י"ל דכיון דאין אנו עוסקין לענין אכילה אלא לענין ביעור ס"ל לב"ש דטפי יש להחמיר בשאור משום דחמוצו ק' ודוק: שיעורו של זה לא פשיעורו של זה פירוש רש"י ע"כ דחמץ נפיש מכזית כו' נ' מדברי רש"י הללו דאי לא כתי' שאור אלא חמץ הו"א חמץ בככותב' דהוא שיעורא רבה ושאור דהנה יליף מחמץ הו"א דהוי בככותבת מלכ דיו ודברי רש"י תמוהים דמנ"ל זה דאי פתיב חמץ לחוד הו"א בככותבת לא פי אלא הו"א בכזית וה"ה לשאור השתא מלכ שאור יתירה למדנו דשיעור שאור אינו שיעור של חמץ אלא שאור בכזית וחמץ בככותבת ואולי דרש"י ה"ק אלו הנה פתיב חמץ והנה פתיב גמי דשיעורו בככותבת ולא פתיב שאור וגמר מחמץ הו"א דיו דלא מיתניב בשאור אלא בככותבת מ"מ תימה מי הכריחו לרש"י לפרש כן ולא פירוש פשוטו וכדכתבנא וראיתי בס' גופי הלכות שעמד בקושיא זו בדברי רש"י פ"ק דביצה ומשמע מדבריו דדברי רש"י דהכא נוחים יותר ולא ידעתי מה הפרש יש בין פרש"י דהתם לדהכא וגם שאר לשונו מגומגם כמו שיראה המעיין שם ומ"מ דברי רש"י צ"ע ודוק.

גם דברי התוספות בביצה דף ז' ד"ה לומר לה שיעורו כו' הוא מגומגם בעיני והדבר הקשה בו יתבאר מתוך מ"ש פאן ודוק. עיין בס' הליכות אלי דף ע"א ע"א יע"ש: תוספות ד"ה לומר לה שיעורו של זה כו' עד ושמה י"ל כו' ויראה דטעם הדבר משום דיוה"ך הוא איסור אכילה והכא ע"ג דלעגן ביעור עסקינן מ"מ הביעור הוא פדי שלא יבא לאכלו ואע"ג דכתיב לעיל דב"ש לא פרכי מה לחמץ שפן ראוי לאכילה משום דאנן לאו באכילה עסקינן אלא לעגן ביעור מ"מ יותר ראוי לדמות ביעור חמץ לאיסור אכילת יוה"ך דהוי בככותבת משנדמה אותו להוצאת שבת דהוי פגרוגרת ודוק: כתבו עוד מפאן קשה דקאמר בסמוך בככותבת לאו היינו בככותבת הגסה דיוה"ך ופ"ה מספקא ליה אי חמץ בככותבת הוי כביצה או לא אמאי מספקא ליה פשיטא דהוי כביצה כו' כנ"ל וכ"כ בס' חדושי הלכות ור"ל דנדאי אי שיעורו כביצה לא תקשי דנוקמא אגרוגרת דמצינו שיעור דביצה גבי אוקל וכמו שכתבו לעיל דכיון דאפיקתיה מפזית אוקמיניה אשיעורא דיוה"ך דאע"ג דגרוגרות פחות משיעורא דיוה"ך נמי מידי דאכיל' הוא וכמ"ש לקמן אבל אי לא הוי כביצה ולא הוי נמי פשיעורא דיוה"ך אם פו נוקמא אגרוגרת עכ"ל ומ"מ ק"ל דמאי פרכי התוספות בגמרא נמי הכי קאמר דלמא לעולם אימא לה כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה הא סתמא כביצה וא"נ כי הדדי ניגהו ונדא מנייהו נקט הרי דלא נסתפקו בככותבת סתמא דהוי פחות מכביצה אלא שאמרו בפשיטות דכותבת סתמא הוי כביצה ונר' דהתוספת גרסי הכא הא סתמא פחותה מכביצה וא"נ כי הדדי ניגהו ונדא מנייהו נקט ולפי גי' זו ספוקי ליה אי הוי פחות מכביצה ולגי' זו ניחא לישנא וא"נ כי הדדי ניגהו: גמרא אלא מהכא עד כמה מזמנין כו' פרש"י מזמנין מברכין על המזון לאחרי עכ"ל וכונתו הוא לומר דאע"ג דמתניתין לעגן צרוףזמון מתנייא מ"מ גם לעגן חיוב בה"מ מתנייא דהא טעמייהו דר"מ ור"י תלי בטעמא דקרא ואכלת ושבעת וברכת כו' דהיינו בחיוב בה"מ ודוק: דף פ ע"א ומאי ראיה לדבר יוה"ך כו' פרש"י למה לו להביא ראיה כו' לפי מרוצת לשון רש"י משמע דהראיה היא מפח המשנה ובעי מאי אולמיה דמשנת יוה"ך וקשה דבתירוץ דמשני אינו מביא ראיה מפח המשנה דיוה"ך אלא מדמשני קרא ואם פן לא הול"ל אלא מאי אולמיה דהאי מהאי מה הכרח יש בפסוקי יוה"ך טפי מקרא דטומאת אוכלין ותו ק"ל דמאי משני דאי מהתם הו"א אורחא דקרא הוא למכתב מפל האוכל אשר יאכל פי היכי דכתיב גבי משקה אשר ישנה ואין שם שינוי אם פן מה ראיה מיימי מקר' דיו"ה שאני התם דשני קרא אבל גבי טומאה לא שני קרא ואמאי שינוי חכמים בשיעורא ויש ליישב ודוק: ואימא גדי כו' א"ל אמאי לא פריד ואימא עגל דהוא גדול מגדי וכ"ת משום דתפסת מועט תפסת אם פן מהאי טעמא נמי ראוי לדורשו לעגן ביצה ולא לעגן גדי ותו דלקמן פריש ואימא ביצת בר יוכני משמע דהמקש' לא אסיק אדעתיה שינוייה דתפסת ועל התרצן דמשני גדי מחוסר שחיטה תקשי אמאי לא שני ליה תפסת כו' יש לומר דעדיפא מינה קא משני ליה ובמ"ש רש"י מחוסר שחיטה לא הוא ולא אמו משמע מדבריו דבעי שהאם לא תהיה מחוסרת שחיטה א"כ לכאורה קשה היכי מוקי לקרא אוכל בא מחמת אוכל זו ביצת התרנגולת הלא התרנגולת מחוסרת שחיטה יש לומר דמוק' ליה בשחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות ודוק: ואימא ביצת בר יוכני תפסת מרובה כו' רש"י פירש פ"ק דסופה דף ה' תפסת מרובה מקום שאמה שומע אף המועט כו' והתוספת כתבו שם י"מ לפי שמדה מרובה אין לה

סוף והקשו על פי זה מפ"ק דר"ה גבי עצרת כו' וראיתי בתוספת דמכלתין לעיל פר' בא לו דף ע"א ע"ב דכתבו לנישב ההיא דפ"ק דר"ה יע"ש ולפי חילוק זה דכשהיא להחמיר אמרי' תפסת מרובה כו' אבל פשהוא להקל אדרבה אנו תופסין המרובה קשה סוגיא דהקא דאם אפה אומר דלא יטמא טומאת אוכלין כי אם פביצת בר יוכני היא קולא גדולה ואם פן אמאי אמרינו בכה"ג תפסת מרובה לא תפסת אדרבה הנה לנו לתפוס את המרובה כדי להקל וראיתי בספ' הליכות אלי סימן תשל"ח דף ס"ח דעמד בזה ולא פירו' פלום יע"ש ולע"ד יראה דהקא בסוגיא דידן הטע' דאנו אומרים תפסת מרובה לא תפסת משום דהוי דבר שאין לו סוף דהאי דנקט ביצת בר יוכני היינו משום דחזינו ליה בפ"ט דבכורות דטבעה ס' פרקי' ושבכה ש' ארזים ודלמא יש ביצת מין אחר דתהיה גדולה יותר מפביצת בר יוכני ואם פן אם אפה הולך אחר ביצת עוף גדול אין לדבר סוף דיש גדול פביצת בר יוכני ואפשר דיש גדול יותר ואל"ס ובכה"ג אמרינו תפסת מל"ת אע"ג דהוא להקל ודוק: ואימא ביעתא דצפרתא דזוטר טובא פירש רש"י לא גרסי' דזוטר טובא ולא ידענא אמאי ל"ג ואפשר משום דמלתא דפשיטא הוא דזוטר טובא מפביצת תרנגולת ובפר' קמא דסופה דף ה' ע"ב גרסינו ואימא פאפי דצפרתא דזוטר טובא יע"ש ודוק: תוספות ד"ה ושיערו חכמים זו ביצת תרנגולת כו' ואומר ר"י דנהי דקי"ל כר"ש ביהא דכביצה לטמא טומאת אוכלין בשתי סעודו' דעירוב לא קי"ל פותיה אלא כר"מ או כר"י פלומ' דלדידהו שיעור שתי סעודות דעירוב הוי ח' וכן פתב התוספות בפ' חלון דף פ' ע"ב וכ"כ הטור א"ח סימן ת"ט ומרן הב"י שם תמה על הטור דאמר דהוי ח' ביצים וכנרא' דאשתמיטתיה דברי התוספת הללו וכן השיג עליו הב"ח יע"ש: פתבו עוד התוספת ור"ת תירץ בענין אחר כו' ול"נ לר"י כו' יש לראות מה נתרץ לר"ת וכי לא ידע ר"ת דבגרוגרת אין ביה גרעין יש לומר דר"ת ה"נ קאמר דכיון דגרוגרת אין ביה גרעין נוחה להשימה בבית הבליעה אלא דכפי זה נמצא דר"י לא ירד לפירוש פונת ר"ת והוא תימה וצריך עיון ודוק: גמרא אומר רבי אלעזר האוכל חלב בזמן הזה כו' איכא למידק דהו' דרשא דרשויה בת"כ קרבן אהרן דף ק"ט למעוטי מומר דתנא קמא דריש מעם הארץ פרט למומר ור"ש ממעט מומר מדכתיב אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואמרינו פ"ק דחולין דף ה' ע"ב מאי בינייהו אמר רב המנונא מומר וכו' ובפ"ג דהוריות דף י"א אמרינו דרבא אמר דכ"ע מומר לאאכל חלב לא הנה מומר לדם כו' ופסק הרמב"ם פ"ג דמעשה הקרבנות ופ"ג דהלכות שגגות כת"ק וכאוקמתא דרבא וכיון שפן מאי פריה תלמודא הקא מהא דמיעט רחמנא מי שאינו שב מידיעתו דההיא איירי במומר אבל יחיד שטעה וסמך על הוראת בית דין שבזמנו דזית קטן לא מחייב עלה ובא בית דין אחר וחדש את ההלכה דמחייב על זית קטן שב מידיעתו הוא דאלו הנה ידע בשעת אכילת דב"ד שבזמנו דפטרו על זית קטן טעו בהוראה לא הנה אוכל את החלב פשיעור הנה ואם פן שב מידיעתו קרינו ביה ותו דהרי תנו בריש הוריות הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות ה' והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם פטור מפני שתלה בב"ד ואמרינו עלה בגמרא אר"י אמר שמואל זו דר"י אבל חכ"א חייב וכן פסק הרמב"ם פ"ג דהלכות שגגות סוף דין א' וז"ל וכן אם הורו ב"ד ועשו מיעוט הקהל על פיהם כו' ועיין בל"מ ספ"א דהלכות שבת ואם פן הכי נמי שהורו ב"ד דאזית קטן לא מחייב והלך היחיד או מיעוט הקהל ואכלו זית קטן דחלב

ואחר כך בא ב"ד אחר וחיידש דאזית קטן מיחייב הרי זה היחיד או מיעוט הקהל שאכלו זית קטן חייבין כל אח' וא' להביא חטאתו ונשב מידיעתו קרינן ביה אלו הנה ידע בשעת אכילה דב"ד טעו לפטור אזית קטן וצ"ע: אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיפא פזית גדול ופרש"י דה"ק האוכל פזית בינוני כו' וקשה דאפילו יכתוב מחוייבני חטאת סתם אין לחוש שייביא קרבן דהא נדאי יתפרסם דקדשו בית דין את ההלכה דלא מחייב עד דאיפא פזית גדול ובזמן שאכל הווי אמרי דהוי זית קטן ולפיכך פתב מחוייבני חטאת סתם ומסתמא לא יביא חטאת פנין דנתחדשה הלכה וכ"ת דיסתפק לו אם אכל פזית בינוני או גדול מספק לא יביא קרבן דהוי חולין לעזרה ויש ליישב ודוק: אר"י שעורין של עונשין הל"מ פלומר דכשאומר הפתוב כל חלב וכל דם לא תאכלו או לא תאכל חמץ אפילו כל שהוא במשמע ואתא הלכתא ואמר דלעגנו פרת וקרבן בעי שיעורא בכזית אבל לאיסורא כדקאי קאי דאסו' אפילו בכל שהוא וקשה דאם פן אמאי אצטריך ר"י לומר בריש פרקין דחצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי או מטעמא דכל חלב לרבות חצי שיעור ת"ל דפשטא דקרא כל שהוא במשמע יש לומר דאי לא הנה הך טעמא דחזי לאצטרופי הוא מוקמי' הלכתא אאיסורא פי היכי דמוקמינן לה אעונשין אבל השת' דאיפא טעמא דחזי לאצטרופי מוקמינן הלכתא דשעורין אעונשין ולעולם חצי שיעור אסור מן התורה וכן פתב הרא"ם בחדושים מ"ג דה' חמץ יע"ש: פיסקא השותה מלא לוגמיו אר"י אמר שמואל וכו' והא אנו כו' ק"ק מאי פריה ונהלא שמואל לא נעלם ממנו לשון המשנה ועלה קאי ופירושי קא מפרש דמתניתין לא מלא לוגמיו ממש כו' וכ"ת דכונת המקשה מנ"ל לשמואל לפרש פירש זה במתניתין אם פן מאי משני אימא פמלא כו' י"ל דכונן התרצן הוא דפי' דמתני' הוא פמלא לוגמיו ואמ' מלא לוגמיו לרמז דמלא לוגמיו יהיה מרויח ולא דחוק ומהקשה לא הבין פננתו ונחשב דכונתו דרוצה להגיה המשנה דמוקים ליה כר"א דבריייתא לכך פריה ליה מתיבי כו' ובה"א מלא לוגמיו פלומר והיכי מוקים מתניתין כר"א הפך ב"ה והיינו דכתב רש"י ז"ל ונ"ל פמה ישתה מדב"ה קא פריה עכ"ל ודוק: מתקיף ליה רבי הושעיא אם פן הוא מקולי ב"ש כו' ופרש"י ולתנייה במס' עדיות כו' וכה"ג אמרינן בפא"ט דף נ"ט וכן כתבו התוספות ריש קדושין דף א' גם בפ"ב דנדה דף ל"ה ע"ב כתבו התוספות פצין זה גם בפ"ק דמ"ק דף ג' ע"ב גם בתי"ט משנה ד' פ"ח דברכות יע"ש ובכל הנה דוכתי דפרכין הוא פשהו משנה שנוני' במשנתנו ולפי אוקמת' דהלכת' הוי מקולי ב"ש פרכין שפיר ליתנייה במס' עדיות אבל פשהיא בריייתא פי הך דהכא דבש"א רביעית וכו' קשה בעיני דלפריה עלה וליתנייהו כו' דאם ר' לא שנה במשנתו בדוכתא היכי נפריה דליתנייהו במסכת עדיות דכל הנה דתני התם מקולי ב"ש הם משניות שנויות במקומן כמו שיראה המעיין ועיין בהרלב"ח סימן ק"ה דף קל"ה ע"ב: תוספות ד"ה ה"נ פמלא לוגמיו וכו' ועוד אי ס"ד מלא כו' וקשה דגבי שתיה אין השיעור שנה וגבי אכילה דהשיעור שנה אמרו דכותבת מייחבא דעתיהו דכל העולם טובא ועוג מלך הבשן פורתא אבל בשתיה פמלא לוגמיו דכל חד משערין ובהכי מייחבא דעתיה ובס' חדושי הלכות נתקשה בזה יע"ש ונראה דטעות נפל בספרים וכצ"ל כל העולם פורת' עוג טובא פלומר דכמלא לוגמיו של אדם השותה משערים ולכל העולם הוא פורתא ר"ל מעט יין ולעוג טובא פלומר יין הרבה ועיין בתוספות והר"ן דפר' ע"פ ודוק: ע"ב מתקיף לה ר' זירא מ"ש אכילה כו' איפא למיזק

מה קָשֶׁר לְקוֹשֵׁיָא זוּ עִם מ"ש בְּגִמְרָא מְקַמֵּי הָכִי וְהֵלֵא בְּמַתְנִיתִין דְּקַתְנֵי הָאוּכַל כְּכּוֹתְבָתּוּ
הַגְּסָה וְהַשְׁוֹתָה מְלֵא לּוּגְמִיּוּ תִקְשִׁי לִיָּה הֵךְ קוֹשֵׁיָא יֵשׁ לּוֹמֵר דָּאִי בְּמַתְנֵי הוּ"א דְּמַתְנִיתִין
אִיִּירִי בְּאָדָם בִּינוּנֵי וְשִׁיעוּר כּוֹתְבָתּוּ וְשִׁיעוּר מְלֵא לּוּגְמִיּוּ דְּאָדָם בִּינוּנֵי הֵנִי לְכָל אָדָם אֲפִילוּ
עוּג אָבֵל הַשְׁתָּא דְּשַׁנֵּי דְּבַעוּג צָרִיךְ שְׁיִשְׁתָּה כְּמֵלֵא לּוּגְמִיּוּ לַב"ה וּבִש"א דְּסָגִי בְּרַבִּיעִית
לְכָל אָדָם וְלֹא אֲפִלְיָגִי אֲלֵא לְעַנְנֵי שְׁתִּיָּה אָבֵל לְעַנְנֵי אֲכִילָה כ"ע מוֹדוּ דְּכָל חַד וְחַד.

בְּכּוֹתְבָתּוּ הַשְׁתָּא נוֹלְדָה הַקּוֹשֵׁיָא מ"ש אֲכִילָה מְשִׁתִּיָּה לַב"ה וְדוּק: מִתְקִיף לַה ר' זִירָא פֵּל
הַעוֹלָם בְּכּוֹתְבָתּוּ כּו' אִיפָא לְמִידָק מַה קָשֶׁר לְקוֹשֵׁיָא זוּ עִם מ' ש בְּגִמְרָא מְקַמֵּי הָכִי וְהֵלֵא
בְּמַתְנִיתִין דְּקַתְנֵי הָאוּכַל כְּכּוֹתְבָתּוּ הַגְּסָה חֲזִיב תִקְשִׁי לִיָּה הֵךְ קוֹשֵׁיָא יֵשׁ לּוֹמֵר דָּאִי בְּמַתְנִיתִין
הוּ"א דְּטַעְמָא הֵנִי מְשׁוּם דְּשִׁינָה הַפְּתוּב וְלֹא אָמַר לֹא תֵאָכֵל אֲלֵא לֹא תִעֲנֶנָּה שִׁינוּ חֲכָמִים
בְּשִׁיעוּרֵן מִפְּח אֲסַמְכְּתָא דְּקָרָא דְּאָרְצָא חֲטָה וְכו' דְּלִשְׁעוּרִין נֹאמַר דְּדָבַשׁ דְּהוּא תְּמָרִים
שִׁיעוּרוֹ הֵנִי לְאֲכִילַת יוה"ד וְלֹא הֵנִי טַעְמָא מְשׁוּם יְתוּבֵי דְּעֵתָא אָבֵל הַשְׁתָּא דְּקָאמַר דְּטַעְמָא
הוּוּ מְשׁוּם יְתוּבֵי דְּעֵתָא וּלְכַךְ לְגַבֵּי שְׁתִּיָּה מְשַׁעְרִינוּ בְּכָל חַד וְחַד לְדִידֵיהּ וְאָמַר דְּכּוֹתְבָתּוּ
מִיִּיתָבָא דְּעֵתִיָּה בְּכָל אָדָם ק"ל דְּזֵהוּ הַפֶּה הַמְּצִיאֵי הַסִּבְר' דְּכָל הַעוֹלָם כְּכּוֹתְבָתּוּ וְעוּג נְמִי
וְהֵלֵא חֲזִינוּ דְּעוּג אוֹכַל הַרְבֵּי וּמְשַׁנֵּי קִים לַהוּ כּו' כ"ע טוּבָא וְעוּג פְּוֹרְתָא פְּלוֹמֵר דְּרוּב בְּנֵי
אָדָם פִּינוּ שְׁהֵם קַטְנֵי הַכְּמוֹת כּוֹתְבָתּוּ הָאוּכַל שׁוֹהֵה בְּתוּךְ מִיעֵיָּהֶם טוּבָא אָבֵל עוּג דְּבִטְנוֹ
רְחִיבָה מִיָּד מִתְּעַפְּלַת וְשׁוּהָא פּוֹרְתָא אָבֵל לְעוֹלָם אֲפִילוּ לְעוּג מִיִּיתָבָא דְּעֵתִיָּה בְּשַׁעַת אֲכִילָה
וְחִיּוּבָא דְּאוּכַל דִּיוה"ד הוּא עַל שַׁעַת אֲכִילָה וּלְפִיכָךְ פֵּל אָדָם שְׁאָכַל כּוֹתְבָתּוּ אֲפִילוּ עוּג
חֲזִיב דְּהָרִי לֹא הִתְעַנָּה וְנִתְיַשְׁבָּה דְּעֵתוֹ בְּשַׁעַת אֲכִילָה וְדוּק: מִתְקִיף לַה ר' זִירָא בְּשׁוּר שְׁמֹן
כו' קָשֶׁה מַה קָשֶׁר לְקו' זוּ וְהֵלֵא בְּמַתָּה עֲצָמָה תִקְשִׁי לַהוּ הֵךְ קוֹשֵׁיָא יֵשׁ לּוֹמֵר דָּאִי
בְּמַתְנִיתִין הוּ"א מְשׁוּם דְּגִזְרַת הַפְּתוּב דְּשִׁיעוּר אֲכִילַת יוה"ד הֵנִי כְּכּוֹתְבָתּוּ מְשׁוּם אֲסַמְכְּתָא
דְּקָרָא דְּאָרְצָא חֲטָה כּו' כְּדְּפָרִישִׁית לְעִיל אָבֵל הַשְׁתָּא דְּאָמַר דְּטַעְמָא הֵנִי מְשׁוּם יְתוּבֵי דְּעֵתָא
דְּשַׁעַת אֲכִילָה כְּדְּפִירִי וּלְפִי אִפִּי עוּג נִתְיַשְׁבָּה דְּעֵתוֹ בְּשַׁעַת אֲכִילָה מ"מ אִינוּ דוּמָה בְּשׁוּר
שְׁמֹן לְלוּלָבִי גְּפָנִים דַּס"ד דְּאִינוּ מִיּוֹשֵׁב הַדְּעַת אִפִּי בְּשַׁעַת אֲכִילָה אִי נְמִי ס"ד דְּבְּשׁוּר שְׁמֹן
מִיּוֹשֵׁב הַדְּעַת בְּשַׁעַת אֲכִילָה אֲפִילוּ פְּחוֹת מְכּוֹתְבָתּוּ וּמְשַׁנֵּי קִים לַהוּ כּו' מִיָּהוּ בְּשׁוּר שְׁמֹן
טוּבָא פְּלוֹמֵר זְמַן אָרוּךְ וְלוּלָבִי גְּפָנִים פְּוֹרְתָא לְפָחוֹת מִיּוֹשֵׁב הַדְּעַת זְמַן מוּעֵט: מִתְקִיף לַה
רַבָּה כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פָּרַס כּו' וּפְרַשֵׁי קִים לֵן בְּכָל אוֹתָם אִיסוּרִין כּו' דִּין זֵה הוּא שְׁנוּי
פ"ג דְּכְרִיתוֹת וְכַמָּה יִשְׁהָא הָאוּכַלֵּן כְּאֵלוּ אֲכַלְם קְלִיּוֹת דְּר"מ וְחַכ"א כּו' וּפְסָקוּ הַפּוֹס'
הַלְכָה פְּחֲכָמִים וְכ"פ הַרְמָב"ם פ"ד דְּהַמ"א וְדִין כּוֹתְבָתּוּ דִּיוה"ד הַבִּיאוּ הָרַב הַמַּגִּיד פ"ב
מְשַׁבִּיתָת עֲשׂוּר בְּשֵׁם הַתּוֹסְפָתָא אֲכַל וְחִזּוּר וְאָכַל וְכו' יַע"ש וּמִתְבָּאֵר מְלִשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה פ"ג
דְּכְרִיתוֹת וּמִהַתּוֹסְפָתָא וּמְלִשׁוֹן רַש"י וְהַרְמָב"ם דְּשִׁיעוּר אֲכִילַת פָּרַס מְשַׁעְרִינוּ מִתְחַלַּת
אֲכִילָה א' ע"ס אֲכִילָה אַחְרוּנָה וְאֵלוּ מְדַבְּרֵי הַר"ן בְּפִרְקִין לֹא מְשַׁמַּע הָכִי שְׁכַתָּב וְז"ל
וּלְעַנְנֵי צִירוּפִי שֶׁל אוֹכְלִין תִּנּוּ כָּל הָאוּכְלֵי מְצַטְרְפִין כּו' מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי דְּשִׁיעוּר דְּאֲכִילַת
פָּרַס הֵנִי בְּמַה שְׁהַפְּסִיק בֵּין אֲכִילָה רֵאשׁוּנָה לְאַחְרוּנָה וְאִינוּ מְכַנִּים בְּכָלֵל הַשִּׁיעוּר מִתְחַלַּת
אֲכִילַת אֲחַד וְכֵן נִרְאֵה מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפָת פ"ה דְּכְרִיתוֹת וְהוּא תִימָה וְצ"ע.

וְכֵן מִן דִּין לְשׁוֹן הַתּוֹסְפָת שֶׁם קָשֶׁה בְּעֵינֵי וְז"ל מִתְחַלָּה וְע"ס כְּדִי אֲכִילַת פָּרַס מְשַׁמַּע
דְּלַתְרֵי גְּוֹנֵי מִיִּירִי כּו' דְּמְשַׁמַּע דְּכְשִׁיעוּר שְׁהִיַּת פָּרַס אִין מְצַטְרַף וְהָא לִיתָא דְּבִשְׁהִיַּת
פָּרַס וּבִיּוֹתֵר מְפָרַס הוּא דְּאִין מְצַטְרַף וְאוּלַי ט"ס יֵשׁ וּבְמִקּוּם אִין מְצַטְרַף צָרִיךְ לְמַחְזֵק
תִּיבַת אִין וְשׁוּב רְאִיתִי בְּתִשׁוּבַת הַרָא"ם ח"ב סִימָן ט"ו דְּעֲשֵׂה הַעֲרָה עַל דְּבָרֵי הַר"ן

וְשֵׁתָה חֲצֵי רַבִּיעִית דְּנִמְצָא דִּישׁ מִתְחַלֵּת שְׁתֵּיהָ אַחַד עַד סוּף שְׁתֵּיהָ אַחְרוֹנָה יוֹתֵר מִרַבִּיעִית
אִם נֶאֱמַר דְּאִין מִצְטָרְפִין לַעֲגֹן בְּרָכָה אַחְרוֹנָה כְּשֵׁם שְׂאִין מִצְטָרְפִין לַעֲגֹן אִיסוּר אוֹ דְלִמָּא
לַעֲגֹן שְׁתֵּיתָ הָאִיסוּר הוּא דְאָמְרוּ דְצָרִיךְ שִׁישְׁתָּה הַרְבִּיעִית כְּשִׁיעוּר שְׁתֵּיתָ לְדַעַת
הַר' רַבִּינוּ מִשֶּׁה בֶּן מִיָּמוֹנִי ז"ל וְלְדַעַת שְׂאָר פּוֹסְקִים בְּכַדִּי א"פ וְאִם שׁוּהָ יוֹתֵר אִינוּ
מִצְטָרְפִי לַעֲגֹן חַיִּיב אֲבָל לַעֲגֹן בְּרָכָה אַחְרוֹנָה אַע"ג דְּשִׁהָא בְּשִׁתֵּיתָן יְבָרַךְ אַחְרֵיוּ בִּינוּ
דְּנִהְיָה זֶה הַסְּפֵק נִסְתַּפְקוּ יָמִים רַבִּים וְלִבְסוּף נִכְשׁוּט אֲלִינוּ מִשׁוּם דְּאִהָא דְכָתַב הַרְמַב"ם
ספ"ג דְּבִרְכוֹת דְּשׁוּתָה פָּחוֹת מִרַבִּיעִית אִינוּ מְבָרַךְ אַחְרֵיוּ פְּתַב מְרַן הַכ"מ וְז"ל וּמ"ש
רַבִּיעִית דְּשִׁיעוּרָא דְמִשְׁקִין בְּרַבִּיעִית טַעְמוֹ מִדְּאִשְׁפָּחוּ בְּעֵלְמָא כּו' יַע"ש וְכִינוּ דְשִׁיעוּר
רַבִּיעִית לַעֲגֹן בְּרָכָה יְלִיף מֵאִיסוּר אִם כֵּן גַּם אֲנוּ נֹאמ' דְלַעֲגֹן שְׁהִיָּה וְצִירוּף לַעֲגֹן בְּרָכָה
יְלַפִּינוּ מֵאִיסוּר: אֲמַנָּם אֲפִתִי נִסְתַּפְקוּ לָנוּ זֶה יָמִים רַבִּים אִם אִין מְבָרְכִין עַל הַקֵּאָהוּ"י
בְּרָכָה אַחְרוֹנָה בִּינוּ דְאִין אָדָם שׁוּתָה רַבִּיעִית מְמַנָּה בְּבַת אַחַת אֲלָא שׁוּתָה מְעַט וְחוֹזֵר
וְשׁוּתָה מְעַט דְאִינוּ יְכוּל לְשׁוּתוֹת בְּבַת אַחַת מְפַנִּי חוֹמָה וְיִישׁ מִתְחַלֵּת שְׁתֵּיהָ א' ע"ס שְׁתֵּיהָ
אַחְרוֹנָה יוֹתֵר מִשְׁתֵּיתָ רַבִּיעִית וְלִפְעָמִים יוֹתֵר מְכַדִּי אֲכִילַת פָּרְס אוֹ דְלִמָּא הָא דְאָמְרִי'
דְאִם שְׁהָא בְּשְׂאָר מִשְׁקִין אִינוּ מִצְטָרְפִי הֵינּוּ בְּשְׂאָר מִשְׁקִין דִּיכּוּל לְשׁוּתוֹתָם בְּבַת אַחַת
וְהוּא לֹא עָשָׂה כֵּן אֲלָא שְׁהָא בְּשִׁתֵּיתָ אִינוּ מִצְטָרְפִי אֲבָל בְּשִׁתֵּיתָ הַקֵּאָהוּ"י דְהִיא חֲמָה
וְדָרַךְ שְׁתֵּיתָהּ בְּכָל כֶּף שְׁהוּא כָּל שְׁהוּא יְהִיָּה מִצְטָרְפִי זֶהוּ תוֹרַף הַסְּפֵק שְׁנִסְתַּפְקוּ יָמִי
רֵאשׁוֹנָה וְשְׁמַעְנוּ שְׁכֵן נִסְתַּפְקוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים: וּבִימֵי חֲנוּכָּה הַבְּאִתִּי רֵאָה דְלֹא אָמְרִינוּ
דְרַךְ שְׁתֵּיתָו בְּכָף מְהָא דְאָמְרִינוּ פָּרַק ג' דְכָרִיתוֹת לַעֲגֹן טְוִמָּאָת גוּיָה דְשׁוּתָה מִשְׁקִין
טְוִמָּאִים דְאִשְׁהָ דְהִיא טְוִמָּאָה מִמַּגַּע מֵת מְנִיקָה אֵת בְּנָה וְהוּא טְהוֹר אִף עַל גַּב דְחֻלְב שְׁלָה
הוּא טְמֵא וְאָמְרוּ שֵׁם הַטַּעַם מִשׁוּם דְסִפְק יִנְק כְּשִׁיעוּר סִפְק לֹא יִנְק וְאֵת"ל יִנְק סִפְק
בְּאֲכִילַת פָּרְס יִנְקוּ בְיוֹתֵר שְׁהִרִי אִינוּ יוֹנְק בְּבַת אַחַת וּפְסָקוּ הַרְמַב"ם ספ"ח דְאָבוֹת
שְׁטַהוֹר הִרִי דְלֹא אָמְרִינוּ דְרַךְ יִנְיִקַת הַתֵּינוּק הוּא כָּל שְׁהוּא כָּל שְׁהוּא וַיִּצְטָרְפִי וְעוֹד רֵאָה
בְּסוּף פָּרַק לִלְבַב הַגְּזוּל מִתֵּינוּק הָאוֹכֵל כְּזִית דָּגוּן דְמִרְחֻקִינוּ מִצּוֹאָתוּ יַע"ש וְעוֹד רֵאָה מְהָא
דְאָמְרִינוּ פ' אֵלוּ עוֹבְרִין גַּבִּי כּוֹתֵחַ הַבְּבִלִי דְפִטוּר מִשׁוּם דְכִשְׁמַטְבֵּל בּוּ לִית לִיה בִּיה כְּזִית
בְּכַדִּי א"פ וְכֵן בְּשִׁכָר הַמְּדִי וְאִם אִיתָא דְאָמְרִינוּ דְרַךְ שְׁתֵּיתָו בְּכָף וּמִצְטָרְפִי בְיוֹתֵר מְכַדִּי
אֲכִילַת פָּרְס הוּל"ל דְכוֹתֵחַ הַבְּבִלִי יִתְחַיֵּיב כְּרַת בְּאֲכִילָתוּ אֲפִילוּ שׁוּהָ בְכִזִּית בְּיוֹתֵר
מֵאֲכִילַת פָּרְס וְכֵן בְּשִׁכָר הַמְּדִי יִתְחַיֵּיב כְּרַת בְּשִׁתֵּיתָו אֲפִילוּ שׁוּהָ בְשִׁתֵּיתָ רַבִּיעִית דְחֻמְזִין
בְּיוֹתֵר מֵאֲכִילַת פָּרְס דְדָרַךְ שְׁתֵּיתָ הַשְּׁכָר הוּא לְשׁוּתוֹת בֵּין כּוֹס לְכוֹס אֲלָא וְדֹאִי טַעְנַת
דְרַךְ אֲכִילָתוּ בְּכָף וְדָרַךְ שְׁתֵּיתָו בְּכָף עַל יְדֵי שְׁהִיָּה לֹא מְהַנִּי שִׁיִּצְטָרְפִי בְּיוֹתֵר מִשִּׁיעוּר
שְׂאָמְרוּ חֲכָמִים בְּאֲכִילַת פָּרְס אוֹ בְּכַדִּי שְׁתֵּיתָ רַבִּיעִית לְמַר כְּדֹאִית לִיה וְלְמַר כְּדֹאִית לִיה
וְכִינוּ שְׁכֵן עֲלָה בְּיָדֵינוּ דְאִין לְבָרַךְ אַחַר הַקֵּאָהוּ"י בִּינוּ דְשׁוּתָה אוֹתָהּ כָּל שְׁהוּא וְיִישׁ מִתְחַלֵּת
שְׁתֵּיהָ א' ע"ס שְׁתֵּיהָ אַחְרוֹנָה טְפִי מִרַבִּיעִית אִינוּ מִצְטָרְפִי לְדַעַת הַרְמַב"ם וְאִף לְדַעַת
הַסּוֹבְרִים דְשִׁיעוּר הַצִּירוּף הוּא בְּכַדִּי אֲכִילַת פָּרְס גַּם לְמִשְׁקִין מְכַל מְקוּם רֹב הַפְּעָמִים
אָדָם שׁוּהָ בְשִׁתֵּיתָ הַקֵּאָהוּ"י יוֹתֵר מֵא"פ וְאִף אִם יִמְהַר אָדָם לְשׁוּתָה בְּכַדִּי א"פ וְהוּא
מִצְטָרְפִי לְדַעַת הַרְמַב"ם וְסִיעֵתוּ מְכַל מְקוּם בִּינוּ דְהַרְמַב"ם וְהִרִיא"ג וְהַטוּר שְׁהֵם גְּדוֹלֵי
הַפּוֹסְקִים סְבִירוּ לְהוּ דְשִׁיעוּר צִירוּף הַמִּשְׁקִין הוּא בְּכַדִּי שְׁתֵּיתָ רַבִּיעִית בְּשִׁתֵּיהָ
בִּינוּנִיתָו אִם שְׁהָא אִינוּ מִצְטָרְפִי א"כ לְדִידְהוּ אִם יְבָרַךְ בְּרָכָה אַחְרוֹנָה הוּי בְּרָכָה לְבִטְלָה
וְכִינוּ דְהַדְבָר תְּלוּי בְּפִלּוּגָתָא דְרַבְּנָאֵתָא נְקֻטִינוּ דְלֹא יְבָרַךְ: אַחַר יָמִים שְׁעֲלָה בְּיָדֵי הוֹרָאָה

זו הגיע לידי ס' שיורי כה"ג וראיתי בס' ר"ד דכתב שם דהעיד לו מהר"י אבולעפני נ"ע שקהרב אביו מהרי"ע אבולעפניא לא הנה מברך על הקאהו"י ברכה אחרונה ודן קרב שכה"ג שיעצא לו מהתוספתא דפסקה הר"מ פ"ב מש"ע ונטור סי' תרי"ב והריא"ג בהלכותיו דאי שוהא מתחלת שתיה וע"ס שתיה אחרונה יותר מכדי רביעית אינה מצטרפו' וכתב דאם משם למדו אינו נראה בעיניו חדא דמי האומר דבשתנית הקאהו"י שוהא יותר מכדי רביעית כו' יע"ש.

ואחר המחילה אומר דמה שטען תחלה דמי האומר דבשתנית הקאהו"י שוהא יותר מכדי רביעית אין צורך להאריך לדחות טענה זו דעינינו הרואות דשוהא יותר מכדי רביעית מתחלת שתיה עד אחרונה ורוב הפעמים שוהים יותר מכדי א"פ ולמפורסמות א"צ ראיה ומ"ש עוד דשאני התם גבי יוה"ך דהדבר תלוי ביותבי דעתא לזה אני אומר דאם דין זה הו"א דוקא בשתיה דיוה"ך ולא בשתיה דשאר משקין האסור היינו מקבלין זה החילוק אבל פינן שראינו דדין זה כתבו הרמב"ם פי"ד דהמ"א לענין שתנית נסד ודם ובצלמא לא תלי מלתא משום יתובי דעתא כמו ביוה"ך אלא תלי מלתא משום הנאת גרון ומיעיו ואפ"ה כתב הרמב"ם שם דאם שוה מתחלה וע"ס פדי שתנית רביעית מצטרפים ואם לאו אין מצטרפים משמע בהדיא דשתנית משקים ע"י שהיה לא חשיבא הנאה להתחייב עליה פרת או מלקות ה"נ לא חשיבא הנאה לברך עליה וא"ל דלא ילפינו צרוף לענין ברכה מצרוף דכרת או מלקות דהא חזינן דילפי הפוסקים פדכתי' לעיל משם.

מ"ן הכ"מ. ומ"ש ובלאו הכי התוס' וקרא"ש נסתפקו כו' זה אינו מספיק דהרי לדידהו פינן דהוא ספק אין לברך בנ"ר עד שישתה פשיעור וכ"ש לדעת הרמב"ם וסיעתו דאית להו בפשיטות דצריך שיעור.

ומ"ש עוד ואע"פ שיש חולקין כו' גם זה אינו מספיק דהרי החולקין הם הרמב"ם וסיעתו דאית להו בפשיטות דברכת בנ"ר צריכה שיעור באוכלין פזית ובמשקין רביעית וילפי לה מדין אכל מ"א ושותה משקין אסורין וא"כ ה"ה דילפי צרוף שהיה לענין ברכה מדין צרוף שהיה החיוב אוכל מאכל של אסור ושותה משקין אסורין גם מ"ש דמנהג הפשוט לברך על הקאהו"י ברכה אחרונה לזה אני או' דאינו מנהג פשוט דהרי ראינו ושמענו דכמה גדולים יש דאין מברכין ואפ"י תימא דהדבר ספק הרי הספימו כל הפוסקים דכל ס' ברכות להקל וילפי לה ממ"ש הרמב"ם פ"ב דק"ש ונטור סי' ס"ז בספק בירך לפני ק"ש דאינו חוזר ומברך וכתב שם מ"ן הב"י דטעמא משום דהוי ספיקא דרבנן ולקולא וה"ר מנוח כתב עוד טעם אחר משום דהוי ספק לא תשא וליחומרא עכ"ל ונהכי אמרינן פ' אין עומדין כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא וכ"כ הרמב"ם פ' אין עומדין כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא וליחומרא עכ"ל ונהכי לשקר או שביירך ברכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא ה"ז חייב לנדותו יע"ש ומשמע לי מכל זה דאיסור ברכה שאינה צריכה הוי דאורייתא ואפילו לדעת הסוברים דאיסור ברכה שאינה צריכה הוי מדרבנן כמו שהביא דבריהם בס' בני שמואל סי' מ"ב מ"מ הרי אסמכה אלאו דלא תשא דהיא מן התמורות וא"כ אפילו הנה ספק שקול אין לברך כ"ש דיש טענות חזקות שלא לברך אחר שתנית הקאהו"י פדכתי': מתקיף לה רבא פכותבת בכדי א"פ כו' ופירש רש"י חצי פרס ששיעורו לפסול את

הגויה כו' מדקאמר רש"י נפסל גופו מלאכול בתרומה משמע דמותר ליגע וכנראה דאזיל בשיט' ר"ת שכתבו התוס' דב' גזירות הוו כו' וגזירה ב' מי"ח דבר הוי דהאוכל פביצה אוכלין טמאין פוסל את התרומה במגע וקשה דמצינו לו לרש"י פ"ק דשבת דס"ל דגם לגזירת י"ח דבר הוי פיסול גויה בתצי פס'ס וגם מרן בכ"מ ספ"ז דאבות הטומאה כתב דדעת הרמב"ן ורש"י פ"ק קמא דשבת דלא כר"ת יע"ש ולכן דברי רש"י דשמעתין צ"ע: תוספות ד"ה ונחצי פס'ס בכדי א"פ כו' דבור זה כתבוהו באריכות פ"ה דסוטה דף למד ופ"ק דשבת דף י"ד ומאי דקשינו לר"ת הוא מ"ש פ"ב דטהרות ר"א אומר דהאוכל אוכל א' נעשה גופו א' ור"י סובר דהוי ב' ומפרש טעמא דר' יהושע פ"ב דחולין דף ל"ד דמאכל חמור מן האוכל דאלו מאכל בכביצה ואוכל עד דאכיל כחצי פס'ס וראיתי שם בתוס' שכתבו וז"ל אע"ג דמפרש ר"ת דבי"ח דבר כו' ועיין בדברי הר"ש פ"ב דטהרות ודוק: א"ר פפא אכל אומצא כו' פרש"י אומצא ומלחא שעליה ונראה דבא לאפוקי אם אכל אומצא בלא מלח ואחר אכילת האומצא אכל מעט מלח משום דאז"ל אחר אכילתך אכול מלח פדאי בב"י סימן קע"ט דבכה"ג אינו מצטרף ואינו מצטרף המלח אלא פשעלה הפשר עם המלח והוא על הפשר או שמשפיל הפשר במלח בשעת אכילה בכה"ג מצטרף וכ"נ מדברי הרמב"ם שכתב אכל צלי במלח מצטרף המלח לפשר: עוד אפשר דרש"י אתא לאשמועי' דהא דאומצא ומלחא מצטרף היינו שהמלח הוא מועט פדרי אכיל' רוב בני אדם וזש"א ומלחא שעליה כלו' פדרי העולם שנותנים עליה מלח שיעור זה אבל אם זה הרבה במלח ביותר בכה"ג אינו מצטרף דבטלה דעתו אצל כל אדם ודוק: אר"ל ציר שע"ג ירק מצטרף לפותבת ביה"ד איכא למידק למה לא אמר סתמא והוי לעלמא פגון אוכל ירק דכלאי פס'ס דאם אכל פזית ירק פלאי הפס'ס דיצטרף עם הציר שעליו ללקות עליו וה"ה ליוה"ד לעגן פותבת י"ל דהאי ציר אינו משקה היוצא מן הירק אלא ציר שהיו מטבילין מאכלן בציר אף תימה לפי רש"י דפירש פ' העור והרוטב דף ק"ד דהו ציר הוא ציר היוצא מן הירק י"ל דהא גופא אשמועי' דציר היוצא מן הירק דוקא לעגן יוה"ד דהדבר תלוי ביותבי דעתא הו ציר דהוא מכשיר פאנכול דמי ומייתבא דעתיה אבל באכילת איסור דעלמא או לעגן צירוף דטומא' אוכלין ציר שע"ג ירק אינו מצטרף דהוי ציר משקה ואוכלין ומשקין אין מצטרפין וכן מוכח חילוק זה שם בגמרא פ"ק העור והרוטב וע"ש ומיהו פשט הלשון דהקא משמע דהו ציר הוא שמשפילין בו דקרי ליה דהוא מכשיר האוכל ואלו ציר היוצא מן האוכל אינו נקרא מכשיר האוכל ודוק: אר"ל האוכל אכילה.

גסה כו' איכא למידק מהא דאמרי' פ"ק ד' דנזיר אר"י מ"ד פי ישרים דרכי ה' וכו' א"ל ר"ל האי רשע קרית ליה וכו' פסח מיהא קא עביד וכו' והשתא ק' דברי ר"ל אהדדי דהקא קאמר דאכילה גסה לא שמיה אכילה והתם קאמר פסח מיהא קא עביד משמע דשמה אכילה וכתבו התוס' פ' ע"פ דף ק"ו ע"ב וז"ל ואומר ר"ת דתרי גוונני אכילה גסה כו' וק"ל על תירוצ' זה אמאי אצטריך ר"ל שם בנזיר לאוקומי קרא בלוט ושתי בנותיו לוקמ' בשנים שצלו פסחיהן וא' אכלו באכילה גסה שגפשו קצה דמיקרי פושע דלאו שמה אכילה ותו ק"ל מי הגיד לו לר"ל דמ"ש ר"י ואחר אכלו אכילה גסה דמייירי במי שאינו מתאנה לאכול עד דיקשה לו רשע קרית ליה אימא דבהו אכילה גסה שגפשו קצה מלאכול מייירי ושפיר נקרא רשע ותו ק"ל הא דאמרינו בהחולץ דף מ' מצות תאכל

במקום קדוש מצוה שהיתה עליו בכלל כו' ובעי שם מאי תרי גונוי אפא וכ"ת כו' והאמר ר"ל כו' והשתא לפי דברי ר"ת דתרי גונוי אכיל' גסה יש לוקמה באכילה גסה שאינו מתאנה לאכול אף יש בה טעם ויש ליישב ודוק.

עוד תירצו התוס' פ'ק הגוזל עצים דף ק"י וז"ל וי"ל דהתם פ"ד דנזיר כו' ובספר באר שבע דף י"ז עד דחה בזה דאי משום הא לא איריא די"ל דנקט לשם אכילה גסה אידי דנקט א' אכל' לשם מצוה עכ"ל עוד תירצו שם התוס' וז"ל וי"ל דהתם לא קאמר כו' ודבריהם סתומים בתירוץ זה ויש לפרש דבריהם בתרי אנפי והמענין בתוס' דפ' ע"פ ובמ"ש בעין יעלב פ"ד דנזיר יתבאר דבריהם וענין בספר באר שבע ומדברי הרמב"ם פ"ב דש"ע יראה דהולך פשיטת ר"ת והטור בסי' תרי"ב לא חילק נראה דחילק על ר"ת ובדברי רש"י דשמעתין יש לגמגם דקשיין אהדרי דמריש דבריו משמע דחילק על ר"ת ומסוף דבריו משמע דס"ל פותיה ויש ליישב ודוק: אר"ל האוכל אכילה גסה ביוה"ד כו' קשה אמאי אשמוענו הך דינא ביוה"ד לישמועי' דבעלמא במ"א פגון חלב או חמץ אם אכלן אכילה גסה פטור דלא שמה אכילה יש לומר דאי אשמו' בעלמא הו"א אכילה גסה לא שמה אכילה ולפיכך פטור אכל ביה"כ דהפתוב אומר תענו הו"א דחייב דהרי לא התענה דאע"ג דבשעת אכילה לא נהנה פגון דאכל על השבע מ"מ פשיטתעכל המזון הראשון שפמייעו אפתי מיתבא דעתיה ואין לו עינוי מחמת מה שאכל באחרונה הלכך קמ"ל דאפ"ה פטור ביוה"ד משום דלא אזלינן אלא בטר שעת אכילה ובשעת אכילה לא נהנה ואע"ג דמטא ליה הנאה אח"כ לא איכפת לן א"נ קמ"ל דאכילה גסה כיון דלית בה הנאה בשעת אכילה גם אח"כ לית בה הנאה דאדרבה מזיק את עצמו כדפרש"י ודוק: אר"ל זר שאכל תרומה כו' פ'ט למזיק כו' איפא למיזק אמאי ל"ק פ'ט למזיק את האוכלין ואת עצמו כדפי' לעיל גבי אכילה גסה דיוה"ד י"ל דהכא גבי תרומה דחייב לשלם את הקרן ולא מפטר אלא מחומש לא שייך אלא הטעם דמזיק את התרומה דנדאי מי שהזיק ושרף תרומה של פהו חייב לשלם הקרן ואינו חייב חומש כיון דלא אכלה וה"נ גבי אוכל תרומה אכילה גסה משלם קרן משום דהזיק התרומה ופטור מחומש משום דהזיק התרומה אמנם הרמב"ם פ"י דה' תרומות דין ח' פתב אינו משלם את החומש שנא' פי יאכל שזיק את עצמו יע"ש ודוק: אר"י זה שפוסס שעורין של תרומה כו' ומשמע דוקא שעורין אבל פוסס חטים חייב לשלם את החומש וכ"פ הרמב"ם פ"ו דתרומות דין ז' ח' דיש חילוק בין חטים לשעורין ובדין פוסס את החטים בירושלמי תני הפוסס את החטה של תרומה משלם קרן ואינו משלם חומש רבי אומר משלם קרן וחומש והראב"ד השיג על הרמב"ם דקי"ל פרבנו וכתב שם מ'ן בכ"מ דמהר"י קורקוס ז"ל פתב דטעמו מדנקט הכא ר' יוחנן זר שפוסס שעורין כו' יע"ש ולפי חילוק זה בין פוסס חטים לשעורין ק"ל דברי מ'ן הבית יוסף א"ח ס"ר"ח דכתב דהר"ד אבונדרהם פתב דכוסס שעורין אינו מברך עליהם פ'ט שהוא מפני שהוא מאכל בהמה עכ"ל וכתב עליו מ'ן ואין זה טעם פ'ט דכיון דנהנה אע"פ שהוא מאכל בהמה למה לא יברך עכ"ל גם על הפוסקים שפראה מדבריהם דכוסס שעורין חייב מברך בפה"א וא"ד שהכל דמשמע דהם סוברים דכוסס שעורין חייב יש בהם הנאה ולפיכך פתבו דיברך והם דברים תמוהים בעיני דהרי הכא בגמרא אמרי' דכוסס שעורין מזיק ואינו משלם חומש וא"כ ראוי הוא שלא לברך עליהם ובכוסס חטים דפסק הרמב"ם דמשלם חומש משמע דס"ל

דכוסס חטין חיינ שמה אכילה ק' אמאי לענגן ברכות ריש פ"ב דברכות פתב אכל דגן
שלוך מברך בפה"א הול"ל דאפי' חי מברך בפה"א וכ"ת דנקט שלוק משום דאיירי בכל
דגן אפי' שעורים דשעורים שלוקים מברך עליהם אבל חיינ לא מ"מ תקשי אמאי לא
אשמועי' דכוסס חטין חיינ מברך בפה"א וצ"ע: דף פ"א ע"א אר"י זר שבלע שזפין כו'
נהקיאן ואכלן וכו' דין זה פסקו הרמב"ם פ"ו דתרומות דין ט' ומשמ' מהכא דכיון דא'
בלע השזפין אע"ג דהקיאן חשיבי כמעופלי' ולפי' השני אינו משלם אלא דמי עצים וק'
דבס"פ גיד הנשה אמרי' דאכל חצי זית חלב נהקיאן וחסור ואכלו חייב אלמא דאע"ג
שבלעו הקיאן לא חשיב כמעופל ויש לו דין חלב וכ"פ הרמב"ם פ"ד דהמ"א דין ג'
יע"ש וצ"ע: האוכל והשותה אין מצטרפין כו' א"ר חסדא במחלוקת וכו' איפא למידק
אמאי ל"ק מתני' היא ר' יהושע ומה רמז במ"ש במחלוקת היא שנויה י"ל דהתם פ"ד
דמעילה לא אשכחן רבנן דפליגי עליה דר"י ור"ת חידש דרבנן פליגי עליה דר"י ומתני'
ר"י היא ויש לחקור אליבא דרבנן דפליגי עליה דר"י ואמרי דמצטרפים אם נדון אותו
פקל שבשנים או פחמור שבשניהם וכן באוכל ושותה ביוה"ד המצטרפים היאך הוא
הצירוף ניזיל בתר כותב' או בתר מלא לוגמיו ולפי דמסקנא לא קאי הכי איני מאריף
בזה ולענגן טומאה פסק הרמב"ם פ"ד דמ"א דין כר"י וע"ש בהרמב"ם פ"ק י' אחר
בטומאתו ולא שיעורו כו' יע"ש: תוספות ד"ה כל שטומאתו כו' וק"ל על תירוץ זה דהתנן
פ"ב דאהלות משנה ב' דם קטן שיצא כולו רע"א כל שהוא א"כ אם הנפל לא היה בו
רביעית, אלא חצי רביעית הוא טמא אליבא דרבי עקיבא ולא בעי צירוף יש לומר דהב"ע
דהנפלים היה בכל א' מהם ג' רבעי מרביעית ונאבד מקצתו ולא נשאר אלא חצי מזה
ונחצי מזה ולפיכך בעי צירוף תו ק"ל על תירץ התוספות דכי היכי דפליג ר"ע ברביעית
דם הבא משני מתים פליג בשדרה וגולגלת משני מתים פדאי'תא פ"ב דאהלות משנה ז'
ובשלמא ברביעית דם מתרצי התוספת דהוי בנפל שלא היה בו רביעית דם מתחלה אבל
בשדרה וגולגולת מה יתרצו וכי הנפל נוצר בחצי שדרה וחצי גולגולת ואפשר לומר
דאה"נ דמייירי בנפל קצתו מחוי וקצתו נוצר ועיין בנזיר דף נ"ב דחזר בו ר"ע בשדרה
וגולגולת יע"ש והרמב"ם פ"ד דטומאת מת פסק דלא כר"ע וז"ל רביעית דם הבאה מב'
מתים כו' וקשה דהא קי"ל כל שטומאתו ושיעורו שנה מצטרפין י"ל דשאני הכא דכתיב
על כל נפשית מת ונפשית כתיב חסר ללמד דברביעית דם מב' מתים אינו מצטרף פדאי'ת'
פ"ק דסנהדרין דף ד' וס"ל לרבנן דגם שדרה וגולגולת מב' מתים אינם מצטרפים דומיא
דברביעית דם מב' מתים ולכך פסק הרמב"ם דשדרה וגולגולת מב' מתים אין מצטרפין
ארף על גב דטומאתו ושיעורו שנה משום דגלי קרא דלענגן טומאת מת אין מצטרפין ולפי
זה ק"ל מ"ש הרמב"ם פ"ד דטומאת מת דין ד' כזית בשך מב' מתים כו' הרי אלו מצטרפין
מ"ש דגבי שדרה וגולגולת פסק דאין מצטרפין וגבי כזית בשך פסק דמצטרפין וצ"ע:
מתניתין אכל ושתה בהעלם א' אינו חייב אלא חטאת כו' דע דבפ"ג דכריתות משנה ט'
אר"י דתמחויין מחלקים משמע דר"ע פליג עליה והרמב"ם בפ"ו דה' שגגות פתב וז"ל
אכל חלב היום וחלב למחר כו' וכתב שם מרן בכ"מ דצריך טעם למה פסק כר"ע דהיא
תלמיד ר"י ועיין בתי"ט דכריתות שם ולי נראה דהטעם משום דהכא סתם לן תנא אכל
ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת א' והך סברא אתיא כר' עקיבא דהשתא אכילה
ושתיה דשיעוריהו מוחלקין אמרינן דאין מחלקין ואינו חייב אלא חטאת א' ב' תמחויין

דחלב דאין שיעוריהו מוחלקין לא כ"ש דאמרין דאין תמחויין הם מוחלקין ואינו חייב
אלא חטאת א' באופן דזו ראיה דאין עליה תשו' להוכיח דהלכה כר"ע: נכתוב רחמנא
לא תעונה קום אכול משמע ק"ק היכי ס"ד דנימא לא תעונה והלא קום אכול משמע יש
לומר דה"ק נכתוב לא תעונה ונפרש לא תסור העינוי כמו ודשנו את המזבח דפרש"י
סוף פירק במדבר יטלו הדשן מעליו ופירוש הרא"ם דהוי פמלת עקרו שור שפירש
הוציאו את העיקר כמו ואת סוסייהם תעקר וכן י"מ ובכל תבואתי תשרש דפירש תעקר
השורש ורביעית פיוצא באלה שהם הפך הפעולה ועיין בדרשות הראנ"ח דף נ"ה ע"ג
ומשני אי הוה פתיב לא תעונה היינו טועים לפרשו כפשוטו קום אכול ואף על גב דמוכח
קראי אחרוני דועניתם את נפשותיכם ומדכתיב פי כל הנפש אשר לא תעונה היינו
מוכרחים לפרש לא תעונה דהוי לא תסור העינוי כמו ודשנו מכל מקום הרי הפתוב אינו
יכול לומר האזהרה בהדיא אלא בלשון סתום וכיון דס"ס צריך דרשא מקראי אחרוני
לקח לא פתיב האזהרה בהדיא והניחה דגילף מג"ש פדלקמן ודוק: נכתוב רחמנא השמר
פן לא תעונה נפשי לאוי כו' וקשה נכתוב השמר מלא תעונה וכיוצא בזה הקשה בחדושי
הלכות השמר אם לא תעונה ודן פן לא תעונה ויש ליישב עכ"ל ולא פירש לנו הישוב
ונראה לי דלא תעונה יש בו תרי פירושי או ר"ל קום אכל או ר"ל לא תסור מן העינוי
ואם פן כשם דלא רצה הפתוב לומר לא תעונה משום דלא בטעה לומר קום אכול ה"נ
לא רצה לומר השמר מלא תעונה שלא בטעה לומר השמר מלא תעונה אלא קום אכול
ולכך המקשה לא הקשה אלא דנכתוב השמר פן לא תעונה דאז לית ביה אלא חד פי'
השמר שפא לא תעונה ומשני אם פן נפשי לאוי ודוק: נכתוב רחמנא השמר במצות
עינוי כו' איכא למידק אמאי לא משני דאפי' תימא דהשמר דעשה הוא לאו כסברת ר"י
מ"מ הלאו הוה אזהרה שיקיים מצות עשה של העינוי וזה אין אנו מבקשים אזהרה
על מ"ע אלא מה שאנו מבקשים הוא מפני שהפתוב ענש פי כל הנפש אשר לא תעונה
ונכרתה דקי"ל דלא ענש אלא אם פן הזהיר שאותו ענין הוא ל"ת שעליו בא העונש
בעבור שעבר על אזהרת ל"ת ואם הוה הפתוב אומר השמר במצות עינוי אפילו תימא
דהוא לאו הוא אזהרה על קיום מ"ע של העינוי לא אזהרה על ל"ת שעליה בא העונש
וכן ק"ל על התוספת שכתבו השמר דעשה עשה אע"ג דר"י אית ליה כו' אליכא דר"ל
כו' דמשמע דאלו ר"ל הוה סובר כר"י לא הוה מוצא תירוץ למה שהקשו נכתוב השמר
במצות עינוי והלא יכול לתרץ דזהו אזהרה של קיום עשה דועניתם לא אזהרה מל"ת
שיבא עליה העונש פי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה ודוק: נכתוב אל תסור מן העינוי
קשיא כבר ידוע דכל קשיא דבתלמוד יש לה תירוץ דחוק כמ"ש הקדמונים לתת הפרש
בין קשיא לתויבתא ולכן נראה לי דל"ק דלא רצה הפתוב לומר אל תסור מן העינוי
משום דהוא לשון מגומגם דמשמע דבכניסת יוה"ד היא מעונה פכר ומזהיר עליו אל
תסור מן העינוי וז"א דבכניסת יוה"ד הוא שבע דכל האוכל ושותה בט' כו' ואם פן אינו
מתנישב הלשון יפה ודוק: ותנא מייתי לה מהכא ועניתם כו' יכול יהא ענוש פרת על
תוס' מלאכה כו' א"ל מהיכי תיתי דיהא ענוש פרת על תוספת מלאכה דאצטריך קרא
למעוטי יש לומר משום דגבי עינוי פתיב ועניתם נפשותיכם בט' לחדש בערב כו'
וידרשינו מינה דצריך להוסיף מחול על הקדש פדאימא לקמן אם פן היינו אומרים פיון
דקרא הרבה תשבתו שבתכם דכל מקום שצאמר שבות דמוסיפין מחול על הקדש אם פן

הייתי טועה לומר כשם נשם עשה מלאכה ביוה"ך חייב פרת הכי נמי בתוספת יהא חייב
פרת קמ"ל אמנם ק"ל טוב' אמאי אצטריף קרא למעט דאינו ענוש פרת על תוספת
מלאכה הרי פתיב קרא אצטרינא וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה דבא ללמד על
עצומו של יום הוא מונהר ולא על תוספת פדדרש הך תנא גופיה לקמן בהך פרייתא
וא"כ פיון שפון ל"ל מיעוטא דתוספת מלאכה לית ביה פיון דמעט תוספת מלאכה מאזקה
פל שפון דלית ביה ענוש וצ"ע: יכול לא יהא ענוש פרת כו' אבל יהא ענוש פרת על
תוספת עינוי כו' איפא למידק אמאי אצטריף מיעוט וקלא דין הוא ומה מלאכ' שנוהגת
בשבתות ויום טוב אינו ענוש כו' וכה"ג עביד האי תנא גופיה ק"ו לקמן ללמד דאינו
מונהר על תוספת עינוי ק"ו ממלאכה יש לומר דבמקום דליכא קרא עביד ק"ו אבל היכי
דאית ליה קרא לא עביד וכ"ת קרא ל"ל בק"ו מצי אתי ל"ק פדאמרינו בפ"ק דקדושין
דף ד' ובכמה דוכתא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ואפילו מלתא דאתיא במה
הצד טרח וכתב לה קרא כמ"ש התוספת פרק א' דמילה דף קל"א ע"ב יע"ש ודוק: יכול
לא יהא בכלל ענוש אבל יהא מונהר כו' איפא למידק דכיון דליכא אזקה למה אצטריף
מיעוטא מענוש וכבר הקשתי זה לעיל ותו ק"ל למה דרש התנא הנה קראי מלמטה
למעלה דבתחלה דרש מיעוטא דלית ענוש דהוא פסוק אחרון ואח' פדדרש דלית אזקה
והוא פסוק האמצעי ואח"כ דרש דלית אזקה בתוספת מלאכה שהיא פסוק א' והו"ל
למדורש הפסוקים פסוקים שהם כתובים פ' אמור ונראה דהך קושיא מתרצת חכמה דאם
התנא הנה דורש תחלה הפ' הא' וכל מלאכה לא תעשו ללמד דאין אזקה בתוספת
מלאכה לא הנה לו פה לדרוש הפ' האחרון וכל הנפש אשר תעשה פל מלאכה בעצם
היום הזה והאבדתי כו' למעט התוספת מלאכה מפרת דפשיטא דלית ביה פרת פיון
דאפילו מאזקה נתמעט כ"ש דנתמעט מפרת והתנא נתחכם לדרוש הפסוקים מלמטה
למעלה ובתחלה דרש פ' אחרון למעט תוספת מלאכה מפרת ועדיין אנו אומרים דיש בו
אזקה בא הפסוק הא' ומיעוטו גם מאזקה' ולפי האמת מיעוטא דבעצם היום הזה דכתיב
גבי ענוש מלאכה ללמד דאינו ענוש פרת על התוספת לא אצטריף פיון דכבר נתמעט
מאזקה ונהך עצם דענוש מלאכה הוא קרא יתירה ללמוד ממנו ג"ש דלקמן דעצם עצם
אלא שהתנא בחכמתו רמז לנו דאלו לא הנה פתיב אלא מיעוטא דעצם גבי ענוש אזקה
דמלאכה הו"א למעט תוספת מלאכה מפרת אבל אחר דכתיב מיעוטא דעצם גבי אזקה
דמלאכה למעט תוספת מלאכה מאזקה כ"ש דנתמעט מפרת ונמצא דמיעוטא דעצם
דכתיב גבי ענוש מלאכה הוא מיותר ללמוד ממנו גזירה שנה דעצם עצם פדלקמן ודוק:
יכול לא יהא מונהר על תוספת מלאכה כו' ודין הוא וכו' איפא למידק דאם איתא דק"ו
זה אמת ולית ביה פרכא אם פן אמאי אצטריף מיעוטא דכל הנפש אשר לא תעונה בעצם
היום הזה למעט תוספת עינוי מפרת לשתוק קרא מהך מיעוטא ונילף לה מק"ו ולעיל
תירצתי.

ותו קשה דמאי ק"ו הוא זה דאית ביה פרכא מה למלאכה שפון הותרא מכללא ולפיכך
לית בה אזקה על התוספת אבל עינוי החמור דלא הותר מכללו אימא דיש אזקה על
התוספת י"ל דנדאי ק"ו זה אית ביה פרכא והתנא לא חש לסתור ק"ו זה פיון הדין אמת
דבתוספת עינוי לית ביה אזקה משום דאעיקר' דדינא אזקה לענוי של יום עצמו צריף
ללמוד ממלאכה ודיו לבא מן הדין להיות וכן כתב בס' קרבן אהרן דף רנ"ג ע"ב יע"ש

והר"ב ל"מ פתב דבגמרות כ"י אין פתוב ביהוה הך חלוקא כו' י"ש וינראה לי דטעמיהו דלא גרסי ליה משום דאם איתא דגרסינו לה אמאי בגמרא לא פריה עלה מה למלאכה שפן הותרה מפללה כדפריה לקמן אק"ו ואחר אלא ודאי דל"ג לה ודוק: אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו כו'.

איכא למידק דהא קי"ל אין עונשין מן הדין י"ל דפלוגתא דתנאי היא ושורש מחלוקת זה נלמד ממה שמצינו בפרשת אחרי מות דהזהיר שם הפתוב על כל הריות ובכללם הזהיר על ערנות אחרות פדכתיב ערנות אחרות בת אביה כו' וכתוב בסוף הפרשה פי כל אשר יעשה מפל התועבות האלה ונכתרו כו' ובפ' קדושים חזר הפתוב ואמר ואיש אשר יקח את אחרתו כו' הוא ומינסר דלמא צא פרת באחרותו ואמר בר"פ אלו הן הלוקין דף י"ג ע"ב דרי"א חייבי פרייתות בכלל היו ולמה יצא פרת באחרותו לחייב על אחרותו שהוא אחרות אביו שהוא אחרות אמו והיכי כו' לומר שאין עונשין מן הדין ור"י מנא ליה גמר עונש מאזהרה ולפי הך תירוץא פי' התוספת דסבר ר"י עונשין מן הדין יע"ש ומהך פלוגת' דר"י ורפנן הוא דאמרינו בעלמא דרפנן ס"ל אין עונשין מן הדין ור"י סבר עונשין ודע דאמרנו פרק אלו הן הלוקין דף י"ו דאפילו לר"י דסבר עונשין אין מזהירן מן הדין לתת מלקות מפח ק"ו אבל לאיסורא בעלמא מזהירין מן הדין יע"ש ובענין פלוגתא זו דרפנן ור"י מלתא דפשיטא דקי"ל פרפנן וכן נרא' מס' פרייתות לשון למודים שער ג' סימן קי"ד וכן פתב בס' ה"ע ויבין שמועה דף מ' יע"ש והשתא צ"ל דהך תנא דקאמר דלא יאמר עונש במלאכה דגמר מעינוי ס"ל כר"י דעונשין מן הדין וזה ברור והוצרכתי להאריך לבאר שורש המחלוקת מפני שראיתי בספ' הליכות אלי בכללי האלף סימן ט' דהביא שם דכתבו התו' פ' כל הכשר דף קט"ו ד"ה מה לחמץ דכרת גופיה לא שינה למילף דאין עונשין מן הדין וק"ק מהא דפרק בתרא דיומא דאיכא תנא דבעי למילף שיהא מלאכה ביוה"ד חייב פרת מק"ו דענוי ויש לומר דסברי דכיון דאיכא פלוגתא ואיכא מ"ד עונשין א כא למימר דההוא תנא דיומא אי הנה סבר דאין עונשין גבי מיתה ה"ה שיאמר פן גבי פרת אבל הוא פליג וסובר דעונשין עכ"ל ודברי הרב תמוהים דנראה דאסיק אדעתיה דפלוגתא דעונשין נאמרה במיתה ולא בכרת והדבר ברור מתוך מ"ש דעיקר המחלוקת הוא בכרת דאחרותו בת אביו או בת אמו דרפנן ס"ל דאין עונשין מן הדין ומ"ש התוספת דכרת לא שינה למילף משום דאין עונשין מן הדין הוא כפי סברת רפנן דקי"ל פנותיהו ומ"ש הך תנא דלא יאמר עונש פרת במלאכה דגמר מעינוי סבר כר"י ודוק: איכא למיפרך מה לעינוי כו' הנה הדבר ברור דכל הנה פירכות הוא על התנא לא יאמר עונש במלאכה דגמר מעינוי ואחר כך רצה הגמרא להגיה הפרייתתא דה"ק לא יאמר עונש בעינוי דגמר ממלאכה וכו' ואף בנה לא מצא ישוב דאיכא למיפרך מה למלאכה כו' ואיכא למידק אמאי לא פריה תלמודא גם על הג"ש פשאמר התנא נאמר עונש בעינוי כו' ולימא תלמודא איכא למיפרך מה למלאכה כו' ולפיכך יש לה חומרא דמנוזהר עליה ללקות עליה תאמר בעינוי כו' י"ל דאי ג"ש לא הייתה מופנה ודאי דנהה פריה תלמודא אבל לפי דעת התנא דעשה הצעה לא יאמר עונש במלאכה כו' א"כ לדידיה הוי ג"ש מופנה מצד א' ואיכא מ"ד דמופנה מצד א' למדין ואין משיבין ולפיכך התלמוד לא קבע הפירכא על הב"ש אלא קבע הפירכא על מה שרצה לתמוך התנא עונש דמלאכה מעינוי דהוא פירכא אליכא דכ"ע ולקמן על אוקמתא דרבינא קבע הפירכא על הג"ש:

אָלָא לֹא יֵאמֵר עֲוֹנָשׁ בְּעֵינָיו כּוֹ' אֵיפָא לְמִידֵק לְפִי ק"ו זֹו דְּמִלְאכָה קִילָא מְעֵינָיו ל"ל לְמִימֵר לֹא יֵאמֵר עֲוֹנָשׁ בְּמִלְאכָה כּוֹ' פִּי הֵיכִי דִּיהֵינָה עֲוֹנָשׁ עֵינָיו יוֹתֵר וּמְוִפְנָה לְעֵשׂוֹת ג"ש לְמִילָף אֲזַהְרָה לְעֵינָיו מִפֶּחַ ג"ש אֲעִיקְרָא דְּדִינָא לִילָף אֲזַהְרָה לְעֵנָיו מִפֶּחַ הָךְ ק"ו גּוֹפִיָה וְלִימָא וּמָה מִלְאכָה שְׁהוֹתְרָה מְפֻלְלָה מְוִזְרָה עֲלֵיהָ עֵינָיו שְׁלֵא הוֹתֵר מְפֻלְלוֹ לִכ"ש שִׁיָּהָא מְוִזְרָה עֲלֵיו י"ל דְּבִשְׁלָמָא לְעֵנָיו עֲוֹנָשׁ אֲשַׁפְחוּן תַּנָּא דִּילֵיף עֲוֹנָשׁ מִן הֵדִין אֲבָל אֲזַהְרָה אֲלִיבָא דִכ"ע אֵין מְוִהִירִין מִן הֵדִין פְּדֵאִיתָא בְּמִפּוֹת דָּף י"ז וּלְפִיכָה א"א לְמִילָף אֲזַהְרָה לְעֵינָיו מְמִלְאכָה מִפֶּחַ קַל וְחוֹמֵר אָלָא מִפֶּחַ ג"ש וְאַמְטוֹ לְהֵכִי מְהֵדְרִינוּ לִיהָ דְּעֲוֹנָשׁ עֵינָיו יְלִיף מִק"ו דְּמִלְאכָה פְּדִי שִׁישְׁאָר עֲוֹנָשׁ עֵנָיו יֵתֵר וּמְוִפְנָה לְעֵשׂוֹת ג"ש לְמִילָף אֲזַהְרָה לְעֵינָיו מְמִלְאכָה מִפֶּחַ ג"ש וְהִשְׁתָּ' גִיחָא מָה שִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת לְעֵיל כְּדַפְרֵיהּ בְּגַמְרָא לְעֵיל מָה לְעֵינָיו שְׁלֵא הוֹתֵר מְפֻלְלוֹ דְּמֵאֵי פְּרִיָּה אִם אִיתָא לְהָךְ פִּירְכָּ' אֲזַהְרָה אֲתֵיָא מִדִּינָא וּמָה מִלְאכָה הַשְׁלָה שְׁהוֹתְרָה מְפֻלְלָה אֵיפָא אֲזַהְרָה עֵינָיו לִכ"ש אָלָא דְּכַח הַתְּלִמוּד דְּפְרִיָּה הָאֵי פִּירְכָּא לְעֵיל מְשׁוּם דְּקִים לִיהָ דְּאֲזַהְרָה לֹא אֲתֵיָא מִדִּינָא דִכ"ע סְבִירִי לְהוֹ אֵין מְוִהִירִין מִן הֵדִין אֲבָל לְעֵנָיו עֲוֹנָשׁ אֵיפָא פְּלוֹגְתָא וְהָךְ תַּנָּא סְבִירִי לִיהָ כּר"י פְּדַכְתִּיבְנָא לְעֵיל וְעֵינָיו בִּסְפ' הַלִּיכוֹת אֵלֵי פְּלִי הָאֲלָף סִימָן ה' יע"ש וְדוּק: אָמֵר רַבִּינָא הָאֵי תַנָּא עֲצָם עֲצָם גָּמֵר כּוֹ' דְּבִרֵי רַבִּינָא הֵם סְתוּמִים וְרַש"י לֹא הִתִּיר עֵינָיו לְדַעַת מָה הִיא פְּנוּת רַבִּינָא אוֹ יְלִיף עֲצָם דְּעֵינָיו מְעֲצָם דְּמִלְאכָה לְעֵנָיו אֲזַהְרָה אוֹ יְלִיף עֲצָם דְּמִלְאכָה מְעֲצָם דְּעֵינָיו עֲוֹנָשׁ וְאִת"ל יְלִיף עֲצָם דְּעֵינָיו מְעֲצָם דְּמִלְאכָה אֵיזָה עֲצָם הוּא הַמְּלַמֵּד אִם עֲצָם דְּמִלְאכָה הָאֲמוּר בְּאֲזַהְרָה אוֹ עֲצָם דְּמִלְאכָה הָאֲמוּר גְּבִי עֲוֹנָשׁ וְהֵר"ב קְרַבָּן אֲהֵרוֹן דָּף רנ"ג ע"ג פִּירֵשׁ דְּכֹנֶנֶת רַבִּינָא דִּילֵיף עֲצָם הָאֲמוּר בְּמִלְאכָה גְּבִי אֲזַהְרָה מְעֲצָם דְּעֲוֹנָשׁ דְּעֵינָיו לְהִבִּיא עֲוֹנָשׁ לְמִלְאכָה מִפֶּחַ ג"ש כּוֹ' וק"ל עֲלָה לְמָה לִי ב' גְּזֵרוֹת שְׁוֹת בִּג"ש אֲחַד דִּי וְהוּא דְּלִשְׁתּוּק קָרָא מְעֲוֹנָשׁ הָאֲמוּר בְּמִלְאכָה וְנִילֵף עֲצָם הָאֲמוּר בְּאֲזַהְרָה דְּמִלְאכָה מְעֲצָם דְּעֵינָיו מָה עֲצָם דְּעֵינָיו יֵשׁ בּוֹ עֲוֹנָשׁ אִף עֲצָם דְּאֲזַהְרָה דְּמִלְאכָה יֵשׁ בּוֹ עֲוֹנָשׁ וְהֵדֵר נִילֵף בִּג"ש זֹו עֲצָמָה עֲצָם דְּעֵינָיו מְעֲצָם דְּאֲזַהְרָה דְּמִלְאכָה לּוֹמֵר פֶּשֶׁם דְּגְבִי מִלְאכָה יֵשׁ בָּהּ אֲזַהְרָה פְּמוֹ כֵּן עֲצָם דְּעֵינָיו יֵשׁ בָּהּ אֲזַהְרָה וּל"ל קָרָא דְּעֲוֹנָשׁ גְּבִי מִלְאכָה יֵתֵר לְעֵשׂוֹת ג"ש ב' לְמִילָף אֲזַהְרָה לְעֵנָיו מְמִלְאכָה וְתוֹ ק"ל בִּמ"ש הֵרֵב ז"ל דִּג"ש דְּעֲצָם עֲצָם הָוִי לְמִילָף עֲוֹנָשׁ בְּמִלְאכָה מְעֵינָיו וּל"ל ג"ש דְּעֲצָם עֲצָם הֵלֵא ה' קָרָאֵי פְּתִיבֵי בְּמִלְאכָה וּפְרִיּוֹשׁ הַתְּלִמוּד חֹד לְאֲזַהְרָה דִּימָמָא וְחֹד לְאֲזַהְרָה דְּלִילָ' וְאֲחַד לְעֲוֹנָשׁ דִּימָמָא וְאֲחַד לְעֲוֹנָשׁ דְּלִילָא וְאֲחַד לְאֲפְנוּי כּוֹ' אִם כֵּן פִּינּוֹן דֵּאֵיפָא קָרָאֵי לְעֲוֹנָשׁ דִּימָמָא וְלִילָא ל"ל ג"ש דְּעֲצָם עֲצָם לְהִבִּיא עֲוֹנָשׁ לְמִלְאכָה וְתוֹ ק"ל לְפִי דָּרָף הֵרֵב דִּג"ש דְּעֲצָם עֲצָם הָוִי לְמִילָף עֲוֹנָשׁ בְּמִלְאכָה מְעֵינָיו וְאֲצֻטְרִיָּה הַתְּלִמוּד לְפָרֵשׁ דְּהָךְ ג"ש הוּא מְוִפְנָה מִפֶּחַ דֵּאֵיפָא ה' קָרָאֵי בְּמִלְאכָה וְחֹד אֲצֻטְרִיָּה לְאֲפְנוּי לְמַגְמֵר עֵינָיו מְמִלְאכָה וּלְפִי דְּרַכּוֹ שֶׁל הֵרֵב אֵיפָא הוּל"ל וְחֹד לְאֲפְנוּי לְמַגְמֵר מִלְאכָה מְעֵינָיו דְּעֲוֹנָשׁ בְּמִלְאכָה הוּא דִּילֵיף מְעֵינָיו מִפֶּחַ ג"ש דְּעֲצָם: לְכֵן יִרְאֵה לְפָרֵשׁ דִּמ"ש רַבִּינָא הָאֵי תַנָּא עֲצָם עֲצָם גָּמֵר ה"פ דִּילֵיף עֲצָם הָאֲמוּר גְּבִי עֲוֹנָשׁ דְּעֵינָיו מְעֲצָם הָאֲמוּר גְּבִי עֲוֹנָשׁ דְּמִלְאכָה וּכְשֶׁם דְּגְבִי מִלְאכָה לֹא עֲוֹנָשׁ אֲ"כ הִזְהִיר אִף עֵנָיו לֹא עֲוֹנָשׁ א' אִם כֵּן הִזְהִיר בְּאֲנָפּוֹן דִּהָךְ דֵּהָךְ ג"ש הִיא לְמִילָף אֲזַהְרָה לְעֵינָיו מְמִלְאכָה וּבְעֵי הַתְּלִמוּד אֵי הָךְ ג"ש מְוִפְנָה אוֹ לֹא מְשׁוּם דָּאֵי לֹא מְוִפְנָה אֵיפָא לְמִיפְרָף כְּדַפְרִיבְנָו מָה לְמִלְאכָה שְׁכֵּן נוֹהֲגָת בְּשַׁבְּתוֹת וּי"ט וּלְפִיכָה יֵשׁ בָּהּ חוֹמְרָא דָּאִית בָּהּ אֲזַהְרָה לְלִקוֹת עֲלֵיהָ אֲבָל בְּעֵנָיו הַקַּל שְׁאִינּוֹ נוֹהֵג בְּשַׁבְּתוֹת וּי"ט נֵאמֵר דָּאִית בֵּיהָ קְוֵלָא אֲחֵרִיתִי דְּלֹא יִהְיֶה בּוֹ אֲזַהְרָה לְלִקוֹת עֲלֵיו.

והר"ב קרפן אהרן סוכר הפך דבריני דאם לא יהיה אזהרה הוא חומרא ואם יהיה אזהרה הוא קולא ומכח זה פירוש מה שפירוש ולע"ד הדבר ברור דאם יהיה אזהרה במלאכה ובעיניו הוא חומרא ללקות עליו ואם לא יהיה אזהרה הנה קולא אף על גב דאית ביה עונש וכן נראה מריהטא דלשון הפרייטא דקאמר אבל אזהרה לעיניו של יום עצמו לא למדנו דמהדר התנא להביא אזהרה לעיניו כדי שיהיה בעיניו חומרא שהוא לוקה דמלקות במקום מיתה עומד וכיון שכן לפי מ"ש דג"ש דעצם הוא למילף אזהרה ממלאכה לעיניו לכה בעי אי ג"ש זו מןפנה או לא דאי לאו מןפנה איכא למיפרי מה למלאכה כו' וא"ת מאי בעי אי ג"ש זו מןפנה נדאי דמופנ' דתיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה הוא מיותר דא"ל דאצטריף ללמד על עצמו של יום אם עשה מלאכה ענוש פרת ואינו ענוש על התוספות פדדריש התנא לעיל דכבר פתיב לעיל דהו דרשא אמרה התנא קודם שיכרוש עצם דאזהרה האמור במלאכה אבל כיון דדרש על עצמו של יום הוא מןזרה ולא על התוספת כ"ש דאינו ענוש פרת ואם פן נשאר תיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה מןפנה לעשות ג"ש דעצם עצם יש לומר דהו הפנאה הוא מצד אחד ואיכא למ"ד דמןפנה מצד אחד משיבין ותו דהפנאה זו היא במלאכה שהוא המלמד וכיון שכן לכ"ע משיבין כמ"ש רבינו פרץ בשטת נזירהביאו בס' יבין שמועה דף מ"ב ע"א וכיון שכן שפיר בעי תלמודא אי ג"ש דעצם עצם מןפנה או לא: ומשני לאו אפנויי מןפנה כו' וחד לאפנויי למגמר עיניו ממלאכה כלומר פשם דמלאכה לא ענש א' אם פן הזהיר אף עיניו פן וא"ת ס"ס מאי משני הלא ההפנאה הנה במלמד ואפתי נפרו מה למלאכה כו' יש לומר דכיון דאית במלמד ב' הפנאות חדא מתיבת בעצם האמורה גבי עונש דמלאכה דהוא יתר פדכתיב וגם איכא הפנאה שנית מהכתוב הו' האמור גבי דהוא יתר וכיון דאיכא במלמד ב' הפנאות אף על גב דהם מצד אחד מהני כמו ב' הפנאות מב' צדדין דלמדיו ואין משיבין וכיוצא בזה אמרינו ביבמות דף ע' ע"א דב' הפנאות מצד אחד שדינו חד אמלמד וחד אלומד והוי כמו מןפנה מב' צדדין דאין משיבין ובעלי הפללים הביאו פלל זה ועיין בסוף יבין שמועה דף מ"ב ודוק.

ומיהו במאי דקאמר בגמרא חד לאזהרה דיממא וחד לאזהרה דליליא ק"ל דלמאי אצטריף ללמד על היום ועל הלילה מלתא דפשיטא הוא דיום ולילה שוין ואם פן בתלת קראי סגי יש לומר דלפי מ"ש דהג"ש היא מעצם עצם ואצטריף להיות בה ב' הפנאות חד מתיבת בעצם דעונש דמלאכה וב' כתוב הו' דהוי כמו מןפנה מב' צדדים פדפרישית לכה הוצרו הפתוב לכתוב ה' קראי במלאכה לרבות הלילה לעונש ואזהרה כדי שישאר תיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה יתירה דאם לא פן הוא דרשינו תיבת בעצם היום דבא למעט הלילה מעונש ואזהרה דעיקר האזהרה והעונש לא יהיה אלא ביום דהיום הוא מכפר דמקריבין בו קרבנות ולא הלילה אבל השתא דאיכא ה' קראי חד לאזהרה דיממא וחד לאזהרה דליליא כו' אם פן למדנו דיום ולילה שוים ואם פן דרשינו תיבת בעצם האמור גבי אזהרה דמלאכה למעט תוספת היום מאזהרה וכל שכן דנתמעט תוספת היום מעונש דמלאכה ואם פן תיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה יתר ומןפנה למילף אזהרה לעיניו מכח ג"ש דעצם עצם באופן דמסקנא דמלתא דאזהרה לעיניו של יום עצמו למדנו מג"ש דעצם עצם דילף עצם דעיניו מעצם דעונש דמלאכה ולא פרכינו מה למלאכה כו' משום דג"ש זו יש בה ב' הפנאות פדכתי' והוי כמו מןפנה מב' צדדין כמו שהוכחתי מר"פ

הערל זהו פירוש דברי רבינא והסוגיא לפי דעתי ודלא כפירוש הר"ב קרבן אהרן ועיין בספ' גופי הקלות סימן ק"ח דף כ"ב מה שהקשה ופלפל בזו הסוגיא ולפי מ"ש פל הקושיות נתיישבו כמו שיראה המעיין ודוק: דבי ר' ישמעאל תנא נאמר פאן עינוי כו' איפא למידק אמאי לא פריד אהד ג"ש מה לעינוי דא"א שפן חייב מיתת ב"ד ולפיכך אית ביה חומרא אחריתי דאית ביה אזהרה תאמר בעינוי דיוה"ך דהוא קל דעונשו פרת לא יהיה בו אזהרה יש לומר דכוננת דבי ר"י באו להוסיף על דברי התנא דיליף עצם עצם למילף אזהרה לעינוי ממלאכה ומשום דג"ש דעצם עצם אינה מופנה אלא מצד אחד דהוא המלמד איפא למיפרך מה למלאכה כו' ולבטל פירכ' זו תירץ התלמוד אליפא דרבינא דאיפא הפנאה אחריתי מפח דה' קראי דכתיב במלאכה וחד מינייהו לאפנויי ובכו נסתלקה הפירכא אבל דבי ר"י מתרץ באופן אחר דיש ג"ש אחרת מעינוי מלבד הג"ש דעצם עצם והשתא ליפא למיפרך מידי דהווי כמו חדא מתרתי דבתחלה אנו עושים הג"ש דעצם עצם וכי פרכת מה למלאכה כו' אני אומר דא"א יוכיח דאית ביה אזהרה אף אני אביא עינוי דיוה"ך דיהיה בו אזהרה וכי פרכת מה לעינוי דא"א שפן מיתת ב"ד איסור מלאכה דיוה"ך יוכיח דאית ביה עונש ואית ביה אזהרה והצד השונה דעינוי דא"א ומלאכה דיוה"ך דאית בהו עונש ואית בהו אזהרה אף אני אביא עונש דעינוי דכפור שיהיה בו אזהרה ודוק: רב אחא בר יעקב אמר יליף שבת שבתון כו' איפא למידק אמאי לא פריד מה לשבת בראשית שפן איסורו סקילה דהוא מיתת ב"ד לפיכך אית ביה חומרא אחריתי דאית ביה אזהרה תאמר בעינוי דיוה"ך דאין בו אלא פרת לפיכך לא יהיה בו אזהרה ותו קשה דכיון דתנא דת"כ יליף לה בג"ש דעצם עצם ותנא דבי ר"י יליף לה מג"ש דעינוי עינוי איך רב אחא דהוא אמורא בקש לו דרף אחרת וכי האמורא חולק על התנא והר"ב קרבן אהרן נתיקשה בזה ולי יראה לפי מה שפירשתי דכוננת רב אחא אמת לתרוצי דברי תנא דת"כ דיליף ג"ש דעצם עצם דאוהה ג"ש יש בה פירכא מה למלאכה כו' ולתמן ילפותא זו דלא נפרוץ עלה פירוש התלמוד דיש הפנאה אחרת מה' קראי ודבי ר"י תירץ דאיפא ג"ש אחרת מעינוי עינוי ואיפא למיפרך מה לעינוי דא"א שפן מיתת ב"ד ומפח ב' ג"ש אהד דעצם עצם וא' דעינוי עינוי יליף בקמה הצד דבעינוי א"א ומלאכה דיוה"ך ענש והזהיר הכי נמי עינוי דיוה"ך פדלעיל וכיוצא בזה בא לתרץ רב אחא ג"ש דעצם עצם דאיפא ג"ש אחריתי דשבת שבתון וליפא למפרך מה לשבת בראשית שפן איסורו בסקילה משום דהוא מופנה מצד אחד בשבת אבל ביוה"ך אצטרף שבת שבתון לרבות פל העינויין פדאיתא בר"פ וכדפרש"י בסמוך על דברי רב פפא ואע"ג דמופנה מצד אחד איפא למ"ד משיבין וכיון דיש ב' ג"ש אהד מעצם ואהד משבת וכל אהד מופנה מצד אחד הו"ל כג"ש מופנה מב' צדדין דלמדין ואין משיבין: ע"ב רב פפא אמר הא גופיה שבת איקרי כו' פלומר דבלאו ג"ש נמי נפקא מיניה וביה דכיון דאיקרי שבת לענן עינוי הוי ליה למימר כשבת לעונש ואזהרה ונראה ליה דר' פפא בא לפר' דאע"ג דתנא דת"כ יליף אזהרה לעינוי מג"ש דעצם עצם ס"ל לרב פפא דהד ג"ש לאו דוקא ועיקר דרשא דיש אזהרה לעינוי נפקא ליה מדכתיב תשבתו שבתכם וכה"ג כתבו התוספת דלפעמים מביא הגמרא פרק אהד אף על גב דלא נפקא מהתם מפני שהו פשוט מגילה דף ד' ד"ה דכתיב וביום השמיני סופה דף למד ד"ה פי יקריב מכם מ"ק דף ח' ד"ה נפקא ליה מנגע נ"ל ודוק: רש"י תשבתו שבתכם ומשבת שבתון כו' קשה אמאי לא הקשה רש"י קושני' זו על

דְּבָרֵי רַב אֶחָא דְאָמַר יְלִיף שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִשַּׁבַּת בְּרֵאשִׁית דַּל"ל יִלְפוּתָא דַּג"ש ת"ל מִדְּכַתִּיב בְּגוֹפֵיָהּ שַׁבַּת שַׁבְתוֹן וְכִינּוּן דְאִיקָרֵי שַׁבַּת לְעִינוּי הו"ל כְּשַׁבַּת לְעוֹנָשׁ וְאַזְהָרָה וִיתְרִץ מ"ש פָּאן וַיֵּשׁ לַיִּשְׁבָּב וְדוּק: בְּשִׁלְמָא רַב פֶּפְא לָא אָמַר כְּרַב כּו' אִיפָא לְמִידַק דְמַאי פְּרִיף הָלֵא רַב אֶחָא קַבֵּל ג"ש מִרְבּוּ דְאִין אָדָם דֵּן ג"ש מְעַצְמוּ וְרַב פֶּפְא לָא קַיְבֵּל וַא"כ מַאי פְּרִיף וִי"ל דְהִיָסוּד הוּא דַתְנָא דַת"כ אָמַר דַּיֵּשׁ אַזְהָרָה לְעִינוּי דִּיּוּה"ך וְיְלִיף לָהּ בַּג"ש וְהַג"ש שֶׁל הַבְּרִייתָא אִיפָא לְמִפְרָף עֲלֵהּ וְהַתְלַמוּד הִבִּיא הַרְבֵּה תִירוּצִים לְקִיּוּם דְּבָרֵי הַתְנָא לְעוֹנָהּ הַדִּין דְהִדִּין דִּין אֲמַת דַּיֵּשׁ אַזְהָרָה בְּעִינוּי וְכָל אַחַד הוֹסִיף נֹפֶף עַל דְּבָרֵי הַתְנָא דְרַב אֶחָא אָמַר דְשִׁמְא טַעְמוּ שֶׁל הַתְנָא מְשׁוּם דְמִלְכַד הַג"ש דְעַצְמָם עַצְמָם יֵשׁ לוֹ ג"ש אַחֲרַת מִשַּׁבַּת שַׁבְתוֹן וְלֹא הִיָּנּוּ דְרַב אֶחָא קַיְבֵּל ג"ש זֶה מִרְבּוּ אֱלָא לְקַיָּים דִּינוּ שֶׁל הַתְנָא אָמַר בְּדַרְף תִּירוּץ עִינוּי דְשִׁמְא הַתְנָא יְלִיף ג"ש דְשַׁבַּת שַׁבְתוֹן וּבְכַח ב' ג"ש קַיָּים דִּינוּ שֶׁל הַתְנָא וְרַב פֶּפְא תִירוּץ בְּדַרְף אַחֲרַת דְשִׁמְא עֵיקַר דִּינוּ שֶׁל הַתְנָא נִפְקָא לִיהָ מִדְּכַתִּיב תְּשַׁבְּתוּ שַׁבְתְּכֶם וְהַג"ש דְנִקְטַת הַתְנָא לָא דוֹקָא דְכִינּוּן דְהִדִּין אֲמַת אִין הַתְנָא חוֹשֵׁשׁ לְרֵאִיָּה פְּדַכְתִּי לְעֵיל גַּמְצָא דְכָל אֵלּוּ הֵם תִּירוּצִים אֲמוּרִים מִפְּחַ עִיּוֹן שְׁפִלֵי לְתַרְץ דְּבָרֵי הַתְנָא וְאִינָם דְּבָרִים מְקַנְבְּלִים וְלִכְּרָף אֲתִי שְׁפִיר דְמִפְּלִל הַתְלַמוּד אֲמַאי ר"פ לָא אָמַר כְּר' אֶחָא וְרַב אֶחָא לָא אָמַר כְּר' פֶּפְא וְדוּק: בְּשִׁלְמָא רַב פֶּפְא כּו' קָשָׁה מַה דוֹחַק יֵשׁ בְּדְבָרֵי רַב פֶּפְא דְקָאֲמַר בְּשִׁלְמָא יֵשׁ לוֹמַר דְלְרַב פֶּפְא יֵשׁ דוֹחַק עַצְמוּ דְיִלְפוּתָא דְיְלִיף הַתְנָא דַת"כ לְהִבִּיא אַזְהָרָה לְעִינוּי לָא דוֹקָא וְעֵיקַר דִּינוּ הוּא מִדְּאִיקָרֵי שַׁבַּת כְּדִלְעִיל מַה שְּׂאִין כֵּן לְדְבָרֵי רַב אֶחָא דַּג"ש דְנִקְטַת תְּנָא צְרִיכָה בְּצַרוּף ג"ש אַחֲרַת דְשַׁבַּת שַׁבְתוֹן כְּדִלְעִיל וּזִש"א בְּשִׁלְמָא ר"פ פְּלוּמַר אָף עַל גַּב דַּיֵּשׁ דוֹחַק מ"מ טַעְמוּ דְר"פ נִיחָא טְפִי מְשׁוּם דְקָרָא דְכַתִּיב בְּגוֹפֵיָהּ עֲדִיף אֱלָא רַב אֶחָא מ"ט לָא תְרִיץ כְּרַב פֶּפְא וּמְשַׁנֵּי דְרַב אֶחָא סְבִירִי לִיהָ דַתְשַׁבְּתוּ שַׁבְתְּכֶם אֲתִי לְרַבּוֹת תּוֹסְפֹת לְשַׁבְתוֹת וִי"ט כְּדַתְנָא וְעִנִּיתֶם כּו' וְר"פ לִית בִּיָּה תּוֹסְפוֹ וְדוּק: אֱלָא רַב אֶחָא מ"ט כּו' וְקָשָׁה דְכִינּוּן דְמַרְבִּינּוּ י"ט דְאִית בְּהוּ תּוֹסְפֹת כ"ש שַׁבְתוֹת וִי"ל דְאֵם לָא הָיָה אֱלָא רַבּוּי א' דַתְשַׁבְּתוּ וְדֹאֵי דַהֲנָה מוֹקְמִינּוּ לִיהָ לְשַׁבְתוֹת דַּחְמִירִי וְלֹא לִי"ט אֲבָל הַשְׁתָּא דְאִיפָא תְרִי רַבּוּי מוֹקְמִינּוּ תְשַׁבְּתוּ לִי"ט וְשַׁבְתְּכֶם לְשַׁבְתוֹת.

אֲמַנָם רְאִיתִי בַת"כ דְהַגְיָרְסָא הִיא מְהוּפְכַת וְכֵן מְצִאתִי פ"ק דְר"ה וְגִיָרְסָא גְכוּנָה הִיא בְּעִנֵּי וּבְזָה גְבִין מ"ש רַש"י מִיָּבְעֵי לִיהָ לְכַדְתְּנָא לְשֶׁאֵר י"ט וְלֹא אִיוּה"ך דְקָאֵי עַכ"ל דְלִשׁוֹן זֶה שֶׁל רַש"י צְרִיף לְמוֹדְעֵי מַה הִיא פּוֹנְתוּ וְיִרְאָה כְּשֶׁנְעוֹרֵר תּוֹסְפוֹת לְאִיסוּר מְלֹאכָה דִּיּוּה"ך מְהִיכָא נִפְקָא לְתַנָּא דַתּוֹסְפוֹת עִינוּי דְרִישׁ מוֹעֲנִיתֶם בַּט' וְתּוֹסְפוֹת שַׁבְתוֹת מִתִּיבַת תְּשַׁבְּתוּ וְתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב מִשַּׁבְתְּכֶם וְנִשְׁאָר לָנוּ לְדַעַת תּוֹסְפוֹת דְאִיסוּר מְלֹאכָה דִּיּוּה"ך מְהִיכָא נִפְקָא לִיהָ לְתַנָּא וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמַר דְנִפְקָא לִיהָ מִתִּיבַת שַׁבְתְּכֶם דְאִינוּ מַרְבִּים מְשֶׁם תּוֹסְפוֹת לִי"ט וּבְכֻלָּל י"ט הוּא יוּה"ך וְאֵם נְאָמַר דְרַב זֶה גַּמְצָא דְרַב אֶחָא לָא מְשַׁנֵּי מִיָּדֵי אֲמַאי לָא אָמַר כְּר"פ דְהִיא גּוֹפֵיָהּ שַׁבַּת אִיקָרֵי מִדְּכַתִּיב תְּשַׁבְּתוּ שַׁבְתְּכֶם דְמַאי תְרוּצָא דְשַׁבְתְּכֶם מִיָּבְעֵי לִיהָ לְכַדְתְּנָא לְרַבּוֹת תּוֹסְפוֹת לְיוֹם טוֹב וְהִלָּא בְכֻלָּל זֶה הוּא אִיסוּר תּוֹסְפוֹת מְלֹאכָה דִּיּוֹם הַכְּפוּרִים.

וְנִמְצָא דְהַפְתוּב קָרָאוּ כְּפוּר וְכָל זֶה הִרְגִישׁ רַש"י וּבָא וְלִיָּמַד לָנוּ דְרַב אֶחָא סְבִירִי לִיהָ דְשַׁבְתְּכֶם מִיָּבְעֵי לִיהָ לְכַדְתְּנָא לְרַבּוֹת תּוֹסְפוֹת לִי"ט וְלֹא אִיוּה"כ קָאֵי פְלוּמַר וְאִין אָנוּ מַרְבִּין תּוֹסְפוֹת לְאִיסוּר מְלֹאכָה דִּיּוּה"ך מִתִּיבַת שַׁבְתְּכֶם אֱלָא שַׁבְתְּכֶם אִי"ט קָאֵי וְלֹא אִיסוּר מְלֹאכָה דִּיּוּה"ך וְנִמְצָא דְכְפוּר לָא נִקְרָא שַׁבַּת וּבְכֵן יָפָה תִירוּץ רַב אֶחָא דְשַׁבְתְּכֶם

אצטרף לתוספות יום טוב זהו פגנת רש"י ז"ל לע"ד וכ"ת תוספות לאיסור מלאכה מנ"ל יש לומר דנפקא ליה מתיבתא תשבתו ומשם אנו מרבין תוספות לשבתות ויוה"ך דהם שנים פאיסור כל המלאכה ונשאר תיבת שבתכם לרבות תוספות י"ט ולא איה"ך קאי ודוק: תניא וענייתם את נפשתיכם בט' לחדש יכול יתחיל ויתענה פירוש יתענה כל יום הט' ת"ל בערב פירוש דהיינו ליל יוד אי בערב יכול משתחשף פירוש ולא יתענה כלל בט' ת"ל בט' ואם פן קשו קראי אהדדי ומשנינו הא פיצד מתחיל ומתענה מבע"י ולפ"ז מיעוטא דבערב דממעט ט' היינו שלא יתענה כל יום ט' אבל לעולם יתענה בו קצת דהיינו שיוסיף מחול על הקדש וזש"א קרא וענייתם בתשעה לחדש פלומר תתענו בט' סמוך לחשיכה ולעולם פירוש בערבהוא ליל יוה"ך והתוספות נפיק מדכתיב וענייתם בט' לחדש אבל אין לומר דפירוש דקרא דהיינו לומר שיתענה בערב יום הט' דנמצא דבערב הוא סוף יום הט' דהא נדאי ליתא דפי' בערב הוא משתחשף דהיינו ליל יו"ך וכן מוכח סיפ' דקרא מערב עד ערב דהיינו ליל י"א ועד בכלל דהיינו שיוסיף מחול על הקדש ביציאתו וכן פירש"י דר"ה ת"ל עד ערב ערב לילה הוא וערב בכלל דעד ועד בכלל עכ"ל.

וא"ת מה ק"ל בקרא דוענייתם כו' הא כתיב בראשון בי"ד יום לחדש בערב תאכלו מצות ואותו ערב ר"ל ערב של ט"ו ה"נ נימא ערב של יוד כפר תירצו התוספת פ"ק דברכות דף ח' ע"ב יע"ש ונהביאו הרא"ם פרשת בא ומרן הב"י ריש הלכות פסח: ותנא דעצם עצם כו' פרש"י מדאצטרף למעוטי כו' ואיכא למידק דהנה ראינו בת"כ דבתחלה דרש קרא דוענייתם לתוספות ואחר כך דרש בעצם עצם למעט תוספות מפרת ואזקה והרב בעל קרבן אהרן נתקשה בזה הרבה והניחו בצ"ע יע"ש ולע"ד יראה דנדאי לא נעלם מהתלמוד דבתחלה דרש התנא קרא דוענייתם לתוספות מ"מ פריה התלמוד שפיר דלפי המסקנא דאית לן קרא דעצם עצם למעט תוספת מעונש ואזקה ממילא משמע דיש איסור בתוספת וזהו דרש פשוט בתלמוד לשתוק מהו קרא מדאצטרף הו קרא ודוגמא לזה מ"ש התוספת קדושין דף ל"ד ד"ה סד"א גילף ט"ו ט"ו יע"ש גם יש דבור חמור פ"ג דשבועות דף כ"ג ד"ה שכר מנזיר וכתב הרב מוהריב"ל ח"ב דף קי"ד דהבנת אותו דבור תליא בכלל מדאצטרף שפכתו התוספת פ"ק דשבועות ובכמה דוכתי בתלמודא יע"ש ואם פן ה"נ כף היא פגנת התלמוד דאחר דאית לן מיעוטא דבעצם למעט תוספת מעונש ואזקה קרא דוענייתם ותי' דאתי לדר' חזיא כו' ומה שדרש התנא דת"כ וענייתם לתוספת היינו מקמי דדרש דרשא דעצם עצם אבל אחר דדרש ג"ש דעצם עצם דעל עצומו של יום יש כרת ואזקה ולא אתוספות ממילא משמע דאיסור יש בתוספת וצריך לבקש דרשא חדשה לפסוק וענייתם דהיינו דרב חזיא וכו': עוד הקשה הר"ב קרבן אהרן דאיהו אמרינו דעצם עצם אתי למעוטי תוספות והא רבינא דריש עצם עצם לג"ש.

ולע"ד לא קשיא מידי דהתנא בהדיא דריש תיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה למעט תוספת מפרת ואחר כך דריש בעצם האמור גבי אזקה למעט תוספות מאזקה וכיון דנתמעט מאזקה כל שפן דנתמעט מפרת ואם פן אייתר עצם האמור גבי עונש דמלאכה לעשות ג"ש דעצם עצם כדאמר רבינא האי תנא עצם עצם האמור גבי עונש דמלאכה ואם פן נמצא דהכל אמת דיש ג"ש דעצם עצם למילף אזקה ממלאכה לעינוי כדאמר רבינא וזהו מתיבת בעצם האמור גבי עונש דמלאכה אבל בעצם האמור גבי אזקה דמלאכה בא ללמד דלא יש אזקה לתו' מלאכה' וכ"ש דאין עונש וכן בעצם האמור גבי

עונש דעינוי דרשי' לי' למעט תוספת מעונש וא"כ ממילא משמע דיש איסור תורה בתוס' מדאצטריה הפתוב למעט מעונש ואזהרה ולכך פריה שפיר ותנא דעצם עצם האי בט' לחדש מאי עביד ליה.

ומיהו סיפיה דקרא דכתיב תשבתו שבתכם דרשינן ליה לרבות תוספת בשבתות ויו"ט כדדריש התנא אלא דלענין תוספות דיוה"ך דדריש מועניתם הוא דאמרינן דלא אצטריה להוציא תוספת משם דאצטריה בעצם למעט תוספת יוה"ך מעונש ואזהרה משם ידעינן דיש איסור תוספות ביו"ך ונמצא לפי שטתה זו דיש תוספ' בכיפור וכן לשבתות וי"ט וזלת לדעת רב פפא דדריש תשבתו שבתכם ללמד דיוה"ך נקרא שבת משמע דלית ליה איסור דתוספת בשבתות וי"ט ויש לתמוה על רב פפא איך יחלוק בזה דלית תוספת בשבתות וי"ט הפך תנא דת"כ ויש לומר דסבירי ליה לר"פ דמאי דדריש התנא תוספות לשבתות וי"ט מקרא דתשבתו שבתכם הוא אסמכתא בעלמא דקרא דתשבתו שבתכם אצטריה ללמד דיוה"ך נקרא שבת ללמד דיש אזהרה בעינוי דומיא דשבת ולרב פפא לית ליה תוספת בשבתות וי"ט ומיהו ביוה"ך יספור דהך תנא ס"ל דאית ליה תוספות מדאצטריה בעצם בעצם ללמד דנתמעט תוספות מאזהרה ועונש אלא דסבר הך תנא דיש תוס' מיוה"ך בין בענוי ובין מלאכה משום דבעינוי ובמלאכה פתיב בעצם למעט תוס' מעונש אלא דסבר הך תנא דיש איסור בתוס' בין לענין עינוי דיוה"ך בין לענין מלאכה דיוה"ך וכל זה לשיטת רש"י דפירוש הך דמדאצטריה למעט תוס' מעונש ואזהרה ממילא שמיעי דמוסיפין: אמנם יש לפרש שטה אחרת דכשאמר התלמוד ותנא דעצם עצם האי בט' לחדש מאי עביד ליה ה"פ דכיון דדריש בעצם בעצם למעט תוס' מעונש ואזהרה לגמרי נתמעט ולא יש שום איסור בתוס' ומה שדריש תנא דת"כ תחלה וענייתם לתוס' היינו מקמי דדרש דרשת בעצם אבל אחר דמסיק דבעצם אתי למעט תוס' מעונש ואזהרה צריה לבקש דרשא אחרת לוענית' ומשני דרבי חייא כו' ושטה זו פירש רש"י פ"ו דפסחים דף ס"ח ע"ב וז"ל פל האוכל ושותה בפ' בתרא דיומא כו' יע"ש עוד אפשר לומר דהתלמוד סבר דהנהך תרי ברייתות השנויות בת"כ דבתחלה דריש מקרא דוענייתם לתוס' הוא סברת ת"ק ומה שדריש בברייתא אחרת תנא דעצם עצם למעט תוס' מעונש ואזהרה לגמרי נתמעט והוא תנא אחר ותברה מי ששנה זו לא שנה זו דיש תנא דסבירי ליה דיש איסור תוס' מקרא דוענייתם ותנא דעצם עצם לית ליה תוס' ואמרו אצטריה ליה קרא דוענייתם ללמד פל האוכל ושותה כו' וכן יש להוכיח קצת דהוי סברות דתרי תנאי משום דחזינו בת"כ דבתחלה דריש קרא דוענייתם לתוס' דהוא פירק האמור בסה"פ ואחר כך מיתי דדרשא של בעצם בעצם והם פסוקים הפתובים בתחלת הפרשה ואלו הנה חז הול"ל למדרש קראי פסדרן ומדמייתי ת"כ הפסוקי מהופכי הפננה לומר דיש תנא אחר דלית ליה תוס' דקר' מיעוט תוס' מעונש ואזהרה ולגמרי נתמעט ולדידיה צ"ל דקרא דוענייתם אתא לומר פל האוכל ושותה כו' ונמצא לפי זה דפליגי תנאי בתוס' מר אית ליה תוס' ומר לית ליה תוס' ולדידיה קרא דוענייתם אתא לומר פל האוכל בט' כו': וזה נראה דעת הרב המגיד בפ"א מהש"ע שכתב שבפ' יוה"ך נראה שהוא מחלוקת תנאים מר אית ליה תוס' ומר לית ליה והרמב"ם פסק כמ"ד לית ליה משום דאמרו דתנא דעצם עצם דריש לקרא דוענייתם לכל האוכל ושותה בט' כו' ודרשא זו היא פשוטה וידועה בגמרא בכמה דוכתי כדאיתא פ"ו דפסחים דף ס"ח מר בריה דרבנא כו' בר ממעלי יומא דכיפורי

משום הא דר' חנינא אלמא דהלכה פהה תנא דלית ליה תוס' ודריש וענינתם לכל האוכל בט' כו' זה נראה בכונת המגיד ומ"מ יש תימה על הרמב"ם דכיון דפסק כמ"ד דלית תוס' במלאכה לא ביוה"ך ולא בשבתות וי"ט מנ"ל דיש תוס' בעיננו ויותר תימה על המ"מ שפא להליץ על הרמב"ם דפסק כמ"ד דאין איסור תוס' מן התורה ואם כן הי"ל לבאר מנ"ל להר"מ דיש תוס' מן התורה גבי עיננו דהנה התנא דסבר דיש תוס' סבירי ליה בין במלאכה בין בעיננו והתנא דס"ל דלית תוס' בין במלאכה בין בעיננו ופשרה זו שפשה הרמב"ם היא סברא חדשה ממוצעת ולא מצאנו ס' זו מהריב"ל ח"א והל"מ וס' קרבן אהרן נתחבטו בקושיות זו ותירצו כל אחד לפי דרכו וכל הדרכים בתוקת ספנה ודבריהם אינם מספיקים כמו שיראה המעיין: ומה שיראה לי הוא זה דהנה נדאי לענן הנה תנאי דמיתיית הכא תלמודא משמע דמאן דאי' לי' תוס' מה"ת אית לי' גם במלאכה ומאן דל"ל ל"ל גם בעיננו ומ"מ הרמב"ם סבירי ליה דהתלמוד סבר דלענן תוס' עיננו פסק כמ"ד דיש תוס' דהא חזונון בי"ט פ"ק המביא דתוס' יוה"ך דאורייתא ולגבי מלאכה מוכח בשמעתין דרב פפא דהוא בתרא לית ליה תוס' במלאכה בשבתות וי"ט דהא קרא דתשבתו שבתכם דמיניה דריש התנא תוס' לשבתות ויום טוב רב פפא אמר דאתא קרא ללמד דיש אזהרה בעיננו ליום עצמו כמו גבי שבת אלמא דרב פפא סבירי ליה דלית תוס' במלאכה ובעיננו אשכחן בפרק המביא דסבירי ליה לתלמוד דתוס' יוה"ך דאורייתא אלמא האמוראים עשו פשרה זו דלענן עיננו יש תוספות מדכתוב מערב עד ערב ולענן מלאכה גם בשבתות לית תוספות דקרא דתשבתו שבתכם אתא ללמד אזהרה לעיננו של יום עצמו כדדריש רב פפא ורישא דקרא דוענינתם בט' אתא לומר דכל האוכל בט' כו' וזו דרשא ידועה בתלמוד ומשמע דהיא הלכה כדמוכח פ"ו דפסחים ומדכתוב מערב עד ערב יש תוספות לעיננו וכדמוכח פ"ק המביא ולמלאכה אין תוספת משום דסיפא דקרא תשבתו שבתכם סבירי ליה לרב פפא בפרקין דלא אתי לתוספו' אלא ללמד אזהרה לעיננו של יום עצמו ונמצא דפשרה זו שפשה הרמב"ם היא לקוחה מדברי האמוראים שיש להם פח לעשות פשרה בין התנאים כנ"ל ודוק: כל האוכל ושותה בט' כו' איפא למיזק דמדקאמר פאלו התענה משמע דהמתענה ה"ז משופח ואלו פ"ו דפסחים אמרינן מר בריה דרביןא כו' משום הך דרש' דוענינת' כו' אלמא דאנכל עדיף ממתענה וקצת פוסקי' כתבו דע"כ אסור להתענות בו וכן מתבאר מדברי הרמב"ם פ"ג דנדרי' כשנדייק מ"ש פאלו התענ' ט' וירא' דהול"ל פאלו התענ' אלא יראה דכוננתו פה היא דאכיל' עי"כ חשיבא פאלו עשה ב' תעניות ט' וי' ונמצא דבעבור האכילה יש לו שפך כב' תעניות דהכי משמע ליה קרא וענינתם בט' לחדש בערב כלומר אכילת ט' חשיבא כב' תעניות ט' וגם בערב דהיינו יוד אבל אם יתענה בעי"כ אינו חשיב אלא כתענית אחד ואכילה דידיה חשיבא כב' תעניות ולכך מר בריה דרביןא הנה אוכל.

א"נ דאכילה דעיה"כ שקלה הכתוב כתענית חמור וגדול יום אדיר בשנה דהיינו יוה"ך דאינו דומה שפך המתענה בשאר ימות השנה כשפך המתענה ביוה"ך וה"ק וענינתם בט' לחדש כלומר אכילת ט' אני מעלה אותה פאלו הוא תענית בערב דהיינו יוד וזהו שרמז התנא כל האוכל בט' כו' כלומר דשקול אכילת ט' פאלו התענה תעני' גדול נמצא דהוא שקול פאלו התענ' ט' וי' דהם תעניות גדולים ולפי' מר בריה דרביןא הי' אוכל בעי"כ דחשיבא כתעני' דיוה"ך אבל אם הנה מתענה בט' הנה לו שפך כתענית דעלמ' דשפכו

מועט וע' בב"י ובס' יד יוסף דף רע"ט ע"ג: מין אילן הוא כו' פלומר דאשמועי' דלא הוי
גרק וכן פרש"י פרק לולב הגזול יע"ש: ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה פירוש רש"י
בסופה דלא תיממה מין גרק הוא מפני שהוא עץ שפול וכתבו עליו התוספות דלאו בהכי
תליא מלתא כו' היינו לומר דסימן לדעת איזהו אילן גרק אמרינו פרק כ"מ היכא
מברכין בפה"ע היכא דאי שקלת ליה לפרי איתא לגנוזא וחדר מפיק כו' וכ"כ הרמב"ם
פ"ו דכלאים דין ד' ונתפאר בא"ח סימן ר"ג וא"כ אם הפלפלין אינו מוציא עליו מעיקרו
ועץ שלו מוציא עליו ופירות בכל השנה נדאי דמין אילן הוא אפי' דהוא נמוך ופשיטא
דחייב בערלה לכן פ"ה התוס' דסד"א דכיון דסופן לייבש אפי' רטיבותא פטורין קמ"ל
וא"ל דמה טענה היא זו דסופן לייבש הלא בעודן לחין ראוינו לאכילה י"ל דכיון דאין
נוטעין אותם אלא ע"ד שנתייבשו ויאכלו רובן ביבשותן שחוקין פתבלין ואינם נאכלין
בפני עצמם הו"א דאין עליהם תורת עץ מאכל ויהיו פטורים מערלה ומדע שכן הוא
דהרי הרמב"ם פ"ב דברכות דין ז פתב הפלפלין והזנגביל בזמן שהם רטובים מברך
עליהם בפה"א ומקשו עלה יברכו בפה"ע דהא מין אילן הוא דחייב בערלה ומירץ
הרשב"א בתשובת סימן ת' דהטעם שאין נוטעין אותם אלא ע"ד שנתייבשו לאכלן
פתבלין וכן פתב מרן בכ"מ יע"ש אם פן משום דה טעמא הנה ס"ד לפוטרו מערלה קמ"ל
דאפילו הכא חייבין ואפילו הכי מברך עליהו בפה"א: ודע שבקשתי בהרמב"ם בה' נטע
רבעי ובהלכות מ"א דשם מדבר בדיני ערלה ולא מצאתי שהביא דין זה דפלפלין ונראה
דסבירי לי דאינם חייבים דהוא סבור דהו בריתא דתני פלפלין חייבין בערלה יחידאה
הוא דהרי בריש הברייתא תניא הנה ר"מ אומר כו' ומדקאמר הנה משמע דרבנן פליגי
וסבירי לי דפטורין פינו דאין נוטעין אותן אלא אדעת' לייבשם לאוכלם פתבלין ולא הוי
נטיעה דעץ מאכל ובפ"ג דעוקצין אפליגו תנאי בפלפלין דר"ע סבר גלקחין בכסף מעשר
ואינם מטמאים טומאת אוכלין ור"י בן נורי חלק עליו וכ"פ הרמב"ם בפ"ו דמעשר שני
ופ"א מהלכות טומאת אוכלין יע"ש ומיהו יש לומר דהיא מייירי בפלפלין יבשין אבל
לחים נקחים בכ"מ וגם מטמאין טומאת אוכלין אף מ"מ נראה דסבירי ליה להרמב"ם
דרבנן פליגי על ר"מ וסבירי ליה פינו דלא נטעי אינשי הפלפלין אלא על דעת לייבשם
לא חשיב עץ מאכל לחיבתם בערלה וכ"ת אם פן מאי פריה לרבא דאמר פס פלפלי פטור
מר"מ לימא אגא דאמרי פרבנן י"ל דפלוגתיהו לא הוי אלא לענין ערלה דר"מ ס"ל
אע"ג דנוטעים אדעתא לייבשם חייבים מריבוי הפתוב ורבנן ס"ל דפטורין דהוי פמו נטע
לקורות או לסייג דפטורין אבל אם הנה נטעם לאכלם לחים פלהו מודו דחשיב מאכל
וקשה לרבא ולפ"ז נחה שקטה תמיהת הראשונים על הרי"ף והרמב"ם אמאי אמרו דעל
פלפלין לחין יברך בפה"א דהנה להם לברך בפה"ע פינו דחייבין בערלה משום דמשמע
להו דרבנן פליגי וסברי דפלפלין פטורין מערל' וה"ז דומה לאילן שנטע לסייג או לקורות
ולא לאכלן דהוא פטור מערל' ולפי הצעה זו יש לי גמגום על תשובת הרשד"ם י"ד סימן
קצ"א שנשאל אם הנוודים יש להם דין ערלה והשיב דזה תלוי בפלוגתא דרבנן ואתא
דפלפלין דלדעת הסוברים דפלפלין לחים מברך בפה"ע פינו דנהגו בהם ערלה אם פן
בנוודים שפתבו הפוסקים א"ח סימן ר"ד דמברכין בפה"א אין להם ערלה אבל לדעת
הרי"ף והרמב"ם דהם סבורים דפלפלין לחים מברך בפה"א ואפילו נהגו בהן ערלה
א"כ לדידהו נמי אע"ג דבנוודים מברך בפה"א יש להם דין ערלה יע"ש: ואחר נשיקת

נדיו אני אומר דלדעת הרי"ף והרמב"ם דסבירי ליה דעל הפלפלין מברך בפה"א אין בהם דין ערלה דהרי לא הביאו הברייתא דפלפלין חייבין בערלה וטעמם דפטורין מערלה משום דלא נטעי להו אלא אדעתא לייבשן לאכלם כתבלין וכל מידי דלטעמא או לריחא עביד לא חשיב אנכל לענין נקח בכ"מ ולטומאת אוכלין כמ"ש הרמב"ם פ"ז דמעשר שני ופ"א מטומאת אוכלין ואם פן הוורדים נמי רובא נטעי להו אדעתא להריח אם אוכלם יברך בפה"א ואין בהם ערלה וה"ז דומה לאילן שנטעו לסיג או לקורות ולא לאכול פירותיו דפטור מערלה ותו ק"ל על הרשד"ם דהוא ר"ל דאליבא דהרמב"ם ו"ל בפורדים יש דין ערלה ואיך אפשר זה ונהרי אשפחן להרמב"ם בפ"ט דברכות דעל הנרד ומי נרד מברך בורא עצי בשמים ודלא כס' גאון שאומ' דמברך הנותן ריח טוב בפירות וכתב הטור סימן רי"ו דהרא"ש הכריע פהרמב"ם ודאי ללא פרי הן שאין עיקרון לאכילה ואם איתא דלהרמב"ם נהג ערלה בפורדים והוא פרי עץ הו"ל לברך הנותן ריח טוב בפירות אלא ודאי דלהרמב"ם לא נהג דין ערלה בפורד דאין עיקרון אלא להריח ומיעוטא דמיעוטא הוא שנוטעים אדעתא לאוכלם וראיתי בתשובת מהרי"ט י"ד סימן ל"ד הביא דברי הרשד"ם והקשה עליהם באופן אחר יע"ש ומסקנא דמלתא לע"ד דאין לנהוג ערלה בפורד דרובא נטעי לה להריח ולא לאכול וה"ט דנהגו העולם לברך עליהם בורא עצי בשמים משום דעיקרון להריח ומהאי טעמא נמי הוא מה שאין נוהגין להפריש תרומות ומעשרות בא"י מהפורד המרוקח כמו שמפרישין מן היין שנגמרה מלאכתו ביז ישראל משום דס"ל דהפורדים אינם חייבים במעשר דאין זורעין אותם אלא להריח ועיין בהרמב"ם פ"ב דתרומות דין ב' דדוק: תוספות ד"ה שהפלפלין כו' במאי דשקלו וטרו התוספ' בענין תבלין אם חייבין במעשר ליישב פל הבקיאיות הסותרת בזה נתיי אל לבי לדעת מה יסבור הרמב"ם בזה וראיתי דבהלכות מע' פ"ו פשהעתיק הבריית' דמיייתי תלמודא בפרק בכל מערבין רשפ"א אומר עוקלא תבלין וליטרא ירק כו' דהיא ברייתא מתנייא במעשר שפחלקן לעניים בגורן וקאמר דאין פוחתין לעניים בגורן מעוקלא תבלין כו' ואמרנו משמיה דרב וכן לעירוב ומשמע מהך ברייתא דתבלין נהגה בהו מעשר והרמב"ם פ"ו דהלכות מעשר השמיט תבלין משמע דסבירי ליה דתבלין לאו בני אכילה נינהו ופטורים ממעשר וגם אינם ראויים לעירוב כמ"ד שם בגמרא הכי וקשה דאשפחן להרמב"ם פ"ה דעירובין דין י"א דמערבין בעוקלא תבלין אלמא דס"ל דתבלין חזו למאכל דמערבין בהם ואם פן קשים דבריו אהדדי והרב המגיד ו"ל כתב שם דכל השיעורין שכתב הרמב"ם הם ברייתות ומימות חוץ מן התבלין שיש חולקין ואומרים דאין מערבין בהם עכ"ל והרא"ש וטא"ח סימן שפ"ו כתבו דאין מערבין בתבלין ושם הליץ מרן הב"י ו"ל במ"ש הרמב"ם דמערבין בתבלין משום דס"ל דלפום קושטא בני אכילה נינהו וקשה דא"כ אמאי לא פסקה הרמב"ם פ"ו דהלכות מע' לענין מעשר וצ"ע: האי הימלתא כו' פירש רש"י בשמים כתושים בדבש ומדפריה תלמודא על פס ונגבילא ביומי דכפורי פטור משמע שהוא זנגביל מרוקח בדבש והוא בעיניה ואינו בשמים כתושים ויש ליישב ועיין טא"ח ס"ס ר"ג ובב"י ס"ס ר"ד בתשובת תרומת הדשן על הגונגניות יע"ש: עוד פרש"י שרייא ואין בה משום גיעולי גוים דנותן טעם לפגם: וק' דל"ל הך טעמא ת"ל דסתם פלי גוים אינם בני יומין וכיון שפן הו"ל נ"ט לפגם או אפשר דסבר רש"י דסתם פלי גוים דיינינן להו כבני יומן כדמוכח מהרמב"ם כמ"ש מרן י"ד

סי' קכ"ב אלא דוקא בהימלתא שרי משום דאפ"י יהיו בני יומן נ"ט לפגם בהימלתא: עוד
כתב רש"י ומדקאמר אין בו משום בישולי גוים כו' קשה דמנ"ל דכוננת הקושיא היא פה
נימא מדקאמר דמברכין עליה בפה"א אלקא דהיא ראוייה לאכול ואמאי ביוה"כ פטור.

יש לומר דאם זו היא הקושית לא פריה מידי דאימא דונגבילא אינו ראוי לאכילה לא לח
ולא יבש בעודו בעיניה אבל פשמשלים אותם בדבש ראוייה לאכילה ולפיכך יברך
בפה"א פדין כל הפירות שאינם ראויים לאוכלן חיים ומברכין עליה מבוששלין או מרוקחין
ברפת הפרי ותו דא"א לו' דונגביל אינו נאכל לח דא"כ אינו נאכל כמו שהוא חי ובכה"ג
אסור משום בישולי גוים ומדקאמר דשרי עכ"ל דנאכל פמות שהוא חי ואין בו משום
בישולי גוים ודוק: שטה ציר או מורקיס פטור הא חומץ חייב כו' דרש ר' גידל אין הל'
כר' וכ"פ הרמב"ם פ"ב דש"ע דשטה חומץ אי פטור אלקא סבירי ליה דאין הלכה כר'.

ואיכא למידק מהא דגרסינן בירושלמי פ"ו דתרומות ובפרקין תניא המגמע חומץ של
תרומה משלם את הקרן ולא את החומץ הכוסס חזיטין של תרומה משלם את הקרן ולא
את החומץ ר"א אומר אני משלם קרן וחומץ שהחומץ משיב את הנפש רבי ירמיה בשם
רבי אחי מודים חכמים לרבי במגמע חומץ של תרומה אחר טבולו ע"כ והרמב"ם פסק
פ"י דתרומות דין ז' כרבי שפתב וז"ל פסס את החטים כו' והראב"ד השיג עליו אמאי
פסק כרבי ומרן בכ"מ שם הליץ בעד הרמב"ם וגירסא הירושלמי שהביא שם מרן אינה
מכוננת פפי הגירסא שפתבתי ומכל מקום פסקי הרמב"ם סתרי אהדדי דהכא לענין יוה"ד
פסק דשטה חומץ חי פטור אלקא הוא מזיק וכיון שפון גם לענין תרומה הוי ליה למימר
למפסק דשטה חומץ משלם קרן ואינו משלם חומץ משום דכתיב פי יאכל פרט למזיק
ואפשר לחלק ולומר דהכא לענין יוה"ד דבעי לשותות מלא לוגמיו בכדי שתית רביעית
כדי שיהיה חייב אם שטה מלא לוגמיו חומץ חי בכדי שתית רביעית פטור דאזוקי מזיק
אבל התם מיירי בגומע את החומץ דשותה ממנו מעט מעט ואינו שותהו בבת אחת בכה"ג
לא אזוקי מזיק ולפיכך משלם קרן וחומץ וקרוב לזה מצאתי שתיירץ בפרק הירוש' כ"י
של מהר"ש סריליו ז"ל וז"ל ויש לומר דמגמע לחוד ושותה לחוד והכא גבי תרומה
מיירי דוקא במגמע והתם ביום כפור בשותה דלאו שתיה היא עכ"ל וע"פ חילוק זה יש
לתרץ מה שנינו בפרכות דעל החומץ מברך שהפל וכן מרן הבית יוסף א"ח סימן כ"ד
דהקשה הרא"ש דהייכי מברכין על החומץ הא אמרינן ביומא דשותה חומץ ביוה"ד
פטור ותיירץ דהכא מיירי במזוג קצת ולכך מברכין וכן כתב הטור שם ולפי מ"ש יש
ליישב דשותה חומץ ביום כפור פטור הוא משום דשותה שיעור מלא לוגמיו דאזוקי
מזיק אבל בגמע מעט חומץ אינו מזיק וברכה א' אין לה שיעור ולפיכך מברך שהפל
ומיירי דשותה כדי גמיעה דאינו מזיק אמנם ראיתי בהרמב"ם פ"ח דין ח' דעל החומץ
מברך שהפל ולא תריו בנ"ר אלקא דמיירי דשטה רביעית דמברך אחריו ואם פן צ"ל
התיירץ של הרא"ש דאיירי במזוג קצת ודוק: דרש רב גידל אין הלכה כרבי כו'
והרמב"ם פסק דשטה חומץ חי טובא פטור אבל שותה חומץ מזוג חייב ומרן הבית יוסף
סימן תרי"ב הקשה דכיון דבמזוג פסק דחייבי הכי נמי הוי ליה למימר למפסק דשטה
הרבה חייב ונדחק שם בתיירץ קוש' זו והל"מ תירץ תירץ מפולפל וגם הוא דוחק בעיני
ומה שנ"ל כשנעורר דבשלקא מה שהקפיד רב גידל ואמר אימור דאמרי אנא חי מזוג
מי אמרי א"ש משום דכן עשו אבל מה שהקפיד ואמר אימור דאמרי אנא פורתא כו' לא

א"ש דמי הוא זה ואיזה הוא דשתה חנומן חי הרבה דיקפוד עליו וקלא מה שעשו העם הוא שמזגו ושתו חלא ועל מה שעשה הוי ליה למימר להקפיד לא על מה שלא עשו ותו דמה סברא היא דבשתה חנומן חי פורתא פטור משום דמזיק ובטובא חייב וקלא לפי הסברא גם חנומן חי הרבה מזיק ודין הוא שיהא פטור ומפח קושיות הללו נראה דגירסא אחרת הי"ל להרמב"ם וכן מצאתיה בהרא"ש ו"ל שמע רב גידל ואקפיד א"ל אימור דאמרי אגא חי מזוג מי אמרי אימור דאמרי אגא פורתא טובא מי אמרי דאמרי אגא בדיעבד לכתחלה מי אמרי ע"כ ולגירסא זו מ"ש טובא מי אמרי ה"פ אפילו לפי דעתכם שאתם סבורים דהתרתו במזוג יהיה בפורתא בטובא מזוג מי אמרי ואם פן שפיר פסק הר"מ דחנומן חי פטור אפילו ששתה הרבה ובמזוג חייב בין הרבה בין מעט פיון דשתה מלא לוגמיו חייב ושוב ראיתי בב"ח שכ"ב יע"ש ודוק: דף פ"ב ע"א מתניתין התינוקות אין מענין אותם ביוה"ד וכו' איכא למידק רישא דמתניתין ל"ל הוי ליה למימר התינוקות מחנכין אותן כו' והיה נ"ל דאי הנה תני הכי הו"א דהחינוך הוא לפני שנה כו' אבל קודם לכן אין חייבין לחנכם אבל אם ירצה רשאי לכה אשמועינן רש"י אין מענין אותם לומר דאין רשאים וכן יראה מדברי הרמב"ם ספ"ב דש"ע שכתב קטן פחות מכן ט' אין מענין אותו ביום הכפורים כדי שלא יבא לידי ספנה אבל מפירש רש"י נראה איכא שכתב אין מענין אותם אין חייבין כו' ומרן הבית יוסף ס"ס תרי"ו רמז מחלוקת זה וצריך לנישב רישא דמתני' אליבא דרש"י ונראה דרש"י סבירי ליה דרישא דמתני' איירי אפילו פשהקטן רוצה להתענות ואפ"ה קאמר מתני' אין מענין אותם פלומר אין חייבין למנוע מהם מאכל אבל אם ירצו למנוע מהם מאכל רשאי פיון דהקטן רוצה להתענות אבל פשהקטן רוצה לאכול מודה רש"י דאינו רשאי לענותו שלא יבא לידי ספנה ולפי זה אפשר לומר דרש"י והרמב"ם לא פליגי לענין דינא אלא בפירוש המשנה דהרמב"ם פירש מתני' פשהקטן רוצה לאכול ובהא קאמר אין מענין אותם כדי שלא יבא לידי ספנה ורש"י פירש למתניתין פשהקטן אינו רוצה לאכול ובהא קאמר אין מענין פלומר אין חייבין למנוע מהם מאכל אלא רשאי אביו לעשות מה שירצה והוכרח רש"י לפרש פן משום דאם איתא דאפי' פשהקטן רוצה להתענות חייב אביו להאכילו שלא יסתפן הוי ליה למימר התינוקות מאכילין אותם כו' דאז הנה משמע דאין מניחין אותם להתענות אבל השתא דקתני אין מענין משמע דה"ק אין חייבין למנוע מהם מאכל ודוק: אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיים פרש"י לפני שנה היינו שתיים ולפני שנתיים היינו ג' ק"ל דלימא מחנכין אותם שתיים וג' שנים י"ל דהתנא רצה לרמוז לנו דסד"א דלא הנה ראוי לחנך התינוק רק שנה א' דהוא מןפלא סמוך לאיש ונדרו נדר ובאותו שנה פשיטא דמחנכין קמ"ל דמחנכין לפני שנה דהיינו כו' לפני ב' דהיינו ג' ודוק: א"ר הווא פן ח' וכן ט' מחנכין אותו כו' קש' פיון דר' הווא מייירי בתינוקת אמאי נקט לשון זכר ותו ק' אמאי שביק רב הווא מלפרש לנו דין התינו' ופירש דין תינוקת ולזה יש להשיב דנקט דינא דתינוקת דהו' חדושא דמקדמת לתינוק גם לענין חינוך דסד"א דאין להקדים חינוך התינוקת מחינוך התינוק משום דעיקר חינוך הוא בתינו' קמ"ל ועיין בהרמב"ם ס' המלחמות ובהר"ן ודוק: בשלמא לרב הווא ולרב נחמן לפני שנה לדבריהם ולפני שנתי' לדבריה' כה היא הגירסא בספרים וט"ס הוא ולפי פרש"י ה"ג לפני שנה לדבריהן ולפני שנתיים לר"ת ולפי גירסא זו ניחא וסרו מהו הקושיות שהקש' הרא"ש

על רש"י אבל הרא"ש גריס בשלמא לרב הוּנָא וְלַר"ן נִיחָא סְתָמָא וְלַכֵּן הִקְשָׁה מ"ש ופ"י מ"ש ועיין בחדושי הלכות ודוק: תוספות ד"ה אלא לרב הוּנָא כו' זה הדיבור קשה להולמו כמ"ש בחדושי הלכות ותירץ דמפרשים התוספת פפירש הרא"ש דפירש לעיל דמתניתין לא זו אף זו קתני וק"ל דבשלמא במתני' דלא קתני או שייך לומר לא זו א"ז אבל הכא בפרייתא דקתני שנה או שנתים א"א ליישב בדרך לא זו אף זו ודוק: לפי שראיתי בסוגיא זו של תינוקת דיש בה סברות הרבה בין הפוסקים ויש גירסאות מתחלפות דרש"י וְהָרָא"ש יש להם גירסא אחת פפתוב בפרי' וְהָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם יש להם גירסא אחרת וקשה להלום לפי חלוף הגירסאות של הרי"ף סוגית הגמרא לכן נתתי אל לפי להעמיק העיון במהדורא שנית וליישוב הסוגיא לפי חלוף הגירסא זה החלי בס"ד: מתני' התינוקות אין מענין אותם ביום פפור ק"ק תיבת ביום פפור דפשיט' דביוה"ך עסקינו והנה לענין דינא נסתפקתי אם מחנכין התינוקות לט"ב ולשאר תעניות ולכאורה נראה דאין מחנכין אותם כ"א ביוה"ך וכן נר' ממ"ש פרק מקו' שנהגו דף נ"ד דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בט"ב כו' משמע דוקא הני אבל תינוקות לא וכן נראה מדברי הפוסקים שלא הזכירו חינוך התינוקות בט"ב ואפשר דזה רמז התנא באמרו ביוה"ך פלומר דמחנכין אותם דוקא ביום פפור אבל בט"ב לא ואת"ל דימצא פוסק שייאמר דמחנכים אותם לט"ב נאמר דהתנא נקט ברישא התינוקות פלומר שלא הגיעו לחינוך אין מענין אותם אפי' ב"כ אבל אם הגיעו לחינוך מחנכים אותם אפי' בט"ב וכ"ש ביוה"ך ולכך נקט בריש' ביוה"ך ובסיפ' נקט סתמא ועיין בתשובת הרמ"ע סי' קי"א דכתב דמחנכים התינוקו' לשעות אבל לענין השלמה אין מחנכים יע"ש: פרש"י מחנכים אותם לשעות לפני שנה שהיא סמוכה כו' שעות שנים הללו דפרש"י פן מתבאר במתני' פ' יוצא דופן האשה ממהר' לבא לפני האיש שנה א' גבי מה ששנינו שם בת י"א שנה ויום א' נדריה נבדקין בת י"ב שנ' ויום א' נדריה קיימין וכו' ומשמע דתיתי בעינו שנים וסימני' דהיינו ב' שערות פדתנו פרק בא סימן תינוקת שהביאה שערות או חולצות או מתייבמת כו' והיינו שהביאה שערות אחר י"ב שנה ויום אחד וזה דתינוקת קודם לתינוק פי' הרמב"ם שם להיות חייגו קצרין מחיי האיש ברוב ע"כ ולי הנה נראה דהבן מתיש פחו בלימוד או אוננות לפיכך שיהא מלהביא סימן גדלות שנה א' יותר מהבת ויש רמז לזה בדברי רש"י פתובות דף ו' ע"א יע"ש ובגמרא שם בנדה אמרו דפליגי תנאי בזה דר' סבר דתינוקת קודמת משום דכתיב ויבן ה' את הצלע כו' וכתבו שם התוספת בנדה דף מ"ה ע"א דהלכה כר' מחברו יע"ש ומלתא דפשיטא הוא בעיני דהלכה כר' פיון דסתם מתני' דהתם פותיה ונהלכה פסתם משנה דאע"ג דר' סתם המשניות לא היה סותמה כפי סברתו אלא כפי סברת רוב החכמים דהרי אנשפחו בכמה דוכתי מתניתין דלא פרבי ודוק: וחפשיתי לדעת מנ"ל לרז"ל דאינו נקרא איש עד י"ג שנה ויום אחד ומצאתי בתשובות הר"י סג"ל סימן נ"א שהביא אסמכתא לזה ומסיק דהעיקר הוא דהוא הל"מ פדאמרינו בעלמא שיעורין הלכתא גינהו יע"ש ועיין בר"ע פ' דאבות גבי בן י"ג למצות וכשהגיע הבן לי"ג שנה ויום אח' והבת לי"ב שנה ויום אחד מסתמא אנו אומר לקצת ענינים שהביאו ב' שערות וכן פתב בעל המפה אנרח חיים סימן נ"ד לענין קדיש יע"ש ומהראנ"ח ח"ב סימן ל"ז האריף בזה דשורת הדין הוא לדעת המצריכים שנים וסימנים דצריף לבודקו בהבאת ב' שערות גם פן אחר השנים אלא דנהגו שלא לבדוק

בהבאת שְׁעָרוֹת לְעִנְיָן קְדִישׁ כִּינּוּן שֶׁהֵגִיעַ לְכָל־ל שָׁנִים מְשׁוּם דְּסִבְרֵי כְּמִקְצֵת רַבְּנוֹתָא דְשָׁנִי
בְּלֹא סִימָנִים סְגִי לְעִנְיָן קְדִישׁ יַע"ש וְלִי נִרְאֶה לְהַכְרִיעַ דְּטַעְמָא הָוֵי כַּמ"ש מוֹר"ם דְּמִסְתַּמָּא
אֲנִי מִחֲזִיקִין שֶׁהֵבִיא שְׁעָרוֹת לְעִנְיָנִים אֵלּוּ כִּינּוּן דֵּהֵגִיעוּ לְכָל־ל שָׁנִים דְּהָרֵי מְחַנְכִין
הַתִּינוּקוֹת לְפָנֵי שָׁנָה וּשְׁנָתִים מְשׁוּם דְּאֲנִי תוֹלִין דְּמִסְתַּמָּא כְּשִׁיגִיעַ לְכָל־ל שָׁנִים יָבִיא ב'
שְׁעָרוֹת וְזֶה יִרְאֶה דְּכִינּוּן רַש"י בַּמ"ש שְׁדַרְדָּה תִּינוּקוֹת לְהֵבִיא ב' שְׁעָרוֹת בִּי"ב וַיּוֹם אֶחָד
כּו' וְעוֹד דָּאֵם הֵגִיעַ לְכָל־ל שָׁנִים וּבְדַקְנוּהוּ וְלֹא מְצִינוּ לוֹ שְׁעָרוֹת אִינוּ קָטָן בְּנוֹדָי אֲלֵא
סִימָן הוּא דְּאִימּוֹר הֵבִיא ב' שְׁעָרוֹת וְנִשְׁרִי כְּדָאֲמַרְי בְּעֵלְמָא חִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא נִשְׁרִי וּמַה"ט
מְסִיק בַּת"ה סִימָן קנ"ה בְּנַעַר כְּחוּשׁ דֵּהֵגִיעַ לְכָל־ל שָׁנִים וְאִין שְׁעָרוֹת נִרְאִין בּוֹ דְּאִין לְהַקְל
לוֹמַר שְׁלֹא יִתְעַנֶּה דְּסַפֵּק פֶּרַת הוּא דְּחִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא נִשְׁרִי יַע"ש וְדוּק: פֶּרַש"י אוֹ לְפָנֵי ב'
שָׁנִים שֶׁהוּא לְפָנֵי ב' שָׁנִים כּו' וּבַגְמָרָא פְּרִיָּה כּו' וְאִיכָא לְמִידָק מַה בָּא רַש"י לְלַמְדָּנוּ דְּבַג'
פְּרִיָּה וְתוֹ ק"ל דְּלִפְרַש"י דְּלְפָנֵי שְׁנָתִים ר"ל אוֹ לְפָנֵי שְׁנָתִים ל"ק קו' הַגְמָרָא דְּקוֹשְׁיָא
הַגְמָרָא הוּא מְפָנֵי דְּחֻשְׁבַּ מִתְּנִי כְּפִשְׁטָה דְּבַחַד תִּינוּק אִינְרֵי כְּשִׁמְחַנְכִין אוֹתוֹ לְפָנֵי שָׁנָה
וְלְפָנֵי שְׁנָתִים וְאֵהָד פִּירֵשׁ מִתּוֹקֵם שְׁפִיר הַקּוֹשְׁיָא הַשְׁתָּא בְּפָנֵי שְׁנָתִים כּו' בְּפָנֵי שָׁנָה
מִיבְעִיָּא אֲבָל אִם פִּירֵשׁ דְּמִתְנִי הָוֵי אוֹ לְפָנֵי שְׁנָתִים עַכ"ל דְּמִינְרֵי בַב' תִּינוּקָת וְהִינּוּ
תִירוּצָא דְּרַב חֲסֵדָא הָא בְּחוּלָה כּו' דְּלִפִּי תִירוּץ זֶה פִּירֵשׁ דְּמִתְנִיתִין הָוֵי הֵכִי מְחַנְכִין
הַתִּינוּקוֹת לְפָנֵי שָׁנָה אִם הוּא חוּלָה וְלְפָנֵי שְׁנָתִים אִם הוּא בְּרִיא תוֹ ק"ל הָדָּה פִּירֵשׁ דְּרַש"י
דְּפִירֵשׁ בְּמִתְנִי מְחַנְכִין אוֹתוֹ לְפָנֵי שָׁנָה דֵּהִינּוּ ב' כּו' זֶה הַפִּירֵשׁ לֹא אֲתִי כְּרַב הוּנָא וְכַר"ן
וְכָל שְׁפָן דְּכַר"י נְמִי לֹא אֲתִי וְאִם כֵּן צְרִיכִין אֲנִי לְמוֹדַעֵי זֶה הַפִּירֵשׁ כְּמָאן אֲתִי וְנִרְאֶה לִי
דְּאֲתִי כְּשִׁינּוּיָא דְּרַב חֲסֵדָא דְּמִשְׁנֵי הָא בְּחוּלָה הָא בְּבִרְיָא וְסִבְרֵי לִיהִי לְרַש"י דַּר"ח הֵכִי
מְפָרֵשׁ לְמִתְנִיתִין אֲבָל מְחַנְכִין אוֹתָם חִינּוּף שְׁעוֹת לְפָנֵי שָׁנָה שֶׁהִיא סְמוּכָה לְפָרְקוֹן דֵּהִינּוּ
ב' וְהִינּוּ בְּחוּלָה אוֹ לְפָנֵי שְׁנָתִים דֵּהִינּוּ ג' וְהִינּוּ בְּבִרְיָא וְהַפְּל בְּחִינּוּף שְׁעוֹת דֵּהִשְׁלֵמָה
דְּרַבְּנָן לִית לִיהִי לַר"ח וְכֵן מִתְבָּאֵר דְּזוֹ הִיא ס' ר"ח לְדַעַת רַש"י מַמ"ש רַש"י לְקַמּוֹן בְּסוּגִיָּא
דְּגְמָרָא בְּלִשׁוֹן אֲלֵא לַר"י קוֹשְׁיָא דְּכַתְּבַ שְׁם רַש"י וְרִישָׁא בְּחוּלָה וְסִיפָא בְּבִרְיָא כְּדֹאֻקְמָה
ר"ח נְמִי לֹא תוֹקְמָה דְּמִתְנִי קַתְּנִי ג' לְבִרְיָא וּב' לְחוּלָה וְרִי"א ב' לְבִרְיָא וְאֶחָד לְחוּלָה
עַכ"ל מִשְׁמַע בְּהַדְּיָא מְלִשׁוֹן זֶה דְּמִתְנִיתִין לַר"ח הָוֵי חִינּוּף ג' לְבִרְיָא וּב' לְחוּלָה וְזֶהוּ
פִירֵשׁ רַש"י שְׁפִירֵשׁ בְּמִתְנִי וְאִיכָא לְמִידָק אֲמַאי בְּחַר רַש"י לְפָרֵשׁ כַּר"ח יוֹתֵר מְשָׂאֵר
פִּי דְּאֲמָרוּ אִידָּהּ אֲמוֹרָאֵי יֵשׁ לוֹמַר דְּסִבְרֵי לִיהִי דְּפִירֵשׁ ר"ח הוּא יוֹתֵר מְרֻנּוּחַ מְשׁוּם
דְּלַר"י צְרִיָּה לְהַגִּיהַּ הַמְשָׁנָה דְּלֹא נִיתְנֵי לְפָנֵי שָׁנָה וְלְפָנֵי שְׁנָתִי אֲלֵא אִימָא שָׁנָה אוֹ שְׁנָתִים
וְגַם פִּירוּשׁ רַב הוּנָא וְר"ן הוּא דְּוַחֵק דְּמוֹקֵי מִתְנִי בְּחוּלָה וְקוֹשְׁיָא אֲמַאי לֹא נִקְטַ דִּין הַבְּרִיא
וְתוֹ דְּלִדִּידָהּ לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה כְּפּוּל בְּלִי צְוִרְדָּה מְחַנְכִין חִינּוּף שְׁעוֹת לְפָנֵי שָׁנָה דֵּהִינּוּ שְׁנָתִים
לְפָנֵי הַשְׁלֵמָה דְּדְּבָרֵיהֶם שֶׁהֵן ג' לְפָנֵי הַשְׁלֵמָה דְּד"ת וְזֶה דְּוַחֵק עֲצוּם לְכֵן בְּחַר רַש"י
בְּפִירוּשׁ ר"ח דֵּהוּא יוֹתֵר מְרֻנּוּחַ וּמַה שְׁפִיטִים רַש"י וּבַגְמָרָא פְּרִיָּה וְכו' אִם כֵּן תוֹתוֹ לְרַמּוֹן
דְּקוֹשְׁיָת הַגְמָרָא כְּדִמְשַׁמַּע מְפָשֵׁט לְשׁוֹנוֹ קוֹשְׁיָא מַאי בָּא לְלַמְדָּנוּ וְתוֹ דֵּהוּא סוֹתֵר הַקּוֹדֵם
דֵּהוּא פִּי דְּמִתְנִי ה"ק אוֹ לְפָנֵי שְׁנָתִים דְּמִשְׁמַעוֹת לִישְׁנָא דְּאִוּ מְשַׁמַּע דְּבַתְרֵי תִינוּקוֹת אִינְרֵי
כְּדְּפִרְיָשִׁית לְעִיל לְכֵן נִרְאֶה דְּרַש"י לֹא בָּא לְרַמּוֹן קו' הַגְמָרָא דָּאֵם כֵּן הִיל"ל וּבַגְמָרָא פְּרִיָּה
הַשְׁתָּא בְּפָנֵי שְׁנָתִים מְחַנְכִין בְּפָנֵי שָׁנָה מִיבְעִיָּא אֲלֵא נִרְאֶה דְּכִנּוּתוֹ דְּלִפִּי דֵּהוּא פִּי מִתְחַל'
דְּלְפָנֵי שָׁנָה ר"ל שְׁנָתִים וְלְפָנֵי שְׁנָתִים ר"ל ג' וּמִתּוֹדָהּ קוֹשְׁיָת הַגְמָרָא דְּקֹאֲמַר הַשְׁתָּא בְּפָנֵי
שְׁנָתִים מְחַנְכִין דְּאֶחָד לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה בְּבִי"ת וְלֹא בְּלִמ"ד כְּדִקְתְּנֵי לְפָנֵי וּמִשְׁמַעוֹת הַגַּמ' דְּקֹאֲמַר

בב"ת הוא כאלו קאמר השתא שתי שנים מחנכים שנה א' מיבעיא וזה סותר פירוש של רש"י דהחינוך הוי שנתים או ג' שנים וזה הרגיש רש"י ו"ל ולכן מסיים למלתייה ובגמרא פריה פלומר דאע"ג דהגמרא אחז הלשון בב"ת לא מפני זה תסתור פירושי אלא תפרש הקושיא כף השתא לפני שנתים דהיינו ג' שנים מחנכין לפני שנה דהיינו ב' שנים מיבעיא זה נ"ל בכונת רש"י ו"ל ודוק: גמרא השתא לפני שתיים מחנכין כו' איפא למידק מאי פריה אימא דמתני' תרי חנוכי קתני לפני שנה להשלמ' לפני שתיים לחינוך שעות וראיתי בהר"ן דלפי גירסת הרי"ף בדברי ר"ן הכי מפרש לה למתניתין יע"ש אמנם לפי גירסת רש"י קשה אמאי לא משני תלמודא הך שינויא דמתני' איירי בתרי חנוכי ויש ליישב בכמה אנפי ודוק: א"ר הונא בן ח' וכן ט' מחנכים אותו כו' לפי גירס' רש"י דאיירי בתינוקת קשה אמאי נקט לשון זכר היל"ל בת ח' וכו' ולזה יש לומר דבן אינו ר"ל זכר אלא שיעור ח' וט' אף קשה מ"ש משלימין והיל"ל משלימות וי"ל דכיון דאיירי דהגדולים היו מחנכים את התינוק נמצא דהצווי הוא על הגדולים שיעשו שהתינוקת הזו תשלים התענית ולז"א משלימין ועוד יראה משום הא דתנן פ"ד דנזיר האיש מדיר את בנו בנזיר ואמרין בגמרא דבתו לא משום דבנו חייב לחנכו ובתו אינו חייב לחנכה נמצא דעיקר החינוך בעלמא הוא בבן ומדמחנכין את הבן בצום יום כיפור אנו למדין שייחנכו גם את הבת דמש"ה נקט רב הונא דינו בתינוקת לאשמועינן חידושא דגם בתינוקת מחנכין ונקט לשון זכר לרמזו דמשום דאשפחון חינוך בזכר אנו עושים בנקבה אבל אם לא היה חיוב חינוך בזכר לא היינו מחנכים הנקבה אלא משום דבזכר מחנכין אותו בחינוך שעות ומשלימין מדרבנן לפיכך אנו עושים חינוך פנה בתינוקות ודוק: תנן התינוקות כו' בשלמא לרב הונא ור"ן כו' כף היא הגירסא לפרש"י פדכתבנא לעיל וקשה אמאי לא אמר נמי בשלמא לרב חסדא נחא אלא לר"י קשיא יש לומר דכל בשלמא בא לרמזו שיש דוחקים אליביה אלא דיש לתרץ בדוחק אלא לפי קשיא וכמו כן פאן לפירוש ר"ח דמשני הא בחולה הא בבריא לא שייך לומר בשלמא לר"ח נחא דפשיטא דלר"ח נחא ואתי מרנוח כדפרש"י במתני' וכמ"ש לעיל אבל לרב הונא ור"ן קשה ליישב המשנה כמ"ש לעיל אבל מ"מ יש ליישבה בדוחק דה"ק לפני שנה לדבריהם כו' אלא לר"י קשה ומשני דר"י מגיה המשנה והיינו דקאמר א"ל ר"י אימא שנה או שנתים כו' ודוק: ת"ש דתני רבה מחנכין כו' בשלמא לר"י נחא כו' איפא למידק מה דוחק יש לר"י דאמר בשלמא יש לומר דלר"י ק"ק מאי קמ"ל הא דתני רבה מתניתין היא לפי מה שתירץ ר"י משנתנו דגריס שנה או שתיים אבל לר"ח ור"ן ק"ט דהוא הפך דבריהם וקשה אמאי לא הקשו מברייתא זו לר"ח דהא רש"י פי' דלר"ח פי' דמתני' הכי הוי מחנכין ב' שנים לחולה או ג' לבריא והכא קתני שנה או שתיים וק' לר"ח י"ל דר"ח תירץ דברייתא מייירי בחולה וה"ק מחנכין אותם לא מבעיא שנה א' אלא אפילו ב' מחנכים ולפי שטתה זו הקשו התוספות אמאי לא משני לרב הונא ולר"ן דסמוך לפרקן להשלמת דבריהם קאמר דלכאורה קשה דאיך אפשר לומר דתרי חנוכי שעות הוא ב' שנים לרב הונא ולר"ן בין בחולה בין בבריא והכי קתני בבריית' שנה או ב' דמשמע דיש פעמים דהחינוך הוא שנה א' ועכצ"ל דס"ל לתוספת דה"פ דבריית' לא מיבעיא שנה א' דמחנכין אלא אפילו שתיים וכן תירץ בחדושי הלכות אמנם קשה דהכי מצי לפרש דהוי לא זו אף זו פיון דקתני או פדכתבנא לעיל וצ"ל דסבירי ליה לתוספת דאפילו

דקתני או מציינו לפרש דהוי לא זו אף זו ונההכרח לזה משום דאל"כ תקשי ליה הך
ברייתא לר"ח ולר"ח עכ"ל דמפרש להך ברייתא בדרף לא זו אף זו פדכתי' ודוק: ודע
דבסוגיא זו יש דרף אחרת להרי"ף בסברת ר' הונא ור"ן ור' יוחנן פפתוב בהרי"ף וקשה
להלום לפי גירסתו מ"ש בגמרא בשלמא לר"ה ולר"ן ניחא אלא לר"י קשה וכו' ואחר
העיון בדברי הרי"ף והר"ן צריף להקדי' דמ"ש במשנה מחנכין אותם לפני שנה כו' לא
הווי כדפרש"י לפני שנה דהיינו שנים וכו' אלא סבירי ליה דה"פ מחנכין אותם שנה או
שנים ולפי דברי רב הונא מתני' איירי בהשלמה דדבריהן לפני שנה א' דהיינו שנה א'
בחולה ולפני שנים דהיינו שתי שנים בבריא ולר"ן ה"פ מתניתין איירי בתרי חנוכי
לפני שנה דהיינו שנה אחת לענין השלמה ולפני שנים דהיינו ב' שנים לענין חינוף
שעות והיינו דקאמר בגמרא בשלמא לרב הונא ור"ן ניחא אלא לרבי יוחנן קש' דהשלמה
לית ליה פלל וחינוף שעות סבירי ליה דהוי בתינוק ג' שנים דהיינו י"א י"ב י"ג קשיא
מתניתין ודחוק הוי להעמיד משנתנו לר"י בחנוף תינוקת דהוי ב' שנים י"א וי"ב דאמאי
שביק חינוף התינוק דהוי ג' שנים ומשני א"ל ר"י מאי שנה או ב' סמוף לפרקן דהיינו
שנת י"ג ושנת י"ג לא אצטריף התנא למתני דהוי תוף הפרק פשיטא דמחנכים פי
אצטריף לומר דמחנכים הוי שנה או ב' סמוף לפרקן ועם שנת י"ג דהוי הפרק הווי ג'
שנים פדברי ר' יוחנן דהכי סבירי ליה לר"י דמחנכין לתינוק חנוף שעות י"א וי"ב וי"ג
ובשנת י"ג ויום אחד דהיינו י"ד משלים מדאוריית' ומדוקדק שפיר לפי גירס' הרי"ף
מאי דמשני הגמרא א"ל ר"י מאי שנה או ב' סמוף לפרקן דעיקר התירוץ רמוז במה
שהוסיף על לשון המשנה הנה תיבות סמוף לפרקן דאלו לגי' רש"י ולפי' לא הל"ל אלא
א"ל ר"י אימא שנה או ב' כלו' ולא תתני לפני ולפני ודוק: ומיהו קשה לפי גירסת הרי"ף
מה שהקשה אחר פ' מדתני רבה בר שמואל תינוקות אין מענין אותם ביוה"ד אבל
מחנכין אותם שנה או ב' סמוף לפרקן בשלמא לר"י ניחא כו' דמכל זה נראה דהך שינויי
דחינוף השלמה לא אמרוה רב הונא ור"ן אלא להך ברייתא וכלא במתניתין אמרוה דהא
פירש לעיל פשאמרו בשלמא לרב הונא ולר"ן ניחא דהיינו דרב הונא מוקי לה בהשלמה
ור"ן בתרי חנוכי חינוף השלמה וחינוף שעות ומה הוקשה להם מהברייתא לרב הונא
ור"ן והל"מ נתקשה בזה יע"ש ונראה לי דנדאי במשנה אוקמוה לרב הונא בהשלמה
ולר"ן בתרי חנוכי פדפי' הר"ן והיינו משום דסבירי ליה דלשון המשנה דקתני מחנכין
אותם לפני שנה רצה לומר שנה אחד ולפני שנים דהיינו ב' שנים אמנם בברייתא
דקתני מחנכים אותם שנה או שנים סמוף לפרק דדרף הברייתא לפרש יותר מן המשנה
אם פן קשיא מאי קמ"ל ברייתא יותר מהמשנה בשלמ' לרבי יוחנן אשמועי' ברייתא
דחנוף שעות הווי ב' שנים במה שהוסיפה הבריית' הנה תיבות סמוף לפרקן דל"ת
פדמשמע ממתניתין לכאורה דהחנוף הוי ב' בלבד אלא לרב הונא ור"ן דתוף הפרק הוי
פלאחר הפרק ומשלים מדאורייתא והשלמה דרבנן הם ב' שנים לרב הונא לבריא וא'
לחולה ומדברי הברייתא משמע דהחנוף הוי ג' שנים מדקתני סמוף לפרקן אם פן על
פרחף איירי בחנוף שעות דהוי ג' שנים כר"י ומשני א"ל רבנן מאי חנוף נמי דקתני
השלמה ומדוקדק שפיר לפי שיטה זו תיבת נמי כלו' א"ל רבנן לא מיבעיא במשנה דא"ש
דמיירי בהשלמה אלא גם בברייתא איירי בחנוף השלמה דרבנן דהוי שנה או ב' סמוף
לפרקן אבל שנת הפרק גופיה לא הוי בכלל חנוף דרבנן אלא מדאורייתא דס"ל תוף

הפּרָק פּלאַסר הַפּרָק וּמְדִין פְּרִיף וּמִי קָרִי לַחֲנוּף הַשְּׁלֵמָה וְהָא תַּנְיָא כּו' פְּלוּמֵר נְהִי דְבַמְשַׁנְתִּינוּ פִּי רַב הוּנָא וְר"ן דְּאִינְרִי בְּהַשְּׁלֵמָה אַבְל בְּפִרְיִית' קִשָּׁה לוּמֵר דְּמִינְרִי בְּהַשְּׁלֵמָה מְשׁוּם דְּבְבִרִיית' אַחֲרִיתִי פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ דְּהוּי חֲנוּף שְׁעוֹת וּמְשַׁנֵּי תַרִי חֲנוּכִי הוּוּ וְדוּק: וּלְעַנְנֵן הַלְכָה הֶרִי"ף פֶּסֶק לְפִי גִירְסָתוֹ לְעַנְנֵן הַשְּׁלֵמָה דְּאִוְרִייתָא פְּרַבִּי יוֹחֲנָן דְּהִבֵּת י"ב נְיוֹם א' וּבֶן מִי"ג נְיוֹם א' שְׁהִבִּיאוּ סִמְן מְשַׁלְמִין מְדְאִוְרִייתָא אַבְל תּוֹף הַפּרָק דְּהִינּוּ לַבַּת בְּשַׁנַּת י"א נְיוֹם אַחַד דְּהִינּוּ שְׁנַת י"ב וְהִבֵּן בְּשַׁנַּת י"ב נְיוֹם אַחַד דְּהִינּוּ בְּשַׁנַּת י"ג אִין חֲיִיבִים לְהַשְּׁלִים מְדְאִוְרִייתָא אֲפִילוּ הִבִּיאוּ ב' שְׁעֵרוֹת תּוֹף הַפּרָק מְשׁוּם דְּקִי"ל לְכָל הַתּוֹרָה בְּפִרְק יוֹצֵא דוֹפֵן תּוֹף הַפּרָק פְּלַפְנֵי הַפּרָק וְאֲפִילוּ הִבִּיאוּ ב' שְׁעֵרוֹת אֲמַרְינֵן דְּשׁוּמָא גִינְהוּ וְדִלָּא פְּסַבְרַת רַב הוּנָא וְר"ן דְּסְבִירִי לִיָּה תּוֹף הַפּרָק פְּלַאסֵר הַפּרָק מִיָּהוּ לְעַנְנֵן הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן דְּסְבִירִי לִיָּה לְר"י דְּהַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן לִיפָּא וְרַב הוּנָא וְר"ן סְבִירִי לִיָּה דְּאִיפָּא בְּהָא מְלֵתָא פְּסַקִּינֵן פְּרַב הוּנָא וְר"ן דְּבְתַרְרָא גִינְהוּ וְהַלְכָתָא פְּבְתַרְרָא וּבְעַנְנֵן פְּלוּגְתָּא דְּרַב הוּנָא וְר"ן מְאִיזוּ שְׁנָה מִתְחִיל הַחֲנוּף פֶּסֶק פְּר"ן דְּאָמֵר מְלֵתָא מְצִיעַתָא וּלְפִיכָף פֶּסֶק הֶרִי"ף דְּבֶן י"א נְיוֹם א' מְשַׁלְמִין מְדְרַבְּנָן בֵּין לְתִינּוּק בֵּין לְתִינּוּקָת וּבֶן ט' נְיוֹם א' וּבֶן י' נְיוֹם אַחַד מְחַנְכִין אוֹתוֹ לְשְׁעוֹת פְּר"ן: וְאִיפָּא לְמִידָק טוּבָא עַל הֶרִי"ף דְּהִיָּאָה פֶּסֶק דְּבֶן י"א נְיוֹם אַחַד מְשַׁלְמִין מְדְרַבְּנָן גַּם לְתִינּוּק דָּאָם כֵּן נִמְצָא לְפִי זֶה דְּאִית לִיָּה דִּישׁ הַשְּׁלֵמָה מְדְרַבְּנָן לְתִינּוּק ב' שְׁנִים דְּהִינּוּ שְׁנַת י"ב וִי"ג וְר"ן לָא אָמֵר דִּישׁ הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן רַק שְׁנָה אַחַד בְּלַבַּד גַּם לְתִינּוּק וְהִיָּאָה פֶּסֶק הֶרִי"ף דִּישׁ הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן לְתִינּוּק ב' שְׁנִים וְאָמֵר דְּהוּי הַפֶּסֶק פְּר"ן וְהוּא הַפֶּף ר"ן וְהֶרֶאשׁוּנִים נִתְקַשׁוּ בְּזֶה: וִי"ל דְּנִדְּאִי הֶרִי"ף פֶּסֶק פְּר"ן דְּהִכִּי אָמֵר ר"ן כֵּן י"א נְיוֹם אַחַד מְשַׁלְמִין מְדְרַבְּנָן וּמְשׁוּם דְּס"ל לְר"ן כֵּן י"ב נְיוֹם אַחַד מְשַׁלְמִין מְדְאִוְרִייתָא מְשׁוּם דְּס"ל תּוֹף הַפּרָק פְּלַאסֵר הַפּרָק אָמֵר דְּהַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן הוּי שְׁנָה אַחַד בְּלַבַּד אֲמַנֵם לְדִידֵן דְּסְבִירִי לִיָּה דְּתּוֹף הַפּרָק פְּלַפְנֵי הַפּרָק הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן הוּי ב' שְׁנִים וּלְעוֹלָם לְעַנְנֵן מְאִימְתִי מִתְחִיל הַחֲנוּף לְהַתְעַנּוֹת וּלְהַשְּׁלִים מְדְרַבְּנָן אָנוּ פּוֹסְקִין פְּר"ן דְּהוּי מִבֶּן י"א נְיוֹם אַחַד וּבְזֶה אִין הַפְּרֵשׁ בְּעַנְנֵן הַזֶּמֶן בֵּין פֶּסֶק הֶרִי"ף לְדַבְרֵי ר"ן אֲלָא הַהַפְּרֵשׁ הוּא לְעַנְנֵן שְׁמוֹת דְּר"ן אָמֵר הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן שְׁנָה א' וְהֶרִי"ף אָמֵר ב' שְׁנִים לְתִינּוּק דְּהִינּוּ י"א נְיוֹם אַחַד י"ב נְיוֹם א' וִי"ג נְיוֹם אַח' מְשַׁלְמִים מְדְאִוְרִייתָא בְּאִוְפֵן דְּלְעַנְנֵן מְאִימְתִי מִתְחִיל חֲנוּף שְׁעוֹת וְחֲנוּף הַשְּׁלֵמָה פֶּסֶק הֶרִי"ף לְגַמְרִי פְּר"ן דְּאָמֵר מְלֵתָא מְצִיעַתָא דְּחֲנוּף שְׁעוֹת מִתְחִיל מִבֶּן ט' נְיוֹם א' וְחֲנוּף הַשְּׁלֵמָה מִי"א נְיוֹם א' וְאִין אָנוּ מְשַׁגְּיחִין עַל הַשְּׁמוֹת דְּלְר"ן הוּי הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן שְׁנָה א' וְלְהֶרִי"ף ב' דְּאִזְיֵל לְטַעְמִיָּה דְּפֶסֶק בְּעֵלְמָא תּוֹף הַפּרָק פְּלַפְנֵי הַפּרָק וּלְפִירֵשׁ הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן יֵצֵא לְהֶרִי"ף שְׁהֵם ב' שְׁנִים וְזֶה בְּרוּר: אָף ק"ל לְפִי פֶּסֶק הֶרִי"ף אִיף יִפְרֵשׁ הַמְּשַׁנָּה אַבְל מְחַנְכִים אוֹתָם קוֹדֵם לְשְׁנָה וְקוֹדֵם לְשְׁתִּים וַיֵּשׁ לוּמֵר דִּיפְרֵשׁ הַמְּשַׁנָּה בְּחֲנוּף שְׁעוֹת מְחַנְכִים שְׁנָה א' לְחוּלָה וּב' לְבִרְיָא וְחֲנוּף הַשְּׁלֵמָה לָא גִרְמַז בְּמְשַׁנָּה א"כ יִפְרֵשׁ הַמְּשַׁנָּה בְּחֲנוּף הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן שְׁנָה א' לַבַּת וּב' שְׁנִים לְבֶן דְּהָא לְהֶרִי"ף מִבֶּן י"א נְיוֹם א' מִתְחִיל לְהַשְּׁלִים מְדְרַבְּנָן הַבֶּן וְהַבַּת וּנְמַצָּא דְּהַבַּת מְשַׁלְמַת שְׁנָה א' דְּרַבְּנָן לְפִנֵי גְדוּלְתָהּ וְהַבֶּן ב' שְׁנִים לְפִנֵי גְדוּלוֹתוֹ וְעוֹד אֲפֻשֵׁר הִנֵּה לְפָרֵשׁ דְּמִתְגִּימֵן מִינְרִי בְּהַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן דְּבֶן וְכָאן בְּבִרְיָא פָּאן בְּחוּלָה דְּהַחוּלָה יִשְׁלִים שְׁנָה א' מְדְרַבְּנָן לְפִנֵי גְדוּלוֹתוֹ וְהַבְּרִיא יִשְׁלִים ב' שְׁנִים דְּרַבְּנָן לְפִנֵי גְדוּלוֹתוֹ אֲמַנֵם דְּרָף זֶה אִינוּ נְכוּן מְשׁוּם דְּהֶרִי"ף פּוֹסֵק פְּר"ן וּלְעַנְנֵן הַשְּׁלֵמָה דְּרַבְּנָן אִין חֲזִיּוּק בֵּין בְּרִיא לְחוּלָה דְּכָל דְּמִקּוֹן רַבְּנָן פְּעִין דְּאִוְרִייתָא תּוּקוֹן כַּמ"ש הֶר"ן לְזַעַת ר"ן וּמ"מ הִנֵּה נִתְבְּאָר דְּלְפִי פֶּסֶק הֶרִי"ף צ"ל

פירוש חדש במשנה מה שלא פירש שום אחר מהאמוראים לא רב הונא ולא ר' יוחנן ולא ר"י וזה שלא בעיני דלפי הפסק צ"ל פירוש חדש הפך פירוש האמוראים וצ"ע: והרא"ש פתב על דברי הרי"ף וק"ל מ"ש דתינוק בן י"א משלים מדרבנן ואמאי משלים אפתי הוי שתי שנים לפני גדלותו כו' וגם ק"ל כו' יע"ש ונהנה לקושיא ראשונה' שהקש' דאמאי פסק דתינוק ישלים שתי שנים לפני גדלות פלומר הלא ר"ן לא אמר דישלי' רק שנה א' לפני גדלות פבר תירצתי לעיל אף הקושני השני' לא ידעתי מאי פריף דהא לא חזינן דכ' הרי"ף דבן י"ב תיב מדאוריית' אדרבה פסק כר"י דבן י"ג ויום אחד דהוא חייב מדאורייתא ואם כונת הרא"ש להקשות על רב הונא ור"ן דס"ל הכי לפי גירסת הרי"ף מאי קשיא ונחלא רב הונא ור"ן הכי סבירי להו בכל התורה דתוף הפרק פלאחר הפרק וכן י"ב ויום א' דהביא שתי שערות חייב להשלים בצום יום הפפורים מן התורה וכן חייב בכל המצות:.

ומה שיראה לי לפירוש קושנית הרא"ש על הרי"ף ו"ל הוא דהרא"ש ראה דהרי"ף פסק דישלים התינוק מן י"א ויום אחד ומסתפק הרא"ש בכונת הרי"ף אמאי פסק בן דאי סביר' ליה להרי"ף דגם לענן צום יום הפפורי' חיובו מן התורה אינו מתחיל אלא מן י"ג ויום א' אם כן ק"ל קושיא ראשונה אמאי פסק דתינוק ישלים שתי שנים לפני גדלות דלא פ"ן דס"ל דהשלמ' דרבנן לא הוי רק שנה אחת ואם סבירי ליה להרי"ף דלעולם בעלמא גדלות של תינוק הוי מן י"ג ויום אחד אבל הקא לענן פפור הגדלות של התינוק מתחיל מ"ב ויום אחד כסברת ר"ן ונמצא דהשלמ' דרבנן לפני גדלות לא הוי רק שנה ק"ל קושיא שניה מ"ש דהזפיר הרי"ף ו"ל בכפור חיוב דאורייתא בן י"ב שנים שהביא סימנים טפי מבכל המצות זה נ"ל בכונת קושנית הרא"ש.

אמנם כונת הרי"ף לע"ד לית בה ספיקא דלעולם החיוב הוא מן התורה הוא בן י"ג ויום אחד בכל התורה כולה גם לענן צום פפור והטעם שפתב הרי"ף דיתחיל התינוק להשלים מן י"א ויום אחד דהיינו ב' שנים לפני גדלות הוא משום דפסק ר"ן לענן מאימתי מתחיל חנוף השלמה לתינוק דלר"ן הכי הוי דמתחיל להשלי' מן י"א ויום א' אע"ג דלר"ן לענן שמות הוי אומר דמשלים התינוק מדרבנן שנה אחד לפני גדלות ולפסק הרי"ף הוי השלמת התינוק ב' שנים לפני גדלות אין משגיחין בשמות זה נראה לי בכונת הרי"ף והרמב"ם פסק פנותיה כמ"ש הר"ן והרב המגיד יע"ש ועיין בהרב המגיד דהזפיר סברות הרבה בענינים אלו והזפיר בתוף דבריו וי"א שיש השלמה בתינוקת מדבריהם בשנת י"ב ואין השלמ' בתינוק מדבריהם כלל סברא זו לא מצאתי לה שורש וענף לא בדברי האמוראים ולא בדברי הפוסקים ואפילו נאמר דשמא בעלי סברא זו יש להם איזו גירסא חדשה בגמרות דידהו מפל מקום אין טעם לדבר בתינוקת יהיה בה חנוף ולא בתינוק דאדרבה איפכא אשפחן חינוף בתינוק ולא בתינוקת פדתנן האיש מדיר את בנו בנזיר אבל לא את בתו וצ"ע: מתני' עוברת שהריחה כו' איכא למיזק היכי פסוק ותני מאכילין אותה והא קודם לוחשים לה באזנה שיוה"ך הוא אולי תתקורר דעתה כדאיתא לקמן בגמרא וכ"פ הפוסקים ותו ק' דבגמרא תניא עוברת שהריחה בשר קדש תוחבין לה פוש ברוטב וכו' ואמאי תנא דמתני' לא באר דין זה דמאכילין אותה מעט מעט כדתני בבבביתא י"ל דכל זה רמוז במשנה במ"ש מאכילין אותה וכו' דקשה דהיל"ל בקיצור מאכילין אותה לבד ומהו זהו שאמר עד שתשוב דעתה אלא ה"ק מאכילין אותה

מעט מעט דתחלה ע"י כוש ברוטב ואם לא נתיישובה דעתה מאכילין אותה רוטב עצמו עד שתשוב דעתה ולפ"ז תנא דמתני' רמז דין הברייתא ולא בא התנא להורות קילא דעופרה שהריחה מאכילין אותה דא"כ הל"ל דקודם לוחשים באזנה אלא בא להורות חומרא דסד"א מאכילין אותה מיד אכילה מרובה קמ"ל: עופרה ק"ק דהל"ל מעופרת ומהו זש"א עופרה דמשמע שהעופר מריח ולשיטת הפוסקים דאפי' דליכא ספנת האם אלא ספנת העופר מחללין עליו שבת ומאכילין אותו א"ש דנקט עופרה ללמדנו הך חידוש' דמשום ספנת העופר לחודיה מחללים עליו יוה"ך ולסברת האומרים דמשום עופר אינו מחללין אלא משום האם אפשר דמשום הכי נקט עופרה דפתח בלשון עובר וסיים בלשון נקבה מאכילין אותה כו' דעתה כו' לרמז דמשום האם מחללין יוה"ך להאכילה שלא תסתכן דאם לא כן הו"ל למימר עופר שהריח מאכילין את אמו עד שישוב נפשו ומיהו הרא"ש והר"ן פתבו דלא משפחת לה ספנת עובר בלא ספנת אם דשניהם מסופנים ודוק: שהריחה ק"ק למה נקט שהריחה דהוי ריח תבשיל כדפירש רש"י והלא אפילו לא הריחה אלא שראתה איזה פרי ונתאונה לאכול ממנו או שהזכירו לפניה איזה מין פירות דאנו רואים לפעמים דהמעופרת מתאוות לאכול ממה שמזכירים לפניה ואם לא תטעום היא מסופנת י"ל דאה"נ אלא שזה דבר שאינו מצוי דהמעופרת תתאנה על הראיה או על השמועה ואורחא דמלתא נקט וכיוצא בזה פתבו הפוסקים דלאו דוקא עופרה שהריחה אלא אפי' כל אדם כדאמרי' בפ' אע"פ אלא דהתנא אורחא כו' ודוק: ת"ר עופרה שהריח בשר הקדש כו' תוחבין לה כוש ומניחין על פיה פלומ' ומוצצתו כדפירש רש"י ונמצא שאכלה טעם הרוטב באופן דמאכילין אותה הקל הקל תחלה בתחלה טעם הרוטב ואחר כך רוטב עצמו ואח"כ שונן עצמו והרמב"ם פי"ד מהלכות מ"א העתיק לדין זה וז"ל עופרה שהריחה בשר קדש כו' והנה יש לתמוה על הרמב"ם למה השמיט חלוקה א' של הברייתא דבתחלה תוחבין לה כוש ברוטב ומרן הבית יוסף א"ח ר"ס תרי"ז תמה שם על הטור דהשמיט תוחבין לה כוש ברוטב יע"ש וכתב דהרמב"ם פתב דין השנוי בברייתא בהמ"א ויש לתמוה איך לא תמה על הרמב"ם תו ק"ל במ"ש הברייתא דנותנין לה רוטב ואח"כ שונן דמה הפרש יש מן הרוטב לשונן עצמו בשלמא לדעת הפוסקים דטעמו ולא ממשו לא מתסר אלא מדרבנן ניחא אבל למאן דאמר טעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא אם כן מה הפרש יש בין המרק שיש בו טעם בשר לבשר עצמו אידי ואידי איסורא דאורייתא הוי ופלוגתא זו דטעמו ולא ממשו האריכו ביה התוס' בפרק בתרא דעכומ"ז דף ס"ז ובפרק גיד הנשה דף צ"ח דרש"י סבר דלא מתסר אלא מדרבנן ור"ת סבירי ליה דמדאורייתא מתסר ומרן בכ"מ פרק ט"ו מהמ"א פתב דדעת הרמב"ם פרש"י וכן פתב באריכות י"ד סימן צ"ח והר"ב בעל"מ פי"ו מהמ"א פתב דיש הפרש בין סברת רש"י להרמב"ם יע"ש באופן דלדעת ר"ת דס"ל דטעם פעיקר במין שאינו מינו דאורייתא דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך פולו להיות אסור ולוקין עליו בכזית כמ"ש הפוסקים בשמו א"כ קשה אמאי קאמר הקא דבתחלה יתנו לו מן המרק ואחר כך מן השונן עצמו והלא טעם פעיקר דאורייתא דלוקין עליו בכזית ואם כן מה לי מרק מה לי שונן עצמו אידי ואידי איסורא דאורייתא ללקות עליו בכזית וצ"ע: עופרה שהריח בשר הקדש כו' מכאן קשה על מ"ש רש"י פ"ה דאבות אהא דתנן שם לא הפילה אשה כו' מתאנת בשר הקדש א"נ מריח אברים של מערכה

שאלו הריח בהן ובאת לטעום אין שומעין לה להאכילה בשר הקדש ע"כ ודבריו קשים לשמוע אמאי אין שומעין לה והא קתני הכא דמאכילין אותה בשר קדש וראיתי בעץ חיים למר חמי ו"ל דהקשה שם על רש"י מפח מתני' ותיגרץ בההיא דאמרין לקמן זילו לחושו לה ואי לא אלקישיא העופר הוא רשע והפנהים קנאים הם פההיא דסנהדרין דכהן ששמש בטומאה אע"פ שאינו אלא במלקות פרחי פהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפצייעין את מוחו ה"נ אע"פ שפן הדין מותר הפנהים לא היו נותנים לה עכ"ל וק"ק לי על תיגרץ זה דהא דכהנים מפצייעין את מוחו היינו משום דחייב מיתה בידי שמים כדמסקינן התם פ"ק ט' דסנהדרין וכן כתב הרמב"ם פ"ד דהלכות ביאת מקדש ופ"ה על גב דכל חייב מיתה בידי שמים אם ירצו ב"ד להרגו אפ"ש דאין רשאים להרגו שמה הלכה היא בטמא ששימש דאם ירצו הפנהים לפצוע את מוחו יהיו עושין כן פ"ה דבבב"א הכי חייב מיתה בידי שמים אבל הכא בעופרה שהריחה אף על גב דאלחישו לה ולא אלחישא אמאי לא יתנו לה ויניחוה שסתפן ותמות אי משום דהעופר הוא רשע וזוהו רשעים מרחם הא דהיא מסוכנת והיא צדקת אמאי לא יתנו לה ותו דהא דלוחשים לעופר טרם שיאכילו לעופר' שהריחה לא מצאנו אותו שאמרוהו אלא ביוה"ד אבל בשאר ימות השנה עופרה שהריחה מדבר איסור אפ"ש דאין לוחשין לה דלא מציינו זה הלחש דיועיל אלא ביוה"ד ולע"ד אפ"ש לתרץ דהפנהים היו סומכין על הגס דאין אשה מפלת מריח בשר הקדש שעל גב המזבח ולפיכך אם הריחה ובאת לטעום אין שומעין לה דהיו סומכין על הגס ומאי דקתני הכא בבב"א דמאכילין אותה בשר קדש היינו בבשר קדש שהיו אוכלים הפנהים מאשם וחסאת ובכה"ג לא היו סומכין על הגס דלא היה הגס נוהג אלא בבשר קדש הנשרפין ע"ג המזבח אמנם קשה דאשפחן דאפליגו אב"י ורבא בפ"ק תמיד נשחט אב"י אמר בנעלין תנו רבא אמר נועלים תנו וקמפלגא אנ"סא אב"י אמר סמכין אנ"סא ורבא אמר לא סמכין ואם תקשי לרבא א"י היו סומכין על הגס להאכילה בשר הקדש משום דלא הפילה אשה כו' והא אין סומכין על הגס יש לומר דהא דרבא הוא איסור קלוש ומדת חסידות שלא יחזיק אדם עצמו לצדיק ויסמוך על הגס ולפי' היו נועלין שערי העזרה ולא רצו לסמוך על הגס דאין הפסד בדבר אם ינעלו השערים ולא יסמכו על הגס אבל הכא אם לא יסמכו ויתנו לה בשר קדש יש נדנוד עון דמאכילין אותה בשר קדש בלי הכרח פ"ה דהוקבע הגס דלא הפילה אשה כו' ובכה"ג מודה הכא דסמכין אנ"סא פנ"ל ודוק: תניא ר"א אומר אם נאמר בכל נפשך כו' ופירש רש"י למה נאמר יאמר החביב וכ"ש שאינו חביב וקשה דלא הו"ל למיפרך אלא אם נאמר בכל נפשך ל"ל מאנדך דזו היא החלוקה הפשוטה שהנפש היא חביבה מהממון אבל השתא דפריה אתרתי משמע דהמקשה עצמו הוא מסופק איזה מהם חביב יותר וכיון שכן לא יש קו' מעיקרא דמשום דהוא ספק אצטריכו תרנוניהו ומהרי"ט בדרשות דף ג' ע"ג עמד בקושיא זו ונשפט שם התירוץ ובתאנה לעינים פ"ק ה"רואה תיגרץ במ"ש שם בכל מאנדך בכל ממונה ד"א שכל מדה ומדה כו' נמצא דאיפא תרי פירש ובתחלה הקש' לפירש ממון וא"ת דכל מאנדך הוי בכל מדה ומדה והוא אפילו נוטל נפשך אם כן למה לי בכל נפשך יע"ש ולפי דרך זה יש לפרש באופן אחר קרוב לדרך דבתחלה היה סבור בכל מאנדך דהוי בכל מדה ומדה ובכלל הוי אפי' נוטל נפשך וכשהוא אומר בכל נפשך הוא כל שכן ממונה ונמצא דהוא כפ"ל הענין במלות שונות ולז"א אם נאמר בכל נפשך ל"ל בכל מאנדך

דפירוש בכל מדה ומדה והוי אפילו נוטל נפש ווא"ת דבכל מאנדה בא לרמוז נמי דבכל מדה ומדה דחייב לברך על הרעה אם פן ל"ל בכל נפש ונהלא מבכל מאנדה דהוי בכל מדה ומדה הפל במשמע אפילו נוטל נפש ומשני דמאנדה הוי ממונה והא דנקט תרנוניהו לפי שכל הדעות אינם שוות ועוד הי' רגיל לפרש מר חמי מהרי"ח ז"ל דהמקש' הוא מסופק אם פרשה זו איירי בעבודת פוכבים ומזלות דיהרג ואל יעבור או בשאר מצות דיעבור ואל יהרג אם מיירי בעכומ"ז ולכה נאמר בכל נפש ל"ל בכל מאנדה השתא הנפש חייב לתת ממון מיבעיא ואם מיירי בשאר מצות ולכה נאמר בכל מאנדה דחייב למסור ממונו לקיים המצות למה נאמר בכל נפש ונהלא בשאר מצות אינו חייב למסור עצמו אלא יעבור ואל יהרג ומשני דלעולם דאיירי בעכומ"ז ונקט תרנוניהו לפי שאין כל הדעות שוות אף ק"ל לפי דרך זה דאין ספק דהפרשה איירי בעכומ"ז כדפרש"י פ"ק בן סורר דף ע"ד ע"א ואהבת את ה' אלהיך משמע שלא תמירנו בעכומ"ז יע"ש ולי הנה נראה לפרש במ"ש הפוסקי' דעל מצנה עוברת כגון אתרוג אינו חייב ליתן ממונו כי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ודוקא מ"ע אבל ל"ת יתן כל ממונו קודם שיעבור כמ"ש א"ח סימן תרנו"ו וי"ד ר"ס קנ"ז ובענין שבועות ונדריים דאירע לו אונס ממון דלא יוכל לקיים שבועתו פטור ואינו מחוייב לבזבז ממונו כדי לקיים שבועתו כמ"ש בי"ד סימן רל"ב סי"ב ופירש הש"ך ס"ק כ"ב דהיינו פשיש אומדנא דמוכח כו' יע"ש והנה המקשה הנקשה לו פינן דנאמר בכל נפש ל"ל בכל מאנדה דהוי ממון השתא נפשו חייב ליתן שלא יעבוד עכומ"ז ממונו לכל שפן וכי תימא מ"ש בכל מאנדה ה"א בעכומ"ז לדיוקא אצטריף דדוקא כדי שלא יעבוד עכומ"ז חייב לבזבז כל ממונו אבל לשאר מל"ת אין חייב לבזבז כל ממונו וא"כ קרא אחי להורות קולא דדוקא בעכומ"ז חייב למסור ממונו ולא בשאר מל"ת א"כ למה נאמר בכל נפש אם להורות קולא דדוקא בעכומ"ז חייב למסור נפשו ולא בשאר מל"ת מלתא דפשיטא הוא השתא ממונו אינו חייב לבזבז כדי לקיים שאר מצות פדדייקנא מבכל מאנדה נפשו לא כל שפן וליכא למימר דאם הנה אומר מאנדה לחוד הייתי טועה דאינו חייב למסור נפשו על קדוש ה' דהא פתיב קרא אחרינא ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ופרשה זו דכתיב בכל נפש מה בא ללמדנו אם ללמד דגם ממונו חייב ליתן הוא מלתא דפשיטא דהשתא נפשו חייב ליתן ממונו לכל שפן ואם בא קרא ללמד דיוקא דדוקא בעכומ"ז יתן ממונו ולא בשאר מצות למה נאמר בכל נפש השתא ממונו אינו חייב ליתן לקיים שאר מצות גופו החמור לא כל שפן באופן דהמקשה בכל צדדי קושיותו הנה סובר דהנפש חביב יותר מהממון ולכה ק"ל ל"ל בכל מאנדה ומשני בכל מדה ומדה כו' ואשמעי' קרא דאפי' חביב עליו מגופו חייב לבזבז ממונו כדי שלא יעבוד עכומ"ז ומי שמונו חביב עליו מגופו דוקא בעכומ"ז חייב לבזבז ממונו אבל לקיים שאר מל"ת אינו חייב לבזבז ממונו שהוא חביב עליו מגופו אמנם מי שאין ממונו חביב עליו מגופו בכה"ג חייב ליתן כל ממונו קודם שיעבור על מל"ת כמ"ש לעיל בשם הפוסקים ובהא דיש שמונו חביב עליו מגופו פשיטא דמלתא משמע דיש מיעוט בני אדם שיש להם מדה זו ובזה שמעתי משם מהרי"ט דדייק דבפ' דשמע דאיירי בלשון יחיד אמר ובכל מאנדה משום דאפשר דימצא אינה יחיד דממונו חביב עליו יותר מגופו אבל בפרש' והנה אם שמוע דמיירי בלשון רבים לא פתיב בכל מאנדה משום דרוך בני אדם נפשם חביב להם מגופם אמנם ק"ל פינן דרוך בני אדם

חביב להם גופם מממונם וצוה הפתוב שיימסור נפשו עליו והק"ק תהא אהבת ה' חביבה לה יותר מפל החביב לה דהיינו נפשך אם פן מהיכי תיתי דאותם מיעוט בני אדם שמונם חביב להם מגופם לא יבזזו ממונם והלוא בטל דעתם אצל פל אדם פדאמרין בפרק המצניע גבי אנשי הוצל בטלה דעתם אצל פל אדם ה"נ נימא בטלה דעתם אצל פל אדם ומלתא דפשיטא דחייבים ולכן יראה דהא דקאמר יש מי שגופו חביב עליו מממונו ויש מי שמונו כו' לאו ברוב בני אדם ומיעוט בני אדם מייירי אלא בכל מין האדם אם האדם הוא בבחירות ויכול להרויח פרנסתו ע"י מלאכה ודאי דגופו חביב דאם עתה ישללו ממונו לקיים התורה יכול להרויח ע"י מלאכה אבל איש זקן וכיוצא דאינו יכול להרויח ואם ישללו ממונו ימות ברעב וטובים היו חללי חרב מחללי רעב בכה"ג ממונו חביב עליו וכן משמע מדברי רש"י פרק פל שעה דף כ"ה וז"ל למה נאמר בכל מאנדה יאמר בכל החביב משניהם ודי ומפרש לפי שפעמים שזה חביב כו' יע"ש הרי בהדיא דמשמעות התירוץ דמשני דיש אדם שגופו חביב עליו כו' הוא בכל מין האדם שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב והיינו בבחור זקן פדפרקישית ודוק: עבודת פוכבים מנ"ל דהתניא ר"א אומר כו' איכא למידק למה הוצרכו לדברי ר"א פאן הלא ר' אלעזר לא דריש אלא תירוץ של מקרא דכתיב בכל מאנדה אבל למסור נפשו לאהבתו של מקום מקר' מלא הוא דכתיב בכל נפשך ותירץ הר"ן בפרק פל שעה דאתא לאפוקי סברת ר' יוחנן דאמר בפרק בן סורר ומורה דאפילו בעכומ"ז יעבור ואל יהרג אם הוא בצנעא ולדידיה קרא דנאהבת את ה' אלוקיה לא משמע ליה שיימסור נפשו באהבתו של מקום אלא שייאהב אותו בכל לב וכל נפש וכל מאד פענן שפתו במלכי' ב' סי' כ"ג גבי יאשיהו אשר שב לה' בכל לבבו כו' יע"ש ודוק: ג"ע וש"ד מנ"ל דתניא ר"א פי פאשר יקום כו' איכא למידק היכי קאמר דלא למדנו מרוצח לנערה המאורסה והלוא דריש לקמן מה רוצח יהרג ואל יעבור כו' ונהיה נראה לי דכיון דהא דרוצח יהרג ואל יעבור לא כתיב בהדיא בקרא אלא מסברא דחיקי ליה לומר דהפתוב בא לענן זה דג"ע יהרג ואל יעבור דומיא דרוצח ולכן מוקים לה רב ללמד ונמצא למד אמנם ראיתי בפרק בן סורר ומורה דף ע"ג ע"א שכתב רש"י וז"ל וכי מה למדנו מרוצח פאן לפטור את האונס דקאמר ליה קרא אין לנערה חטא מנת פי פאשר יקום כו' דמשמע פי היכי דהתם אונס פטור הכי נמי פטורה כו' וגם התוספת האריכו שם לפרש שטה זו משאר דוכתי דכשאומר הרי זה בא ללמד ונמצא למד הפננה היא אף למד י"ש ונהפננה דמשום דלא מצית לאוקומה דבא ללמד דנערה זו אנוסה היא ובחזקה עמד עליה פאדם העומד על חברו להרגו ולפי' ראוי לפטרו דל"ל משל זה והלוא פבר פתיב ולנערה לא תעשה דבר כו' ואם פן בלי משל זה דכי פאשר יקום ידענו דהנערה פטורה משום דאנוסה אלא ודאי עכ"ל דהקש משל זה בא לענן אחר ונהכי קאמר פרוצח פנערה שניהם שונים וכל א' למד מחברו דרוצח יליף מנערה לענן ניתן להצילו בפנשו וג"ע יליף מרוצח לענן יהרג ואל יעבור ודוק: מה נערה המאורסה כו' ופרש"י ניתן רשות למציל להצילה כו' משמע מדבריו דרשות הוא דאיכא אבל לא מיחייב איניש להצילה בפנשו אמנם התו' בפרק בן סורר ומורה דף ע"ג הקשו מהא דדרשו שם מדכתיב גבי בא במחירת ונהפנה ומת ונהפנה פכל אדם ואם פן אמאי אצטריף הקא ללמוד רוצח מנערה ותירצו ויש לומר דהתם רשות ואשמועינן קרא דאין לו דמים אבל הקא קמ"ל דחובה להציל עכ"ל וק"ל אפתי תקשי לשתוק מנהוכה פכל אדם ומתקא ילפינן דחובה

להציל מקרא דאין מושיע לה יש לומר דהך קרא לתנא הוי אמינא דהוי רשות ומיהו
תרי קראי שמעינן דחובה להציל וראיתי בהרמב"ם פ"א דרוצח דכתב דרוצח גימין
להצילו בנפשו וחיוב להציל במ"ע מדכתיב וקצתה את פפה ואם לא הציל כו' וק"ל
אמאי הר"מ בחר לו דרף להביא דרוצח גימין להצילו בנפשו מקרא אחרתא ולא מיימי
לה מהו הקשא דמיימי התלמוד מדכתיב פי פאשר יקום וכו' איברא וכן מצא בספרי
כמ"ש הרמב"ד בהשגות במ"ש בספרי קדריש לה הכי כלו' ויקשה על הרמב"ם אמאי
פסק בספרי והניח התלמוד ורש"י בס"פ פי תצא פה' וקצתה את פפה פירש ממון דמי
בשתי יע"ש ודוק: תוספות ד"ה מה רוצח כו' פירש רש"י דלא גרסי' תהרג כו' ובהא
ניח' הא דפרק בן סורר כו' יע"ש איפא למינדק דהתם מיימי פלוגת' דתנאי דר"י סבירי
ליה דאפילו בעבודת פוכבים יעבור ואל יהרג דכתיב וחי בהם ולא יהרג אלא בפרהסיא
כו' ור"א סבר דבעכומ"ז וג"ע וש"ד יהרג ואל יעבור אפילו בצנעא ובשאר מצות בצנעא
יעבור בפרהסיא יהרג וכיון שפן הא דפריף והא אסתר פרהסיא הוא נקט הכי להק' לכ"ע
גם אליבא דר' יוחנן דס"ל דלא אמרינן יהרג אפילו בעכומ"ז אלא בפרהסיא אבל אם היה
מקשה והא אסתר ג"ע הנאי לא היתה הקושיא לר"י אלא לר"א דס"ל דבגימל עבירות
יהרג אפילו בצנעא י"ל דכונת התוספות הוא דלפרוף סתמא והא אסתר ג"ע הנאי ולר"י
נפרש הקושיא משום דהוא בפרהסיא ולחולקים עליו נפרש הקושיא דאפילו תימא
אסתר צנעא הנאי מ"מ חייבת למסור עצמה א"נ י"ל דסבירי ליה לתוספת דהא דמחלק
ר"י בין צנעא לפרהסיא היינו בעכומ"ז משום דבצנעא לא הוי עבירה משום דלבו לשמים
אבל בפרהסיא חייב משום חלול ה' אבל בג"ע וש"ד דהוא מעשה רב דבג"ע מתהנה
מעבירה ובש"ד איפא איבוד נפש בהנה תרתי מודה ר"י דאפילו בצנעא יהרג ואל יעבור
ולפי זה שפיר היה יכול להקשות גם לר"י והא אסתר ג"ע הנאי ויהרג ואל יעבור אפי'
בצנעא וכן נראה מדברי התוס' סנהדרין דף ע"ד ע"ב ד"ה והא אסתר דכתבו דרוצח
ונערה לכ"ע יהרג ואל יעבור דהיינו לומר אפילו לדעת ר"י אף מדברי התוספת פ' אין
מעמידין דף כ"ז ובכתובות דף י"ט פתבו דלר"י כל המצות הם שונים דבצנעא יעבור ואל
יהרג משמע דגם בג"ע וש"ד בצנעא יעבור ואל יהרג יע"ש ועי"ל דלעולם ס"ל לר"י
דבעכומ"ז וג"ע וש"ד בצנעא יעבור ואל יהרג ויכולין לתרץ דהא דפריף והא אסתר
פרהסיא הנאי נקט הכי כדי שתבא הקושיא גם לר"י כמ"ש בריש דברי אלא דכונת
התוספת הוא לומר דע"פ שיטת רש"י ז"ל דס"ל לענין דינא דהאשה אינה מחוייבת
להרג דקרקע עולם היא א"ש מאי דלא פריף והא אסתר ג"ע הנאי אבל ודאי מודים הם
דראיה זו אינה מכרחת להוציא הדין דיש לדחות ראיה זו פדדחינן אלא עיקר הראיה
היא ממ"ש לקמן ותדע דאיהי דלא עבדה מעשה כו' ודוק: פתבו עוד ותדע דאיהי דלא
עבדה כו' מדברים הללו מתבאר דהיא דלא עביד מעשה בכל ג' עבירות הללו אין חייב
למסור עצמו כגון בעכומ"ז אם כפפו קומתו לעכומ"ז ובג"ע כגון אשה דהיא קרקע עולם
או איש שהוא מוקשה ודבקהו בערנה וש"ד כגון שזרקוהו על גבי תינוק בכל הנה אינו
חייב למסור עצמו וראיתי בהרמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה לא הזכיר חילוקים
הללו גם הטי"ד סימן קנ"ז לא הזכיר רמז מזה אמנם מרן הב"י שם הזכיר חילוקים הללו
בשם התוספת והר"ן אף בש"ע לא כתבם ומשמע לי מדבריהם דהם חולקים על חילוקים
הללו של התוספות סבירי ליה דלגבי ב' עבירות תמורות הללו אפי' דלא עביד מעשה

חייב למסור עצמו והא דלא פריף גפי אסתר והא אסתר ג"ע הנאי סבירי ליה דעם
ישראלית לאו ג"ע הוא פשיטת הרמב"ן שכתב הר"ן והביאו מרן בכ"מ ובב"י יע"ש
איברא דלפי שיטה זו יש לראות איה נוכל לדחות ראיה התוספת שהביא מהא דש"ד
דהא דרוצח חייב למסור עצמו היינו משום סברא דמאי חזית כו' והו סברא לא שייכא
אלא היכי דעביד מעשה אכל היכא דזורקין אותו על גפי תינוק לא שייכא הו סברא
דאדרבה נימא מאי חזית דדמא דידיה סנמק טפי פינו שאינו הורג בידים ולא הוי אלא
קררע עולם בעלמא ואין מצוה להציל חברו בגופו דחיינו קודמין ואפשר לומר דמאן דלא
סבירי ליה חלוקים הללו של התוספות יתריץ דמ"ש בש"ד סברא הוא אינו עיקר הטעם
דקבלה היתה בידם דש"ד יתרג ואל יעבור אלא שכתבו טעם מסברא היכא דשייף אכל
אה"נ דאפילו היכא דלא שייף ההוא טעמא הוי דינא הכי דיתרג ואל יעבור וכה"ג פתב
מרן בכ"מ פ"ה מהלכות יסודי התורה יע"ש ולפי זה אני תמה על מור"ם שכתב בי"ד
סימן קנ"ז על דברי מרן ודוקא כשא"ל לעשות מעשה כו' דמשמע מדברי דחילוקים
הללו הם מוסכמים מהפוסקים ולכך פתבם בסתמא והדבר מוכרח לע"ד דהרמב"ם
והטור ומרן שהשמיטום סבירי ליה דבג' עבירות חמורות הללו אפילו לא עביד מעשה
יתרג וע"כ דברי מור"ם צ"ע ולענין הלכה בכל פלוגתא דרבננותא דיש בענין זה הנה
נראה דאזלינו לקולא משום דספ' נפשות להקל אמנם יש פנים לומר דבכה"ג דאיפ' קדוש
ה' אזלי' להחמיר וכהאי גוונא פתב בתרומת הדשן סימן קצ"ט ומביאו הש"ך י"ד ר"ס
קנ"ז עיין שם ודוק: וי"מ דלהכי לא פריף התם כו' אלא יש לומר כו' דברי התוספת
קשים לשמוע דבתחלה הנה אומר התלמוד גדולה עברה לשמה ולבסוף מסיק התלמוד
גדולה עבירה לשמה כמאנה וצ"ל דמ"ם מנשים אינו מ"ם היתרון אלא מ"ם מעין כמו
את שם שלמה משמך כמשז"ל ואחר מסקנא זו דעביר' לשמה ומצוה שלא לשמה הם
שנים פריף תלמודא והא קא מתהניא מעבירה ולפי דברי התוספות מאי פריף אמאי
משבחה טפי מנשים באהל הלא כבר חזר בו ופירש דלא שבחה הכתוב טפי מנשים באהל
אלא מעין נשים וכי הדדי נינהו דכלן היו נהנות אלא דהאמהות הנה מצוה שלא לשמה
ומעשה יעל הנה עביר' לשמה וצ"ל דהתוספת סבירי ליה דהו קושץ' היא חוזרת למאי
דס"ד מעיקר' דגדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה איף ס"ד לומר כן והא קא
מתהניא מעבירה ועוד יש לפירש דרף זה של התוספות גם לפי המסקנא דעביר' לשמה
ומצוה שלא לשמה הם שנים דאמאי משבחה הכתוב לעבירה לשמה כמצוה שלא לשמה
דהא מתהניא מעבירה וכיון דמתהניא ראוי לומר שעבירה לשמה תהיה גרועה ממצוה
שלא לשמה והו מצוה שלא לשמה יראה מתוך דברי התוספות דאמרו פירוש שהאמהות
נתפוננו להבנות מבעליהן דהיינו מ"ש רש"י ז"ל פ"ד דנזיר שהכניסו צרתן לביתם היינו
מצוה שלא לשמה דהמצוה הי' שהכניסו צרתן והוי שלא לשמה משום דנתפוננו להבנות
מבעליהן אמנם מתוך דברי התוספת פ' מצות חליצה דף ק"ג משמע דמצוה שלא לשמה
היינו על הזיווג יע"ש ופירש זה הוא קשה בעיני דאם כן לא שבקת חיי לכולהו צדיקי
העושים מצות ובאותן מצות יש להם הנאה דמקרי שלא לשמה ותו ק"ל דאם כן למה
שבחה הכתוב מנשים באהל ישבחה מהאבות דהיו מזדווגים עם האמהות ומצות עונה
שהיו עושים היא שלא לשמה פינו דיש להם הנאה עם המצוה אלא ודאי הנכון כמ"ש
רש"י ותוספת דידן ומפל מקום בהא דאסיקו התוספת דמאי דפריף והא מתהניא מעבירה

אין פּוֹנֵת הַקּוֹשֵׁי לָמָּה לֹא מְסַרָּה עֲצָמָה עַל ג"ע אֶלָּא פּוֹנֵת הַקּוֹשֵׁי הִיא אֲמַאי מְשַׁבְּחָה
הַפְּתוּב מְנֻשִׁים בְּאֵהָל אֵיפֹא לְמִיד' דְּנִהֵי דְהַתּוֹסְפֵת ס"ל דְּהַתְּלֻמוּד לֹא פְּרִיָּה אֲמַאי לֹא
מְסַרָּה עֲצָמָה מ"מ נְחֻזֵי אֲנִי אֲמַאי הַתְּלֻמוּד לֹא פְּרִיָּה קוֹשֵׁי זֶה וְכִי תִּמְאָ דל"ק לִיה מְשׁוּם
דְּאֲנוּסָה הֵיטָה וְקִרְקַע עוֹלָם הִיא כַּמ"ש הַתּוֹסְפֵת שֵׁם בְּנֻזִיר הָא לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ דְּהָא
תּוֹסְפֵת דְּהָא בְּכָלֵל דְּבִרְיָהֶם שִׁפְתָּבוּ לְדַחֹת פִּירֵשׁ הִי"מ פְּתָבוּ דְּאֲדַרְבֵּה הוּא שִׁדְלָתוּ
בְּדַבְּרִים לְהַתִּישׁ פּוֹחוּ וְהוּא לֹא הֵיָּה אֲוֹנָסָה לְבוֹעֵלָה וְכִיּוֹן שִׁפְן תְּקֻשׁוּ אֲמַאי יַעַל לֹא מְסַרָּה
עֲצָמָה וְאֵע"ג דְּהִיא נְתַפְּוֹנָה לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מ"מ מִי הַתִּיר לָהּ לַעֲשׂוֹת פֶּן וְכִי א"ל
לְאֵדָם חֲטוּא בְּשִׁבִיל שְׁיִזְכֶּה חֲבִירָה י"ל דָּאָה"נ דִּיעַל עֲשֵׂתָה טְעוּת בְּזָה אֶלָּא דְּהֵיטָה שׁוֹגְגָת
וְסִבְרָה דְּהוֹתֵר לָהּ ג"ע לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל א"נ יֵשׁ לּוֹמֵר דִּיעַל לֹא עֲשֵׂתָה טְעוּת דִּישׁ
פְּעָמִים דָּא"ל לְאֵדָם חֲטוּא פְּדִי שְׁיִזְכֶּה חֲבִירָה הִיכָא דְּהִיא מְצוּה רַבָּה אוּ מְצוּה דְּרַבִּים
כַּמ"ש הַתּוֹסְפֵת שְׁבַת דָּף ד' ע"א יַע"ש וְדוּק: פְּתָבוּ עוֹד הַתּוֹסְפֹת וְכַמ"ש רַש"י דְּגֵרְסִינֵן
כו' וְהַקְּשָׁה בְּשִׁאֲלֹתוֹת כו' וְלַע"ד הֵיָּה נִרְאָה לְתַרְזַן קוֹשֵׁי הַשְּׁאֲלֹתוֹת פְּשָׁנְקָדִים דְּבַפְּרָק בֵּן
סוֹרֵר וּמוֹרָה נְחָלְקוּ תַּנְאֵי דַר"י ס"ל דְּאֶפִּילוּ בַּעֲכוּמ"ז בְּצַנְעָא יַעְבּוֹר וְאֵל יִהְרַג אֶבֶל
בְּפִרְהֶסְיָא יִהְרַג וּלְפִי סְבָרָא זֶה דַר"י כָּל הַמְּצוֹת הֵם שְׁוֹת בְּצַנְעָא יַעְבּוֹר וְאֵל יִהְרַג
וּבְפִרְהֶסְיָא יִהְרַג כַּמ"ש הַתּוֹסְפֹת פְּרָק אִין מַעְמִידִין דָּף כ"ז ע"ב וְאֲשַׁפְּחוּ לְרַבָּא בְּפְרָק
ר"י דָּף נ"ד דְּסִבְרָא כַּר"י דְּאֶפִּילוּ בַּעֲכוּמ"ז יֵשׁ חִילּוּק בֵּין צַנְעָא לְפִרְהֶסְיָא וְהָא דְּאֲמַר רַבָּא
פ"ב דְּכַתְּוּבוֹת דָּף י"ט אֲמַר מָר אִין לָהּ דְּבַר שְׁעוּמָד בְּפִנֵי פִקּוּחַ נֶפֶשׁ אֶלָּא עַכּוּמ"ז וּג"ע
וּש"ד דְּמִשְׁמַע דַּס"ל פְּרַבְּנֵן דְּפִלְיָה עֲלֵיהָ דַר"י דְּבִגְמִיל עֲבִירוֹת אֲפִי בְּצַנְעָה יִהְרַג כְּבַר
תַּרְגֻּמוֹהָ הַתּוֹס' שֵׁם פ"ב דְּכַתְּוּבַת וַז"ל דְּאֲמַר מָר אִין לָהּ דְּבַר כו' פִּירֵשׁ אֶפִּילוּ מֵאֵן
דְּמַחְמִיר לֹא מַחְמִיר אֶלָּא בְּהִנְףָּ דְּרַבָּא גּוֹפּוּ קָא סְבַר דְּאֶפִּי בְּהִנְי אִינוּ חֲיִיב לְמַסּוֹר עֲצָמוּ
בְּצַנְעָא בַּעֲכוּמ"ז בְּפְרָק ר' יוֹחָנָן וְאִין חִילּוּק בֵּין הִנְףָּ לְשִׁאֲרָ וּבְפִרְהֶסְיָא בְּכוּלְהוּ יִהְרַג וְאֵל
יַעְבּוֹר עַכ"ל וְכִיּוֹן שִׁפְן דְּרַבָּא סְבִירִי לִיה דְּגַם בַּעֲכוּמ"ז וּג"ע וּש"ד בְּצַנְעָא יַעְבּוֹר וְאֵל
יִהְרַג וְכֵן פִּירֵשׁ הַגְּהוֹת אֲשִׁירִי פְּרָק קַמָּא דְּכַתְּוּבוֹת אִין לְהַקְּשׁוֹת מַעְתָּה מַמ"ש רַבָּא גּוֹפִיָּה
בְּרִישׁ הַבָּא עַל יְבַמְתּוּ אִין קִשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת דְּמִשְׁמַע דְּאֵלוּ יֵשׁ קִשׁוּי שְׁלֵא לְדַעַת יַעְבּוֹר
וְאֵל יִהְרַג דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ דְּאֲוֹנָסִין אוֹתוּ שְׁיַעֲשֶׂה ג"ע בְּצַנְעָא וְאֲשִׁמוּעֵינֵן רַבָּא דְּאִין אֵדָם
יְכוּל לַעְבּוֹר עֲבִירָה דַּג"ע בְּצַנְעָא מְשׁוּם אֲוֹנָס דְּאִין קִשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת אֶבֶל אִם הֵיָּה קִשׁוּי
שְׁלֵא לְדַעַת הֵיָּה יְכוּל לַעְבּוֹר פִּיּוֹן דְּאֲנוּס וְהוּא בְּצַנְעָא וְהָא דְּקִאֲמַר הִכָּא מָה רּוֹצֵחַ יִהְרַג
וְאֵל יַעְבּוֹר אַף נַעֲרָה הַמְּאֹנְרָס' כו' הֵיָּינוּ לְאִידָהּ תַּנְאֵי דְּפִלְיָה אַר"י וְסְבִירִי לִיה דִּישׁ קִשׁוּי
שְׁלֵא לְדַעַת וְאֶפִּילוּ הִכִּי חֲיִיב לְמַסּוֹר עֲצָמוּ אֶפִּילוּ דְּהוּא בְּצַנְעָא וְיִרְאָה דְּהַשְּׁאֲלֹתוֹת לֹא
נִיחָא לִיה לּוֹמֵר הֵךְ תִּירוּצָא מְשׁוּם דְּהִנְי דְּחֻסָּק לּוֹמֵר דְּהִנְףָּ תַּנְאֵי פְּלִיגִי אַר"י סְבִירִי לִיה
דִּישׁ קִשׁוּי לְדַעַת דְּהוּא מַחְלֻקָת בְּמַצִּיאוֹת וְתוּ דָּאִם אִיתָּא דְּהִנְףָּ תַּנְאֵי סְבִירִי יֵשׁ קִשׁוּי
שְׁלֵא לְדַעַת מַנ"ל לְרַבָּא לּוֹמֵר אִין קִשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת אֶלָּא וְדָאִי מִשְׁמַע דְּהָא דְּאֲמַר רַבִּי אִין
קִשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת הִיא סְבָרָה חֻזְקָה וְלִיכָּא מֵאֵן דְּפִלְיָה עֲלֵיהָ וְכִיּוֹן שִׁפְן קִשָּׁה מ"ש הִכָּא אַף
נַעֲרָה הַמְּאֹנְרָסָה יִהְרַג וְאֵל יַעְבּוֹר דְּהִיָּינוּ הַבוֹעֵל אַף עַל גַּב דְּהוּא אֲוֹנָס דְּמָה אֲוֹנָס אֵיפֹא
פִּיּוֹן דְּאִין קִשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת וּמִיָּהוּ אִיכ' לְמִידָק דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִי הַשְּׁאֲלֹתוֹת דְּהָא קוֹשֵׁיָא לֹא
נוֹלְדָה לוֹ אֶלָּא לְפִי גִירְסַת רַש"י ז"ל דְּגֵרְסִים יִהְרַג דְּהִיָּינוּ הַבוֹעֵל אֶבֶל אִי הִנְה גֵרִים תַּהֲרַג
דְּהִיָּינוּ הַנַּעֲרָה לֹא הִנְה ק"ל וְאֲמַאי וְהִלָּא אַף לְפִי גִירְסָא זֶה דְּאֵף נַעֲרָה תַּהֲרַג וְאֵל תַּעְבּוֹר
יֵשׁ לְהַקְּשׁוֹת מֵהִיא דְּרַבָּא דַר"פ הַבַּע"י דְּהִכָּא אֲמַרִּינוּ דְּנַעֲרָה תַּהֲרַג אַף עַל גַּב דְּלָא עַבְדָּה

מעשה וקרקע עולם היא והתם א"ר אין אונס לעריות דאין קשוי אלא לדעת דמשמע דאלו יש קשוי שלא לדעת יעבור ואל יהרג ואמאי והא בגמרא אפילו גבי דידה דהיא קרקע עולם תהרג כל שפן לגבי דידיה ולזה י"ל דאלו הנה גריס תהרג לא הנה ק"ל מההיא דרבא משום דרבא אינו פוסק פהנה תנאי דסברי דבג' עריות יהרג ואל יעבור אפילו בצנעה ואפילו דלא עביד מעשה אלא רבא פוסק פרבי יוחנן דאפילו בג' עבירות יעבור ואל יהרג אם הוא בצנעה פנין דהוא אנוס ולפיכך אשמועינן רבא דאין אונס בערנה לפי שאין קשוי אלא לדעת ולפיכך אפילו בצנעה האיש אינו יכול לעשות ג"ע דהוי אונס והנה תנאי דמקשי נערה המאורסה מרוצח מה רוצח יהרג כו' הך היקשא ניחא לגבי דידה דהיא קרקע עולם והיא אנוסה דאשמועינן קרא דאפילו דהיא אנוסה חייבת למסור עצמה אלא אי אמרת פגירס' רש"י דהיא תעבור ואל תהרג דקרקע עולם היא והקישא לא אתי אלא לגבי בועל דמה רוצח כו' אף נערה המאורסה כו' יהרג ואל יעבור דהיינו הבועל אף על גב דאניס בזה הוא דק"ל הקישא אמאי אצטריף והלא לגבי דידיה אין פאן אונס דאין קשוי אלא לדעת ולא מיקרי אונס אלא רצון זה נראה לי בכונת קושית השאלות דלא הקשה קושיתו אלא לפי גירסת רש"י דמשמע דלגיר' תהרג ניחא כדפרישית ודוק ועי"ל דהא דאמר רבי אין אונס בערנה דאין קשוי אלא לדעת היינו לומר דאם אנוסהו לבעול ואם לא יתגרוהו וישאלים היו מותרים בו שלא יבעול אין לו טענת אונס וממיתין אותו בית דין דאין קשוי אלא לדעת אבל אם הנה קשוי שלא מדעת פטור ממיתת בית דין אבל חייב למסור עצמו על קדוש ה' ולא יבעול ולפי פירוש זה אי גרסינן הך תהרג ניחא דלעולם לענן למסור נפשו על קדוש ה' חייב אבל אי גרסינן יהרג קשה דהשתא ב"ד ממיתין אותו למסור נפשו על קדוש ה' מיבעיא ועיין בהרמב"ם פ"א מהלכות א"ב ודוק: כתבו עוד התוספת ותירץ השאלות כו' וק"ל טובא איך אתרצא קוש' בזה דהא ההיקש שאומר מה רוצח כו' אף על גב דאניס אף נערה המאורסה יהרג הבועל אע"כ דאניס לא רצה לאוקומי הך היקשא במאימיה עליו להרגו אם לא יבא בעצמו על הערנה משום דאם פן לאו אונס הוא פנין דקי"ל אין קשוי אלא לדעת ואם אפילו בכי האי גוונא דמאימיה עליו להרגו אם לא יבעול לא חשיב ליה אונס אלא רצון משום דאין קשוי אלא לדעת כל שפן מי שהעלה בלבו טינא מחמת יצרו שהולך למות אם לא יבעול אותה פשיטא דאם יבעולה לרפאות עצמו שלא ימות דלא מיקרי אונס אלא רצון פנין דאין קשוי אלא לדעת ובפרט דהפל נמשך מכל לבו הזונה דנתן עיניו באותה אשה דפשיטא דלא מיקרי אונס אלא רצון והנה נ"ל דכונת השאלות לתרץ דמשפחת להתרפאות כגון שחלה חולי מכובד מתנים וכינצא דרפואתו הוא דיבעול אשה נאמדהו הרופאים דאם לא יבעול אשה ימות מחמת חוליי ולא שהעלה לבו טינא לבעול אשה בשרירות לבו שהלה אחר עיניו אלא חלה חולי שאומרים הרופאים שאם לא יבעול אשה ימות והנה זה החולי בספינה או פפר שלא ימצא שם אשה בהיתר רק באיסור וסד"א אין לה דבר עומד בפני פקוח נפש ויבעול ולא ימות קמ"ל היקשא דמה רוצח כו' ונהו שתיירץ השאלות משפחת לה להתרפאות והביא דוגמא לדבר מההיא דסוף פרק בן סורר ומורה דמשפחת לה איש שימות מחמת שאינו בועל ולעולם לא מוקי' היקשא בההיא גוונא ממש דנתן עיניו באשה דבההוא מלתא פשיטא דמות ואל יבעול פנין שאינו קשוי אלא לדעת ודוק: כתבו עוד ור"י פירש כו' וק"ל ס"ס הך היקשא

דְּהָקָא מָה רוּצָח כּו' בְּמַאי מוֹקֵימ לֵה ר"י בְּעַל הַתּוֹסֶפֶת אִם הַכּוֹתֵי מְאִימִים עָלָיו שְׂיִתְקַשֶּׁה וַיִּבְעֹל זֶה לֹא מִיִּקְרִי אֲנֹס אֶלָּא רְצוֹן פִּינּוֹן דְּאִין קָשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת וְאִם מִיִּירִי שֶׁהוּא הֵיזָה מִן קָשׁוּהָ וְעוֹמֵד וְדִבְקוּהוּ בְּעֵרְוָה שֶׁל אִסּוּר בְּכַה"ג אִינוּ חַיִּיב לְמַסּוֹר עֲצָמוֹ לְדַעַת ר' יוֹחָנָן פִּינּוֹן דְּלֹא עֵבִיד מַעֲשֵׂה וְהוּי קָרְקַע עוֹלָם וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּנֻדְּאֵי הֵךְ הֵי קָשׁוּי מִיִּירִי דְּהַכּוֹתִים מְאִימִים עָלָיו שְׂיִתְקַשֶּׁה וַיִּבְעֹל וְזֶה נִקְרָא אֲנֹס וּפְטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין פִּינּוֹן דְּמַעוֹרֵר עֲצָמוֹ לְהַתְקַשּׁוֹת מִחַמַּת אֲנֹס אִינוּ נִקְרָא רְצוֹן אֶלָּא נִקְרָא דְעֵשָׂה מַעֲשֵׂה בְּאֲנֹס וְחַיִּיב לְמַסּוֹר עֲצָמוֹ עַל קְדוּשַׁת ה' וְהָא דְאָמַר רַבִּי אִין קָשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת אִינוּ רוּצָה לֹמֵר דְּהוּי רְצוֹן וְחַיִּיב מִיתַת בֵּית דִּין אֶלָּא רוּצָה לֹמֵר דְּעֵשָׂה מַעֲשֵׂה בְּאֲנֹס דְּהֵינּוּ הַקָּשׁוּי וְלֹא חַיִּיב קָרְקַע עוֹלָם וְחַיִּיב לְמַסּוֹר עֲצָמוֹ אִף עַל גַּב דְּנִתְקַשֶּׁה מִחַמַּת אֲנֹס פִּינּוֹן דְּנִתְקַשֶּׁה לְעַבְוֵר הָעֵבִירָה אֲבָל אִם נִתְקַשֶּׁה לְאִשְׁתּוֹ וְהַדְּבִיקוּהוּ בְּעֵרְוָה פְטוּר מִשּׁוּם דְּלֹא עֵבִיד מַעֲשֵׂה זֶה נ"ל בְּכּוֹנֵת תִּירָץ ר"י וְעֵינָן מ"ש הֵרַב הַמַּגִּיד פָּרַק א' דֵּהא"ב בְּהָא דְּאִין קָשׁוּי אֶלָּא לְדַעַת וְדוּק: פְּתַבּוּ עוֹד ור"ת הֵיזָה מְפָרֵשׁ כּו' ורִיב"ם כּו' וְחַפְשֵׁתִי רֵאיוֹת לֵאמֹר מִן הַצְּדָדִין וְנִרְאָה לִי כְּרִיב"ם מִשּׁוּם הָא דְּאִמְרִינָן פ"ד מִיתוֹת דָּף נ"ז ע"ב אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרַבּוּ כּו' לְרַבּוֹת אֶת וְכו' וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם פ"ט מֵהִלְכוֹת מְלָכִים וְכִינּוֹן דְּכּוֹן נַח שְׁהִיּוּ בָּא עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁ הֵיזָה נִהְרַג מִסְתַּמָּא גַּם הִיא נִהְרַגַת דְּעַל שְׁנֵיהֶן הַזֵּהִיר הַפְּתוּב לֹא תִקְרַבּוּ לְגִלּוֹת עֵרְוָה לְהַזְהִי הַנִּקְבָּה כְּזָכַר לְכוּן נֵאמַר לְשׁוֹן רַבִּי כַּדְפַרְש"י פ' אַחֲרֵי מוֹת יַע"ש וְדוּק: פְּתַבּוּ עוֹד וְחַיִּיב כּו' לְמָה לֹא גִירֵשׁ מְרֻדְכִי אֶת אֶסְתֵּר וְכו' יִרְאָה דְּכּוֹנֵת קָשֶׁר קוֹשְׁנִי זֶה הוּא דְּהֵם הִבִּיאוּ תַחֲלָה סְבַרְת ר"ת דְּבִבִּיאָתוֹ לֹא מְחַיִּיבָא מִיתָה וְלִדְיִדְיָה ל"ק לְמָה לֹא גִירֵשׁ מְרֻדְכִי אֶת אֶסְתֵּר לְהַצִּילָה מֵאִסּוּר מִיתָה אֲבָל לְדַעַת רִיב"ם דְּאִיפָּא אִסּוּר מִיתָה בְּבִיאָתוֹ ק"ל וְחַיִּיב וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּהֵיזָה יִרְאָה כּו' וְהַכְּרִיחוּ הַדְּבַר לֹמֵר תִּירָץ זֶה מִשּׁוּם דְּאִם לֹא כֵן גַּם לר"ת תִּקְשִׁי לְמָה לֹא גִירֵשָׁה כְּדִי שְׂלֵא תִאָּסֵר עָלָיו וְדוּק: פְּתַבּוּ עוֹד ור"ת הָא דְּקָאמַר מַסְכ' עֲכוּמ"ז כּו' קוֹשְׁנִי זֶה אִין לֵךְ קָשֶׁר עִם מ"ש לְפָנִים אֶלָּא עִתָּה הִיּוּ חוֹזְרִים אֲגוּפָא דְּשִׁמְעָתָא וְכֵן מוֹכַח מֵהַתּוֹסֶפֶת שֶׁל פִּיר' ר"י וּמַאי שְׂפַתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּרִישׁ הַבַּע"י דְּשִׁם כְּתוּב פְּלִפּוּל קוֹשְׁנִי זֶה יַע"ש וְהָקָא הוֹסִיפוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּתִירָץ אַחַר מ"ש אִף עַל גַּב שְׂלֵא בְּאֲנֹס מִיתָה הֵיזָה חַיִּיב לְאַבְיִי כּו' וּפְלוּגְתָא דְּאַבְיִי וְרַבָּא תְּמַצְאָנָה פָּרַק ד' מִיתוֹת דָּף ס"א הַעוֹבֵד עֲכוּמ"ם מִירָא' וּמֵאַהֲב' אַבְיִי כּו' וּמ"ש הַתּוֹ' בְּסוּף הַדְּבִיבּוֹ וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר דְּמִשְׁמַע לִיה כּו' תִּירוּץ זֶה הָאֲחֵרוֹן הֵינּוּ כְּתוּב הָאֲחֵד וְלֹא רֵאִיתִי נִפְקוּתָא דְּדִינָא יוֹצֵאת בֵּין תִּירָץ אֲחֵד לְתִירוּץ אַחֵרוֹן אֶלָּא מִשְׁמַעוֹת דּוֹרְשִׁין אִיפָּא בִּינְיָהוּ דְּלִתִּירָץ קָמָא קָרָא דּוֹלְנַעְרָה לֹא תַעֲשֶׂה דְּבַר בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אִיִּירִי וְלִתִּירָץ בְּתֵרָא אִף עַל גַּב דְּקָרָא אִיִּירִי בְּאִינָה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אֲפִילוּ הִכִּי הִדִּין דִּין אֲמַת דְּאֲפִילוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אִינָה חַיִּיבַת מִיתַת בֵּית דִּין פִּינּוֹן דְּאֲנוּסָה הִיא וְעֵינָן בְּתוֹסֶפֶת דר"פ הַע"י וְדוּק: פְּתַבּוּ הַר"ן בְּפִירְקִין חוּץ מֵעֲכוּמ"ז וּג"ע וּש"ד לָאו דְּנִקְא אִינָהוּ גּוֹפִיָּהוּ כּו' גַּם מוֹר"ם בְּעַל הַמַּפָּה יוֹרָה דְּעָה סִימָן קנ"ז כְּתוּב וְכָל אִסּוּר עֲכוּמ"ז וּג"ע וּש"ד אִף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ מִיתָה רַק לָאו בְּעֵלְמָא כּו' וְכְתוּב שֵׁם הַשֵּׁ"ף דְּהִבִּיא הַר"ן רֵאִיָּה לְזֶה מֵהִיָּא דס"פ בֶּן סוֹרֵר כּו' יַע"ש וְרֵאִיָּה זֶה אִינִי מְפִיר דְּשִׂאֲנִי הֵתָם דְּהַחֲוִלִי בָּא מִחַמַּת הָעֵבִירָה וְלִפְיָךְ יָמוֹת וְלֹא יַעֲשֶׂה עֵבִיר' אֲבָל אִם אֲנִסוּהוּ לְכ"ג שְׂיָבֵא עַל הָאֲלֻמְנָה דְּהוּא אִסּוּרִי לְאֲוִן מנ"ל דְּיִהְרַג וְתוּ דְּגַמְרָא דְּיִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר נִפְקָא לָן מִנְעֵרָה הַמְּאֹרְסָה דְּהוֹקֵשׁ לְרוּצָח וְהֵינּוּ בְּמִיתוֹת בֵּית דִּין אֲבָל בְּאִסּוּר לְאֲוִן מנ"ל וְתוּ דְּלַעֲנָן לְהַצִּילוּ בְּנִפְשׁוֹ דְּנִפְקָא לָן מֵהֵךְ קָרָא דְּנַעֲרָה דְּלְכָל הָעֵרְיוֹת מְצִילִין

אוֹתָן בְּנַפְשָׁם אָמְרוּ בְּפֶרֶק בֶּן סוֹרֵר דָּף ע"ג דְּדוֹקָא חֲזִיבֵי מִיתַת בֵּית דִּין וּכְרִיתוֹת נִתְּנוּ
לְהַצִּילָן בְּנַפְשָׁם אַבְל חֲזִיבֵי לְאוּיִן כְּגוֹן אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל וּגְרוּשָׁה לְכַהֵן הַדְּיוּט אִין מְצִילִין
אוֹתָם בְּנַפְשָׁם וְהוּא הַדִּין לְעֵנָן אִם אֲנֹסוּהוּ שְׂיַעֲבֹר בְּאַיְסוּר לְאוּיִן דְּג"ע דְּאִין חֲזִיב לְמִסוּר
עֲצָמוּ אֶלָּא יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֵג פֶּן נִרְאֶה לִי לְהִלְכָה וְדוּק: ע"ב גְּמָרָא הֵהוּא דְּאַתָּא לְקַמְיָה
דְּרַבָּא אָמַר לִיה כו' וַיֵּשׁ לְחַקוֹר בְּמַעֲשֵׂה זֶה בְּמַאי קָא מַיְירִי אִם נֹאמַר דָּאִם לֹא יִהְרֹג
הַיִּשְׂרָאֵל לְאוֹתוֹ פ' מְאִירֵי דוֹרְאֵי יִהְרֹג אֶת שְׁנֵיהֶם אִם פֶּן לִיפָּא מְאִי חֲזִית דְּכִינּוֹן דָּאִם לֹא
יִהְרֹגוּ נְהַרְגִי שְׁנֵיהֶם ע"י וְאִם יִהְרֹגוּ יִנְצַל הַהוֹרֵג אִם פֶּן אֲמַאי לֹא יִהְרֹג אֶת חֲבֵרוֹ
לְהַצִּיל עֲצָמוּ וְכִי דְבַר הַגּוֹן הוּא שְׂיַהְרֵגוּ שְׁנֵיהֶם וְלָכֵן נִרְאֶה דְּמַיְירִי דְּמְאִירֵי דוֹרְאֵי אֶפְשָׁר
דְּלֹא יוּכַל לְהַשִּׁיג לְהַרְגֵּן אֶת פ' וְא"ל לְיִשְׂרָאֵל הָרוּג לְאוֹתוֹ פ' וְאִם לֹא קִטְלִינָא לָךְ בְּכַה"ג
הוּא דֹא"ר נְקֻטְלָךְ וְלֹא תִקְטָל כו' וְרֵאִיתִי בְּהַרְמַב"ם פ"ה דְּהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה דְּכַתְּבֵי
דָּאִם יִחְדוּהוּ לְהֵם וְאָמְרוּ תְּנוּ לָנוּ לִפ' כו' אִם חֲזִיב מִיתָה פְּשָׁבַע בֶּן בְּכָרִי כו' וְהִבִּיא שָׁם
מָרְן בְּכ"מ דְּהוּא פְּלוּגְתָּא דְּר"י וְר"ל בִּירוּשְׁלַמִי וּפְסַק כְּר"ל לְגַבֵּי ר"י וְהַקְשָׁה שָׁם מָרְן
עַל סב' ר"ל כו' וְתִירָץ דְּר"ל לֹא סְבִירִי לִיה כו' וְהַל"מ לֹא נָחָה דַּעְתּוֹ בְּזֶה י"ש וִילַע"ד
דְּר"ל וְרַמְב"ם מַיְירִי שְׂזָה הָאִישׁ שְׂשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם לֹא יִמְסְרוּהוּ יִשְׂרָאֵל אֶפְשָׁר דְּיִכּוֹל
לְהַנְצִיל וּבְכַה"ג דְּיִכּוֹל לְהַנְצִיל אָמְרוּ דָּאִם יִחְדוּהוּ וְהוּא חֲזִיב מִיתָה פְּשָׁבַע בֶּן בְּכָרִי יִתְּנוּ
אוֹתוֹ וְיִמְסְרוּהוּ בִּידֵם אִף עַל גַּב דְּאֶפְשָׁר דְּהִיָּה יְכוֹל לְבָרוּחַ וְלְהַנְצִיל פִּינוֹן דְּיִחְדוּהוּ וְגַם
מְחַנְיֵיב מִיתָה אַבְל אִם אִינוּ חֲזִיב מִיתָה אַע"ג דְּיִחְדוּהוּ לֹא יִמְסְרוּהוּ אִף עַל גַּב דְּאוּמְרִים
נִהְרֹג לְכַוְלָם יִתְהַרְגוּ כּוֹלָם וְאֵל יִמְסְרוּהוּ דְּאֶפְשָׁר דְּאוֹתוֹ הָאִישׁ שְׂיִחְדוּהוּ יִבְרַח וְיִמְלֹט
וּבְכַה"ג שְׁפִיר מִתּוֹקֵם הַסֵּב' דְּמַאי חֲזִית וְכו' פִּינוֹן דְּאֶפְשָׁר לוֹ לְבָרוּחַ וְכו"ת אִי פְּלוּגְתָּא
דְּר"י וְרִישׁ לְקִישׁ מַיְירִי בְּגוֹנוֹנָא דְּאֶפְשָׁר דְּאוֹתוֹ דְּיִחְדוּהוּ יִבְרַח וְיִנְצַל אִם פֶּן נִמְצָא דְּאֶפְּלוֹ
בְּכַה"ג סוֹבֵר ר"י דְּיִמְסוּרוּהוּ אִף עַל גַּב דְּאִינוּ חֲזִיב מִיתָה וְאִף עַל גַּב דְּאֶפְשָׁר דְּיִבְרַח
מִשׁוּם דְּיִחְדוּהוּ וְיִמָּה סִבֵּר' הִיא זוֹ י"ל דְּר"י סְבִירִי לִיה דְּלֹא חֲזִי שִׁינּוֹן דְּיִבְרַח וְיִמְלֹט וְר"ל
סְבִירִי לִיה חֲזִישִׁי' לְהַחְמִיר וְלַעוֹלָם אִם הֵם קְשׁוּרִים בְּמַחְבֹּאֵה א' דֹא"א לְהֵם לְבָרוּחַ
בְּכַה"ג מוֹדֵה ר"ל וְהַרְמַב"ם דְּיִהְרֹגוּהוּ וְאֵל יִהְרֵגוּ כּוֹלָם דְּבְכַה"ג לִיפָּא סִבֵּר' דְּמַאי חֲזִית
כו' וְהַשְׁתָּא נִיחָא מְאִי דְּהַקְשׁוּ קְמַאי אִיךְ פְּסַק הַרְמַב"ם כְּר"ל לְגַבֵּי ר"י הַפֶּה הַפְּלֵל דְּטַעֲמָא
הָיִי מִשׁוּם דְּעוֹבְדָא דְּגַמְרִין בְּהָא דֹא"ל מְאִירֵי דוֹרְאֵי זִיל קְטְלִיה לִפ' כו' הָיִי יִחְדוּהוּ וְלִפְנֵי
ס' ר"י פִּינוֹן דְּיִחְדוּהוּ הִיָּה יְכוֹל לְמִוְסְרוֹ אוֹ לְהַרְגוֹ פִּינוֹן דְּיִחְדוּהוּ אַע"ג דְּלֹא חֲזִיב מִיתָה
פְּשָׁבַע בֶּן בְּכָרִי וּמִדֹא"ל רַבָּא נְקֻטְלָךְ וְלֹא וְכו' אַע"ג דְּיִחְדוּהוּ אֶלְמָא מְשַׁמַּע דְּכְר"ל ס"ל
דְּיִחְדוּהוּ לְבַד לֹא סְגִי פִּינוֹן דְּאֶפְשָׁר לוֹ לְבָרוּחַ וְלְהַנְצִיל אַבְל אִם הִיָּה בְּאוּפֵן שֹׁא"א לוֹ
לְבָרוּחַ וְהִיָּה אוֹמֵר קְטְלִיה לִפ' הִיָּה שְׂהוּא קָשָׁר בְּשַׁלְשֵׁלַת וְאִם לֹא תִהְרֹג אֶת שְׁנֵיהֶם
בְּכַהֲאֵי גּוֹנוֹנָא יְכוֹל לְהַרְגוֹ מִשׁוּם דְּלִיפ' ס' דְּמַאי חֲזִית כו' פִּינוֹן דְּשְׁנֵיהֶם נְהַרְגִים וְכֵן נִמְי
אִם יִחְדוּהוּ אַע"ג דְּאֶפְשָׁר לוֹ לְבָרוּחַ וְהִיָּה חֲזִיב מִיתָה לֹא מִבְּעֵיָא דִּיכּוֹלִין לְמִוְסְרוֹ אֶלָּא
יִהְרֹגוּהוּ כְּמוֹ שְׂעֵשׂוֹ לְשָׁבַע בֶּן בְּכָרִי דְּהַרְגוּהוּ מִמֶּשׁ וְהַשְׁלִיכוּ רֹאשׁוֹ אֶל יוֹאֵב בְּעַד הַחוּמָה
אַע"ג דְּשָׁבַע בֶּן בְּכָרִי אִם לֹא הָיִי הוֹרְגִין אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי עִירוֹ אֶלָּא יוֹאֵב הִיָּה מִפִּיל הַחוּמָה
וְנִלְחַם עִם בְּנֵי הָעִיר אֶפְשָׁר דְּהִיָּה יְכוֹל לְבָרוּחַ וְלְהַמְלִט מִתּוֹךְ הַמְּלַחְמָה אַפ"ה הַרְגוּהוּ
מִשׁוּם דְּמַעֲשֵׂה שְׁלוֹ הִיָּה יִחְדוּהוּ וְחֲזִיב מִיתָה דְּמוֹרֵד בְּמַלְכוּת הִיָּה בְּאוּפֵן דְּהִיָּכָא דְּאִיפָּא
תְּרַתֵּי לְטִיבוּתָא יִחְדוּהוּ וְחֲזִיב מִיתָה אִף עַל גַּב דְּאֶפְשָׁר לוֹ לְבָרוּחַ הוֹרְגִין אוֹתוֹ וְכֵן נִמְי
אִם אִיפָּא תְּרַתֵּי לְטִיבוּתָא יִחְדוּהוּ וְא"א לוֹ לְבָרוּחַ אִף עַל גַּב דְּאִינוּ חֲזִיב מִיתָה הוֹרְגִין

אותו משום דבכה"ג דהוא והם נהרגים ליפא ס' דמאי חזית כו': ועוד אפשר לתרץ מה שהקשה מרן על ר"ל וקרב"ם דליפא ס' דמאי חזית כו' י"ל דס' דמאי חזית שייכא אפילו דהוא והם נהרגים והטעם משום דאיפא עבירה שהישראל יתרוג לישראל חברו ומוטב שיהרגו שניהם ולא יעשה עבירה הישראל להרוג חברו כו' דמאי חזית כו' סנמק טפי לעשות עבירה דש"ד להרוג את חברו להציל נפשו אי משום דוחי בהם ולא שימות בהם ליתא לפי שטעמו של דבר שחביבה נפשו של אדם יותר מן המצנה כגון שמירת שבת או שאר מצות דליפא איסור נפש אבל פאן שיש עבירה דש"ד להרוג חברו למה ייטב בעיני המקום שתהרוג את חברו ונהלא אין דוחין נפש מפני נפש או נפשות ולמה יהא דמו חביב לפני הקב"ה יותר מדמו של חברו ונהלא אפש' דנפש חברו שקול לפני המקום כגד כמה נפשות כדאשקחן שקול משה כו' ולפיכך אפילו אמרו לרבים אם לא תמסרו או תהרגו לפלוגי נהרוג לכולכם וגם לפ' בכלל דנמצא דהוא והם נהרגים בנדאי דאפ"ה לא ימסרוהו אע"ג דיחזוהו משום דסבך' הוא דלא הותרה עבירה דש"ד להציל עצמן דמאי חזית כו' סנמק טפי כדי לעשות עבירה ומוטב שיהרגו פולם ולא יעשו עבירה דש"ד פיון דאותו פ' אינו חייב מיתה ולפי זה הך עובדא דמארי דוראי דא"ל זיל קטליה כו' יוכל להיות דמייירי דאותו פ' לא היה יכול לברוח כגון שהיה אסור ואם לא היה הורגו הישראל היה הורג שניהם ואפ"ה א"ר נקטלה ולא תקטול כדי שלא יעשה עבירה דש"ד ואפילו דהוא והם נהרגים איפא ס' דמאי חזית כדי שלא יעשה עבירה דש"ד פיון דאותו פ' אינו חייב מיתה כשבע בן בכרי ובכנ נמי עלו דברי הרמב"ם פהוגן אמאי פסק כר"ל דיחזוהו לכד לא סגי משום דהך עובדא דמארי דוראי דא"ל זיל קטליה הוי יחזוהו ואפ"ה א"ל רבא נקטלה ולא תקטול משום דלא היה חייב מיתה כשבע בן בכרי ודוק: ואם אומרים לישראל סמא עינו של פ' כו' יש להסתפק אם גם בספנת אבר אמרינן מאי חזית דלמא עינא דחברו סנמק טפי או דלמא ע"כ לא אמרו סברא דמאי חזית בספנת אבר ואין לומר דמלתא דפשיטא דגם בספנת אבר שייכא סברא זו משום דאפשר דבהדין דעוויר ליה נפקא ליה נשמתיה והו"ל נפש בנפש דמ"מ הרי אפשר דלא ימית את חברו ואין ספק מוציא מידי נדאי שאם לא ינקר עין חברו יתרגוהו ואת"ל דלא אמרינן בכה"ג אין ספק מוציא מידי נדאי ואינו יכול לנקר עין חברו שפא תצא נשמתו אפתי איכ' לספוקי אי אמדוהו הרופאים שלא תצא נשמתו ושייכא אומדנא בכהאי גוונא כדאמרינן בהחובל גפי עין תחת עין אימא עין ממש ואמדינן ליה שלא ימות יע"ש ומפשט השמועה נראה דלא אמרו סברא דמאי חזית אלא נפש בנפש דאין דוחין נפש מפני נפש אבל בספנת אבר יכול לסמא את עינו כדי שלא יתרגוהו ובכנ ק"ל על מ"ש הרמב"ם בהחובל רפ"ח אנס לישראל שיראה לו ממון חברו כו' וכן פסק מרן ח"מ סימן שפ"ח וכתב שם הסמ"ע ס"ק י"ט וז"ל יש לדקדק מלשון הרמב"ם ונתחבר מדכתבו לשון פטור ולא פתבו דמותר להראותו פיון דנאנס על זה די"ל לכתחלה לא יראהו אלא שאם הראהו פטור מתשלומין עכ"ל וקשה אמאי לא יוכל לכתחלה להראות ממון חברו כדי שלא יתרגוהו ונהלא אפילו לנקר עין חברו או לחתוך לו שום אבר רשאי לעשות כן להציל עצמו פל שפן להראות ממון חברו ואפילו תימא דהדין הוא דגם בספנת אבר אמרינן ס' דמאי חזית כו' מ"מ להראות ממון חברו דין הוא דלשרי שאין לה דבר עומד בפני פקוח נפש דמאין מתחייב לו שימות בשביל ממון חברו הואיל ויחזו לו בפ' וכיוצא בזה השיג

הָרֶאָבִ"ד שֵׁם עַמ"ש הָרַמְבַּ"ם שֵׁם דָּאָם נִשְׂא וְנָתַן בְּיַד חֲזִיב לְשֵׁלֶם כְּתַב הָרֶאָבִ"ד דָּאִין
הַגָּאוֹן מוֹדֵה בְּזֵה שְׂאִין לֵה דְבַר עוֹמֵד בְּפָנָי פְּקוּחַ נֶפֶשׁ יַע"ש וְאֵם לֹא הָיָה אוֹמֵר הָרַמְבַּ"ם
רַק זֶה דְנִשְׂא וְנָתַן חֲזִיב לְשֵׁלֶם לֹא הָיָה ק"ל מֵהָא דְאָמְרוּ אִין לֵה דְבַר עוֹמֵד בְּפָנָי פ"נ
כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ן בְּהַגְוֹל בְּתַרְא בַּס' הַמְלַחְמוֹת מִי קְאָמְרִינֵן דְמוֹסֵר יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר יִמְסֹר
וַיִּשְׁלַם מָמוֹן לְבַעֲלִים הוּא דְאָמְרִינֵן וְטַעְמָא הֵנִי מְשׁוּם דְמֵן שְׂמִיָּא קְנֻסוּהוּ שְׂיִאָנְסוּ הוּא
אוֹתוֹ לְהַפְתּוֹ אוֹ לְהַרְגוֹ אִם לֹא יִמְסֹר מָמוֹן חֲבָרוּ וְחֲזִיב לְשֵׁלֶם מְשׁוּם דְאָסוּר לְהַצִּיל
עַצְמוֹ בְּמָמוֹן חֲבָרוּ יַע"ש אָמְנָם הָא דְקָא מְדַקְדַּק הַסַּמ"ע מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם דְאָנְסוּ לְיִשְׂרָאֵל
שְׂיִרְאָה לוֹ מָמוֹן חֲבָרוּ כו' דְאָפִילוּ הֵכִי לְכַתְחֻלָּה לֹא יִרְאֵהוּ הוּא דְבַר קָשָׁה בְּעֵינֵם דְלִית
לָן יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר אֶלְא דְנִקָּא בְּגִימַל הַחֲמוּרוֹת אֶבֶל בְּשַׁאֲרַ מַצּוֹת וְחִי בְהֵם כְּתִיב וּמְדַבְּרֵי
הָרַמְבַּ"ן הַנּוֹ' יִרְאָה בְּהַדְיָא דְלַכְתְּחֻלָּה יָכוֹל לְמַסֹּר מָמוֹן חֲבָרוּ כְּדִי שְׂלֵא יִהְרַגְהוּ אֶלְא
דְחֲזִיב לְשֵׁלֶם אִם נִשְׂא וְנָתַן בְּיַד וְכוּ נִרְאָה עֵינִקֵּר דִּיעֲבֹר וְיִרְאָה מָמוֹן חֲבָרוּ לְאָנְסוּ וְאֵל
יִהְרַג וְכֵן כְּתַב הַרְשַׁד"ם ח"מ סִימָן נ"ה וּפְיַרְשׁ דִּין זֶה בְּלִשׁוֹן נ"י שֶׁהוּא סְתוּם וְעַמְמִיק
יַע"ש וְדוּק: גְּמָרָא הַהוּא עֲנֻבְדָּא דְאָרְחָה כו' פִּרְש"י שֶׁהֲרִיחָה וַיֹּוה"ךְ הָיָה אִיפָא לְמִיִּדַּק
מַה בָּא רַש"י לְלַמְדֵּנוּ דַּיֹוה"ךְ הָיָה יֵשׁ לוֹמֵר סַד"א דְמַעֲשֵׂה זֶה הָיָה בְּשַׁאֲרַ יְמוֹת הַשְּׁנֵה
שְׁהָרִיחַ עוֹבֵר שׁוּם אִיסוּר וַא"ר דִּילְחַשׁוּ לֵה דַּיֹוה"ךְ הוּא וְלַחֲשׁ זֶה יֵשׁ לוֹ סְגוּלָה אַף שְׂאִינֵו
יֹוה"ךְ קַמ"ל וְעוֹד יִרְאָה דְלַפְעָמִים בָּא רַש"י לְחַתְּנֵן הַלְשׁוֹן הֵיכָא דְהוּא קָצֵר בְּגְמָרָא
דְהוּל"ל הַהוּא עֲנֻבְדָּא דְאָרְחָה בַּיֹוה"ךְ וְלֹא דְאָרְחָה סְתָם וְלֹא יִדְעֵנוּ בְּאִינָה יוֹם הָיָה
וּמִתְשׁוּבְתוֹ שֶׁל רַבִּי לְמַדְנֵו דַּיֹוה"ךְ הָיָה וְאִפִּילוּ הַתְּלֻמוֹד לַפְעָמִים מְחַתְּנֵן לְשׁוֹן הַתְּנָא הַקָּצֵר
כְּדִאֲשַׁפְּחֵן פֶּרֶק שׁוֹר שְׁנַגְח ד' וְה' וְכו' דְתַנֵּן חַש"ו כו' אֶלְא אִימָא ר"י אוֹמֵר וְכַתְּבַ מֵהֲרִיק"א
בְּכָלְלִי הַגְּמָרָא דָּף קי"ד וְז"ל וּמְכָאן תְּשׁוּבָה לְמִתְמִיָּהִים עַל רַש"י אִיף מְפָרֵשׁ דְבָרִים
פְּשׁוּטִים מְצַד הָעֵנְיָן וְטַעְמָא מְפָנִי שְׂמַצַּד הַלְשׁוֹן הוּא מְגוּמָגָם עַכ"ל וְעוֹד יִרְאָה מְשׁוּם
דְלַכְאוּרָה ק"ל אִיף תוֹעֵיל הַלְחִישָׁה דַּיֹוֹם כְּפּוֹר הוּא וְכִי הַמְעוֹבְרַת אִינָה יוֹדַעַת דַּיֹוה"ךְ
הוּא וּמִכַּח זֶה הו"א דְמַעֲשֵׂה זֶה הָיָה בְּמִקּוּם רְחוּק מִירוּשָׁלַיִם שְׂלֵא יִדְעוּ אִימְתִי קְדָשׁוּ בֵּית
דִּין אֵת הַחֻדָּשׁ וְאוֹתָהּ מְעוֹבְרַת וּבְנֵי הָעִיר לֹא הָיוּ יוֹדְעִים דַּיֹוה"ךְ הָנָה וּבְנֵי בְנֵי הַגֵּיּעוּ
שֵׁם עַדִּים לֹאמֵר שַׁיֹוה"ךְ הוּא לְבָנֵי א"י שְׂקָדָשׁוּ אֵת הַחֻדָּשׁ וְכוּ"ג אֲשַׁפְּחֵן פ"ק דר"ה דָּף
כ"א שְׂבָא לֹוֹי לְכַבֵּל וְאָמַר בְּסִים תְּבַשִּׁילָא דְכַבְּלָאֵי בְּיוֹמָא רַבָּה דְמַעֲרָבָא יַע"ש וּלְפָנֵי
שְׂאֵלוּ לר' אִם יִתְּנוּ לֵה לְטַעְנֵם וַא"ל דִּילְחַשׁוּ לֵה דַּיֹוה"ךְ הָנָה דְאוּלֵי כְּשִׁתְּדַע דַּיֹוה"ךְ הוּא
לְבָנֵי מַעֲרָבָא תוֹכַל לְהַתְּאַפֵּק לְאַפּוֹקִי זֶה בָּא רַש"י וְאָמַר דַּיֹוה"ךְ הָנָה וְהָיָה מְפּוֹרְסָם לְהֵם
שְׁהוּא יֹוה"ךְ וְאַפ"ה א"ר שְׂיִלְחַשׁוּ לֵה שְׁיֹוֹם כְּיֹוֹר הוּא דְאָפְשָׁר שְׂיִקְבֵּל הָעוֹבֵר לְחִישָׁה
זוֹ וְתוֹכַל לְהַתְּאַפֵּק וְדוּק: קָרִי עֲלֵיהָ בְּטָרָם אֲצָרָה בְּכֻטָּן יִדְעִיתִיף כו' נְפִיק מִינָה רַבִּי יוֹחָנָן
נִרְאָה דְעִיָּקֵר הַקְּרִיאָה דְקָרִי עֲלֵיהָ הוּא סִיפָא דְקָרָא וּבְטָרָם תְּצַא מִרְחָם הַקְּדוּשָׁתִיף
כְּדִאֲמְרִינֵן בְּפֶרֶק קַמָּא דְמַעֲנִיּוֹת כֹּל הַיּוֹשֵׁב בְּמַעֲנִית נִקְרָא קְדוּשׁ יַע"ש וּרְמִיזַת הַפְּסוּקִי הוּא
לוֹמֵר דְהָעוֹבֵר הָעֵתִיד לְהִיּוֹת צַדִּיק הַב"ה מְקַדִּישׁוּ טָרָם יִצַּא מִרְחָם אִמּוֹ שְׂיִוְכַל לְהַתְּעַנּוֹת
וְיִקְרָא קְדוּשׁ וְנִפְיָק מִינָה רַבִּי יוֹחָנָן דְהָנָה קְדוּשׁ לֵה' כְּדִאֲשַׁפְּחֵן פ"ג דְבִרְכוֹת דְרַבִּי יוֹחָנָן
הָנָה יְתִיב בְּשַׁעֲרֵי טְבִילָה כו' דְכָל הַגְּדֵר מִן הָעֵרְוָה וְאִין יִצַּה"ר שׁוֹלֵט בּוֹ נִקְרָא קְדוּשׁ
וְדוּק: דָּף פ"ג ע"א קָרִי עֲלֵיהָ זֹרוּ רְשָׁעִים מִרְחָם כו' נִרְאָה דְעִיָּקֵר הַקְּרִיאָה דְקָרִי עֲלֵיהָ
מֵאִי שְׂכַתְּבַ הַמְשׁוֹרֵר זֹרוּ רְשָׁעִים מִרְחָם נַעֲשׂוּ זָרִים וְנִתְּנַכְרוּ לְאַבְיָהֵם שְׂבַשְׂמִים מְשׁוּם
דְכְּתִיב בְּתַרְיָה חֲמַת לְמוֹ כְּדַמּוֹת חֲמַת נַחֲשׁ כו' וְכַתִּיב אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחֲשִׁים

ורמיזת הפסוק הוא לומר דהעוב' העתיד להיות רשע בעודו ברחם אמו נעשה זר לאכול ביום הצום ולא ישמע לקול מלחשים דאלחישו ליה דיום פיפור הוא ונתאנה לאכול כדי למלאות תאנותו ונפיק מינה שפתי אוצר פירי שהוא אוצר פירות בשעת הזול כדי למכור לעניים ביוקר בשעת היוקר כדי להעשיר עצמו למלאות תאנותו בכח העושר שקבץ ממון עניים ועונש אוצרי פירות עליהן הכתוב אומר בעמוס ח' לאמר מתי יעבור החדש כו' לקנות בכסף דלים כו' וכתוב בתרין' נשבע ה' בגאון יעקב כו' על זאת תרגז הארץ כו' כמו שדרשו בפרק הספינה דף צ' ע"ש וה"נ סינים המשורר לקלל הרשעים שנעשו זרים מרחם דלא ישמעו לקול מלחשים דתחלתם מוכח על סופם שהיו רשעים אוצרי פירות לאכול ממון עניים קללם המשורר ואמר עליהם אלקים הרם שנימו בפיו כו' ודוק: קרי עליה זורו רשעים מרחם כו' איפא למידק דמהכא משמע דיצה"ר מונח בעובר בעודו ברחם אמו ואלו בפרק חלק אמרינו אמר ליה אנטונינוס לר' יצה"ר מאימתי שולט וכו' אלא משעת יציאה כו' ויש לומר דלעולם בעודו העובר במעי אמו יש בו יצה"ר אבל לא ניתן רשות לגמרי ליצה"ר שישלון באדם עד שעת יציאה ודייקא נמי דקאמר אנטונינוס מאימתי שולט באדם ועיין ביפה תואר פרש' ויתרוצצו הבנים בקרבה מה שתירץ בזה עיין שם ודוק: פיסקא חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאיין כו' פשיטא כו' איפא למידק מאי פריה פשיטא ונהלא לקמן בסמוך מותיב ליה ממתני' דתנן חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאיין ע"פ בקיאיין אין ע"פ עצמו לא יש לומר דהך מקשה סבר כסברת מר ב"ר אשי דאמר לקמן דהכא דהחולה אומר צריה אני אפילו מאה רופאים אמרו לא צריה לדידיה שמעינו ומפרש מתני' כדלקמן אבל רבי ינאי דקאמר דחולה אומר צריה ורופא אומר אינו צריה שומעין לחולה היינו משום דהני חד לגבי חד אבל חולה אומר צריה וב' רופאים אמרי' אינו צריה אין מאכילין אותו ואם פן להכי פריה מאי קמ"ל רב הונא דהכא דחולה אומר צריה ורופא אומר אינו צריה שומעין לחולה פשיטא דספק נפשות הוא ואזלינן להקל ואין לומר דר' ינאי לדיוקא אתא לאשמועי' דדוקא חולה אומר צריה ורופא אומר אינו צריה שומעין לחולה הא לגבי ב' רופאים אין שומעין לחולה ואתא רבי ינאי לאפוקי ס' מר ב"ר אשי הך תירוץ לא ניחא למקשה משום דעיקר החידוש הוא בעל הפה יוצא מדיוק דבריו ואם איתא דלהכי אתא ר' יוחנן הנה ליה למימר חולה אומר צריה וב' רופאים אמרי' אין צריה אין שומעין לחולה מדקאמר חולה אומר צריה ורופא אומר אינו צריה שומעין לחולה משמע דהיא גופא אתא לאשמועינן ולכך פריה עלה פשיטא ומטעם זה גם פן אין להקשות דדלקא רבי ינאי אשמועינן דדוקא חולה אומר צריה ורופא אומר אין צריה אין שומעין לספק החולה משום דאינו יודע דחולה לאו פלוג הוא כמ"ש הרא"ש ונה"ר"ן בשם הרמב"ן דאם איתא דרבי יוחנן אתא לאשמועינן הך חידושא לא הני ליה למימר למשבקיה ועיקר החידוש חסר מן הספר ודוק: רופא אומר צריה וחולה אומר אין צריה שומעין לחולה יש גירסא דגרסי עלה פשיטא ספק נפשות להקל כדאיתא בפרקי הרא"ש ובגירסתינו ליתא וגירסתינו דלא פריה ליה ניחא טפי משום דלא שייך למכרה עלה פשיטא דהתירוץ הוא פשוט דסד"א חולה קים ליה טפי משום דלב יודע דמשום הך טעמא אמר בחלוקה קמיינתא דשומעין לחולה קמ"ל השתא דלהקל שומעין לחולה ולא להחמיר אמנם איפא למידק מדנקט רופא אומר צריה וחולה אומ' אין צריה שומעין לרופא משמע דוקא בכה"ג אבל אם הרופא הוא מסונפק

והחולה אומ' א"צ אין חוששין להאכילו משום ספק רופא וזה הפך הירושלמי שבהביאו הפוסקים חולה אומ' יכולני לצום ורופא אומר אינו יודע ר"א בשם ר' יוחנן נעשה ספק נפשות וספק נפשות להקל ופסקו הפוסקים פהך ירושלמי והוא דבר קשה לע"ד דידוע דרבי יוחנן הוא תלמיד רבי ינאי ואין הלכה פתלמוד במקום הרב באמוראי קמאי ומדברי ר' ינאי מוכח להדיא דנדקא רופא אומר צריך וחולה אומ' אין צריך שומעין לרופא אבל כשהרופא מסופק אין חוששין לספק הרופא כיון דחולה אומר א"צ וצ"ע: תנן חולה מאכילין אותו כו' ע"פ עצמו לא כו' ע"פ בקי א' לא כו' איכא למידק מנ"ל למידק תרי דיוקי לאותובי לרבי ינאי בתרנוניהו אימא חד דיוקא על פי בקיאיין אין ע"פ בקי א' לא ולעולם ע"פ עצמו מאכילין דלב יודע מרת נפשו יש לומר מדקתני סיפא אם אין שם בקיאיין מאכילין אותו על פי עצמו סבירי ליה דהכי קאמר אם אין שם בקיאיין דיאמרו צריך אלא חד בקי בלבד אומר צריך וגם החולה אומ' צריך מאכילין אותו על פי עצמו כלומ' על פי שנים על פי רופא ועל פי עצמו ובכה"ג הוי סיפא דומיא דרישא דקתני רישא מאכילין אותו ע"פ תרי בקיאיין ועל פי בקי א' לא וכן על פי חולה לבדו לא והיינו דקתני סיפא ואם אין שם תרי בקיאיין דיאמרו צריך אלא חד רופא הוא דאיכא דאומר צריך או מאכילין אותו על פי עצמו בצרוף הרופא דאומר צריך ודוק: הכא במ"ע דאמר החולה לא צריכנא כו' ואיכא למידק אמאי לא משגי דרישא דמתני' איירי דחולה אומר איני יודע ונחלקו הרופאים תרי עם ק' דמאכילין אותו ע"פ תרי דאומרים צריך ואין משגיחין על מאה דאומרים א"צ דבספק נפשות לא אזלינן בתר רוב דעות יש לומר דלחדושיא נקט דאפי' בכלל האומרים אין צריך נצטרף החולה עמהם אפ"ה אין משגיחין על דבריהם ומאכילין אותו ע"פ ב' בקיאיין ומ"מ מנ"ל לרבי ינאי לעשות אנוקמותות במתניתין לומר דינים חדשים שלא כפשוט המשנה דקתני מאכילין אותו על פי בקיאים דמשמע על פי עצמו לא וע"פ בקי אחד לא יש לומר דר' ינאי הוה נכרח לומר מ"ש מפת מאי דקי"ל בעלמא ע"א נאמן באיסורין ואם פן אמאי לא יהיה רופא אחד נאמן לומר דזה החולה מסוכן וכן נמי החולה אמאי לא יהיה נאמן לומר דהוא מסוכן והלא לב יודע מרת נפשו ותו דסיפא דמתניתין דקתני אם אין שם בקיאיין מאכילין אותו ע"פ עצמו משמע בהדיא דעל פי עצמו לחודיה מאכילין אותו, דכן הוא משמעו הלשון וכיון דעל פי עצמו מאכילין ה"ה ע"פ רופא א' דעד א' נאמן באיסורין וכיון דיצא לו הדין דמאכילין אותו על פי עצמו וה"ה ע"פ רופא א' מטעם דאמרן יצא לו נמי דאם רופא א' עם החולה יהיו חולקין הולכין להקל משום ספק נפשות והם דינים מוכרחים משתלשלים זה מזה ושורש הכל הוא סיפא דמתני' דמאכילין אותו על פי עצמו ובכך הוליד רבי ינאי השני דינים שהוליד והוצרך לסדש אוקמתא ברישא דמתני' דמיירי דהחולה אומר צריך ואיכא תרי אחרוני בהדיה דאמרי צריך ואפי' ק' אומרים אין צריך כיון דאיכא תרי דאמרי צריך מאכילין אותו על פי בקיאיין תרי דאומרים צריך דבספק נפשות תרי כמאה ודוק: ואע"ג דא"ר ספרא תרי כמאה כו' מפאן יש סמך לתובע דגל הקים לי לענן ממון דהם מזופים למחזק אם יש שני פוסקים דמסייעין לו כנגד כל חכמי ישראל אבל אין אומרים קים לי כפ' גאון במקום שכל חכמי ישראל חולקים עליו והרדב"ז בתשובה סימן קי"ו השיג על תשובת הרשד"ם דסימן ט"ל דמה לי א' מה לי ב' ויש ליישב דאחד כנגד רבים הוי מיעוטא דמיעוטא ואין דבריו של אחד במקום ב' אבל כשהם ב' תרי כק' ויוכל לומר

קי"ל פסברת ב' פוסקים דמסייעים ליה עוד אמרו קצת האחרונים דהא דאין אומרים קים לי כפ' גאון היכא שפיל חכמי ישראל חלוקים עליו היינו דוקא היכא שפיל הפוסקים נושאים ונותנים בדין זה אבל היכא דלא מצינו מי שמדבר בענין זה אלא ב' או ג' פוסקים יכול לומר קים לי כפירוש גאון אף על פי שהוא יחיד ויש מן האחרונים שאומרים דאין אומר קים לי כפיר' יחיד לגבי תרי וס' זה נראה עיקר ויש לה סמך מדין הרופאים דאם נחלק רופא אחד עם ב' אמרינו אין דבריו של א' במקום שנים אע"ג דאמרינו תרי כק' ובגונ' שפתבתי בכללי הוראה הארכתי בזה ע"ש ודוק: תוספות ה' מדקתני סיפא כו' והכי קאמר כו' נראה דהוקשה להם לתוספת מאי פריה מדקתני סיפא והלא חיליה דר' ינאי הוא מפח סיפא דקתני דאם אין שם בקי אין מאכילין אותו על פי עצמו אלא דע"פ עצמו מאכילין וה"ה ע"פ רופא א' ומזה נמשך דאם חולה ורופא יהיו חולקין הולכין להקל ובכח מוכרח לתרץ רישא דמתני' כדאוקי לה ר' ינאי פי הכי דלא תקשי רישא אסיפא ותירצו דהמקשה סבור דפירש דמתני' הכי הוי חולה מאכילין אותו ע"פ בקי אין פלומר כל כמה דמצינא לאהדורי אבקי אין תרי מהדרינו ולא סמכינו אחולה אלא היכא דליכא בקי אין פלל פלומר דאפילו בקי א' אין פאן בכה"ג סומכין אחולה וכל שפן היכא דרופא אומר א"צ וחולה אומר צריה דלא סמכינו עליה להכחיש הבקי ומיהו קשה דאמאי לא תירץ מתניתין הכי דהכי קאמר דאם עיר זו יש בה רופאים בקיאים אין סומכין על החולה ולא על בקי א' אלא מהדרינו לשאול את פי ב' בקי אין לכתחלה אולי מתוך הויכוח יסמימו לדעת א' ישר ואם יהיה מחלוקת שקול ביניהם גלף להקל ואם היא עיר שאין בה אפילו בתי אחד אין פאן מאכילין אותו על פי עצמו ולעולם דאם החולה חולק עם רופא אח' גלף להקל וזהו ממש כדעת ר"י ואין צריה לידחק לעשות אוקמתא דרישא הוי באומר חולה אין צריה ושהמשנה חסורי מחסרה ויש ליישב וק"ל ודוק: גמרא מר ב"ר אשי אמר כו' כתב הרא"ש בשם הרמב"ן דיש מרבנותא דסבירי ליה דלמר ב"ר אשי אזלינו בתר רוב דעות משום דסבירי ליה דהא דאמרינו לעיל תרי כק' בענין ספק נפשות היינו משום דהיינו סבורי דאם רישא וכו' יע"ש וכתבו דזו היא דעת רש"י ממאי שכתב לקמן אבל מצטרפים לדעת אחרת כגון ב' אומרים צריה וגימל אומר אין צריה ואשה או כותי אומרים צריה מצטרפים למהוי פלגא ופלגא דספק נפשות להקל יע"ש ולפ"ז ק"ל מאי שכתב רש"י הך בשמעתי מר ב"ר אשי הך סיפא לא תפרש הכי דמשמע מדבריו אלה דלא פליג מר ב"ר אשי אלא בפי' סיפא דמתניתין והלא לפי שיטת רש"י דלקמן דהולכים אחר רוב דעות צ"ל דמר ב"ר אשי פליג גם בפי' רישא דמתני' כמ"ש הרא"ש וצ"ע: תוספות ד"ה מר ב"ר אשי כו' בכוליה תלמודא הלכתא וכו' דע שכ"כ רש"י בפרק בהמה המקשה דף ע"ו ע"ב ע"ש ובכח ק"ל על מ"ש התוספת פרק שבועת הדיינין דף מ"א ע"א ד"ה ולמר ב"ר אשי ריב"ן פירש בשם הקוש' יע"ש ולא ידעתי אנה מצא ריב"ן זה בדברי רש"י ואנן אשפחן איפכ' בדברי רש"י כדכתבנא וידוע דקבלה בידינו דכל מקום שאומרים התוספת בשם הקונטרס הוא על רש"י לא על זולתו וצ"ע והרא"ש פרק שבועת הדיינים כתב דרש"י כתב בפ' הכותב דף פ"ח גבי סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דנפקא מינה למיפך שבועה אלמא קא סבר רש"י דבאורייתא לא מפכינן ע"כ ואנן ראיתי בפ' הכותב דרש"י פי' שם דנ"מ לאנקוטי חפצא וזה הפי' שכתב הרא"ש בשם רש"י כתבוהו התוספת שם יע"ש: כתבו עוד התוספת ורב האי ור"ג ז"ל

פסקו הלקתא פנותיה כו' וכן כתב התוספת והרא"ש פ' שבועת הדיינין בשם ר' האי"ן ו"ל וק"ל דאשפחן להרי"ף בפ' זה בורר גבי אודיתא ונ"ל ה'א מלתא חזינא בה פלוגת' כו' והאי סברא דר' האי"ן גאון ו"ל עכ"ל וכן כתב הרא"ש שם בשם ר' האי"ן ולא ידעתי איך נפל מחלוקת זה בדעת ר' האי"ן דהתוספת סוברים דפסק כמר ב"ר אשי בדמיפף שבועה והרי"ף כתב בשם ר' האי"ן דלית ליה הלקתא כמר בר רב אשי בדמיפף שבועה ויותר תימה על הרא"ש דבפרק שבועת הדיינים כתב בשם ר' האי"ן פדעת התוספות ובפרק זה בורר כתב בשם ר' האי"ן פדעת הרי"ף וצ"ע: ולענין הלכה במחלוקת כלל זה נראין דברי הרי"ף והגאונים דכל היכא דלא אתמר בהדיא לית הלכת' כמר בר רב אשי הלקתא פנותיה דהרי אשפחן בפ' גש נוטלין דף קכ"ח ע"א מר בר רב אשי אכשר באבא דאבא ולית הלקתא פנותיה גם בפרק נערה שנתפתתה דף נ"ד תני רב יוסף בביתו ולא בבקתו כו' ולית הלקתא כמר בר רב אשי ובשלמא א"א דבכוליה תלמודא קי"ל פנותיה אצטריף בהני תרתי לומר דלא קי"ל פנותיה אלא א"א דבכוליה תלמודיה לא קי"ל פנותיה בר מהני תרי פסברת רגמ"ה למה הוצרכו שם לדחות דברי מר בר רב אשי ואע"פ שאפשר לדחות משום דס"ד דמר בר רב אשי בהנהו פרושי קא מפרש ולא מפלג פליג אפ"ה דברי הגאונים עיקר פן כתב הר"ן בפרק שבועת הדיינין יע"ש והב"ח ח"מ סימן פ"ו בדין מיפף בשבועה כתב דכיון דהוא ספק גדול בדעת הגאונים דיש לעשות פשרה יע"ש ולפי דעתו דחשיב ליה ספיקא דדינא אם פן לענין איסורא בפלוגת' דחזרי לענין צונמת הגידין גם לענין גיטין ראוי להחמיר דאשפחן פרק פל הגט דף כ"ט דרב אשי אמר אם מת שלית ראשון בטלו פולם ומר בר רב אשי חלק עליו ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש פנותיה דלא בטלו פולם ולדעת רג"מ דסבירי ליה דהלקתא פנותיה בדמיפף שבועה ובכוליה תלמודא לא אם פן לענין גיטין ראוי להחמיר דאם מת שלית אחד בטלו פולם וכן בכל מקום שנמצא פלוגתא דמר ב"ר אשי נצטרף ללכת להחמיר מפני מחלוקת של הגאונים הללו בכלל זה ונראה לי דסוגיין דעלמא דהשתא דאין חוששין למחלוקת זה הקדום וכולם תפסו דברי הרי"ף וסיעתו דבכוליה תלמודא הלקתא כמר ב"ר אשי חוץ ממפיפף שבועה וחזרי אף שהוא להקל בענין טרפות דצונמת הגידין וה"ה לענין ביטול השליח של גט דאנו הולכין להקל כפי הכלל של הרי"ף ו"ל ודוק: מי שאחזו בנלמוס כו' איכא למידק פנין דביום פפור עסקינן דצריף לצום לימא סתמא מאכילין אותו פשיטא דאם לא נמצא דברים המותרים להאכילו דנאכילו דברים האסורים אפילו טמאים ונראה דאתא לאשמועינן דאין מחזרין על דבר המותר אלא ממהרים בנמצא ומאכילין אותו אפילו דברים טמאים וכן כתב הרמב"ם פי"ד מהלכות מ"א ודייק לה מרן בכ"מ שם מלישנא דמתניתין פדכתי' והשתא ניחא מאי דקשיא דכולה מתניתין היא משנה יתירה דהא תנן לעיל עוברה שהריחה כו' וה"ה במי שאחזו בנלמוס אלא מתניתין דהכא אתא לאשמועינן ממהרים רים להאכילו בנמצא מוכן אפילו דברים טמאים ואין מבקשים דבר המותר משא"כ בסתם חולה דעלמא דאפי' דיש נבלה מוכנת שוחטין לחולה בשבת כמ"ש הרא"ש והר"ן ו"ל בשמעתי יע"ש ועי"ל דמתניתין אצטריכ' ללמד לנו שיעורא אימתי יצא מן הסכנה של בנלמוס דהוא משאיאורו עיניו ודוק: מי שנשכו כלב שוטה כו' ופרש"י ואע"פ שנוהגים הרופאים כו' וק"ל מ"ש רש"י בטעמא דרבנן דסברי דאינה רפואה גמורה דמשמעות דברים הללו ר"ל דרפואה זו לפעמים מעלה ארוכה ולפעמים אינה

מעלה ארוכה נמצא דאינה רפואה גמורה ולפיכך אסרוה חכמים וזה תימה בעיני דכיון
דיש פעמים דמעלה ארוכה למה לא נאכיל אותו משום ספק ונהלא קי"ל ספק נפשות
דחוק שבת החמורה כ"ש בשאר האיסורין ויותר הנה נראה לפרש דרבנן סברי דאינה
רפואה כלל ולכך אסרוה ורבי מתניא בן חרש סבירי לי דהיא רפואה גמורה ואפילו לא
תהיה רפואה גמורה אלא דמעלה ארוכה לפעמים יש להתיר משום ספק נפשות ויראה
לי דהר"ן הוקשה לו פן על פירוש רש"י ולפיכך פשהעתיק לשונו בפיר' דמתני' דלג תיבת
גמורה יע"ש וראיתי בס' איסור והיתר למהר"ר יונה פלל נ"ט שפכת השיב מהר"מ על
נכפה א' שרצה הא"י לרפאותו ולהאכילו שרץ העוף נכפה הוא חולי גדול וכמכת של
חלל הגוף דמי ופעמים שמסתכן ונופל לאש או למים אם הרפואה ידועה מותר ואם אינה
ידועה אין בידו להתיר עכ"ל ותשובת זו מצאתיה בתשוב' מהר"ם שגדפסו בפראגה סימן
ק"ס יע"ש גם מור"ם בעל המפה י"ד ס"ס קנ"ה יע"ש ועיין בא"ח סימן ש"א סך"ז פתב
דכל לחש מותר ולא אסרו אלא באותם שפדקו ואינם מועילים יע"ש וע"ש סי' שכ"ח
ס"ד דכמפה של חלל עושים לו כל מה שרגילים לעשות בחול כו' יע"ש ומשמע לי דכל
רפוא' טבעית שרגילין לעשות אע"פ שהיא ספק רפואה יכולים להאכילו לחולה אף
שהוא דבר איסור או שצריכין לחלל שבת לעשו' אותה רפואה מחללים עליו השבת
דספק נפשות להקל פנ"ל: והרמב"ם בפירושו המשנה פתב ואין הלכה פרבי מתניא בן
חרש כו' כי זה אינו מועיל אלא דרף סגולה כו' יע"ש ואיפא למידק מהא דתנן סוף פ"ו
דשבת יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל כו' משום רפואה דברי ר"י וחכמים אומרים
אף בחול אסור משום דרכי האמורי ואמרין עלה בגמרא אפיי ורבא דאמרי תרנונייהו
כל שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי וכת' הרמב"ם שם בפירושו המשנה
דרפואות הללו הם בסגולה ונהלכה כר' יוחנן יע"ש וכן פסק בחבורו הגדול פרק י"ט
מהלכות שבת דין י"ג וי"ד ומפל זה נראה, דמתרפאים גם ברפואות שהם מרפאים דרף
סגולה וזה סותר למה שפסק פחכמים דאי מאכילין למי שנשכו פלב שוטה מחצר פבד
שלו לפי שהיא רפואה דרף סגולה ואינה טבעית וכיוצא בזה הקשה מר חמי בעץ החיים
יע"ש ויראה דיש לחלק בין רפואה לרפואה דרפואה דסגולה דלית בה איסור מן התורה
פהנהו דספ"ו דשבת דליפא למיחש בה משום איסורא דאוריין מצד עצמה אלא משום
חוקות הגוים בהא קי"ל פיון דיש בה משום רפואה אין בה משום דרכי האמורי ושריא
אבל רפואה דהיא ע"ד סגול' ויש בה איסור דאורייתא מצד עצמה כגון אכילת בהמה
טמאה בכה"ג קי"ל דאין להתרפאות ברפואה שהיא דרף סגולה פיון דיש באכילתה
איסור דאורייתא זה נ"ל ליישב דברי הרמב"ם: אמנם ראיתי בתשוב' הרשב"א סי' קס"ו
ותתכ"ה ששאלוהו אם מותר לעשות צורת אריה על טס של זהב כו' ושמעתי שגם מורי
הרמב"ן כו' ובסי' תרי"ג פתב הרשב"א באריכות ופלפל בענין זה בהרמב"ם שפכת
בסוף פרק י"א דהלכו עכו"ם שכת' שם דמה שאסר' תור' ובחקותיה' לא תלכו כו' ובס'
המורה ח"ג פרק ל"ז פתבו כו' ונתקשה הרשב"א בכוננת דברי הרמב"ם דנראין סותרין
דבריו אהדדי ולע"ד יראה דיש ליישב דכל רפוא' הפתוב' בספרי חכמי הרופאי'
שמרפאים בהם דרף סגולה פיון דהיא אמית' מצד הנסיון שרי להתרפאות בה דיש כמה
רפואות בספרי הרופאים שמרפאים בהם דרף סגולה כמשל שהביא הרמב"ם בתלית
עשב על הנכפה דזו היא רפואה סגולית אמיתית מצד הנסיון רוצה לומר דפעם אחד קרה

מקרה דתלו עשב על הנכפה ונתרפא ומשם הכירו ונדעו דזו רפואה לנכפ' אף שלא השיגו טעם הרפואה על צד הטבע אלא דהיא רפואה סגולית שרביא אבל הרפואות שאנו אוסרין מדרכי אמורי הם רפואות שהמצאום תחלה האמוריים מכח שהיו עובדים עכומ"ז לשמש ולירח והיו אמרים לחולי זה יעשו רפואה זו ויועיל בסגולה מכח שברפואה זו יש בה פח כוכב פ' וכל פינצא בזה מרפואות שהמצאוי האמורי' בסגולה מכח דתם ועבודת' על זה נאמר ובחקותיהם לא תלכו וזהו ספר חזקיה שגנזו ע"ד הרמב"ם שלא היו רפואות סגוליות או טבעיות מצד הנסיון של הרופאים דזה שרי אלא היו רפואות עשויות בכח צורות הפוכים באופן דמה שאוסר הר"מ משום דרכי האמורי ברפואות סגוליות הם דוקא רפואות שהמצאום האמורי' מכח עבודתם ואין השכל מודה בהם דיש בהם ממש דרך טבע אבל רפואו' שעלו ביד הרופאים מצד הנסיון וראו כי רפואה זו תועיל לחולי זה אף שלא ידעו דרך טבע איך היא מרפאה בתלית עשב על הנכפה שרביא ומיהו טעמא התירו מסמר מן הצלוב וכן שועל כי אלו סובר ר"י דמתני' שהוציא אותם הנסיון ע"ד תלית העשב על הנכפה שיצא זאת הרפואה לרופאי' מכח נסיון ולא יצתה מתחלתה מן האמוריים וחכ"א מסמר מן הצולב משום דרכי האמורי הם סוכרים דכל רפואה סגולית דאין בה טעם טבעי מסתמא אנו אמרים דתחלתה מן האמוריים באסורה משום דרכי האמורי העולה מפל הנז' לע"ד דהרמב"ם סבירא ליה דכל רפואה שהיא דרך סגולה ואמרים הרופאים שהוא מועיל אף שאין יודעים טעם לדבר שרי והיינו מתני' דשבת דיוצאין בביצת התרגול כו' בכל אלו אין בהם משום דרכי האמורי משום דתחלתם נתפרסמו ע"י נסיון אבל רפואו' שיצאו מתחלה מפי האמוריים מכח דתם ועבודתם והם דברים זרים שאמורי' שהם מרפאי' בסגול' בזה הוא דאסור משום דרכי האמורי זהו פנות הרמב"ם בספר המורה ואף במ"ש הרופאים דרפואה פלו' מועיל לחולי פלו' דרך סגולה אם הוא לעבור על התורה פגון להאכיל חצר כבד פלב שוטה למי שנשכו אין להתיר דלא התירה התורה לרפאות החול' בכל האיסורין ולחלל עליו את השבת אלא ברפואה טבעית לא ע"ד סגולה זה נ"ל בכונת הרמב"ם בפירוש משנתנו ודוק ומי שרוצה לדעת כמה דברים אסרו חכמים משום דרכי האמורי יעיין בתוספ' דשבת פ"ז ופ"ח יע"ש: ת"ר מנין היו יודעים מהאירו עיניו כו' קשה מה זה שאלה והלא נשאל לו אם רואה אם לאו דהא סי' זה משיבחיין בין טוב לרע עכ"ל שאנו שואלים לו מה טעם תבשיל זה והוא משיב לנו אבל ל"ל סימן אחר די שיאמר שהאירו עיניו ואפשר לומר דסי' דברייקא אצטריף לסגי נהור דאין לו סי' שיאירו עיניו ונתן לנו סימן אחר וה"ק מנין היינו יודעים שאם היה לו עינים שהאירו וניצול מספנת בןלמוס משיבחיין אף קשה דהרי"ף והרמב"ם פ"ב מה' מ"א השמיטו סי' זה דברייקא ולא ידעתי למה והרא"ש הביאו ויגדל התימה על הטור סי' תרי"ח אמאי השמיטו פניו דאביו הרא"ש ז"ל מיייתי לה וצ"ע: ת"ר מי שאחזו בןלמוס מאכילין אותו הקל תחלה כו' קשה דמאי קמ"ל פשיטא דאם אנו יכולין להאכילו איסור קל למה נאכילנו איסור חמור וינראה דסד"א פניו דזה האיש הוא מסוכן והתורה נתנה לו רשות שיאכל איסור וחי בהם דסד"א מה לי איסורא רבה מה לי איסורא זוטא מעין הא דאמרינן ריש יבמות דף ז' דעשה דחי ל"ת ואין לחלק בין ל"ת גרידא לל"ת שיש בו פרת דמה לי חומרה זוטא מה לי חומרה רבה וכה"ג אמרינן ריש פ' בתרא דיבמות אהא דאמר ר"ן רישא דאיסור פרת חששו סיפא דאיסור

לאו לא חששו פריה עלה מכדי הא דאורייתא והא דרבנן מה לי איסור פרת מה לי איסור לאו ומכאן ק"ל במאי דקי"ל דקטן שקידש אינו כלום ואפילו באב שקידש לבנו קטן אינם חוששים זולת מהרי"ק בשו"ל בשם ר"י ברזילי חושש להצריה גט באב שקידש לבנו קטן ומרן א"ה סימן מ"ג תמה על סברא זו וכן האחרונים פסקו להקל זולת הראנ"ח ח"א סי' מ"ז נראה דמיחש חגיג ל"ס' זו בחיי קטן פינו דהוא איסור פרת אף אם מת הקטן ונשאר זקוקה ליבם הוא מיקל משום דהוי איסור לאו ופני משה ח"ב סי' ג' לא רצה להקל בקדושי קטן רק בקדושי סבלונות יע"ש ובכך ק"ל על מהראנ"ח ז"ל דמחלק באיסור קדושין בחיי קטן דאיכא פרת משא"כ בפשמת ונשארה זקוקה ליבם דהוי יבמה לחוץ דליכא אלא איסור לאו דמכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מה לי איסור פרת מה לי איסור לאו פדמסקינן בגמרא ושוב ראיתי בתרומת הדשן סי' רכ"ג שפתמה פן על הגאונים המקילים בזיקת יבם משנמד ובקדושין מחמירין יע"ש ועיין פ"מ ח"ב סי' נ"א דף צ"ד ע"ב וראיתי במהרי"ק סוף שורש ע"ב דהקשה דבחד דנכתא אמרינן בשבוי' הקלו דהיינו איסור לאו דזונה לכהן אף באיסור א"א דהוא פרת מחמירין ובר' יבמות אמרי' מה לי חומרא רבה מה לי זוטא וחקל חילוק יפה דדוקא לענין ספיקא וחששא אמרינן מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת אבל דבר שהוא מותר מן הדין ומשום גזרה דרבנן מחמירין בכה"ג אמרי' דבאיסור א"א דחמו' עבוד רבנן הרחק' אבל באיסור שבוי' דלאו לא עבוד רבנן הרחקה וכמו שפירש התוספות בפירק קמא דפסחים דהחמירו גבי חמץ בפסח טפי מיין לגזיר משום דאיכא פרת ונזיר איסורו לאו ועיין בת"ה סימן ר"ן יע"ש ועי"ל דהא דתניא מאכילין אותו הקל אשמועינן חדושא דאם אמדוהו הרופאים דבכזית טבל יצא מן הספנה דטבל מסעד סעיד ואם יאכל גבילה יצטרף לאכול ב' זתים ונהנה ס"ד דנאכיל אותו טבל בשביל שלענין הפמות הוא איסור מועט זית אחד קמ"ל דאין הולכין אלא אחר האיכות וטפי עדיף להאכילו ב' זתים מנבילה דהוא איסורלאו מפזית א' דטבל דהוא במיתה ועוד אפש' דסד"א דטבל קל מנבילה שפן אפש' לתקנו ולהפריש עליו תרומה ממ"א מה שאין פן נבילה דלית לה תקנה קמ"ל דאפי' הכי טבל חמור מנבילה ומאכילין אותו נבילה ועיין בתשובת הרשב"א שפתב הבי' יוסף י"ד ס"ס קל"ד יע"ש: טבל ושביעית שביעית פ"י רש"י מאכילין אותו שביעית וכו' איכא למידק ל"ל לאשמועינן טבל ושביעית שביעית הלא מכ"ש דטבל ונבילה דמאכילין אותו נבילה שהוא בלאו אנו למדי' דטבל ושביעית נאכיל אותו שביעית קל שהוא בעשה ואם בא ללמד חלוקה דשביעית היל"ל נבילה ושביעית שביעית שהנבילה בלאו ושביעית בעשה והרמב"ם פי"ד דהמ"א דין י"ז העתיק פלשון הזה נבילה וספיחי שביעית מאכילין אותו ספיחי שביעית שאסורין מד"ס פמו שיתבאר ה' שמיטה טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית עכ"ל ומשמע מדבריו דנבילה ושביעית יתנו לו נבילה ולא יתנו לו שביעית דהרי לא התירן לגבי נבילה אלא ספיחי שביעית שהם מד"ס ולא התיר שביעית אלא לגבי טבל שהוא במיתה ודברי' תמוהים הם בעיני דהרי נבילה בלאו ושביעית בעשה וטפי עדיף שנאכילהו איסו' עשה משנאכיל אותו איסור לאו ומכח קושני' זו צ"ל דאיסור עשה הוא יותר חמו' מאיסור לאו ובינותי בספרים ומצאתי סעד לס' זו ממ"ש הרמב"ן בפר' יתרו בענין זכור ושמור דמ"ע גדולה ממל"ת ולכך אמרו דאתי עשה ודחי ל"ת ומפני זה יהנה העונש במל"ת גדול ועושים בו דין כגון מלקות או מיתה ואין עושין דין

במ"ע פלל אלא במורדין כמו לולב וציצית איני עושה סנפה איני עושה שמכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או שתצא נפשו עכ"ל איברא דסוגיין דעלמא דס"ל דעשה הוא קל מאיסור ל"ת ויש הוכחה לזה ממ"ש בפרק התכלת דף מ"א ענשיתו אעשה בזמן רחוקא ענשיתו גם אמרינו לקמן דף פ"ו עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו עבר על ל"ת ושב תשובה תולה ויוה"ך מכפר וכ"כ הרמב"ם ספ"א דתשובה וגם יש סמך בתלמוד בריש אלו נערו וביקדושיין ס"פ האומ' דיש ממזר מחייבי לאוין ואין ממזר מחייבי עשה אלמ' דחייבי לאוין חמירי מחייבי עשה ובכן איני מחליט הדבר למעשה במי שאחזו בןלמוס ויש לפנינו איסורי לאוין פגון נבלה ואיסור עשה פגון פירות שביעית אחר הביעור אינה דבר נאכיל אותו אי איסורי לאוין או איסורי עשה והדבר צריך תלמוד ודוק: ובהא דכתב רש"י שביעית לאחר הביעור הוא באיסור עשה צריכין אנו למודעי מה איסור עשה הוא ויראה דהיינו מ"ש בת"כ בפר' בהר ואיתא בפ"ק דמעניית דף ז' ובפ' מקום שנהגו דף נ"ב ונהביאו רש"י פ' בהר ולבהמתה ולחיה כל זמן שחיה אוכלת וכו' ואין לומר זהו דוקא באוכלי בהמה אבל אוכלי אדם מותרים לעולם דהא חזינו דהרמב"ם רפ"ז דהלכות שמיעה מייתי הך דרשא גם לאוכלי אדם שכ"כ ונ"ל פירות ז אין אוכלין מהם אלא כו' יע"ש וא"ת מנ"ל להרמב"ם להעתיק דין זה באוכלי אדם י"ל דכן מוכרח ממשינו' טובא דבפ"ט דשביעי' דאחר דכלה מן השדה אסור לאדם לאכול ממה שפבית ויראה דנפקא להו לרו"ל מקרא אחריןא דכת' פר' בהר כי יוכל היא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה ודרשו בת"כ כל זמן שאמה אוכל מן השדה אמה אוכל מן הבית ונהביאו רש"י בפיר' הפרשה ובאופן הביעור של פירות שביעית נחלקו הפוסקים והענין הוא דכתב הסמ"ג בפעשין קמ"ח ז"ל וכן שיקלה לחיה מן השדה כו' יע"ש אבל הרמב"ם פ"ו דהלכות שמיעה פתב דאם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש או משליף לים המלח ומאבדן בכל דבר המאב' יע"ש וק"ל לדעת הסמ"ג דאין איסור לאכול פירות ז אחר הביעור דע"י הפקר מותרין לאכול א"כ מהו זה שאמרו בשמעתינו במי שאחזו בןלמוס וצריך לאכול ואין לנו דברים המותרים רק טבל ושביעית אחר הביעור דנאכילנו שביעית דבשלקא לדעת הרמב"ם וסיעתו דצריך לשרוף הפירו' ואיסורים לאכלם ניחא אלא לדעת הסמ"ג דהביעור אינו אלא שייפקיר' ויחזור לזכות בהם ובכן מותרים לאכלם א"כ מהו החדוש דנאכיל אותו שביעית ויראה דהסמ"ג ס"ל דאם הגיע שנת הביעור דהיינו להפקירו ולא הפקירו הם אסור לאכול וכן פתב התוספות פרק מקום שנהגו דף נ"ב ד"ה מתבערין יע"ש גם הרמב"ן פרש' בהר האריך לבאר דרך זה דביעור ז' היינו הפקר ובסוף דבריו פתב ונהרמב"ם ונהרבה מן החכמים סבורים שהביעור אסור לגמרי וטעון שריפה ואינו פן דלא מנו חכמים בסוף תמורה פירות שביעית לא מהנשרפין ולא מהנקברים כו' יע"ש והא דגרסי' בר"פ בתרא דע"ז דבי ר' ינאי ינפי פירות ז' מענייים ופרעי להו בח' משמע פשיטת הרמב"ם דצריכין ביעור ממש דאם איתא כס' הסמ"ג דהביעור אינו אלא הפקר למה להו לענייים להלוות לר' ינאי יפקירו ויחזור לזכות בהם ויאכלו מהם לעולם י"ל דהיו יראים להפקירם פן יזכה בהם אחר אי נמי שהיו הפירות מתקלקלין אם ישמרום וע"ש בתוס' אף קשה מהא דתניא בפ' הגזל קמא דף ק"א בגד שצבעו בקלקלין אם ישמרום וע"ש בתוס' אף קשה מהא דתניא תהא נאמאי ישורף יפקירנו לבגד ויחזור ויזכה בו אלא ודאי משמע פשיטת הרמב"ם ז"ל

דְּבִיעוֹר פִּירוֹת ז' הֵינּוּ לְבַעַר אוֹתָם לְגַמְרֵי ע"י שְׂרִיפָה וַיֵּשׁ לְדַחֵק וּלְתַרְץ לְשִׁיטַת הַרְמָב"ן וְהַסְמ"ג וְהַתּוֹסֶפֶת דְּהַכָּא מֵיִרֵי דְכִשְׁהֲגִיעַ שְׁעַת הַבִּיעוֹר לֹא הִפְקִיר קְלִיפֵי אַגְוִזִים וְהַחֲזִיק בָּהֶם אַחַר הַבִּיעוֹר כְּדִי לְצַבְנֵעַ בָּהֶם וּלְפִיכָּה אָמְרוּ יְדֻלְק: וּלְעַנְיָן הִלְכָה בְּעַנְיָן בִּיעוֹר פִּירוֹת ז' נִהְגוּ בִירוּשָׁלַיִם חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעַשׂ לְהַפְקִירָם וּלְחַזֵּר וּלְזָפוֹת בָּהֶם וְכֵן פָּתַב מֶרֶן בַּכ"מ פ"ז דְּהַלְכוֹת שְׁמִיטָה בְּשֵׁם מְהַרְבֵּי יוֹחָנָן קַרְקוּס וּמוֹכַח מִדְּבָרָיו שֶׁם דְּבִפִּירוֹת שְׁאֲנוּ קוֹנִים מֵא"י בְּשִׁבְעֵית נִהְגוּ בָּהֶם דִּינֵי קְדוּשַׁת שְׁבִיעֵית דְּהֵינּוּ לְעֲשׂוֹת לָהֶם בִּיעוֹר הַח' ע"י הַפְקָר אוֹ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי מֶרֶן בַּכ"מ ספ"ד דְּהַלְכוֹת שְׁמִיטָה מִשְׁמַע דְּפִירוֹת שְׁאֲנוּ קוֹנִים מֵא"י אִין בָּהֶן קְדוּשַׁת שְׁבִיעֵית וְגַם בְּתַשׁוּבָה חֲלַק מֶרֶן עִם הַמְבִי"ט וּמַהֲרִי"ט ח"א סִימָן מ"ב וּמ"ג הֵבִיא פְּלוּגְמָא זֹה בְּאַרְיכוֹת וְהַכְרִיעַ כְּדַעַת אָבִיו וְעֵינָן בַּסַּפ' תְּרַדִּים דָּף נ"ו וּמְחַנּוּרְתָא דְּפִסְקָא לְחַוֵּשׁ לַב' הַסְּבָרוֹת לְהַחְמִיר' לְעֲשָׂרָן כְּדְבָרֵי מֶרֶן וּלְעֲשׂוֹת בָּהֶם בִּיעוֹר דְּהֵינּוּ הַפְקָר כְּדַעַת הַסְמ"ג וּמְהַר"י קוֹרְקוּס וּלְעַנְיָן אִין עוֹשִׂין סְחוּרָה בְּפִירוֹשׁ שְׁבִיעֵית וְעַכְשָׁיו נוֹהֲגִים לְעֲשׂוֹת יֵשׁ לְלַמֵּד זְכוֹת פִּינּוּ דוֹ' בְּזִמְנָן הִזָּה דְּרַבְּנָן לֹא רָאוּ לְהַחְמִיר שְׁלֹא לְעֲשׂוֹת בָּהֶם סְחוּרָה מִכַּח דְּאָתוּ מֵא"י דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעֲוֵי דִּינָא בְּהַדְל' וְעֵינָן בְּתַשׁוּבָ' מַהֲרִי"ט י"ד ס' נ"ב וּמֵה שְׁמוֹסְרִין דְּמֵי שְׁבִיעֵית לֹא"י עֵינָן בְּמַהֲרִי"ט ח"א ס"ס מ"ג וְדוֹק: תְּנִיָא מְאָכִילִין אוֹתוֹ טָבֵל כו' מ"ס כו' מ"ס כו' אִיכָּא לְמִידָק לַת"ק דְּאָמַר מְאָכִילִין אוֹתוֹ טָבֵל מֵה סְבָרָא הִיא זֹה וְהִלָּא כְּשִׂאוֹכֵל הַטָּבֵל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַיִּיב עַל כָּל כְּפִיזִת וְכִפִּיזִת שֵׁישׁ בְּכּוֹס זֶה כְּמ"ש הַרְמָב"ם פ"י מֵהַמ"א דִּין ד' יע"ש וַא"כ אִם יֵשׁ בְּכּוֹס זֶה מֵאָה זְתִים עוֹשֶׂה ק' אִיסוּרִין וְאִם יִפְרוֹשׁ מִפְּנֵי הַתְּרוּמָה דְּהֵינּוּ זִית א' נִמְצָא שְׂאוֹכֵל צ"ט זְתִים שֶׁל הִית' חוֹלִין מִתְּוִקְנִים וְזִית א' שֶׁל תְּרוּמָה גַם לְמֵאֵן דָּאמ' תְּרוּמָה וְלֹא טָבֵל ק"ל אִמְאֵי אֶצְטְרִיף לְמִיָּהב טַעְמָא דְּתְרוּמָה הִיא קֵלָה מְשׁוּם דְּחֲזִינָא לְכַהֵן ת"ל דְּעַדִּיף טְפִי לְהַפְרִישׁ הַתְּרוּמָה כְּדִי לְמַעַט בְּשִׁיעוֹרִין שֶׁל אִיסוּר' שְׂיֵאכֵל צ"ט זְתִים שֶׁל הִיתַר וְזִית אֶחָד שֶׁל תְּרוּמָה וְיִרְאֶה לְתַרְץ דָּאם טָבֵל וְתְרוּמָה שְׁנֵיהֶם הִיוּ שְׁנֵים אַה"נ דר"ע הִיוּ מוֹדִים דְּטְפִי עַדִּיף לְהַפְרִישׁ הַתְּרוּמָה כְּדִי לְמַעַט בְּשִׁיעוֹרִין שֶׁל אִיסוּר' שְׂיֵאכֵל צ"ט זְתִים שֶׁל הִיתַר וְאֶחָד שֶׁל תְּרוּמָה אֲבָל פִּינּוּ דֵיֵשׁ סְבָרָא דְּתְרוּמָה חֲמוּרָה מְשׁוּם דָּא"א לְתַקּוּנֵי א"כ טְפִי עַדִּיף שְׂיֵאכֵל ק' זְתִים שֶׁל טָבֵל מְשִׂיֵאכֵל זִית א' שֶׁל תְּרוּמָה דָּאִין הוֹלְכִין אַחַר כְּמוֹת הָאִיסוּר אֲלֵא אַחַר הָאִיכוֹת כְּדַכְתִּי לְעִיל וּלְפִי מ"ד דְּתְרוּמָה חֲמוּרָה קְאָמַר דְּמְאָכִילִין אוֹתוֹ טָבֵל אַע"ג דְּמַרְבִּינָן בְּשִׁיעוֹרִין שֶׁל אִיסוּר טָבֵל מ"מ הַטָּבֵל הוּא קַל מְשׁוּם דְּאֶפְשָׁר לְתַקּוּנֵי וּמ"ד תְּרוּמָה וְלֹא טָבֵל ס"ל דְּאֶדְרַבָּא תְּרוּמָה הִיא קֵלָה מְשׁוּם דְּחֲזִינָא לְכַהֵן וְדוֹק: וּלְפִי הַצָּעָה זֹה ק"ל בַּמ"ש הָרֵא"ש וְהַר"ן וְטַא"ח ס' שַׁכ"ח הִזָּה הַחוֹלָה צְרִיף לְבָשָׁר שׁוֹחֲטִין לוֹ וְלֹא יִתְּנוּ לוֹ בָּשָׂר גְּבֵלָה כְּדִי שְׁלֹא יִצְטָרְכוּ לְחַלֵּל שְׁבֵת בְּשַׁחֲטָה וְהַרְבֵּה טַעְמִים נֶאֱמָרוּ לְדִין זֶה כְּמ"ש הַפּוֹסְקִים וְהַר"ן מְסִיק דַּנ"ל דְּלִגְבֵי חוֹלָה אִין אִיסוּר גְּבֵלָה קַל מֵאִיסוּר שְׁבֵת דְּנִהְי דְּנִבְיָלָה אִיסוּר לָאו וְשְׁבֵת אִיסוּר סְקִילָה אִיכָּא חוּמְרָא אַחְרֵינָא בְּגְבֵלָה לְפִי שְׁהֲאֵנְכֵלָה עוֹבֵר בְּלֹא עַל כָּל כְּפִיזִת וְכִפִּיזִת אֲבָל לְעַנְיָן שְׁבֵת לֹא עָבַר אֲלֵא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְחַד לָאו הוּא דָּאִיכָּא וְלֹאֲנִן הַרְבֵּה דְּנִבְיָלָה לֹא מִיְקָרֵי אִיסוּר לְגַבֵּי חַד לָאו דְּשְׁבֵת וְאַע"ג דְּהֵי אִיסוּר סְקִילָה עַכ"ל יִרְאֶה בְּרוּר מִדְּבָרֵי הַר"ן הִלְלוּ דָּאִין הוֹלְכִין אַחַר אִיכוֹת הָאִיסוּר לְחַנּוּשְׁבוּ חֲמוּר מְשׁוּם דְּהֵי אִיסוּר סְקִילָה אֲלֵא הוֹלְכִים אַחַר הַכְּמוֹת דָּאם הוּא צְרִיף לְאֶכּוֹל זְתִים הַרְבֵּה דְּנִבְיָלָה אַע"ג דְּהֵי אִיסוּר לָאו חֲשִׁיב חֲמוּר לְגַבֵּי לָאו דְּשְׁבֵת וְאַע"ג דְּהֵי אִיסוּר סְקִילָה וְק"ל טוֹבָא דָּא"כ אִמְאֵי קְאָמַר ת"ק דְּטָבֵל וְתְרוּמָה יֵאָכִילוּהוּ טָבֵל הִלָּא אִם יֵאָכִילוּהוּ טָבֵל

חייב על מאה זתים שיש בכוס על כל כזית וכזית ואם יפרישו התרומה יאכל צ"ט זתים של היתר וזית אחד של איסור דהיינו תרומה ונראה דהר"ן מפרש סוגיא דידן שלא כפרש"י וה"פ א"ר היכא דאפשר בחולין דכ"ע לא פליגי דמתקנינו לה וספינו ליה פלומר דאם אפשר בחולין שיש פאן בקי להפריש התרומה מהטבל דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינו לה ונאכילוהו צ"ט זתים של היתר חולין מתקנים וזית א' של תרומה למעט בשעורין של אכילת איסור כי פליגי דלא אפשר בחולין פלומר דאין פאן בקי להפריש התרומה מהטב' ויש פאן לפנינו ב' פוסות א' של טבל וא' של תרומה מ"ס טבל חמור ומ"ס תרומ' חמורה ומתוך לשון הרמב"ם פי"ד מהמ"א יראה דמפרש הכי שכתב טבל ותרומה אם אי אפשר לתקן הטבל מאכילין אותו טבל דאינו קדוש פתומה עכ"ל ומדקאמר דא"א לתקן הטבל משמע דהוי משום דאין פאן בקי שיודע להפריש התרומה דאלו הנה מפרש כפרש"י היל"ל ואם אין שיעור בטבל להאכילו חולין שבו אחר הפרשת התרומה מאכילים אותו טבל ודוק ועיין בתשובת הרדב"ז סי' ק"ל דכתב ומ"ש הר"ן בטעמו של דבר לא נתיישב אצלי וכבר השבתי בטעמו של דבר בתשובת אחרת עכ"ל ולא ידעתי מהו הגמגום שגמגם מהרדב"ז בדברי הר"ן ואולי הוא מה שהקשתי עליו לעיל וכבר זכיתי ליישב הסוגיא לדעתו של הר"ן ודוק ועיין מ"ש במנחות ר"פ ר"י דאמר התם מוטב שיירבה במלאכה א' בהקדשה ואל ירבה בהרבה מלאכות ודוק: ע"ב גמרא אפשר בחולין פשיטא כו' איכא למידק דמשמע מהכא דהפרשת תרומות ומעשרות בשבת אסור משום טלטול וזה טעם חדש מעולם לא שמענו ובפרק משילין דתנו התם ולא מגביהין תרומות ומעשרות ב"ט ק"ו בשבת מוכח שם מדברי רש"י דטעמא הוי משום מתקן וכ"כ הרמב"ם פכ"ג דשבת דין ט' עוד כתב שם דין י"ד יע"ש וקשה אמאי כתב הרמב"ם דין זה ב' פעמי' ותו למה במקום א' נתן טעם א' ובמקום ב' נתן ב' טעמים והרב המגיד תירץ בזה יע"ש ובתשובת הרלב"ח סימן י"ו דף כ"ו עמד בקו' זו דהרמב"ם פכ"ג דשבת דין ה' כתב דאסור להטביל פלים בשבת מפני שהוא כמתקן פלי ובפ"ד דהלכות י"ט דין י"ז כתב פלי שנטמא אין מטבילין אותו ב"ט גזרה שפא ישהא אותו בטומאתו ואם נטמא ב"ט מטבילין והשיב דטבילת פלים דהוא כמתקן פלי לא מתסר אלא בשבת אבל ב"ט אין איסור משום מתקן פלי משום דהוי מכשירי אוכל דשרו ב"ט ועם זה יובן שינוי הטעמי' שכת' הרמב"ם פ' כ"ג דשב' אין מגביהין תרומה ומעשר כי טעם מתקן סגי לאסון' בשבת אבל לאסון' ב"ט הפרשת תרומה ומעשר לא סגי טעם זה דאם טבילת פלים אינה אסורה ב"ט מטעם תיקון כ"ש להגביה תרומות דאינו אסור מטעם תיקון ולכן הוצרך הרמב"ם לבקש טעם באיסור הפרשת תרומות משום דדמי למקח דמן הטעם הזה אסור ב"ט זהו פללות דבריו בקיצור ויש לי גמגום בדברי הרב ז"ל דאי כל פונת הרמב"ם הוא לבקש טעם למה אסרו להפריש תרומות ב"ט הטעם הוא ברור לע"ד גזירה שמ' ישהא להפריש אותם ב"ט ואתי' בהו לידי תקלה לאכול אותם טבולים ותדע שפן הוא דהרי כתב הרמב"ם פ"ג די"ט דין הל' עיסה בעי"ט אין מפרישין ממנה חלה ב"ט ואם ל'שה ב"ט מפריש חלה ונותנה לפהו ונמצא דהפרש' חלה הוא דומה ממש לטבילת פלים ב"ט דאם נטמא מעי"ט אינו מטבילין ב"ט גזרה שפא ישהא ומהפרשת תרומה ב"ט דומה לל' עיסה מערב י"ט ולכלים שנטמאו בעי"ט זו ראיתי לגמגם בדברי הרב ז"ל אמנם מ"ש לתרץ שינוי הטעמים הם דברים נכוחים

ראויים למי שאמרו ומ"מ הנה נתברר טעם איסור הפרשת תרומות ומעשרות ואין גם
אחד שיאמר דטעמא הוי משום טלטול ומיהו הדין דין אמת דטבל אסור לטלטל כדתנן
בריש פירק מפנין אבל לא את הטבל ולא את מעשר שלא נטלה תרומתו יע"ש ויש
לגישב דהא דאמרי בעלמא דאיסור הפרשה תרומות הוי משום מתקן ולא אמרינו דטעמא
הוי משום טלטול משום דמיירי דיש פירות טבל בכלי א' גדול ומעט פירות טבל בכלי
אחד קטן ומפריש וקורא שם על מה שיש בכלי קטן לתקן מה שיש בכלי גדול בכה"ג
אין איסור טלטול דהא לא נגע בהו ולא מיתסר אלא משום מתקן אבל פשהטבל הוא
בכלי אחד ומפריש ממנו תרומה מלבד איסור מתקן יש איסור טלטול במה שנוגע בטבל
קוד' שיפרישנו ועיין בפ' האש' רב' דף צ"ג ע"א דשם אמרו דאיסור הפרשה תרומה' בשבת
הוא משום טלטול ודוק: אימא תנאי היא כו' הק' בחדושי הלכות דה"מ למימר דהא דרבא
לאו תנאי היא אלא דפליגי בדלא אפשיך בחולין ובפלוגתא דתנאי דלעיל ויש לגישב
וק"ל עכ"ל ויראה דאין לפרש כן דאם כן הוי קשיא לן נימא הני פהני תנאי ותו ללשון
ראב"ע דאמר לא יאכל עד שיעשה משמע דרוצה שיאכל כל מאכלו חולין מתוקנים ואם
כן פלוגתיהו הוי בדאפשיך בחולין ודוק ולענין פלוגתא זו לפי דכלל שפידינו דהלכה
כרבי מחברו א"כ הלכה כרבי דאין צריך לעש' במעשה' ירק בשבת אפי' בדאפשי' בחולין
ובקשתי דין זה דהרמב"ם פירק י"ד דהמ"א כי שם ביתו ולא מצאתיו ולא ידעתי למה
השמיטו ואפשיך דסברת ר' היא דא"צ לעשר פלומר דאין חייב לעשר ואם ירצה לעשר
יעשר וכינן דמודה ר' דאם ירצה יעשר וראב"ע סובר דלא יאכל עד שיעשר טפי עדי
למפסק כתרנוייהו דלא יאכל עד שיעשר בדאפשיך בחולין ולפ"ז שפיר עשה הרמב"ם
דהשמיטו ודי לו במ"ש שם טבל ותרומה אם א"א לתקן הטבל מאכילין אותו טבל
דמשמע מדבריו אלו הנה אפשיך לתקן מפרישין התרומה אף בטבל ירק דרבנן ודוק: ואף
על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ראו נא כי אורו עיניו כו' איפא למידק אמאי לא
מיייתי מקרא דכתיב מקמיה ויהונתן לא שמע וכו' ותאורנו עיניו ויראה משום דהעם
השיגוהו ליהונתן איף אכל דהרי השביע אביו את העם שלא יאכלו לחם וקשה דמה
השגה היא זו והלא יהונתן לא שמע שבועה זו אלא דכונת המשגיג היה אע"ג דלא שמע
שבועת אביו מ"מ ממה שאתה רוא' דויעף העם ואין משיג ידו אל פיו היו לה להבין כי
אנו מושבעים שלא לאכול וכלפי זה השיב יהונתן אין טעם להשגה זו משום דראו נא כי
אורי עיני פלומר דעד עתה היו עיניו פהות שאחזו בןלמוס ובכן לא ראיתי אם יש משיג
ידו אל פיו אם אין ועל ידי הפתיקה האירו עיני ואני מבחין בין טוב לרע ולזה כיון התנא
דמיייתי הך קרא ואפשיך שגם רש"י רמז זה שכתב ראו נא כי אורי עיני ביהונתן פתיב
פלומר דפ' זה הוא התנצלות יהונתן על עצמו מש"כ קרא דנתארנה עיניו דאינם דברי
יהונתן אלא סיפור הכתוב ואפילו זכר לדבר ליפא משום דהתם לאו בןלמוס הנה אמנם
מה שאמר יהונתן התנצלות דהיו עיניו פהות כמי שאחזו בןלמוס ולפיכך לא ראה יש
זכר לדבר אבל ראיה גמורה אינה משום דלאו בןלמוס גמור הנה אלא קרוב לבןלמוס
ודוק: רבי מאיר הנה דייק בשלמא ק"ק דהרי אמרו במ"ר פרש' שלח לה יש מי
ששמותיהן נאים ומעשיהם פעורים כו' יע"ש י"ל דרוב בני אדם דשמותיה' נאים גם
מעשיה' נאים ורוב בני אדם דשמותיהם פעורים גם מעשיהם פעורים ואמרינו בפירק
קמא דברכות אר"י שזכתה ויצא ממנה דוד שרנוהו להקב"ה כו' ומנ"ל דשמא גרים

כו' אל תיקרי שמות אלא שמות ועיין בפירוש הילקוט תהלי' מ"ו מ"ש בזה פירש נכון
ובכן סרו מהה פירושים הדחוקים שפכתב בפ"י הילקוט פרשת האזינו דהה עובדא דר'
מאיר דניק בשמא דנדאי על הרוב השמות מורים על הפעולות ולכן צריך האדם למיחש
מיהא פשוואה אדם דשמו מגונה דלמא גם מעשיו מכושרין אמנם יש מיעוט בני אדם
דאין הולכין פעולותיהם אחר שמותיהם ועוד אפשר דבשמות דדשו בהם רבים והם
ישנים אין ראיה אבל שמות חדשים דלא שמענו פמותם יש לחוש ובכה"ג שמא גרים
פדכתיב אשר שם שמות בארץ דהינו בהנחת אותו שם לראשון אדם שראינו שנקרא
בשם חדש דלא דשו ביה רבים ועיין בספר יד יוסף דף רכ"ד ודוק: דף פ"ד ע"א מאי
בינייהו איכא בינייהו למקטליה בדבר הנזרק א"ל מאי בעי מאי בינייהו והלא נ"מ
להאכיל למי שנושכו פלב שוטה מחצר פבד שלו כר' מתאי בן חרש באיזה מין פלב הוא
אם הוא פכלב שנושים פשפניות משחקות בו או שאין פאן נשים פשפניות אלא שרוח
רעה שור' עליו י"ל דאי הנה הלכה פרבי מתאי בן חרש הנה א"ש למאי נ"מ אבל פינו
דקי"ל הלכה פחכמים דפליגי אר' מתאי בן חרש למאי נ"מ לדעת ממאי הו' ומשני
למקטליה בדבר הנזרק וק"ל דזה הלשון הוא מגומגם דלמקטלי בדב' הנזרק כ"ע מודו
דשפיר דמי כי פליגי בהורגו בידו שלא בזריקה וצ"ל דה"כ קאמר דאיכא בינייהו להורגו
בידו שלא בזריקה דלמ"ד רוח רעה שורה עליו אינו יכול להרגו אלא בדבר הנזרק
ורש"י ז"ל תיקן הלשון פדכתיבנא והרמב"ם והטור לא הביאו דין זה ושלטי הגבורים
הביאו ופסק דיהרגוהו בדבר הנזרק יע"ש ואף על גב דהלכתא פרב באיסורי פסק
פשמאל דתניא פותיה ודוק: ר"י חש בצפדינא כו' והא איכא חלול ה' דמגלי לה מעיקרא
פרש"י מההיא שעמא גלי לה כו' פלומר דפי' לה דלא אמר באלהא דישאל אלא א"ה
לאלהא דישאל ויראה דבא רש"י ז"ל לאפוקי שלא תפרש דמגלי לה מעיקרא דבאונס
נשבע והאדם בשבועה כו' דאפ"ה איכא חלול ה' בדבר ולא סר החילול ה' אלא מפני
שגילה לה האמת דברים של טעם דאין בלשון שאמר שבועה וכן מצאתי שכתב הש"ך
י"ד סימן רל"ב ס"ק ל"ב לאפוקי מור"ם בעל המפה שרוצה להקל בזה יע"ש: פתב
רש"י ור"י היכי עביד ל"ג לה אלא במסכת עפ"ם וכו' פלומר דשם פריה דכיון דחולי
צפדינא פמפה של חלל דמי מדעשה הרפואה בשבת היכי נתרפא מעפ"ם והא"ר פל
מפה שפחללין עליה שבת אין מתרפאין מהם והתם משני אדם חשוב שאני ומרן הב"י
סימן קנ"ה תמה על הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שלא הזכירו דין אדם חשוב דשרי יע"ש
ולי יראה לתרץ דהתם בגמרא הנוכחו לומר משום קושיא אחרת דמטרוניתא דר"י רופא
מומחה הנה ולפי תירץ זה אנדא לה תירוץ דאדם חשוב לכך לא פסקוהו ודוק: תוספת
ד"ה ה"נ מסתברא וכו' ובפרק קמא דקדושין דף כ"ו גבי מעש' במדוני יש ה"נ מסתברא
שאינו נשאר זהו למקצת גירסת אבל לגי' רש"י דהתם נשאר יע"ש ודוק: ע"ב גמרא
ל"ל תו למימר וכל ספק נפשות וכו' א"ר לא ספק שבת זו ק"ק דאמאי לא משני דמתני'
דכל ספק נפשות בא ללמד דראה תינוק שנפל לימ פורש מצודה ומעלהו ואע"ג דצ"י
פנורי פדאמרי' לקמן ויש ליישב ודוק: ואין אומ' נמתין לו שמא יבריא וכו' ומשמע דאפי'
הוא סמוך למ"ש דלא נשאר משבת רק שעה או חצי מחללין ומתוך תשובת הרשב"א
שכתב מרן הב"י י"ד ס"ס קל"ד לא משמע הכי וצ"ע ועיין א"ח סימן שכ"ח ס"ד ועיין
בי"ד במור"ם בעל המפה ס"ס קנ"ה ודוק: מחפין חפין לחולה בין להשקותו בין

להברותו דהיינו רחיצה ויבואה לי דרחיצה שעושים לו אין במניעתה ספנה ומכאן ראיה למ"ש ה"ה פ"ב דשבת בשם הרמב"ם דגבי מדורה דלכל צרכי חולה מחללין ואע"פ שאין במניעת הדבר שעושים לו ספנה ומכאן שם בכ"מ חולק בזה ועיין בתשובת הרמב"ן סימן רפ"א ואין אומרים יעשו דברים הללו לא ע"פ נשים ולא על פי פותים אבל מצטרפין לדעת אחרת חילוף הגירסאות והפירושים שיש בזה נתבארו יפה בב"י א"ח סי' שכ"ח ובמה שנתראה מדברי רש"י כאן דבאומדנא דס' נפשו' הולכין אחר רוב דעות עיין מה שכתבתי לעיל בסוגיא דרופאים בדברי מר בר' אשי ודו"ק: ראה תינוק שנפל ביים פורש מצודה ומעלהו כו' ואע"ג דקא צייד פנורי משמע דאפילו דזה האיש מכונן לעשות ב' אלה בבת אחת להציל התינו' ולצוד דגים שרי ונדבר זה הוא מחלוקת אמוראים במנחות ר"פ ר"י דאתמר שמע שטבע תינוק ביים ופירש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב דגים והעלה דגים ותינוק רבא אמר חייב וכו' וק"ל למ"ד חייב מהו ברייתא דהקא דשריא להציל התינוק ולצוד דגים בבת אחת י"ל דהקא מייירי דעיקר פונתו להציל התינוק אלא דאגב רוצה לצוד דגים דצריף להם ולפיכך שרו אבל התם עיקר פונתו לצוד דגים אלא דאגב דעתיה נמי להציל התינוק לפיכך פליגי ולענן הלכה קי"ל כמאן דפטר משום דאיכא ל"א שם במי שלא שמע שטבעתינוק ופירש מצודה לצוד דגים והעלה תינוק ודגים רבא אמר פטור זיל בתר מעשיו כו' ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ק ב' דשבת כמאן דפטר והטעם נתבאר בדברי ה"ה ז"ל: ועוד י"ל דהא דקתני הקא פורש מצודה ומעלהו ואף על גב דקא צייד פנורי היינו לומר דאף על גב דיעלה בתוף המצודה דגים לא מתסר פניו דכל פונתו אינו אלא להציל התינוק לחוד ואם לא יעלה במצודה תינוק אלא דגים ברשות עשה אבל לעולם לכתחלה אינו יכול לכונן לעשות שתייהם ואם עבר ונתפונן לעשות שתייהן והעלה שתייהן בזה הוא דנחלקו שם בלישנא קמא מ"ס חייב ומ"ס פטור ואם נתפונן לעשות שתייהן ולא העלה רק דגים יראה דכ"ע מודו דחייב דהרי נתקיימה מחשבתו בצידת הדגים ולא הציל התינוק איברא דפרט דין זה לא כתבו הרמב"ם פ"ב דשבת וגם ה"ה שכתב שם אם העלה דגים בלבד פשיטא דחייב דבריו סתומים דירא' דמייירי בנתפונן לצוד דגים לחוד והעלה דגים לחוד חייב אבל מי שנתפונן להציל התינוק ולצוד דגי' ולא עלה בידו רק דגים אפשר לומ' דפטור ודעתו נוטה דחייב ועיין בהרמב"ם ספ"ב דהלכות שגגות והר"ן בפ"ק האורג ודוק: ראה שנתעלה דלת כו' ואע"ג דקא מפנין למתבר בשיפי כף היא גירסת הספרים שבידינו ומשמע דאעפ"י דקא מכונן לעשות האיסור פניו דהוא בצירוף דבר היתר שרי וקשה אמאי בחלוקה זו בלבד אמר ואע"ג דקא מפנין למתבר בשיפי ולעיל לא אמר ואע"ג דקא מפנין לצוד פנורי וראיתי בהרי"ף והרא"ש דל"ג לה הקא משמע דגירסתנו היא טעות גם הרמב"ם פ"ב דשבת לא הזכיר תיבת מכונן והל"מ האריף בזה יע"ש ומתוף דברי רש"י יש להביא קצת ראיה להתיר אע"ג דקא מפנין דהרי כתב לקמן בהד"א דמכבין מפסיקין וכו' ואע"ג דקא ממכין ממנפי ופירש רש"י משפיל ומציע הגחלים לצלות עליה' לערב עכ"ל ולעיל בסמוך כתבתי צדדים לזה ודוק: והנה בהו' ברייתא קתני ים ובור ודלת וייהב צריכות' תלמודא וכולהו כתבם הרמב"ם פ"ב דשבת אף הטור סי' שכ"ח לא אייתי אלא חלוקה דים ותמהני פניו דחלוקה דבור ודלת לא נפקי מים אמאי לא כתבם גם מן בש"ע לא כתבם ולא ידעתי למה ואפשר לומר דכיון דכתב הטור חלוקה דים דה"ה פל פיצא בזה

די וכיוצא בזה כתבו הגהמ"י פ"ק משלוחים פל היכא דקאמר תלמודא פגון זה למדין
ממנו דבר דומה קצת אף על גב דלא דמי לגמרי וכ"כ הרא"ש בתשובת סימן ל"ה דף
קס"ה סע"ג יע"ש ודוק: גם התוספת בד"ה הא דפרוש פולהו כו' יראה דהם הולכים אחר
גיר' רש"י ופירש שכ"כ נראה לפרש דפרוש פולהו בחדר אחרת ויצאו גם משם ולא
נשאר בהם עד אחד שנפלה עליו מפולת כלומר וכזה א"ש דאשמועינן שמואל חדושא
דמפקחין משום דהחזוק שם ואין הולכין אחר הרוב דאי פרוש בחדר אחרת ולא יצאו
משם מה לי חצר זו ומה לי חצר אחרת כלומר פשם דבחדר אחד פרכינו עליה דשמואל
פשיטא ה"נ גפרוף עליה בחדר הב' פשיטא וראיתי בל"מ פ"ב דשבת דתמה על התוספת
דאי פדבריהם דיצא פולם מן החדר ולא נשאר בהם אלא א' ומפני כן לא אקרי קבוע
אמאי לא אוקמוה בגמרא בכה"ג וצ"ע עכ"ל ולענ"ד הדבר ברור דבחדר א' הוא פשיטא
כיון דנשאר אחד מן הקבועים תחלה שהיו חשויים פמחצה על מחצה אבל בחדר הב'
הוא החדוש דלא הלכו לשם אלא לעראי ולא הוקבעו לשם ויצאו משם ונשאר אחד מהם
ונפלה עליו מפולת אפ"ה מסללין כיון דהחזוק באותו חצר.

אע"פ שלא היה בקביעות זה נראה לי ברור ומ"ש עוד התוספת הא דפרוש מקצתיהו
שלא פירש מכאן לאותה חצר אלא א' לא ידעתי מה באו ללמדנו ואין לומר דבאו לאפוקי
פרשו ב' או ג' דזה א"א דהרי דוקא פשפרשו כולהו לחצר אחרת הוא דמפקחין משום
דהחזוק שם אבל פרשו מקצתם ל"ש פירש א' ל"ש פירשו ב' מחצר א' והלכו לב' ושם
נפלה מפולת עליהם אין מסללין עליהם כיון דלא החזוק בחדר הב' יע"ש ופירש הנז'
דפי' בדברי התוספת הוא ע"פ רש"י ויש לפרש דברי התוספות על פי' הרא"ש וה"ק
פרשו כולהו לחצר אחרת ויצאו גם משם ולא נשאר בהם עד אחד שנפל עליו מפולת
אין מפקחין עליו כיון דנעק' הקביעות האחד ולא הוקבעו בחדר זה אלא נכנסו עראי
ויצאו משום דאי פרוש לחצר אחרת ולא יצאו משם אמאי אין מפקחין עליו מה לי חצר
זו מה לי חצר זו פשם שבחדר הא' מפקחין כמו כן בשנית הא דפרוש מקצתיהו שלא
פי' מכאן לאותה חצר אלא אחד מפקחין עליו כיון דבא מפת קבוע וקביעות האחד הוא
במקומו עדיין כן אפשר לפרש דברי התוספת אבל דרף הא דהוא ע"פ פרש"י יראה
דהוא יותר נכון בדבריהם וכו' הל"מ מתורצת ע"פ מ"ש: והרי"ף והרא"ש גורסים לא
צריכא דפריש חד מינייהו לחצר אחרת מ"ד פל דפריש מרובא פריש קמ"ל דאין הולכין
בפקוח הנפש אחר הרוב וטעמא הוי דכיון דנשאר קביעות האחד במקומו בחדר א'
וחשבינו להו פמחצה על מחצה א"כ זה שפיר' לחצר ב' מפקחין עליו וה"ה פרשו ב' או
ג' לחצר ב' או פרשו ב' לב' חצרות כיון דהם באים מפת קבוע מפקחין עליהם בחדר
שהלכו לשם אע"ג דלא החזוק הישראל בחדר השני ונמצא דהרי"ף והרא"ש הם מקילי'
יותר מרש"י דלרש"י בכה"ג אין מפקחין אע"ג דבאו מפת קבוע כיון דלא החזוק ישראל
בחדר שניה ופריף איני והא ר"י וכו' ומשמע ליה למקשה דאפילו פירש אחד מינייהו
מחדר א' והלף לחצר ב' אין מפקחין ודחוק התרצון ומוקי לדברי ר"י דפרוש פולהו כלומר
דנעקרו פולם מחצר א' ובשעת עקירתם מהחדר שהיו הולכים בעיר נכנס א' מהם לחצר
ב' ושם נפל עליו מפולת אין מפקחין כיון דנעקרו פולם לא בא זה מהקבוע זהו פי'
התירוץ לדעת הרא"ש ויראה דלענ"ד דינא רש"י מודה בזה דאין מפקחין דהרי גם לדידיה
בכה"ג אין מפקחין כיון דלא החזוק ישראל בחדר ב' אף במה שסובר רש"י דפרוש

פוליהו ונכנסו לחצר שניה דרר עראי ויצאו משם ונשאר א' ונפל עליו מפולת דלדעת רש"י מפקחין משום דהוה חזק בחצר שניה יש להסתפק אם יודה הרא"ש לרש"י לענן דינא דמפקחין עליו משום דהוה חזק ישראל בחצר ב' ונדעתי נוטה דהרא"ש מוד' לרש"י באופן דלענן דינא הרא"ש מודה לרש"י אף רש"י חולק על הרא"ש כשפירש אחד מחצר אחד והלך לחצר ב' ושם נפל עליו מפולת להרא"ש ו"ל מפקחין משום דבא מפת קבוע ולרש"י אין מפקחין פינו דלא הוה חזק ישראל בחצר ב' זה נראה לי בכונת רש"י והרא"ש: אמנם ק"ל אמאי לא משגי תלמודא הא וקא דפריש פוליהו מחצר א' שהיו קבועים וקא דשמואל מייירי ונכנסו פולם לחצר ב' דרר עראי ויצאו גם משם ולא נשאר בהם עד אחד שנפלה עליו מפולת אפ"ה מפקחין פינו דהוה חזק שם ישראל וקא דרבי יוחנן מייירי דלא נכנסו פולם בחצר הב' אלא מקצתם דאין מפקחין עליהם משום דלא הוה חזקו לשם ישראל וגם אינם באים מפת קבוע דכבר נעקר הקביעות הראשון יש לומר דלדעת רש"י התרצן אשמועין חדושא דפריש מקצתייהו אף על גב דהם באים מפת קבוע אין מפקחין ולדעת הרא"ש אשמועין חדושא דפריש מקצתייהו מפקחין משום דבאים מפת קבוע ועי"ל לדעת הרא"ש דהתרצן רוצה להעמיד דבריו דתריץ לעיל דשמואל איירי דפירש חד מיינייהו לחצר אחרת איברא דאפתי קשה לדעת הרא"ש אמאי לא תירץ התרצן מעיקרא דשמואל מייירי דפריש פוליהו לחצר אחרת דמפקחין משום דהוה חזק ישראל בחצר ב' לכו מחנוורתא כדשנינו מעיקר' ודיק: והרמב"ם ו"ל פ"ב דשבת פ"י הגירסאות שבידינו פירושו עולה כפירש הרא"ש וכן פ"י דבריו ה"ה ו"ל אעפ"י שאין גירסתו של המגיד בהרמב"ם מכוננת יפה כמו שרמז מרן סימן שנ"ט וזה הנה נראה להקשות בדברי הרמב"ם שכתב נעקרו פולם מחצר זו לילך לחצר אחרת ובעת עקירתם וכו' ומלשון הזה משמע הא אם היו מחצה על מחצה ונעקרו פולם ופיר' אחר לחצר אחרת מפקחין עליו פינו דהוה מעיקרא מחצה על מחצה ואח"כ כתב לפירש אם היו הרוב ישראל אע"פ שנעקרו פולם ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפקחין משמע דוקא כשהרוב היו ישראל מפקחין לזה שפיר' מהם הא הוה מחצה על מחצה אין מפקחין והיא תימה אמאי אין מפקחין והא ספק נפשות להקל ותו דהוא סותר דבריו הראשונים ובפט"ו מהלכות א"ב כתב דבמחצה על מחצה מפקחין ומרן בכ"מ כתב מקצת קוש' זו בשם הרמ"ד ואמר דבדברי ה"ה יתיישב ואנכי לא ידעתי איך יתיישב ומהתשובה שהעתיק מרן מחכמי לינול שכתבו וז"ל נרא' מן הכתוב בספר כו' מחצה על מחצה מפקחין משמע דלקחו זה מרישא דדינא דהרמב"ם כמו שדייקתי ולא ידעתי איך היו מפרשים סוף דברי הרמב"ם וראיתי בלח"מ שגם הוא נתקשה בסוף לשון הרמב"ם ולא הקשה הקוש' כמו שהקשתי מדיוקא דרישא לדיוקא דסיפ' דקשיא דיוקא אדיוקא כדכתי' והרב המגיד כתב וי"מ בהפ"ד וכו' משמע מדבריו שם דזהו פירש"י והראב"ד ולע"ד הם דברים תמוהים דלרש"י בעינו דפירשו פוליהו ונכנסו לחצר ב' דרר עראי ושוב יצאו פולם ונשאר א' דנפל עליו מפולת בכה"ג דהוה חזק ישראל בחצר ב' מפקחין אבל כשנעקרו מחצר א' וביטל הקביעות ובעודן מהלכין בשוק נכנס א' מהם בחצר ב' בכה"ג נראה לי דמודה רש"י ו"ל דאין מפקחין דהרי לא הוה חזק ישראל בחצר ב' גם מ"ש ואצ"ל פירש א' מן החצר וזו הוא דשמואל גם זה לא יתכן לע"ד לפירש"י דטעמא דבא מן הקבוע לא מהני לרש"י אלא להרא"ש וסייעתו גם מ"ש פירשו מקצתן כגון ד' או

ה' ופירש אַחַד מֵאלוֹ לְחַצֵּר ב' אֵין מְפַקְחִין שְׁלֵא הִתְחַזַּק בְּאֵלוֹ יִשְׂרָאֵל וְזוֹ הִיא דְרַבֵּי יוֹחָנָן ע"כ גַּם זֶה הוּא קֶשֶׁה דל"ל ב' פְּרִישׁוֹת הִלְלוּ דפ"י ד' אוֹ ה' ופִּירֵשׁ א' מֵהֶם דְּלִפִּי פ"י זֶה מִשְׁמַע דְּפִרְשׁוּ מִקְצָתוֹן לְחַצֵּר ב' מְפַקְחִין מִשׁוּם דְּבָאוּ מִפֶּחַ קְבוּעַ וּכְבָר פְּתַבְתִּי דְּאֵין זֶה שִׁיטַת רִש"י אִךְ בְּדַבְרֵי הֶרָאב"ד מִשְׁמַע כְּפִירֵשׁ הִזָּה וְהוּא פִּירוּ' ג' בְּסוּגְיָא וּלְקַמֵּן בִּס"ד אֲפֵרֵשׁ מִי הִכְרִיחוּ לְהֶרָאב"ד לִפִּי זֶה: הָעוֹלָה מִפֶּל הַנִּזְכָּר דִּישׁ ב' פִּירוּשִׁים בְּסוּגְיָא לְדַעַת רִש"י פִּרְשׁוּ פוּלְהוּ לְחַצֵּר ב' מְפַקְחִין מִשׁוּם דְּהוֹתְזִיקִים שָׁם וַיִּרְאֶה לִי דְּאֵין חוֹלֵק בִּזְהָ וְהָרָא"ש מוֹדָה לוֹ וּפ"י מְחַצֵּר א' לְחַצֵּר ב' לְרִש"י ז"ל אֵין מְפַקְחִין וּלְהָרָא"ש מְפַקְחִין פִּינוֹן דְּבָא מִפֶּחַ קְבוּעַ וּבְנִעְקָרוּ פְּוֹלָם מְחַצֵּר אַחַד וּבַעַת עֲקִירְתֶּם פִּירֵשׁ אַחַד לְחַצֵּר ב' רִש"י וְהָרָא"ש שׁוּיִם בִּזְהָ לְעַנְיָן דִּינָא דְּאֵין מְפַקְחִין וּלְדַעַת הֶרַב הַמַּגִּיד בִּפְלִי הֶרָאב"ד מְפַקְחִין וּפִרְשׁוּ מְקַצְתֶּם מְחַצֵּר א' כְּגוֹן ד' אוֹ ה' וּפ"י אַחַד מֵהֶם לְחַצֵּר ב' לְדַעַת הֶרָאב"ד אֵין מְפַקְחִין וַיִּרְאֶה לִי דְּלִשְׁיטַת הָרָא"ש אֲפִילוּ בְּכַה"ג דְּהוּוּ ב' פְּרִישׁוֹת מְפַקְחִין פִּינוֹן דְּבָאִים מִפֶּחַ קְבוּעַ דְּחַצֵּר אַחַד וְלֹא הִקְבַּעוּ בְּחַצֵּר ב' אֲלֵא דְרַף עֲרָאִי וְהִלְכוּ לְחַצֵּר ג' מְפַקְחִין וְדוּק: לֹא צְרִיכָא דְאַפִּילוּ לְחַצֵּי שְׁעָה עֵינָן בְּתוֹסְפַת פֶּרֶק אֵין מְעַמִּידִין דָּף כ"ז ע"ב: פִּיִּסְקָא וְאִם מֵת יִנְיַחוּהוּ ה"נ פְּשִׁיטָא לֹא צְרִיכָא לְר"י כֵּן לְקִישׁ כו' דַּאֲמ' מְצִילִין הַמֵּת מִן הַדְּלִיקָה וְאֲפ"י ר' יְהוּדָא כֵּן לְקִישׁ לֹא קָאֲמַר אֲלֵא מִתּוֹף שְׁאֲדָם בְּהוּל עַל מִתּוֹ אֵי לֹא שְׁרִית לִיָּה טְלִטוּל דְּרַבְּנָן אֲתִי לִידֵי פִּיבּוּי דְּאוּרִייתָא אֲבָל הֵכָא אֵי לֹא שְׁרִית לִיָּה לְפַקּוּחֵי מֵאֵי אֵית לִיָּה לְמַעַבַּד דְּתַהֲוֵי אִיסוּרָא דְּאוּרִייתָא דְּנִשְׁרִי הָא מִשְׁמֵי הָךְ וּבְפֶרֶק פִּירָה דָּף מ"ד אר"י הִלְכָה כר"י כֵּן לְקִישׁ וְהִנֵּה פִּיבּוּי זֶה הוּא מְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה וְזֶה הוּא מְחֻלְק' ר"י ור"ש וְהוּא מַה שְׁשִׁנְיָנוּ בְּפֶרֶק הַמְצַנִּיעַ הַמוֹצִיא אֶת הַמֵּת בְּמִטָּה חֲזִיב ור"ש פּוֹטֵר וְטַעְמוֹ דר"ש מִשׁוּם דְּמְלֹאכַת הוֹצָאָה זֶה הוּי מְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפ' דְּאֵינוּ מוֹצִיא הַמֵּת רַק כְּדֵי שְׁלֵא יִטְמָאֲנוּ אוֹ כְּדֵי לְקוֹבְרוּ מַה שֶּׁא"כ בְּמוֹצִיא מְרָא וְחֻצִּינָא לְחַפְּנ' בְּה' וּס"ת לְקִרוֹת בּוֹ דְּחֲזִיב דְּהוּי מְלֹאכָה שְׁצִרִיכָה לְגוּפָה וּמוֹד' ר"ש דְּחֲזִיב כַּמ"ש בְּגִמְרָא שָׁם גַּם בִּפְר' בְּמַה מְדַלִּיקִין שְׁנִינוּ הַמְכַבֵּה אֶת הַנֵּר חֲזִיב כְּחֵס עַל הַנֵּר כו' ור"י פוֹט' כו' וְנִתְבְּא' שָׁם בְּגִמְרָא דַּת"ק סִבַּר כר"י דְּמְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה חֲזִיב עָלֶיהָ ור"י ס"ל כר"ש: וּלְעַנְיָן הִלְכָה נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל וְהֶרַמְב"ם פ"א דְּשַׁבַּת פֶּסֶק כר"י וַיֵּשׁ חוֹלְקִין עָלָיו כַּמ"ש שָׁם ה"ה ז"ל וְלַעֲד"נ דִּישׁ רְאִיָּה לְהֶרַמְב"ם מֵהָךְ דְּקִי"ל מְצִילִין אֶת הַמֵּת מִן הַדְּלִיקָה כְּדֵי שְׁלֵא יִבֹּא לִידֵי אִיסוּר' דְּאוּרִייתָא דְּהִינּוּ פִּיבּוּי אֲלֵמָא דְּהַמְכַבֵּה כְּדֵי שְׁלֵא יִשְׁרַף הַמֵּת שְׁהִיא מְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפ' חֲזִיב עָלֶיהָ וְשׁוֹב רְאִיתִי אַחַר הַחִיפּוּשׁ דְּהֶר"ן פֶּרֶק פִּירָה דָּף קי"ז ע"ב נִדְחַק וְז"ל אֵי לֹא שְׁרִית לִיָּה וְכו' אֲתִי כו' לֹא דוֹקָא דְּאוּרִייתָא דְּהָא קי"ל כר"ש כו' יע"ש וְהַטּוֹר ס' רע"ח פֶּסֶק כר"ש וְקַשׁ דְּבַח"מ ס' תכ"ד פֶּסֶק דְּהַחֻבֵּל בְּחֶבְרוֹ פֶּטוּר מִתְּשַׁלּוּמֵי אֲפִילוּ הוּא שׁוֹגֵג פִּינוֹן שְׁיֵשׁ בּוֹ מִיתַת ב"ד וְקַשׁ דְּהַחֻבֵּל בְּחֶבְרוֹ הוּיָא מְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה דְּחֻבְלָה דְּצְרִיכָה לְגוּפָה הִינּוּ בְּחֻבֵּל וְצָרִיף הַדָּם לְכַלְבּוֹ כְּדִמּוּכַח בִּפ' הָאוֹרֵג וְרְאִיתִי בְּשַׁה"ג פֶּר' בְּמַה מְדַלִּיקִין דָּף ק"י דְּעַמַּד בְּקוֹשְׁיָא זֶה וְלֹא תִּירֵץ פְּלוּם וּמִתּוֹף דְּבָרֵי הֶרַמְב"ם פ"ח דְּהַלְכוֹת שַׁבַּת נִתְּיָשְׁבָה לִי קוֹשְׁיָא זֶה דְּהָא דְּאֲמַרְיָנוּ דְּחֻבְלָה שְׁתַּהֲיָה צְרִיכָה לְגוּפָה הוּיָא כְּגוֹן דְּצָרִיף הַדָּם לְכַלְבּוֹ הִינּוּ דוֹקָא בְּחֻבֵּל בְּבִהְמָה אֲבָל הַחֻבֵּל בְּחֶבְרוֹ דָּרַף נִקְמָה הוּי מְלֹאכָה שְׁצִרִיכָה לְגוּפָה דְּהִינּוּ מְפָנֵי נַחַת רוּחוֹ שְׁנִתְקַרְרָה דַּעַתוֹ בְּמַה שְׁעָשָׂה חֻבְלָה בְּחֶבְרוֹ וְכֵן מְצִאתִי בְּיָם שְׁלֵמָה פֶּרֶק הַחֻבֵּל דָּף ק"ו ע"ג ס' כ"ג יע"ש וְדוּק: מַנִּין לְפַקּוּחַ נְפֶשׁ שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבַּת וְכו' כּוֹנֵת הַבְּעִיָּא הִיא לִס' פַּקּוּחַ נְפֶשׁ

וְכָל א' מִהַתְנַאֲמִים מִיְיָ רֵאֵה וְהַתְלַמּוּד דּוֹחָה רֵאֵיוֹת שְׁלֵהֶם דְּאִין רֵאִי מִהֶתֶם אֱלֹא לְנֹדְאִי
לֹא לְסַפֵּק וְאִסְיָק' דְּעֵינְקֵר הַרְאֵה מְדַכְתִּי וְחִי בְּהֶם וְקָשָׁה אִיךָ נַעֲלֵם מֵר' יִשְׁמַעְעָל רֵאֵה זֹו
וְהֵלֵא בִּס"פ בֶּן סוֹרֵר דָּף ע"ד אָמְרִי דִּר"י ס"ל דְּאָפִי בְּעַפּוֹ"ם יַעֲבוֹר וְאֵל יִהְרַג מְשׁוּם
דְּכַתִּיב וְחִי בְּהֶם י"ל דִּס"ל לִר"י דְּמוֹחֵי בְּהֶם אִין רֵאֵה אֱלֹא לְאָדָם עַצְמוֹ אֲבָל שְׂיַחֲלֵל
שְׁבֵת יִשְׂרָאֵל זֶה בְּעַד חֲבֵרוֹ לֹא שְׁמַעְנּוּ וּלְכֹךָ מִיְיָ לֵה מֵהָא דְבָא בְּמַחֲתַרְתָּ דִּל"מ בְּעַל
הַבֵּית דְּיָכוֹל לְהוֹרְגוֹ אֱלֹא אֲפִילוֹ אַחַר יָכוֹל לְהוֹרְגוֹ מְשׁוּם דְּהוּא רוֹדֵף כִּמ"ש פֶּרֶק בֶּן סוֹרֵר
דָּף ע"ב וְהוֹפֵה בְּכָל אָדָם יַע"ש וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּיִלְמָא הֶתֶם רְשׁוֹת וּמִנ"ל דְּחֵיב הַרוֹאֵה
לְהוֹרְגוֹ פִּי הֵיכִי דְּנִילִיף מִהֶתֶם דְּחֵיבִין אָנוּ לְחַלֵּל שְׁבֵת עַל הַמְּסוֹכָן דְּיֵישׁ לוֹמ' דְּהֶתֶם נְמִי
חֵיב מִכַּח הֵיקֵשׁ דְּנַעֲרָה הַמְּאֹנְרָסָה לְרוֹצֵחַ דְּמָה נַעֲרָה נִיְתָן לְהַצִּילָהּ בְּנַפְשׁוֹ אִף רוֹצֵחַ כֹּן
וּכ"כ הַתּוֹסֶפֶת בְּפֶרֶק בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה דָּף ע"ג ד"ה אִף רוֹצֵחַ יַע"ש וְדוֹק: ע"ב נַעֲרָה ר"א
אָמַר וּמָה מִילָה וְכו' פִּרְש"י לְפִי שְׁחֵיבִים עֲלֶיהָ פֶּרֶת לְאַחַר זְמַן כֹּךָ שְׁנוּיָה בְּתוֹסֶפֶת
דְּשְׁבֵת ע"כ וְרֵאֵיתִי הַתּוֹסֶפֶת פִּי"ו דְּשְׁבֵת וְנ"ל ר"א אָמַר מִילָה דּוֹחִין עֲלֶיהָ כּו' וְהָרִי
הַדְּבָרִים ק"ו כּו' וְצָרִיךְ לְהִבִּין מָה הֵיךָ דַּעְתּוֹ שֶׁל ר"א וְכִי אִינוּ יוֹדְעֵי דְּמִילָה אִינְהָ דּוֹחָה
שְׁבֵת אֱלֹא כְּשֶׁהִיא נֹדְאִי לֹא כְּשֶׁהִיא סַפֵּק י"ל דְּנֹדְאִי ר"א מוֹדָה דְּסַפֵּק מִילָה אִינְהָ דּוֹחָה
אֵת הַשְׁבֵּת אֲבָל רֵאֵיתוֹ הִיא בְּאֹנְפֵן זֶה דָּאם לֹא יְמוּל בְּשְׁבֵת אִינוּ נֹדְאִי שְׂיִהֵיהָ חֵיב פֶּרֶת
לְאַחַר זְמַן דְּאָפֵשׁ אַחַר שְׁבֵת לְמוּלוֹ וְאֲפִילוֹ שְׁהַדְבָר הוּא סַפֵּק שְׁמָא לֹא יְמוּל לְאַחַר זְמַן
וְיִהְיֶה חֵיב פֶּרֶת לְאַחַר זְמַן אָנוּ מְחַלְלִין עָלָיו עֲתָה אֵת הַשְׁבֵּת לְמוּלוֹ כְּדִי שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי
סַפֵּק פֶּרֶת וְחַכְמִים דְּחוּ לֵה דְּלִנְהָ הַטַּעַם גַּם בִּסְפ' עֲרָלָה הֵי לִיהָ לְמִימַר לְמוּל דְּאָפִי ס"ס
דְּפִקוּם נָפֵשׁ דּוֹחָה אֵת הַשְׁבֵּת וּמ"מ יֵישׁ לִי גַּמְגוּם עַל ק"ו זֶה דִּר"א מִכַּח דְּהֵמִילָה הִיא
בְּאֲבָר אֲחָד וּפִקוּם נָפֵשׁ הוּא בְּכָל הַגּוּף וְלֹא יִדְעֵתִי לְמָה קָרָא אֵת הַמִּילָה אֲבָר א' וְהֵלֵא אִם
לֹא יְמוּל וְיִתְחַיֵּיב פֶּרֶת לְאַחַר זְמַן הוּא מֵת בְּכַרְתָּ וְהֵמִיתָה הִיא בְּכָל הַגּוּף וּפִקוּם נָפֵשׁ הֵי
דְּיֵישׁ לוֹ מִכָּה גְדוֹל' בְּאֲבָר א' וְאִם לֹא יַעֲשׂוּ לוֹ רְפוּאָה בְּאוֹתוֹ שְׁבֵת יָמוּת וְא"כ לְמָה הַמִּילָה
קָרִי לֵה אֲבָר א' וְהַחֲוֵלָה קָרִי לֵה כָּל הַגּוּף וְדוֹק: ר"ש בֶּן מְנַסֵּיא אוֹמֵר וְשָׁמְרוּ כּו' חֲלָל
שְׁבֵת א' כּו' יֵישׁ לְהַתְּבַוֵּן הֵיכָא רְמִיזָא וְלְכַאוּרָה הֵיךָ נִרְאָה לוֹמַר דְּרַךְ הַלְצָה דִּה"ק וְשָׁמְרוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשֶּׁבֶת כְּלוּמַר שְׂיִשְׁמְרֻנוּ בְּחִיבָה וְיִחַלְלֻנוּ כְּדִי לַעֲשׂוֹת שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה אֲמַנְם
הַנְּכוּן הוּא לְפִרְשׁ הַפְּסוּק כְּפִשׁוּטוֹ וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשְׁבֵּת שְׁלֵא יִחַלְלוּ בְּתַנְאִי
דְּשְׁמִיר' זֹו דְּשְׁבֵת תִּהְיֶה בְּצִירוּף לַעֲשׂוֹת שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה דְּהֵינּוּ דְּהָאָדָם הוּא בְּרִיא וְדִיִּיקִינָן
מִינְהָ הָא אִם שְׁמִירַת שְׁבֵת זֹו הִיא גְרָמָא שְׁלֵא יַעֲשֶׂה שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה שְׂיָמוּת מַחְמ' חוֹלִיו
בְּכַה"ג לֹא צְוִיתִיךָ לְשָׁמֹר אֵת הַשְׁבֵּת וְנִמְצָא דְּמִדְיוֹקָא דְּקָרָא שְׁמַעִי חֲלָל שְׁבֵת אֲחָד כְּדִי
לְשָׁמֹר שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה וְכֵן פִּירְשׁ רִש"י לְמִדְקָדֵק בְּדַבְרֵי אִיךָ ק"ק ה"ק כְּדִי לְשָׁמֹר שְׁבֵתוֹת
הַרְבֵּה וְהֵלֵא אִפִּי לְחַיִּי שְׁעָה חֵיִישִׁינָן וּמְחַלְלִין עָלָיו אֵת הַשְׁבֵּת כְּדִלְעִיל י"ל שְׂיִשְׁמְרוּ
שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה לֹא דוֹקָא אֱלֹא ר"ל צְוִיִּים הַרְבֵּה דִּה' צְנִי וּבְחַיִּי שְׁעָה דְּאָדָם הוּא חֵי עוֹשֶׂה
כְּמָה מְצוֹת וְהֵם הַנְּקָרָאִים שְׁבֵתוֹת הַרְבֵּה וְדו"ק: אָמַר שְׁמוּאֵל דִּידִי עֲדִיפָא וְחִי בְּהֶם כּו'
וְקָשָׁה דְּמָה רֵאֵה יֵישׁ מִהֶתֶם דְּיִלְמָא קָרָא אִיְרִי עַל הָאָדָם עַצְמוֹ דְּאִינוּ חֵיב לְקַיִּים הַמְּצוֹת
אִם הוּא אָנוּס וְהוֹלֵךְ לְמוֹת בְּעַבוּר שְׂמִירַת הַמְּצוֹת אֱלֹא יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם אֲבָל שְׂיַחֲלֵל שְׁבֵת
יִשְׂרָאֵל זֶה עַל יִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ מִנ"ל י"ל דְּמִדְיוֹקָא דְּקָרָא יִלִּיף לֵה דְּהוּל"ל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
אוֹתָם וְתַחֲיוּ בְּהֶם דְּהוּי לְשׁוֹן רַבִּים וּלְנַכַח כְּעִין רִישָׁא דְּקָרָא דְּכַתִּיב וְשָׁמַרְתֶּם אֵת חֻקוֹתַי
וְכו' הַשְׁתָּא דְּשָׁנִי קָרָא בְּדַבְרוּרָהּ מְשַׁמַּע דְּבָא לוֹמַר שְׂיַחֲלֵלוּ שְׁבֵת שְׁאָר אֲנָשִׁים לְהַצִּיל

לחבריהם וקרא ה"ק אימתי אני אומר ושמתם את חקותי כלום' שלא תחללו את השבת
בעבור חבריכם היינו במקום דחברכם אינו מסופן והיינו דסיים אשר יעשה אותם האדם
נחי בהם אבל אם חברכם אינו חי בהם לא תשמו את חקותי ואפשר דלזה רמז מ"ש
לכולהו אית להו פירכא בר מדשמוא' וכו' וחסר ואמר דשמואל נדאי לית ליה פירכא
דרצה לרמוז דגם בדברי שמואל לכאורה יש פירכא אבל לפי האמת לית ליה פירכא
דהפתוב מדוקדק לשמואל כדפרישית ודו"ק: מתניתן חטאת ואשם נדאי מכפרין ופירש
רש"י ו"ל הם אשם גזילות ומעילות וכו' וקשה במה שפכת רש"י ו"ל ואשם נדאי הם
אשם גזילות ומעילות דאמאי נקט הנה תרי בלבד והלא חמשה הם אשם נדאי וכדתנן
בפירק איזהו מקומן אלו הן אשמות וכו' גם בפירק בתרא דמס' פרייתות דף כ"ה ע"ב ת"ר
ה' אשמות מכפרין אשם תלוי אין מכפר בפירה גמורה ויראה לומר דרש"י ו"ל נקט רישא
דמתניתין והוי כמו וכולי ועוד אפשר הנה לומר משום דבגמרא פריה אשם נדאי אין
אשם תלוי לא ומשני בת' בתרא הנה אין אחר מכפר בפירתם דהיינו יוה"כ כלומר דמי
שפחוניב חטאת או אשם נדאי שעב' עליו יוה"ד חייב להביא קרבנותיו ואלו הנה נקט
רש"י אשם נזיר אשם מצורע הוי משמע דוקא אשם נדאי אבל שנטמא בספק או ספק
מצורע הו"א דלא יביא אחר יוה"ד והא ליתא דדין הוא דיביא נזיר שנטמא בספק או
ספק מצורע קרבנותיו אחר יוה"ד כמ"ש בגמרא פרייתות דף כ"ו ע"א דאע"ג דחייבי
אשמו תלויין פטורין אחר יוה"ד משום דכתוביב מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו חטא שאין
מפיר בו אלא ה' יוה"ד מכפר אפ"ה נזיר שנטמא בספק או ספק מצורע צריה שביבי
קרבנותיו אחר יוה"ד משום דהקרבנות שלהם אתי לאשתרוייהו להו שייאכלו בקדשים
א"כ לכה לא נקט רש"י ו"ל אשם נדאי מכפרין אלא אשם גזילות ומעילות אבל אשם
נזיר ומצורע אפילו בספק צריכין להביא אחר יוה"ד כדי לאשתרוייהו בקדשים ומיהו כל
זה איננו שוה דהתניא בגמרא פרייתות דף כ"ה ת"ר ה' אשמות מכפרין אשם תלוי אין
מכפר בפירה גמורה ומפרש רבינו דה"ק ה' אשמות אין אחר מכפ' פירתם דכי מתידע
ליה מייתי אשם תלוי אחר' מכפ' פירתן דלכי מתידע ליה לא מייתי יע"ש ומ"ש רש"י
אשם תלוי הפא על שגגת ספק פרת הוא כסברת רבנן אבל ר"ע סבירי ליה דגם על ספק
מעילה אתיא אשם תלוי כדתנן בכריתות דף כ"ב ונקט רש"י סבר' רבנן משום דהלכת'
פומייהו כדפסק הרמב"ם פ"א מהלכ' מעילה ופ"ט מהלכות שגגות יע"ש ומ"ש רש"י
ובגמרא פריה כו' צריכין אנו למודעי מה פא רש"י ללמדנו ויראה דהוקש' לו ו"ל בגופא
דמתניתן דקתני חטאת ואשם נדאי מכפרין מה פא ללמדנו והלא מלתא דפשיטא דהם
מכפרים דכפירה כתיב בהו ע"כ פא רש"י ללמדנו דמתני' לאו לגופא אלא לדיוקא אתא
למעוטי אשם תלוי דאינו מכפ' והראיה דמתניתן לדיוקא אתא דבגמרא פריה כו' והנה
התלמוד תירץ אהו קושיא הנה מכפרי בפירה גמורה כו' וק"ל פיון דמתני' לדיוקא דאשם
תלוי אתא ל"ל למנקט חטא' לא לימא אלא אשם נדאי מכפר וחטאת ל"ל לא לגופיה ולא
לדיוקא אצטריה ולכאורה יש לומר דאידי דהוצרה לומר אשם נדאי נקט נמי חטאת אף
על גב דלא אצטריה אמנם יראה דיש ליישב דגם בחטאת אצטריה למתני למעוטי מין
חטאת דאין מכפר בפירה גמורה והענין הוא כגון דאכל חלב בשוגג או עשה מלאכה
בשבת בשוגג ונדע לו חטאתו וחזר ושכחו באיזה חטא חטא שנינו בתו' פ"ב דכריתות
דהרי זה מביא חטאת ותשחט לשם מה שהיא ותאכל וכ"פ הרמב"ם פ"ב דהלכות שגגות

דין ד' ומסיים בתוסף הנז' דחוזר ומביא חטאת על הידיעה' כו' והקשה הראב"ד שם דכיון דהביא חטאת ונתפפ' היאך יביא חטאת אחרת הא הויא ליה חולין בעזרה ומירץ מרן בכ"מ דאפ"ש' ליישב דחטאת שמביא א' מכפר קצת לכשנודע לו ויביא חטאת אחרת תגמר לו הכפרה עכ"ל הרי דלפ"התוספת יש חטאת תלוי כמו אשם תלוי דאינו מכפ' כפרה גמורה וא"כ א"ש דנקט מתני' חטאת ואשם ודאי מכפרין ומלת ודאי חוזר גם לחטאת למעוטי חטאת תלוי ואשם תלוי פדאמרן והתלמוד לא פירש רק חלוקה א' למעוטי אשם תלוי דהיא חלוקה פשוטה אבל חלוקה זו דחטאת תלוי השנוי בתוסף' הוא דין מחודש וי"ס דל"ג בתוס' כמ"ש שם מרן הכ"מ ולפיכך לא ביאר התלמוד דין החטאת ודו"ק: עוד כתב רש"י חטאת ואשם ודאי מכפרין ומסתמא תשובה איפא שאם לא כו' יראה דטעמו משום הא דתנן ספ"ה דערכין חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותם וטעמא כיון דלכפרה אתו לא משהו להו ובפרק קמא דשבועה' דף י"ג גמ בפ"ק דכריתות תניא דחטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים ופרש"י פרק קמא דשבועה' אין מכפרים אלא על השבים דכתיב והתודו את חטאתם כו' והתודה אשר חטא עליה עכ"ל והנה פרשת והתודו את חטאתם כתיב בפרש' נשא גבי אשם גזלות ופרש' והתודה הוא בפרש' ויקרא גבי שבועת הפקדון וטומאת מקדש וקדשיו ושבועת ביטוי דקרנבם עולה ויורד ומשם אנו למדין למחוייב חטאת דאינו מכפר אלא דעשה תשובה והתודה כדקתני בבריית' אבל אם לא היה משמיענו הברייתא דחטאת אינה מכפרת אלא על השבים אפש' היה לומר דמכפרת אף על גב דלא שב והשתא ניחא מה שכתב בפרק קמא דכריתות דף ז' דרבא היה סבור מתחלה דהאומר לא יתכפ' לי חטאתי חטאתו מכפרת וא"כ הדר ביה רבא וסבר דאינה מכפרת אם אינה שב מכח הבריית' דקתני אין מכפרין אלא על השבים ועיין בלחם משנה ריש הלכות תשובה דיש לגמגם על דבריו מתוך מ"ש: מיתה ויום כיפור מכפרים עם התשובה מדלא סגי ליה תשובה עכ"ל דבחמורות מייירי כדקתני סיפא תשובה מכפרת על עבירות קלות כו' על החמורות הוא תולה שייבא יוה"ד ויכפר וקשה הך רישא דיום כיפור מכפר עם התשובה למאי אצטריך' והלא מסיפא שמעינן לה ואפ"ש לומ' דאגב דהוצר' לומר מיתה תנא נמי תשובה עם יוה"כ וא"ת סיפא אמאי אצטריכא יש לומ' דאי מרישא הו"א דבחמו' תשובה לא סגי לתלות מן היסורין עד שייבא יום כיפור קמ"ל סיפא דתשוב' תולה מן היסורין בחמורות עד שייבא יום כיפור וה"ה דתשוב' תולה מן היסורין בחמורות עד שימות ויגמר פפרתו והא דתירצתי דרישא דנקט תשובה היא משנה יתירתא ונשנית אגב דינא דמיתה הוא לפי מאי דמוקי התלמוד מתני' פרבי אבל לפי מאי דס"ד דמתני' דלא פרבי וכן הוא האמת לענין הלכה כמ"ש הרמב"ם פ"א הלכו' תשובה רישא דמתני' אצטריכא שפיר לאשמענן דיום כיפור אינו מכפר אלא לשבים ודו"ק: האומר אהטא ואשוב וכו' איפא למידק דברי שא קתני באומר אהטא ואשו' תרי זמני אין מספיקין בידו לעשות תשובה פלומר דלא יעזרוהו מן השמים כיון דהטא ב' פעמים על סמך התשובה ומשמע ודאי דנהי דלא יעזרוהו מן השמים מפל מקום אם הוא השתדל בכל מאמצי פחו ועשה תשוב' ודאי דמכפר' ועוד משמע דאם פעם א' בלבד הוא דאמר אהטא ואשוב ונחטא על סמך תשוב' מספיקין בידו לעשות תשובה כיון דלא שנה בחטא ואלו בסיפא קתני אהטא ויוה"ד מכפר אין יוה"ד מכפר פלומר כיון דהטא על סמך שישוב בתשובה ויכפר לו יוה"ד אין יוה"ד מכפר והוי סיפא הך רישא בתרי

ענייני דברי־שׂא באומר תרי זמני הוא דאין מספיקין הא בחדא זמנא אין לו עונש דאין מספיקין ואלו בסיפא אפילו בחדא זמנא דאמר אַחטא ויום פּיפור מכפר אַמר דאין יום פּיפור מכפר ועוד שינוי אחר דעונש דרישׂא הוא עונש קל דאין מספיקין בידו פּלומ' דאין עוזרין אותו לשוב אַבל אם הוא בעצמו ישׂתדל לשוב מתכפר לו ואלו בסיפא הַחמיר עליו העונש ואמר אין יום פּיפור מכפר אף על גב דעשה תשובה וקשה מ"ש רישׂא ומ"ש סיפא ויש להשיב על פי מ"ש בגמרא אהך דסיפ' לימא דלא כר' דתנא כו' ומשני אפילו תימא ר' אגב שאני ויראה מתוך זה הפלפול דסיפא דקתני אַחטא ויוה"ך מכפר מייירי באדם שאינו עושה תשובה והוא חוטא על סמך שיוה"כ יכפר לו אפי' לא ישוב בתשובה בכה"ג הוא דאמרי' אין יוה"ך מכפר אף על גב דלא אַמר אלא חדא זמנא דכיון דחטא על סמך יום פּיפור ולא שׂב בתשובה אין יוה"ך מכפר לו אַבל ברישׂא באומר אַחטא ואשו' תרי מני על סמך התשובה נהי דאין עוזרין לו מן השמים לשוב כיון דחטא על סמך התשובה מ"מ אם הוא משׂתדל לשוב ושׂב בתשוב' גמורה נתכפרו לו עונותיו ע"י התשובה והיינו ודאי בעבירות קלות כגון עשה ול"ת דתשובה לחודה מועיל להן ועי"ל דרישׂ' מייירי בעבירות קלות דתשוב' סגי להו ובסיפא דאומר אַחטא ויום פּיפור כו' מייירי בעבירות חמורות דבעו יום פּיפור לכפר וגם עיין בהרמב"ם בפ' המשנה יע"ש: ואהא דמשמע ממתני' דהאומר אַחטא ואשוב תרי זמנא הוא דאין מספיקין בידו לעשות תשובה אַבל באומר פעם אחת אין לו עונש זה דאין מספיקין מקשים העולם דהרמב"ם רישׂ פ"ד דהלכ' תשובה פתב הפך זה דבאומר אחט ואשוב אין מספיקים בידו לעשות כו' משמע מדבריו דבחדא זמנא אין מספיקין בידו לעשות תשובה והל"מ נתקשה בזה ותיגרץ יע"ש וק"ל לפי פירושו כשמונה הרמב"ם באותו פ' דין ד' ה' דברים העושה אותן אין חזקתו לשוב מהם דדומ' לו דאין זה חטא ה"ל למימני נמי האומ' אַחטא ואשוב תרי זמנא דאז אינו עושה תשובה מפני שנעשית לו פהיתר ולע"ד יראה דהכרח הרמב"ם הוא ממאי דפריה המקשן בגמרא ל"ל למימר אַחטא ואשוב תרי זמנא אלקא דמשמ' להמקשן בפשיטות דבפעם אחת שיאמר אַחטא ואשוב יש לו עונש זה דאין מספיקין וא"כ למה נקט התנא תרי זמנא ומשני כדב הונא כו' וסבירי ליה להרמב"ם דהתראן לא עקר סבר' המקשן אלא גם התראן סבירי ליה דבחדא זמנא אין מספיקין כדעת המקשן אלא דהתנא נקט תרי זמנא לאשמועי' חדושא דאע"ג דהוא חטא חמור דנעש' לו פהיתר אפ"ה כל עונש שלו הוא דאין מספיקין בידו לעשות תשובה פּלומר דלא יעזרוהו מן השמים לעשות תשובה אַבל אם הוא ישׂתדל לשוב בכל לבו תשובה מועלת לו ואם הנה אומר התנא אַחטא ואשוב חדא זמנא הייתי טועה לומר דבתרי זמנא לא יועיל לו תשובה קמשמע לן דאפילו בתרי זמנא העונש שלו הוא דאין מספיקין וכו' והוא הדין באומר פעם א' אין מספיקין דמלתא דסברא הוא דכיון דחוטא על סמך התשובה לא יעזרוהו לשוב כסבר' המקשה ובכך עלו דברי הרמב"ם כהוגן ואין להקשות לפי דרך זה אמאי לא אשמועי' הרמב"ם דאפי' באומר אַחטא ואשוב תרי זמני אם שׂב בתשובה מועלת לו דהרי כבר ביאר הרמב"ם בס"פ הנזכר דכל הדברים המעכבים את התשובה אם עשה תשובה הרי זה בעל תשובה יע"ש ועיין בס' אהבת עולם דף ע"ה מה שכתב בישׂוב לשון זה של הרמב"ם ויש לי גמגום על דבריו יע"ש: אַמנם רש"י חולק על הרמב"ם וס"ל דדוקא באו' תרי זמני אין מספיקין בידו שפן פתב רש"י על מאי דמשני

בגמרא פדרב הונא דכיון דחטא תרי זמני אין מספיקין בידו לעשות תשובה לפי שהעבירה דומה עליו היתר עכ"ל ואיכא למידק לפי דברי רש"י ו"ל דסבירי ליה דמה שפכת רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו פהיתר היינו לומר דאין מספיקין בידו לעשות תשובה אם פן אמאי אצטריף במתני' לומר דהאומר אהטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה דמשמע דהעונש הוא משום דסומך על התשובה ת"ל משום דחטא תרי זמני ושנה בחטא דנעשית לו פהיתר ואין מספיקין בידו לעשות תשובה אף על גב דלא סמך על התשובה וראיתי בספר תאנה לעינים דעמד בזה ולעד"ן דיש ליישב דהאמת הוא דבחטא תרי זמני אין מספיקין בידו לעשות תשובה כיון שפעשית לו פהיתר מכל מקום מתניתין נקט חדושה דאפילו דשנה בחטא וגם סמך על התשובה באומר אהטא ואשוב כל עונש שלו הוא דאין מספיקין בידו לעשות תשובה כלומר דאין עוזרין אותו לשוב אבל אם הוא השתדל לשוב תשובה מועלת לו ואלו הוה נקיט תנא בשנה בחטא ולא אמר אהטא ואשוב הו"א דבאמר אהטא ואשוב אפילו שב בתשובה אינה מועלת לו כמו אהטא ויוה"ך מכפר קמ"ל דוק: עבירות שבין אדם לחברו כו' עד שירצ' את חברו ירא' דה"ק דאף על גב דהשיב לו את הגזלה אשר גזל ממנו אין יום הכפורים מכפר עד שירצהו וישאל ממנו מחילה וכן כתב הרמב"ם פ"ב דהלכות תשובה דין ט' יע"ש וקשה דכתב הרמב"ם פ"ה מהלכות חובל ונ"ל אינו דומה מזיק חברו בגופו כו' ויש ליישב דמ"ש בהלכות תשובה דבגזל חברו צריך שישאל ממנו מחילה היינו משום דגזל ממנו בע"כ דסתם גזלה הכי הוי שגזל מחברו וחובל בו או מצערו עד שגזל ממנו בפניו והוי דומיא דחובל בגופו אבל מזיק ממנו כגון שהיה עובר ושיבר כדו ולא נתפונן לצערו אין צריך שישאל ממנו מחילה כיון דשילם לו וקרוב לזה כתב הלחם משנה פ"ה מחובל יע"ש ולפ"ז מה שכתב במתני' עד שירצה חברו לצדדין קתני אם מיירי במזיק ממנו ולא ציערו כיון דשילם לו הרי ריצה אותו ואין צריך לשאול ממנו מחילה דהא לא ציערו אבל בגזל ממנו בחזקה דציערו מלבד התשלומין צריך שירצהו לשאול ממנו מחילה על הצער ויש להסתפק בחובל בחברו ושילם לו וגם שאל ממנו מחילה אם סגי בהכי או צריך ג"כ להתודות לפני ה' וראיתי בהרמב"ם פ"א מה' תשובה דכתב וכן החובל בחברו או מזיק ממנו וכו' עד שיתודה כו' וכתב שם מרן בכסף משנה ס"פ החובל וכו' ומכל מקום מאי דמפיק לה כו' צ"ע כו' ודברי מרן קשים לשמוע דמאי ראיה מייתי ממתניתין דסוף החובל דהתם מיירי שצריך שיבקש מן הנחבל מחילה אבל שיתודה לה' אין ראיה מהתם ומנ"ל להרמב"ם זה ואפילו תימא דהראיה היא כו' דכיון דצריך שישאל מחברו מחילה סברא הוא גם כן דצריך להתודות ואם זו היא פונתו נהי דנאמר דחובל בחברו צריך שיתודה כיון דאשפחן דצריך שישאל מחברו מחילה אבל מזיק ממנו דכתב הרמב"ם פ"ה מחובל דא"צ שישאל מחברו מחילה למה כתב כן דצריך להתודות וקלא הוידיגי גבי חובל מפיק לה מדאשפחן דצריך שישאל מן הנחבל מחילה כדאמרן אבל מזיק ממנו חברו דאין צריך לשאול ממנו מחילה מנ"ל להרמב"ם דצריך להתודות וצריך לדחוק ולומר דהו' מזיק ממנו חברו מיירי בגונא דציער את חברו שהזיק ממנו במזיד לצערו והו"ל כגזל את חברו או חובל בו דצריך לשאול ממנו מחילה וכיון דמיירי בכה"ג דצריך לשאול ממנו מחילה מסתברא דגם לפני ה' צריך להתודות זה נרא' לי ביישוב דברי מרן בכסף משנה וע"פ הדברי האלה יומתק לשונו

דסינים ומפל מקום מאי דמפיק לה כו' ולקאורה תיבת ומ"מ היא תפילה מבלי מלח ומגמגמת הרבה ועל פי מ"ש דכונת הרב בראיה זו היא דמות ראיה ודוגמא לדבר דכשם דאשפחן דישאול מחברו מחילה מסתברא שיהיה חייב גם להתודות לפיכה סינים ואמר ומ"מ פלומר הגם דלא נעלם ממני חולשת ראיה זו אפ"ה היא דמות ראיה אף מ"מ מאי דמפיק לה כו' פלומ' דלזה לא ידע להביא סמך דנפקא מקרא דמפל חטא' האדם ודוק ואני מצאתי בס' החינוך בפר' נשא מצוה שס"ג דהכי איתא במכילת' דרשא זו דמפל חטאת האדם יע"ש: דרש ראב"ע מפל חטאתי כו' במשניות שהם בלי תלמוד גרסי את זו דרש ראב"ע והקשה הרב בינה לעתים בדרשותיו דף מ"ב למה אומר את זו הול"ל דרש ראב"ע והרב ז"ל תירץ יע"ש ואין דבריו מחנורים בזה ועיין בספ' יד יוסף דף רפ"א ולקאורה נראה לי דמשום דהתנא שנה משנתו לעיל עבירו' שבין אדם למקום כו' והוא לא הביא ראיה לדבריו אמר עתה את זו דרש ר' אב"ע פלומ' דמפיק לה מקרא ועו"ל משום דברישא דמתני' תנן חטאת ואשם ודאי מכפרים ופריה בגמרא אשם ודאי אין אשם תלוי לא ומשני הנה אין אח' מכפר כפרתם אשם תלוי אחר מכפר כפרתם דתנן בפירק בתרא דכריתו' חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהם יוה"ד חייבין ואמרו שם בגמרא דנפקא לן מקרא דמפל חטאתיכם חטא שאין מפיר בו אלא ה' כגון אשם תלוי יוה"ד מכפ' כו' באופן דדיוקא דקרא דלפני ה' וכו' אשמועינן הך דינא דיש חילוק בין אשם תלוי לאשם ודאי ולז"א את זו דרש פלומ' עם הדין שאמרתי לעיל חטאת ואשם ודאי מכפרים דרצה לומר דאין יום כפיור מכפר כפרתם עם דין זה דרש ראב"ע אגדה יפה בהך קרא עבירות שבין אדם למקום יום כפיור מכפ' כו' וראיתי בספר מאור עינים דף קכ"ד ע"ב דפירש דראב"ע סבירי ליה דמי שיש לו עבירות שבין אדם לחברו אין הקב"ה מכפ' לו אפי' על עבירו' שבינו למקום ור"ע חולק עליו וס"ל דאפי' על עבירות שבין אדם לחברו הקב"ה מכפ' אף על גב שלא ריצה את חברו ואין דבריו מחנורין אצלי ודוק: אמר ר"ע אשריכם ישאל כו' קשה מה קשר לדרשת ר"ע עם האמור גם כפל הלשון לפני מי אתם מטהרים ומי מטה' אתכם וע"ק מאי ואמר ויראה דלפי שדרש תחלה לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"ד מכפר עד שירצהו ועם כל זה צריך להתודות לפני ה' כמ"ש הרמב"ם פ"א מהלכו' תשובה וזה הוא פונת הפתוב פי ביום הזה יכפ' עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם אפי' עבירות שבין אדם לחברו אימתי כשילפני ה' תטהרו פלומ' כשעשית דבר זה דקודם שבאת לפני ה' להתודות שאלת מחברך מחילה וטהרת' הלבבות אז ודאי יכפר עליכם היום הזה אפי' לעבירות שבין אדם לחברו ומפני שיש פעמים שאדם שחטא לחברו שואל ממנו מחילה מפני היראה ואינו מלב ומנפש לכן בא ר"ע ואמר אשריכם ישאל לפני מי אתם מטהרים פלומר דאם עבירות שבין אדם לחברו לא היה צריך להתודות לפני ה' הנה יכול האדם לשאול מחברו מחילה לפניו ואינו מלב ומנפש אבל פינן דהצריכו הפתו' דמלבד שאלת המחילה מחברו צריך להתודות לפני ה' דחוקר הלבבות א"כ ודאי שיהאדם השואל מחברו מחילה צריך להיות מלב ומנפש מדצריך להתודות לפני ה' ולפניו לא יכנס תשובה של רמאות ולכן אומר אשריכ' ישאל לפני מי אתם מטהרין אף בעבירות שבין אדם לחברו דע"י זה תהיה התשוב' מעולה מלב ומנפש בלא רמאות ועוד אפשר דהכי קאמר ראו חובתכם לפני המקום דהקב"ה רוצה דאם חטא איש לאיש מלבד דצריך שישאל ממנו מחילה

הצריכו להתנדדות לפני ה' אלמא דמי שהקניט את חברו כמי שהקניט את ה' והשם תבע כבוד הנעלב וכל זה מורה חיבה שיש להקב"ה עם ישראל ולכן אמר אשריכם ישראל וחיבה יתירה נודעת לכם ממה שאני רואה לפני מי אתם מטהרין אפי' בעבירות שבין אדם לחבירו דצריף להתנדדות לפני ה' פדאמרון ועוד אמר ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים פלומ' גם יש לישראל אנוש שני דאם הקב"ה הנה מוסר סליחות העון ביד מלאך הנה קשה לישראל סליחות עון ע"ד מ"ש בפ' רש' משפטים הנה אנכי שולח מלאך כו' אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם שאינו מלמד בכה שהוא מן הפת שאין חוטאים ועוד שהוא שליח ואינו עושה אלא שליחתו כדפירש"י שם אבל עתה שפליחת העון והטהרה היא ביד הב"ה שהוא רחמן ונאדון העולם הוא מיכל עלינו והביא ראיה דהב"ה מטהר את ישראל מדכתיב ונרקתי כו' ומפני שיש לדחו' דקרא דנורקתי אתא לומר דממזרי טהורים לע"ל פדדרשי' פ"י יוחסין דף ע"ב או לומר שיזרוק עליהם מי חטאת דאפר פרה כדפרש"י בפ' תוב לכן מיייתי ראיה ב' מדכתיב מקוה ישראל ה' כו' ורמז ר"ע לומ' זה לרמז דהאיש הנעלב לא יהיה אכזרי שלא למחול לחברו דהקב"ה רוצה בטהרתו של ישראל ולא מסר הסליחה ביד מלאך להקל עליהם הסליחה בתשובה קלה א"כ גם מזה ילמוד האדם מוסר השכל למחול לחברו מיד ללכת בדרכי ה' ודוק: גמרא אשם נדאי אין אשם תלוי לא כו' לפי הך תירוץ דאתא לאפוקי אש' תלוי דאינו מכפר בפ' גמורה מתניתן דלא כר' אליעזר דאמר אשם תלוי בא על הנבלה פלומ' על ספק איסור דלדידיה אשם תלוי מכפר בפ' גמורה דלכי מתידע ליה דאכל נבלה לאו בר חטאת הוא פדאית' פ"ז דכריתות ושנינו שם ר"א אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום ובכל עת שירצה והיא הנה נקרא אשם חסידים וחכ"א אין מביא אשם תלוי אלא מי שזדונו פרת ושגגת חטאת ולעגן הלכה ט"ד סימן ה' פסק כר"א והרמב"ם פ"ב מהלכות שגגו' פסק פתחמים ולכ"ע אשם נדאי אינו נידר ונידב ואיפא למידק על הטא"ח סי' א' דכתב דאחר קריאת פרש' הקרבנות יאמר יר"מ כו' ומקשים הראשונים על הטור דגם אשם נדאי אינו בא בנדבה ותיירץ שם מרן הבית יוסף בשם מהר"ו יו' חביב דל"ק דהרי אשם נזיר בא בנדבת נזרות יע"ש וק"ל אם פן למה ביורה דעה סימן ה' פסק הטור דשוחט לשם אשם נדאי שחיטתו פשרה לפי שלא בא בנדר ונדבה הרי בא ע"י נדבת נזירות ותו ק"ל דבשלמא אם כל מתנדב בנזיר הנה מביא אשם הנה שייך לומר דאשם בא בנדבת נזירו' אבל אשם נזיר הוא דוקא נזיר שנטמא ואם פן אינו בא בנדבה הוי אלא חובה לכפ' על טומאתו ותו ק"ל אם אשם נדאי קרי ליה דבא בנדר ונדבה לפי שבא בנדבת נזירות אם פן חטאת נמי בא בנדבה דכל נזיר במלאת ימי נזרו בתגלחת טהרתו מבי' כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים פדכתיב בפ' רש' נשא לכן דברי הרבני' בתיירץ זה הם דברים קשים לשמוע וצ"ע ומחנורתא פמו שתיירץ מרן הב"י יע"ש ורש"ל בתשובה סימן ס"ד יע"ש: רש"י אשם תלוי אינו מכפ' בפ' גמורה אלא תולה להגן עליו מן היסורין כו' ומצאתי הדבר בפ"ו דמסכ' כריתו' דף כ"ו ע"ב דילפי לה מדכתי' או הודע אליו מ"מ והשתא דאמרת כי מתידע ליה מיייתי חטאת אשם תלוי למה בא א"ר להגן עליו מן היסורין ע"כ וק"ל אמאי אצטריכו להוציא דין זה מדכתי' או הודע אליו בפר' חטאת נהלא ממקומו הוא מוכרע בפר' אשם תלוי דכתי' וכפר עליו הפהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו ודרשו בת"כ ומביאו הילקוט ורש"י בפירו' הפ' רש'

והוא לא ידע הא אם ידע לאח' זמן לא נתפפר לו באשם זה עד שיביא חטאת הא למה זה דומה לעגלה ערופה שנתערפ' ואח"כ נמצא ההורג הרי זה יתרג עכ"ל וצ"ע: רש"י פטורין דיוה"ך מכפר עליהן וטעמא מפר' בכריתות עכ"ל ומצאתי הדבר בכריתות דף כ"ו ריש ע"א דיליף לה מדכתוב מפל חטאתיכם חטא שאין מפיר בו אלא הב"ה פגון אשם תלוי יוה"ך מכפר עליהן ומינה הא חטא שמפיר בו פגון דידע דחייב חטאת אשם ודאי אין יוה"ך מכפ' ואין להקשו' הלא הו' קרא דלפני ה' תטהרו אצטרף לדרשת ראב"ע עבירות שבין אדם למקום כו' דתתתי שמעת מינה ושקולים הם ויבאו שניהם כדאיתא בריש קמא דף ג' ע"א ודוק: פוסקא מיתה ויוה"ך מכפרים כו' עם התשובה אין בפני עצמן לא נימא דלא כר' כו' גם רבי מודה שאין יוה"ך מכפ' עד שירצה את חברו פדדרש ראב"ע במתני' ואף על גב דקתני רבי חוץ מפנרע עול וקא קתני נמי חוץ מעבירות שבין אדם לחבירו הא קי"ל אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמ' בהן חוץ ובהא דשקיל וטרי תלמודא נימא מתניתן דלא כר' משמע דמתני' א"ש פרבנן דפליגי על רבי וצריף להציע פלוגתא דר' ורבנן לדעת אם מתני' א"ש פרבנן ופלוגתא זו מייתי לה תלמודא פ"ק דשבועות דף י"ג ע"א תנא ר"א פי דבר ה' בזה כו' ורבנן הפרת בעוה"ז כו' ויראה דרבנן מפרשי הפסוק בג' עבירות התמורו' כסבר' ר' אלא דר' מוקי לה לפני יוה"ך ולאחר יוה"ך ובעי תשובה עם יוה"ך בהנה' ג' עבירות התמורות ורבנן סברי דהנה' ג' עבירות התמורות פורק עול ומגלה פנים ומפר ברית הרמוזים בפסוק הצריכו רבנן תשובה עם המיתה אבל שאר עבירות התמורו' משמע דסברי ליה לרבנן דמית' לחוד מכפר' בלא תשובה וא"כ מתניתין דקתני מיתה ויוה"ך מכפרים עם התשוב' לא מציי אתי פרבנן וא"כ ה"ק תלמודא מתני' דלא כר' דמשמע דמתוקמ' פרבנן וראיתי שם בתוס' דעמדו בקושיא זו ד"ה בענמ' במרדו וז"ל הקשה הר"ש בפ"ב דיומא כו' ויש לומר כו' יע"ש ואיכא למידק מנ"ל לתוספ' לחדש דמ"ש רבנן דמיתה ממרקי' בשא' עבירות בלא תשובה היינו בצרוף יסורין דלאח' מיתה י"ל דמדיוקא דקרא שמיע ליה דכתיב הפרת תפרת בעה"ב בג' תמורו' כאלה כשלא עשה תשובה והיינו ודאי אפילו ביסורין דלאח' מיתה א"כ כד דייקין דהא שא' עבירות מיתה ממרקת בלא תשובה היינו ביסורין דלאחר מיתה אבל מיתה עם תשובה מכפ' על כל העבירו' אפי' ג' עבירות תמורות בלי יסורין אחר מית' אף אפתי קשה נימא הו' המצאה גם לדעת ר' הכר' תפרת לאחר יוה"ך בג' תמורות כשלא עשה תשובה והיינו אפי' יבואו עליו יסורין אחר יוה"ך הא שאר עבירו' יוה"ך מכפ' בלא תשובה ביסורין שיבואו לו אחר יוה"ך אבל תשובה עם יוה"ך מכפ' על כל העבירות אפי' הג' תמורות בלי יסורין אח' יום כפפור וא"כ מתוקמא מתני' שפיר גם כר' ויראה ברור כי התוס' הרגישו קושני' זו לכוף כתבו בסיום דבריהם אבל לר' מיתה ויוה"ך בלא תשובה ממרקת לגמרי כלומר בלא יסורין וירא' דיצא להם משום דר' דריש בת"כ פרש' אמו' ומייתי לה תלמודא פ"ק דשבועות דיוה"ך מכפ' לשיאינם שפיים מדכתי' יוה"ך היא ומשמעות דרשת יוה"ך הוא משמע דהוא לחודיה מכפ' בלי צירוף לא תשובה ולא יסורין אבל לרבנן מ"ש מיתה ממרקת בשאר עבירו' בלא תשובה היינו בצירו' יסורין כדמוכ' מדיוקא דקרא דהפרת תפרת כדכתי' לעיל ותשובה עם מיתה מכפ' לגמרי אפי' בג' תמורות בלי יסורין וה"ה תשובה עם יוה"ך ולפיכך א"ש מתני' פרבנן והיינו דסיימו התוספ' והשת' א"ש פרבנן אחר מ"ש אבל לר' כו' לרמז מ"ש ודוק: וראיתי בס'

רצוף אהבה סי' ש"ט דפלפל בדיבור זה ופירש דרף מןלפל בדברי התוספת על פי מה שבהין דמ"ש התוס' מיתה ממרקת עם היסורין דלאח' מיתה ר"ל מיתה ותשובה בג' תמורות ובעי יסורין אחר מיתה ולע"ד יראה דמה שכתב התוס' מיתה ממרקת היינו מיתה לחודה בלא תשובה בשא' עבירות אבל פשיש מיתה ותשובה אפילו בג' עבירות התמורות לא בעי יסורין לאחר מיתה כנ"ל והמענין יבחר ואני שיינתי דרף לעצמי לתרץ קושית התוספת דמקשו ה"ק מתני' דלא כר' דמשמע דכרבנן מצי אתיא דהנה מתנימן קתני ב' תלוקות מיתה ויוה"ך מכפרים עם התשובה ונחלקת יוה"ך מכפ' עם התשובה זו היא דהוי דלא כרבני אבל לרבנן א"ש דס"ל דיוה"ך אינו מכפ' אלא לשבים דוקא כדאית' בברייתא דת"כ פר' אמור ומייתי לה פרק קמא דשבועות ונחלקת מיתה מכפ' עם התשובה זו היא דהוי דלא כרבנן דלרבנן משמע דבשא' עבירות דלאו הנה ג' מיתה מכפר' בלא תשובה והמקשה שהקשה נימא מתניתין דלא כרבני דמשמע דלרבנן אתי שפי' היינו לגבי תלוקת יום כיפור מכפ' עם התשובה אבל לגבי תלוקת מיתה אה"נ דהנה ק"ל נימא מתני' דלא כרבני ודלא כרבנן דמיתה לחודה מכפר' בלא תשובה בין לרבנן בין לרבי וכשתירץ לו התרצון אפילו תימא רבי תשובה בעי יוה"ך לא בעיא תשובה לא רצה להקשות מחלוק' מיתה נימא דלא כרבנן דיש לתרץ תשובה בעיא מיתה מיתה לא בעיא תשובה וכ"ת המקשה אמאי מתחלה הקשה קושיתו מחלוקת יוה"ך נימא מתני' דלא כר' ולא הקשה קושית' מחלוקת מיתה נימא מתני' דלא כר' ורבנן י"ל דקושית' מתני' דלא כר' היא קושית' פשוטה מפי דמצא סברת ר' שנויה בבריית' אבל קושית' מתני' דלא כרבנן בתלוק' מיתה אינה קושית' פשוטה דלא מצינו סבר' רבנן שנויה בבריית' אלא התלמו' שם בפ"ק דשבועות' חדש לנו סימן רבנן מדיוק' דבריית' דר' זה נ"ל ומיהו ק"ל איך תוס' דידן לא עמדו בקושית' זו לפרש היכי מתני' אתי כרבנן ומש"ה יראה לי דתוס' דידן סברי דר' לחוד הוא דמוקי לקרא דכי דבר ה' בזה בג' עבירות' התמורות ובעי תשובה עם יוה"ך אבל לרבנן דפליגי על ר' אין מפרשים פ' כי דבר ה' בזה בג' עבירות אלו אלא קרא איירי בע"ז וכל העבירות התמורות הם שונים לדעת רבנן דבעי מיתה ותשובה וא"כ מתני' א"ש כרבנן וענין בתוס' ד"ה חוץ מפורק כו' נדוק: תוספות ד"ה עם התשובה אין כו' תימא דהוי מצי לשנוי וכו' ויש לומר דשפי' טפי משני עכ"ל ויש להתבונן מה ר"ל שפי' טפי משני למה שנויאי דבגמרא עדיפא מדתוס' ויראה דהעדיפות הוא דלפי שנויאי דבגמרא מתני' איירי בכל העבירות' שבתור' שהן רבות המספ' חוץ מהנה ג' דפורק עול כו' אבל לפי התירוצ' של התוס' מתני' מיירי בהנה ג' דוקא והוא דוחק לאוקמי מתני' בג' עבירות' תמורות' לחוד זהו פגנת התוס' אמנם איפא למידק דהתוס' תפסו קושיתם על המקשה דאמר נימא מתני' דלא כר' דמאי פריף דהנה מצי לשנויא דמתני' מיירי בג' עבירות תמורות וכשתירצו ויש לומר דשפי' טפי משני זה קאי לתרצון לא למקשה וינא דכוננת בקושיתם היתה בין למקשה בין לתרצון וכשתירצו לתרצון וי"ל דשפי' טפי משני תירץ זה גם למקשה דהמקשן גם התרצון לא רצו לאוקמי מתניתן בג' עבירות משום דמשמע להו דוחק ובכח זה הקשה המקשה קושית' וכו' התרצון ס"ל הכי ובקיש תירץ מרנוח טפי לאוקמי מתניתין בשאר עבירות' חוץ מהנה ג' נדוק: תוספות ד"ה חוץ מפורק עול והקשה הרי"מ אמאי לא חשיב להו בהדי ל"ו פרייתות ותירץ ר' יוחנן דרבנן דפליגי אדרבי לא דרשי קרא הכי אלא בפ"ד מיתות דרש ליה ר' יוחנן ור"ע לדרשא אחרניא

פְּלוּמ' דר"ע מוקי לקרא דְּכִי דָּבַר ה' בְּזֶה בְּמַגְדָּף דְּהֵיִינוּ מְבָרַךְ אֶת ה' דְּכַתִּיב לְעֵיל מִיְנִיָּה
אֶת ה' הוּא מְגַדָּף וּת"ק דְּפָרֵק קַמָּא דְּכָרִיתוּת דְּהוּי ר"ע מְנִי מְגַדָּף בְּכָלֵל ל"ו פְּרִיתוֹ וּר'
יֹחֲנָן מוקי מִש"ה אֶת ה' הוּא מְגַדָּף פִּי דְּבַר ה' בְּזֶה כו' הֵיִינוּ עֲפוּ"ם וְעֲפוּ"ם פְּכָר מְנוּיָה
בְּכָלֵל ל"ו פְּרִיתוֹ גַּם בִּסְפ"ק דְּכָרִיתוּת עַל מַתְנִיתִין דְּקַתְנִי וּחכ"א אַף הַמְגַדָּף מִיְנִיָּה שְׁם
תַּלְמוּדָא פְּלוּגְתָּא דְּתַנְאֵי דַמ"ס דָּאֵת ה' הוּא מְגַדָּף מִיְנִירִי בְּמָבְר' אֶת ה' וּמ"ס דְּאִירִי
בְּעֲפוּ"ם יע"ש בְּאִנְפֹן דְּלֶהֱנָה רַבְּנֵן דְּהֵיִינוּ ר"י וּר"ע לִית לֵהוּ פְּרַת בְּפּוֹרֵק עוֹל וּמַגְלָה
וּמְפַר בְּרִית וּכ"כ הַתּוֹסֵפֶת פְּרֵק קַמָּא דִּיבְמוֹת דָּף ע' ע"א יע"ש: פְּתַבו עוֹד וְאַלְיָבָא דַר'
לָא מְצִי לְמַחְשְׁבִינְהוּ כו' אִיפָּא לְמִדְּק דְּהֵתְנֵן פַּר' קַמ' דְּכָרִיתוּת הַפְּסַח וְהַמִּילָה בַמ"ע וּמְנִי
לֵהוּ לְעַנְנֵן דְּחִיבִים פְּרַת אַף עַל גַּב דְּלִיתְנָהוּ מְבִיאִים חֲטָאת עַל שְׁגָגָתָם א"כ נַחְשׁוּב נְמִי
הֵנָּה ג' פּוֹרֵק עוֹל כו' לְעַנְנֵן זֶה דְּחִיבִים פְּרַת אַע"ג דְּאִין מְבִיאִים חֲטָאת מְשׁוּם דְּלִית בְּהוּ
לָאו יֵשׁ לומ' דְּהֵאָמַת הוּא דְּהַתְנָא פַר' קַמָּא דְּכָרִיתוּת לָא תְנִי אֲלֵא הֵנָּה דָּאִית בְּהוּ לָאו
וּמֵאִי דְּקַתְנִי הַפְּסַח וְהַמִּילָה לְאַשְׁמוּעֵינוּ דְּפְסַח הוּי מ"ע דַּסְד"א דְּהוּי ל"ת פְּדָאִיתָא פְּרֵק
הַמוֹצֵיא תְּפִילִין דָּף צ"ו יע"ש וּמִילָה אֲצֻטְרִיָּה לְמַתְנִי דְּטַעְמָא דְּפְטוֹר מְקַרְבָּן מְשׁוּם דְּהוּי
מ"ע דְּאֵלוּ הֵיָּה בָּא לָא הֵיָּה חִיב חֲטָאת מְשׁוּם דִּישׁ בְּהַ פְּרַת לְאַפּוֹקִי דְּלֵא תִימָא דְּמִילָה
חֲשִׁיב לִית בְּהַ פְּרַת פִּינֵן דְּבִסוּף יְמִי יְכוּל לְיַמּוּל וְלֵהֲפֹטֵר מִן הַפְּרַת קַמ"ל דַּכ"ז שְׁלֵא נִימּוּל
יֵשׁ עוֹנִי פְּרַת עָלִיו דְּאֵלֹנְהִי בְּמִיל' לָאו הֵיָּה מְבִיא חֲטָאת פִּן לְמַדְתִּי מַתּוּף דְּבָרִי הַתּוֹסֵפֶת
פְּרֵק אֵלוּ הֵן הַלּוֹקִין דָּף י"ד ד"ה לְאַפּוֹקִי הֵנִי פְּסַח וּמִילָה יע"ש: פְּתַבו עוֹד אֲבָל לְרַבְּנֵן
לָא מְצִינוּ לְשׁוֹנֵי הֵכִי כו' יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה הֵנָּה רַבְּנֵן דְּאוּמְרִים הַתּו' מֵאֵן נִינְהוּ שִׁישׁ קוֹשְׁנִי
לְדַבְּרִיהֶם אַמְאִי לָא מְנִי תַנְא הֵנָּה שְׁלֵשָׁה חֲמוּרוֹת דְּפּוֹרֵק עוֹל כו' בַּפ"ק דְּכָרִיתוּת הֵלֵא
פְּתַבו הַתּו' רִישׁ דְּבָרִיהֶם דְּרַבְּנֵן דְּפִלְיָה עַל רַבִּי אִין מְפָרְשִׁים פְּסוּק דְּכִי דָּבַר ה' בְּזֶה בַּג'
חֲמוּרוֹת אֵלוּ כֹּס' רַבִּי אֲלֵא מוֹקְמִי לֵהּ בַּע"ז כְּמוֹ שְׁהַכִּיחוּ מַפ"ד מִיתוֹת וּלְדִידְהוּ ל"ל פְּרַת
בְּפּוֹרֵק עוֹל כו' וּכַמ"ש הַתּו' פ"ק דִּיבְמוֹת דָּף ט' פְּדַכְתִּיבְנָא לְעֵיל וַיִּרְאֵה דְּכַנְנַת הַתּו' הִיא
לוֹמֵר דְּלֵא תִימָא דְּרַבְּנֵן מוֹדוּ לַר' דְּבְּפּוֹרֵק עוֹל כו' יֵשׁ בְּהֵן פְּרַת וְאִם יִקְשָׁה לָהּ אַמְאִי לָא
מְנִי לֵהוּ תַנְא בַּפ"ק דְּכָרִיתוּת תְּתַרְץ לְקוֹשְׁיָא זֹו דְּלֵא מְנִי הֵתָם מְשׁוּם דְּלִית בְּהוּ לָאו דַּתִּי
זֶה לָא אֲפָשֵׁר מְשׁוּם דְּלְרַבְּנֵן דִּילְפִי פ"ק דִּיבְמוֹת ד"ט מְשׁוּם דְּהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לַע"ז
לָא בְּעוּ לָאו וַע"כ מְחַוְּנֵרְתָּא פְּדַמְשֵׁנִי בְּרִישׁ הַדְּבּוֹר דְּרַבְּנֵן לָא מוֹקִי קְרָא דְּכִי דָּבַר ה' בְּזֶה
בַּג' עֲבִירוֹת דְּפּוֹרֵק עוֹל וְכו' אֲלֵא בַע"ז וּל"ל לְרַבְּנֵן פְּרַת בְּהֵנָּה ג' דְּפּוֹרֵק עוֹל כו' וּמִיָּהוּ
ק"ל נְהִי דַר"ע וּר"י לָא דְּרָשִׁי קְרָא דְּכִי דָּבַר ה' בְּזֶה בְּהֵנָּה ג' כְּמוֹ שְׁהַכִּיחוּ מֵהֵיָּה דְּפָרֵק
ד' מִיתוֹת מ"מ יֵשׁ רַבְּנֵן אַחְרֵינִי בַּפ"ק דְּשְׁבוּעוֹת דְּפִלְיָה עַל ר' דָּף י"ג ע"א וּמְשַׁמַּע דְּהֵם
מוֹדִים דְּקָרָא אִירִי בַּג' עֲבִירוֹת חֲמוּרוֹת בְּפּוֹרֵק עוֹל כו' וְכֵן מְתַבְּאָר מְדַבְּרִי הַתּוֹסֵף דְּהֵתָם
ד"ה שְׁעוּמַד בְּמַרְדּוֹ שְׁהַעֲמַקְנוּ לְעֵיל יע"ש י"ל דַּתּו' דִּידֵן פְּלִיגִי אַתּוֹסְפֶת דְּהֵתָם דַּתּו' דִּידֵן
ס"ל דְּרַבְּנֵן דְּפִלְיָה עֲלִיָּה דַר' בַּפ"ק דְּשְׁבוּעוֹת לָא דְּרָשִׁי פְּסו' דְּכִי דָּבַר ה' בְּזֶה בַּג' עֲבִירוֹת
אֲלֵא קְרָא אִירִי בַע"ז וְכָל עֲבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת דְּכָרִיתוּת וּמִיתוֹת ב"ד הֵם שְׁוִים וּבַע"ז
תְּשׁוּבָה עִם מִיתָה וְה"ה תְּשׁוּבָה עִם יו"כ וּלְפִיכָּהּ א"ש דְּאִמְרִינֵן הֵכָּא מַתְנִיתִין דְּלֵא כַר'
דְּמְשַׁמַּע דְּרַבְּנֵן אֲתָא שְׁפִיר מְשׁוּם דְּמַתְנִיתִין אִירִי בְּכָרִיתוּת וּמִיתוֹת ב"ד וּבְפּוֹרֵק עוֹל
כו' לִית בְּהוּ פְּרַת לְדִידְהוּ כַמ"ש הַתּוֹסֵפֶת בִּיבְמוֹת דָּף ט' יע"ש: עוֹד י"ל דְּתַרִּי רַבְּנֵן הוּוּ
דְּרַבְּנֵן דְּהֵיִינוּ ר"ע וּר"י דַּפ"ד מִיתוֹ ל"ל פְּרַת בְּהֵנָּה ג' דְּפּוֹרֵק עוֹל וּמַגְלָה פְּנִים וּמִיָּפַר
בְּרִית כַמ"ש הַתּו' יְבְמוֹת וְעֲלִיָּהֶם רְמָזוּ הַתּו' דִּידֵן בְּרִישׁ דְּבָרִיהֶם.

אָבֵל יֵשׁ רַבָּנָן אַחֲרַיִם דְּפִלְיָגִי עַל ר' בַּפ"ק שְׁבוּעוֹ דָּף י"ג וְהִנְהוּ רַבָּנָן אַע"ג דְּפִלְיָגִי עַל רַבִּי בְּעֵינָן דַּס"ל דְּשֹׁאֵר עֲבִירוֹת דְּלֹא הִנְיָה ג' לֹא בְּעֵי תְּשׁוּבָה אֲלֵא יו"כ לַחֹדֵד הוּא דְּמַכְפֵּר בְּזֶה בְּלִבְד פְּלִיגִי עֲלֵיהּ אָבֵל מוֹדִים הֵם דְּקָרָא אֲיִירִי בַּג' עֲבִירוֹת חֲמוּרוֹת פּוֹרֵק עוֹל כּו' וְאִית בְּהוּ פֶּרֶת וּכ"ת לְהִנְיָה רַבָּנָן אַמְאִי לֹא מְנִי תִּנְא פ"ק דְּכָרִיתוֹת לְהִנְיָה ג' דְּאִית בְּהוּ פֶּרֶת י"ל דְּהִנְיָה ס"ל דְּבַעֲיָנָן לֹא וְכָרֶת פֶּסְבֶּרֶת רַבִּי וּמ"ש הַתּו' אָבֵל לְרַבָּנָן לֹא מְצִינָן לְשִׁנוּיִי הָכִי דְּלִדִּידְהוּ לֹא בְּעֵי לֹא כּו' הִנְיָה רַבָּנָן הוּו ר"ע ור' יוֹחָנָן דַּפ' ד' מִיתוֹת אָבֵל רַבָּנָן דְּפִלְיָגִי עַל רַבִּי פ"ק דְּשְׁבוּעוֹת דָּף י"ג מוֹדִים הֵם לְסַבְּרַת רַבִּי דְּאִינוּ מְבִיא חֲטָאֵת אֲלֵא עַל עֲבִירָה דְּאִית בְּהוּ לֹא וְכָרֶת וּלְפִיכָה לֹא מְנִי תִּנְא בְּכָרִיתוֹת לְהִנְיָה ג' פּוֹרֵק עוֹל מְגַלָּה פְּנִים מִיַּפֵּר בְּרִית לְפִי שְׁאִין בְּהֵם לֹא וְדוּק וְעִינָן בַּס' בְּאֵר שְׁבַע פָּרָק ב' בְּהוֹרִיּוֹת דָּף י"ג ע"ד דְּהֶעֱתִיק מ"ש תּוֹסַפ' דִּידָן וּמ"ש תּוֹס' דִּיבְמוֹת דָּף ט' וְהִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי תּוֹס' יְבָמוֹת דְּאִוְמָרִים דְּרַבָּנָן לֹא בְּעֵי לֹא מְדַקְאָמְרִי מָה ע"ז דְּבָר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ פֶּרֶת וְלֹא גְמָרִי מָה ע"ז שְׁיֵשׁ בְּהוּ לֹא וְכָרֶת דְּמָה הֶכְרַח הוּא זֶה דְּהָרִי רַבִּי דְּנִפְקָא לִיָּה חֲטָאֵת מְעַלְיָה בְּעֵי לֹא וְכָרֶת אֲפִילוּ הָכִי לֹא גְמָר רַבִּי מְאִי אַחֲוֹת אִשָּׁה דְּבָר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ לֹא וְכָרֶת וּכּו' וְהַיִּית בְּקוֹשְׁיָא דַּצ"ע: וְלַעֲנ"ד יִרְאָה הַדְּבָר בְּרוּר וּלְק"מ דְּהַתּוֹסְפֶת אִין מְבִיאִין רְאָיָה לְדְּבָרֵיהֶם דְּרַבָּנָן לֹא בְּעֵי לֹא מְדַלָּא גְמָרִי מָה עַפּו"ם שְׁיֵשׁ בְּהוּ לֹא וְכָרֶת אֲלֵא הַתּוֹס' הֵם מְפָרְשִׁים דְּכִי הִכִּי דְּרַבָּנָן לֹא בְּעֵי שְׁהָעֲבִירָה יִהְיֶה חֲיִיב סְקִילָה דְּוּמְיָא דְּעַפּו"ם הָכִי נְמִי לֹא בְּעוּ שְׁהָעֲבִירָה יִהְיֶה בְּהוּ לֹא דְּוּמְיָא דְּעַבּוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת דְּלֹא גְמָרִינָן אֲלֵא מְאִי דְּכַתִּיב בְּקָרָא דְּהִינּוּ פֶּרֶת וְזֶה מְתַבָּרַר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דִּידָן וְהוּא בְּרוּר: פְּתַבּוּ עוֹד תַּדַּע דְּבַפְר' אֵלוּ הֵן הַלּוֹקִין כּו' לַעֲנ"ד נִרְאָה דִּישׁ לְגַמְגֵם עַל דִּיוקָא זֶה דִּי"ל דְּכּוֹנֵת הַתְּלַמוּד הִיא לּוֹמַר אֲפִילוּ אִי הִנּוּ פְּתִיב לֹא גַבִּי פֶּסַח וּמִילָה פְּגוֹן הַשְּׁמֵר פֶּן לֹא תַעֲשֶׂה פֶּסַח וּמִילָה אַפ"ה פְּטוּרִין הוּוּ מִחֲטָאֵת מִשּׁוּם דְּלֹא דְּמוּ לְעַפּו"ם דְּעַפּו"ם שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה הוּא לְאַפּוֹקִי פֶּסַח וּמִילָה דְּקוּם עֲשֶׂה נִינְהוּ וְצָרִיף עִיּוֹן: פִּיִּסְקָא תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבִירוֹת קְלוֹת הַשְּׁתָא עַל ל"ת מְכַפֶּרֶת עַל עֲשֶׂה מִיבְעִיָא כּו' אִין לְהַקְשׁוֹת דְּמְאִי פְּרִיף הֵלֵא מְתַנִּי לֹא זַא"ז קְתַנִּי דְּלֹא שְׁיִיף לְשִׁנוּיִי הָכִי אֲלֵא בְּשִׁנֵּי בְבוֹת אָבֵל בְּשִׁתֵּי תִיבּוֹת וְכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹס' רַפ"ב דְּקְדוּשִׁין גַּבִּי הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ בּוּ וּבִשְׁלוּחוֹ: אָמַר ר"י ה"ק עַל עֲשֶׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֵיִתְקַן לְעֲשֶׂה וּקְצַת קֶשֶׁה דְּמְאִי תִּנְרֵץ אַפְתִּי תִקְשִׁי עַל ל"ת שְׁנֵיִתְקַן לְעֲשֶׂה מְכַפֵּר עַל עֲשֶׂה מְבַעֲיָא וְיֵשׁ לּוֹמַר דְּסְבִירִי לִיָּה דְּהָא גּוּפָא קַמ"ל דְּשְׁוִים הֵם וְע"י תְּשׁוּבָה מְכַפֵּר עֲשֶׂה וּל"ת שְׁנֵיִתְקַן לְעֲשֶׂה אַף עַל גַּב דְּל"ת דְּנִיִּתְקַן לְעֲשֶׂה הוּא יוֹתֵר חֲמוּר מ"מ ע"י תְּשׁוּבָה הֵם מְתַכְפְּרִים וְאֵלוּ הִנּוּ תַנִּי ל"ת לַחֹדֵד הִינּוּ טוֹעִין לְפָרֵשׁ דְּהִינּוּ ל"ת גְּמוּר הַשְּׁתָא דְּקְתַנִּי עֲשֶׂה וּל"ת ע"כ לְפָרֵשׁ לֹא תַעֲשֶׂה דְּנִיִּתְקַן לְעֲשֶׂה דְּהוּי פְּכַרְתּוּ בְּתְשׁוּבָה לַחֹדֵד דְּוּמְיָא דְּעֲשֶׂה.

וּמִיָּהוּ קֶשֶׁה אַמְאִי דְּחִיק לְשִׁנוּיִי הָכִי דְּהָךְ ל"ת הוּי נִיִּתְקַן לְעֲשֶׂה נִימָא דְּמְתַנִּי פְּרוּשֵׁי קַא מְפָרֵשׁ דְּקְתַנִּי תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבִירוֹת קְלוֹת וּמְפָרֵשׁ דְּמָה הֵן ע"ק עֲשֶׂה וּל"ת וְכַה"ג תַּנּוּ בַּפ"ק דְּשְׁבוּעוֹת שְׁעִיר הַנִּעְצָה בְּפְנִים וְיוּה"כ מְכַפְּרִים עַל הַקְלוֹת וְהַחֲמוּרוֹת עַל עֲשֶׂה וּל"ת כּו' וּפְרִיף תְּלַמוּדָא דָּף י"ב הִינּוּ קְלוֹת עֲשֶׂה וּל"ת כּו' וּמְשַׁנִּי ר' יְאֻנְדָה גּוּפִיָּה דַּה"ק אֵלוּ הֵן קְלוֹת עֲשֶׂה וּל"ת כּו' וְתוּ קֶשֶׁה דְּלִפִּי ר' יְאֻנְדָה מְתַנִּיִּתָא סְתָרָן אַהֲדָדִי דְּמְתַנִּי דְּהָכָא סְבָרָא דְּל"ת דְּנִיִּתְקַן לְעֲשֶׂה הוּא מִן הַקְלוֹת הָא לֹא תַעֲשֶׂה גְמוּר הוּא מִן הַחֲמוּרוֹת וּמְתַנִּי דְּשְׁבוּעוֹת סְבָרָא דְּל"ת גְּמוּר הוּא מְפָלֵל הַקְלוֹת וּמְתוֹךְ דְּבָרֵי מְרָן פ"א דַּה' תְּשׁוּבָה יִרְאָה

דהוא ז"ל מסכים דהמשניות סותרות זו את זו וקי"ל כהיא דשבועות ובס' רצוף אהבה
סי' ש"י פתב דר' יוחנן חזר בו בשבועות ממאי דתריץ פאן יע"ש וכל זה אינו מספיק.

וניראה דר"י הדין עמו לפרש מתני' דידן דהך ל"ת הוי ניתק לעשה משום דיש ברייתא
דמייתי לקמן תלמודא דתניא על מה תשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה
ועל מה תשובה תולה ויוה"כ מכפר על פרישות ומיתות ב"ד ול"ת גמור ויהי ברייתא פל
הישר הולך יראה דהיא חוזרת לפרש מתניתין דהכא וכן דייקא מתני' דהכא דקתני ועל
החמורות הוא תולה דלא פריש תנא מה הן חמורות משמע דל"ת גמור נכנס בכלל
החמורות אבל בפ' קמא דשבועות דקתני בהדיא עשה ול"ת וגם קתני בהדיא פרישות
ומיתות ב"ד עכ"ל דהתנא פרושי קא מפרש אלו הן קלות עשה ולא תעשה כו'.

ולפי תנא דשבועות ל"ת גמור הוא מכלל הקלות דהא פ"י דהחמו' הם פרישות ומיתות
אבל תנא דידן דקתני החמורות סתמא ופירש עלה בברייתא דבכל החמורות הוי ל"ת
גמור עכ"ל דמאי דקתני הקלות עשה ול"ת היינו ל"ת שניתק לעשה.

והנה דמתני' דהכא לא קרי קלות אלא עשה ול"ת שניתק לעשה אבל לא תעשה גמור
הוי בכלל החמורות ובכך צריכין אנו למודעי לבאר דבור תוספות פ"ק דשבועות דיראה
סותר לזה והענין הוא דגרסינן התם דף י"ב שעיר הנעשה בפנים ויוה"כ כו' ופרכינן
עלה האי עשה היכי דמי כו' וכתבו התוספות לא זו משם עד שמוחלין לו ואף על גב
דתנן פ"ק בתרא דיומא כו' ויראה לכאורה דק"ל דתקשי ליה ממתני' דיומא דהניא
הקושיא פוללת ואף מלא תעשה ולזה הביאו עוד ראיה מההיא דפ"ק דתגיגה כו' דמייירי
בל"ת דקאי אכובש שכר שכיר כמה שקתב התוספות פ"ק דתגיגה והקשה בס' רצוף
אהבה סי' ש"י וז"ל ויש לדקדק דמאי קמ"ל הא התם ביומא פרי' אמתני' דהתם השתא
על ל"ת מכפר על עשה מיבעיא ומשני ר"י על ל"ת שניתק לעשה וא"כ היינו עשה והרב
ז"ל נדחק לו דהתוספות סבירי ליה דר' יוחנן חזר בו ממ"ש ביומא דמתני' בל"ת שניתק
לעשה יע"ש ולע"ד יראה דהתוספות לעולם סבירי ליה דפירש מתני' דיומא תשובה
מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה ואשמועינן תנא דאפי' ל"ת שניתק לעשה
בתשובה לחוד סגי ליה דומיא דעשה: וכוננת התוספות היא להקשות על הברייתא
דמייתי תלמודא פ"ק דשבועות עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא זו משם עד
שמוחלין לו דמשמע מהך ברייתא דדוקא אעשה תשובה מכפרת אבל על ל"ת אפי' שהוא
ניתק לעשה אין תשובה מכפר וזה הפך מתני' דיומא דקתני תשובה מכפר על עשה ול"ת
שניתק לעשה גם הקשו מההיא דתגיגה דקאמר הא יראוני כו' דמייירי בל"ת שניתק
לעשה דקאי אעונשק שכר שכיר דהוי ניתק לעשה ותירץ התוספות דמ"ש דתשובה
מכפרת על עשה ול"ת אינו מחילה גמורה זה נ"ל בכוננת התוספות: גם אבאר מ"ש
התוס' תגיגה דף ה' וז"ל הא יראוני מוחלין גבי עונשק שכר שכיר דהוי ל"ת הנתיק לעשה
ופליגא דר' יוחנן פ' בתרא דיומא דאמר עבר על ל"ת ועשה תשובה תולה ויוה"כ כו'
פלומר דסבירי ליה לתוס' דר' יוחנן סבירי ליה דאפי' ל"ת שניתק לעשה תשובה לחוד
לא סגי ליה ואיפא ברייתא אחרת בפ' יוה"כ דאמר על עשה ול"ת תשובה מכפרת והיינו
ברייתא אחרת דקתני על מה תשובה היא מכפרת על עשה ול"ת שניתק לעשה ועוד יש
לחלק בין ענייני תשובה יש שב ומוחלין לו מיד ויש שב ומוחלין לו אבל לא מחילה

גְּמוּרָה וְעֵדֵינָּן יֵשׁ עֹנֵשׁ וְאוֹתוֹ עֹנֵשׁ תּוֹלֵין וְהָא דְאָמְרִינָּן בְּשָׁבוּעוֹת הָעוֹבֵר מ"ע וְנִתְחַרֵּט לֹא זָז מִשָּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִין לוֹ הֵינְנוּ מְחִילָה גְּמוּרָה עַכ"ל בְּאִנְפֵּן דְּהָד חִילוּק שְׁמִשְׁיָמִין הַתּוֹסְפוֹת דְּאִין מוֹחֲלִין לְגַמְרֵי ע"י תְּשׁוּבָה הֵינְנוּ גַם בַּל"ת שְׁנִיתָם לַעֲשֵׂה דַל"כ אֵלָא תְּפָרֵשׁ דַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּאִין מוֹחֲלִין לְגַמְרֵי ע"י תְּשׁוּבָה הֵינְנוּ בְּלֹא תַעֲשֵׂה גְּמוּרָה אִף בְּלֹא תַעֲשֵׂה שְׁנִיתָם לַעֲשֵׂה מוֹחֲלִין לְגַמְרֵי דְּוָמְיָא דַּעֲשֵׂה מֵאֵי ק"ל מֵהֵיא דַּחֲגִיגָה דַּעֲוִןִשְׁק שְׁכִיר שְׁכִיר דְּמוֹחֲלִין מִיָּד הֵלֵא הֵתָם הֵינְנוּ לֹא תַעֲשֵׂה שְׁנִיתָם לַעֲשֵׂה.

וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַר"ב רְצוּף אֶהְבָּה יִרְאֶה דְּהֵבִין דְּמָה שְׁפִתְבַּת הַתּוֹסְפוֹת דְּאִין מוֹחֲלִין לְגַמְרֵי ע"י תְּשׁוּבָה הֵינְנוּ בַּל"ת גְּמוּרָה וְהֵיא דַּעֲוִןִשְׁק שְׁכִיר הֵינְנוּ ל"ת גְּמוּרָה וְהוּא תִּמְיָה בְּעֵינֵי דְּהָא עֲוִןִשְׁק שְׁכִיר יִרְאֶה לִי דְּהֵינְנוּ גִּיתָם לַעֲשֵׂה וְדו"ק.

וּמ"מ הֵנָּה נִתְבָּאָר דְּעֵבֵר עַל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה צְרִיף תְּשׁוּבָה וְאִפְּי' שְׁעֵבֵר עֲלִיו יו"כ אִינוּ מְכַפֵּר אֵלָא לְשָׁבִים לְדַעַת רַבָּנָן דְּפְלִיגֵי עַל רַבֵּי בַּפ"ק דְּשָׁבוּעוֹת וְכֵן מְשַׁמַּע מְפָשֵׁט מִתְּנִי' דְּהָקָא מִיתָה וְיוֹה"כ מְכַפְרִים עִם הַתְּשׁוּבָה וְכ"פ הַרְמַב"ם פ"א דְּתְשׁוּבָה וְעֲצוּמוֹ שָׁל יוֹם מְכַפֵּר לְשָׁבִים שְׁנַאָמֵר כו' יַע"ש וְאִפְּא לְמִיזְדַּק דְּהַרְמַב"ם פְּתַב בְּדִין ב' שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְכו' אֲבָל אִם לֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה כו'.

וְקִשָּׁה דְּאִמַּי הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַקְּלוֹת אִף עַל גַּב דְּלֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה הֵלֵא קִי"ל כְּרַבָּנָן דְּאִין יו"כ מְכַפֵּר אֵלָא עַל הַשָּׁבִים יֵשׁ לוֹמֵר דְּשְׁעִיר שְׁאִנֵּי דְּמְכַפֵּר אִף עַל גַּב דְּלֹא שָׁב אֲבָל יוֹה"כ בְּלֹא שְׁעִיר אִינוּ מְכַפֵּר אִפְּי' קְלוֹת אֵלָא לְשָׁבִים אִף קִשָּׁה מֵהַקִּשָּׁה מֶרֶן בַּכ"מ מֵהֵיא דְּאָמְרִינָּן בְּשָׁבוּעוֹת דְּף י"ב הָאֵי עֲשֵׂה ה"ד כו' וּמְשַׁמַּע שָׁם דְּלְרַבָּנָן אִפְּיִלוֹ אַעֲשֵׂה אִם לֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אִין הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר וְלְרַבֵּי אִפְּיִלוֹ עַל הַחֲמוּרוֹת מְכַפֵּר בְּלֹא תְּשׁוּבָה וְאִם כֵּן פְּסַק הַרְמַב"ם ז"ל דְּמַחֲלֵק בֵּין חֲמוּרוֹת לְקְלוֹת הֵינְנוּ דְּלֹא כְּמֵאן וְהַל"מ תִּירֵץ בְּזַה יַע"ש וּבַכַּה"ג רְמַז דְּבַסְפָּר אָמְרֵי שְׁפָר תִּירֵץ בְּזַה וְרֵאִיתִי מֵהַ שְׁכַתְּבַת וְאִין דְּבָרֵינוּ מְחַוְוֵרִין כְּלָל: וְלַע"ד יִרְאֶה דְּמִי שְׁהַכְרִיחוֹ לְהַרְמַב"ם לְפָרֵשׁ דַּע"כ לֹא פְּלִיגֵי רַבָּנָן עַל ר' אֵלָא בְּחֲמוּרוֹת הֵינְנוּ מְשׁוּם הָא דְּאִיתָא פ"ק דְּשָׁבוּעוֹת דְּף י"ג ע"א דְּמִיִּיתִי שָׁם תְּלַמוּדָא בְּרִיִּיתָא דַּת"כ פ' אָמֹר דְּתַנְיָא יְכוֹל יְהֵא יוֹה"כ מְכַפֵּר לְשָׁאִינָם שָׁבִים וְדִין הוּא הוֹאִיל וְחֲטָאֵת וְאִשָּׁם כו' ת"ל אִף חֲלָק עַכ"ל הָרִי בְּהֵדְיָא דְּרַבָּנָן ס"ד דְּיוֹה"כ יְכַפֵּר עַל שְׁאִינָם שָׁבִים אִפְּיִלוֹ בְּכַרִּיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין וְאָמְרוּ דְּזַה א"א דְּנִילֵף מְחֲטָאֵת וְאִשָּׁם דְּאִינוּ מְכַפֵּר אֵלָא עַל הַשָּׁבִים וְהָדָא רְאִיָּה דְּחֲטָאֵת וְאִשָּׁם הֵינְנוּ מְחֲטָאֵת וְאִשָּׁם דְּבָאִים לְכַפֵּר עַל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת שָׁם ד"ה שְׁאִין מְכַפְרִין כו' יַע"ש וְאִע"ג דְּסִתְרוּ הַרְאִיָּה וְנִפְקָא לְהוּ מְדַכְתִּיב אִף חֲלָק ש"מ דְּיו"כ אִינוּ מְכַפֵּר אֵלָא לְשָׁבִים הֵינְנוּ וְדֵאִי לְכַרִּיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין דְּתַפְסָת מוּעָט תַּפְסָת וּמֵאִי דְּבָעוּ לְמִילָף מְחֲטָאֵת וְאִשָּׁם הֵינְנוּ דִּילְפִי' מְדַכְתִּיב אִף חֲלָק דְּהֵינְנוּ בְּעַנְנֵן כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד בָּעוּ תְּשׁוּבָה עִם יוֹה"כ הָא עֲשֵׂה וְל"ת דְּאִין בְּהֵם כְּרִית לֹא בְּעֵי תְּשׁוּבָה וּמִזְדוּ רַבָּנָן לר' דְּשְׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַקְּלוֹת דְּהֵינְנוּ עֲשֵׂה וְל"ת שְׁאִין בְּהֵם כְּרִית.

וּמֵהַ שְׁכַתְּבַת הַמְּקִשָּׁה בְּתַחֲלַת הַסּוּגְיָא הָאֵי עֲשֵׂה ה"ד אִי דְּלֹא עֲבַד תְּשׁוּבָה זָבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה הֵינְנוּ בְּעֲשֵׂה חֲמוּר דִּישׁ בּוֹ כְּרִית אֲבָל בְּעֲשֵׂה דְּלִית בִּיָּה כְּרִית גַּם רַבָּנָן מִזְדוּ דְּשְׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַקְּלוֹת שְׁהֵן ל"ת וְעֲשֵׂה שְׁאִין בְּהֵם כְּרִית וּמ"ש וְאִי דְּעֲבַד תְּשׁוּבָה כֹּל יוֹמָא גְּמִי כו' הֵינְנוּ בְּעֲשֵׂה שִׁישׁ בּוֹ כְּרִית הָאֵי מְפִיק לָהּ ר' יִשְׁמַעְאֵל בְּכַרְבִּיִּיתָא דְּחִלוּקֵי כְּפָרָה מְדַכְתִּיב

שוּבוּ בְּנִים שׁוֹכְבִים וּקְרָא מִיָּרֵי בַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֹלוֹת כְּדַמוּכְחֵי קְרָאֵי אֶלְמָא דְתַשׁוּבָה גְרִידָא מוּעֵלַת לַעֲשֶׂה שְׁיֵישׁ בּוֹ פֶרֶת כְּגוֹן עֲפוּ"ם וּמִשְׁפַּחַת לָהּ עֲשֶׂה בַעֲפוּ"ם כְּגוֹן בַּעֲשֶׂה דְהוּכַח תּוֹכִיחַ שְׁלֵא הוֹכִיחַ בְּנֵי דוֹרוֹ עַל עֲפוּ"ם אוֹ דְטַעָה וְסָבַר שְׁלֵא הִנְזַהְרְנוּ עַל עֲפוּ"ם בַּל"ת אֶלָּא בַּעֲשֶׂה דְנִמְצָא דְלֹא עֵבֶר בְּמִזִּיד רַק אַעֲשֶׂה אֲזִי הַב"ה מוּחַל לוֹ מִיַּד בְּתַשׁוּבָה גְרִידָא בְּכָל יוֹם וְאִינוּ זֶז מִשָּׁם עַד שְׁמוּחַל לוֹ וְא"כ אֲמַאי אֶצְטְרִיף שְׁעִיר דִּיּוּה"כ לְכַפֵּר עַל עֲשֶׂה כַה"ג וּמִשְׁנֵי בַעוּמַד בְּמֶרְדּוֹ וּר' הִיא זֶה נִרְאָה לִי בְּפִירְשׁ הַסְּוֵגִיא לְדַעַת הַרְמַב"ם גַּם בְּמָה שְׁגִמְגַם מֶרֶן הַפְּסָף מִשְׁנָה בְּמָה שְׁמִנָה הַרְמַב"ם וְ"ל לֹא תִשָּׂא בְּכָלֵל הַחֲמוּרוֹת מְצָאֵתִי בְּרִייתָא פ' שְׁבוּעַת הַדֵּינִינִים דָּף ט"ל פְּסֻכְרַת הַרְמַב"ם וְדו"ק: דָּף פ"ו ע"א גְּמָרָא וְעַל ל"ת לֹא וּרְמִינְהִי כו' לֹא תִשָּׂא וְכָל דְדָמִי לִיהִי אִיכָּא לְמִידָק לְפִי תִירוּץ זֶה אֲמַאי נִקֻט חוּץ מִלֵּא תִשָּׂא נִימָא חוּץ מִלֵּא תַעֲשֶׂה גְמוּר יֵשׁ לוֹמַר דְנִקֻט חוּץ מִלֵּא תִשָּׂא לְאַשְׁמוּעִינָן דְמִדְכָתִיב גְבִי לֹא תִשָּׂא לֹא יִנְקָה שְׁמַעִינָן דְבְּאִיסוּר לְאִנּוּן אִין תַּשׁוּבָה מְכַפֵּרַת לְחוּד אִי נְמִי נִקֻט לֹא תִשָּׂא מִשׁוּם חֲדוּשָׁא דְאָף עַל גַּב דְלֹא עֵבִיד מַעֲשֶׂה דַעֲקִימַת שְׁפָתִים לֹא חֲשִׁיב מַעֲשֶׂה כְּדִאִיתָא פ"ג דְשְׁבוּעוֹת דָּף כ"א אפ"ה אִין תַּשׁוּבָה לְחוּדָהּ מוּעֵלַת וְכ"ש שְׁאָר לְאִנּוּן דְאִיתָא בְּהוּ מַעֲשֶׂה אִין תַּשׁוּבָה לְחוּד מְכַפֵּרַת וְדו"ק: ת"ש רי"א פֶּל שֶׁהוּא מִלֵּא תִשָּׂא כו' אִיכָּא לְמִידָק וְדִקְאָרִי לֵה מַאי קְאָרִי לֵה הִלֵּא הַתִּירוּץ פְּשׁוּט כְּדִשְׁנֵי לְעִיל לֹא תִשָּׂא וְכָל דְדָמִי לִיהִי יֵשׁ לוֹמַר דְהִקָּא הִנּוּ ס"ל לְמַקְשָׁה דְהִנּוּ דְחוּס לְאִוְקוּמִי לֹא תִשָּׂא וְכָל דְדָמִי לִיהִי מִשׁוּם דְקִתְנֵי מִלֵּא תִשָּׂא וּלְמַעֲלָה וְהַתְרַצֵּן דְחוּס עֲצָמוּ וְאָמַר דְגַם בְּרִייתָא זֶז ה"ק מִלֵּא תִשָּׂא וְכָל דְדָמִי לִיהִי וּלְמַעֲלָה תַשׁוּבָה תּוֹלָה כו' וּמְכָל מְקוּם ק"ל בְּגוּפָא דְכְּרִייתָא דְאִין הַלְשׁוֹן מְדוּקְדָק דְרִישָׁא קִתְנֵי מִלֵּא תִשָּׂא וּלְמַטָּה תַשׁוּבָה מְכַפֵּרַת כְּלוּמַר וְלֹא תִשָּׂא אִינוּ בְּכָלֵל וְסִיפָא קִתְנֵי מִלֵּא תִשָּׂא וּלְמַעֲלָה תַשׁוּבָה תּוֹלָה כְּלוּמַר וְלֹא תִשָּׂא בְּכָלֵל הוּא וְהוּא דְחוּס לְפַר' חַד לִישְׁנָא בְּתַרִי פִי' וְדו"ק: ת"ש לְפִי שְׁנֵא' בְּחוּרְבַּ וְנִקְהָ כו' וּפְרַשׁ"י לְפ"ש בְּחוּרְבַּ תַשׁוּבָה וְנִקְהָ לְאַחַר מַעֲשֵׁי הַעֲגָל כו' מְתוּף פִי' עַל מַעֲשֶׂה הַעֲגָל הוּא אוֹמַר וְנִקְהָ וְהִלֵּא מַעֲשֶׂה הַעֲגָל הוּא מִן הַחֲמוּרוֹת דַּעֲפוּ"ם הִנּוּ מְמִיתַת ב"ד וּבְרִייתָא מִיָּרֵי דַעַל לְאִנּוּן הוּא דְתַשׁוּבָה מְכַפֵּרַת חוּץ מִלֵּא תִשָּׂא י"ל דְגַבִּי מַעֲשֶׂה הַעֲגָל כָּל מִי שְׁעֵבַד עֲפוּ"ם מִת אוֹ נִהְרַג וּג' מִיתוֹת נְדוּנוּ שָׁם כְּמִשְׁחַז"ל וְהִבִּיאוּ רַש"י פְּרַשְׁתָּא כִּי תִשָּׂא וְיִשְׁרָאֵל הַנְּשִׂאָרִים לֹא הִנּוּ לְהֵם עֶזְרָא דַּעֲפוּ"ם דְהוּא מְמִיתַת בֵּית דִּין אֶלָּא אִיסוּר לְאוּ בְּלִבְד דְלֹא תַעֲשֶׂה לְהֵ פְסֻל וּמִהִיא טַעֲמָא עֲשֶׂה אֶהְרֹן אֶת הַעֲגָל וְלֹא מְסַר עֲצָמוּ לְמִיתָה שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא הַדִּין בַּעֲפוּ"ם וּג' ע' וּש"ד יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר דְזֶה אִינוּ אֶלָּא בַּעֲפוּ"ם גּוּפִיָּה אֲבָל לַעֲשׂוֹת פְּסֻל הוּא מְאִיסוּרִי לְאִנּוּן וְאִינוּ מְחֻנְיִיב לְמְסוֹר עֲצָמוּ עַל קְדוּשַׁת ה' וּלְגַבִּי עֶזְרָא זֶה דְלֹא תַעֲשֶׂה לְהֵ פְסֻל דְהוּא אִיסוּרִי לְאִנּוּן דְנִתְנוּ נְזֻמִּיהֶם לַעֲשׂוֹת עֲגָל עַל זֶה נֶאֱמַר בְּחוּרְבַּ וְנִקְהָ לְשָׁבִיבִים וְדו"ק: תַּנְיָא עַל מָה תַּשׁוּבָה מְכַפֵּרַת כו' וְעַל ל"ת גְּמוּר כו' ק"ל דְמָה צ"ל וְעַל ל"ת גְּמוּר הַשְׁתָּא פְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין מְתַכְּפְרִין ל"ת גְּמַר מִיבְעִיָּא וְיֵשׁ לוֹמַר דְהִנּוּ לֹא זַא"ז לַעֲנֵן תְּלִיָּה ל"מ דְכְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד אִין תַּשׁוּבָה לְחוּדָהּ מְכַפֵּרַת אֶלָּא תּוֹלָה אֶלָּא אֶפְיִלוּ ל"ת גְּמוּר תַּשׁוּבָה תּוֹלָה אָף קִשָּׂה דַא"כ הִיל"ל תַּשׁוּבָה תּוֹלָה וִיוּה"כ מְכַפֵּר עַל מִיתוֹת ב"ד וּכְרִיתוֹת וְעַל ל"ת גְּמוּר דְמִיתוֹת ב"ד חֲמִירִי מְפְרִיתוֹת וְיִרְאָה דְלַעֲנֵן פְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד הִנּוּ לֹא זַא"ז לַעֲנֵן כְּפֶרֶה וְכֵן הוּא הַלְשׁוֹן הַשְּׂגוּר בְּכָל מְקוּם פְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד וְנִקֻט לֹא תַעֲשֶׂה גְמוּר בְּאַחְרוּנָה דְהִנּוּ לֹא זַא"ז לַעֲנֵן תַּשׁוּבָה תּוֹלָה דְאִינָה מְכַפֵּרַת לְחוּדָהּ

כְּדַפְרֵישִׁית וְדו"ק: תַּנְיָא ר"א אֹמֵר א"א לֹמֵר וְנִקְהָ כּו' וּפִירֵשׁ יי דְּכַתִּיב נִקְהָ לֹא יִנְקָה גְּבִי הַדְּדִי ע"כ וְק' דְּאֶפִּילוּ לֹא כְּתִיבִי גְּבִי הַדְּדִי הָיוּ מְכַחֲשִׁין זֶה אֶת זֶה.

וַיִּרְאֶה דְרֵשׁ יי דְּקָדֵק מ"ש א"א לֹמֵר וְנִקְהָ שְׁפָכְרָ נְאָמֵר כּו' וּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן דְּכַתִּיב לֹא יִנְקָה קוֹדֵם וְנִקְהָ וְהִינּוּ טוֹעִים לְפָרֵשׁ דְּקָאֵי אֶלְא יִנְקָה דְּכַתִּיב בּפ' יִתְרוּ גְּבִי לֹא תֵשָׂא וְעַל זֶה הוּא דְּמִשְׁנֵי וְנִקְהָ לְשָׁבִים אֶפִּי לְשָׁבוּעַת שְׁנָא וְזֶה הַפָּד בְּרִייתָא דְלַעֲלִיל דְּאָמְרוּ דְּשָׁבוּעַת שְׁנָא הִיא מִן הַחֲמוּרוֹת וְתִשׁוּבָה לְחֻדָּה לֹא סָגִי לָהּ לְכֹן בָּא רֵשׁ יי לְאֲשִׁמוּעֵינּוּ דְּמָאֵי דְרָמִי קָרָאֵי לָאוּ הִינּוּ לֹא יִנְקָה דְּכַתִּיב גְּבִי שָׁבוּעַת שְׁנָא אֶלְא דְּכַתִּיבִי גְּבִי הַדְּדִי פ' כִּי תֵשָׂא כְּנ"ל וְעִי' בּס' יֵד יוֹסֵף דָּף רע"ז דְּהַקְשָׁה עַל זֶה דְּמָאֵי קמ"ל דְּמִנְקָה הוּא לְשָׁבִים וְלֹא יִדְעֵנָּא מָאֵי ק"ל דְּחֻדָּשׁ גָּדוֹל אֲשִׁמוּעֵינּוּ דְּמִנְקָה לְשָׁבִים בל"ת גְּמוּר הַפָּד תַּנְיָא אַחַר דְּאָמֵר דְּתִשׁוּבָה אֵינָהּ מְכַפֶּרֶת עַל ל"ת.

וְרֵשׁ יי פ' כִּי תֵשָׂא הִבִּיא בְּרִייתָא זוּ וְהַקְשָׁה הִרְא"ם מְהָא דְּאָמְרִינּוּ פ"ק דר"ה דָּף י"ז גְּבִי י"ג מִדּוֹת ה' ה' אֲנִי הוּא קוֹדֵם שְׁיִחְטָא נְאֻנִי הוּא לְאַחַר שְׁיִחְטָא וְיַעֲשֶׂה תִשׁוּבָה א"כ לְמָאֵי אֲצַטְרִיף מְדָה זוּ יע"ש.

וְלע"ד יִרְאֶה בּמ"ש שְׁם הָרֵא"ש בּר"ה וְנ"ל וּא"ת מֵה צָרִיף הָאָדָם לְמִדַּת רַחֲמִים קוֹדֵם שְׁיִחְטָא וִי"ל אע"פ שְׁגָלוֹי כּו' א"נ קוֹדֵם שְׁיִחְטָא בְּעַפּוֹ"ם כּו' יע"ש וּא"ל עַל תְּפִירוֹן הַשְּׁנִי מְהָא דְּאִיתָא פָּרֵק קָמָא דְּקִדּוּשִׁין דָּף ט"ל ע"ב וְדַלְמָא מְהִרְהֵר בְּעַפּוֹ"ם הֵנָּה כּו' הָרִי מִשְׁמַע מְהִכָּא דֵּהב"ה מַעֲנִישׁ בְּמַחְשָׁבָה דְּעַפּוֹ"ם אָף עַל גַּב דְּעַדִּינּוּ לֹא חָטָא וְהוּא הַפָּד מ"ש הָרֵא"ש וַיִּרְאֶה לְתַרְזַן בּמ"ש רֵשׁ יי עַל פְּסוּק וְקָרָאֵי בְּשֵׁם ה' לְפָנֶיף כּו' לְלַמְדָּה סֵדֶר בְּקִשְׁת י"ג מִדּוֹת יע"ש וְחֲנֻנִי פְּעָמִים שְׁאָרְצָה לְחֻנּוּ עכ"ל הָרִי דִי"ג מִדּוֹת שְׁל רַחֲמִים הוּא לְפַעְמִים כְּשִׁירְצָה לְחֻנּוּ וְאִם כֵּן הוּא דְּקִדּוּשִׁין וְדַלְמָא מְהִרְהֵר בְּעַפּוֹ"ם הֵנָּה וְעֵנְשׁוּ הַב"ה בְּשַׁעַת מַחְשָׁבָה לֹא רָצָה הַקַּב"ה לְחֻנּוּ עָלָיו לְהַמְתִּין שְׁלֹא לְהַעֲנִישׁוּ עַד שְׁיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וְאָז יִצְרַף הַמַּחְשָׁבָה עִם הַמַּעֲשֶׂה וְהִינּוּ דְּהָרֵא"ש.

עִי"ל דְּסָבִירִי לִיָּה לְהָרֵא"ש דְּזֶה פְּלוּגְתָּא דְּאָמוּרָאֵי שְׁם בְּקִדּוּשִׁין דָּף מ' ע"א דר' אֲסִי אָמֵר מַחְשָׁבָה רָעָה אֵין הַב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשֶׂה כּו' עֹנְלָא אָמֵר דְּמִש"ה הַנְּנִי מְבִיא אֶל הָעַם הֵנָּה פְּרִי מַחְשָׁבוֹתֵם הָיוּ כְּדָרְב הוֹנָא כּו' וּא"כ מ"ש רַב אֲסִי בְּשָׂאֵר עֲבִירוֹת יֹאמֵר רַב הוֹנָא גְּבִי עַפּוֹ"ם דְּמְהִרְהֵר לְעַפּוֹ"ם אֵינוּ נְעֻנְשׁ בְּשַׁעַת הַמַּחְשָׁבָה וְכִשְׁיַעֲשֶׂה עַפּוֹ"ם מִמֶּשׁ מְצַרְפָּה עִם הַמַּעֲשֶׂה וְדַעַת הָרֵא"ש לְפָסוּק כְּעֹנְלָא וְדו"ק.

וְהִנֵּה לְפִי דַעַת הָרֵא"ש דְּמְפָרֵשׁ אֲנִי ה' קוֹדֵם שְׁיִחְטָא הִינּוּ בְּחֻשָׁב לְעַפּוֹ"ם וּמִינָהּ דְּאֲנִי הוּא לְאַחַר שְׁיִחְטָא הִינּוּ שְׁעָבֵד עַפּוֹ"ם וּבְתִשׁוּבָה לְחֻד סָגִי וְכִינּוּ דְּעַפּוֹ"ם הִיא מִן הַחֲמוּרוֹת לֹא סָגִי לִיָּה תִשׁוּבָה לְחֻד אֶלְא לְעֵנְנִין שֶׁהַקַּב"ה יִרְחַם עָלָיו אֲבָל הַחֲטָא עֲצָמוּ שְׁל עַפּוֹ"ם אֵינוּ נִמְחָל לוֹ אֶלְא תִשׁוּבָה וְיוֹם כְּפּוּר תּוֹלִין וְיִסּוּרִין מְמַרְקִין כְּשָׂאֵר כָּל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין כּמ"ש ר' יִשְׁמַעֲל בְּבְרִייתָא דְּחִלּוּקֵי כְּפָרָה וּכּמ"ש הַרְמַב"ם ספ"א דְּתִשׁוּבָה אֲבָל מְדָה שְׁל וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה דר"ל מְנַקָּה הוּא לְשָׁבִים אֵיירִי בְּמִי שְׁעָבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא דְּבָהָא בְּתִשׁוּבָה לְחֻדָּה הוּא מְכַפֵּר לְגַמְרִי לְדַעַת הַאי תַּנְיָא דְּל"ת הוּא מִן הַקְּלוֹת וְדו"ק: שְׂאֵל ר' מְתִיָּא בֶּן חֲרָשׁ אֶת רַאב"ע שְׁמַעְתִּי ד' חִלּוּקֵי כְּפָרָה כּו' וּפִירֵשׁ רֵשׁ יי .

א"ל ג' הן הַנְחֲלִיקִין כו' וְאִיכָא לְמִדָּק אַמַּאי קְאָמַר ג' הן וְלֹא רַצָּה לְחַשׁוֹב חֲלֻקָּה קַמְיִתָּא דְתַשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲשֵׂה וְאִילוּ לֹא מְסַתְּפִינָא מְכַבּוּדוֹ דְרַש"י ו"ל הֵייתִי מְפָרֵשׁ דְתַשׁוּבָה דְמְכַפֶּרֶת עַל עֲשֵׂה הוּא מְכַלֵּל הַג' וַמַּאי דְמַפְיָק מִמְּנִינָא הֵנִי הֵיִיא דְחִלּוּל ה' דְאִין לֹא כְפָרָה עַד שְׂיָמוּת וְאִין רְאוּי לְהַכְנִיסָה בְּמַנְיָן וְלוֹמַר ד' חֲלוּקֵי כְפָרָה פִּינָן דְאִין מְתַפְּרַר לֹא בְעוּדוֹ חֵי עַד שְׂיָמוּת וְאִין הַמְתִּים נְכַנְסִים לְמַנְיָן חֲלוּקֵי כְפָרָה אֶלָּא בְעֲלֵי תַשׁוּבָה שְׁהִם חֵיִים וְכֵן מְצַאֲתִי שְׂפִירֵשׁ בְּעַל הַעֲקֵדָה שְׁעַר ס"ג וְלִפִּי דְרָדָּה זֶה יְנַמְתָּק מַה שְׂפַתְב הַתַּנָּא אֶבֶל מִי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ חִלּוּל ה' כו' דְמַאי אֶבֶל דְקַתְנִי וְהֵלֵא הִיא אַחַת מִג' חֲלוּקֵי כְפָרָה וְהִיל"ל וּמִי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ חִלּוּל ה' אֶלָּא לִפִּי מַאי דְפָרִישִׁית דְחִלּוּל ה' אִינוּ נְכַנְס בְּכֻלָּל חֲלוּקֵי כְפָרָה לְכַף שְׂיָנָה לְשׁוֹנוֹ וְאָמַר אֶבֶל וְרֵאִיתִי בְּדַבְרֵי מָרְן פְּסָף מְשֻׁנָּה ספ"א דְתַשׁוּבָה הֵבִיא בְרִיִּיתָא זֹו וְכַתְב עֲלָה פְלוֹמַר ג' הן הַנְחֲלִיקִין דְהֵינּוּ אֶחָד עֶבֶר עַל עֲשֵׂה ב' עַל ל"ת ג' עַל פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד אֶבֶל עֲבִירָה דְחִלּוּל ה' שְׁהִיא צְרִיכָה לְכֻלָּם אִינָה מִהַמְנַיָן וְיִרְאָה לִי לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י ו"ל דְהַכְרִיחוּ לְפָרֵשׁ דְעֶבֶר עַל עֲשֵׂה אִינָה מְכַלֵּל חֲלוּקֵי מִשׁוּם דְדִינִיק לִישְׁנָא דְבְרִיִּיתָא דְקְאָמַר ג' הן וְתַשׁוּבָה עִם פֶּל אֶחָד מֵהֶם דס"ל דה"ק דְמַלְכֵד הַתַּשׁוּבָה צְרִיף שְׂיִצְטָרֵף דְבָר אַחַר דְהֵינּוּ תַשׁוּבָה וְיִוּה"ךְ אוֹ תַשׁוּבָה וְיִוּה"ךְ וְיִסּוּרִין אוֹ תַשׁוּבָה וְיִוּה"ךְ וְיִסּוּרִין וּמִיתָה וַמַּאי דְסִיָּים הַבְּרִיִּיתָא אֶבֶל מִי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ חִלּוּל ה' יֵשׁ לְתַרְץ לִישְׁנָא דְאֶבֶל דְבָא לְרַמּוֹז דְאֶפִּי לֹא עֶבֶר רַק אַעֲשֵׂה אִם בְּשַׁעֲה שְׁעֶבֶר הִנֵּה חִלּוּל ה' אִין לֹא כְפָרָה עַד שְׂיָמוּת וְשׁוֹב רֵאִיתִי בִירוּשְׁלַמִי בְּפָרְקִין דְמִיִּיתִי בְרִיִּיתָא זֹו וְקַתְנִי בְהַדְיָא גִימֵל הִם חוּץ מִהַתַּשׁוּבָה וְעֵינִין בִּיפָה מְרָאָה טַעַם לְדַבָּר יַע"ש: עֶבֶר עַל עֲשֵׂה וְשָׁב אִינוּ זֹו מִשָּׁם כו' הַקְּשָׁה מֵהַר"ט בְּדַרְשׁוֹתָיו דָּף רל"ב דְמַאי אִינוּ זֹו דְקְאָמַר וְכִי עַד כְּמָה הֵנָּה ס"ד שְׂיִתְלָה וְעוֹד הֵיכִי יִלִּיף מִשׁוּבוֹ בְּנִים דְאִינוּ זֹו מִשָּׁם וְהֵלֵא אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתִי לְהַבָּא מִשְׁמַע וְתִירֵץ ע"ש וק"ל מנ"ל לְהַרְב ו"ל לְפָרֵשׁ דְמָה שְׂפַתְב הֵכָא עֶבֶר עַל עֲשֵׂה דְמִיִּירִי בְּסַרְבֹן שְׁחִזֹר לְסוּרוֹ וְלָכֵן יִרְאָה לִי לְפָרֵשׁ כְּשִׁיטַת רַש"י וְהַרְמַב"ם וְאֵגַב אֶתְרַץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת וְכוּלָן שְׁחִזְרוּ בְהֵן פְלוֹמַר דְעֲשׂוּ תַשׁוּבָה לְת"ק אִין מְקַבְּלִין אוֹתָן עוֹלָמִית ר"ל אִין מְקַבְּלִין לְהַחְזִיקָם בְּתוֹרַת חֲבָרוֹת לְסַמְנָה עֲלֵיהֶן עוֹלָמִית אֶלָּא מִזְמַן לְזְמַן צְרִיף לְכוּדְקוֹן אוֹלֵי יְהוּי חוּזְרִין לְסוּרָם וְרַבֵּי יוֹחָנָן סוּבֵר חֲזָרוּ בְתַשׁוּבָה בְּמִטְמוּנוֹת דִּיש לְהֶם יִרְאֵת שְׁמִים בְּסַתֵּר אֶבֶל בְּפִרְהֶסְיָא אִינָם חוּזְרִין בְתַשׁוּבָה מְפָנִי הַבוּשָׁה שְׁלֵא יִלְעָגוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי אָדָם אִין מְקַבְּלִין אוֹתָם חֲזָרוּ בְּפִרְהֶסְיָא מְקַבְּלִין אוֹתָם ור"ש וְרַבֵּי יוֹחָנָן בֵּן קַרְחָא אוֹמְרִים בֵּין כְּף וּבֵין כְּף מְקַבְּלִין אוֹתָם פְלוֹמַר אֶף עַל גַּב דְבְּמִטְמוּנוֹת שָׁב וְלֹא בְּפִרְהֶסְיָא שְׁנָאֵמַר שׁוּבוּ בְּנִים שׁוֹכְבִים אֶף עַל פִּי שְׁעֵדִין שׁוֹכְבִי הוּא שְׁהָרִי בְּסַתֵּר שָׁב וְלֹא בְּגִלוּי וְכֵן פְּסַק הַרְמַב"ם ספ"ג דְתַשׁוּבָה וְעַל פִּי זֶה יֵאָמַר עֶבֶר עַל עֲשֵׂה וְשָׁב אֶף עַל גַּב דְהַתַּשׁוּבָה הִיא בְּמִטְמוּנוֹת אִין אוֹמַר נְמַתִּין עַד שְׂיָשׁוּב בְּפִרְהֶסְיָא אֶלָּא אִינוּ זֹו מִשָּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִין שְׁנָאֵמַר שׁוּבוּ בְּנִים שׁוֹכְבִים אֶף עַל גַּב דְעֵדִין הוּא שׁוֹכְבִי שְׁהָרִי לֹא בְּפִרְהֶסְיָא שָׁב וְהֵינּוּ אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתִיכֶם עֲתִיד פְלוֹמַר דְהַב"ה יַעֲזָרְהוּ לְשָׁב בְּמִטְמוּנוֹת שְׂיִחְזוֹר גַּם בְּפִרְהֶסְיָא.

וּמְכַלֵּל מְקוּם ק"ל הֵיכִי פְּסִיק מֵהַךְ קָרָא דְמִיִּירִי דְעֶבֶר אַעֲשֵׂה וְהֵלֵא קָרָאִי מוֹכַחֵי בְּיִשְׂרָאֵל הַשְּׁבִים מְעַבּוֹדַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת כְּדִפְרִישׁ רַש"י יְרַמְיָה סִימָן ג' יַע"ש וְאֶפְשָׁר לִיִּישׁב דְקָרָא מִיִּירִי בְּגִדּוּלֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא הָיוּ מוֹכִיחִים עַל דוֹרָם הָעוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה וְהָיוּ הַגְּדוּלִים עוֹבְרִים אַעֲשֵׂה דְהוֹכַח תּוֹכִיחַ וְעֲלֵיהֶם נֵאָמַר שׁוּבוּ בְּנִים שׁוֹכְבִים דְעֶבְרַתְם עַל עֲשֵׂה דְתוֹכַחַת פִּינָן דְשַׁבְתֶּם בְּתַשׁוּבָה לְהוֹכִיחַ בְּצַנְעָא אַע"ג דְלֹא שַׁבְתֶּם בְּגִלוּי לְהוֹכִיחַ

בַּפְּרָה־סִיָּא אַרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם וּמִפְּאֵן לְמַדְנֹו עֵבֶר עַל עֲשֵׂה כו': עֵבֶר עַל ל"ת כו' אִיפֹא לְמִיזְדֵּק מִנ"ל לְאוּקְמֵי קָרָא דְעֵבֶר עַל ל"ת גְּרִידָא וְהֵלֵא פְּשֻׁטִיָּה דְקָרָא מְשַׁמַּע דְלִכְל חֲטָאֵת הָאָדָם הוּא דְמַכְפֵּר אִיבְרָא דְרַש"י כְּתַב דְחִלּוּקֵי פְּפֵרָה נְפִיקָא מְסַבְרָא הַקֵּל לְקֵלָה וְהַחֲמֹור לְחַמּוּרָה מ"מ צָרִיף לְבַקֵּשׁ אִיזָה רְמִז בְּפִסּוּק דְלֹא אִיִּירֵי אֱלֹא בל"ת וְיִרְאֵה דִינֵשׁ רְמִז מְדַכְתִּיב מִפֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם לְפָנֵי ה' תְּטַהֲרוּ וְדַרְשִׁינוּ עֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם יוה"ד מְכַפֵּר אֲבָל שְׁבִין אָדָם לְחַבְרוּ פְּגוֹן שְׁחָבַל בְּחַבְרוּ אוּ גִזְלוּ אִינוּ מִתְּפַפֵּר עַד שְׁיִרְצָה חַבְרוּ וְהִנֵּה עֲבִירוֹת דְבִין אָדָם לְחַבְרוּ דְבְרִיצָה אֶת חַבְרוּ סְגִי הִינּוּ בְּחִיבֵי לְאוּיִן פְּגוֹן גִּזְל אוּ חָבַל אֶת חַבְרוּ וְאִם פֶּן דְכֻנְתָּה דְהִנֵּה חֲטָאוֹת דְהֵם חִיבֵי לְאוּיִן בְּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם הוּא דְאָמַר קָרָא כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם דְלֹא סְגִי בְּתַשׁוּבָה לְחַוֵּד אֱלֹא תַשׁוּבָה תּוֹלָה וִי"ה"ךְ מְכַפֵּר וְעֵינֵן מ"ש הֶרֶב מְאוּר עֵינִים וְרֵאִיתִי שֶׁהַקֶּשֶׁה הֶרֶב שֶׁם דְמֵאֵי נ"מ בְּמ"ש דְעֵבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה תַשׁוּבָה תּוֹלָה וִי"ה"ךְ מְכַפֵּר דְמֵאֵי נ"מ שְׁיִכְפֹּר מִיָּד אוּ בְיוֹה"ךְ פִּינֹן דְס"ס יְכַוֵּר בְּיוֹה"ךְ וְלִיפֹא לְמִימֵר דְנ"מ אִם לֹא יִגִּיעַ עַד יוה"ךְ דְמ"מ יְכַוֵּר בְּמִיתָה וְיִרְאֵה לַע"ד דְנִפְקָא מִיָּנָה לְהַכְרִיעַ אֶת הָעוֹלָם לְחוּבָה פִּינֹן דְלֹא נִתְכַפֵּר עֲדִינֵן וְשׁוֹב רֵאִיתִי דְקו' זו קְדוּמָה בִּיפֵה מְרָאָה דָף קל"ב ע"ג וְעֵינֵן בְּס' תְּאֻנָּה לְעֵינִים מ"ש בְּזָה וְדוּק: עֵבֶר עַל פְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד כו'.

אִיפֹא לְמִיזְדֵּק מִנ"ל דְאִפְרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד יְסוּרִין מְמַרְקִין דְלֵמָּא אִפְרִי' דְקִילֵי סְגִי יְסוּרִין לְמַרְק אֲבָל מִיתוֹת ב"ד לֹא סְגִי יְסוּרִין לְמַרְק אֱלֹא יִצְטַרֵּף מִיתָה לְמַרְק דּוּמִיָּא דְחִלּוּל ה'. וְיִרְאֵה לְהַשִּׁיב לְזָה פְּשֻׁטֵיכֶם דְבִשְׁמוּאֵל ב' ס' ו' כְּתִיב דְאָמַר נָתַן הַנְּבִיא בְּשֵׁם ה' לְדוֹד עַל שְׁלֹמֹה אֲנִי אֶהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יֶהְיֶה לִי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהוֹכַחְתִּיו בְּשִׁבְט אֲנָשִׁים וּבִגְעֵי בְנֵי אָדָם וְאִז"ל בְּמַדְרַשׁ וְהִבִּיאֹו הִילְקוּט וְהוֹכַחְתִּיו בְּשִׁבְט אֲנָשִׁים זֶה הִדָּד וְרִזּוֹן פֶּן אֲלִידַע שְׁנֵאֲמַר וַיִּקָּם ה' שְׁטֵן לְשֹׁלֹמֹה אֶת הִדָּד וַיִּקָּם אֱלֹקִים לוֹ שְׁטֵן אֶת רִזּוֹן פֶּן אֲלִידַע כְּדַכְתוּב בְּמִלְכִים א' סִמֶן י"א וּבִגְעֵי בְנֵי אָדָם אֵלּוּ הַמְזִיקִין בְּנוֹי דְאָדָם הִרְאִישׁוֹן וְכֹן פִּירַשׁ רַש"י בְּתִילִים פ"ט פ'ר' וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְט פֶּשַׁעַם וְהִנֵּה שֵׁם בְּמִלְכִים א' ס' י"א כְּתִיב וַיְהִי לַעֲת זְקֻנַת שְׁלֹמֹה נָשִׁיו הִטּוּ אֶת לְבָבוֹ כו' וַיִּלְךָ שְׁלֹמֹה אַחֲרֵי עֲשֻׁתְרוֹת אֱלֹקֵי צִידוֹנִים כו' וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הֲרַע כו' וְלָכֵן כְּתִיב אַחַר זֶה וַיִּקָּם ה' שְׁטֵן לְשֹׁלֹמֹה אֶת הִדָּד וְאֶת רִזּוֹן שְׁהֵם הַיְסוּרִין וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְט פֶּשַׁעַם לְכַפֵּר עַל מַה שְׁחָטָא בְּעֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְעַכּוּ"ם הִיא מְמִיתוֹת ב"ד לְמַדְנֹו שְׁפָרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד מִתְּפַפֵּרִין ע"י הַיְסוּרִין.

וּא"ת וְהֵלֵא שְׁלֹמֹה לֹא עָבַד עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מִפֶּשׁ וּכְמ"ש ספ"ה דְשִׁבְת רִי"א כְּתִיב בְּמִלְכִים ב' כ"ג וְאֶת הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מִימִין לְהַר הַמְּשַׁחָה אֲשֶׁר בְּנֵה שְׁלֹמֹה מְלִיךָ יִשְׂרָאֵל כו' אֲפֹשֶׁר בָּא אֶסָּא וְיִהוֹשֻׁפֵט וְלֹא בִיעֲרוֹם עַד שְׁבָא יֵאֻשְׁיָה וּבִיעֲרוֹם כו' יע"ש וּבַעַל פְּלִי יְקַר דָף קל"ג ע"ג הִבִּיא סְוֵגִיָּא זֹו וְכַתְּב וְנ"ל וצ"ע מֵאֵי אִיפֹא בִין ס"ד לְמִסְקָנָא וְהֶרֶב תִּירִץ יע"ש וְלַע"ד יִרְאֵה דְלִקְס"ד בְּמַה זֹו דְכְמוֹשׁ דְכְתִיב אִזּוּ יְבֻנָה שְׁלֹמֹה בְּמַה לְכְמוֹשׁ שְׁקוֹץ מוֹאֵב לֹא בָנוּ אוֹתוֹ אִפִּי' נָשִׁיו שֶׁל שְׁלֹמֹה אֱלֹא אֲנָשִׁים אַחֲרִים שֶׁהִיוּ לְפָנֵי שְׁלֹמֹה בָנוּ אוֹתָהּ וּמְשׁוּם דְלֹא מְנַחֵה שְׁלֹמֹה בְּנָשִׁיו בְּשִׂאָר עַפּו"ם שֶׁהִיוּ עוֹשִׂים תְּלָה הַפְּתוּב בְּמַה דְכְמוֹשׁ דְבְנָאָה שְׁלֹמֹה לְגֵנְאֵי כִּי הִכִּי דְאֲשַׁכְּחוּ לְשִׁבְח דְתְּלָה הַפְּתוּב דִּיאֻשְׁיָה בִיעֲרַר בְּמַה דְשִׁקּוּץ צִידוֹנִים אִף עַל גַּב דְהוּא לֹא בִיעֲרָה אֱלֹא הִרְאִישׁוֹנִים בִּיעֲרוּ אוֹתָהּ תְּלָה הַפְּתוּב בּוֹ לְשִׁבְח מְשׁוּם דְבַעַר עַכ"וּם אַחֲרוֹת וְעַל זֶה פִּרְיָה וְהִקְתִּיב וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הֲרַע בְּעֵינֵי ה' פְּלוּמֵר וְכְתִיב בְּתַרְיָה אִזּוּ יְבֻנָה שְׁלֹמֹה דְמְשַׁמַּע דְבְּזִמְן שְׁלֹמֹה נַעֲשִׂית בְּמַה זֹו

דְּכַמוּשׁ וּמִשְׁנֵי אֱלֹא מִפְּנֵי שֶׁהִי"ל לְמַחֲוֹת בְּנִשְׁיוֹ כּו' וְכִינּוּן שְׁפָן יִקְשֶׁה אִיךָ מוֹכַח דִּי־סוּרִים מְמַרְקִים עַל פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד הֲלֹא שְׁלֵמָה לֹא בְּנֵה הַבְּמָה וְלֹא עֲשֵׂה עַכ"וּם אֱלֹא עַל שְׁלֵא מִיחָה בְּנִשְׁיוֹ שְׁפָנוּ הַבְּמָה וְשִׁעְבְּדוּ עַכ"וּם פְּתִיב וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְטֵ פִשְׁעֵם י"ל פִּינּוּ דְאִשְׁפָּחוּ דְכְּתִיב וַיַּעַשׂ שְׁלֵמָה הֲרַע בְּעֵינָי ה' וְשִׁיקַל הַפְּתוּב לְשֵׁלְמָה מַה שְׁלֵא מִיחָה בְּנִשְׁיוֹ שְׁפָנוּ הַבְּמָה וּשְׁעַע"ז פָּאֵלוּ הוּא עוֹנֵשָׁה הֲרַע בְּעֵינָי ה' וְחֻזִּינוּ דְמַתְּפַפֵּר לוֹ עַל יְדֵי יְסוּרִין כְּדַכְּתִיב וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְטֵ פִשְׁעֵם לְמַדְנוּ דְכְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד מַתְּפַפְרִין ע"י יְסוּרִין: וְא"ל אִם יְסוּרִין מְמַרְקִין לְכְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת ב"ד וְכִךָ הִיא הַמְּדָה לְכָל בְּנֵי הָאָדָם מַה הַבְּטָחָה הַבְּטִיחַ ה' לְדוֹד דָּאָם יִחְטְאוּ בְּנֵיו וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְטֵ פִשְׁעֵם וְחֻסְדִּי לֹא אָפִיר מַעֲמוֹ י"ל דְּהַבְּטָחָה הִיא דְכְּשִׁיתְעוֹרֵר זָרַע דְּוֹד לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה מִיַּד הַב"ה יָבִיא לוֹ הַיְסוּרִין לְגַמְרוּר כְּפָרְתוֹ אֲבָל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם לֹא הוֹבְטָחוּ בְּהַבְּטָחָה זוֹ שְׁיִמְהַר הַב"ה לְהַבִּיא עָלָיו יְסוּרִין לְהַשְׁלִים כְּפָרְתוֹ דְכַמָּה בְּנֵי אָדָם יֵשׁ דְּאִינָם מוֹצְאִים חֵן בְּעֵינָי ה' כְּדִי שְׁיִשְׁלַח עָלֵיהֶם יְסוּרִין לְגַמְרוּר כְּפָרְתוֹ בְּחֵיבָהֶם אֱלֹא עוֹנֵנוֹתָם תְּלוּי עַד יוֹם הַמִּיתָה וְקָרוּב לְזֶה מְצִאתִי בִּיפֶה מְרָאָה דְּרַף קל"ב ע"ד יע"ש וְרֵאִיתִי לְרַמְבַּ"ם ספ"א דְּתִשׁוּבָה כְּשִׁתְּעִיתִיךָ בְּרִייתָא זֹו כְּתִב וְנ"ל עֵבֵר עַל פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד וְעֲשֵׂה תִשׁוּבָה וְכו' וְאִיכָא לְמִידָק מַה בָּא לְלַמְּדֵנוּ בְּמָה שְׁחֻזֵּר לוֹמֵר וְלַעוֹלָם אִין מַתְּכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְּמוּרָה עַד שְׁיָבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין עַכ"ל וְיִרְאָה דְּבָא לְרַמְזוֹ דְּלֹא תִימָא דְהָא דְלֹא סָגִי יוֹה"ך לְכַפֵּר וּבְעֵי יְסוּרִין הִינְנוּ בְּזַמַּן דְּלִיכָא קַרְבָּנוֹת אֲבָל בְּזַמַּן דְּבַה"מ קִיָּים דְּאִיכָא שְׁעִיר סָגִי לְכַפֵּר יוֹה"ך אָף עַל גַּב דְּלֹא יָבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין לְאִפּוּקִי זֶה בָּא וְאָמַר לַעוֹלָם פְּלוֹמֵר אֲפִילוֹ דְּאִיכָא שְׁעִיר אִין מַתְּכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְּמוּרָה עַד שְׁיָבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין וְכ"ת מנ"ל לְהַרְמַב"ם חֲדוּשׁ זֶה יֵשׁ לוֹמֵר דְּמַגּוּפָא דְקָרָא נְפָקָא דְכְּתִיב וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְטֵ פִשְׁעֵם דְּאִיִּירִי עַל שְׁלֵמָה שְׁהִבִּיא עָלָיו יְסוּרִין לְכַפֵּר לוֹ מַה שְׁחֻטָּא וְאִמָּאי הֲלֵא בְּזַמַּן שְׁלֵמָה הָיוּ מְקַרִּיבִין שְׁעִיר אֱלֹא וְדִאי כְּדִאֲמַרְנָן, וְא"ת וְהֲלֵא כְּתִב הַרְמַב"ם לַעֲיִל מְזִה דְשְׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַקְּלוֹת וְעַל הַחֲמוּרוֹת כְּשִׁעֲשֵׂה תִשׁוּבָה וּפִי' דְּהַחֲמוּרוֹת הֵם פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין יֵשׁ לוֹמֵר דְּאוֹתָהּ כְּפָרָה הִיא כְּפָרָה קְלִישָׁא שְׁמַקְלִין לוֹ מִן הַדִּין אֲבָל אִינְהָ כְּפָרָה גְּמוּרָה אֱלֹא ע"י יְסוּרִין הַבָּאִים עָלָיו וְהִינְנוּ דְקָאֵמַר וְלַעוֹלָם אִין מַתְּכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְּמוּרָה כּו'.

עוֹד יֵשׁ לוֹמֵר דְּמ"ש וְלַעוֹלָם בָּא לְרַבּוֹת דְּאֲפִילוֹ יַעֲבְרוּ עָלָיו ב' יוֹם כְּפוּר לֹא תִימָא דִּיוֹה"כ א' יִתְלָה וִיוֹה"כ הַב' יִגְמֹר כְּפָרְתוֹ בְּמַקּוֹם יְסוּרִין קמ"ל דְּלַעוֹלָם אִין מַתְּכַפֵּר כּו' עִי"ל דְּמ"ש וְלַעוֹלָם בָּא לְאִפּוּקִי אִם בָּאוּ הַיְסוּרִין לְכָלְלוֹת הַמְּדִינָה שְׁהוּא בְּהָ דִּישׁ שָׁם מַפְתַּ מְדִינָה אִין אוֹתָם יְסוּרִין גּוֹמְרִים לוֹ הַכְּפָרָה אֱלֹא בְּעֵינָן יְסוּרִין מִיּוֹחֲדִין שְׁיָבוֹאוּ עָלָיו וְלֹא עַל זוּלְתוֹ כְּדִי שְׁיִתְּבַיֵּישׁ עַל חֲטָאֲתֵיו וְיִתְּכַפֵּר לוֹ עוֹד אֲפִשְׁרַר דְּבָא לְאִפּוּקִי אִם הָיוּ עָלָיו יְסוּרִין כְּכָר קוֹדֵם יוֹה"כ וּפְסָקוּ הַיְסוּרִין קוֹדֵם יוֹם כְּפוּר וּבָא עָלָיו יוֹם כְּפוּר לֹא גַתְּכַפֵּר לוֹ דְּבְעֵי שְׁהִיִּסוּרִין יָבוֹאוּ עָלָיו אַחַר יוֹה"כ לְכַפֵּר לוֹ כְּפָרָה גְּמוּרָה וְדו"ק: אֲבָל מִי שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ חֲלוּל ה' וּפִירֵשׁ"י חֲלוּל ה' חוֹטָא וּמְחַטִּיא וְאִיכָא לְמִי הִיכָא רְמִיזָא בְּקָרָא דְּאִיִּירִי בְּחוֹטָא וּמְחַטִּיא יֵשׁ לוֹמֵר דְּקָרָא פְּתִיב בִּישְׁעֵיהָ כ"ב וְיִקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָכִי וְלְמַסְפַּד כּו' פְּלוֹמֵר דְּהַקְּב"ה מִיִּצֵּר עַל יִשְׂרָאֵל עַל חוֹרְבָן בִּיה"מ ק' צוּמוֹת וּכְנַגְדָן אָמַר ד' לְשׁוֹנוֹת בְּכִי מְסַפֵּד קְרַחָה חֲגוּר שָׁק וְכְתִיב אַחַר זֶה וְהִנֵּה שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה הָרוּג בְּקָר וְשִׁחוּט צֵאן אֲכוּל בְּשֵׁר וְשִׁחוּט יֵין כּו' פְּלוֹמֵר אֲבָל לְפָנָיו בְּד' צוּמוֹת עִם יִשְׂרָאֵל עַל חוֹרְבָן בִּיה"מ"ק וְיֵשׁ אֲנָשִׁים חוֹטָאִים וּמְחַטִּיאִים וְעוֹשִׂים מְרֻזִיחִים וְזֶהוּ וְהִנֵּה שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה כּו'.

ואומרים לחבריהם הרוצים להתענות פרוש מן הצבור המתענים ואכול ושתו עמי כי מחקר נמות ומה בצע להתענות היום ועליהם נאמר אם יכופר העון הזה לכם וכו' דלא די שיהוא לא התענה להתאבל על ירושלים אלא שחטא ונהחטיא את אחרים ונהו חלול ה' דמיתה ממרקת פנ"ל.

ובהא דקתני אבל מי שיש חילול ה' בידו כו' לעיל כתבתי בפירוש תיבת אבל ועיין ביפה מראה דף קל"ג ע"ב גם מהרי"ט בדרשותיו דף רל"ג יע"ש עוד ראיתי למהרי"ט שם דהקשה אמאי לא תשיב חלוקת פפרה אחרת דמיתה בלא תשובה מכפר אפריות ומיתות בית דין כסברת רבנן דפליגי על ר' בשבועות דף י"ג חוץ מפורק עול ומגלה פנים ומפר ברית ולפי הדרך דפרישית בריש סוגיין דהכא פי רבנן לא מוקי קרא דהפרת תפרת בג' חמורות אלא בעכו"ם ונמצא דבכריתות ומיתות בית דין איירי קרא דבעי תשובה ומיתה והיינו נדאי בלא יסורין אבל אם באו עליו יסורין נתכפר לו קודם שימות לא קשיא מידי דתשובה עם מיתה כפר מנאה ר' ישמעאל ומיתה בלא תשובה אינה מכפרת על פרייתות ומיתות בית דין נאפילו אעשה מיתה לחודה אינה מכפרת אם לא חזר בתשובה אלא צריך שיקבל עונשו בגיהנם פנ"ל ודו"ק: וראיתי בספר אגני יהושע דף מ"ז ע"ב דהקשה קצת קו' על ברייתא זו דמ"ל לתנא לומר דכריתות ומיתות בית דין תשיבי פחדא להתכפר עם יסורין דלמא מיתת בית דין בעי מיתה ולא סגי ליה ביסורין אלא מיתה וחילול ה' לא סגי במיתה ולפי מה שפירש לעיל דבקרא אם יכופר לכם עון הזה עד תמותון יש הוכחה דמייירי בחילול ה' דחוטא ומחטיא אתי שפיר.

ונה ראיתי שדקדק הרב הגז' במ"ש רש"י ומסתברא דקל לקלה ונחמור לתמורה דאמאי כ' רש"י הך מסתברא קודם שיזכיר חילול ה' דבעי מיתה דבמר פוליהו הול"ל הך ומסתברא דהא גם בקרא דכתיב כו' יע"ש.

ולע"ד יראה דנדאי רש"י סבירא ליה דאין הכרח חותף לאוקומי קרא דתשובה לחוד מהני בעשה ותשובה עם יוה"כ ללא תעשה ותשובה וכיפור ויסורין לכריתות ומיתות לחילול ה' אלא עיקרא דמלתא הוא הסברא דהקל לקלה ונחמור לתמורה ובסמך הסברא שיהא העיקר בקשנו רמזים בפסוקים ליפות הדרשא אבל עיקרא דמלתא אסברא קא סמכינן והיינו דכתב רש"י ומסתברא הקל לקלה כו' ומה שכתב רש"י הך מסתברא בטר ג' קמאי דהיינו עשה ולא תעשה וכריתות ומיתות בית דין משום דהנה ג' בבות הם מיני עבירות זו למעלה מזו וחלוקה דחילול ה' אינה מחמת פונד העבירה מצד עצמה אלא מצד העושה אותה דלמדין ממנו לחטוא וזה תלוי לפי גדולת האדם שלמדין ממנו להקל והתנא עצמו הגדיל חלוקה זו מהנשארים ואמר אבל מי שיש בידו חילול ה' משום דחילול ה' דהוי חוטא ומחטיא הוי אפילו בעשה ולא תעשה אם אדם גדול הוא החוטא דלמדין הימנו לחטוא ועל זה הבדילה התנא ואמר אבל כו' אפילו בעבירות עשה ולא תעשה אינו מתכפר אלא במיתה ולכן רש"י ז"ל אחז דרך התנא והפריד חלוקה דחילול ה' מהשאר ואמר עלה למדנו שיש עבירה שאין לה כפירה אלא במיתה פלומר למדנו דיש עבירה אפי' מהקלות דעשה ולא תעשה יש פעמים דאין מתכפרים אלא במיתה פשיש בעשייתה חילול ה' דלמדין הימנו באופן דהך למדנו דכתב רש"י גבי מיתה דהיא על חילול ה' לא דמי ללמדנו קמאי דיש כפירה דתשובה סגי ויש כפירה דבעי תשובה ויום

הכפורים ויש דבְּעֵי יסורין דאֹתָם לִימוּדִים הֵם סְבָרוֹת לְחַלֵּק עַל מִינֵי הָעוֹנוֹת הַקֵּל לְקַלָּה וְהַחֲמוּר וְכו' וְהָךּ לְמַדְנוּ עַל כַּפָּרָה דְּבַעֵי מִיחָה הוּא מִין לְמוּד אַחַר דְּאַפִּילוּ אַעֲפָרָה קֵלָה כְּגוֹן עֲשֵׂה וּל"ת יֵשׁ פְּעָמִים דְּבַעֵי מִיחָה וְלִכְפֹּר לֹא עֵינֵי רַש"י הַלִּימוּדִים לְכַתּוּב בְּתַר כְּוִלְהוּ וּמִסְתַּבְּרָא דְקַל לְקַלָּה כּו' כַּנ"ל וּמ"ש רַש"י בְּאַזְנֵי ה' צְבָאוֹת אָמַר הַנְּבִיא בְּאַזְנֵי אָמַר הַקַּב"ה כּו' הַקִּשָּׁה הָרַב הַנּוֹ מִי שָׂאֵל מִמֶּנּוּ פִּירֵשׁ הַפְּתוּב לְכַשְׁיִגִּידָהוּ וּמְחַזֵּי נִדְרָשׁ לֹא שָׂאֵלוּהוּ וְתִירֵץ הָרַב דַּק"ל לְרַש"י מִי אָמַר דְּעוֹנָשׁ זֶה לְדוֹרוֹת דְּלִמָּא לְפִי שְׁעָה אָמַר כֵּן לְזֶה אָמַר רַש"י בְּאַזְנֵי גִילָה הַקַּב"ה דְּמַדְנַקֵּט ל' גִּילּוּי אֲנִי מְשַׁמַּע דְּלְדוֹרוֹת הוּא יַע"ש וְק"ל דְּרַש"י לֹא הִזְכִּיר תִּיבַת וְנִגְלָה וְהָעֵינָקֵר חֲסַר מִהַסְפֵּר וְרַש"י לֹא תַפְס בְּתִיבַת וְנִגְלָה אֲלֵא תַפְס בְּאַזְנֵי ה' כּו' וַיִּרְאֶה דְכַוֵּנַת רַש"י הִיא מִשּׁוּם דְּהוּא הַקַּדִּים תַּחֲלָה וְאָמַר חִילּוּל ה' חוּטָא וּמְחַטֵּיא אַחֲרִים וְהִינּוּ כְּשֶׁגְדוּל א' עוֹשֶׂה דְבָר מְגוֹנָה שְׁלַמְדִין הִימְנוּ לְזוּל בְּדָבָר יוֹתֵר חֲמוּר כְּדַמוּכַח בְּסוּגָיָא דְלִקְמָן דְּאָמַר ה"ד חִילּוּל ה' כּו' בְּאַנְפִּין דְּחִילּוּל ה' לֹא מִשְׁכַּחַת לָהּ אֲלֵא בְּגְדוּל הַדוֹר וְהַרְגִּישׁ רַש"י מַנ"ל דְּקָרָא בְּגְדוּל הַדוֹר שְׁעוֹשֶׂה דְבָר מְגוֹנָה אֵינְרִי דְלִמָּא מ"ד אִם יִכְנַפֵּר הָעוֹן הַזֶּה כּו' הִינּוּ אֲפִילוּ לְהַדְיוּטוֹת דְּמַזְלִימִים שְׁלֹא לְצוּם וּלְהַתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם יֵשׁ לָהֶם עוֹנָשׁ זֶה מִשּׁוּם דְּהַקַּב"ה מִתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם וְהֵם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְנִמְצָא דְעוֹנָשׁ הַמִּיתָה הוּא עַל אֵיכוֹת הָעֵבֶרְיָה מְצַד עֲצָמָה לֹא מְצַד הָעוֹשֶׂה אוֹתָהּ לְכֵן פִּירֵשׁ דְּהַתְּכַרַח הוּא מִשּׁוּם דְּכַתִּיב בְּאַזְנֵי ה' צְבָאוֹת דְּמַהוּ זֶה שְׂאֵמַר הַנְּבִיא דְנְבוּאָה זֹאת נְאֻמָּה לּוֹ בְּאַזְנֵי טְפִי מְשַׁאֵר נְבוּאוֹת אֲלֵא דְאָמַר הַנְּבִיא בְּאַזְנֵי כְּלוֹמַר שִׁים הַדְּבָר הַזֶּה בְּאַזְנֵיהּ וּבְאַזְנֵי דְכַוֵּנַתָּהּ שְׁהֵם גְּדוּלֵי הַדוֹר שְׁאֵם יַעֲשׂוּ דְבָר מְגוֹנָה בְּהֵם דְּנוֹקָא הוּא חִילּוּל ה' וְלֹא יִכְנַפֵּר לָהֶם עַד יְמוֹתוֹן בְּשִׁבִיל שְׁלַמְדִין מִהֵם אֲבָל לֹא תְשִׁים הַדְּבָר הַזֶּה בְּאַזְנֵי הַהַדְיוּטוֹת דְּלִגְבֵי דִידְהוּ אֵינּוּ חִילּוּל ה' דְּאֵין לְמַדִּין מֵהֵם וְדו"ק: וּבַמ"ש הַתַּנָּא אֲבָל מִי שְׂיֵשׁ בְּיַדֵּי כּו' וְלֹא בִיוֵה"כ לְכַפֵּר כּו' קִשָּׁה מ"ש וְלֹא בִיוֵה"כ מְכַפֵּר דְּמִשְׁמַע דְּלַפְחוֹת תּוֹלָה לְהַגִּין עָלָיו מִן הַיְסוּרִין וְהָא לִיתָא דְאַפִּילוּ לְעַנְיָן תְּלִיָה תְּשׁוּבָה וְיוֹם כְּפוּר לֹא סָגִי לְתַלּוֹת מִן הַיְסוּרִין וְהָכִי הֵנִי לִיָּה לְמִימַר אֵין לּוֹ כַּח בְּתְשׁוּבָה וְיוֹם כְּפוּר לְתַלּוֹת שְׁלֹא יְבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין וְלֹא בְּיְסוּרִין לְמַרְק וַיִּרְאֶה לּוֹמַר כִּינּוּ דְעוֹן חִילּוּל ה' הוּא בְּגְדוּל הַדוֹר דְּעוֹבֵר אַעֲשֵׂה אוֹ לֹא תַעֲשֶׂה דְלִמְדִין מִמֶּנּוּ שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא חוּטָא וּמְחַטֵּיא לְכֵן אָמַר אֲבָל מִי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ חִילּוּל ה' דְּעֵבֶר אַעֲשֵׂה אִף עַל גַּב דְּבַעֲלָמָא תְּשׁוּבָה מְכַפֵּרַת הַקָּא אֲפִילוּ תְּלִיָה מִן הַיְסוּרִין לֹא מְהַיְי לִיָּה תְּשׁוּבָה לְתַלּוֹת שְׁלֹא יְבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין וְאִם יְבֹא עָלָיו יוֹם כְּפוּר לֹא תִימָא דְסָלִיק דְרַגָּא וַיִּתְּכַפֵּר עָלָיו אֲלֵא גַם אֵין לּוֹ כַּח בְּיוֹם כְּפוּר לְכַפֵּר אַחֲלִילּוּל ה' בַּעֲשֵׂה וּבְעֵי דְיְבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין וְאַפִּילוּ אִם יְבוֹאוּ עָלָיו יְסוּרִין אֵין כַּח בְּיְסוּרִין לְמַרְק אֲלֵא כְּוִלָּם תּוֹלִים וְכ"ת לְאִינְזָה עַנְיָן כְּוִלָּם תּוֹלִין הָא כָּל מְקוּם דְּאַמְרִינּוּ תּוֹלִין הוּא מִן הַיְסוּרִין וְכִינּוּ דְהַקָּא מִיִּרְי דְבָאוּ עָלָיו יְסוּרִין לְעַנְיָן מַה חוֹלִין וַיִּרְאֶה דְכִינּוּ דְבָאוּ עָלָיו יְסוּרִין חֲדָשׁ אֲחַד אוֹ ב' לְפִי שְׁקוּל אֵל דְּעוֹת דְּסָגִי לִיָּה בְּאוֹתָם יְסוּרִין מִהִיּוֹם הַהוּא וְהַלָּאָה שׁוֹב אֵין לּוֹ עוֹד יְסוּרִין וְלז"א כְּוִלָּם תּוֹלִין כְּלוֹמַר שְׁלֹא יְבוֹאוּ עָלָיו עוֹד יְסוּרִין וּמִיחָה מְמַרְקַת וְכִי תִימָא מֵאִי נְפָקָא מִינְהּ דְּאֵינּוּ מִתְּכַפֵּר עִם הַיְסוּרִין עַד שְׁיִמּוֹת וְהָלֹא בְּלֹאוּ הָכִי סוּף אָדָם לְמוֹת מִי גָבֵר יַחֲזִיק וְלֹא יִרְאֶה מְוֹת יֵשׁ לּוֹמַר דְּהַמּוֹתְשׁוּלּוּ תְּהִיָּה שְׁלֹא בְּזַמְנָה וְאַפִּילוּ הוּא זְקוּן יְהִיָּה בְּכַרְתָּ דְיוֹמִי אוֹ יְצִיאַת נְשַׁמְתּוֹ תְּהִיָּה בְּצַעַר וְכִיּוֹצָא בְּזַה כְּתַב בִּיפָה מְרָאָה דְּף קל"ג ע"א יַע"ש וְדו"ק: ת"ר חִילּוּל ה' א"ר כְּגוֹן אֲנָא דְשְׁקִילְנָא כּו' וְהַרְמְב"ם בַּפ"ה מִהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה דִּין י"א כְּתַב וְז"ל וַיֵּשׁ דְּבָרִים שְׁהֵם בְּכַלל חִילּוּל ה' כּו' כְּגוֹן

שְׁלֶקַח וְאִינוּ נוֹתֵן דְּמֵי הַמֶּקֶח לְאַלְתֵּר כּו' וְדִבְרֵי תְּמוּהֵיהֶם דְּהֵם הִפְּךָ הַגַּמ' וּמָרָן בַּכ"מ כ' דג' הַרְמַב"ם נִרְאָה שֶׁהִיא בְּהִפְּךָ כּו' יע"ש וּמִשְׁמַע דר"ל דְּאֵין חִילּוּק מִמְּקוֹם לְמִקְוֶה אֶלָּא הַחִילּוּק הוּא דְּאֵם תּוֹבְעִים מִמֶּנּוּ וְאִינוּ מְשַׁלֵּם מִיָּד אִיכָּא חִילּוּל ה' וְאֵם לֹא תִבְעוּהוּ לִיכָּא חִילּוּל ה' וְזֶה וְדַאי דְּנוֹחַ גְּדוֹל בְּפִירְשׁ אֲתֵר דְּתִבְעֵי וְאַתֵּר דְּלֹא תִבְעֵי דְּאִינוּ מְקוֹמוֹת אֶלָּא מְצִיאוֹת וְתוֹ דְּמָה שֶׁפְּתַב בְּסוּמָה אָמַר רַבִּינָא וּמִתָּא מַחְסִיא אֲתֵרָא דְּתִבְעֵי הוּא לֹא יִתְיַשְׁבַּע עַל פִּי פִּירוּשׁ הַכ"מ דְּאִינוּ רוֹצֵה לוֹמַר מְקוֹם אֶלָּא מְצִיאוֹת וּכְבָר רְאִיתִי בַּס' אֲזַנִּי יְהוֹשֻׁעַ דָּף מ"ז ע"ד דְּנִתְקַשָּׁה בְּזֶה וְע"ש מַה שֶׁתִּירָץ יע"ש.

ולע"ד יִרְאָה דְּלַעוֹלָם הַרְמַב"ם גְּרִיס פְּגִירְסֵתִינוּ אֶלָּא דְּהוּא ו"ל מְפָרֵשׁ דְּמָה שֶׁאָמְרוּ הִיכִי דְּמֵי חִילּוּל ה' דְּשִׁקְלָנָא בְּשָׂרָא וְלֹא יְהִיבָנָא דְּמֵי לְאַלְתֵּר אִינוּ רוֹצֵה לוֹמַר בְּמֵי שְׁלֹקַח בְּהַקְפָּה דְּאֵם פֶּן הָנִי לִיָּה לְמִימַר דְּשִׁקְלָנָא בְּשָׂרָא בְּהַקְפָּה אֶלָּא דְּרָף הַקְצָבִים לְמִפְּנֵי בְּהַקְפָּה כָּל הַשְּׁבוּעָה וּבִיּוֹם הַשְּׁשִׁי דְּרָף הַטְּבַח לִילָף וְלִתְבוּעַ הַקְּפוּתִיו שֶׁל אוֹתָהּ הַשְּׁבוּעָה וּבְזֶה הוּא דְּאָמַר דְּלֹא יְהִיב דְּמֵי לְאַלְתֵּר רוֹצֵה לוֹמַר סוּמָה לְתִבְעֵיהָ רֵאשׁוֹנָה דְּכִינוּן דְּמֵאֲחֵר לְפָנָיו אֲחֵר תִּבְעֵיהָ רֵאשׁוֹנָה אוֹמַר הַטְּבַח דְּרוֹצֵה לְגוֹזְלוֹ וְלוֹמַד מִמֶּנּוּ לְהִיּוֹת מְזוּלָזֵל בְּגוֹזֵל וְעו"א אַבְי"ל ל"ש אֶלָּא בְּאֲתֵרָא דְּלֹא תִבְעֵי פַעַם ב' בְּשְׁבוּעָה אֲחֵר הַקְּפוּתִים שְׁבוּעָה שֶׁעֲבָרָה אֶבֶל בְּאֲתֵרָא דְּתִבְעֵי בְּשְׁבוּעָה ב' אוֹ ג' הַקְּפוּתִים שְׁבוּעוֹת שֶׁעֲבָרוּ וְאִינָם מְקַפִּידִים לְהַתְּפָרַע מִיָּדִי שְׁבוּעָה בְּשְׁבוּעָה מְכַל בְּנֵי הָאָדָם דִּישׁ פְּעָמִים שְׁפוֹרְעִים בְּסוּף הַשְּׁבוּעָה וְיֵישׁ פְּעָמִים בְּסוּף הַחֲדָשׁ וְהַקְצָבִים תּוֹבְעִים לָהֶם בְּכָל שְׁבוּעָה וְאֵם יֵישׁ מְעוֹת לְלוֹקָחִים נוֹתְנִים לָהֶם וְאֵם אֵין לָהֶם מִמֵּתִינִים לָהֶם וְתוֹבְעִים לְשְׁבוּעָה אֲחֵר אוֹ לְסוּף הַחֲדָשׁ וְאֵין מְקַפִּידִים בְּזֶה בְּכִי הֵאֵי גִּוְנָא לִיכָּא חִילּוּל ה' וְנִמְצָא דַּמ"ש הַרְמַב"ם פְּגוֹן שְׁלֶקַח וְאִינוּ נוֹתֵן דְּמֵי הַמֶּקֶח לְאַלְתֵּר וְהוּא שִׁישׁ לוֹ וְנִמְצָאוּ הַמוֹכְרִים תּוֹבְעִים וְהוּא מְקִיפֵן מִיָּרֵי בְּאֲתֵרָא דְּלֹא תִבְעֵי אֶלָּא פַעַם א' וְרַגְלִילִים לְפָרוּעַ מִיָּד אֲחֵר תִּבְעֵיהָ א' וְזֶה דְּמִשְׁנָה מְנַהֵג עִירוֹ דְּהַמוֹכְרִים תּוֹבְעִים לוֹ וְהוּא מְקִיפֵן מַה שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֲחֵרִים הוּא חִילּוּל ה' דְּחוֹשֵׁב הַקְצָב דְּרוֹצֵה לְגוֹזְלוֹ פְּנ"ל וְדוּק: אָמַר רַבִּינָא וּמִתָּא מַחְסִיא כּו' פִּרְש"י מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּינָא ע"כ וְיֵישׁ לְהַתְּבוּנָה מַה בָּא לְלַמְדָּנוּ יֵישׁ לוֹמַר דְּרַש"י בָּא לְאִפּוּקֵי דְּלֹא תִימָא דְּרַבִּינָא בָּא לְהַעֲיֵד עַל מְקוֹם אֲחֵר שֶׁלֹּא הִנֵּה דָר בָּהּ דְּאֵם הִנֵּה דָר בָּהּ רַבִּינָא הָנִי לִיָּה לְמִימַר וּמִתָּא דִּינוּ וְהִנֵּה קָשָׁה דְּזֶה הִפְּךָ הַשְּׁגוּר לָנוּ מְכַל הַתְּלִמוּד דְּמִתָּא מַחְסִיא הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּינָא לְכֹן בָּא רַש"י וְלִימַד לָנוּ דְּאֵין לְחוּשׁ דְּהֵאָמַת הוּא דְּהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּינָא.

אֵי נָמִי יֵישׁ לוֹמַר דְּכּוֹנֵת רַש"י שֶׁהִרְגִישׁ מַה בָּא רַבִּינָא לְלַמְדָּ דְּמִתָּא מַחְסִיא הוּא אֲתֵרָא דְּתִבְעֵי וְהֵלֵא הַדְּרִים שֶׁם יִדְעוּ מְנַהֵג מְקוֹמָה אֶלָּא רַבִּינָא בָּא לְלַמְדָּ דְּהוּא לִימַד דַּעַת אֶת הַקְצָבִים וְהִנֵּהיג שִׁיְהִיָּה מְקוֹמוֹ אֲתֵרָא דְּתִבְעֵי כִי הִיכִי דְּלֹא יִפְשְׁלוּ בְּחִילּוּל ה' וּמִזֶּה יִלְמַדוּ כָּל גְּדוֹל בְּעִירוֹ לְהִנֵּהיג שִׁיְהִיָּה אֲתֵרָא דְּתִבְעֵי וְעֵינֵן שְׁלֵהִי קָמָא א"ר וּמִתָּא מַחְסִיא אֲתֵרָא דְּקַפְדִּי הוּא וְלֹא פִרְש"י שֶׁם מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּינָא וְדוּק: אַבְי"ל כְּדִשְׁקִיל בְּשָׂרָא וְכו' לְפִי פִּשְׁטַּת הַשְּׁמוּעָה דְּבֵאֲתֵר דְּלֹא תִבְעֵי אֲסוּר לִיקַח בְּהַקְפָּה עֲנוּבָדָא דְּאַבְי"ל הָנִי בְּאֲתֵרָא דְּתִבְעֵי וּלְכָף הִנֵּה לֹקַח בְּהַקְפָּה וְלִימַד לָנוּ דְּהִנֵּה פּוֹרַע לְשִׁנֵּי הַשְּׁנוּתִפִּין וְכַד פִּרְש"י אֲמַנָּם לְפִי מַה שְׁפִי דַּעַת הַרְמַב"ם דְּמִתָּר לִיקַח בְּהַקְפָּה לְעוֹלָם אֶלָּא דְּבֵאֲתֵר דְּלֹא תִבְעֵי פַעַם ב' צְרִיף לְפָרוּעַ מִיָּד בְּתִבְעֵיהָ א' וְאֵם לָאו אִיכָּא חִילּוּל ה' אֲפִשְׁרַר לוֹמַר דְּעוּבָדָא דְּאַבְי"ל דְּלִיקַח בְּהַקְפָּה הָנִי בְּאֲתֵרָא דְּלֹא תִבְעֵי פַעַם ב' וּבְתִבְעֵיהָ א' הִנֵּה פּוֹרַע לֹא מִהַשְּׁנוּתִפִּין וְכַשְּׁנוּתִפִּי הַב' הִנֵּה תּוֹבְעוּ הִנֵּה חוֹזֵר וּפּוֹרַע לוֹ וְלֹא הִנֵּה א"ל פְּרַעַתִּי לְחַבְרָף שְׁמָא יִסְבּוּר שֶׁהִיא דְּחִיָּה אוֹ

שָׁמָא יִשְׁכַּח חֲבֵרוֹ שְׁפָרְעוּ אַבְיֵי וַיֵּשׁ כָּאֵן חִילּוּל ה' וְדוּק וְעֵינֵן בְּחִדּוּשֵׁי הַלְכוֹת דְּבִינָר דְּבָרֵי רִש"י וְלֹא יִדְעֵתִי מַה בָּא לְלַמְדָּנוּ: רַבֵּי יוֹחָנָן אָמַר כְּגוֹן אֲנָא כּו' וּפְרִישׁ"י וְאֵין הַפֵּל יוֹדְעִים כּו' ע"כ וּמִלְתָּא דְפִשְׁיטָא דִר"י לֹא הִי בּו עֲוֹן חִילּוּל ה' פִּינּוֹן דְאָנוּס הִי לְלֶכֶת ד"א בְּלֹא תַפְיִלִּין וְתוֹרָה וּמ"ש כְּגוֹן אֲנָא ר"ל אוֹתוֹ שְׁיִלְמֹד מִמְנֵי לְלֶכֶת ד"א בְּלֹא תוֹרָה וְתַפְיִלִּין וְאֵין לוֹ חוֹלְשָׁא וּמִחוּשׁ כָּאֵב הָרֹאשׁ כְּמוֹנֵי אוֹתוֹ יִקְרָא שְׁחִילּוּל אֶת ה' שְׁיִלְמֹדוּ מִמְּנוּ לְהַקֵּל אֲבָל בְּדִידְיָה וְדַאי לִית חִילּוּל ה' פִּינּוֹן דְאָנוּס הוּא.

וּבִירוּשׁ פֶּרֶק הֵינָה קוּרָא גְרָסִי ר"י בְּקִיטָא דְלֹא הֵנָּה חֲזִיק רִישִׁיָּה הֵנָּה לְבִישׁ תַּרְוִיְהוֹן בְּרַם בְּסִיתוּנָא דִּהֵנָּה חֲזִיק רִישִׁיָּה לֹא הֵנָּה לְבִישׁ אֲלֵא דְאֶדְרַעֲיָה וַיֵּשׁ מוֹכִיחִים מִכָּאֵן דְאָסוּר לְהֵנִיחַ תַּפְיִלִּין שְׁל רֹאשׁ ע"ג כּוּבַע הַדֵּק שֶׁע"ג הָרֹאשׁ וּמָרְן הַב"י דְחָה רְאֵיתֶם דִר"י הֵנָּה מְזִיק לוֹ הַקְרִירוֹת אִפִּי אִם הֵינָּה מְנִיחָם ע"ג כּוּבַע דֵּק וּלְכַף לֹא הֵינָּה מְנִיחָם כָּלֵל וּבִס' שְׁתֵּי יָדוֹת דָּף ל"ד ע"ב הֵבִיא הִירוּשׁ הַנּוֹז עִם גְּרִסָּא הַפּוֹכָה ר"י בְּסִיתוּנָא דִּהֵנָּה חֲזִיק רִישִׁיָּה הֵנָּה לְבִישׁ תַּרְוִיְהוֹן וּפִי דְבִימֵי ר"י הֵינָּה שְׁמַד שְׁלֵא לְהֵנִיחַ תַּפְיִלִּין וּבְסִיתוּנָא דִּהֵנָּה חֲזִיק רִישִׁיָּה מִחֲמַת הַצָּנָה הֵינָּה יָכוֹל לְלַבּוֹשׁ הַתַּפְיִלִּין בְּהַצָּנָה תַּחַת הַסּוּדָר כּו' יַע"ש וּמ"ש הַקָּא ר"י כְּגוֹן אֲנָא דְמִסְגִּינָא ד"א בְּלֹא תַפְיִלִּין מִשְׁמַע דְטַעְמוֹ הוּי מְשׁוּם חוֹלְשָׁא וְלֹא מְשׁוּם סַפְנָה: גַּם רְאִיתִי דְבָרִים זָרִים בִּס' הַנּוֹז דְמִסְיִים לְהוֹכִיחַ דְתַפְיִלִּין שְׁל יָד צָרִיף לְהֵנִיחָם ע"ג חֲלוּק וְלֹא ע"ג בְּשָׂר מִמָּה שֶׁאִי שֶׁם בִּירוּשְׁלַמִּי עַל מַה שְׁהֵינָה לוֹבֵשׁ ר"י תַפְיִלִּין כֹּל הַיּוֹם וְאֵינוֹ אָסוּר מְשׁוּם עֲרוּהָ וּמִשְׁנֵי אִפְרָקְסִין הֵינָּה לוֹבֵשׁ מִבְּפָנִים יַע"ש וּדְבָרֵינוּ אֵינָם נִרְאִים כָּלֵל דְנִדְאֵי תַפְיִלִּין שְׁל יָד צָרִיף לְהֵנִיחָם ע"ג בְּשָׂר וּמֵאֵי דְפָרִיף הִיאָף ר"י לוֹבֵשׁ תַּפְיִלִּין כֹּל הַיּוֹם וְהֵלֵא פִינּוֹן דִר"י בְּעַל בְּשָׂר הֵינָּה וְדַאי דְבִקְיָן מִפְּנֵי הַחֹם הַגְּדוֹל הֵינָּה פּוֹשֵׁט בְּגָדוֹ וְנִמְצָא לְבוֹ רֹאֵה אֶת הָעֲרוּהָ וּמִשְׁנֵי אִפְרָקְסִין הֵינָּה לוֹבֵשׁ מִבְּפָנִים דִּהֵינּוּ דְלֹא הֵינָּה פּוֹשֵׁט מְעַלְיוֹ הַמְכַנְסִים וְהַחֲלוּק וּלְעוֹלָם הֵינָּה מְנִיחַ תַּפְיִלִּין ע"ג בְּשָׂר וְעֵינֵן בִּיפָּה מִרְאָה פ' הֵינָּה קוּרָא: ר"י אָמַר כְּגוֹן אֲנָא דְמִסְגִּינָא כּו' אֵיכָּא לְמִידָק מֵאֵי בִינְיָהוּ דִר' וּר"י י"ל דְבָהָא פְּלִיגֵי דְרַב סָבַר דְלִיכָּא חֲלוּל ה' אֲלֵא כְּשִׁלְמֵדִין הֵימְנוּ לְזַלְזַל בְּחִיבֵי לְאוּיִן כְּגוֹן גְּזֵלָה וּגְנִיבָה אֲבָל אִם לְמִדִּין לְזַלְזַל בְּעֵשָׂה אֵינוֹ חֲלוּל ה' וּר"י ס"ל דְאֶפִּילוּ לְמִדִּין לְזַלְזַל בְּעֵשָׂה מִקְרֵי חֲלוּל ה': וְרַבֵּי יִנְאֵי אָמַר כֹּל שְׁחַבְרִי מִתְבַּיְשִׁין מִחֲמַת שְׁמִיעֵתוֹ וְשֵׁם רַע הִינְצָא עָלָיו אַע"ג דִּהוּא שְׁקָר דְכָל שֵׁם רַע הוּא שְׁקָר אִפְ"ה מִקְרֵי חֲלוּל ה' אֲר"ן בַּר יִצְחָק כּו' יִרְאֵה דִר"ן בַּר יִצְחָק לֹא בָּא לְחַלּוֹק דֹּא"כ הִיל"ל ר"ן בַּר יִצְחָק אָמַר כּו' אֲלֵא ר"ן לְפָרוּשֵׁי דִר' יִנְאֵי קָא אֲתֵי דְאָמַר כֹּל שְׁחַבְרִי מִתְבַּיְשִׁין מִמְּנוּ דִּהֵינּוּ שְׁיִצָּא עָלָיו שֵׁם רַע אַע"ג דִּהוּא שְׁקָר וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הָרֹא"ש וּפִי ר"ן דְלֹא מִקְרֵי חֲלוּל ה' אֲלֵא כְּשִׁטְעוּ הָעוֹלָם וְסָבְרוּ דִּהִשְׁמַם רַע הוּא אֲמַת עַד שֶׁאוּ' שְׁקָר לִיָּה מְרִיָּה לְפָלְגִינָא אֲבָל אִם נִתְבָּרַר לְעוֹלָם שְׁהוּא שְׁקָר אַע"ג דִּהִבִּיא עֲצָמוֹ לִידֵי חֲשָׁד עַד שֶׁהוֹצִיאוּ עָלָיו שֵׁם רַע אֵין כָּאֵן חֲלוּל ה' וְדוּק: אַבְיֵי אָמַר כְּדִתְנִינָא וְאֶהֱבֵת אֶת ה' אֲלֵקִיָּה כּו' בְּהֵרִי"ף וְרֹא"ש וְעֵין יַעֲקֹב וַיִּלְקוּט פִּרְשׁ וְאֶתְחַנּוּן וּבִינְרֵמְיָה סִי' ג' מִיִּתֵי בְּרִיָּתָא זֹו וְגָרִיס בְּסִיפָּא אֲבָל מִי שְׁקוּרָא וְשׁוֹנָה כּו' מָה הַבְּרִיּוֹת אוֹמ' עָלָיו אוֹי לוֹ לִפ' שְׁלֵמַד תוֹרָה כּו' וּק"ל לְמָה הַבְּרִיּוֹת מְזַלְזָלִים בְּתוֹרָה וַיִּרְאֵה דְטַעְמֵיָהוּ מְשׁוּם דִּהֵם תּוֹלִים דְזָה שְׁלֵמַד לְעֵשׂוֹת רְשָׁעִיוֹת מִכַּחַת הַתוֹרָה ע"ד מ"ש פ"ג דְסוּטָה כֹּל הַמְלַמֵּד אֶת בְּתוֹ תוֹרָה כְּאֵלוֹ מְלַמְּדָה תַפְלוּת דְכִינּוֹן דְנִכְנְסָה חֲכָמָה בְּאֶדָם נִכְנְסָה בּוֹ עֲרֻמוּמִיוֹת לְעֵשׂוֹת דְבָרֵי עֲבִירָה בְּהַצָּנָה וְאֶמְרִינּוּ בְּפ"ה דְבִתְרָא אֵין עוֹשִׂין אֶת הַמְחָק צִדּוֹ אַחַת עֵבָה וְא' קְצָרָה כּו' וְעַל כְּוָלָן אָמַר רִיב"ז אוֹי לִי אִם אוֹמֵר שְׁמָא יִלְמְדוּ

רמאין אוי לי אם לא אומר שמה יאמרו הרמאין אין ת"ח בקיאים במעשה ידנו גם בפר' חלק דף ק"ט דרש רבי יוחנן מש"ה חתר בחשך בתיים יומם חתמו למו דפי' ההמצאה שהיו עושים לחתור בתיים וכששמעו הרשעים אותה דרשא חתרו בצפורי ש' מתורות יע"ש.

הרי דיש פעמים דיש רשעים למדין רשעיות מתוך התורה ועז"א אשריהם ב"א שלא למדו תורה וזהו חילול ה' דהקב"ה נתן לנו התורה לדעת להזהר ולפרוש מפל התחבולות רשעיות והבטיחנו הקב"ה דהתורה מצלת מן החטא ועתה שרואים בהפך הוא חילול ה' דאמר' ח"ו אין יכולת ביד הקב"ה ובתורתו להציל את האדם מן החטא ודומה לחילול ה' הרמוז בפר' באמר עם ה' אלה ומאצו יצאו פלומר דאין יכולת להציל חכמו וחסידו כדפרש"י: א"ר חמא בר חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואה וכו' פתב הרי"ף בס' מאור עינים יש לדקדק פיון שר' חמא עצמו מוקי לקרא דארפא משובותיכם בתשובה מחמת יראה שהוא כבעל מום שנתרפא למה לא הודיע מעלת התשובה של אהבה שעוקרת החטא לגמרי ולע"ד דכונת ר' חמא לומר בא וראה מעלת התשובה אפילו תשובה גרועה שהיא מחמת יראה מביאה רפואה לעולם שנאמר ארפא משובתם של כל העולם כולו ואוהבם בנדבת לבי יען נמצא ביניהם איש אחד ששב בתשובה וזהו כי שב אפי מננו והרפואה שמביא בעולם היינו משום דאמרנו ריש שבועת הדיינין וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מחמת הערבון וכששב העובר עבירה בתשובה מביא רפואה לעולם ועיין בס' תאנה לעינים מה שכתב בזה גם מ"ש ס' הנז' מס' ר"ה סי' י"ד ועיין בס' בינה לעתים דף כ"ט ודוק: ר"ה בר חנינא רמי פתיב כו' ל"ק פאן מאהבה כו' איפא למידק דמה טעם שישובו מיראה אחר שא"ל שישובו מאהבה ולכאורה יראה דה"ק אני מצוה לכם שובו בנים שובבי מחמת אהבה ולפחות אם לא תוכלו לשוב מאהבה שובו מחמת יראה וארפא משובותיכם אמנם יראה כשנדקדק בפתוב ירמיה סימן ג' קול על שפיים נשמע בכי תחנוני בני ישראל פי העווי את דרפם כו' וכתוב בתריה שובו בנים כו' וקשה מה מצוה להם שישובו הרי כבר שבו ונשמע בכייתם שהיו אומרים פי העווי את דרפם כו' אלא הענין הוא דהם שבו מחמת יראה ולכן היו בוכים ואומרים פי העווי את דרפם וכיון דתשובתם היתה מיראה לא היתה להם פנים להתפלל לנוכח לפני ה' אלא היו מתנדדים בלשון נסתר פי העווי כו' וא"ל הנביא בשם ה' אין זו תשובה מעולה אלא שובו בנים שובבים תשובה מעולה והתנדודו לפני ה' לנוכח דתשובה עם הוידיי נסתר שעשיתם לא הועילה לכם אלא שעשיתי רפואה לכם והיינו ארפא משובותיכם וע"כ עשו תשובה מעולה ולכן פתיב אחר זה הנביא אפואנו לך פי אתה ה' אלקינו וגו' דשבו מאהבה והתנדודו לנוכח ה' ופה אל פה דברו עמו ודוק: רב יהודה רמי פתיב שובו בנים וכו' וכתוב אנכי בעלתי בכם ל"ק פאן מאהבה כו' וקשה דמעיקרא יראה דפריף ורמי תרי קראי ח"א שובו בנים וח"א אנכי בעלתי בכם ומשני פאן כו' והרואה יראה דבפסוק ואנכי בעלתי בכם כבר פתיב שם בירמיה סי' ג' שובו בנים שובבים פי אנכי בעלתי בכם ואיך מתנישב דבחד קרא קרו להו בנים ואומר פי בעלתי בכם ותו אמאי מעיקרא לא פריף קרא גופיה דכתיב שובו בנים פי אנכי בעלתי בכם דקשיא קרא רישיה אסיפא י"ל דה"ק שובו בנים פלומר שהייתם לי בנים מעיקרא וע"י חטאתכם גליתם מלפני ואין אתם לפני אפי' בערף עבדים ולפחות שובו בנים דמעיקרא להיות ע"י התשובה במדרגת עבדים פי אנכי בעלתי

בכם והשפא רמי דבקררא אחרניא פתיב שובו וכו' ארפא משובותיכם אלמא דעל ידי התשובה הם חוזרים להיות במדרגת בנים ומשגי פאן מאהבה כו' נרש"י פתב ואית דגריסי כו' נירא' לע"ד דאית דגריסי דחו גירסתניו מחמת מה שהקשתי לעיל וק"ל לפי גירסתם איה פתיב קודם שישובו שובו בנים כי אנכי בעלתי בכם קודם שתשובו דהאדם בחירי ואפשר שלא ישוב בתשובה מעולה מאהבה או מיראה י"ל דכשיתעורר האדם לשוב מאהבה או מיראה הקב"ה מקדים להיות אדונו ומסייע לו לשוב כי הפא ליטהר מסייעין אותו שישוב בתשובה שלימה: אמר ר"ל גדולה תשובה שמגיעת עד פסא הכבוד דמר אמר מגעת ומר אמר אינה מגעת ניראה דישאל פשהם צדיקים פרוצופותיהם תקוקת בכסא הכבוד פדכתיב ישעיה סי' מ"ט הן על פנים תקותיה וכשח"ו חוטאים משליה פרוצופם משם וכמ"ש על פ' השליה משמים ארץ תפארת ישראל דבעונות ישר' השליה זיו איקונין של יעלב התקוקה בכסא הכבוד וכן נמי אשפחן בירמיה סי' כ"ב דכתיב חי אני נאם ה' פי אם יהיה יכניה חותם ע"י ימיני כי משם אתקנה וכתוב שם פתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כו' וכשחזר יכניה בתשובה נולד לו זרנבבל והתנבא עליו חגי הנביא ביום ההוא אקחך זרנבבל בן שאילתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם ואז"ל כלפי שנגזר על אביו לנתק חותמו הועילה לו תשובתו ונולד לו זרנבבל והושם כחותם ובהא קא מיפלגי ר"ל סבר דתשובה מגעת עד פסא הכבוד שהחוטא עצמו יוכל לשוב לחזור ולחקוק פרוצופו ור"י ס"ל עד ולא עד בכלל שאינו יכול לחזור החוטא עצמו לחקוק פרוצופו בכסא הכבוד ממש אלא שיעלה להיות בפלטיין של מלך קרוב לכסא הכבוד ומההיא דזרנבבל לא תקשי לר"י דשניא ההיא דבן יכניה הוא דזכה להחקק אבל יכניה עצמו לא זכה לכך אע"ג דשב בתשובה שלימה.

ובספר תאנה לעינים פירש דר"ל ס"ל דגדולה תשובה שיש בה פח לכפר אף שפפר בעיקר ועבד ע"ז שזהו עד פסא הכבוד ור"י ס"ל דעל כל דבר תשובה מכפרת חוץ מעובד עבודת פוכבים ומזלות וכופר בעיקר וזהו ולא עד בכלל יע"ש וק"ל מנ"ל דר"י ס"ל דאין התשובה מכפרת על עכו"ם הלא אין לה דבר עומד בפני התשובה ומנשה יוכיח דעכו"ם ונתקבלת תשובתו דת"ק דפ' חלק ס"ל דמנשה אין לו חלק לעולם הפא ואמרינו עלה בגמרא דף ק"ג ע"א אר"י פל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהם של ב"ת הרי דר"י ס"ל דהועילה התשובה למנשה אע"ג דעכו"ם לכן מחנורתא פדכתיבנא וראיתי להרמב"ם ה' תשובה פ"ו דין ו' דפסק כר"ל דאין הפרש בין יחיד לרבים ומתברר מדבריו דפירש גדולה תשובה שמגיעת עד כ"ה הוי פדפרי' וזכיתי לדעתו והנה פלוגתא זו דעד ועד בכלל אשפחן דאפליגו תנאי ואמוראי בפ' ולחם וקלי כו' עד עצם דהיינו י"ו דניסן מ"ס עד ועד בכלל וי"ו דניסן הוא מפלל האיסור ומ"ס ולא עד בכלל פדאי' במנחות דס"ח ושם אמרו דר"י ור"ל ס"ל ולא עד בכלל ואזדא ר"י לטעמיה ומש"ה אמר ר"י דתשובה מגעת עכ"ה ולא עד בכלל ועיין בחדושי פרי"ט של ר"ה מ"ש שם באריכות ומ"מ איפא למינדק מה טעם נחלקו ר"ל ור"י בהך קרא דנביאים הול"ל לחלוק בפסוק דפ' נאחפון דכתיב בצר לה כו' ושבת עד ה' אלקיה.

ניראה דהתם אליבא דכ"ע הוו עד ולא עד בכלל משום דמיררי בתשובה שהיא מחמת יר' דהם שבים מחמת הצרות והקלות שפאו עליהם אבל בפ' זה דהושע דהב"ה א"ל שובה ישראל תשובה מאהבה ותשיג מעלה עד ה' אלקיה יען התשובה שפעשית עד עכשו

מִירָאָה לֹא עָשָׂה לָהּ אֵלָּא זְדוּנוֹת כְּשֶׁגָּגוּת וְנָהוּ כִּי כָּשְׁלָתָּ בְּעוֹנָהּ כְּדִלְקָמֶן בְּזָה הוּא דְנִחְלָקוּ
וְעִ"ל דְּקָרָא דִּישְׁבֶּתָּ לֹא מִיִּירֵי הֵתָם לְעֵנָן שִׁיעֲלָה בְּמַעְלוֹת לְחִקּוֹק פְּרָצוּפוֹ בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד
אֵלָּא לְעֵנָן שִׁיעֲשִׁיג הַנְּבוּאָה כְּדִמְסִינִי קָרָא וְשִׁמְעַת בְּקוּלוֹ כִּמ"ש הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹקִים כּו'
אֲבָל בְּהַךְ קָרָא דְלֹא כְּתִיב בְּתַרְיָה וְשִׁמְעַת בְּקוֹל מְשֻׁמַּע דְּבָא לֹמַר דְּעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה יַעֲלֶה
בְּמַעְלוֹת לְחִקּוֹק פְּרָצוּפוֹ בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד וּבְזָה הוּא דְנִחְלָקוּ כְּנ"ל וְעֵינָן בְּס' אֶהְבֵּת עוֹלָם דְּף
ע"א ע"א יע"ש וְדוּק: וּמִי אָמַר ר"י הֵכִי וְהָאֵר"י כּו' הַקְּשָׁה בְּס' מְאוּר עֵינַיִם דְּמֵאֵי קוֹנְשִׁיָּא
נְכִי בְּשִׁבִיל שְׁדוּחָה אֶת ל"ת לִית לָהּ שְׁעַד כְּסָא הַכְּבוֹד מַגְעַת וְלֹא עַד בְּכֻלָּל וְתוּ דְאֵמֵאֵי
הַקְּשָׁה מִמ"ש ר"י גְּדוּלָה תִּשׁוּ יַקְשָׁה אֲלֵיו מִכַּח הַכְּתוּב לְחוּד וְנִימָא וְהַכְּתִיב הֵן יִשְׁלַח
אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ כּו' וְכִתִּיב בְּסִיפֵיהּ דְּקָרָא וְשׁוּב אֲלֵי נָאִם ה' וְיִרְאֶה לִי דְאֵלּוּלָא דְאָמַר ר"י
גְּדוּלָה תִּשׁוּבָה שְׁדוּחָה אֶת ל"ת שְׁבַתוֹרָה ל"ק מִכַּח הַכְּתוּב לְחוּד דְּהוּ"א דְהַק"ק הֵן יִשְׁלַח
אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ אַחֵר אִם יָשׁוּב ד' אֲלֵיהָ עוֹד הוּא עוֹן פְּלִילִי וְחֲנוּף
תְּחַנּוּף הָאֲרָץ וְאֶת זְנִית רַעִים רַבִּים וְאֶתְּם סְבוּרִים לְשׁוּב אֲלֵי כְּבָרָא שׁוּנָה לְהִיּוֹתְכֶם חֲקוּקִים
תַּחַת כְּסָאֵי בְּחִיבָה יִתִּירָה כְּדָמוֹת נְשׁוּאִין כְּבָרָא שׁוּנָה זֶה דְּבָר דְּלֹא אִפְש' אֵלָּא הַלּוּאֵי תַּהֲיָה
תְּשׁוּבַתְכֶם שְׂאֲקָרְב אֶתְכֶם לְפִלְטִין לְהִיּוֹת תַּחַת כְּסָא הַכְּבוֹד עַד וְלֹא עַד בְּכֻלָּל אֲמַנְם עִתָּה
שֶׁאֵר"י שְׂאִין זֶה פִּירוּשׁ הַכְּתוּב אֵלָּא כְּפִנְתּוֹת הַכְּתוּב לֹמַר גְּדוּלָה תִּשׁוּבָה שְׁדוּחָה ל"ת
שְׁבַתוֹרָה שְׁמַבְטִיחֵן הַכְּתוּב דֹּא ע"ג כִּי אֶת זְנִית רַעִים רַבִּים וְשׁוּב אֲלֵי כְּלוּמַר שִׁיעֲשׁוּבוּ
אֲלֵיו לְמַעַלְתֶּם הֵא' לְהִיּוֹת חֲקוּקִים בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד כְּדָמוֹת נְשׁוּאִין אִישׁ וְאִשָּׁה הַשְּׁתֵּא ק"ל
מִדְר"י לְדֵר"י וּמְשַׁנֵּי הָא בְּיַחֲדִיד הָא בְּצַבּוּר דְּזִכּוֹת תִּשׁוּבַת הַרְּבִים עַד יִפְּהָ דְמַגְעַת עַכ"ה
וְעַד בְּכֻלָּל אֲבָל תִּשׁוּבַת יַחֲדִיד וְלֹא עַד בְּכֻלָּל יִישׁ מְקַשִּׁים אֲמֵאֵי לֹא תִּירָץ כְּאֵן מֵאֶהְבָּה כְּאֵן
מִיר' וּמִתְרַצִּים דְּתִירוּץ כְּאֵן בְּיַחֲדִיד כּו' הוּא רְמוּז בְּכֶסֶף שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹן יַחֲדִיד לְכֹן
כְּתִיב עַד ה' אֲלֵקִיָּהּ וְלֹא עַד בְּכֻלָּל אֲבָל בְּצַבּוּר כְּתִיב בְּתַרְיָה קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל
ה' וְלֹא כְּתִיב וְשׁוּבוּ עַד ה' אֲלֵמָא דְּהַחֲזִילוּק הוּא בֵּין יַחֲדִיד לְצַבּוּר וְדוּק: אָמַר ר"י גְּדוּלָה
תִּשׁוּבָה שְׁדוּחָה ל"ת כּו' מְקַשִּׁים הָעוֹלָם מֵאֵי אֲוִלְמִיָּה דְּתִשׁוּבָה וְהֵלֵא כֶּף הִיא הַמְּדָה דְאֵתִי
עָשָׂה וְנְדָחִי ל"ת וּבְס' כְּסָף נִבְחָר דְּף קצ"ג הַבִּיאוּ מִכְּרָשׁ הַיִּלְקוּט יִרְמִי' ס' ג' תִּירָץ בְּשֵׁם
רַבּוֹ ז"ל דְּהָא דְאֲמַרִּינֵן בְּעֵלְמָא אֵתִי עָשָׂה וְנְדָחִי ל"ת הֵינֵנו הִיכָא בְּאוֹתוֹ שְׁדוּחָה אֶת ל"ת
מְקַשִּׁים הָעָשָׂה וְכַדִּי שְׁזָה יִקְיִים הָעָשָׂה אֵין אֲנִי חוֹשְׁשִׁין לְדַחּוֹ ל"ת אֲבָל הִכָּא מִי שְׁמַקְיִים
עָשָׂה שֶׁל וְשִׁבְתָּ הֵם כִּנ"י וְנָהִי שְׂרָאוּי שְׁתַּדְּחָה ל"ת לְחַזּוֹר עִם בְּעֵלָה אֲבָל מִי הַתִּיר לְבַעַל
לְחַזּוֹר עִמָּה וְלַעֲבֹר עַל לָאו דְלֹא יָשׁוּב בְּעֵלָה מֵאַחֵר שְׂאִינוּ מְקַשִּׁים שׁוּם עָשָׂה וְכֹן תִּירָץ
בְּס' אֶהְבֵּת עוֹלָם דְּף ע' ע"ד יע"ש וּק"ל דְּהָא תִּנּוּן בְּפִרְק אֵלוּ נְעֻרוֹת הָאוּנְס שׁוּתָה בְּעַצְצִיּוֹ
אֲבָל נִמְצָא דְּבַר עֲרוּהּ אוֹ שְׂאִינָה רְאוּיָה לְבֵא לְיִשְׂרָאֵל אֵינוּ רִשְׁאֵי לְקַיְיָמָה שְׁנֵא' וְלוֹ תַּהֲיָה
לְאִשָּׁה הַרְּאוּיָה לוֹ וּפְרָכִינוּ עֲלָה בְּגִמְרָא דְּף מ' גִּיתִי עָשָׂה וְנְדָחִי ל"ת וּמְשַׁנֵּי הִיכָא אֲמַרִּינֵן
גִּיתִי עָשָׂה וְנְדָחִי ל"ת כְּגוֹן מִיָּלָה בְּצַרְעַת דְּלֹא אֲפִשֵׁר לְקַיּוּמָא לְעָשָׂה אֲבָל הִכָּא אֵי אֲמַרָה
לֹא בְּעִינָא לִיָּה מִי אֵיתָא לְעָשָׂה כְּלָל ע"כ וְאִם אֵיתָא כְּדַבְּרֵי הַרְּבַנִּים הַנְּזַפְר' מֵאֵי פְרִיָּה
גִּיתִי עָשָׂה דּוּלוֹ תַּהֲיָה לְאִשָּׁה וְיִדְחָה לָאו דְּמִמְזוּרוֹת נָהִי דְלִגְבֵי דִידְיָה יִשׁ עָשָׂה דּוּלוֹ תַּהֲיָה
לְאִשָּׁה מ"ע לְגַבֵּי דִידְהָ לִיכָא עָשָׂה וְהִיאָּהּ הִיא תַּעֲבֹר עַל לָאו דְלֹא יָבֵא מְזוּר בְּקַהֲל ה'.

וְכֹן יִשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְּבַנִּים הַנְּז"ל מֵהָא דְּגֵרְסִי פ"ק דִּיבְמוֹת דְּף ב' ע"ב ת"ר אִשָּׁה אֵל
אֲחוֹתָה לֹא תִקַּח כּו' מֵה ת"ל לְפִי שְׁנֵאָמַר כּו' וּפְרָכִינוּ בְּגִמְרָא טַעְמָא דְּכַתְּב רַחֲמֵנָא עֲלֵיהָ
כּו' ל"ת גְּרִידָא כּו' הֲרִי דָאִם הִיָּה ל"ת גְּרִידָא הוּ"א אֵתִי עָשָׂה דִּיבְמָה יָבֵא עֲלֵיהָ וְנְדָחִי ל"ת

וכן אמרי' פ"ב דיבמות דף כ' דחייבי לאוין יכול לייבם משום דאמי עשה נדחי ל"ת ואם
אימא פדברי הרבנים הנז' אמאי עשה דיבום אינו מקיים אותו אלא היבם והאיך יבמתו
תעבור על לאו מבלי שתקיים עשה אלא נדאי הדבר ברור דכל מ"ע דרמיא על א"א
ומןטלת עליו לעשותה בתברת אחר דוחה ל"ת שבתורה אעג"ב דלגבי א' מהם ליפא
עשה פדאמרן א"כ ה"נ פדי שיקיימו ישראל מצות התשובה לחזור עם הב"ה יכול הב"ה
לעבור על הלאו דכך פי המדה דאמי עשה נדחי לא תעשה פדאמרן: ולע"ד יראה לתרץ
פשנבאר תחלה מ"ש ר"י גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה אינהו האי ל"ת
ולכאורה יר' דה' גירש לכ"י והלכה כ"י ונשאת לאחר דהיינו דעדכ"ם ואסורה.

לחזור לבעלה הראשון דהיינו הב"ה משום לא יוכל בעלה הראשון כו' אמנם זה א"א
לומר דה' גירש לכ"י דהרי פתיב בישעיה סי' נ' אינה ספר פרישות אמכם כו' ותו
שישראל שעובדים עפ"ם לא חשיב פנשאת לאחר אלא כמי שזנתה עם אחר פדכתיב
ואת זנית רעים רבים וגרושה שזנתה מותר' לחזור לבעלה נראיתי למהרי"ט בדרשותיו
דף קצ"ח דעמד בסתירת הפסוק דירמיה סימן ג' משמע שהם גרושים ומישעיה סי' נ'
משמע דלא נתגרשו ותירץ דהאמת הוא דלא נתגרשו אלא מה שעובדים עפ"ם ישראל
הוי כ"א שזנתה תחת בעלה דאסורה לבעלה בלאו לדעת חכמים כמו שאמרו ביבמות
דף י"א דמאי לא יוכל בעלה הראשון לקחתה אחרי אשר הוטמאה דרשינן לרבות סוטה
שנבעלה ואע"ג דידעינן דסוטה שנבעלה אסורה לבעלה מדכתיב והיא נטמאה היינו
איסור עשה אבל לאו לא שמענו אמת ריבויא דאשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה
למיק' עלה בלאו וקרא ה"ק לאמר הן ישלח כו' והלא דברים ק"ו ומה המחזיר גרושתו
אחר שנשאת לאחר אסירא זנתה תחתיו לא כל שכן דאדרבה עיקר טומאה דכתיב אשר
הוטמאה בסוטה שזנתה איירי ולהכי עביד ק"ו ואפ"ה אני אומר דאע"ג דאת זנית רעים
רבים אפ"ה ושוב אלי גאם ה' ומ"ש בירמיה שלחתיך ואתן ספר פרישות אליה פירש
הרב דהגט הנה פסול לפי שא"ל איני אישך איני בעלך ולא אמר הרי את מותרת יע"ש
ועיין פיוצא בזה בהליכות אלי דף ע"ד ולפי זה הדבר מובן דהל"ת הוא מא"א שזנתה
דאסורה לבעלה מריבויא דקרא דאשר הוטמאה דדרשינן לה לרבות סוטה שזנתה
דאסורה לבעלה בלאו וכתבו התוס' בפ' אלו נערו דף מ' ד"ה נתי עשה כו' ובכה"ג לא
אמרין עשה כו' משום דאית ביה לאו ועשה יע"ש ואם כן היינו רבותא דתשובה שדוחה
ל"ת שבתורה משום דכיון דהוי א"א שזנתה אסירא בעשה דכתיב גבי סוטה והיא
נטמאה ואסורה בל"ת דלא יוכל בעלה כו' הוטמאה דדרשינן ליה לרבות סוטה שזנתה
דאסור' בלאו וזה חדוש גדול בעשה דתשובה דוחה ל"ת ועשה משא"כ בעלמא כמ"ש
התוספות ומה שהזכיר ר"י שדוחה ל"ת ולא הזכיר העשה משום דאיסור עשה הוא פשוט
אליבא דכ"ע מדכתיב והיא נטמאה אבל הל"ת הוא חדוש דפלוגתא דתנאי הוי פ"ק
דיבמות דף י"א ע"ב דלר"י ו' כ"פ א"א שזנתה לית בה לאו ודריש ונטמאה למעוטי
מחזיר גרושתו מאירוסין ונחכמים דס"ל דאיסור גרושה הוי גם מן הארוסין דרשי
ונטמאה לרבות סוטה שזנתה בלאו נמצא דענין הלאו הוא חדוש וזה רמז ר"י במ"ש
גדולה תשובה כו' לרמז דא"א שזנתה אית בה לאו כס' חכמי' וגדולה התשובה היא
דאמי עשה דתשובה נדחי לא תעשה ועשה דא"א שזנתה ודוק: עוד י"ל דרף זה במונח
שהב"ה גירש כ"י ודגן פשלוחין וגרושין פי כן מוכח פשטיה דקרא דירמיה ומש"ה

שְׁלַחְתִּיהָ וְאַתָּן סֵפֶר כּו' וְאֵע"ג דְּבִישְׁעֵיהָ פְּתִיב אֵיזָה סֵפֶר פְּרִיתוֹת אִמְכֶם הִנֵּה רז"ל בּמ' אֵיכָה אָמְרוּ פֶּרֶק הַיְתָה פְּאַלְמָנָה רַבְּנָן אָמְרִי לְמַלְךָ שְׁפָעַס עַל מְטָרוֹנָא כּו' וְהַדְּבָר קָשָׁה לְהַבִּין אֵיךְ תְּפִיס חֲבָלָא בְּתַרֵּי רִישֵׁין.

וְיִרְאֶה דְּעַנְנֵן זֶה תְּלוּי בּמ"ש פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין דָּף קכ"ט וּבְנֻדְרִים דָּף פ"ז וְהַלְכָתָא תּוֹף פְּדִי דְבוּר פְּדִיבּוּר דְּמִי וְכַתְּב רַשְׁבָּ"ם פֶּרֶק י"ג שְׂאֵם קַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּפָנֶי עֲדִים וְחֹזֵר תּוֹף כ"ד וְאָמַר לְיִהוּי מִתְּנָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ וְחוּמְרָא דְרַבְּנָן הִיא כּו' אֶלְמָא מְדַאֲוֵרֵינִיָּתָא בְּכוּלְהוּ מִיְלֵי אִפִּי בְּגִיטִין וְקַדוּשִׁין תכ"ד פְּדִיבּוּר דְּמִי אָבֵל הֶר"ן בְּנֻדְרִים פְּתַב בְּשֵׁם ר"ת דְּתוֹף כ"ד פְּדִיבּוּר דְּמִי תְּקַנְתָּא דְרַבְּנָן הִיא כּו' יע"ש וּלְפִי שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת הִלְלוּ יוֹבֵן הַמְּאָמֵר הַנּוֹ' אֲשֶׁר הִמְשִׁילוּ רז"ל לְמַלְךָ שְׁפָעַס עַל מְטָרוֹנָא וְנָתַן לָהּ גִיטָה וּבְתוֹף כ"ד חֹזֵר בּוֹ וְחֹטְפוֹ מִמֶּנָּה וְכָל זְמַן שְׁהִיְתָה רוּצָה לִיְנַשָּׂא לְאַחַר אוֹמֵר לָהּ הֵיכָן גִּיטָה כּלו' שְׁפָכֵר חֲזַרְתִּי בִּי תוֹף כ"ד וְאֵין אֵת יְכוּלָה לְהַנְשָׂא מִשׁוּם חוּמְרָא דֵא"א אָבֵל פְּשָׁהִיא תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת לְעַנְנֵן מְמוֹן הַקַּל הַבַּעַל הוּא מְוַחֲזֵק וְאֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ מִסְּפֵק דֵא"ל וְהֵלֵא גְרַשְׁתִּיהָ.

וְאֵע"ג דְּאָמְרִין פ' אֶלְמָנָה גְּזוּנִית דָּף צ"ד א"ר זִירָא מְגַנְרֶשֶׁת וְאִינָה מְגַנְרֶשֶׁת חֲזִיב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ פְּכָר אָמְרוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּמַדִּינָא פְּטוּר וְהִרְאִיָּה דִּיּוֹרְשִׁין אֵין חֲזִיבִין לְזוֹנָה אֶלְא תְּקִינּוּ רַבְּנָן שְׁזִיזוֹן אוֹתָהּ הַבַּעַל בְּחִיּוֹ מִשׁוּם דְּאִגִּידָא בִּיָּה פְּדִי שְׁמַחְמַת דּוֹחֲקוֹ יִתֵּן לָהּ גִט פְּרִיתוֹת פְּדִי שְׁתּוּכַל לְהַנְשָׂא לְאַחַר וְתִקְנָה זֹ לֹא שְׁיִיכָא גְּבִי קב"ה דְּאֵין לוֹ שׁוּם דּוֹחֵק לְעֲשׂוֹת נְסִים לִישְׂרָאֵל דֵּהֵם הַמְּזוֹנוֹת דִּיּוֹתֵר מַה שְׁהַעֲגֵל רוּצָה לִיְנַק פְּרָה רוּצָה לְהַנִּיק בְּאִנְפּוֹן דְּעָלָה בְּיָדוֹ דכ"י נְתַגְרֶשֶׁה וְאֵת"פ חֲטָף הַב"ה הַגִּט מִיָּדָה בְּתוֹף כ"ד וְכִשְׁרוּצָה לִיְנַשָּׂא לְאַחַר א"ל אֵיזָה סֵפֶר פְּרִיתוֹת וְכִשְׁמַבְקֶשֶׁת נְסִים א"ל שְׁלַחְתִּיהָ וְאַתָּן סֵפֶר פְּרִיתוֹתֶיהָ אֵלֶיהָ כּו'.

וּלפ"ז שְׁהֶאֱמַת הוּא דֵהב"ה נָתַן גִּט לַכ"י מִש"ה בְּיִרְמִיָּה לְאִמּוֹר הֵן יִשְׁלַח כּו' הוּא כְּפֶשֶׁטוֹ שְׁנָתַן לָהּ גִּט וּמ"מ מ"ש ר"י גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה כּו' הֵאֵי ל"ת לָאו הֵינְנוּ שְׁנַשְׂאֵת לְאַחַר דִּישְׂרָאֵל לֹא נִשְׂאוּ לְאַחַר וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם שַׁעַע"ז אֵינוּ אֶלְא זְנוֹת פְּדֻכְתִּיב וְאַתָּ זְנִית רַעִים רַבִּים כּו' וְא"א שְׁזַנְתָּה תַּחַת בַּעֲלָהּ אִסּוּרָה בְּלָאוּ דְלֹא יוּכַל בַּעֲלָהּ הִרְאִישׁוֹן כּו' אֲשֶׁר הִנְטְמָאָה לְרַבּוֹת סוּטָה שְׁזַנְתָּה פְּדַאיְתָּא בִּיבְמוֹת וּכ"ת פִּינֵן דֵהל"ת הוּא מִשׁוּם א"א שְׁזַנְתָּה תַּחְתִּיו ל"ל לְכַתּוּב דֵהב"ה גִּירָשׁ אֵת יִשְׂרָאֵל י"ל דֵהדְבָר מוּבָן עַל פִּי ס' הַרְמַב"ם פִּי"א מְגִירוּשִׁין דִּין י"ד דְּבִינָר שֵׁם מְרֵן הַכ"מ דְּדַעַת הַרְמַב"ם הוּא דֵא"א שְׁזַנְתָּה תַּחַת בַּעֲלָהּ אֵין בַּעֲלָהּ לוֹקָה עָלֶיהָ מִשׁוּם דֵהגוי לָאו שְׁבַפְלָלוֹת אָבֵל א"א שְׁזַנְתָּה תַּחַת בַּעֲלָהּ וְשׁוּב גִּרְשָׁה אִם יַחֲזַרְנָה אֶצְלוֹ אֵע"ג דְלֹא נִיסַת לְאַחַר בְּנָה הוּא דְאִיכָּא לָאו וְלוֹקָה וְקָרָא ה"ק לֹא יוּכַל בַּעֲלָהּ הִרְאִישׁוֹן וְכו' אִם הֵיְתָה לְאִישׁ אַחַר אוֹ אִם נְטְמָאָה תַּחְתִּיו וְגִרְשָׁה לֹא יוּכַל לְהַחֲזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ אֵע"ג דְלֹא נִיסַת לְאַחַר יע"ש וְא"כ לְפִי זֶה הֵינְנוּ דְקָאֵמֵר אֵע"ג דֵהאָמַת הוּא דָאִם יִשְׁלַח אִישׁ אֵת אִשְׁתּוֹ וְהֵיְתָה לְאִישׁ אַחַר אִם יָשׁוּב עָלֶיהָ עוֹד הֵלֵא חֲנוּף תַּחְנוּף הַאֲרִץ וּבְכָלֵל לָאו זֶה הוּא א"א שְׁזַנְתָּה וְגִרְשָׁה בַּעֲלָהּ דְלֹא יוּכַל לְהַחֲזִירָה וְאִם הַחֲזִירָה עוֹבֵר בְּלָאו דְמַחֲזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ אֵפ"ה אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם וְאַתָּ זְנִית רַעִים רַבִּים וְשׁוּב אֵלֵי כּו' וְהֵינְנוּ מ"ש ר"י גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שְׁדוּחָה ל"ת שְׁבַתוֹרָה דֵהיִינוּ ל"ת דְּמַחֲזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ אַחַר שְׁזַנְתָּה תַּחְתִּיו וְלָזֶה רִמּוֹז בּמ"ש ל"ת שְׁבַתוֹרָה דְּתִיבַת שְׁבַתוֹרָה מִיּוֹתֶרֶת אֶלְא מְפָנִי שְׁיִישׁ בְּכָלֵל לָאו זֶה ל"ת וְהוּא א"א שְׁזַנְתָּה וְלֹא גִירְשָׁה דְאִסּוּרָה לְבַעֲלָהּ אָבֵל אֵינוּ לָאו מְמַנֵּן

הלאונן דהוא לאו שבפלות לזעת הרמב"ם ז"ל אבל פשוטתה וגרשה אם יחזיר גרושתו אז עובר על ל"ת שבתורה פלומר שהוא ממנין הלאונן דהוא לאו חמור דמחזיר גרושתו ולוקין עליו מלבד דאיסור עשה איפא דא"א שזונתה אסורה לבעלה משום עשה דנהיא נטמאה וכשגרשה אסור להחזיר משום לאו דמחזיר גרושתו אע"ג דלא ניסת לאחר וזו היא גדולת עשה דתשובה שדוחה עשה דוהיא נטמאה ודוחה איסור לאו דמחזיר גרושתו פדאמרו אני שמעתי בפי אור עיני חתני וגסי הרב המובהק המג"ן נר"ו דפירש דטעמא דר"י הוי משום דכתבו התוספות פ"ק המוצא תפילין דף ק' ע"א וז"ל וא"ת וליתי עשה ולדחי לאו דבל תוסיף ויש לומר דלא דמי פלל לכלאים וציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא ונהיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו עכ"ל וה"נ מן הראוי הנה דעשה דתשובה לא ידחה לאו דא"א שזונתה דאסירא פנין דע"י פשיעה הוא בא וזו היא מעלת התשובה שדוחה ל"ת אע"ג דבא ע"י פשיעה: גמרא א"ר יונתן כו' בעין יעקב גריס הכי אר"י גדולה תשו' שמביא גאולה לעולם שנגאמר ובא לציון גואל מה טעם משום דלשבי פשע בייעקב אר"י גדולה תשובה שמקרבת גאולה לעולם כו' ויראה לע"ד דר"י ור"י פליגי בהא דאיתא בפ"ק חלק דף צ"ז ע"ב דמר סבר אם ישראל עושים תשובה נגאלים ואם לא אינם נגאלים ומ"ס דכשיגיע הקץ האמיתי אפילו לא יעשו תשובה נגאלין אלא דאם יעשו תשובה מקרבין הגאולה להביאה קודם זמנה וסברת ר' יוסי הוא כמ"ד אם עושין תשובה נגאלין ומוכח לה מדכתיב ובא לציון כו' הא אם לא שבו אין פאן גואל ור' יונתן חולק וס"ל דבא לציון גואל לא קאי לסיפיה דקרא אלא משום דכתיב בישעיה נ"ט כי יבא כנהר צר ובא לציון גואל ודרשו בפ"ק חלק דף צ"ז אם ראית דור שצרות רבות באות עליו פנהר חכה לו שנגאמר כו' יע"ש וס"ל לר"י דכשיבא הקץ האמיתי אפי' לא יעשו תשובה נגאלין אלא דאם יעשו תשובה הם גורמין לקרב הגאולה ומוכח לה מדכתיב בישעיה סי' נ"ז פה אמר ה' שמרו משפט כו' והקשה הרי"ף היכא רמיזא תשובה בפ' זה ונדחק בתירוץ קו' זו והדבר מוכן דבישעיה סי' א' הכתוב מוכיחם יתום לא ישפוטו כו' לכן אמר הכתוב שאם יעשו תשובה דהיינו שישמרו משפט כו' יקרבו את הגאולה וזהו פי קרובה ישועתי לבא: ורבי יוסי יסבור דהו קרא לא מייירי במעלת התשובה אלא במעלת המשפט והצדקה וכמ"ש פ"ק קמא דבתרא דף י' ע"א גדולה צדקה שמקרבת הגאולה כו' ועיין בכלים פ"ז דף רי"ד ע"ב ודף רכ"ח ע"א ודוק.

אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות פשגות עיין בס' עיקרים מ"ד פ' כ"ה: ע"ב איני והאר"ל כו' נעשות לו פזכיות שנגאמר ביהזקאל סי' ל"ג ובשוב רשע מרשעתו כו'. ודייק לה מתיבת עליהם דהיא יתירה אלא בא לרמז עליהם הוא יחיה פלומר על מה שעשה ואף על העבירות כדפרש"י והא דלא דייק לה מדכתיב שם סי' ח"י ובשוב רשע מרשעתו ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה כו' משום דהתם איפא למדחי דמאי דכתיב הוא את נפשו יחיה קאי בעבור המשפט וצדקה שעשה.

גם מ"ש הכתוב האחר ויראה וישב מפל פשעיו חיו יחיה לא ימות איפא למדחי דכוננת הכתוב לומר דכיון דחזר בתשובה לא ימות בלא עתו וזהו הפל חיו יחיה וחסר לומר לא ימות אבל אפתי לא שמענו דזדונות נעשו פזכיות להוסיף לו חיים על בני דורו לכך מוכח לה מקרא דסי' ל"ג דכתיב עליהם הוא יחיה פלומר דאף על העבירות שעשה שנעשו לו פזכיות הוא יחיה יותר מבני דורו ויש להתבונן היאך אפשר שגוף העבירה יעשה זכות.

י"ל דכיון דתשובה מעולה היא באותו פרק וכו' פדלקמן וכיון שלעבר טעם טעם החטא והפיר במים גנובים ימתקו ואפ"ה פ"ה מהעבירה מאהבת ה' ימצא דאותה עבירה שעשה פבר גרמה הפרישה זו שעשה שהיא זכות גדול משא"כ בצדיק שמעולם לא חטא ופגע באשה זונה ופ"ה ממנה אין לו זכות גדול ודוק: וא"ל ממאי דאפליגי תנאי בס' הוידיוי ביומא דף ל"ו ת"ר כיצד סדר הוידיוי עויתי פשעתי חטאתי וכו' וחכ"א וכו' וק' למה לא התפלל משה שיעשו זדונות פזכות ויש לומר דכיון דמירי קרא פשעשו פשעים דהיינו מרדים דהם טפי מעונות דהם זדונות על פולהו אומר עשה להם זדונות כלו' גם הפשעים שגגות ופשעים לא מצינו דהם חוזרים לזכיות ואפי' לשגגות אינם חוזרים אלא מפת תפלת משה א"נ דמשה ה"ק בתחלה עשה להם זדונות פשגגות ואח"כ גם השגגות ונקה ועיין בספר יד יוסף דף רע"ז ע"ב וכי תימא איך מתרצים חכמים לקרא דוהתודה עליו כו' דהו' תירוץ לא שייך שם דאינו לשון תפלה אלא לשון וידיוי וכו' מוכרח דאל"כ למה לא תירצו הו' תירוץ בקרא דוהתודה שהוא הפסוק הא' שהביא ראיה לדבריו ויראה לתרץ דקרא דוהתודה כו' לא חשו חכמים לתרוצי משום דתיבת לכל חטאתכם לא אתיא לסדר ודוי אלא ללמד דהשעיר אינו מכפר על חטאת שיש בו טומאה וכמ"ש פ"ק קמא דשבועות דף ח' ע"א ובפרק ו' דף כ"ו ואמר קרא לכל חטאתם ולא לכל טומאתם עי"ש: אומר רשב"ן אר"י כו' בא וראה שלא פמדת הקב"ה מדת ב"ו כו' ק"ק דמה קמ"ל וכי מה ענין אדם די'ש לו מדות רעות מפת יצר הרע להב"ה שהוא רחמן וחסיד בכל מעשיו יש לומר דהקב"ה צונו ללכת בדרכיו שגלה בדרכי ה' ואפ"ה אנו רואים דהב"ה צונו דאם הקניט אדם לחברו צריף שיפייסנו ואם לא נתפייס צריף להרבות עליו רעים בגימל שורות של בני אדם כמ"ש לקמן דף פ"ו אלמא דהעולב ומקניט את חברו חטאתו רבה שהרי אשפחו שיש רשות לנעלב שלא יתפייס מיד עד שירבה עליו רעים.

ונהו גודל חסידותו יתברך שלא פמדת הב"ה מדת ב"ו אפילו שיהיה הב"ו חסיד דמדת ב"ו מקניט חברו בדברים ספק מתפייס ספק אינו מתפייס ויש לו רשות שלא להתפייס מיד ואת"ל מתפייס מיד ספק שייתפייס בדברים פשיאמר נעניתי לה' ס' אינו מתפייס בדברים עד שישלם לו קנס ליטרא דדבהא כמו שהוא הדין לת"ח ולכל אדם גמי צריף לשלם הפושט לפי המבייש והמתבייש וזהו דין תורה ולא חייב הב"ה לנעלב שימחול לחברו באומרו חטאתי לה' כמו שהוא גבי הק"ב וזה שאמר אבל מדת הקב"ה אינו פן אדם עובר עבירה בסתר מתפייס הימנו בדברים וכו' ותיבת בסתר אינו נוח לידמשמע דבפרהסיא אינו פן וזה מנ"ל ובילקוט הושע לא גרסי תיבת בסתר ואפשר ליישב הגירס' דנקט בסתר לחדושא דאף על גב דעבר בסתר דלא השוה עבד לקונו ועין של מטה עצושה פאלו אינו רואה וכמ"ש בפרק מרובה דף ע"ט דמהאי טעמא החמירה תורה דהגנב ישלם ד' וה' משא"כ הגזלן וכיוצא בזה ספ"ק דקדושין ופ"ב דחגיגה דף י"ו ודוק: ומ"ש ולא עוד אלא שמתזיק לו טובה כו' שגאמר ונשלמה כו' הם דברים תמוהים דפשט הפתוב מוכח דהם דברי ישראל ולפי הדרשא יראה דרוצה לפרש דהם דברי ה' ותו מה שאמרו אחר זה שמה תאמר פרי חובה כו' דלמה אומר פי האי לישנא ולא קאמר ולא עוד אלא שהם כפרי גובה.

ויראה דנדאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמה שאמר הפתוב וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו הם דברי ישראל השבים בתשובה ומתווד דבריהם הוציא הדרשא דהיינו דהגבאי

לִימַד אֶת יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לָהֶם קַחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה' אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשְׂא עֶוֹן כְּלוּמֵר כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ תִּשְׂא וְתִסְלַח וְגַם תֹּאמְרוּ לַהֲקַב"ה וְקַח טוֹב וְגַם תֹּאמְרוּ וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפִתֵינוּ וּמִדְּלִימָד הַנְּבִיא לְיִשְׂרָאֵל שִׂיאֲמְרוּ לַהֲקַב"ה וְקַח טוֹב מִשְׁמַע דְּמִדַּת הַקַּב"ה הִיא דְּמִי נִשְׁעָב בְּתִשְׁבָּה מִחֲזִיק לֹו טוֹבָה כְּאֵלֹו עֲשֵׂה זְכוּת וְעַל כֵּן אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לֹא תִחְשָׁב שְׁנִסְמוּךְ עַל מִדְּתָךְ דְּאַתָּה מִחֲזִיק לָנוּ טוֹבָה וְלֹא נַעֲשֵׂה טוֹבָה זֶה אֵינוֹ דְּאָנוּ מִבְּטִיחִים לָךְ שְׁנַעֲשֵׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים וְקַח טוֹב וְכֵן לֹא תִחְשָׁב ג"כ שְׁנִסְמוּךְ עַל מִדְּתָךְ דְּאַתָּה מַעֲלָה עֲלֵינוּ כְּאֵלֹו הַקֶּרְבָּנוֹ פָּרִים אֲלֵא אָנוּ מִבְּטִיחִים לָךְ וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפִתֵינוּ כְּלוּמֵר שְׁנִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת עִם וְיָדוּי שְׁפִתֵינוּ בְּאִנְפֵן דְּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל הַשְּׂבִים בְּתִשְׁבָּה וְאוּמָרִים וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפִתֵינוּ לְמַדְנוּ דְּמִשׁוּם דִּינְדְּעוּ יִשְׂרָאֵל שְׁמִדַּת הַקַּב"ה דְּהוּא מִחֲזִיק טוֹבָה לְשָׁב וּמַעֲלָה עֲלֵיו כְּאֵלֹו הַקֶּרִיב פָּרִים לְכֵן אָמְרוּ דְּהֵם לֹא יִסְמְכוּ עַל זֶה אֲלֵא יַעֲשׂוּ בְּפִנְעַל טוֹבוֹת וְיִקְרִיבוּ קֶרְבָּנוֹת וְעֲדִיין לֹא לְמַדְנוּ אִם הֵם פָּרִי חוֹבָה אוּ פָּרִי נְדָבָה לְכֵן אָמַר שְׁמָא תֹאמַר פָּרִי חוֹבָה כּו' וְדוּק: תִּנְיָא הִיָּה רַבִּי מְאִיר אוּמַר גְּדוּלָּה תִּשְׁבָּה שְׁבִשְׁבִיל יְחִיד כּו' אִיכָא לְמִידַק אִם כָּל הָעוֹלָם הֵם רְשָׁעִים לָמָּה יִמְחַלוּ לָהֶם וַיֵּשׁ לֹוֹמַר דְּמִיָּרִי דְּכָל הָעוֹלָם הִיוּ שְׁקוּלִים מִחֲצָה זְכוּת וּמִחֲצָה עוֹנוֹת וְעַל יְדֵי רְשָׁע זֶה הִכְרִיעוּ לְכַף חוֹבָה וּכְשִׁשְׁב בְּתִשְׁבָּה הִכְרִיעוּ לְכַף זְכוּת וְכֵן פִּירַשׁ בְּסִפְרָא מְאוּר עֵינַיִם.

וְעוֹד יֵשׁ לֹוֹמַר דְּמִיָּרִי בְּרְשָׁע שְׁעֲשֵׂה עֲבִירוֹת בְּפָנֵי הַכֹּל וְלֹא מִיָּחוּ בּוֹ וְאָמְרִינַן בְּרִישׁ פ' שְׁבוּעַת הַדִּינָיִן וְכִשְׁלוֹ אִישׁ בְּאִחֵיו בְּעוֹן אִחֵיו מִחַמַּת הָעֲרֻבוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבָה מֵהַרִּי"ט ו'ל בְּדִרְשׁוֹתָיו דְּר' רַ"ג יְעוּנִין שָׁם: ה"ד בְּעַל תִּשְׁבָּה אָמַר ר"י כְּגוֹן שְׁפָאֵת דְּבַר עֲבִירָה לִידוֹ פַּעַם רֵאשׁוּנָה וְשִׁנְיָה וְנִיחְוֹל הִימְנָה זֹו הִיא גִּירָס' סְפָרֵינוּ וּמִשְׁמַע דְּהִכִּי פִּירוּשׁוֹ דְּאִם פַּעַם א' בָּאֵת לִידוֹ עֲבִירָה וְנִיחְוֹל אִין רְאִיָּה עֲדִיין לְהַחֲזִיקוּ בְּעַל תִּשְׁבָּה דְּשְׁמָא פַּעַם אַחַר' יַעֲשֵׂה עֲבִירָה וְלֹא יִכְפֹּושׁ אֵת יִצְרוֹ אֲבָל כְּשִׁפָּאֵת לִידוֹ דְּבַר עֲבִירָה פַּעַם א' וּב' וְנִיחְוֹל בְּתַרִּי הִנְיָא חֲזָקָה וּמִיָּקָרִי בְּעַל תִּשְׁבָּה.

וְאֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ בְּאַנְפָּא אַחֲרִינָא ה"ד בְּעַל תִּשְׁבָּה בְּאֲדָם שְׁבָא לִידוֹ עֲבִירָה פַּעַם א' וּב' דְּשִׁנְיָה בְּחֻטָּא וְנַעֲשֵׂה לֹו כְּהִיתַר בְּאֲדָם זֶה כְּשִׁיבָא הַדְּבַר עֲבִירָה לִידוֹ וְיִכְפֹּושׁ יִצְרוֹ לְזֶה יִקְרָא בְּעַל תִּשְׁבָּה אֲבָל מִי שְׁעֲשֵׂה עֲבִירָה פַּעַם א' בְּאִקְרָא וְלֹא שְׁנָה בְּחֻטָּא אִם בָּא עֲבִירָה לִידוֹ וְנִיחְוֹל זֶה אִין לֹו מַעֲלָה רְמָה לְהַקְרָא בְּעַל תִּשְׁבָּה וְאֲפֹשֶׁר אִם הִיָּה שׁוּנָה בְּחֻטָּא וְיַטְעִים טַעְמָא דְּאִיסוּרָא ב' פְּעָמִים לֹא הִיָּה יְכוּל לְכַפֹּושׁ יִצְרוֹ וּפִירוֹ' א' נִרְאָה עֵיקַר אֲמָנָם הַרִי"ף וְהַר"ש גוֹרְסִין ה"ד בְּעַל תִּשְׁבָּה כְּגוֹן שְׁבָא עֲבִירָה לִידוֹ וּפִירוּשׁ וְכֵן נִרְאָה דְּגָרִיס הַרְמָב"ם כְּנִרְאָה מִדְּבָרֵיו רַפ"ב דְּתִשְׁבָּה וּכ"כ הַל"מ יַע"ש גַּם מִדְּבָרֵי רַש"י שְׁכַתְּבָה שְׁבָא דְּבַר עֲבִירָה לִידוֹ שְׁנִכְשַׁל בְּהַ כְּבָר נַר' דְּהוּא גָרִיס כְּגִי הַרִי"ף וְאַת"ל דְּרַש"י גָרִיס כְּגִי רְסִתֵינוּ רַש"י אֲתָא לְאַפּוּקֵי הַפִּי הַב' דְּפִיר' וְרַמְזוּ לָנוּ הַפִּי הַא' וְדוּק: מַחְנֵי ר' יְהוּדָה בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה כּו' עֵינַן בְּסִפְרָא יְד יוֹסֵף דְּרַע"ט ע"א יַע"ש: אָמַר ר"י ר' רַמִּי כְּתִיב אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כּו' כָּאֵן בְּחֻטָּא מְפוֹס' אִיכָא לְמִידַק דְּלִקְמָן פְּלִיגֵי תַנְיָא אִם צָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַחֻטָּא שְׁנֵא' וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם כּו' דַּר"י בֵּן בְּבָא רַע"א אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כּו' וְק' דְּתִירוּץ ר"י לֹא מְצִי אֲתִי כַר"ע דְּהָא חֻטָּא הָעֵגֶל מְפִוּרְסָם הִנְהוּ וְאַפ"ה אַר"ע דְּאִין צָרִיךְ לְפָרֵשׁ גַּם מַה שְׁתִּירֵץ מִר זוּטְרָא לֹא מְצִי אֲתִי כַר"י בֵּן בְּבָא דְּהָא חֻטָּא הָעֵגֶל הוּא מַעֲבִירוֹת שְׁבִין אֲדָם לְמִקּוּם וְאַפ"ה אַר"י בֵּן בְּבָא דְּצָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַחֻטָּא וְאַ"כ הַתְּלִמוּד הִי"ל לְהַקְשׁוֹת עַל הַנֶּה תִּירוּצֵי נִימָא כְּתַנְיָא.

ואפֿשר לַיִשָּׁב דר"י יאמר אָנא דאָמרי אָפֿילו לר"ע וע"כ לא אָמר ר"ע דא"צ לַפֿרט אָלא
בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַמָּקוֹם דַּאָפֿילו דַּהֵם מַפְּנֹרְסָת א"צ שְׁיַפְּרֵט הַחֲטָא אָבֵל בַּעֲבִירוֹת
שְׁבִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ בַּחֲטָא מַפְּנֹרְסָם צָרִיף לַפֿרט וּבַחֲטָא שְׁאִינוּ מַפְּנֹרְסָם א"צ לַפֿרט וּמַר
זוּטְרָא יאמר אָנא דַּאָמר אפֿי לר"י בֵּן בָּבָא וע"כ לא אָמר ר"י בֵּן בָּבָא דַּצָּרִיף לַפֿרט
בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַמָּקוֹם הֵינּוּ דוֹקָא בַּחֲטָא מַפְּנֹרְסָם אָבֵל חֲטָא שְׁאִינוּ מַפְּנֹרְסָם בֵּין
אָדָם לַמָּקוֹם אִינוּ יָכוֹל לַפֿרט הַחֲטָא וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ צָרִיף לַפֿרט זֶה נ"ל לַיִשָּׁב דַּבְּרֵי
הָאֱמוּרָאִים פִּי הֵיכִי דְלַהֲוֵי מַלְתִּיָּהּוּ אֵלִיבָא דכ"ע וְקָרוּב לְזֶה מְצָאֵתִי בַס' מְאוּר עֵינַיִם
יע"ש וְהַרְמַב"ם פ"ב מַה' תְּשׁוּבָה פֶּסֶק וְצָרִיף לַפֿרֵשׁ הַחֲטָא כו' וְכַתֵּב שֵׁם מָרְן דַּפֿסֶק כר"י
בֵּן בָּבָא וכו' יע"ש וְכֹנֶנֶת מָרְן דְכִינּוֹן דַּרְב דֵּהוּא מְגֻדֹלֵי הָאֱמוּרָאִים סוּבַר כְּרִיב"ב אע"ג
דַּמַר זוּטְרָא מִשְׁמִיָּה דַּר"ן סַבַר כר"ע בְּאֱמוּרָאִי קִמְאֵי שְׁהֵם לַפְּנֵי אַבְיֵי וְרַבָּא אִין הֶלְכָה
כְּבַתְרָאִי אָלא אַדְרַבָּה פֶּקֶמְאֵי וּלְפִי פֶּסֶק פֶּרַב דְסוּבַר כְּרִיב"ב וְדַחַה דַּבְּרֵי ר"ן דְסַבַר כר"ע
מִשׁוּם דַּרְב הוּא גְדוֹל מָרְן וְהַצָּרְכָתִי לַפֿרֵשׁ דַּבְּרֵי מָרְן מִשׁוּם דְבַסְפָּר אַהֲבַת עוֹלָם דַּף
ס"ו ע"ג נְתַקְשָׁה בְּדַבְּרֵי מָרְן וּפִי פִי דַּחֹק יע"ש: אָף ק"ל אִם הַטַּעַם דַּפֿסֶק הַרְמַב"ם
כְּרִיב"ב הוּא מִשׁוּם דְשִׁינּוּיָא דַּאר"י א"ר אֲתִיבָא פְּנֹתִיָּהּ א"כ הִי"ל לַרְמַב"ם לַחֲלֵק חֲלוּק
אַר"י א"ר דַּבְּחֲטָא מַפְּנֹרְסָם צָרִיף לַפֿרט הַחֲטָא וּבַחֲטָא שְׁאִינוּ מַפְּנֹרְסָם א"צ לַפֿרט
וְהַרְמַב"ם סַתְמָא קְאָמַר וְצָרִיף לַפֿרט הַחֲטָא וְלַכְאוּרָה הִיָּה נ"ל דַּמ"ש וְצָרִיף לַפֿרט הַחֲטָא
ר"ל בַּחֲטָא מַפְּנֹרְ' דֵּהָא מִיָּתִי רְאָיָה מְדַכְתִּיב וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זֶהָב וְחֲטָא הַעֲגָל מַפְּנֹר'
הוּא אָבֵל חֲטָא שְׁאִינוּ מַפְּנֹרְסָם א"צ לַפֿרט וז"א דַּהֲרֵי אֲשַׁפְּחֵן לַהֲר"מ שְׁפַתְבָּ שֵׁם דִּין ה'
עֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ צָרִיף לַפֿרֵסָם וְשְׁבִין אָדָם לַמָּקוֹם א"צ לַפֿרֵסָם כו' מִשְׁמַע
דַּאָפֿילו בַּחֲטָא שְׁאִינוּ מַפְּנֹרְסָם צָרִיף שְׁיַפְּרֵט חֲטָאֵיו לַפְּנֵי הַמָּקוֹם וְזֶהוּ הַפֶּסֶק תִּי ר"י א"ר
וע"כ יֵרָאֶה לִי דַּהַרְמַב"ם סְבִירֵי לִי דַּמְדָּלָא הַקָּשׁוּ עַל פְּלוּגְתָּא זוּ דַּאֱמוּרָאִי נִימָא פְּתַנְאִי
מִשְׁמַע לִיָּה לַהַרְמַב"ם דַּפְּלוּגְתָּא דַּאֱמוּרָאִי אִינוּ עֲנִין לַפְּלוּגְתָּא דַּתַּנְאִי וְלֹא שְׁיִיכָא בַּהֲדִי
הַדְדִי.

וְהַעֲנִין הוּא דַּפְּלוּגְתָּא דַּתַּנְאִי דַּנְחַלְקוּ אִם צָרִיף לַפֿרט הַחֲטָא אוּ לֹא הַמְחַלְקָת הוּא בַּעֲנִין
הַוִּידוּי פְּשַׁמְתַּנְדָּה אָדָם בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ אִם צָרִיף לַפֿרט הַחֲטָא בְּזֶה נַחֲלָקוּ רִיב"ב אוּמַר
צָרִיף לַפֿרט ור"ע אוּמַר א"צ וּבַעֲנִין פְּלוּגְתָּא זוּ ל"ש חֲטָא מַפְּנֹרְסָם ל"ש חֲטָא שְׁאִינוּ
מַפְּנֹרְסָם וּל"ש עֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּל"ש שְׁבִינוּ לַמָּקוֹם בַּעֲנִין הַוִּידוּי שְׁמַתַּנְדָּה
אָדָם בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ רִיב"ש אוּמַר צָרִיף לַפֿרט ורע"א א"צ וּבַעֲנִין פְּלוּגְתָּא זוּ פֶּסֶק כְּרִיב"ב
וּאע"ג דַּהֶלְכָתָא כר"ע מַחְבְּרוּ פֶּסֶק כְּרִיב"ב מִשׁוּם דִּישׁ בְּרִייתָא אַחֲרַת דַּאָפֿליגוּ עַל
עֲבִירוֹת שְׁהַתַּנְדָּה עֲלֵיהֶם בִּיּוֹה"ךְ שְׁעֵבַר אִם יָכוֹל לַהַתַּנְדָּוֹת עֲלֵיהֶם בִּיּוֹה"ךְ אַחַר אִם לֹא
מִשְׁמַע דַּצָּרִיף לַפֿרט הַחֲטָא וְלִיכָּא לְמִימַר דֵּהִיא אֲתִיָּא כר"ע וְאַיִרֵי בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם
לַחֲבֵרוֹ דַּבַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ בִּינּוּ דְכָבַר רִיבָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּשִׁנְיָה שְׁעֵבְרָה פְּשִׁטָּא
דַּלכ"ע א"צ לַהַתַּנְדָּוֹת שְׁנִית דֵּהָא חֲבֵרוֹ מַחֲל לּוֹ וּלְכָף עכ"ל דַּמִּיָּרֵי בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם
לַמָּקוֹם אֵלֶמָּא דַּצָּרִיף לַפֿרט הַחֲטָא כְּרִיב"ב וְתוּ דר"ע לֹא אָמַר דַּאֲסוּר לַפֿרט אֶת הַחֲטָא
אָלא דַּא"צ כַּמ"ש בִּירוּשְׁלַמִי מִשְׁמַע דַּלר"ע אִם הַזְּפִירָם לִית לָן בַּהּ וְכִינּוֹן דַּלְרִיב"ב צָרִיף
לַהַזְּפִירָם נְקֻטִינּוּ פְּנֹתִיָּהּ בִּינּוּ דְלִיכָּא שׁוּם אִסּוּר לר"ע זֶהוּ בַּעֲנִין מַחֲלֹקַת תַּנְאִים דַּאָפֿליגֵי
אִם צָרִיף לַפֿרט כְּשַׁמְתַּנְדָּה עִם קוֹנוֹ וְעֲנִין פְּלוּגְתָּא דַּאֱמוּרָאִי הוּא אַחַר וְלֹא שְׁיִיכָּא
בַּמְחַלְקָת הַתַּנְאִים הַנּוֹ' דְכֹנֶנֶת מַחֲלֹקַת הָאֱמוּרָאִים הִיא דִּישׁ שְׁבַח גְּדוֹל לְשָׁב שְׁיִתַּנְדָּה

ברבים פְּדִי שְׂיִתְבַּיֵּיךְ וַיִּמְחְלוּ לוֹ עֲוֹנוֹתָיו אוֹ שְׂיִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ לְשׁוֹב וּבָזָה נְחֻלְקוֹ דַּר' יְהוּדָה סֹבֵר דְּבַחְטָא מְפֹרְס' פְּשֵׁהוּא מִתְּנֻדָּה לִפְנֵי רַבִּים בְּזָה נְאָמַר מְכֹסָה פְּשַׁעֵיו כּו' וְלֹא יִתְנַדָּה סֶתֶם אֲלֵא יֹאמַר חֲטָא פ' חֲטָאֵתִי וּבַחְטָא שְׂאִינוּ מְפֹרְסִים יִתְנַדָּה סֶתֶם דְּאֲשַׁרֵּי נְשׁוּי פְּשַׁע כּו' וּזש"א דְּבַחְטָא מְפֹרְסִים מְכֹסָה פְּשַׁעֵיו לֹא יִצְלִיחַ הֵיִינוּ פְּשַׁבָּא לְהִתְנַדָּוֹת לִפְנֵי רַבִּים אֲבָל אִם הוּא מִתְנַדָּה בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ בְּזָה לֹא דִיבְר ר"י דְּזָה הוּא פְּלוֹגְתָא דְּרִיב"ב וּר"ע גַּם מֵר זׁוּטְרָא הוּלְךְ עַל דְּרָךְ זֶה דְּכִשְׁהָאֲדָם בָּא לְהִתְנַדָּוֹת בְּרַבִּים פְּדִי שְׂיִתְבַּיֵּיךְ סֹכְרַת מֵר זׁוּטְרָא דְּבַעֲבִירוֹת שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוֹ בְּזָה נְאָמַר מְכֹסָה פְּשַׁעֵיו כּו' וְלֹא יִתְנַדָּה סֶתֶם גְּזוּלְתִי אֲלֵא גְזוּלְתִי לִפ' אֲבָל בְּעַבְיִירוֹת שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם א"צ לְפֹרְסִים עֲצָמוּ וְעִזּוֹת פְּנִים הוּא לֹא אִם גִּילְם וְע"ז נְאָמַר אֲשַׁרֵּי נְשׁוּי פְּשַׁע כּו' אֲלֵא יִתְנַדָּה סֶתֶם וּזש"א דְּבַעֲבִירוֹת שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוֹ מְכֹסָה פְּשַׁעֵיו לֹא יִצְלִיחַ הֵיִינוּ פְּשַׁבָּא לְהִתְנַדָּוֹת לִפְנֵי רַבִּים אֲבָל אִם הוּא מִתְנַדָּה בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ לֹא דִיבְר רַב זׁוּטְרָא דְּזָה הוּא פְּלוֹגְתָא דְּרִיב"ב וּר"ע וּכְבָר פְּתַבְתִּי דְּלַעֲנִין פְּלוֹגְתָא דְּתַנְאֵי פְּסִק הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּרִיב"ב לְגַבֵּי ר"ע וְלַעֲנִין הֵךְ פְּלוֹגְתָא דְּאִמּוֹרָאֵי פְּסִק פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיה דְּהִנְךָ תְּרִי תִירוּצֵי אֲלִיבָא דְּרַב נְאָמְרוּ וּמֵר אָמַר הֵכִי תִירֵץ רַב וּמֵר אָמַר הֵכִי אָמַר רַב וּפְסִק פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא דְּהַחֲלִיק הוּא כָּאן בְּעַבְיִירוֹת שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוֹ כּו' וְכֵן הֶרְי"ף וְהֶרָא"ש לֹא הִבִּיאוּ אֲלֵא הֵךְ לִישְׁנָא בְּתָרָא וְעפ"ז נִסְתַּלְקָה הַשְּׁגַת הֶרָאב"ד דְּהַקְשָׁה אִמְאֵי לֹא פְּתַב הֶרְמֵב"ם דְּבַחְטָא מְפֹרְסִים שְׂבִינוּ לְמָקוֹם דְּצָרִיךְ לְפֹרְטוֹ בְּרַבִּים דְּחִלּוּק זֶה הוּא לִפִּי תִירוּצָא קָמָא דְּר"י א"ר וְהֶרְמֵב"ם אִינוּ פּוֹסֵק אֲלֵא פְּתִירֵץ ב' זֶה נ"ל נְכוֹן בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְעִי' מ"ש הַל"מ וּמֵהֶרִי"ט בְּתַשׁוּבָה א"ח ס' ח' וּבִסְפָר אֶהְבֵּת עוֹלָם דָּף ס"ו וְהַמְעִיֵּין יִבְחַר וְדו"ק: תְּנִיָא ר"י בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר עֶבֶר עַבְיָרָה פַּעַם א' כּו' אִיפָא לְמִידָק מַה טַעַם לְמַחֲלֵת ג' עֲוֹנוֹת הֶרָאשׁוּנִים וְעִיֵּין בְּדַרְשׁוֹת הֶרָאנ"ח פ' בָּא יַע"ש.

וּל"נ דְּהַטַּעַם הֵיִינוּ מְשׁוּם דְּבַתְלָתָא הֵוָּא חֲזָקָה כְּמוֹ בְּשׁוֹר מוּעֵד דְּג' פְּעָמִים שְׁנַגַח אִינוּ נִקְרָא מוּעֵד וּבַעֲלֵיו פְּטוּרִים וּכְשִׁנְגַח ד' הַבְּעָלִים חֲיִיבִים מִיתָה בִּיַדֵּי שְׂמִים פְּדֻכְתִּיב בִּפ' מְשַׁפְּטִים וְאִם שׁוֹר נִגַח הוּא מְתַמּוֹל שְׁלִשׁוּם כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ בְּמַכִּילְתָא וְהִבִּיאוּ רש"י שְׂם הַלְפָד פְּשֵׁהָאֲדָם חוּטָא מִכַּח הִיצָה"ר עַד ג' פְּעָמִים מוֹחְלִין לוֹ שְׁלֵא נַעֲשֶׂה אֲבָל בְּרַבִּיעִית אִין מוֹחְלִין לוֹ כַּמִּש"ה וְגַם בְּעָלֵיו יוֹמֵת בִּיַדֵּי שְׂמִים וְעִי' מ"ש הֶרָא"ש בְּזָה וּלְפִי דְּבָרֵינוּ מַה שְׂמוֹחְלִין עֲוֹנוֹת רֵאשׁוּנִים הֵיִינוּ ע"י תְּשׁוּבָה וּמַד' וְאִילָךְ מַחְמִירִין עֲלִיוֹנָאִין מוֹחְלִין לוֹ כֹּס' ד' חִלּוּקֵי פְּפָרָה דְּר"י אֲלֵא מַחְשִׁיבִין לוֹ הַעֲשֶׂה כְּלֵא תַעֲשֶׂה וּל"ת בְּפִרְיִתוֹת וְזֶה חֲדוּשׁ גְּדוֹל לֹא יִדְעָתִי מִנ"ל וְעִיֵּין מַה שְׂפְתַב הֶרָאב"ד פ"ג דַּה' תְּשׁוּבָה וַיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם הִנְךָ ג' עַבְיִירוֹת דְּמוֹחְלִין הוּא עַל כָּל עֶזֶן וְעֶזֶן כְּגוֹן שְׂאֲכַל חֵלֶב ג' פְּעָמִים וְכֵן אִם שׁוֹב אֲכַל דָּם ג"פ מוֹחְלִין לוֹ וְכֵן בְּכָל עַבְיָרָה וְעַבְיָרָה אוֹ דְלָמָּא דַעֲשֶׂה ג' עַבְיָרוֹת מַג' מִינֵי כְּגוֹן חֲמִץ בְּפִסַח וְדָם וְחֵלֶב מִכָּאן וְאִילָךְ אִין מוֹחְלִין וּבִס' עַשְׂרָה מְאָמְרוֹת מֵא' פ"ד כְּתַב דְּזָה לֹא הֵוָּי אֲלֵא בְּעַבְיָרוֹת חִלּוּקוֹת.

וְנִרְאָה דְּנִפְקָא לִיה מֵהָא דַּא"ר הוּנָא לְקַמֵּן עֶבֶר אָדָם עַבְיָרָה וְשָׁנָה בָּהּ נַעֲשִׂית לוֹ פְּהִיָתֵר כְּלוּמֵר דַּאִין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וַיֵּשׁ לְדַחוֹת דְּאִיָּרֵי כְּשִׁשְׁנָה בְּחֲטָא מְלַבֵּד ג' עֲוֹנוֹת א' וְהֵכִי מְסַתְבָּרָא דַּג' עַבְיָרוֹת מְפָל אִין מוֹחְלִין וַיֵּשׁ רָאִיָה וְדוֹגְמָא לְזָה מְמַאי דְּתַנּוּ בְּפִרְק הַנְּשַׁרְפִין מִי שְׁלֵקָה וְשָׁנָה ב"ד מְכַנִּיסִין אוֹתוֹ לְפִיפָה וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא דְּאִיָּרֵי בְּמִלְקוֹת שְׁל פְּרַת א' אֲבָל ב' וּג' פְּרִיָתוֹת אִיסוּרֵי הוּא דְקָא טַעִים וּכ"פ הֶרְמֵב"ם פ"ח מֵהַל' סְנֵהֲדָרִין

ואע"ג דהתם בשלמות אין מוחלין ומכניסין אותו לכיפה שאני התם דהוי בב"ד של מטה דהם חמורים יותר מדיני שמים דהא פן י"ג מענישים בב"ד של מטה ובב"ד של מעלה עד עשרים ותו י"ל דהיא אתיא פסברת ר' דס"ל דבתרי הניא חזקה וכמ"ש בשלהי פירק הבא ע"י נשואין ומלקיות כר' וסתות ושור המועד פרשב"ג ודוק: אבל הרי"ף גריס תניא עבר אדם כו' ג' אין מוחלין לו שנא' הן כל אלה יפעל אל וסתתא ג' מוחלין לו ד' אין מוחלין לו ל"ק הא ביהיד הא בצבור ע"כ ולפי גירסא זו צ"ל דהק"ק כל אלה יפעל אל פעמים כלו' דבשני פעמים פועל האל למחול לו אבל בפעם ג' מעניש לגבר וזהו שלש עם גבר פלומר בעון ג' מתקוטט עם הגבר דהוא יחיד דלגבי יחיד בתלתא הוי חזקה ובעירות מחזיקות דהוא רשע והוי פההיא דתנון פירק הנשפין מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה בעבירה הג' דעבירות מחזיקות פנ"ל ובפ"ק דר"ה תניא בש"א ג' פתות ליום הדין כו' וגרסינן עלה בגמרא היכי עביד ר"א אומר פובשו כו' ופי' רש"י פובש פה מאזנים של זכות ומכריעין את העונות יכפוש עונותינו יכרעו בו נושא מגביה פה מאזנים של עון כו' זו היא גי' רש"י בגמרא.

ויראה לי דכוננת רש"י לפירוש דג' עבירות יש במ"ש ב"ה רב חסד מטה פלפי חסד היכי עביד דר"א ס"ל פובש פה מאזנים של זכות פלפי מטה ור"י בר חנינא ס"ל מגביה פה מאזנים של עון והנפקותא בין ב' הסברות דלר"א העונות במספרם ובמקומם הם עומדים אלא שמכביד הזכיות פאלו הנה בהם זכות אחר דרף משל דיש לו י' זכיות וי' עונות ומחשב הקב"ה ומטה פלפי חסד פאלו יש לו י"א זכיות וי' עונות וצריף לסבול יסורין בזה העולם על י' עונות ור"י בר חנינא אומר מגביה פה מאזנים של עון פלומר דהזכיות במקומם עומדים ולא יוסיפו עליהם אלא שמיקל פה העונות ומגביהו פלומר דאם יש לו י' זכיות וי' עונות מטה פלפי חסד פאלו יש לו י' זכיות וט' עונות וא"צ לסבול יסורין בעה"ז רק על ט' עונות ור"י ס"ל כר"י בר חנינא דמיקל עונש עון א' אלא דאיכא בינייהו דלר"י בר חנינא מיקל עונש עון א' מפלל העונות היותר קטן או היותר חמור שבהם? הנה א' או אחרון אבל לר"י אין הדבר פן אלא פשמביאים לשקול העונות נגד הזכיות העון הא' אינו מניחו ליפנס במשקל? הנה קל או חמור וכו' היא המדה שמניחו לצד א' ואח"כ שוקלים שאם היו שוקלים פולם היו מחצה על מחצה וכיון שחסר ראשון שבהם יכריעו הזכיות ואמר רבא ועון עצמו וכו' וכ"כ הרא"ש דר' ישמעאל גם הוא בא לפירוש דברי ב"ה יע"ש ובעין יעקב מיייתי פירש"י פלשון אחר וז"ל נושא מגביה פה מאזנים של עון פדי שיהיו הזכיות מכריעות ומשקילית יפה פלפי הקרקע פובש מטמין מן העונות תחת פסא הכבוד פדי שיכריעו הזכיות עכ"ל ונהו לישנא אינו נוח לי דא"כ לא הוי פובש ונושא מענין א' ואין הפעולות שוות ויש ליישב דהו לישנא ס"ל דגם פעולת פובש הוא פעולה בכף העונות כדכ' יכפוש עונותינו ודו"ק ובפ' אין בערכין פירש"י פובש כשהקב"ה שוקל מעשיו של אדם פשהם מחצה ע"מ תופס מן העונות וכופשן במצולות ים כו' יע"ש ודברי רש"י הללו עולים בקנה עם לשון רש"י דגרסי בעין יעקב אלא דיש הפירוש קצת דכאן פי' הטמנת העון תחת פסא הכבוד ושם בערכין פי' דהוי במצולות ים.

ויכפי המובן מהתלמוד דהו דינא פובש ונושא הוא פדין שאחר המנות או בשעת התחיה דבדין של ר"ה לא אמרינן במחצה ע"מ מטה פלפי חסד אלא תלוין ועומדין עד יוה"כ: אמנם הערוף ערוף פבש מיייתי מ"ש בערכין פתיב צדקתה פהררי אל א"ר יהודה כו' ופי'

הערוף אלמלא צדקתה שהיא גדולה פהררי אל פשיש בו באדם מחצה עונות נושא עון
א' מן פה מאזנים ומעבירו ומוחלו פדי שיכריעו הזכיות שאלמלא פן מי יוכל לעמוד מפני
משפטיה שיורדים עד תהום רבה.

ר'א אמר צדקתה פהררי אל שאמה נוטל עון מהפך וכובשו וגנזו שאם לא יחטא שוב
אמה מוחלו ואם יחטא אמה מצרפו עם העונות וכו' יע"ש ויראה מתוך דבריו דמדה זו
במשפט ר"ה היא ומה שאמר ר"י דבינונים בר"ה תלויים ועומדים עד יוה"כ אלא כמ"ד
כובש דגונז עון א' דאם לא חטא עד יוה"כ נכתב לחיים ואם חטא דהיגו דלא עשה
תשובה מצטרף אותו עון הגנוז עם שאר עונות והוי רובא עונות ונכתב למיתה ועוד
יראה לי מתוך דברי הערוף דלריב"ח דאמר נושא פה היא המדה בכל ר"ה ששוקלים
עונותיו של אדם באדם בינוני נושא עון א' ומוחלו פדי שיכריעו הזכיות ויכתב לחיים
וכו יעשה לשנה הבאה אם ימצא בינוני וז"ס ר"י דאמר מעביר ראשון ראשון ומ"ש ר'א
ועון עצמו אינו נחקק לא קאי לסברת ריב"ח ור"י אלא ר'א ס"ל כר"א דאמר כובש
ועלה קאמר ועון עצמו אינו נחקק זה נ"ל בפירש הערוף ועיין ביפה מראה פ"ק דפאה
דף צ"ד מה שהקשה עליו והוא מתורץ לפי מה שפ"י ועיין בדרשות הראנ"ח ס"פ מטות
ובתאנה לעינים מס' ערכין ולכל הפי' הנז' לא ביארו בשיקול העונות הללו אם הם חוץ
מג' עונות ראשונים פדאמרינו בסוגיין דג' עונות הקב"ה מוחל אותם אפילו ליחיד לפי
גירסתינו ולגירסת הרי"ף ב' כמש"ל ויראתי בס' עשרה מאמרות מאמר א' פ"ד דכתב
דמתוך דברי רש"י דאמר ומהעונות הא' הבאים לכף מאזנים כו' דקדק לומר מן הבאים
לכף מאזנים למעוטי אחד וב' שאינם באים לידי חשבון לעולם וכתב עוד וה"מ בישראל
משמע דר"ל דבגוים אין פאן מדה זו וקשה דבעמוס כתיב על שלשה פשעי אדם ועל
ארבעה לא אשיבנו אלמא דגם בגוים נהגה מדה זו ואפשר ליישב דבגוים נהגה מדה זו
בצבור אבל ביחיד לא אבל גבי ישראל אפי' לגבי יחיד נהגה מדה זו ודו"ק.

והרי"ף כתב פ"ק דר"ה ונ"ל נושא עון ועובר על פשע תנא דבי ר"י וכו' פי' אדם ישר
ותמים בדרךיו אם נכשל בחטא וכו' פי' אחר לגאון כו' יע"ש באנרף ודברי הרי"ף ופי'
הגאון הם סתומים והר"ן פירש דבריהם ועל דברי הר"י פלפלו בתשובת הרא"ם ח"א
סי' י"א ובתשובות הר"מ אלשקאר סי' ל"ח דף צ"ח גם דברי הרמב"ם בענין זה פ"ג
דהל' תשובה קשים להולמם כמו שיראה המעיין בדברי מרן הכ"מ והל"מ שם ואם באתי
לכתוב מה שיש לגמגם על כל דבריהם יארף הענין ולכן אכתוב בדרך קצרה מה שנ"ל
בפירוש הרי"ף והגאון ואחר פה אבאר דברי הרמב"ם וזה החלי בס"ד.

נלע"ד הרי"ף דקדק בלשון תנא דבי ר"י דאמר מעביר ראשון ראשון בלשון כפול
וסבירא ליה דב' עונות הראשונים הם שמעביר אותם ואפי' יהיו מהחמורים ופי' דטעמא
דמלתא משום דכה' היא המדה כמ"ש ר"י בר' יהודה בפרקין אם עובר עבירה פעם א'
מוחלין לו שנייה מוחלין לו ג' אין מוחלין לו כו' והיגו ביחיד לפי גי' הרי"ף והא דקאמר
דב' עונות ראשונים מוחלין לו אינה מחילה לגמרי אלא הכונה דאין נכנסים במשקל ואם
ימצא בשעת מיתה דעונותיו מרובים מזכיותיו מלבד ב' עונותיו הראשונים מחשבי
בהדיהו להענישו גם על ב' עונות הא' וזש"א ר'א ועון עצמו אינה נחקק כו' ולישנא
דעון לאו דוקא.

ואם אחר שְהסירו ב' עונות הראשונים נמצאו זכויותו מְרובים או שְנמצא שקול לא נתבאר בדברי הרי"ף אותם עונות שְנשָארו מה תהא עליהם אם נאמר דִיסְפּוּל עליהם יסורין בגיהנם ואח"כ לג"ע או הקב"ה מְנוּתר לו על הפל וְנִלְך מִיד לג"ע פִּינּוּ דְזְכוּתוֹ מְרובים וְאִפְּלוּ שְקוּל יְהִי בֶן מְשׁוּם דְרַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד וְהָר"ן ס"ל דְלִדְעַת הָרִי"ף אִם נִמְצָאוּ זְכוּתוֹ מְרובים על עֲוֹנוֹתוֹ וְאִפְּלוּ שְקוּל מְנוּתר לו על כָּל עֲוֹנוֹתוֹ וְזֶהוּ דַעַת הָרַמְבַּ"ם פ"ג דְתְשׁוּבָה אָבֵל מוהר"מ אֶלְשֶקָר סי' ל"ח ס"ל דְלִדְעַת הָרִי"ף אִינוּ מְנוּתר הַקַּב"ה רק ב' עונות ראשונות ואם אחר שְהסירו וְנִמְצָאוּ זְכוּתוֹ מְרובים או דְהוּא שְקוּל סוּבֵל יסורין בגיהנם לְמַרְק עֲוֹנוֹתוֹ וְאִח"כ הוֹלֵךְ לִג"ע וְרִאִיתִי בְסִפּוּר עֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת מ"א פ"ו דְהִקְשָׁה על פִּירוּשׁ הָרִי"ף דְאִיךָ רָצָה לְפָרֵשׁ מ"ש ר"י מְעַבֵּיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן דְר"ל הֵם ב' עונות ראשונים במ"ש ר"י בַר יְהוּדָה וְהֵלֵא ר"י מְהַדָּר לְפָרוּשֵׁי מ"ש ב"ה דְהִבִּינוּנִים רַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד וְעַל הַבִּינוּנִים הוּא דְאָמַר מְעַבֵּיר רֵאשׁוֹן וְכוּ' וְאִם ר"ל דְמְעַבֵּיר ב' עונות הראשונים מְדָה זו אִינְהוּ בְּבִינוּיִים לְחוּד אֶלָּא לְכָל אֶדָם כְּדַכְתִּיב הֵן כָּל אֶלָּה כו' זו הִיא תְנִיחָה קְנוּשִׁיתוֹ על הָרִי"ף וְלֵע"ד נִרְאָה דִישׁ לִינִישׁב דְנִדְאִי מְלִתָּא דְפְשִׁטָּא הוּא דְהַקַּב"ה נוֹהֵג מְדָה זו על כָּל אֶדָם לְנוּתֵר לוֹ ב' עונות ראשונים שְלֵא לְהַכְנִיסָם בְּמִשְׁקַל הָעֲוֹנוֹת אֲמָנָם אַחַר שְנִשְׁקְלוּ שְאָר עֲוֹנוֹתוֹ עִם הַזְכוּת אִם הָיוּ לוֹ רֹב עונות אֹתוֹ וְיִתּוּר אִינוּ וְיִתּוּר וּמְגַלְגְּלִין עָלָיו לְהַעֲנִישׁוּ גַם על ב' עונות הראשונים אָבֵל לְבִינוּנִים דְנִמְצָאוּ שְקוּלִים אֶהְנִיָּא לְהוּ אֹתוֹ וְיִתּוּר דְב' עונות הראשונים שְאִינָם עוֹנִשִׁים עֲלֵיהֶם כְּלָל וְנִמְצָא דְעַל הַבִּינוּיִים מִתּוֹקְמָא שְפִיר וְרַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד דְוִיתֵר וּמְחַל ב' עונות ראשונים לְגַמְרֵי אָבֵל לְגַבֵּי רְשָׁעִים דְרַבְרַב' עונות מְלַבֵּד הַשְּׁנִים הָרֵאשׁוֹנִים נְהִי דְמִתְחַלָּה לֹא נִכְנָסוּ בְכַף מֵאֲזִנִּים מְכָל מְקוּם ס"ס כְּשֶׁנִּמְצָא רַבָּא עונות מְגַלְגְּלִין עָלָיו לְהַעֲנִישׁוּ גַם על ב' עונות הראשונים כְּנ"ל לִינִישׁב דַּעַת הָרִי"ף: וּפִירוּשׁ הַגָּאוֹן שְהִבִּיא הָרִי"ף דְכָרְיוֹ סְתוּמִים אֲמָנָם מְבֹאָר בְּדְבָרָיו דְהַגָּאוֹן פִּירוּשׁ דְמ"ש ר"י מְעַבֵּיר רֵאשׁוֹן אִינוּ ר"ל ב' עונות ראשונים אֶלָּא ר"ל מְעַבֵּיר כָּל עֲוֹנוֹתוֹ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְסַתְּלַק זֶה אַחַר זֶה כְּמוֹ קַמָּא קַמָּא בְטִיל וּמוֹקִי לֵה בְאֶדָם יֵרָא שְמִים שְהוּא קְבוּעַ בְּעֲשִׂיַת מְצוֹת וְשׁוּמַר חֲמוּרוֹת וְעִתִּים חוּטָא בְקַלּוֹת מְדָתוֹ שְל הַקַּב"ה שְהִיא וְרַב חֲסֵד הִיא לְהַעֲבִיר עונות הקלות שְל אֶדָם זֶה הַשׁוּמַר חֲמוּרוֹת וּמְעַבֵּיר על עֲוֹנוֹתוֹ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּכָל שְנָה וְשְנָה לְהַחֲשִׁיבוּ בְכָלִּל הַצְדִיקִים אִף אֹתָהּ הַעֲבָרָה שְהַעֲבִיר מְעָלָיו אֹתָם עונות קלים בְּכָל שְנָה וְשְנָה אִינְהוּ הַעֲבָרָה וְסְלִיחָה לְגַמְרֵי אֶלָּא תְלוּיָן וְעוֹמְדִים עַד שְעָה שְיִמּוֹת וּבְאֹתָהּ שְעָה מְחַשְׁבִּים אִם זְכוּתוֹ מְרובין הָרִי עָבְרוּ עֲוֹנוֹתוֹ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְאִינָם חֲשׁוּבִים עָלָיו וְדוּמָה כְּאֵלוֹ לֹא עֲשָׂאָן וְהוֹלֵךְ לִג"ע וְה"ה לְמִי שְנִמְצָא שְקוּל בְּעַת הַמִּיתָה כְּמ"ש הָרַא"ם ח"א סי' י"א לְדַעַת הַגָּאוֹן דְזוֹ הִיא מְדַת רַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד לְהַחֲשִׁיב הַבִּינוּיִ כְּצַדִּיק אָבֵל אִם גָּבְרוּ אֹתָם עֲוֹנוֹת וְנִמְצָאוּ מְעַשְׂוֹי כְּנֹלָם רַבָּם חוֹבוֹת הָרִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִחְשָׁב כְּלוּמַר דְמ"ש רַבָּא וְעוֹן עֲצָמוֹ כו' ה"פ לְדַעַת הַגָּאוֹן זש"א ר"י מְעַבֵּיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן כָּל הָעֲוֹנוֹת הַקְּלִין לֹא הַעֲבָרָה לְגַמְרֵי הוּא אֶלָּא שְאֹתָם עֲוֹנוֹת הַקְּלִים הֵם תְלוּיִים וְעוֹמְדִים עַד שְעַת מִי וְכִשְׁיִשְׁקְלוּ אֹתָם הָעֲוֹנוֹת עִם הַזְכוּת אִם נִמְצָא בְאֹתָהּ שְעָה דְגָבְרוּ עֲוֹנוֹתוֹ כְּגוֹן שְעָה בְאֹתָהּ שְנָה לְפָנֵי מוֹתוֹ עֲוֹנוֹת חֲמוּרִים אוֹ הַרְבֵּה עונות קלים מְחַשְׁבֵי הָעֲוֹנוֹת הַקְּלִים שְל שְנִים שְעָבְרוּ שְהָיוּ תְלוּיִים וְעוֹמְדִים בְּהַדִּי עונות שְעָה בְשְנָה אַחֲרוֹנָה לְפָנֵי מוֹתוֹ וְהוּא נִעְנָשׁ גַם על עֲוֹנוֹת קלים שְהַעֲבִירוֹם מְעָלָיו בְּשְנֵי חֲזִיו שְעָבְרוּ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן

ומה שפסיים הגאון וזו היא המדה המנויה בדרך ה' וזהו פ' מדה ו' שפפרק ויעבור ורב
חסד מטה כלפי חסד ופירש ר"י מעביר עכ"ל פנות הדברים הללו משום דהוא פריש
דבריו פירש דינם של בני אדם שמקיימין חמורות והם רובם זכיות דמעבירים מעליו כל
העונות הקלים ראשון ראשון ואח"כ פירש דינם של בני אדם שנמצאו רובם עונות
בשעת מיתה דמגלגלים עליהם עונות ראשונים שהעבירו מעליהם ודינם של בנונים
עדיין לא פירש בא עתה ופ' דהבנונים דינם כבני אדם דרובם זכיות דמעבירין מעליו
כל העונות ראשון ראשון וזהו פירש מדה ו' דרב חסד מטה כלפי חסד דפ' ר"י מעביר
אחד אחד כלומר דמוחלין לו כל עונותיו והולך מיד לג"ע זהו פירש דברי הגאון: ויש
להסתפק בדעת הגאון כששקלו העונות פנגד הזכיות בשעת מיתה ונמצא רובא עונות
דירוש גיהנם אם המשקל הזה הוא בהדי ב' עונות הראשונים דאם נמצא רובא עונות
בהדי ב' עונות יורש גיהנם וס"ל לגאון דר"י לא ס"ל הא דאר"י בר יהודה דב' עונות
ראשונים מוחלים ליחיד או דלמא ס"ל לגאון דבב' עונות ראשונים אין לנו עסק בהם
ומילתא דפשיטא דאין נכנסים במשקל רק העבירות הקלות שהם אחר ב' עונות
הראשונים דעבירות קלות שהעבירו מעליו ראשון ראשון בכל שנה ושנה אלו הם
הנכנסין במשקל בשעת מיתה דאם נמצא רובא עונות יורש גיהנם והר"ן ס"ל בפשיטות
לדעת הגאון דב' עונות הם בכלל המשקל ולית ליה לר"י ההיא דר"י בר יהודה ובזה הוא
דחולק עם הר"י דלהרי"ף ז"ל צריף שיהיה רובא עונות מלבד ב' עונות ראשונים גם
הר"מ אלשקאר סי' ל"ח ס"ל פ' יע"ש וראיתי בספר עשרה מאמרות מ"א פ"ז דחלק על
הר"ן דלעולם מסתמא י"ל דגם הגאון ס"ל פדעת הר"י דב' עונות אינם נכנסים בחשבון
המשקל ואם נאמר דזו היא דעת הגאון עכ"ל דהמחלוקת שיש בין פ' הר"י לגאון הוא
דאם נמצא רובא זכיות או שקול מלבד ב' עונות ראשונים להרי"ף ז"ל נענש על העונות
בגיהנם ואח"כ יורש ג"ע ולגאון מוחלין לו מיד והולך לג"ע: והרמב"ם פ"ג דתשובה
פ"ב וז"ל בשעה ששוקלים עונות האדם עם זכיותיו כו' ודבריו תמוהים דיראה דמזפה
שטרא לבי תרי דמתחלה יראה דמפרש כפיר' הר"י דמעביר ראשון ראשון ר"ל ב'
עונות הראשונים ומסוף לשונו משמע דס"ל כפי' הגאון דר"ל כל העונות וכבר עמד בזה
הל"מ.

ובס' עשרה מאמרות מ"א פ"ז יע"ש ולע"ד דברי הרמב"ם ברורים דהוא פוסק פדעת
הרי"ף לפי פירש הר"ן דהרי"ף ס"ל פדעת הר"י דאם נמצאו זכיותיו פנגד עונותיו
שמעבירין כל עונותיו ראשון א' ולפי זה לא מצא חילוק בין הר"י והגאון אלא במ"ש
רבא ועון עצמו כו' דלגאון מחשבים רובא עונות בהדי ב' עונות ראשונים ולהרי"ף ז"ל
צריף שיהא רובא בר מב' ראשונים ואם נפרש דברי הר"י כמ"ש מהר"ם אלשקאר
ז"ל סי' ל"ח דהרי"ף סבירא ליה דאין מעבירין ראשון ראשון אלא ב' עונות ראשו'
בלבד.

אפשר לומר דהרמב"ם היה מפרש דעת הגאון כדפ' בספר עשרה מאמרות דהגאון
סבירי ליה דב' עונות ראשונים פשיטא דאינם נכנסים במשקל ומלבד אלו שאר עונות
מעביר פולם ראשון ראשון אמנם לא ניחא לי דהרמב"ם היה מפרש פן דעת הגאון ופסק
פנותיה משום דהגאון מחלק דהא דאמר מעביר ראשון היינו בקלות לא בחמורות
והרמב"ם לא חילק לכן מחנורתא דהרמב"ם מפרש דברי הר"י ז"ל כדפירש הר"ן

ופסק פְּנִיָּה זֶה נִרְאֶה לִי שֶׁהוּא דַעַת הַרְמַב"ם וְנִי בְּזֶה וְדוּק: ת"ר עוֹנוֹת שֶׁהַתְּנִידָה עָלֵיהֶם יוֹם פִּיפּוּר זֶה כּו' רַאב"י אוֹמֵר וְכו' הַרְמַב"ם פ"ב דְּתְשׁוּבָה פֶּסֶק כְּרַאב"י וְכַתֵּב שֵׁם מֶרֶן ז"ל מִשׁוּם דְּמִשְׁנֵתוֹ קֵב וְנָקִי וְכ"כ בַּב"י ס' תר"ז וְקָשָׁה דַבְּפ"ק דְּחֻלְיִין דְּף י"ח תַּנְיָא כְּמָה פְּגִימַת הַמְזַבֵּחַ כּו' רַאב"י כּו' וּפֶסֶק הַרְמַב"ם ספ"ב ה' בֵּית הַבְּחִירָה פְּרָשָׁב"י וְכַתֵּב שֵׁם מֶרֶן וְאֵע"ג דְּקִי"ל מִשְׁנֵת רַאב"י קֵב וְנָקִי אֶפְשָׁר דֵּה"מ בְּמִשְׁנֵה אָבֵל לֹא בְּבְרִיָּתָא עַכ"ל וְלֵע"ד דְּכָלֵל הִלְכְּתָא כְּרַאב"י בְּמִשְׁנֵה הוּא יִתֵּד שְׁלֵא תִּמוּט אָבֵל בְּבְרִיָּתָא יֵשׁ פְּעָמִים דִּהִלְכָה פְּנִיָּה מִשׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיהָ כִּי הָכָא לְעֵנָן וְיָדוּי אוֹ הִיכָא דְּפָסִיק תַּלְמוּדָא הִלְכְּתָא כְּרַאב"י פְּגוּן הֵהִיא דְּאַנוּסַת חֲבֵרוֹ דְּפָרַק הֵבַע"י דְּף ס' דְּאַמְרוּ שֵׁם הִלְכְּתָא כְּרַאב"י וְכ"פ הַרְמַב"ם פ"ט מֵהִלְכוֹת אֶסוּרֵי בִיאַה אָבֵל בְּהָא דְּפָרַק קָמָא דְּחֻלְיִין לְעֵנָן פְּגִימַת מְזַבֵּחַ דְּלֹא פֶּסֶקוּ בְּגִמְרָא הִלְכְּתָא כְּרַאב"י וְגַם אֵין שֵׁם הַכֶּרֶחַ דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיהָ לִית הִלְכְּתָא פְּנִיָּה וְעֵינָן בְּכַה"ג בְּחִדוּשָׁיו עַל הַרְמַב"ם פ"ב מֵהִלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה וְדוּק: אֵלֵא מָה אָנִי מְקַיֵּים כְּכָלֵב שָׁב עַל קִיאוֹ כְּדָא"ר הוּנָא וְכו' מֵהָכָא מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְּהָא דְּרַב הוּנָא הִלְכְּתָא הִיא דְּהָא אוֹקִימָנָא לִיהָ כְּרַאב"י דִּהִלְכְּתָא פְּנִיָּה וּמִפְּאֵן תְּשׁוּבָה לַמ"ש בְּסִפְרָא אֶהֱבַת עוֹלָם דְּף ע"ה ע"ב דְּהָא דְּרַב הוּנָא לֹא אֶתְיָא כְּהִלְכְּתָא יַע"ש: א"ר הוּנָא פִּינָן שְׁעֵבֵר כּו' הַקְּשָׁה בַּס' תַּאֲנָה לְעֵינִים דְּהִיכִי ס"ד דְּמִמֶּשׁ הַתְּרָה וְתִירָץ בַּמ"ש ספ"ק דְּקִדּוּשֵׁין אַמ"ר אֶלְעָאִי אִם רוּאָה אָדָם שִׁיִּצְרוּ מִתְּגַבֵּר עָלָיו יִלְף לְמָקוֹם שְׂאֵין מְפִירִין אוֹתוֹ כּו' וְיַעֲשֶׂה מָה שְׁלֵבוֹ חֶפֶץ וּלְפִרְש"י שִׁיִּעֲבֹר עֲבִירָה מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁהִיָּה הוֹלֵף זֶה הִיָּה סְבוּר הַמְקַשָּׁן בַּמ"ש הַתְּרָה לוֹ וְנִאֲפִילוּ הָכִי פְּרִיָּה הַתְּרָה לוֹ ס"ד פְּלוּמֵר זֶה לֹא אֶפְשָׁר דְּפִי דְּרַב הוּנָא הָנִי כְּדָר' אֶלְעָאִי דַּא"כ הִיל"ל הַתְּרָה לוֹ שִׁילָף לְמָקוֹם שְׂאֵין מְפִירִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׂאָמֵר ר"א אֵלֵא וְדָאִי דֵּה"פ נַעֲשִׂית לוֹ כְּהִיָּתֵר עַד פְּאָן לְשׁוּנוֹ.

וְיִרְאֶה מִתּוֹךְ דְּבָרָיו שֶׁכָּתֵב דְּלִפְרִש"י בְּהָא דְּר"א שֶׁר"ל שִׁיִּעֲבֹר מִמֶּשׁ כּו' מִשְׁמַע דִּי"מ דְּר"א אֵינּוּ מִתִּיר לְעֲבֹר עֲבִירָה וְרוּצָה לְרַמּוֹז עַל פִּי ר"ח שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסֶפֶת שֵׁם בְּקִדּוּשֵׁין יַע"ש אָמְנָם א"א לְהַלּוֹם דְּר"ח יִסְבּוֹר דְּלָר' אֶלְעָאִי לְעוֹלָם אֵינּוּ מִתִּיר לְעֲשׂוֹת עֲבִירָה דְּאִם כֵּן מֵאִי פְּרִיָּה עָלֶיהָ דְּר"א שֵׁם בְּקִדּוּשֵׁין וּבַפ"ב דְּחֻלְיָה דְּף י"ו מְדַתְּנָא כָּל שְׁלֵא חָס לְכַבּוֹד קוֹנוֹ רְאוּי לוֹ שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם הֵלֵא ר' אֶלְעָאִי אֵינּוּ מִתִּיר לְעֲשׂוֹת עֲבִירָה וּמֶרֶן מֵהִרִיק"א בְּתְשׁוּבַת דְּף פ"ו ע"ג וּמֵהִרִי"ט בְּחִדוּשָׁיו לְקִדּוּשֵׁין דְּף ל"ז פִּיר' דְּכֻנְתָּא ר"ח בְּפִיר' לְר"א הָכִי הָנִי יַע"ש וְכֵן מְצִאתִי שֶׁפִּירֵשׁ בַּס' רְצוּף אֶהֱבָה ס' קע"ט יַע"ש הָרִי דְּגַם לְפִירוּשׁ ר"ח מִתִּיר ר' אֶלְעָאִי אַחַר כָּל הַמַּעֲשִׂים לְעֲבֹר עֲבִירָה בְּסִתֵּר פִּינָן דְּלֹא נִכְנַע יִצְרוּ עֲדִינָן.

וּמִיָּהוּ רְאִיתִי בְּתוֹס' חֻגִיגָה שֵׁם דְּדָחוּ דְּבָרֵי ר"ח מִפְּחַ מֵאִי דְּפְרִיָּה עָלֶיהָ דְּר"א מְדַתְּנָא כָּל שְׁלֵא חָס כּו' מִשְׁמַע דְּהַתּוֹ' הֵם מְבִינִים דְּר"ח ס"ל דְּרַבֵּי אֶלְעָאִי אֵינּוּ מִתִּיר לְעֲשׂוֹת עֲבִירָה אַחַר כָּל הַמַּעֲשִׂי' וּבְאַמַּת דְּנִכּוֹן לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי ר"ח כְּדָפִי' מֶרֶן וּמֵהִרִי"ט כִּי הִיכִי דְּלֹא תִקְשִׁי לִיהָ מִדְּפְרִיָּה עָלֶיהָ דְּר"א וְעֵינָן בַּס' עֲצָמוֹת יוֹסֵף דְּף ס"ט וְדוּק.

עוֹד הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' פ"ב דְּחֻגִיגָה עַל פִּירוּשׁ ר"ח מֵהָא דְּאַמְרוּ פ' אֵלוּ מְגַלְחִין דְּף י"ז גְּבִי הֵהוּא צוּרְבָא מְרַבְּנָן דְּסָנוּ שְׁוּמְעָנִיהָ וּמִית כּו' מ"ט דְּעֵבֵד כְּר"א וְיִרְאֶה דְּכֻנְתָּא הַקְּוִשָׁא הוּא מִשׁוּם דְּהֵם מְפָרְשִׁים מ"ט קְבִלוּהוּ בְּמַעֲרָתָא דְּדִינֵי מִשׁוּם דְּעֵבֵד כְּר"א פְּלוּמֵר דְּאוֹתוֹ צ"מ הִלְף לְמָקוֹם שְׂאֵין מְפִירִין בּוֹ וְעָשָׂה שֵׁם עֲבִירָה וּלְפִי הַפִּירוּשׁ שֶׁהֵם הִבִּינוּ בְּדְבָרֵי ר"ח דְּר"א אֵינּוּ מִתִּיר לְעֲשׂוֹת עֲבִירָה אִפִּי אַחַר כָּל הַמַּעֲשִׂים וְדָאִי קָשָׁה עָלָיו מַמ"ש דְּקִבְלוּ

דַּעֲבַד כּוּ"א אָמְנָם לְפִי הֶרְבָּנִים הַנּוֹז' ל"ק מִיָּדִי וּמִיְהוּ אַף לְפִי שֵׁיטַת הַתּוֹסֶפֶת יֵשׁ לְתַרְזֵן דּוּר"ח גְּרִיס מ"ט דַּעֲבַר אֲדוּר"א כְּלוֹמַר מ"ט לֹא קִבְלוּהָ חֲסִידֵי מְשׁוּם דַּעֲבַר אֲדוּר' אֲלֵעָא וְלֹא הִלֵּךְ לְמָקוֹם שְׂאִין מְכִירִין בּוֹ לְהַכְנִיעַ יִצְרוּ שְׂאֵם הָיָה עוֹשֶׂה כֵּן בְּנֻדָּאֵי לֹא הָיָה חוֹטֵא וְעֵינָן בְּתוֹס' פ' אֵלּוּ מְגַלְחִין וְתַמְצָא שָׁם גִּל' זֹו וְדוּק: א"ר יְנָאֵי אָמַר מְשֶׁה לְפָנָי הַקַּב"ה רַב"שׁ ע כו' וּפִי רַש"י מְשַׁל לְאָדָם שְׁהֵי לּוֹ בֶּן נֶאֱהָ כו' גַּם פ' כִּי תִשָּׂא הַבֵּיא רַש"י ו"ל אֲגָדָה זֹו וְהַמְשַׁל הֵיזָה.

וּבְבִרְכוּ' דָּף נ"ב מֵיִתִּי תִלְמוּדָא אֲגָדָה זֹו וּמְבִיא שָׁם ג' מְשָׁלִים יַע"ש וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק לְמָה תַּפְס רַש"י בְּמְשַׁל אָדָם שְׂיֵשׁ לּוֹ בֶּן כו' טְפִי מְשַׁאָר מְשָׁלִים י"ל דְּשַׁאָר מְשָׁלִים שְׂיִיכִי אִם הָיָה דְבָרֵי ה' אִזְ שְׂיִיךְ מְשַׁל דְּפָרָה מִי גֶרֶם לָהּ שְׁתַּהֲא מְבַעֲטַת כִּי כְּרַשִּׁינָן כו' וּמְשַׁל זֶה יִתְיַשֵּׁב עַל פ' הוֹשַׁע י"ג בְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׁבְּעוּ שְׁבַעוּ וַיִּרְם לָבָם עַל כֵּן שְׁכַחוּנֵי גַם מְשַׁל אִין אָרִי נוֹהֵם וְכו' שְׂיִיךְ שְׁפִיר ע"פ וְרָם לְבָבָהּ וְשִׁכַּחַת אֶת ה' אֲבָל כְּשִׁמְשָׁה בָּא לְפָנָיִס הַקַּב"ה בָּאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב אִין שְׂיִיךְ אֲלָא מְשַׁל לְאָדָם שְׁהֵי לּוֹ בֶּן נֶאֱהָ וּכְשִׁבָּא מְשֶׁה לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הָעַגְל וּא"ל וְנִדִי זָהָב אִין שְׂיִיךְ מְשַׁל לְאָדָם כו' דָּא"כ אִין זֹו תוֹכַחַה שֶׁל כְּלוּם אֲלָא צ"ל מְשַׁל אִין אָרִי נוֹהֵם וְכו' דְּמוֹכִיחַ אוֹתָם דְּבִטּוּבָה שְׁהַשְׁפִּיעַ לָהֶם הַקַּב"ה חֲטָאוּ וְהִשְׁתָּא א"ש לְמָה אֲצַטְרִיךְ תִּלְמוּדָא שָׁם לוֹמַר ג' מְשָׁלִים דְּכָל מְשַׁל אֲצַטְרִיךְ לְהַבִּין פ' א' וּר' יְנָאֵי דְּאִיגְרִי בַּפ' וְנִדִי זָהָב אָמַר שָׁם מְשַׁל דְּאִין אָרִי נוֹהֵם וְכו' דְּאִין מְתִינְשִׁב כִּי אִם בְּמְשַׁל זֶה אֲבָל הֵכָא דְּאִיגְרִי ע"פ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב אָמַר רַש"י מְשַׁל הַשְׂיִיךְ וְהוּא מְשַׁל לְאָדָם כו' וּמְשַׁמַּע מְהֵכָא דְּהַעֲנוֹשֶׁר הוּא רַע לְאָדָם וְכֵן אָמְרוּ בַּפ' ק דְּחַגִּיגָה עַל מַש"ה בִּישְׁעֵיהָ הֵנָּה צְרַפְתִּיךְ וְלֹא בְּכֶסֶף מְלַמֵּד שְׁחֹזר הַקַּב"ה עַל כָּל מַדּוֹת טוֹבוֹת וְלֹא מְצָא מַדָּה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל אֲלָא עֲנִיּוֹת וְכֵן אָמְרוּ בַּמ"ר פ' שְׁמִינִי וּפַר' בְּחַקְתִּי וּק' דְּאָמְרִי בְּעֻלְמָא עֲנִיּוֹת לֹא הִנִּיחָה מַדָּה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל וְהַגַּם שְׂאִינֵי זוֹכְרֵי הֵיכָא אֲתַמַּר מ"מ הָךְ מְאָמַר הוּא שְׁגוּר בְּפִינוּ.

וַיֵּשׁ לְיִישֵׁב דְּעוֹנֶשֶׁר גְּדוֹל הוּא רַע שְׁמַתוּךְ הָעוֹנֶשֶׁר הַגְּדוֹל רַוב בְּנֵי אָדָם מְבַעֲטִים גַּם תַּכְלִית הָעֲנִיּוֹת וְהַדְּלוֹת הוּא רַע שְׁמַתוּךְ כְּךָ חוֹטְאִים בְּגִזְל וּגְנִיבָה וְכַמ"ש בְּמְשָׁלֵי סִי' ל' שְׁתִּים שְׂאֵלְתִי מֵאֲתָךְ רִישׁ נְעוֹנֶשֶׁר אֵל תַּתֵּן כו' וּכְבָר שְׂאֵלוּ בַּמ"ר פ' אַחֲרֵי מוֹת פ' כ"ב אִיזוּ הִיא הַקְּשָׁה וְאָמְרוּ דְּהַעֲנִיּוֹת הִיא הַיּוֹתֵר קְשָׁה דְּמְבִיאָה לִידֵי חִילוֹל ה' יַע"ש: שְׁנֵי פְּרָנְסִים טוֹבִים כו' מְשַׁל דְּמְשֶׁה כו' א' קַלְקֵלָה כו' פִּרְש"י זָנְתָה וְהִתְרוּ בָּהּ לְמַלְקוֹת ר"ל שְׁמַלְקוֹת שְׁלָה מְדַאֲוִרִיָּתָא שְׁעַבְרָה עַל לָאו דְּזָנוּת אֲבָל מִי שְׂאֲכֵלְהַפְּגִי שְׁבִיעִית אִין לָאו דְּאֲוִרִיָּתָא וּמַלְקוֹת דְּאֲוִרִיָּתָא אֲלָא מַכַּת מְרָדוֹת וּכְבָר בִּיאַר רַש"י וְהַרִיב"ש בְּתִשׁוּ' סִי' פ"ז דְּאִיסוּר אֲכִילַת פְּגִי שְׁבִיעִית הוּא מְפָנִי שְׂאוּכְלָן בְּנֶסֶר וְרַחֲמָנָא אָמַר לְאֲכֵלָהּ וְלֹא לְהַפְסֵד וּמ"מ צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי מַה טַעַם לְדַמּוֹת חֲטָא מְשֶׁה שְׂאָמַר שְׁמַעוּ נָא לְפָנָי שְׁבִיעִית י"ל דְּתוֹכַחַת אִינוּ רְאוּי לַעֲשׂוֹתוּ אֲלָא בְּשַׁעַת מִיתָה כַּמ"ש רַש"י ר"פ דְּבָרִים וְכֵן עָשׂוּ יַעֲקֹב וַיְהוֹשֻׁעַ וּשְׁמוּאֵל וְדוֹד יַע"ש וּמְשֶׁה אָמַר בְּמְשֻׁנָה תוֹרָה מְמָרִים הֵייתֶם וְלֹא נַעֲנַשׁ דְּהֵיזָה תוֹכַחַת בְּזַמְנוֹ סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ אֲבָל מַה שְׂאָמַר שְׁמַעוּ נָא הַמְּוֹרִים שְׁלֹא הִי סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ דְּיָמָה לְאֲכִילַת פְּגִי שְׁבִיעִית וְקָרוֹב לְזָה מְצָאֵתִי בִּיפָה תוֹאֵר דְּוִיקְרָא פ' אָמֹר דַּק"פ ע"ב וּמָא זֶה הַבֵּיאוּ הַמ"ר פ' אָמֹר וּפ' חַקַּת יַע"ש: מְפָרְסְמִין אֶת הַחֲנֻפִים מְפָנִי חִילוֹל ה' כו' פִּירַש"י וּבְשׁוֹב צְדִיק מְצַדְקָתוֹ סִיפִיָּה דַּקְרָא וְנִתְמִי מְכָשׁוֹל לְפָנָיו.

וק' מה בא ללמדנו י"ל דבא לאפוקי שלא נאמר דרישיה דקרא הוא ובשוב צדיק מצדקתו פלומר דתוקא על הראשונות הקב"ה ימציא לו חטא וזש"א ועשה עול ונתתי מכשול לפניו ונמצא דסיפיה דקרא מתחיל מועשה עול לזה בא רש"י ולימד לנו דסיפיה דקרא מתחיל מונתתי מכשול וטעמו משום דעול משמע מזיד ומכשול משמע שוגג והקב"ה אינו ממציא לאדם חטא מזיד אלא חטא שוגג והיינו כמו שכתב מהר"ם אלשי"ך ריש פ'רשת ויקרא דשוגג אינו בא לידי אדם צדיק משום דאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים אף מי שעשה עון מזיד מכאן והלאה יבא לידו חטא שוגג וזה ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול דהיינו עון מזיד אמר הפתוב בסיפיה דקרא דהקב"ה יפרסמו ע"י כי ונתתי מכשול דהיינו שוגג כדי שיפשוטו עליו ויפירו את מעשיו תחטא עון במזיד ועשה עול ודו"ק.

תשובת המוהלטין מעפכת הפורענות נאפילו לאחר שנתחם גזר דינם וצריך לומר דאתיא כר"י דאמר בר"ה דף ח"י יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין ודו"ק: שלנות רשעים סופה תקלה פלומר כדאשכחן בדור המבול כמ"ש בפרק חלק דף ק"ח ת"ר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה כו' ודו"ק: והרבנות מקברת את בעליה פי' רש"י שזאמר וימת יוסף כו' עיין דרשא זו פ' הרוואה דף נ"ד גם רפ"ח דפסחים אומר ר"י אוי לה לרבנות שמקברת בעליה יע"ש ודו"ק: רב פי הנה נפיק לדינא כו' ופי' רש"י לישא עונש חטא שמא ישגה בדין כו' וכן פי' גבי הלנאי שתהא ביאה פיצאה בלא חטא וקשה דאמרין בסנהדרין דף ו' ע"ב שמא יאמר הדיין מה לי בצער הנה ת"ל עמכם כו' אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ופי' בחדושי מהר"ש פ"ק דסנהדרין דף פ"ב ברעות נפשאי לקטלא שהיה ירא שירדפנו חוק הסניב ואמר וריקן לביתיא עייל דאסור לקבל שקר מן הדין ואמר הלנאי שתהא ביאה פיצאה ר"ל שיהיה ביאתי לביתי ריקן פיצאה ולא אפסיד גם מפסי דדיין שטעה בשקול הדעת חייב לשלם מביתו ואע"ג דרב נטל רשות ומנמחה הנה ואינו משלם לא החזיק עצמו במנמחה גם לפטור עצמו משום נטילת רשות כיון דמדינא חייב ודו"ק: דף פ"ז ע"א פי הנה חזי כו' אמר אם יעלה לשמים שיאו פי' רש"י וכל זה אמר שלא תזוז דעתו עליו ונראה לי דטעמא משום דאמר ר' פ"ו דפסחים דף ס"ו פל המתייהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת כדאשכחן בהלל גם בירושלמי פרק מצנות חליצה ובמ"ר פ' וישלח מייתו עובדא דלוי בר סיסי יע"ש ודו"ק: רב זוטרא פי הו' מכתפי ליה כו' פי לא לעולם חוסן וכו' פר' זה היה אומר שלא תאמר כיון דזקן מופלג היה למה היה מטריח עצמו שיוליכוהו לביה"מ בשבתא דרגלא דהיינו ל' יום קודם הרגל דהו' שואלים בה' הרגל והיה אומר פי טעם הליכתו משום דכתיב פי לא לעולם חוסן דכונת הפתוב על הרב הממונה על הצבור שיזהר להרביץ תורה בעוד יכולת בידו שאם לא עכשיו אימתי וזהו פי לא לעולם חוסן פלומר החזק והפח להרביץ תורה ולכן כל מה שיוכל אדם להשתדל להרביץ תורה יעשה ועיין בפי' רש"י משלי סי' כ"ז ודו"ק: שאת פני רשע לא טוב להטות צדיק במשפט דריש תיבת טוב למעלה שאת פני רשע לא טוב ולמטה וטוב הוא להטות צדיק במשפט וכן פירש"י משלי סי' ח"י: טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים כו' וכן אמרו בפ"ה דשבת בשם רשב"א.

אף ק' ממה שאמרו פ"ק דר"ה ופרק קמא דקדושין ופ"ק דסוטה על מה שאמר משה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום מה ת"ל היום כו' ללמדך כו' י"ל דלעולם פחתו למשה ואהרן כמה שנים מיהו מתו ביום שנולדו משום דהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים דומה למ"ש בשבעה באדר נולד ובשבעה באדר מת אי נמי הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים אותם שני דורות שנגזרו עליו בשעת לידה מיהו ה"ה ראוי משה ואהרן שיוסיפו להם כמה שנים ואלו לא חטאו לא הגיע זמנם ליפטר דה"ה הקב"ה רוצה להוסיף על שנותיהם ובשביל שחטאו לא הוסיף ודו"ק: כמה בנים היו לאהרן כו' אלא שעמד להם זכות אביהם.

ק' דהכתיב בפרשת עקב ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ופי' רש"י זה פילוי בנים כו' והועילה תפלתו כו' הרי דעונש בני אהרן ה"ה גם על מה שעשה אהרן העגל ותפלת משה הצילם וה"ק הכא שזכות אביהם הצילם י"ל דתפלת משה היתה שיעשה הקב"ה בשביל אהרן וזהו תיבת גם דכתיב ואתפלל גם בעד אהרן ר"ל שהתפלל שגם בזכות אהרן ינצלו בניו והועילה תפלתו.

וא"ת הא אמרי' בפרק חלק דף ק"ד ע"א אבא לא מזכה ברא, י"ל שאני הכא דעיקר עונש נדב ואביהוא ה"ה על חטא אביהם אהרן שעשה העגל ע"כ זכות אהרן הצילם א"נ הא דאמרינן אבא לא מזכה ברא היינו בלא תפלה וכן תירצו התוס' פ"ק דסוטה דף י' גבי דוד שהביא לאבשלום לעוה"ב ע"י תפלה יע"ש ודו"ק: הרבה בנים היו לכנען כו' סמיכה זו של טבי לא ידענא דהרי עבד ה"ה עד יום מותו פדתנן פ"ב דברכות וכשמת טבי עבדו כו' י"ל דהסמכה היא שנקרא פשר פדתנן התם פשר ה"ה גם פ"ב דסוטה מצינו שנקרא ת"ח ע"ש במשנה וכתב התוס' שם בשם הירושלמי דה"ה מניח תפילין יע"ש ודו"ק: כל המזכה הרבים אין חטא בא ע"י כו' במס' יבמות דף ק"ט ע"ב כתבו התוס' ד"ה מהו דתימא אית ליה תימיה דאמרי' פרק בתרא דיומא כו' וע"ק לר"י הרי אחר כו' יע"ש ויש לעמוד אמאי הוצרכו להקשות מפח ה"ה דיומא ונהלא זו היא משנה אבות פ"ה ויראה דמתני' לא קשיא דהו"א דמזכה את הרבים היינו לכל ישראל פדתני סיפא משה זכה וזיכה את הרבים אבל מי שמזכה ליחיד או יחידים חטא בא ע"י ובכן לא הנה קשה מידי דביבמות לא איירי במי שלמד תורה לכל ישראל אלא ליחיד או יחידים וכן ה"ה דאחר ל"ק מידי אף מפח הא דיומא דמפרש טעמא הרב בגיהנם ותלמידו בג"ע דהיינו תלמיד יחיד והכי משמע מהאי דמוכח לה מדכתיב פי לא תעזוב נפשי לשאול פלומר לא תעזוב לבא לידי עבירה שאלך לשאול כדי שלא תתן את חסידך שהוא תלמידי לראות שחת שיצטרך לבא לגיהנם להצילני משם וכן נמי משמע ממ"ש בסיפא וכל המחטיא את הרבים ואמרינן טעמא שלא י"הא הוא בג"ע ותלמידו בגיהנם שנא' אדם עשוק כו' אלמא דמשום נפש א' הוא עשוק באופן דמפח הא דיומא שמעינן דמזכה את הרבים לאו היינו כל ישראל אלא אפי' מזכה לב' או ג' מקרי רבים פה"ה דתנן בגיטין פ' ג' דר' שידעו בו רבים וכן הנזדר ע"ד רבים וכן חטאת גזולה שלא נודעה לרבים דה"ה פוליהו הו"ב או ג' וכיון שכן פרכי שפיר התוס'.

והשתא ניקח מאי דמקשו המפרשים במתני' דאבות דברי שא תני אין חטא בא על ידו ובסיפא תני משה זכה וזיפה את הרבים זכות הרבים תלוי בו דרבים דרישא הוו יחידים ורבים דסיפא הוו כל ישראל.

עוד אפשר לומר דמתני' דאבות לא הנה ק"ל לתוס' משם דהיינו מפרשים כדפי' בס' מדרש שמואל המזפה את הרבים אין חטא בא ע"י הוא בדרה טבע דיבוש ויכלם לחטוא משום דיאמרו ראו האיש המדריך לארץ ולדרים עליה איך הוא חוטא ומתני' איירי בטבעו של עולם ברוב בני אדם אבל לעולם יש יחידים דלא יבושו ויפלטו ואף על גב דמזפים הרבים הם חוטאים אבל פיון דפירוש תלמודא דטעמא הוי משום סייעתא דשמיא כדמוכח לה מקרא דלא תעזוב שלא יאמר כו' פרכי שפיר התוס' ועיין ברצוף אהבה סי' קע"ג ובדרשות מהרי"ט דף רל"ד ע"ב ודו"ק: אהטא ויה"כ מכפר כו' לימא מתני' דלא כר' כו' אפי' תימא ר' אגב שאני וכהו יוכי מש"ה בפ' אמור וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יוה"כ הוא גם בפ' אהרי מות וכל מלאכה כו' כי ביום הזה כו' פלומר לא תעשה מלאכה על סמך דיוה"כ מכפר לשאינם שבים דאגב שאני ודו"ק: עבירות שב"א למקום כו' א"ה אימא סיפא כו' איפא למידק מאי פריה א"ה אימא סיפ' דמשמע דלפי' דקס"ד דפילול הוא ל' פיוס ואלהים קדש הוא ניקח ונהיכי הו"ל מ"ש ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו וזה פיון דבשב בתשובה איירי ודאי דנמחל לו ותו אמאי במסקנא הוצרך לפ' סיפ' דקרא ונהלא סיפ' דקרא ל"ה ק"ל אלא למאי דתריץ דאלהים דיינא ועי' בס' מאור עינים ותאנה לעינים באריכות ונראה דר' יוסף מפרש מ"ש המשנה עבירות שפין אדם לחבירו כו' עד שיירצה את חבירו ר"ל עד שישאל מחילה מקברו פעם א' וב' וג' ולא סגי לי אפי' ששב בתשובה ושאל פעם א' מחילה מחבירו אפ"ה אין מתכפר לו עד שיירצה את חבירו פלומר שיעשה כל טעדי עד שיירצהו ויאמר לו מחול לך אז הקב"ה מוחל לו ביוה"כ וזהו משמעות המשנה שאמרה עד שיירצה את חבירו פלומר דלא סגי לו אלא פשיכפר לו חבירו וישאר מרוצה מחבירו ואהא פריה מדכתוב אם יחטא איש לאיש וקס"ד דהכי פירושו אם יחטא איש לאיש ושאל ממנו מחילה אע"ג דחבירו לא מחל לו הקב"ה מפללו ומפייסו ומכפר לו ואם לה' יחטא איש ושאל ממנו מחיל' ואעפ"כ לא ישאר הב"ה מפייס בתשובה גרידא דהיא עבירה חמורה מי יתפלל לו פלומר מי יכפר עליו זולת ה' ולפירוש זה הנה ק"ל על מתני' דאמרה דצריך לרצות את חבירו פלומר שצריך שיהיה חבירו מפייס ומרוצה ולא סגי בלאו הכי ומדכתוב אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים משמע דבעבירות שפין אדם לחבירו פיון דשאל ממנו מחילה אע"ג דלא נתפייס חבירו הקב"ה יכפר לו וזה הוא ופללו אלהים דדריש פללו לשון פיוס ואלהים קדש ר"ל דהקב"ה יכפר עליו אע"ג דלא פכפר לו חבירו ומשני מאן אלהים דיינא ומסתמא פללו הוא לשון משפט וקרא ה"ק אם יחטא איש לאיש הדיין ישפוט ביניהם ואהא פריה אימא סיפא ואם לה' יחטא מי יתפלל לו ופירש"י וכי אין שלוחים הרבה למקום ליפרע ממנו וקשה אמאי לא פריה גדולה מזו דהכי אפשר לומר דאמר עלילבניו אם לה' יחטא איש מי ישפטנו בשביל המקום ונהלא הוא בא להוכיח ואומר להם אם יחטא האדם אין לו מי שישפטנו ותו' ק' ודקארי לה מאי קארי לה איך ס"ד הך פי' שאין לו הבנה בסיפא דקרא י"ל דה"ק קרא אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים פלומר החוטא סומך דהדיין ישפוט ביניהם ולא יעניש אותו יותר מכדי רשעתו משא"כ

אם לא הדיין שופט אלא הנה הדין והנעלב ינקום נקמתו הי"ל לחוש לחוטא שמה יענישהו יותר מכדי רשעתו אבל פינו הדיין שופט ביניהם סומך החוטא על זה הדיין ישפוט ביניהם אבל אם לה' יחטא איש מי יתפלל לו מי ישפטנו בשביל המקום הקב"ה הוא השופט וינקום נקמתו ממנו לפי שקול אל דעות כמה נזיקין גרם לו לעולם באותו חטא והמקשה דחה ה' פירושא דאלהים דייןא ופלול לשון משפט משום דה"ק ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו דמשמע קצת דאין מי שישפטנו בשביל המקום והלא הרבה שלוחים למקום להפריע ממנו ולכן מסיק דהק"ק אם יחטא כו' ופללו פלומר דשאל מחילה לחבירו ופיסו וא"ל מחול לה ופללו חוזר לאיש החוטא דמפיס לנעלב עד שנאמר מפניס ומלבד שפניס חבירו עדיין נשאר חטא קל וצריף שהאלהים ימחול לו ויתודה לפני ה' על מה שחטא לחבירו וזהו ופללו אלהים ותיבת ופללו נדרשת למעלה ולמטה כדפרישית ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו פלומר אם לה' יחטא וישוב בתשובה ויכפר לו ה' קצת להקל מעליו העונשים לעשות זדונות פשגות מי יוכל לפייסו שימחוק החטא לגמרי ולא די שלא יענישהו אלא יתן לשב טובה ואריכות ימים אין דבר זה תלוי באחרים אפי' האב על הבן דקי"ל אבא לא מזכה ברא ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומ"ט דע"י זה נשאר הקב"ה מפניס לגמרי לתת טובה ואריכות ימים ואפשר דלזה פינו רש"י במ"ש כה הנה עלי הפהן מוכיח את בניו שישובו מרעתם פלומר דעלי הנה מוכיח לבניו שלא יסמכו עליו שיתפלל בעדם כי אין הדבר תלוי בו אלא הדבר תלוי שיעשו תשובה ומע"ט ועוד אפשר דכינו רש"י דלפירוש' קמא דאמר המקשה מעיקרא דמקרא משמע דא"צ לרצות את חבירו הוא דחוק פינו דעלי בא להוכיח את בניו שהיו חוטאים גם בחטא שב"א לחבירו איך הנה א"ל קולא זו דאם יחטא איש לאיש א"צ לרצות את חבירו אלא אלהים ימחול לו וכ"ש לפי התרצון דמשני אלהים דייןא דקשיא דלא הוי תוכחת אבל לתירוץ המסקנא דמפרש אם יחטא איש לאיש צריף לרצות את חבירו ולא סגי בלאו הכי א"ש דכה הנה עלי הפהן מוכיח את בניו שישובו מרעתם מב' רעות שהיו בידם מחטא שפין אדם לחבירו ומחטא שפין אדם למקום ודו"ק והר"ב פלי יקר דף קנ"ג פתב בזה באריכות והקשה על מ"ש רש"י בפ' הכתוב ופללו לשון משפט כמו ונתן בפלילים אלהים דיין דזה הוא פי' תמוה דלא כמסקנא דגמרא ומתוך מ"ש לעיל לתת סברא לתרצון דמשני מאן אלהים דייןא וישבתי הפ' לפי שיטתו א"ש ואף על גב דהקשו עליו וחוזר לפרש פי' אחר בפסוק לפי שיטת המקשה השיבו תירוץ אחר ותי' א' לא נדחה מפל וכל דהא לא גרסי' אלא בגמרא דידן אלמא דתי' א' לא נדחה לגמרי ולכה הביאו רש"י בפתוב ויש פנים ליישבו כדפרישית ודו"ק: א"ר יצחק כל המקניט את חבירו כו'.

וק"ק למה הזכיר מקניט לחבירו גבי ערבות ונראה דהכתוב בא לרמוז מ"ש בפ' הזהב דף נ"ח ג' וקלה אונאת דברים מאונאת ממון ולכן אמר דבעינין הממון הפייס הוא בנקל פשיטנו לו פסת יד אבל פשחרף לחבירו והקניטו בדברים לא סגי ליה פשישאל ממנו מחילה אלא צריף להרבות עליו רעים ומ"ש אפי' בדברים לאו למימרא דדברים קילי מממון אלא ה"ק ל"מ אם הקניט לחבירו ע"י שחבל בו אלא אפילו לא חבל בו והקניטו בדברים צריף לפייסו ולהרבות עליו רעים כדכתיב ורהב ריעה והאי ריעה מלא יו"ד כדפי' רש"י לרמוז שפייסנו בג' שורות של בני אדם משלשה שלשה ועמו הרי יו"ד ומשמע דסדר שאלת המחילה כה הוא דבתחלה ילף הוא לבדו לפייס חבירו ואם לא רצה

להתפייס מביא לו שלשה בני אדם לחלות פניו שימחול לו ואם לא נתרצה מביא לו ב' וג' וכ"נ מדברי הרמב"ם פ"ב דהלכות תשובה אבל מדברי הטור סי' תר"ז נראה דמיד בפעם הא' יוליה עמו ג' בני אדם יע"ש וכ"נ מריהטא דגמרא דאמר וצריה לפייסו בג' שורות כו' המבקש מחיל' מתברו אל יבקש ממנו יותר מג"פ ואלו להרמב"ם ד"פ הוי וצ"ל לדעת הרמב"ם דג"פ הם ע"י אחרים ודו"ק: כל המבקש מחיל' מתברו אל יבקש יותר מג"פ כו' וק' מנ"ל דלא יבקש יותר ונראה דנפקא ליה מדכתיב אנא שא נא פשע אחיה הרי א' וחסאתם הרי ב' פי רעה גמלוה הרי ג' ועתה שא נא פלומר אחרי ששאלנו ממה מחילה ג"פ ועתה שא נא פי אין יכולין לבקש מחילה יותר מג"פ ודוק ואם מת מביא י' ומעמידן על קברו כו' הא דצריה לילה על קברו היינו פשטא עמו בחייו דחל עליו החיוב בחייו ללכת אליו ואע"פ שמת הנעלב לא פקע ממנו חיוב זה אבל פשחירף אותו לאחר מיתה אז סגי ליה שישאל ממנו מחילה במקום שחרפוהו וכ"נ מדקדוק לשון הרמב"ם פ"ב דה' תשובה גם הש"ג פ' הנהב דף צ"ג האריה בזה יע"ש: רב הו"ל מלתא בהדיא שהוא טבחה וכו' לפי האמת דהטבח הוא שחטא וזלזל לרב ק' איה הנה הולך רב לפייסו לטבח ותו דהטבח עצמו איה העיז פניו לומר לרב זיל לית לי מלתא בהדיה דמשמע דרב הוא שחטא לטבח ולכן יראה דהאמת הוא דהטבח חטא עם רב מ"מ בשעת מריבה גם רב זלזל לטבח ורב פיון דחזא דלא אתא הטבח בערב יוה"ד לשאול ממנו מחילה אמר ודאי דהטבח סובר פי אני חטאתי לו יותר ממה שהוא חטא לי ולכן הסכים רב ללכת לטבח לפייסו ורב הונא אמר אזיל אפא למקטל גברא יען פי האמת הוא דהטבח חטא עם רב אמנם רב חשש על עצמו שפא הוא החוטא ואזיל לפייסו והטבח א"ל זיל לית לי מלתא בהדיה דעדיין עומד במרדו ודעתו המשוּבש דרב חטא לו ולפי שלא פשפש במעשיו לראות אם הוא החוטא נענש ומת: ע"ב רב שאני פי' רש"י מחמיר על עצמו הנה והרמב"ם פ"ב דתשובה מפרש דרבי חנינא רבו הנה ונראה דטעמו דלא ניתא ליה פי' רש"י משום דמשמעות כל המבקש מחיל' מתברו אל יבקש יותר מג' פעמים משמע דאיסורא איפא אם מבקש יותר מג"פ ולכן פירש רב שאני דרבו הנה והל"מ פתב דהרמב"ם גריס רבו שאני והק' הל"מ לדעת הרמב"ם ממ"ש לקמן ור"ח היכי עביד הכי כו' יע"ש ונדחק בתירוץ קושיא זו.

ועוד מקשים דמהו עובדא נראה דרב הנה בא"י י"ג מעלי יומא דכפורי פשהנה ר"ח בר חמא ראש ישיבה כדפי' רש"י ובפ"ק דסנהדרין דף ה' אמרי' פי הנה נחית רב לבבל א"ל ר"ח לר' בן אחותי יורד לבבל יורה יורה כו' אלמא דבחי' ר' נחית רב לבבל ושם נעשה ראש.

ונראה לי דבחי' ר' פד נחית רב לבבל לא הלה לשם להיות ראש ישיבה דהרי רבה בר בר חנא הנה שם ובשביל כבודו דרבה בר בר חנה לא נתן רשות ר' לרב שייתיר בכורות כמ"ש שם בסנהדרין וא"כ ע"כ צ"ל דמה שהלה רב לבבל פי מי ר' הנה לסחורה או לצורה איזה חיתון ואעפ"כ נקט רשותו דמידי היותו שם יוכל להורות ונמצא דרב לא הנה ראש ישיבה בבבל בחי' ר' ובחזרתו הנה מעשה שהקפיד לר"ח בחי' ר' והנה הולך ר' לבבל בכל שנה עם עולי רגלים ובי"ג מעלי יומא דכפורי הנה שואל מחילה מר' חנינא אחר שחיה ר"ח בא"י ולא הנה רוצה למחול ר"ח לרב משום דראה בחלום דזקפיה לרב בדקלא דהוא פי' נשיאות ואם הנה מוחלו הנה ירא ר"ח שיקבע רב דירתו בא"י

וְיָמוֹת ר"ח לְכֵן לֹא רָצָה ר"ח לְמַחֲלוֹ לֹא פָדִי שְׂיִתְיָאֵשׁ רַב מְדִירַת א"י וְיִקְבַּע דִּירְתוֹ בְּבָבֶל וְשֵׁם יַעֲשֶׂה רֹאשׁ וּמ"מ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כְּשֶׁהָיָה בָּא רַב לֹא"י עִם עוֹלֵי רְגֵלִים הָיָה שׂוֹאֵל מְחִילָה מֵר"ח כָּל זְמַן שֶׁהָיָה חַי וְאֵלּוֹ חֲזָה ר"ח יוֹתֵר הָיָה שׂוֹאֵל מְחִילָה מִמֶּנּוּ רַב דְּרַבּוֹ שְׂאֵנִי וְעַפ"ז נִסְתַּלְקוּ הַשְּׂפִי גּוֹשְׁיּוֹת הַנְּזַפֵּר וְעֵינָיו מ"ש בְּכַה"ג סִימָן תר"ו לְתַרְזַן קו' הַשְּׂנִית: וְהַר"ב הַמְּפָה סִימָן תר"ו פָּתַב וְז"ל וְהַמּוֹחֵל לֹא יִהְיֶה אַכְזָרִי מִלְּמַחֲלוֹ וְאִם לֹא שְׂמִכְוִין לְטוֹבַת מְבַקֵּשׁ מְחִילָה גְּמָרָא בְּיוֹמָא עַכ"ל מִשְׁמַע דְּהוּא מְפָרֵשׁ דְּמָה שְׂלֹא מְחַל ר"ח לְרַב הָיָה בְּעֵבוֹר טוֹבַת רַב פָּדִי שְׂיִלְהָ וְיַעֲשֶׂה רֹאשׁ בְּבָבֶל וּמִפְּנֵי רָש"י לֹא מִשְׁמַע הָכִי אֱלָא ר"ח לֹא מְחַל לְרַב לְטוֹבָתוֹ שֶׁל ר"ח דָּאֵם הָיָה מוֹחֵל לוֹ הָיָה נִשְׂאָר בֵּא"י וְהָיָה מַת ר"ח פָּדִי שְׂיַעֲשֶׂה רַב רֹאשׁ וְיִרְאֶה דְּלַמּוֹר"ם בְּעַל הַמְּפָה לֹא נִיחָא לִיה פִּרְש"י מִשּׁוּם דְּאֵנָּה פְּרַכְיָנָה וְרַב הִיכִי עֵבִיד הִיכִי וְהָאֵמַר רַבָּא כּו' וְאִם אֵימָא כִּפְרֵש"י דְּמָה שְׂלֹא מְחַל לוֹ הָיָה לְטוֹבָתוֹ שֶׁל ר"ח לֹא מְשַׁנֵּי מִיְדֵי דְּהָרִי אִם מְחַל לוֹ הָיָה לוֹ טוֹבָה לִר"ח דְּמַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו וְהַשְּׂתָא דְּלֹא מְחַל לוֹ לִית לִיה הֵךְ טִיבוּתָא וְהִיכִי שְׂבִיק הֵךְ טִיבוּתָא וּבִקְשׁ לוֹ טוֹבָה אַחֲרַת שְׂלֹא יִדְחָה וְיָמוֹת מְקַמֵּי רַב דְּאֵטוּ בְּשִׁבִיל זֶה לֹא יָמוֹת הָרִי אֶפְשָׁר שְׂיָמוֹת מְחַמַּת שְׂלֹא הַעֲבִירוּ לוֹ פְּשָׁעָיו וְלָכֵן פִּירֵשׁ מוֹר"ם בְּעַל הַמְּפָה דְּכּוֹנֵת תִּירוּצָא דְּגְמָרָא דִּר"ח לֹא מְחַל לְרַב וְנִתְפָּוֶן לְטוֹבַת רַב שְׂיִלְהָ לְבָבֶל וְיַעֲשֶׂה רֹאשׁ יְשִׁיבָה אֲבָל אִם הָיָה מוֹחֵל לוֹ ר"ח הָנֹה רַב קוֹבַע דִּירְתוֹ בֵּא"י וְלֹא הָיָה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ עַד שְׂיַשְׁלִימוּ יָמֵי נְשִׂיאָוֹתוֹ שֶׁל ר"ח דְּאֵין נְשִׂיאָוֹת נּוֹגַעַת בְּחִבְרָתָהּ כְּמֵלֵא נִימָא וְכֵינָן דְּמָה שְׂלֹא מְחַל לוֹ לֹא נִתְפָּוֶן לְהִיּוֹת אַכְזָרִי וְלֹא לְטוֹבָתוֹ אֱלָא לְטוֹבַת רַב שְׂיִלְהָ לְבָבֶל וְיַעֲשֶׂה רֹאשׁ בְּכַה"ג לֹא אֲבַד ר"ח שְׂכָרוֹ דְּמַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו דְּהָרִי מְחַל לוֹ בְּלֵב וּלְטוֹבַת רַב לֹא פָּרְסָם לוֹ הַמְּחִילָה וְדוּק: אֲמַר רַבָּא כָּל הַמְּעַבֵּי עַל מְדוּתָיו כּו' בַּפ"ק דִּר"ה דִּי"ז וּבַמְּגִלָּה דְּכ"ח נִפְקָא לִי מְדַכ' נוֹשָׂא עֲוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע לְמִי נוֹשָׂא עֲוֹן לְמִי שְׂעוֹבֵר עַל פְּשָׁע וְהַקֵּשׁ בִּס' תְּאֵנָה לְעֵינַיִם דְּמַס' ר"ה דְּהִיכִי דֵּיִיק מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו פִּינּוֹן שְׂנוּשָׂא עֲוֹן פְּתִיב דְּהֵינּוּ פָּחוֹת מִפְּשָׁע וְאִי הָנֹה דְּרִישׁ אֵיפְכָא לְמִי נוֹשָׂא פְּשָׁע לְמִי שְׂנוּשָׂא עֲוֹן חֲבָרוֹ הָנֹה נִיחָא וְתוֹ קֶשֶׁה דְּמַנ"ל דִּיעֲבִירוּ לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו הָא נוֹשָׂא עֲוֹן פְּתִיב דְּהֵינּוּ חַד וְע"ש מַה שְׂתִּירֵץ וְלַע"ד יִרְאֶה דְּקָרָא הָכִי קְאָמַר נוֹשָׂא עֲוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע כְּלוֹמַר לְמִי נוֹשָׂא עֲוֹן לְמִי שְׂעוֹבֵר עַל פְּשָׁע וְקֶשֶׁה דְּכֵינּוֹן דְּזֶה עוֹבֵר עַל פְּשָׁע חֲבָרוֹ לְמָה לֹא יִגְמְלוּהוּ כְּצַדִּיקוֹ לְעֵבֹר לְפִשְׁעוֹ וְהוּי לִיה לְמִימַר נוֹשָׂא פְּשָׁע וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע וְהוּי דְּרִישֵׁינָן לְמִי נוֹשָׂא פְּשָׁע לְמִי שְׂעוֹבֵר עַל פְּשָׁע אֲבָל הַשְּׂתָא דְּכְתִיב נוֹשָׂא עֲוֹן קֶשֶׁה אֲמַאי אֵין גּוֹמְלִין לוֹ כְּפִי מְדָתוֹ לְעֵבֹר עַל פְּשָׁעוֹ וְלָכֵן סוֹבֵר רַבָּא דְּהַק"ק לְמִי שְׂעוֹבֵר עַל פְּשָׁע חֲבָרוֹ לֹא מִיבַעֲיָא דִּיעֲבִירוּ פְּשָׁעָיו אֱלָא גַם עֲוֹנוֹתָיו מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כְּלוֹמַר דְּמַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כָּל פְּשָׁעָיו וְגַם עֲוֹנוֹתָיו וְזֶהוּ לְמִי נוֹשָׂא עֲוֹן וְאֵין צָרִיף לְזַמַּר הַפְּשָׁע לְמִי שְׂעוֹבֵר עַל פְּשָׁע אִם כֵּן מְהֵבָא שְׂמַעֵינָן דְּמַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו וְדו"ק: ת"ר מְצַנֵּת וְיָדוּי עָרַב יוה"ד עִם חֲשִׁיכָה פִּרְש"י לְאַחַר אֲכִילָה מְשַׁקִּיבֵל עֲלֵיו יוה"ד ע"כ וְהַדְּבָר בְּרוּר דְּרָש"י בָּא לְאַפּוּקֵי פִּירוּשׁ הַרְמַב"ן שְׂפָתַי הִרְ"וּבְשָׁמוֹ וּמְרָן הַב"י סִי' תר"ז פָּתַב וְהַעוֹלָם לֹא נִהְיָהוּ כְּהַרְמַב"ן אֲמָנָם פֶּה יְרוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב נוֹהֲגִים שְׂקוּדָם שְׂיִתְפַּלְלוּ עַרְבִית אוֹמְרִים כָּל הַקְּהָל בְּקִשְׁתִּי לָהּ אֵלֵי תְּשׁוּקָתִי שְׂיִישׁ בָּהּ וְיָדוּי לְצִאת י"ח הַרְמַב"ן וְק"ל לְפִירוֹ הַרְמַב"ן דְּפִירֵשׁ דְּצָרִיף שְׂיִתְנַדָּה קוּדָם שְׂיִקְבֵּל עֲלֵיו יוה"ד וְהוּא וְיָדוּי שְׂאֵינּוּ סְמוּךְ לְתַפְלָה וְהִיכָא אֲשַׁכְחֵן שְׂיִתְנַדָּה בְּלִי תַפְלָה וְהִלָּא כָּל הַיְיָדוּיִין שֶׁל יוה"ד הֵם סְמוּכִים לְתַפְלָה.

ולפרש"י ק"ל מ"ש ואע"פ שהתנודה קודם שאכל ושתה מתנודה כו' ופירש רש"י קלקלה של חטא דלמה לי הך טעמא ת"ל דצריף להתנודות בליל יוה"ד דעיקר הוידיוי הוא ביוה"ד וראיתי דהרי"ף וקרא"ש לא גרסי הכי אלא ה"ג ואע"פ שהתנודה קודם שיאכל וישתה צריף שיתנודה אחר שיאכל וישתה ואע"פ שהתנודה ערבית כו' וזו היא גירסא נכונה לפי רש"י וסיעתו ודוק והיכן אומרה יחיד אחר תפלתו וש"ץ אומר באמצע לא מצאתי טעם לשינוי הזה מיחיד לש"ץ ואפשר דביחיד לא תקנו שיתנודה בתוך התפלה שלא יפסיק התפלה א"נ שאם חטא בתפלה מחמת שהתפלל בלא פונה לכה מתנודה אחר התפלה אבל הש"ץ דבא להוציא את שאינו בקי אם היו מתקנים שיתנודה אחר התפלה העם אינם נותנים לב לכונן עם הש"ץ ונמצא דמי שאינו בקי לא יצא י"ח וידיוי לכן תקנו שהש"ץ יתנודה באמצע פנ"ל: אומר בר המרוזי הנה קאימנא קמאי דשמואל כו' פתב הך"ן פתבו הגאונים דמהא שמעינן שחייב אדם לומר הוידיוי מעומד ושהצבור נמי חייבים לאומרה עם הש"ץ עכ"ל ויש להסתפק אם בשאר ימות השנה אם נכנס לב"ה ומצא צבור מתנדין אם חייב לעמוד ולהתנודות עמהן או דלמא לא אתמר הך דינא רק ביו"כ דחייב אדם להתנודות אבל בשאר ימות השנה דאינו חייב לא יצטרף לקום וקרב"ם פ"ב דהלכות תשובה לא הזכיר דצריף להתנודות מעומד ושהצבור חייב לאומרו עם הש"ץ וזוכרני דבספר שכה"ג עמד בכל זה וספרו אינו מצוי פעת בידי יע"ש: מאי געילת שערים כו' ושמואל אומר מה אנו מה חיינו ק"ל לדברי שמואל דאינו מתפלל היאך הכהנים נושאים את פניהם בנעילה הרי ברכת כהנים צריכה שתהא סמוכה לעבוד' ואפשר דבבקשת מה אנו מה חיינו הנה מזכיר בסופה מילי דעבודה ושם היו נושאים את פניהם ודוק: תנאי היא דתנאי יוה"ד וכו' פתב בחדושי הלכות לפי דרך התלמוד בכל מקום משמע דקאמר תנאי היא הך מלתא דמותיב אדשמואל וקא לימא דהא דהא לכ"ע מסיק תיובתא אדשמו' יע"ש ויראה לי ליישב דהך תנאי ה"ק לא תדחה ברייתא קמייתא דשמואל היא יחידא דאני אביא לה ברייתא אחרת דנחלקו בה תנאי ר"מ ונחכמים ומדברי פולם קשיא לשמואל א"נ אשפסון בתלמוד דמותיב בחד ברייתא וחד מברייתא אחרת ופרכינן לאו מי אותביניה משמיינתא ומשנינן דאצטריף תיובתא השנית דאם אולי יתרוץ לברייתא קמייתא הנה מוקשה מהברייתא השנית וזש"א תנאי היא כלו' ונהך תיובתא דמותבינן לשמואל הוא מתנאי משני ברייתות ודוק: א"ר תפלת געילה כו' והא"ר תפלת ערבית רשות.

במסכת ברכות דף כ"ז ע"ב גרסינן תפלת ערבית רג"א חובה רי"א רשות ויש גורסין אומר שמואל הלכה כדברי האומר חובה ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות וזו היא גירסת הרשב"א בחדושי אבן ג' הרי"ף וכן גירסתינו היא אומר אבני הלכה כדברי האו' חובה רבא אומר כדברי האו' רשות יע"ש וג' הרשב"א עיקר מדפרכי' הךא והא"ר וכו' ודוק: תוספות ד"ה והא"ר כו' תימה דאמרי' כו' איכא למיד' דהך דינא דמתפלל שחרית שתיים ר' יוחנן הוא דקאמר לה ומאי פרכי' לרב גברא אגברא קא רמית ויש לומר דכונת הקוש' דקי"ל הלכתא כרב באיסורי ונהך מימרא דר"י מביא אותה התלמוד בסתם משמע דדברי הפל היא וליכא מאן דפליג עליה וא"כ קשה הלכתא אהלכתא ועי"ל דעיקר הקוש' היא מפח מ"ש בס"פ תפלת השחר א"ר ענן א"ר טעה ולא הזכיר ר"ח ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין כו' ונהיה הוא מי' דרב וא"כ ק' דרב אדרב ומיהו לע"ד יר' דגם מההיא ל"ק דרב נקט טעמא רוחא לפי שאין מקדשין וכו' לו' לה אפי'

תימא למ"ד חנוכה אין מחזירין אותו ואצ"ל לדידיה דס"ל דתפלת ערבית רשות: פתבו התוס' ואור"י נהי דרשות היא כו' וכ"כ התוס' וקרא"ש בר"פ תפילת השחר אבל התוס' פ"ק דשבת דף ט' פתבו דאפי' משום מצוה שאינה עוברת יכול לבטלה י"ש וצ"ע: פתבו התו' וכה"ג פי' כו' וק"ל טובא פשאמרו וכ"ת פיון שהתפלל בשאר לילות שונו' לי' חובה משמע דהם רוצי' לנישב דהיה דפ"ק דשבת מייירי באדם שהתפלל ערבית בשאר לילות וכיון שהתפלל בשאר לילות שונו' עליה חובה וק' דא"כ אמאי מפי שרא המייגיה לא מטרחינן ליה הא שונו' עליה חובה ואמאי אצטריכו להקשות למ"ש וכ"ת מפח סוגיא דהקא וקלא סוגיא דפ"ק דשבת ממ"נ קשאי לבה"ג אי מייירי התם בדצלי בשאר לילות אמאי מפי שרא המייגיה לא מטרחינן ליה ותו ק' דמשמע מתוך דבריה דממ"ש האי וכ"ת כו' נולדה להם הקושא מסוגיא דידן וקלא בריש דבריהם פשהביאו דברי בה"ג מיד הי"ל להקשות ואם איתא פדברי בה"ג אמאי לא משני הקא דמייירי בדצלי בשאר לילות דשונו' עליה חובה ויראה דדברי בה"ג הם על מ"ש אין מקדשין חדש בלילה ושם פתב אע"ג דתפלת ערבית רשות פיון דשונו' עליה חובה שפיר דמי והתוס' מסתפקין בפירוש דברי בה"ג ובתחלה הבינו דכונתו הוא זה דכיון דהתפלל ערבית בליל ר"ח שונו' עליה חובה ואע"ג דשונו' עליה חובה באותה הלילה דהתפלל ערבית בליל ר"ח אם לא הנפיר של ר"ח א"צ להחזיר דאין מקדשין את החדש בלילה ולפ"ז ל"ק לבה"ג מסוגיא דידן אמאי לא משני דמ"ש רב תפלת געילה פוטר של ערבית דמייירי דשונו' עליה חובה דהרי באותה הלילה לא התפלל ערבית ומה שהתפלל בשאר לילות לא משני ליה חובה לליל זה שלא התפלל זה הבינו התוס' בתחלה ולכך לא הקשו בתחלה על בה"ג מסו' דידן אלא מסוגיא דפ"ק דשבת אמאי כי לא שרא המייגיה מטרחינן ליה קלא לא התפלל באותה הלילה ולא שונו' עליה חובה וכ"ת דפי' בה"ג ר"ל פיון שהתפלל בשאר לילות שונו' ליה חובה גם בליל זה שלא התפלל ולכך מפי לא שרא המייגיה מטרחינן ליה שיתפלל בליל זה מלבד דיש להקשות דא"כ מפי שרא המייגיה אמאי לא מטרחינן לה יש להקשות עליו מסוגיא דידן דאמאי לא משני דמ"ש רב תפלת געילה כו' מייירי דצלי בשאר לילות שונו' עליה חובה זה נ"ל בכונת התוספת: והרי"ף בפרק תפלת השחר פתב וז"ל וקי"ל כמ"ד תפלת ערבית רשות מיהו ה"מ כו' יע"ש באורכו.

הנה הרי"ף הרפיב ב' התירוצים תירוץ בה"ג ותירוץ ר"י בתירוץ א' ויראה לי משום דכונתו משום דחילוק ר"י לחודה לא סגי ליה משום דאם איתא כר"י דאפי' למ"ד רשות מצוה הוא דאיכא לחוד אמאי אמרי טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים אמאי צריך להתפלל שחרית שתיים קלא ערבית רשות היא וכיון דעבר זמנה עבר אמנם פדאמרינן דאם התפלל ערבית שונו' עליה חובה ניחא דהיה מתוקמא פשהתפלל ערבית ליל שבת וי"ט בטעות ונזכר למחר דצריך להתפלל ב' פיון דשונו' עליה חובה תפלת ערבית של אותה הלילה וזהו חילוק ה"ג לדעתו וחילוק ה"ג לחוד לא סגי דא"כ בפ"ק דשבת אמאי אי לא שרא המייגיה מטרחינן לי' קלא לא התפלל באותה הלילה ולא שונו' עליה חובה לכן אסז גם תירוץ ר"י דאפילו למ"ד רשות מצוה איכא ולכך מטרחינן ליה ומפלל דברי מבואר דלפי דעת הרי"ף לא תקשי אמאי לא משני בסוגיא דידן מ"ש רב תפלת געילה כו' מייירי דשונו' עליה חובה דהתפלל בשאר לילות דתפלת שאר לילות לא משני ליה חובה לליל זה שלא התפלל ערבית ודוקא פשהתפלל בליל זה וטעה אז

הגוי חובה לאותה הלילה לחזור ולהתפלל כהלכה זה נ"ל בכוננת הרי"ף ז"ל ועיין בה"ר יונה ר"פ תפלת השחר דהביא דברי בה"ג וכתב ונ"ל אבל לדעת בה"ג קשה כו' יע"ש ובנדאי דה"ר יונה מפרש דברי בה"ג דאפילו למ"ד תפלת ערבית רשות אם התפלל במקצת לילות נעשה עליו חובה לכל הלילות ומ"מ סגנון קושיתו על בה"ג אינה מחננת בעיני דהקשה דאי מיירי בסוגיא דידן כשקבעה חובה היאך יפטר אותה תפלת נעילה דלא ידעתי מאי קושיא וקלא אפי' למ"ד חובה תירץ התלמוד דתפלת נעילה פוטרת גם מה שהקשה ואם מיירי כשלא קבעה עליו חובה למה צריך שיפטר אותה זהו קושית התלמוד על רב ותירץ לדברי האו' חובה קאמר סוף דבר דברי הר"י בסגנון קו' על בה"ג צ"ע ועיין בחדושי הרשב"א פ' תפלת השחר מ"ש בזה וגם דבריו מגומגמים קצת בעיני ודו"ק: תוספות ד"ה מתפלל שבע מעין ח"י פ' רשב"ם כו' ורש"י פ' כו' יש להתבונן מאי בינייהו יש לומר דלרש"י מפני הטורח ר"ל מפני שצריך לטרוח ולהכין צרכי סעודה ולפי טעם זה מי שיש לו משקתים ובני הבית שטורחים להכין לו צרכי סעודה צריך שיתפלל י"ח אבל לפי רשב"ם הדין שנה לכל אדם אף למי שיש לו משקתים דאין הטעם משום טרחא דהקנת סעודה אלא טעמא הגוי משום דיושב בתענית ונחשיב כיוה"כ והתוספות פרק תפלת השחר דף כ"ה ד"ה ונכללה בהבינו פתבו הטעם מפני טורח צבור מפני התענית ודו"ק: דף פ"ח ע"א תנא פל חייבי טבילות כו' פ' רש"י מן המנחה ולמעלה אין מותר לטבול כו' והאי תנא ס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה היא וק' דא"כ אמאי קתני ברישא פל חייבי טבילות טובלין פדרפן ביוה"כ ומשמע אפי' טמא מת ושרץ דא"צ לטבול לתפלה אפ"ה יכולין לטבול ביוה"כ וראיתי בתוס' פרק פל פתחי דף קכ"א ע"א ובפרק ב' דביצה דף ח"י ע"ב דכתבו דאפי' למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה היא אם ירצה יוכל לטבול כיון דהטבילה אינה רחיצה של תענוג וכן מתבאר מתוספות דהקא ד"ה אי דצלי ולכן מ"ש רש"י מן המנחה ולמעלה אין מותר לטבול הם דברים קשים דמה איסור יש בטבילה כיון דאינה של תענוג.

ותו איך מתנישב רש"י ז"ל רישא דקתני פל חייבי טבילות טובלין פדרפן ביוה"כ ולזה אפשר ליישב דרש"י מפרשה בחייבי טבילות דזב וזבה ונדה ובעל קרי דאינו יכול להתפלל בלא טבילה: רש"י אבל ראה קרי מן המנחה ולמעלה אין מותר לטבול כו' וק"ל מנ"ל לרב לומר הך פירוש דנהי דרבנן סברי דתפלת נעילה בלילה מ"מ נעילה לא תפטור את ערבית דנעילה היא מסיום ה' תפלות דיוה"כ וערבית דמוצאי יוה"כ הוא לחוד ותפלת ב' ותו ק' אימא דמ"ש התנא בעל קרי טובל והולך עד המנחה מיירי בדצלי תפלת נעילה ואח"כ ראה קרי דאינו טובל ביוה"כ משום דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ור' יוסי אומר פל היום פלו משום דס"ל טבילה בזמנה מצוה היא וקו' זו פתובה התוס' פ' פל פתחי דף קכ"א ע"א ד"ה ר"י בר יהודה יע"ש ולע"ד נראה ליישב בכלל א' שפתב מהריב"ל ח"א סי' י"ג דף י"ז ע"ד דמשמע מדברי התוס' פ' האומר שתנא אהד שחולק בפ' על האמורא ויש תנא אחר שסובלים דבריו ב' פירושים יוכל האמורא לומר קים לי כהאי תנא כפי הפי' שהוא מפרש ולא נאמר אין ספק מוציא מידי ודאי יע"ש ונראה לי כי דברי התוספות שרמזו מהריב"ל הם בקדושים דף ס' ד"ה דכ"ע תנאה מיהא הגוי וא"ת מאי מקשא לר' יהודה כו' יע"ש ומהך קושיא שהקשו התוספות הוליד מהריב"ל פללו דאע"ג דרשב"ג פליג ודאי אדר' יהודה כיון דת"ק דרשב"ג סובלים דבריו ב'

פירושים דגיש לפרש דטעמו דת"ק משום דסבר לי ולא לירשי נהוי תיובתא דר' יהודה שאין לו שום תנא להשען עליו ויש לפרש דטעמו דת"ק משום דסבר כר' יהודה אין לעשות תיובתא לר"י דיוכל לומר קים לי דת"ק אתי פנותי ועיין במהריב"ל ח"א דף מ"ח ודון מינה ואוקי באתרין בסוגיא דידן דארף על גב דאיפא תנאי הפך רב מפל מקום פנין דלסברת ת"ק דהך ברייתא דקתני בעל קרי טובל והולך עד המנחה מצונו לפירושי דאתיא כרב דתפלת נעילה פוטרת של ערבית אף על גב דיש לפרש פירוש אחר ולומר דסבירי ליה דאינה פוטרת של ערבית כדפרכינן לעיל לאו פירכא הוי דכללא הוא דמצי האמורא לומר קים לי פהאי תנא פפי הפירוש שאני מפרש בו ודו"ק: תוספות ד"ה אי דצלי כו' דאיפא למימר כו' כתב בחדושי הלכות וז"ל ויש להקשות מאי קא ק"ל מעיקרא דר"י אדר"י דאימא נמי פהאי תירץ דהא דקאמר לעיל כל היום פשהוא רוצה להתפלל ביום כו' ודקאמר הךא עד המנחה ותו לא היינו פשדעתו להתפלל אותה בלילה וי"ל דאין יכול לטבול דקאמר רבי יוסי לא משמע דוקא פשדעתו להתפלל בלילה ועי"ל דסמך המקשה עצמו פנין דע"כ דרבנן אדרבנן בהכי מתרצא א"כ דר"י אדר"י ע"כ לא מתרצא בהכי דאל"כ במאי פליגי עכ"ל ותירוצי ראשון אינו נכון דלא גרסינן בדברי ר"י אינו יכול לטבול אלא ה"ג רי"א מן המנחה ולמעלה א"צ לטבול כמ"ש התוספת פרק כל פתבי דף קכ"א וגם מדברי התוס' דהקא מתבאר דאפי' ל"מ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה היא מ"מ אם ירצה לטבול ליפא איסורא פנין דאינה רחיצה של תענוג ולכן מחנרתא כתי' השני דווקא: גנדמנה לו טבילת מצוה כורף עליו גמי פירש"י להגין עליו משטף המים פלומר שלא יגרם למחוק השם וק"ל איף פי' הך פי' דבפ' כל פתבי אסיקו אדעתיהו דפלוגתא דרבנן ור"י בענין הגמי הוא באיסור גרמת מחיקת השם והקשו ע"ז ואסיקו דהגמי הוא לכסות השם משום דאינו יכול לעמוד בפני ה' ערום יע"ש וצ"ע ועי' בס"פ פירה דווקא: ולענין הלכה בענין טבילה בזמנה הרמב"ם פ"ג דהל' שבייתת עשור פתב כל חייבי טבילות כו' וכתב ה"ה ומרן הב"י ז"ל סימן תקכ"ד דדעת הרמב"ם לפסוק פדעת בה"ג דפסק כמ"ד טבילה בזמנה מצוה.

ואיפא למיזק ממה שכתב הרמב"ם פ"ו מהל' יסודי התורה הנה שם פתוב על בשרו וגנדמנה לו טבילה ש"מ כו' וכתב מרן בכ"מ דפסק כת"ק דרבי יוסי יע"ש וק' איף פוסק הרמב"ם כת"ק דר"י ונהלא ת"ק דר"י ס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה היא כמ"ש בפ' כל פתבי והרמב"ם פוסק כמ"ד טבילה בזמנה מצוה.

וראיתי בל"מ שנתקשה בזה והעלה דס"ל להרמב"ם ז"ל פדעת התוס' דאפילו ל"מ"ד לאו מצוה מותר לטבול ביוה"כ יע"ש ולע"ד נראה דא"א לו דרף זה שיהי הרמב"ם עצמו פתב פ"ג דשבייתת עשור וז"ל מי שראה קרי בזמן הזה דאסור לטבול כו' ולא אמרו וכו' וכבר ביארנו שבטלה תקנה זו עכ"ל ואם איתא דסבירי ליה להרמב"ם ז"ל פדעת התוספת דטבילה אפילו אינה של מצוה שרייא משום דלא הוי רחיצה של תענוג הי"ל להתיר לטבול לבעלי קריין גם בזמן הזה אלא ודאי עכ"ל דפסק כמ"ד טבילה בזמנה מצוה היא ולפיכך שרי לטבול ביוה"כ לחייבי טבילות הא לאו הכי אסור דרחיצה אסורה אפילו שאינה של תענוג וכ"ת הדרא קושלי' לדוכתא י"ל דמ"ש בהלכות יסודי תורה כורף עלי' גמי היינו אם גנדמן לו גמי בנקל ואם לא מצא גמי מסבב בבגדיו וזהו כר"י אבל לרבנן אינו טובל עד שייבקש גמי לכרוף עליו דסבוב בגדיו על ה' או שייניח ידו על

ה' לא סג'י להו לרבנן משום דמשתלי וישקל להו פדאיטא בפרק פל כתבי ודרף זה רמזו
הל"מ בסוף דבריו ודחאו ולע"ד נראה דכל מן דין סמוכו לנא ודרף זה נכון יותר מהדרף
שפטר הל"מ והמענין יבחר ודוק: תוספות ד"ה מפיש חיי רמז לדבר יראה זרע כו'.

ודבריהם צריכים תלמוד מה בא ללמדנו דהרי כתב רש"י סג'י ומסג'י בבנים ובני בנים
שפך הסי' יראה זרע יאריף ימים ובספר רצוף אהבה סי' נ"א כתב בזה באריכות דברים
מתוקים יע"ש ולע"ד נראה דמ"ש רש"י שפך הסי' כו' פוננת דבריו לפי שלעיל אמר
הרואה קרי עונותיו מחולין ופירש"י שם ס"ט הוא יראה זרע יאריף ימים פלומר מן
השמים רצו לבשרו בסי' ע"י ראית הקרי שעונותיו מחולין ועי"ז יאריף ימים ולפי סברא
זו לא בשרוהו מן השמים רק דכינון דראה זרע ביום פיפור עונותיו מחולין ר"ל דיאריף
ימים אבל לא בשרוהו שיהיו לו בנים ובני בנים ורב דימי חולק על זה וסובר דאם לא
באו לבשרו מן השמים אלא על מחילת העון ושיאריף ימים הי"ל להראות לו בתלום סי'
אחר ומהו זה דבשרוהו ע"י קרי אלא דבאו לבשרו על ב' דברים דמפיש חיי וזה שראה
קרי באו לבשרו וגם יקיה סג'י ומסג'י בבנים שפך הוא הסי' שבשרוהו מהשמים יראה
זרע יאריף ימים וכל זה הוא דברי קבלה שיש להם דראית קרי ביוה"כ הוא סי' לדבר
זה שיאריף ימים ויתנו לו בנים ובני בנים ולא נפקא להו ה' סימנא מפת הפתוב דיראה
זרע יאריף ימים דקרא לאו בהכי מיירי אלא אוחזים לשון הפ' כסי' הלכות דעלמא
דנותנים בהם סי' לזפור גופי הלכות זהו דעת רש"י אבל התוס' ס"ל דקרא להכי איתא
והפתוב רמז ענין זה פהא דאמרי' בעלמא היכא רמיזא וז"ש ורמז לדבר ר"ל הפתוב
רמז מי שרואה זרע שהוא קרי מבשרין לו מן השמים שיאריף ימים וגם יהיו לו בנים
וחפץ ה' ביזו יצלה: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם